

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ת, שיחות ואגרות קודש

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים”

ברוקלין, נ.י.

סניף אה"ק כפר חב"ד

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

ה' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

זמנה משהאיר היום עד שקיעת החמה - אך חשוב להניחן מיד בבוקר

היום, על לבבך. וּשְׁנַנְתָּם לְבָנֶיךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ, וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ, וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. וְהָיָה אִם שָׁמַעַתְּ שִׁמְעוּ אֶל מְצוֹתַי, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה אֲתָם הַיּוֹם, לֹאֲהַבְתָּ אֶת יְיָ אֱלֹהֶיכֶם וּלְעַבְדּוֹ, בְּכָל לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטָּר אֲרָצְכֶם בַּעֲתוֹ יוֹרֵה וּמִלְקוֹשׁ, וְאֶסַּפְתִּי דִּגְגָךְ וְתִירְשְׁךָ וְיִצְהָרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשֹׁדְךָ לְבַהֲמֹתֶיךָ, וְאָכַלְתָּ וּשְׂבַעְתָּ. הִשְׁמַרְוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם, וְסַרְתֶּם וְעַבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה אַף יְיָ בָּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאָבַדְתֶּם מִהָרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַפְּכָה אֲשֶׁר יְיָ נָתַן לָכֶם. וְשִׁמַּתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהִים עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וּקְשַׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם. וּלְמַדְתֶּם אֹתָם אֶת גְּבוּיָם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי גְבוּיָם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָ לְאַבְתִּיכֶם לָתֵת לָהֶם, בְּיָמֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.

וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמְרָתָם אֲלֵהֶם וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל פְּנֵי בְגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם, וְנָתַנוּ עַל צִיצֵת הַכֶּנֶף, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית, וּרְאִיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מְצוֹת יְיָ, וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא תִתּוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֲתֶם זֹנִים אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מְצוֹתַי, וְהָיִיתֶם קְדוֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם. אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֲתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לִהְיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם) אֵמֶת.

נכון לומר קודם התפילה:

הָרִינִי מִקְבֵּל עָלֵי מְצוֹת עֲשֵׂה שָׁל וְאַהֲבָת לְרַעַךְ כְּמוֹךָ מְצוּה לְהַתְפַּלֵּל בְּתַפִּילִין אֶת כָּל תַּפִּילַת שַׁחֲרִית כּוֹלֵל שִׁיעוּר תַּהֲלִים כְּפִי שִׁמְחָלֵק לִימֵי הַחוּדֶשׁ.
יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאַלְהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׂיִבְנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ.
אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פָּנֶיךָ.

טוב להרגיל עצמו לומר . . . נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַיּוּת בִּי נִשְׁמָתִי בְּחִמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.
בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:
וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו לֵאמֹר פֶּה תִבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם:
יִבְרַךְ יְהוָה וְיִשְׁמְרֵךְ: יְאֹר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּחַנֶּךָ: יִשְׂאֵל יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׁם לְךָ שָׁלוֹם:
וְשָׁמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:

הברכה השנייה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין של־יד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מְצוֹת תְּפִלִּין:

קריאת שמע

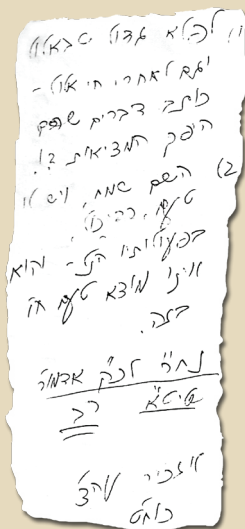
שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, יְיָ אֶחָד:

בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

וְאַהֲבָת אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לִבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חומש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלחוכה נותן צדקה (לכד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרם ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיתבנו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשיתיות "לה'") בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

מענה הרבי למתעסקים ב"דבר מלכות"

(1) לפלא גדול יט
באלול וגם לאחר חי
אלול - כותב דברים
שהם היפך המציאות!!

(2) השם שמח, ויש
לו טעם, כביכול,
בפעולותיו הנ"ל - והוא
אינו מוצא טעם ח"ו
בזה.

נח"ר [=נחת רוח] לכ"ק
אדמו"ר שליט"א רב

אזכיר עה"צ [=אזכיר
על הציון]

כוח"ט [=כתיבה
וחתימה טובה].

כדי שה"דבר מלכות" כמו שהוא
יוכל להגיע לכל המבקשים אותו
ולכל מקום אפשרי
כפי שרצה הרבי

**הננו מבקשים
שכל מי שיכול ורוצה להשתתף
בהדפסת ה"דבר מלכות"**

ואשר על ידי זה יוכל גם לפרסם את עסקיו יפנה ל:

פאקס: 03.9606108

או מייל: Israel@DvarMalchus.Org

או USA@DvarMalchus.Org

מוכר כהוצאה עסקית

"דבר מלכות" מודפס ב: **דפוס ידיעות תקשורת** בכ - 52,000 עותקים

מתוכם הודפסו

5,000 עותקים על ידי:

לב רוממה בע"מ

ירמיהו 46 ירושלים 02-5376575

5,000 עותקים על ידי:

קייטרינג ריבקיין

טעם מיוחד בכל אירוע

כפר חב"ד - טל: 03-9606204

4,500 עותקים על ידי:

חב"ד
כל הלב לכל אחד

בית חב"ד
רמת אביב
ושכונות עבר הירקון

פאלאס
תעשיות

052.6076323

קיא

זה המזמור נאמר בא"ב ובכל פסוק שני אותיות ובכ' פסוקים אחרונים ג' אותיות, והמזמור קצר ונכבד ידבר במעשה הקדוש ברוך הוא וגדולים מעשי ה':

א הַלְלוּיָהּ | אֹדָה יְהוָה בְּכָל־לֵבב בְּסֹד יִשְׂרָאֵל וְעֵדָה: ב גְּדֹלִים מַעֲשֵׂי יְהוָה דְּרוֹשִׁים
לְכָל־חַפְצֵיהֶם: ג הוֹדוּהֶר פָּעִלָּו וְצִדְקָתוֹ עֲמִדַת לָעַד: ד זָכַר עֲשֵׂה לְנַפְלְאוֹתָיו חֲנוּן וְרַחוּם
יְהוָה: ה טָרַף נָתַן לִירָאָיו יִזְכֹּר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ: ו כַּח מַעֲשָׂיו הַגִּיד לְעַמּוֹ לָתֵת לָהֶם נַחֲלַת
גוֹיִם: ז מַעֲשֵׂי יָדָיו אֱמֶת וּמִשְׁפָּט נֶאֱמָנִים כָּל־פְּקוּדָיו: ח סְמוּכִים לָעַד לְעוֹלָם עֲשׂוּיִם בְּאֱמֶת
וְיִשָּׁר: ט פְּדוּת | שָׁלַח לְעַמּוֹ צוּה לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ קְדוֹשׁ וְנוֹרָא שְׁמוֹ: י רִאשִׁית חֲכָמָה | יִרְאֵת
יְהוָה שֶׁכֵּל טוֹב לְכָל־עֲשִׂיהֶם תְּהַלְלוּ עֲמִדַת לָעַד:

קיב

גם זה המזמור נאמר בא"ב, בכל פסוק שני אותיות ובשני אחרונים שלש, ומספר על מדות טובות שיבור לו אדם והיאך יתן צדקה ושכרו שלא יצטרך לבריות:

א הַלְלוּיָהּ | אֲשֶׁר־אֵישׁ יִירָא אֶת־יְהוָה בְּמִצְוֹתָיו חֲפִץ מֵאֹד: ב גִּבּוֹר בְּאָרְץ יְהוָה זֶרְעוֹ דּוֹר
יִשְׂרָאֵל יִבְרָךְ: ג הוֹן־וְעֶשֶׂר בְּבֵיתוֹ וְצִדְקָתוֹ עֲמִדַת לָעַד: ד זָרַח בַּחֲשֶׁךְ אֹר לַיִּשְׂרָאֵל חֲנוּן
וְרַחוּם וְצַדִּיק: ה טוֹב־אֵישׁ חוֹנֵן וּמִלּוּה יִכְלֹל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט: ו כִּי־לְעוֹלָם לֹא־יִמּוּט לְזָכַר
עוֹלָם יְהוָה צַדִּיק: ז מִשְׁמוּעָה רָעָה לֹא יִירָא נָכוֹן לָבוֹ בַּטַּח בִּיהוָה: ח סְמוּךְ לָבוֹ לֹא יִירָא
עַד אֲשֶׁר־יִרְאֶה בְּצָרָיו: ט פֶּזֶר | נָתַן לֶאֱבִיזִים צִדְקָתוֹ עֲמִדַת לָעַד קִרְנוֹ תְרוּם בְּכָבוֹד:
י רָשָׁע יִרְאֶה | וְכַעַם שָׁנָיו יַחַרֵּק וְנֶמֶס תְּאוֹת רָשָׁעִים תֵּאבֹד:

נקודות משיחות קודש – מזמור קיא – מתוך "תהילות מנחם"

מעלת הנפלאות דלעתיד לבוא

א. איתא במדרש¹ עה"פ "זכר עשה לנפלאותיו – כל מה שעושה הקב"ה לצדיקים בעולם אינו כלום, אלא
זכר הוא עושה להם, אלא כשיעשה לעולם הבא צדקתו עומד לעד".
וכתב הצמח צדק² "ואפשר לומר שכולל בזה אפילו נסים דציאת מצרים, שהם רק זכר לבד מהנסים
דלעתיד לבוא, וכמ"ש³ כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות". . . שלע"ל יהי גילוי פנימיות עתיק, משא"כ
בימי משה לא הי' ההמשכה אלא מחיצוניות עתיק יומין. . . וזהו זכר עשה לנפלאותיו היינו לבחי' אראנו
נפלאות דלע"ל". והיינו שעפ"י מבאר דיוק לשון הכתוב "לנפלאותיו".
וממשיך שכן הוא גם בענין המצוות: ש"המצוות כולן הם זכר וסימן למה שיהי' לע"ל, דלמאן דאמר⁵
מצוות אינן בטלות לע"ל, יהי' באופן נעלה מאוד עד שקיום המצווה עכשיו רק זכר וסימן לזה. . . ועיין רבות

המשך בעמוד קנו

(1) תהלים כא.

(2) אוה"ת לתהלים (יהל אור) כאן ע' תלב ואילך.

(3) מיכה ז, טו.

(4) וידוע (ראה אוה"ת נ"ך עה"פ סק"ג ע' תפו). אוה"ת לתהלים (יהל אור) ע' קנד. סה"מ מלוטק ה' ע' רנא) הפירוש ב"אראנו נפלאות",
שהנפלאות שיהיו בגאולה העתידה יהיו נפלאות גם בערך הנפלאות שהיו ביציאת מצרים.

(5) נדה סא, ב.

מפתח כללי

א) סדר הנחת תפילין	ב	כא) מסכת מעילה עם ביאורים	ב
ב) מזמורי תהלים קי"א קי"ב	ד	מדף ז עד דף יג	קנב
ג) מאמר ד"ה דבר אל כל עדת בני ישראל גו'		מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:	
שבת פרשת תזריע-מצורע, י"ג אייר, ה'תשכ"א	ו	כב) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וציונים	כב
ד) שיחת ליל ג' פ' תזריע, ב' אייר ה'תשנ"א	כד	אדמו"ר הזקן	קפ
ה) לקוטי שיחות		כג) שולחן ערוך הלכות שבת	כג
(בלה"ק) כך יז	כה	אדמו"ר הזקן	קפ
ו) ליקוטים מתורת לוי יצחק לכו"ק הרה"ק הרה"ח המקובל ר' לוי		כד) תורה אור	כד
יצחק שניאורסאהן זצ"ל	כט	אדמו"ר הזקן	קפא
ז) זכרונות אס המלכות הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה		כה) שערי אורה	כה
זי"ל שניאורסאהן חוברת ח, תרגום מאידיש	ל	אדמו"ר האמצעי	קפב
ח) ילקוט גאולה ומשיח	לא	כו) מאמרי הצ"צ – מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרס"ו	כו
ט) שיעור יומי חומש לשבוע פרשת תזריע-מצורע	לב	אדמו"ר ה"צמח צדק"	קפג
י) שיעורי תהלים לשבוע פרשת תזריע-מצורע	סב	כז) תורת שמואל תרל"ב	כז
יא) שיעורים בספר התניא (מוגה)		אדמו"ר מוהר"ש	קפג
לשבוע פרשת תזריע-מצורע	סג	כח) שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב	כח
יב) לוח "היום יום" לשבוע פרשת תזריע-מצורע	עא	אדמו"ר מוהרש"ב	קפג
יג) הלכה יומית לעיון ברמב"ם	עג	כט) ספר המאמרים ה'תרפ"ה	כט
שיעורי רמב"ם – מהדורת חזק :		אדמו"ר מוהרי"צ	קפד
יד) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת תזריע-מצורע	עו	ל) לקוטי דיבורים	ל
טו) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת תזריע-מצורע	קג	אדמו"ר מוהרי"צ	קפה
טז) – ספר המצוות לשבוע פרשת תזריע-מצורע	קיא	לא) דברי ימי חיי אדמו"ר הזקן	לא
יז) מסכת סוטה עם ביאורים		אדמו"ר מוהרי"צ	קפו
מדף טו עד דף כא	קיד	לב) אגרות קודש	לב
יח) נביאים וכתובים		אדמו"ר מוהרי"צ	קפז
שמואל-ב פרק כב-ג, תהלים פרק מט	קמב	לג) ביאורים לפרקי אבות פרק ב	קפח
יט) משניות חגיגה		לד) חומש לקריאה בציבור	קפט
ביאור קהתי	קמד	לה) לוח זמנים לשבוע פרשת תזריע-מצורע	קצז
כ) עין יעקב מסכת יומא	קנא	לו) סדר מצות הדלקת נרות לערב שבת קודש	קצח

ביאור בדרך אפשר

הקדוש-ברוך הוא אומר למשה רבנו:

1 **דְּבַר אֵל כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל גּוֹ', וְתַמְסוּר לָהֶם אֶת הַצִּוִּיּוֹת קְדוּשִׁים**
 2 **תִּהְיוּ כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי¹, וְאֵיתָא בַּמִּדְבָּר² יָכוֹל** היה מקום לומר
 3 שהציווי של הקדוש-ברוך הוא לבני ישראל להיות קדושים משמעו **כְּמוֹנִי**,
 4 כלומר קדושה דומה לקדושתו

5 של הקדוש-ברוך הוא **תְּלַמּוּד**
 6 **לִזְמַר** כדי לשלול את המחשבה
 7 הזו מוסיף הכתוב ואומר **כִּי**
 8 **קְדוֹשׁ אֲנִי, קְדָשְׁתִּי**
 9 **לְמַעַלָּה מִקְדָּשְׁתֶּכֶם**

11 והקדושה הנדרשת מבני ישראל
 12 היא קדושה ברמה נמוכה יותר
 13 מקדושתו של הקדוש-ברוך הוא,
 14 **וְצִרְיָה לְהִבִּין³ אֵיךְ שֵׁנָה**
 15 **אֶפִּילוֹ קְסִלְקָא-דְּעֵתָא** איך
 16 אפשר להעלות על הדעת
 17 אפשרות **שֵׁנָה** בני ישראל
 18 קדושים **כְּמוֹנִי** שלכן הכתוב
 19 צריך לשלול את המחשבה הזו,
 20 והרי מובן מאליו שאין להשוות
 21 בין קדושתו של הקדוש-ברוך
 22 הוא לקדושתם של בני ישראל.
 23 **וְלִכְאוּרָה יֵשׁ לִזְמַר,**
 24 **דְּהַטְעָם לְקְסִלְקָא-דְּעֵתָא**
 25 הסיבה לאפשרות להעלות על

26 הדעת **יָכוֹל כְּמוֹנִי** שהקדושה הנדרשת מבני ישראל היא להיות קדושים
 27 כקדושתו של הקדוש-ברוך הוא **(אף שְׁנִבְרָא הוּא בְּאִין-עֲרוּף לְבוּרָא**
 28 והפער בין הנברא לבורא הוא לא יחסי אלא ללא כל דמיון והשוואה ואם כן
 29 הרי זה ברור מאליו שאין מקום להשוואה בין קדושתו של הקדוש-ברוך הוא
 30 לקדושתם של ישראל, והטעם לכך שבכל זאת היה מקום להעלות על הדעת

ביאור בדרך אפשר

31 אפשרות כזו) **הוּא, כִּי מְלִשׁוֹן הַכְּתוּב קְדוּשִׁים תִּהְיוּ כִּי קְדוֹשׁ**
 32 **אֲנִי** (היינו **שֶׁקְדוֹשׁ אֲנִי** העובדה שהקדוש-ברוך הוא קדוש הוא **הַטְעָם**
 33 **וְהַהֲסָבְרָה עַל קְדוּשִׁים תִּהְיוּ**) **מִשְׁמַע, שֶׁהַצִּוִּיּוֹת קְדוּשִׁים תִּהְיוּ**
 34 **הוּא שֶׁקְדָשְׁתֶּם שֶׁל יִשְׂרָאֵל צְרִיכָה לְהִיטֵב דְּוָמָה לְקַדְשָׁתוֹ**
 35 **יִתְבָּרַךְ - יָכוֹל כְּמוֹנִי**

בס"ד. שבת פרשת אחרי-קדושים, י"ג אייר ה'תשכ"א*

- בבוקר לפני התפלה, בחדרו -

דְּבַר אֵל כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל גּוֹ' קְדוּשִׁים תִּהְיוּ כִּי
קְדוֹשׁ אֲנִי, וְאֵיתָא בַּמִּדְבָּר² יָכוֹל כְּמוֹנִי, תְּלַמּוּד
לִזְמַר כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי, קְדָשְׁתִּי לְמַעַלָּה מִקְדָּשְׁתֶּכֶם, וְצִרְיָה
לְהִבִּין³ אֵיךְ שֵׁנָה אֶפִּילוֹ קְסִלְקָא-דְּעֵתָא שֵׁנָה כְּמוֹנִי.
וְלִכְאוּרָה יֵשׁ לִזְמַר, דְּהַטְעָם לְקְסִלְקָא-דְּעֵתָא יָכוֹל כְּמוֹנִי
(אף שְׁנִבְרָא הוּא בְּאִין-עֲרוּף לְבוּרָא) הוּא, כִּי מְלִשׁוֹן
הַכְּתוּב קְדוּשִׁים תִּהְיוּ כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי (שֶׁקְדוֹשׁ אֲנִי הוּא
הַטְעָם וְהַהֲסָבְרָה עַל קְדוּשִׁים תִּהְיוּ) מִשְׁמַע, שֶׁהַצִּוִּיּוֹת
קְדוּשִׁים תִּהְיוּ הוּא שֶׁקְדָשְׁתֶּם שֶׁל יִשְׂרָאֵל צְרִיכָה לְהִיטֵב
דְּוָמָה לְקַדְשָׁתוֹ יִתְבָּרַךְ - יָכוֹל כְּמוֹנִי וְיֵשׁ לִזְמַר
הַהֲסָבְרָה בְּזֶה, דְּכִיּוֹן שֵׁנָה יִשְׂרָאֵל וְקוּדְשָׁא-בְּרִיךְ-הוּא כּוּלָּא
חֲדָ, לְכִן שֵׁיכִים יִשְׂרָאֵל לְכָל הַעֲנִינִים דְּלַמְעַלָּה]. אֲבָל
עַל-פִּי-זֶה צִרְיָה לְהִבִּין (לְאִידָךְ גִּיסָא) מִסְקֶנָת הַמִּדְבָּר

36 כולם אחד, **לְכִן** למרות הפער העצום (ורחוק הערך בין "בורא" ו"נברא")
 37 בעצם **שֵׁיכִים יִשְׂרָאֵל לְכָל הַעֲנִינִים דְּלַמְעַלָּה]. אֲבָל עַל-פִּי-**
 38 **זֶה** אם נאמר שאכן יש מקום לדרוש מבני ישראל קדושה ברמה של קדושתו
 39 של הקדוש-ברוך הוא, כפי שמוכח מלשון הכתוב שעל בני ישראל להיות
 40 קדושים **"כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי" צִרְיָה לְהִבִּין (לְאִידָךְ גִּיסָא מִצַּד שֵׁנִי) מִסְקֶנָת**

(*) **יצא לאור בקונטרס י"ג אייר - תנש"א, "לקראת ש"פ אחרי-קדושים י"ג אייר, יום היאָרצייט* של הו"ח עוסק בצ"צ רב פעלים**
 וכו' ישראל ארי' לייב*, אחיו של - יבדל לחיים טובים - כ"ק אדמו"ר שליט"א. ב' אייר, תפארת שבתפארת, שנת ה'תנש"א". [לכללות
 המאמר - ראה ד"ה המלאך הגואל תרפ"ד שהוא ד"ה מי יתנן כאח לי תרפ"ד (סה"מ תרפ"ד ע' קסו ואילך)]. והוא מיוסד על ד"ה
 מי יתנן כאח לי תרנ"ד המצויין לקמן בהמאמר]. (1) פרשתנו (קדושים) יט, ב. (2) ויק"ר פרשתנו פכ"ד, ט. וראה גם ב"ר פ"צ, ב.
 (3) כמו שמדייק בלקו"ת נצבים נ, ב. ובאוה"ת ריש פרשתנו (ע' קה) "והוא תמוה". וראה לקמן ע' רסא. (4) ראה זח"ג עג, א.

(*) ראה בארוכה שיחת ש"פ אחרי-קדושים, י"ג אייר ה'תשמ"ה [התוועדות תשמ"ה ח"ג ע' 1942 ואילך] - ביאור בשמו של
 בעל היאָרצייט, והשייכות דשמו לפ' אחרי-קדושים. שיחת פסח שני ה'תשמ"ז [התוועדות תשמ"ז ח"ג ע' 256 ואילך]. ש"פ
 אחרי-קדושים ה'תנש"א [התוועדות תנש"א ח"ג ע' 184 ואילך]. (** נולד ג' (?) סיון תרס"ט בעיר ניקאָלאָיעוו. תקופה מסוימת
 שהה בלענינגראד. התחבב מאוד על כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ - שהי' מקרב אותו, ואף הי' אהוב על החסידים - שהיו סובבים אותו
 ומתנגחים אתו בדברי הלכה וחסידות. שאלות שונות הופנו אליו, בנגלה ובנסתר. בשנת תר"צ עזב את בריה"מ והתיישב באירופא
 (ברלין), אח"כ עלה לאה"ק - שם התחתן. בשנותיו האחרונות שהה בעיר ליווערפול שבאנגלי'. נפטר בדמי ימיו ביום י"ג אייר
 ה'תשי"ב, וע"פ בקשת - יבלחט"א - כ"ק אדמו"ר שליט"א - הועלה ארונו לאה"ק, ומנ"כ בעיה"ק צפת ת"ו. תולדותיו - ראה
 ספר "ימי מלך" ח"א (קה"ת תשמ"ט) ע' 68 ואילך [קובץ י"ג אייר ארבעים שנה (קה"ת, תשנ"ב)].

ביאור בדרך אפשר

משמעה להתעלות עד לדרגה העליונה של הקדוש-ברוך-הוא, אך לאמיתו של
דבר אין להשוות בין מעלתו של הקדוש-ברוך-הוא למעלתו של בני ישראל
אלא גְּדֻלָּתִי לְמַעַלָּה מִגְּדֻלַּתְכֶּם. וְעַל-פִּי מָה שֶּׁכָּתוּב בְּלִקְוֹטִי
תּוֹרָה בְּעֵינֵי קִדְשִׁי לְמַעַלָּה מִקִּדְשִׁתְּכֶם, שֶׁבִּיכְלָתֶם שָׁל
יִשְׂרָאֵל לְהַמְשִׁיף עַל עַצְמָם
גַּם בַּחֲנִינָה קִדְשִׁי
שֶׁלְּמַעַלָּה מִקִּדְשִׁתְּכֶם הֵינִי
קְדוּשָׁתוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוא
שֶׁלְּמַעַלָּה מִקְדוּשָׁתוֹ שֶׁל בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל, אֲלֵא שֶׁהַמִּשְׁכָּה
קִדְשָׁה זֶה הַנַּעֲלִית יוֹתֵר הִיא
עַל-יְדֵי עֲבוּדָה נַעֲלִית
יוֹתֵר (עֲבוּדַת הַתְּשׁוּבָה
שֶׁלְּמַעַלָּה מִהַעֲבוּדָה
דְּתוֹרָה וּמִצְוֹת), צָרִיף
לוֹמַר, שֶׁעַל-דֶּרֶךְ-זֶה הוּא
גַּם בְּנוֹגֵעַ לִשְׁתֵּי הַדְּרָגוֹת
דְּגֻלָּה (גְּדֻלָּתִי שֶׁל הַקְדוּשׁ-
בְּרוּךְ-הוא וּגְדֻלַּתְכֶּם שֶׁל בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל), שְׁלֵאמִיתוֹ שֶׁל דָּבָר אֵכָן
יֵשׁ מְקוֹם שֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל יִגְּעוּ גַם
לְדֶרֶגָה הַנַּעֲלִית יוֹתֵר, כִּיּוֹן
שֶׁבִּיכְלָתֶם שָׁל יִשְׂרָאֵל
לְהַמְשִׁיף גַּם בַּחֲנִינָה
גְּדֻלָּתִי, אֲלֵא שֶׁלֹּא צָרִיף
עֲבוּדָה נַעֲלִית יוֹתֵר מֵאִשֶּׁר
הַעֲבוּדָה שֶׁמֵּבִיאָה לְיוֹהֵיית רַק
לְמַעַלָּה – "גְּדוּלַּתְכֶּם".
וְלִהְיוֹסִיף, עַל הָאִמּוֹר לַעֲלִי
שֶׁבַעצֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִסּוּגִלִּים
לְהִגִּיעַ גַּם לְקְדוּשָׁתוֹ וְגַם לְגִדּוּלָתוֹ
שֶׁל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוא, יֵשׁ
לְהוֹסִיף דִּקְדָּשָׁה הִיא
לְמַעַלָּה מִגְּדֻלָּה. דְּגֻלָּה
הוּא עֵנִין הַהִתְפַּשְּׁטוּת וְהַגְּלוּיָהּ
נִקְרָאת הַחֶסֶד בְּשֵׁם גְּדֻלָּה⁸ כִּמְבֹאֵר בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת שֶׁהַפְּסוּק "לֵךְ ה'"
הַגְּדוּלָּה וְהַגְּבוּרָה וְהַתְּפָאֶרֶת" וְגו' רֹמֵז לְעֶשֶׂר הַסְּפִירוֹת הָעֲלִיּוֹנוֹת וְ"הַגְּדוּלָּה"
זֶה מִידַת הַחֶסֶד שֶׁעֵינָהּ לְגָלוּת וְלִהְיוֹת כֵּךְ שֶׁהַשׁוֹרֵשׁ וְהַמְּקוֹר לֹא יִשָּׁר נַעֲלָם
וְנִסְתָּר אֲלֵא יִתְפַּשֵּׁט וְיִתְגַּלֵּה וְיִשְׁפָּע. וְגַם לְהַבְּאֹר שֶׁגְּדֻלָּה לֹא מְכוּוֹנָה
כִּלְפִּי מִידַת הַחֶסֶד אֲלֵא הִיא לְמַעַלָּה מִמִּדַּת הַחֶסֶד, אֵיךְ זֶה סוֹתֵר לֵאמֹר
לַעֲלִי שְׁתוּכֵן עֵינִין הַגְּדוּלָּה הוּא הַתְּפַשְּׁטוּת וְהַתְּגַלּוּת כִּי גַם לְפִי הַבִּיאֹר הַזֶּה
עֵינִין הַגְּדֻלָּה הִיא חֶסֶד (הַתְּפַשְּׁטוּת), אֲלֵא שֶׁהִיא לְמַעַלָּה

ביאור בדרך אפשר

הַמְּדַרְשׁ קִדְשִׁי לְמַעַלָּה מִקִּדְשִׁתְּכֶם, אֵיךְ זֶה מֵתָאִים עִם
לְשׁוֹן הַכְּתוּב כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי לְשׁוֹן שְׁלֵכָאוּרָה מַחֲיִיב לוֹמַר שֶׁאֵכָן קִיִּים
דְּמִיּוֹן בֵּין שְׁתֵּי הַקְדוּשׁוֹת? וּמִבְּאֹר עַל כֵּךְ בְּלִקְוֹטִי תּוֹרָה⁵ סֵפֶר מֵאִמְרֵי
אֲדָמוֹר הַזֶּקֶן עַל הַחֲמוּשִׁים וְיִקְרָא בְּמִדְבַר-דְּבָרִים (וְשִׁיר הַשִּׁירִים) שֶׁבַעצֶם
הַכְּתוּב מְדַבֵּר בְּשְׁתֵּי דְרָגוֹת שֶׁל
קְדוּשָׁה בְּבֵנֵי יִשְׂרָאֵל עַצְמָם, 1
דִּקְדְּשִׁתְּכֶם הִיא הַקִּדְשָׁה 2
שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּמְשָׁכֶת 3
עֲלֵיהֶם עַל-יְדֵי אֲתַעְרוּתָא 4
דִּלְתַּתָּא הַתַּעֲוִירוֹת מִלְּמַטָּה, 5
מִצַּד הָאֲדָם (מַעֲשֵׂה קִיּוֹם 6
הַמִּצְוֹת כַּעֲקֻבוֹת הַתַּעֲוִירוֹת 7
שֶׁל הָאֲדָם מִצַּד עַצְמוֹ), 8
וּקִדְשִׁי שֶׁלְּמַעַלָּה 9
מִקִּדְשִׁתְּכֶם הִיא קִדְשָׁה 10
נַעֲלִית בְּיוֹתֵר שֶׁאֵינְ 11
אֲתַעְרוּתָא דִּלְתַּתָּא 12
(דְּמַעֲשֵׂה הַמִּצְוֹת) מַגַּעַת 13
שֵׁם, מֵאַחֵר שֶׁקְדוּשָׁה זֶה נַעֲלִית 14
מֵאֵד, אֵיךְ בְּכוּחָהּ שֶׁל הַתַּעֲוִירוֹת 15
מִצַּד הָאֲדָם לְגִרוֹם לְהַמְשָׁכָה 16
וְהַשְׁפַּעְתָּה מִלְּמַעַלָּה כִּי יֵשׁ גְּבוּל 17
עַד כִּמָּה מַעֲשֵׂי הָאֲדָם מִסּוּגִלִּים 18
לְהַשְׁפִּיעַ. וְהַקְדוּשָׁה הַנַּעֲלִית הִיא 19
שֶׁנִּקְרָאת "קְדוּשָׁתִּי", קְדוּשָׁתוֹ שֶׁל 20
הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוא, הֵינִי קְדוּשָׁה 21
שֶׁרַק הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוא יִכּוֹל 22
לְהַמְשִׁיךְ וְלִהְיוֹת שֶׁפִּיעַ, וְהָאֲדָם לֹא 23
מִסּוּגֵל לְכָךְ וְנִמְשָׁכֶת קְדוּשָׁה 24
נַעֲלִית זֶה עַל-יְדֵי הַתְּשׁוּבָה 25
שֶׁהִיא עֲבוּדָה נַעֲלִית יוֹתֵר מֵאִשֶּׁר 26
עֲבוּדַת קִיּוֹם הַמִּצְוֹת בְּדֶרֶךְ 27
וּבְרֵמָה הַרְגִּילָה. וְצָרִיף בְּאֹר, 28
מֵה עַצְמָם הַהִבְדֵּל בֵּין שְׁתֵּי 29
הַקְדוּשׁוֹת, כִּי אִם הַחִסְרוֹן שֶׁל "קְדוּשָׁתְכֶם" הוּא הַעֲבוּדָה שֶׁהִיא נִמְשָׁכֶת וְכֵאֵלָּה 30
עַל יְדֵי עֲבוּדַת הָאֲדָם הִרִי גַם תְּשׁוּבָה הִיא עֲבוּדַת הָאֲדָם, 31
אֲתַעְרוּתָא דִּלְתַּתָּא, וְלִמָּה נִקְרָאת הַקְדוּשָׁה הַנִּמְשָׁכֶת עַל יְדֵי הַתְּשׁוּבָה 32
קִדְשִׁי שֶׁלְּמַעַלָּה מִקִּדְשִׁתְּכֶם? 33
(ב) וְהִנֵּה עֵינִין יִכּוֹל כְּמוֹנֵי כו' שֶׁבְּמִדְרָשׁ הַנִּלְכָּד בְּהַמְשָׁךְ 34
לְמָה שֶׁכָּתוּב שֵׁם בְּמִדְרָשׁ לְפָנֵי-זֶה עַל הַפְּסוּק⁶ שֶׁנִּמְאָר בְּפֶרֶשׁת כִּי 35
תְּבוֹא בְּכִרְכּוֹת הָאִמּוֹרוֹת בְּתוֹרָה עַל קִיּוֹם הַמִּצְוֹת וְהִייתָ רַק לְמַעַלָּה, 36
יִכּוֹל כְּמוֹנֵי כו' הִיא מְקוֹם לוֹמַר שֶׁהִבְרַכָּה לְבֵנֵי יִשְׂרָאֵל לְהִיּוֹת "לְמַעַלָּה" 37

(5 שם נא, ג. 6) תבוא כח, יג. 7) אוה"ת לך לך כרך ד תרצו, ב. 8) ראה שעהיוה"א פ"ד (עט, א) "הגדול היא מדת חסד והתפשטות".
וראה ספר הליקוטים – ד"ח צ"צ ערך גדול, גדולה בתחלתו.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 מַמְדַּת הַחֶסֶד, וְהַתְּפִשּׁוּת שֶׁמִּצַּד הַגְּדֵלָה הִיא בְּלִי גְבוּל⁹
 2 כִּי בַעֲד שְׂמִידַת הַחֶסֶד הִיא אֲמֵנָה נְטִייה לַהֲתַגְלוּת וְהַתְּפִשּׁוּת אֲבָל בַּהִיּוּתָהּ
 3 "מִידָה" יֵשׁ לָהּ מִדִּירָה וְהַגְבֵּלָה לְמִי וְכֵמָּה לַהֲתַגְלוּת וְלַהֲשִׁיעַ, הִרִי עֲנִיין
 4 הַגְּדוּלָה כְּשֶׁלֹּעֲצָמוּ הוּא גִילּוֹי וְהַתְּפִשּׁוּת מֵעֵבֶר לַגְּבוּל וּמִידָה] וְקִדְשָׁהּ

5 (מְלִשׁוֹן קִדְשָׁהּ וְהַבְּדֵלָה)

6 הוּא הָעֵצָם¹⁰ שֶׁמִּבְדֵּל¹
 7 מֵעֲנִיין הַהֲתַפְשּׁוּת
 8 וְהַגְלוֹי כִּי כָל הַתַּגְלוּת
 9 וְהַתְּפִשּׁוּת מֵהָעֵצָם, גַּם אִם
 10 מְדוּבָר בְּדִרְגָּה נְעִלִית בִּיּוֹתָר,
 11 אֵינָהּ הָעֵצָם עֲצָמוּ שְׁמוּבָדֵל
 12 וּמוֹשָׁל מֵהַתַּגְלוּת ("עֵצָם בִּלְתִּי"
 13 מֵתַגְלָה" וְכָל הַתַּגְלוּת הִיא הָאוֹר
 14 וְהַזֵּיוֹן שֶׁל הַמֵּאוֹר עֲצָמוּ, מְקוֹר
 15 הָאוֹר)⁷. וְעַל-פִּי־זֶה מֵאֲחֵר
 16 שִׁקְדוּשָׁהּ הִיא בַּחֲנִינָה נְעִלִית
 17 בַּהֲרֵבָה מִ'גְּדוּלָה' יֵשׁ לִזְמֶר,
 18 כִּי לְמִרּוֹת הַמּוֹכֵן מֵהָמֵאוֹר לְעִיל
 19 שְׂבָחִינָה 'גְּדוּלָתִי' מִקְבִּילָה
 20 לְבַחֲנִית 'קִדְוִשְׁתִּי' וְאִם כֵּן נִיתָן
 21 לְהִסִּיק כִּי כֶּשֶׁם שִׁקְדוּשְׁתִּי¹⁴
 22 נִמְשַׁכֶּת עַל יְדֵי עֲבוּדַת הַתְּשׁוּבָה
 23 כִּי אִי אֲפֶשֶׁר לְהַמְשִׁיךְ אוֹתָהּ עַל
 24 יְדֵי קִיּוֹם הַמִּצְוֹת בְּדֶרֶךְ הַרְגִּילָה
 25 כִּךְ גַּם 'גְּדוּלָתִי' נִמְשַׁכֶּת דּוּקָא
 26 עַל יְדֵי הַתְּשׁוּבָה, לְאֵמֶת שֶׁל דְּבַר
 27 הַדְּבָרִים אֲמִירוֹת רַק לִגְבִּי
 28 'קִדְוִשְׁתִּי' כִּיּוֹן שֶׁגַּם הַמְשַׁכֶּת
 29 בַּחֲנִינָה גְּדֻלָּתִי שְׁלֹמְעֵלָה
 30 מִגְּדֻלָּתָם הִיא עַל-יְדֵי
 31 עֲבוּדַת הַצִּדִּיקִים שֶׁהִיא
 32 עֲבוּדָה עַל דֶּרֶךְ הַרְגִּיל [אֲלֵא]

33 שְׂבַע עֲבוּדַת הַצִּדִּיקִים עֲצָמָה הִיא עֲבוּדָה נְעִלִית יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר
 34 הַעֲבוּדָה שֶׁמִּשְׁכִּיחָה אֶת 'גְּדוּלָתָם'], וְזֶה שֶׁצָּרִיף לְעֲבוּדַת הַתְּשׁוּבָה
 35 דְּקָא וְלֹא דִּי בְּקִיּוֹם הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת בְּדֶרֶךְ הַרְגִּילָה הוּא בְּשִׁבְלִי
 36 הַמְשַׁכֶּת בַּחֲנִינָה קִדְשִׁית שֶׁהִיא הָעֵצָם, כֵּאֲמֹר לְעִיל.

37 (ג) וְיֵשׁ לְבָאֵר זֶה עַל-פִּי מַה שֶּׁכָּתוּב¹¹ וְיִסְפּוּ עַנְיִים בַּהֲוִי
 38 שְׁמָחָה וְאַבְיוֹנֵי אָדָם בְּקִדּוּשׁ יִשְׂרָאֵל יִגְלוּ, וְלִפִּי פִּשְׁטוֹת הַכְּתוּב
 39 אֹמֵר כִּי בְּכּוּא הַעַת הָעֲנִיּוֹת שֶׁכְּטָחוּ בָּהֶּן שִׁוְשִׁיעִים יִדְאוּ שְׁתַּקּוּתָם לֹא הִיטָה

40 לְשׁוּא וְיִשְׁמָחוּ וְכִךְ גַּם הָאֲבִיּוֹנִים שֶׁקִּיּוֹ לִישׁוּעָה ה' יִגְלוּ כְּשִׁירָאוּ אֶת תַּקּוּתָם
 41 מִתְּשַׁמֵּת וּמִבְּאֵר בְּ'לְקוּטֵי תוֹרָה'¹² שְׁלֵפִי פְּנִימִיּוֹת הַדְּבָרִים דִּי־סִפּוּ
 42 עַנְיִים בַּהֲוִי שְׁמָחָה קָאִי מִכּוּון עַל עֲבוּדַת הַצִּדִּיקִים, שְׁעַל-יְדֵי
 43 הָעֲנָוָה וְהַבְּטוּל שְׁלָהֶם הֵם מוֹסִיפִים שְׁמָחָה בְּשֵׁם הָוִי,
 44 וְעַל-יְדֵי־זֶה כֵּאֲשֶׁר יֵשׁ בְּשֵׁם

45 ה' תּוֹסֶפֶת שְׂמָחָה, כְּבִיכּוּל, יֵשׁ
 46 תּוֹסֶפֶת הַתַּגְלוּת וְהַשְׁפָּעָה (כְּמִשְׁל
 47 הָאָדָם שֶׁכִּשְׁעָה שֶׁהוּא עֲצוּב הוּא
 48 ב'תְּנוּעָה' שֶׁל כִּיּוּן וְצִמְצוּם,
 49 וּבִשְׁעָה שֶׁהוּא שִׂמַּח הִרִי הוּא
 50 ב'תְּנוּעָה' שֶׁל הַתַּגְלוּת וְנִתְיָנָה)
 51 וּבְעִקְבוֹת הַשְּׂמָחָה לְמַעַלָּה
 52 נִמְשָׁךְ הַגְלוֹי דִּהְוִי
 53 לְמִטָּה, וְאַבְיוֹנֵי אָדָם הֵם
 54 ה'בְּעִלִּי תְשׁוּבָה' [דִּתּוֹרָה
 55 וּמִצְוֹת נִקְרְאִים בְּשֵׁם
 56 אָדָם, וְלִכֵּן נִקְרְאִים
 57 ה'בְּעִלִּי תְשׁוּבָה' בְּשֵׁם
 58 אָבִיוֹנֵי אָדָם, כִּי הֵם
 59 אָבִיוֹנִים מִבַּחֲנִינָה אָדָם
 60 דִּתּוֹרָה וּמִצְוֹת שְׁהִרִי
 61 בְּעִבְרִית לֹא לְמַדּוּ תּוֹרָה וְלֹא
 62 קִיּוּמוֹ מִצְוֹת וְלִכֵּן הֵיוּ 'אֲבִיּוֹנִים'
 63 מִבַּחֲנִינָה רּוּחָנִית], שֶׁהֵם לְאַחֵר
 64 שֶׁהִתְקַרְבוּ אֶל הַקִּדּוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
 65 וְעָשׂוּ תְשׁוּבָה מְגִיעִים
 66 מִתַּחֲבָרִים אֶל הַקִּדּוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
 67 בְּבַחֲנִינָה קִדּוּשׁ יִשְׂרָאֵל,
 68 שֶׁקִּדּוּשׁ וּמִבְדֵּל מִבַּחֲנִינָה
 69 יִשְׂרָאֵל דְּלִעֲלִילָה, לְמַעַלָּה
 70 מִהְוִי שֶׁהִיא דִּרְגָּה יוֹתֵר נְעִלִית
 71 מֵאֲשֶׁר עֲבוּדַת הַצִּדִּיקִים שֶׁמִּגִּיעִים

72 לְשֵׁם הָוִי אֲךָ לֹא לְמַעַלָּה מֵהָוִי. וְיֵשׁ לִזְמֶר, שֶׁהוֹסֶפֶת הַשְּׂמָחָה בַּהֲוִי
 73 שְׁעַל-יְדֵי־זֶה מִתְּנוֹסֵף בְּהַמְשָׁכָה וְהַגְלוֹי שְׁלוֹ, שֶׁאוֹתָהּ פּוֹעֵלִים עַל
 74 יְדֵי עֲבוּדַת הַצִּדִּיקִים הוּא הַמְשַׁכֶּת בַּחֲנִינָה גְּדֻלָּתִי שְׁלֹמְעֵלָה
 75 מִגְּדֻלָּתָם. שֶׁהַגְּדֻלָּה (הַהֲתַפְשּׁוּת) דִּהְוִי¹³ כְּמוֹ שֶׁהוּא מִצַּד
 76 עֲצָמוּ, הִיא גְּדֻלָּה הֵינְנוּ הַתְּפִשּׁוּת וְהַתַּגְלוּת הַשִּׁיטָה לְעוֹלָמוֹת
 77 וְנִבְרָאִים, וְלִכֵּן הִיא נִקְרָא גְּדֻלָּתָם, הֵינְנוּ הַשְּׁפָעָה אֲלֵיכֶם אֲלֵא שֶׁיֵּשׁ
 78 גְּבוּל בְּהַתְּפִשּׁוּת וְהַגְלוֹי שְׁלוֹ שֶׁהִיא הַשְּׁפָעָה לְעוֹלָמוֹת וְלִנְבָרָאִים

72 לְשֵׁם הָוִי אֲךָ לֹא לְמַעַלָּה מֵהָוִי. וְיֵשׁ לִזְמֶר, שֶׁהוֹסֶפֶת הַשְּׂמָחָה בַּהֲוִי
 73 שְׁעַל-יְדֵי־זֶה מִתְּנוֹסֵף בְּהַמְשָׁכָה וְהַגְלוֹי שְׁלוֹ, שֶׁאוֹתָהּ פּוֹעֵלִים עַל
 74 יְדֵי עֲבוּדַת הַצִּדִּיקִים הוּא הַמְשַׁכֶּת בַּחֲנִינָה גְּדֻלָּתִי שְׁלֹמְעֵלָה
 75 מִגְּדֻלָּתָם. שֶׁהַגְּדֻלָּה (הַהֲתַפְשּׁוּת) דִּהְוִי¹³ כְּמוֹ שֶׁהוּא מִצַּד
 76 עֲצָמוּ, הִיא גְּדֻלָּה הֵינְנוּ הַתְּפִשּׁוּת וְהַתַּגְלוּת הַשִּׁיטָה לְעוֹלָמוֹת
 77 וְנִבְרָאִים, וְלִכֵּן הִיא נִקְרָא גְּדֻלָּתָם, הֵינְנוּ הַשְּׁפָעָה אֲלֵיכֶם אֲלֵא שֶׁיֵּשׁ
 78 גְּבוּל בְּהַתְּפִשּׁוּת וְהַגְלוֹי שְׁלוֹ שֶׁהִיא הַשְּׁפָעָה לְעוֹלָמוֹת וְלִנְבָרָאִים

(9) ראה בארוכה אוה"ת ויצא צא, סע"א ואילך. וראה שם צה, א"ב בענין גדולתי שלמעלה מגדולתכם. (10) באוה"ת לך לך שם "וכן המאור הגדול על שם גדולת הזיו והאור המתפשט ממנו". ולכאורה הכוונה, דגדולה קאי לא רק על ההתפשטות בפועל (אור), אלא גם על המאור שממנו מתפשט האור. ומזה מובן דקדושה היא בהעצם שלמעלה גם מה"מאור", שמובדל מענין ההתפשטות. (11) ישע"י כט, יט. (12) נצבים מח, א. שם, ד. וראה גם ד"ה מי יתן תרנ"ד (סה"מ תרנ"ד ע' קז ואילך). (13) ראה שעה"ה א שם השייכות ד"הגדול (והגבור) "להוי" (ואלקים).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 היא השפעה של אור וגילוי עד כמה שהם מסוגלים להכיל ולקבל. ועננן
2 ויספו גו' בהנ' הוא שגמ'שכת בו הגדלה דאור אין-סוף
3 שלמעלה משיכות לעולמות, גדלתי, ועל-ידי זה מתוסף גם
4 בהתפשטות והגלוי דהנ' עד לתוספת ללא גבול. דהמשכה זו
5 היא על-ידי עבודת

6 הצדיקים, ענוים. ועננן
7 ואכיוני אדם בקדוש
8 ישראל יגילו הוא
9 המשכת בחינת קדשתי
10 (שלמעלה מקדשתכם)
11 על-ידי התשובה שהיא
12 המשכה מהעצם, למעלה
13 מהמשכה משם הרי.

14 (ד) ויובן זה בהקדים¹⁵ מה שכתוב¹⁶ מי יתנף כאח לי
15 מה שכתוב¹⁶ בשיר השירים
16 שכנסת ישראל אומרת לקדוש
17 ברוך-הוא מי יתנף הלוואי
18 ותהיה כאח לי יונק משדי
19 אמי גו', ופרש רש"י¹⁷,
20 מי יתנף כאח לי, שהבקשה
21 אל הקדוש-ברוך-הוא היא
22 שתבוא לנחמני בדרך
23 שעשה יוסף לאחיו
24 שגמלוהו רעה ואף על פי
25 כן נאמר בו¹⁸ וינחם
26 אותם. ובמדרש¹⁹ איתא,
27 מובא ומובהר באי זה אח
28 כו' הרי אומר כיוסף
29 לבנימין ולפי זה אנו מבקשים
30 מהקדוש-ברוך-הוא שיהגה
31 כלפינו כפי שיוסף התנהג כלפי
32 בנימין אחיו. ומבאר ה'צמח
33 צדק'²⁰, דהטעם על זה
34 שאנו מבקשים מהקב"ה
35 (לפרוש המדרש) שיהיה
36 לנו כיוסף לבנימין ולא
37 כיוסף לאחיו²¹ [אף

שהנהגת יוסף לאחיו הוא רבותא טפי, חידוש גדול יותר דהגם
שלא נהגו עמו כראוי, מפל-מקום גמל להם טובות גדולות
ואם כן מדוע אין אנו מבקשים שהקדוש-ברוך-הוא "ינחמנו" ויתנהג כלפינו
כפי שיוסף התנהג כלפי אחיו שלא נהגו כלפיו כראוי אלא רק "כיוסף
לבנימין"²²], הוא, כי
הנהגת יוסף לאחיו היתה
שבתחלה כאשר אחי יוסף
באו למצרים לקנות אוכל ועדיין
לא הכירוהו צער יוסף את
אחיו בדברים שונים כמסופר
בתורה, בכדי²² שעל-ידי-
זה יתפאר להם העון
שמכרוהו (ורק אחר-כך
גמל להם טוב), וכיון
שאנו מבקשים²³ מהקדוש-
ברוך-הוא מחק ברחמיה
הרבים דברים לא רצויים
שעשינו בעבר אבל לא על
ידי יסורים וללא צער, לכן
אומרים שהקב"ה יהיה
לנו כיוסף לבנימין
שהתנהג כלפיו בצורה טובה
מבלי לצער אותו. וצריך
להבין, הרי התוכן של
הבקשה מי יתנף כאח לי
היא דהגם שהנהגתינו
היתה שלא כראוי, מפל-
מקום יהיה הקב"ה לנו
כאח, ואיך שיהי על זה
הדגמא דכיוסף לבנימין
והרי, בניגוד לשאר האחים,
בנימין לא נהג כלפי יוסף שלא
כראוי?
והנה מבאר ב'לקוטי
תורה' במאמר החסידות
דבור-המתחיל מי יתנף
כאח לי²⁴, דמי יתנף כאח לי גו' קאי על צדיקים,

(ד) ויובן זה בהקדים¹⁵ מה שכתוב¹⁶ מי יתנף כאח לי
יונק משדי אמי גו', ופרש רש"י¹⁷, מי יתנף
כאח לי, שתבוא לנחמני בדרך שעשה יוסף לאחיו
שגמלוהו רעה ונאמר בו¹⁸ וינחם אותם. ובמדרש¹⁹
איתא, באי זה אח כו' הרי אומר כיוסף לבנימין. ומבאר
ה'צמח צדק'²⁰, דהטעם על זה שאנו מבקשים מהקב"ה
(לפרוש המדרש) שיהיה לנו כיוסף לבנימין ולא כיוסף
לאחיו²¹ [אף שהנהגת יוסף לאחיו הוא רבותא טפי,
דהגם שלא נהגו עמו כראוי, מפל-מקום גמל להם
טובות גדולות], הוא, כי הנהגת יוסף לאחיו היתה
שבתחלה צער יוסף את אחיו, בכדי²² שעל-ידי-זה
יתפאר להם העון שמכרוהו (ורק אחר-כך גמל להם
לנו כיוסף לבנימין. וצריך להבין, הרי הבקשה מי יתנף
כאח לי היא דהגם שהנהגתינו היתה שלא כראוי,
מפל-מקום יהיה הקב"ה לנו כאח, ואיך שיהי על זה
הדגמא דכיוסף לבנימין.

והנה מבאר ב'לקוטי תורה' דבור-המתחיל מי יתנף
כאח לי²⁴, דמי יתנף כאח לי גו' קאי על צדיקים,

(14) כ"ה להדיא בסה"מ תרנ"ד שם ס"ע קט. (15) בסה"מ תרנ"ד שם השייכות דענינים הנ"ל להפסוק מי יתנף גו'. (16) שה"ש ח, א. (17) עה"פ. וראה גם יל"ש עה"פ (רמז תתקצג). זהר ח"א קפד, א. (18) ויחי נ, כא. (19) שהש"ר עה"פ. וכ"ה בשמו"ר רפ"ה. (20) באוה"ת מקץ שמ, סע"ב ואילך. (21) הטעם על זה שהמדרש מפרש "כיוסף לבנימין" ולא "כיוסף לאחיו" הוא, כמפורש בששה"ר שם, "באי זה אח יונק משדי אמי, הוי אומר כיוסף לבנימין" (וראה אוה"ת שם). אבל צע"ק מדוע הבקשה דכנס"י היא שהקב"ה יהי לנו כיוסף לבנימין, דלכאורה היתה צריכה להיות הבקשה שיהי לנו "כיוסף לאחיו", שהוא רבותא טפי. (22) ראה גם אלשיך עה"פ (מקץ מב, ו) ויוסף הוא השליט. – הובא באוה"ת שם. (23) בה"רבונו של עולם" שבסדר ק"ש שעל המטה. (24) לקו"ת שה"ש מד, סע"ב ואילך. והוא משנת תקס"ה – נדפס (בשניונים וכו') בסה"מ תקס"ה ח"א ע' תפז ואילך, ועם הגהות

שבת פרשת אחרי-קדושים, י"ג אייר, ה'תשכ"א

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 כָּאֵחַ לִי גוֹ' קָאִי מִכּוּון עַל צַדִּיקִים שֶׁהֵם בִּיחַס שֶׁל קִירֹב
2 לַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא כְּמוֹ אֲחִים, וְאַמְצָא¹⁶ בַּחוּץ גוֹ' הָאִמּוֹר בְּהַמְשָׁךְ
3 הַפֶּסֶק – "אִמְצָא בַּחוּץ אֶשְׁקֶה" קָאִי מִכּוּון עַל בְּעָלֵי תְּשׁוּבָה
4 שֶׁמֶתִּקְרָבִים אֶל הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לֵאחֹר שֶׁהוּא "בַּחוּץ". וְלִכְאוּרָה יֵשׁ

5 לומר, דְּמָה שֶׁכָּתוּב

6 בְּלִקּוּטֵי תוֹרָה' שְׁמִי 1
7 יִתְנֶה כָּאֵחַ לִי קָאִי עַל 2
8 צַדִּיקִים, הוּא לְפָרוֹשׁ 3
9 הַמְדַּרְשׁ שֶׁכָּאֵחַ לִי הוּא 4
10 כְּיוֹסֵף לְבִנְיָמִין כִּי הַצַּדִּיקִים 5
11 לֹא נִהְגוּ כִלְפֵי הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא 6
12 שֶׁלֹּא כִרְאוּ כֶּשֶׁם שְׁבִימִין לֹא 7
13 נִהְגוּ שֶׁלֹּא כִרְאוּ כִלְפֵי יוֹסֵף. 8
14 מֵה-שְׁאִינֶכָן לְפָרוֹשׁ 9
15 רִשְׁ"י שֶׁכָּאֵחַ לִי הוּא 10
16 כְּיוֹסֵף לְאֶחָיו, גַּם 11
17 הַתְּחִלַּת הַכְּתוּב "מִי יִתֵּן 12
18 כֹּאֵחַ לִי" מְדַבֵּר בְּבִעְלֵי 13
19 תְּשׁוּבָה²⁵ שֶׁנִּהְגוּ כִלְפֵי 14
20 הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שֶׁלֹּא כִרְאוּ 15
21 כֶּשֶׁם שֶׁאֲחִי יוֹסֵף נִהְגוּ כִלְפֵיו. 16
22 אָבֵל לְפִי הַמּוֹכָא לְעִיל 17
23 מֵהַצֶּמַח צֶדֶק' דָּוָה 18
24 שֶׁהַמְדַּרְשׁ מְפָרֵשׁ כְּיוֹסֵף 19
25 לְבִנְיָמִין (וְלֹא כְּיוֹסֵף 20
26 לְאֶחָיו) הוּא כִּי הַבִּקְשָׁה 21
27 הִיא שֶׁהַקֶּב"ה יִמְחַק אֶת 22
28 עֲוֹנוֹתֵינוּ שֶׁלֹּא עַל-יְדֵי 23
29 יְסוּרִים וְיִמְנַע מֵאִיתָנוּ אֵת 24
30 הַצַּעַר כְּפִי שְׁיוֹסֵף לֹא צִיעַר אֵת 25
31 בְּנִימִין, מוֹכֵן לְכְאוּרָה, 26
32 שֶׁגַּם לְפָרוֹשׁ הַמְדַּרְשׁ 27
33 מְדַבֵּר הַכְּתוּב בְּבִעְלֵי 28
34 תְּשׁוּבָה וְלֹא בַצַּדִּיקִים שֶׁאֵין

35 לָהֶם עֲוֹנוֹת, וּבְלִקּוּטֵי תוֹרָה' מְפָרֵשׁ שְׁמִי יִתְנֶה כָּאֵחַ לִי קָאִי
36 עַל צַדִּיקִים וְנִמְצָא שֶׁהַפֶּסֶק מְדַבֵּר, לְפִי פְּנִימִיּוֹת הָרַבִּים, גַּם עַל פְּעוּלָתָה
37 שֶׁל עֲבוֹדַת הַבְּעִלִּי-תְּשׁוּבָה וְגַם עַל פְּעוּלָתָה שֶׁל עֲבוֹדַת הַצַּדִּיקִים, כְּפִי שֶׁיִּתְּבָא
38 לְהֵלֵךְ.

39 (ה) וְהִנֵּה יָדוּעַ²⁶ דְּהַפְּנָה (לְמַעַלָּה, הַכּוּוֹנָה הָרוּחָנִית הָעֲלִיּוֹנָה שֶׁל

40 הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא) בִּירִידַת יוֹסֵף לְמַצְרַיִם הֵיחָה בְּכַדִּי שְׁלִקְט
41 יוֹסֵף וַיֹּאסֹף אֶת כָּל נִיצוּצוֹת הַקְדוּשָׁה שֶׁהָיוּ בְּמַצְרַיִם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב
42 וַיִּלְקֹט יוֹסֵף אֶת כָּל הַפֶּסֶק הַנִּמְצָא בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם²⁷ וְהַכּוּוֹנָה
43 לְנִיצוּצוֹת הַקְדוּשָׁה שִׁירְדוּ וְנִתְלַבְּשׁוּ בְּתוֹךְ הַכֶּסֶף, וְעַל-יְדֵי-זֶה יוֹקֵל לָהֶם
44 הַגָּלוּת כִּי הַגָּלוּת נִוְעַדָּה לְאִסּוּף

45 וּלְהַעֲלוֹת אֶת נִיצוּצוֹת הַקְדוּשָׁה,
46 וּמֵאֲחֵר שְׁיוֹסֵף אִסַּף וּלְקִיט אוֹתָם,
47 עֲבוֹדָתָם שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵיחָה
48 קֵלָה יוֹתֵר. דָּוָה שְׁיִרִידַת
49 יוֹסֵף לְמַצְרַיִם הֵיחָה
50 הַסִּפָּה לְגָלוּת מַצְרַיִם כְּפִי
51 שֶׁמּוֹכֵן מִפְּשׁוּטוֹת סִיפּוּרֵי הַתּוֹרָה
52 שְׁבִנִי יִשְׂרָאֵל יִרְדוּ לְמַצְרַיִם
53 בַּעֲקֻבוֹת יוֹסֵף וְלֵאחֹר מִכֵּן הָיוּ
54 עֲבָדִים לְפָרַעַה בְּמַצְרַיִם, הוּא
55 בְּחִיצוֹנִיּוּת, אָבֵל
56 בְּפְנִימִיּוֹת הוּא אֲדָרְבָּה,
57 שְׁעַל-יְדֵי יְרִידַת יוֹסֵף
58 לְמַצְרַיִם וּמַעֲשֵׂיו וְעֲבוֹדָתוֹ
59 בְּמַצְרַיִם בִּימֵי חַיָּו הוֹקֵל
60 הַגָּלוּת שְׁבוּ הָיוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
61 מֵאֲחֹר יוֹתֵר. שְׁהַגְזָרָה
62 מִלְּכַתְחִילָה, כְּפִי שֶׁהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-
63 הוּא אָמַר לְאַבְרָהָם אֲבִינוּ בְּבֵרִית
64 בֵּית הַבְּתָרִים הֵיחָה שְׁבִנִי
65 יִשְׂרָאֵל יִהְיוּ בְּגָלוּת אֲרַבְעַ
66 מֵאוֹת שָׁנָה²⁸, וְעַל-יְדֵי
67 שְׁיִרְדַת יוֹסֵף לְמַצְרַיִם הָיוּ
68 בְּגָלוּת מַצְרַיִם רַק רַד"ו
69 (210) שָׁנָה²⁹ (כִּי עַל-יְדֵי
70 שְׁיוֹסֵף בָּרַר אֶת הַנִּיצוּצוֹת
71 (וְהַפְּרִיד בֵּין הַטּוֹב וְהָרַע וְהַעֲלָה
72 אֶת הַטּוֹב שֶׁבָּהֶם לְקְדוּשָׁה)
73 שֶׁהָיוּ בְּמַצְרַיִם לְפָנֵי

74 שְׁיִרְדוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַצְרַיִם לֹא הִצְרָכּוּ לְבָרַר כָּל כֶּף וְלִכֵּן
75 עֲבוֹדַת הַבִּירוּרִים שֶׁהֵיחָה מוֹטֵלָה עֲלֵיהֶם יִכְלָה לְהַסְתִּים בִּ-210 שָׁנִים בִּלְבָד),
76 וַיִּתִּירָה מִזֹּו, שְׁקִשִּׁי הַשְּׁעָבֹד מִתּוֹךְ כָּל הַשָּׁנִים הָיָה רַק פ"ו
77 שָׁנָה³⁰ כְּמוֹכָא בְּמִדְרָשׁ. וּמִזֶּה מוֹכֵן, דָּוָה שֶׁהַשְּׁבָטִים מְכָרוּ אֶת
78 יוֹסֵף לְמַצְרַיִם, לֹא רַק שֶׁלֹּא הָיָה הַפֶּסֶק הַפְּנִינָה הָעֲלִיּוֹנָה שֶׁל

וכו' – באוה"ת שה"ש כרך ב ס"ע תרעד ואילך. וראה גם סה"מ תרכ"ו (קה"ת תשמ"ט) ע' קג ואילך. ד"ה מי יתנן תרנ"ד (סה"מ תרנ"ד ס"ע קד ואילך). (25) בד"ה מי יתנן תרנ"ד הנ"ל, דמי יתנן כאח לי הוא כיוסף לבנימין (צדיקים), ואמצאך בחוץ שקאי על בעלי תשובה הוא כענין השבטים שמכרו את יוסף. וצריך ביאור, כי המקור שפסוק זה מדבר ביוסף ואחיו הוא (לכאורה) בפירש"י ובמדרשי חז"ל שבהערה 17, ושם קאי זה על מי יתנן כאח לי. (26) אוה"ת מקץ שם (שמג, ב). סה"מ תרנ"ד ע' קז. (27) ויגש מז, יד. (28) לך לך טו, יג. (29) פרש"י עה"פ לך לך שם. מקץ מב, ב. (30) שהש"ר פ"ב, יא.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

במצרים הייתה צורך עלייה ובמתן תורה הייתה עליה גדולה של התגלות
אלוקות בעולם, מכל-מקום, הגלות עצמו הוא ענין בלתי רצוי.
מה-שאין-כן להבאור לפי המדרש ולפי פנימיות העניינים שעל-ידי
ירידת יוסף למצרים הוקל הגלות, כמובא לעיל, זה שהשכטים

מכרו (הורידו) את יוסף
למצרים הוא ענין רצוי
וטוב (והחטא שלהם היה
רק מפני שלא זה היתה
כונתם).

ועל-פי-זה יש לבאר מה
שאמר יוסף לשכטים³⁴
ועתה אל תעצבו ואל
יחר בעיניכם כי מכתם
אותי הנה כי למחיה
שלחני אליכם לפניכם,
דלכאורה לא מוכן איך יוסף
מנחם את אחיו בנימוק שהכל
מאת ה' ובסופו של דבר התברר
שכל הירידה הייתה לטובה,
"למחיה", הרי כל החטאים
(הגם שהם הפך רצון
העליון ומנוגדים לרצונו של
הקדוש-ברוך-הוא) הם על-
פי ההשגחה העליונה
ועל-פי רצונו יתברך³⁵,
שהרי לא ייתכן שדבר יתבצע אם
הקדוש-ברוך-הוא לא ירצה בכך
ואף-על-פי-כן, כיון
שעשית החטא של
האדם היא למעשה
בבחינתו החפשית של
האדם ואילו רצה היה יכול
לבחור בטוב ולא לחטא

בתורת החסידות שההשגחה³⁶
העליונה (בנוגע להעניינים דתורה ומצוות) אינה בסתירה
לענין הבחירה ונקודת הדברים היא שהקדוש-ברוך-הוא יודע מראש מה

הקדוש-ברוך-הוא, אלא אדרבה, כן היתה הפונה העליונה
שיוסף ירד תחלה למצרים בכדי להקל את הגלות. אלא
שכיון שהם לא ידעו הפונה העליונה, לכן לגבם נחשב זה
נחשב זה לחטא.

ולמעיר, שלכאורה, ענין הנ"ל [זה שהשכטים
הנ"ל נדזה שהשכטים
מכרו את יוסף למצרים
היתה כפי הפונה העליונה
של הקדוש-ברוך-הוא] הוא,
לכאורה, לא רק לפי ההסבר
הפנימי שירידת יוסף למצרים
הקלה על הגלות של בני ישראל
במצרים אלא גם להבאור
(כמו שהוא בפשטות)
שהפונה העליונה של הקדוש-
ברוך-הוא בירידת יוסף
למצרים היתה בכדי
שעל-ידי-זה יהיה גלות
מצרים, [כדרךשת חכמינו
על הפסוק³¹]
וישלחו יעקב את יוסף
מעמק חברון כדי ללכת
לראות את שלום אחיו (ועל ידי
זה הייתה מכירת יוסף וירידתו
למצרים) וכפירוש רש"י על
פסוק זה בפרשת וישב: "והלא
חברון בהר?... אלא מעצה
עמוקה של אותו צדיק הקבור
בחברון לקיים מה שנאמר
לאברהם בין הבתרים כי גר יהיה
אלי, אלא, שלפי באור
זה, הביאור לפי הפירוש
הפשוט, על-ידי שהשכטים
מכרו את יוסף למצרים נעשה הגלות, ענין בלתי רצוי.
דהגם שהפונה העליונה של הקדוש-ברוך-הוא בגלות מצרים היתה
בכדי שעל-ידי-זה יזכו לקבלת התורה³³ כי הירידה להשתעבד

ולמעיר, שלכאורה, ענין הנ"ל [זה שהשכטים
את יוסף למצרים היתה כפי הפונה] הוא,
לכאורה, גם להבאור (כמו שהוא בפשטות) שהפונה
בירידת יוסף למצרים היתה בכדי שעל-ידי-זה יהיה
גלות מצרים, [כדרךשת חכמינו³¹ על הפסוק³²
וישלחו מעמק חברון]. אלא, שלפי באור זה, על-ידי
שהשכטים מכרו את יוסף למצרים נעשה הגלות, ענין
בלתי רצוי. דהגם שהפונה בגלות מצרים היתה בכדי
שעל-ידי-זה יזכו לקבלת התורה³³, מכל-מקום, הגלות
עצמו הוא ענין בלתי רצוי. מה-שאין-כן להבאור
שעל-ידי ירידת יוסף למצרים הוקל הגלות, זה
שהשכטים מכרו (הורידו) את יוסף למצרים הוא ענין
רצוי (והחטא שלהם היה רק מפני שלא זה היתה
כונתם). ועל-פי-זה יש לבאר מה שאמר יוסף
לשכטים³⁴ ועתה אל תעצבו ואל יחר בעיניכם כי
מכתם אותי הנה כי למחיה שלחני אליכם לפניכם,
דלכאורה, הרי כל החטאים (הגם שהם הפך רצון
העליון) הם על-פי ההשגחה העליונה ועל-פי רצונו
יתברך³⁵, ואף-על-פי-כן, כיון שעשית החטא של האדם
היא בבחינתו החפשית [וכמבאר בכמה מקומות]³⁶
שההשגחה העליונה (בנוגע להעניינים דתורה ומצוות)
מכרו את יוסף למצרים נעשה הגלות, ענין בלתי רצוי.
דהגם שהפונה העליונה של הקדוש-ברוך-הוא בגלות מצרים היתה
בכדי שעל-ידי-זה יזכו לקבלת התורה³³ כי הירידה להשתעבד

(31) סוטה יא, רע"א, הובא בפרש"י עה"פ. ב"ר עה"פ (פפ"ד, יג). זח"א קפד, רע"א* (32) וישב לו, יד. (33) תו"א ר"פ שמות (מט),
א. ועם הגהות וכו' – באוה"ת שמות ע' ז ואילך). תו"ח ר"פ שמות. ובכ"מ. (34) ויגש מה, ה. (35) לשון כ"ק מו"ח אדמו"ר בר"ה
ויחלום ה'תש"ח ספ"ט (סה"מ ה'תש"ח ע' 88). וממ"ש שם לאח"ז "וזהו"ע הבחירה בקיום התומ"צ", מוכח שג"ז הוא "ע"פ
ההשגחה כו'". וראה ד"ה באתי לגני ה'תשל"א ס"ה ואילך, ובהנסמן שם הערה 41 (לעיל ח"ב ע' שנה). (36) ראה בארוכה תו"ח
פ' תולדות ד"ה ויתן לך פ"י ואילך (יב, ד ואילך). לקו"ש ח"ה ע' 66. ועוד.

(*) חילוקי הלשונות בין הזהר והש"ס (ורש"י) נתבארו בס' "תורת מנחם – תפארת לוי יצחק" (ח"א, בראשית) סנ"ב ס"ג ואילך
(ע' קפ"קפז).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 האדם יבחר בעתיד וכיצד יתנהג בפועל אבל עדיין הרשות נתונה לאדם לבחור
2 מה לעשות והידיעה וההשגחה לא מכריחה את האדם לנהוג כך או אחרת],
3 נמצא שהאדם החוטא הוא הפסיד את עצמו כי הוא אחראי
4 למעשיו והוא זה שגרם לעצמו נזק והפסד, ולפיכך ראוי לו לבכות
5 ולקונן על חטאיו³⁷ ואין
6 מקום להצדיק את מעשיו בנימוק
7 שהכל מכון מלמעלה, ולמה
8 אמר יוסף לאחיו אל
9 תעצבו ואל יחר בעיניכם
10 גו', והרי למרות שבסופו של
11 דבר הכול היה לטובה הם
12 מצידם נהגו שלא כהוגן וחטאו.³⁸
13 ויש לומר הבאור בזה,
14 דבכל החטאים הרי
15 למעשה, הענינים הלא טובים
16 שהאדם עשה הם דברים
17 בלתי רצויים, הפך רצון
18 העליון. דהגם שמזה
19 שגם החטאים הם על-פי
20 ההשגחה העליונה,
21 מכרח לומר שיש בהם
22 פגמה והקדוש-ברוך-הוא
23 מאפשר לאדם לחטוא כי יש בכך
24 מטרה מסוימת, הרי הפגמה
25 והמטרה היא לא בחטאים
26 עצמם חס-ישראל שהם
27 דברים בלתי רצויים בהחלט
28 אלא בזה שעל-ידי
29 החטאים יבוא אחר-כך
30 לתשובה, אבל החטאים
31 עצמם הם הפך רצון
32 העליון ועשיתם היא בניגוד
33 מוחלט לרצונו של הקדוש-
34 ברוך-הוא ועבירה על רצונו,
35 ולכן צריך לבכות ולקונן
36 עליהם ולעשות תשובה
37 שתתקן את המעשים הלא רצויים. אבל זה שהשכטים מכרו את
38 יוסף למצרים, הרי למרות שבפועל באותה שעה הם עשו דבר לא רצוי
39 כיון שהפגמה העליונה והמטרה בזה היא (לא כמו בכל שאר החטאים

אינה בסתירה לענין הבחירה], נמצא שהאדם החוטא
הוא הפסיד את עצמו, ולפיכך ראוי לו לבכות ולקונן
על חטאיו³⁷, ולמה אמר יוסף לאחיו אל תעצבו ואל
יחר בעיניכם גו'. ויש לומר הבאור בזה, דבכל
החטאים, הענינים שהאדם עשה הם דברים בלתי
רצויים, הפך רצון העליון. דהגם שמזה שגם החטאים
הם על-פי ההשגחה העליונה, מכרח לומר שיש בהם
פגמה, הרי הפגמה היא לא בחטאים עצמם חס-ישראל
אלא בזה שעל-ידי החטאים יבוא אחר-כך לתשובה,
אבל החטאים עצמם הם הפך רצון העליון, ולכן צריך
לבכות ולקונן עליהם. אבל זה שהשכטים מכרו את
יוסף למצרים, כיון שהפגמה בזה היא (לא בכדי שיעשו
תשובה על-זה, אלא שהפגמה היא) בירידה עצמה,
למחיה שלחני אלקים לפניכם [ובכפרת להמוכא לעיל
שעל-ידי ירידת יוסף למצרים הוקל הגלות, דיש לומר
שענין זה מרמז בהמשך דברי יוסף בפתוב³⁸ וישלחני
אלקים לפניכם לשום לכם שארית בארץ גו'], לכן אל
תעצבו גו' כי מכתם אותי הנה.

אלא שעדין מקום לומר, דהגם שלמחיה שלחני
אלקים לפניכם, מפל-מקום בנוגע ליוסף עצמו
היה זה ענין בלתי רצוי, לכן הוסיף³⁹ לא אתם שלחתם
אותי הנה כי האלקים, וישמיני לאב לפרעה גו' ומושל
בכל ארץ מצרים, שירידת יוסף למצרים היתה דבר
רצוי גם בנוגע ליוסף. [ולהעיר, שעל-דרך-זה הוא בכל
הענינים שבין אדם לחבירו⁴⁰. וכמבאר בתנ"א⁴¹ שגם
כשאדם גומל לחברו הפך הטוב, האמת היא שמאת ה'
היתה זאת לו וטעות היא לחשוב שהדבר נגרם לו על ידי האדם. ולכן אין

בכדי שיעשו תשובה על-זה, אלא שהפגמה היא) בירידה
עצמה עצם הירידה של יוסף למצרים הייתה פעולה שהקדוש-ברוך-הוא כן
רצה בה, והמטרה היא, למחיה שלחני אלקים לפניכם [ובכפרת
להמוכא לעיל לפי הביאור של המדרש ושל תורת החסידות שעל-ידי
ירידת יוסף למצרים
הוקל הגלות ואם כן מודגש
עוד יותר שבעצם מדובר בדבר
טוב וחיוני, דיש לומר
שענין זה של הקלת וקיצור
הגלות של בני ישראל הודות
למכירת יוסף למצרים מרמז
בהמשך דברי יוסף
בפתוב³⁸ באותו פסוק
וישלחני אלקים לפניכם
לשום לכם שארית בארץ
גו'], לכן אל תעצבו גו'
כי מכתם אותי הנה.
אלא שעדין מקום לומר,
דהגם שלמחיה שלחני
אלקים לפניכם, מפל-
מקום בנוגע ליוסף עצמו
היה זה ענין בלתי רצוי
ורק מצידם של בני ישראל
הייתה זו תועלת, לכן
הוסיף³⁹ יוסף בדברי הנחמה
שלו לאחיו ואמר לא אתם
שלחתם אותי הנה כי
האלקים, וישמיני לאב
לפרעה גו' ומושל בכל
ארץ מצרים, שירידת
יוסף למצרים היתה דבר
רצוי גם בנוגע ליוסף
עצמו שהגיע למעלות שלולי
הירידה למצרים לא היה מגיע
לידי כך. [ולהעיר, שעל-
דרך-זה הוא בכל
הענינים שבין אדם לחבירו⁴⁰. וכמבאר בתנ"א⁴¹ שגם
כשאדם גומל לחברו הפך הטוב, האמת היא שמאת ה'
היתה זאת לו וטעות היא לחשוב שהדבר נגרם לו על ידי האדם. ולכן אין

(37 לשון הרמב"ם הל' תשובה פ"ה ה"ב. 38) ויגש מה, ז. ולהעיר, שעפ"י יומתק שפסוק זה (וישלחני גו' לפליטה גדולה) נאמר
לאחרי כי זה שנתים הרעב גו' (ויגש שם, ו) — כי "שנתים הרעב גו'" הוא ביאור על "למחיה שלחני אלקים לפניכם" (שאמר לפניו)
בשנות הרעב, ואח"כ הוסיף וישלחני גו' שזה נוגע להזמן שלאח"כ. (39) ויגש שם, ח. 40) ועפ"י יובן מ"ש בתנ"א ספ"ב "וכן
דברים שבין אדם לחבירו כו' ללמוד מיוסף עם אחיו" — ראה בארוכה לקו"ש ח"ה ע' 247. 41) אגה"ק סכ"ה (קלח, ב). ולהעיר,
דהחייב לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה (ברכות נד, א) הוא (בפשטות) גם כשזה בא ע"י אדם שהוא בעל בחירה.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 מקום להשיב לו כגמולו אלא יש לגמול טובה תחת רעה, ויש להוסיף,
2 דמזה מוכן שיהיה לו לאדם שנפגע מחברו וסבור שנעשתה לו רעה,
3 בסופו של דבר תהיה לו טובה מזה, שהרי כל דעבד רחמנא לטב
4 עבד⁴² כל מה שעושה הרחמן, הקדוש-ברוך-הוא, לטובה הוא עושה, והרי
5 גם מה שנגרם בידי אדם באמת
6 בא מלמעלה. אלא
7 שבמכירת יוסף היה זה
8 בגלוי ואילו בדברים שבין אדם
9 לחברו סתם לא תמיד האדם
10 זוכה לראות את הטובה
11 והתועלת במה שחברו גרם לו,
12 כמבואר בהרחבה (באגרת
13 הקודש שבספר ה)תניא].
14 (ו) והנה על-פי הידוע
15 שכל הענינים שבתורה
16 הם לא במקרה וללא כוונה
17 מיוחדת אלא בתכלית
18 הדיוק, יש לומר, דזה
19 שאנו מבקשים מי יתן
20 כאח לי, שהקדוש-ברוך-הוא
21 יהיה קרוב אלינו כאח, לא כפי
22 שיוסף היה קרוב לבנימין אלא,
23 כדרך שעשה יוסף
24 לאחיו [דהגם שעשו
25 כלפי דבר בלתי רצוי,
26 מפל-מקום גמל להם
27 טובות גדולות], הוא, כי
28 לאמיתו של דבר כל דבר
29 בלתי רצוי שאדם עושה
30 הוא דגמת הענין שעשו
31 השבטים ליוסף שמכרו
32 אותו למצרים שבחיצוניות
33 נראה כדבר לא רצוי אבל בעצם
34 כיוון שהכל מאת ה' וכל מה שה'
35 עושה הוא לטובה, למעשה הכול
36 לטובה. וכשם שהדברים נכונים
37 בדברים שבין אדם לחברו, כך
38 גם לגבי היחס שלנו אל הקדוש-ברוך-הוא, כפי שהולך ומבאר. והבקשה
39 שלנו אל הקדוש-ברוך-הוא מי יתן כאח לי היא, דהגם שעל-ידי
40 מעשינו הלא טובים גרמנו להקב"ה ענין שבדגמת מכירת
41 יוסף למצרים (פדלקמן), מפל-מקום יגמל לנו טובות כדרך
42 שעשה יוסף לאחיו ולא התחשב במה שאחיו עשו לו.

היתה זאת לו, ויש להוסיף, דמזה מוכן שיהיה לו טובה
מזה, שהרי כל דעבד רחמנא לטב עבד⁴². אלא
שבמכירת יוסף היה זה בגלוי].

(ו) והנה על-פי הידוע שכל הענינים שבתורה הם
בתכלית הדיוק, יש לומר, דזה שאנו
מבקשים מי יתן כאח לי, כדרך שעשה יוסף לאחיו
[דהגם שעשו דבר בלתי רצוי, מפל-מקום גמל להם
טובות גדולות], הוא, כי כל דבר בלתי רצוי שאדם
עושה הוא דגמת הענין שעשו השבטים ליוסף שמכרו
אותו למצרים. והבקשה מי יתן כאח לי היא, דהגם
שעל-ידי מעשינו הלא טובים גרמנו להקב"ה ענין
שבדגמת מכירת יוסף למצרים (פדלקמן), מפל-מקום
יגמל לנו טובות כדרך שעשה יוסף לאחיו. והענין הוא,
דירידת הנשמה למטה והתלבשותה בגוף ונפש
הבהמית היא גלות ממש⁴³, ויתירה מזה, שהנשמה היא
בשביה ובמאסר⁴⁴ הגוף ונפש הבהמית. והפונה בירידת
הנשמה למטה היא בכדי לברר ולזכך את הגוף והנפש
הבהמית וחלקו בעולם ולעשותם פלים לאלקות, וגם
בכדי שעל-ידי עבודת הנשמה למטה תתעלה למדרגה
נעלית יותר מכמו שהיתה קדם ירידתה. ומזה מוכן,
דכל רגע⁴⁵ שהאדם אינו עובד את עבודתו, הצער
והיסורים דהנשמה מזה שהיא בגלות ובמאסר הגוף
ונפש הבהמית, הם ללא תכלית. דבשעה שהאדם עובד
את ה', כיון שעל-ידי-זה נשלמת הפונה בירידת הנשמה
למטה בנוגע לשני ענינים הנ"ל [ברור וזכור הגוף ונפש
הבהמית וחלקו בעולם, והעליה דהנשמה], הרי התענוג
דהנשמה מזה שהיא משלמת רצון הקב"ה לברר ולזכך
את הגוף שעל-ידי-זה נשלמת הפונה בדירה בתחתונים,

לשני ענינים הנ"ל [ברור וזכור הגוף ונפש הבהמית וחלקו
בעולם, והעליה דהנשמה עצמה], הרי למרות שהדבר כרוך בצער
וסבל רב, בסופו של דבר התענוג דהנשמה מזה שהיא משלמת
רצון הקב"ה לברר ולזכך את הגוף שעל-ידי-זה נשלמת
הפונה בדירה בתחתונים, וכן מהעליה שלה על-ידי עבודתה

והענין הוא, דירידת הנשמה למטה והתלבשותה בגוף ונפש
הבהמית היא גלות ממש⁴³, כי מקומה הטבעי של הנשמה הוא
למעלה בגן עדן שם אין העלם והסתר על האור האלוהי ויתירה מזה, לא
זו בלבד שהנשמה המלוכשת בגוף היא בגלות אלא חמור מזה שהנשמה
היא בשביה ובמאסר⁴⁴
הגוף ונפש הבהמית.
והפונה בירידת הנשמה
למטה היא בכדי לברר
ולעלות ולזכך ולעדן את
הגוף והנפש הבהמית
וחלקו בעולם החלק בעולם
שמוטל על אותו אדם בפרט
לבררו להעלותו ולעשותם
פלים שיהיו ראויים לאלקות
שתומשך ותתגלה בהם, וגם
בכדי שעל-ידי עבודת
הנשמה למטה תתעלה
הנשמה עצמה למדרגה
נעלית יותר מכמו
שהיתה קדם ירידתה ולכן
ירידת הנשמה למטה כדאית
למרות שהיא אכן ירידה עצומה
ודומה לגלות ושביה. ומזה
מוכן, דכל רגע⁴⁵
שהאדם אינו עובד את
עבודתו ואינו מבצע את
שליחותו בעולם שלמענה
הנשמה ירדה למטה, הצער
והיסורים דהנשמה מזה
שהיא בגלות ובמאסר
הגוף ונפש הבהמית, הם
ללא תכלית והסבל והיסורים
הם לשווא, ללא תמורה.
דבשעה שהאדם עובד
את ה', כיון שעל-ידי-זה
נשלמת הפונה בירידת
הנשמה למטה בנוגע

(42) ברכות ס, סע"ב. (43) תניא פל"ז (מח, סע"א). (44) ראה תניא פל"א (מ, סע"א) "כמשל בן מלך שהי' בשבי' וטוחן בבית האסורים כו'". (45) בהבא לקמן – ראה בארוכה לקו"ש ח"ה ע' 434 ואילך.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 לְמִטָּה, הוּא תַעֲנוּג גָדוֹל בְּיוֹתֵר, שֶׁבְשִׁבִּיל זֶה כָּדָא כָּל
2 הַיִּסּוּרִים שְׁלָה מִהִירֵידָה כְּתוּצָה מִיִּרְדָּתָה לְעוֹלָם הוּא וְהַתְּלַבְּשׁוֹת
3 בְּגוֹף וּבְנֶפֶשׁ הַבְּהֵמָה. אָבָל בְּרָגָעִים אֵלֶּה שֶׁהָאָדָם אֵינוֹ עוֹבֵד
4 עֲבוֹדָתוֹ וְלֹא עוֹשֶׂה דָבָר כְּדִי לְהַשְׁלִים אֶת הַכוּוֹנָה שֶׁל יִרְדָּת נִשְׁמָתוֹ לְמִטָּה

[וּמִכָּל-שָׁכֵן בְּרָגָעִים

6 שֶׁהוּא עוֹשֶׂה עֲנִינִים 1
7 בְּלִי רְצוּיִים אֲשֶׁר לֹא זֶה 2
8 בְּלִבּוֹ שְׂאִים מְסִיעִים לְהַשְׁלֵם 3
9 הַכוּוֹנָה אֲלֵא אִפְּלוּ מְנוּגָדִים לָהּ 4
10 וּפּוֹגְעִים בָּהּ] אוֹי, זֶה 5
11 שֶׁהִנְשָׂמָה הִיא בְּגִלּוֹת 6
12 וּבְמֵאָסָר בְּגוֹף וּנְפֶשׁ 7
13 הַבְּהֵמָה, וְהַצֶּעֶר 8
14 וְהַיִּסּוּרִים שֵׁשׁ לָהּ מִזֶּה, 9
15 הֵם לֹא תְּכַלִּית. וְכִיּוֹן 10
16 שֶׁהִנְשָׂמָה הִיא חֵלֶק 11
17 אֶלְקָה מִמַּעַל מִמַּשׁ⁴⁶, 12
18 הֲרִי הַגִּלּוֹת וְהַצֶּעֶר 13
19 דִּהְנִשְׂמָה הוּא (גַּם) גִּלּוֹת 14
20 וְצֶעֶר דִּהְשִׁכְּנָה⁴⁷ כַּמְבֹאֵר 15

21 בְּאִגְרַת הַתְּשׁוּבָה שֶׁבִּסְפָּר הַתְּנִיא 16
22 כִּיצַד כֹּאשֶׁר הָאָדָם נוֹהֵג שֶׁלֹּא 17
23 כְּשׁוּרָה הוּא גּוֹרֵם לְגִלּוֹת 18
24 הַשִּׁכְּנָה: "יַעֲקֹב חָבַל נָחֳלָתוֹ 19
25 כְּתִיב. עַל דֶּרֶךְ מִשָּׁל כִּמוֹ הַחֲבַל 20
26 שֶׁרָאשׁוֹ אֶחָד לְמַעַלָּה וְרָאשׁוֹ 21
27 הַשְּׁנִי לְמִטָּה אִם יִמְשֹׁךְ אָדָם 22
28 בְּרָאשׁוֹ הַשְּׁנִי יִנְעֹעַ וְיִמְשֹׁךְ אַחֲרָיו 23
29 גַּם רָאשׁוֹ וְרָאשׁוֹ...וְכַכָּה מִמֶּשׁ 24
30 בְּשׁוֹרֵשׁ נִשְׁמַת הָאָדָם וּמִקּוֹרָה... 25
31 הוּא מִמְּשִׁיךְ וּמִוִּירֵד הַשְּׁפַעְתָּה עַל 26
32 יָדֵי מַעֲשֵׂי הָרַעִים וּמַחֲשַׁבּוֹתָיו 27
33 עַד תּוֹךְ הִיכָלוֹת הַסְטֵרָא אַחֲרָא 28
34 כְּבִיכּוֹל... זוֹהִי בַחֲזִית גִּלּוֹת 29
35 הַשִּׁכְּנָה כְּבִיכּוֹל". וְזֶהוּ שֶׁעַל- 30
36 יְדֵי הַנְּהִיגָה בְּלִי רְצוּיָה 31
37 שֶׁל הָאָדָם (כּוֹלֵל גַּם זֶה 32
38 שְׂאִינוֹ מִמֶּלֶא שְׁלִיחוֹתוֹ, 33
39 גַּם כְּשֶׁאֵינוֹ עוֹבֵד עֲבָרָה) 34
40 הוּא עוֹשֶׂה כְּבִיכּוֹל 35
41 לְהַקְבִּי"ה עַל-דֶּרֶךְ מַה שֶׁעָשׂוּ הַשִּׁבְטִים לְיוֹסֵף, שֶׁמְכָרוּ אוֹתוֹ 36
42 לְעֶבֶד וְזֶה גֵרָם אַחֲרֵי-כֵן שֶׁהָיָה גַּם בְּמֵאָסָר וּפֶשַׁע, הַנְּהִיגָה 37
43 בְּלִי רְצוּיָה שֶׁל הָאָדָם גּוֹרֵמַת לְשִׁכְנָה 'גִּלּוֹת' וּמֵאָסָר' כְּבִיכּוֹל.

44 וְעוֹד עֲנִין בְּזֶה, שֶׁבְּנוֹגַע מַעֲשֵׂה הַשִּׁבְטִים לְיוֹסֵף נֶאֱמָר⁴⁸ 44
45 שֶׁכֹּאשֶׁר הִחֲלוּ לְהַתְּחַרֵּט עַל מַעֲשֵׂה מַכִּירַת יוֹסֵף אִמְרוּ אִישׁ אֶל אַחֲיוֹ אֲשָׁמִים 45
46 אֲנַחְנוּ גוֹ' בְּהַתְּחַנְנוּ אֶלֵינוּ וְלֹא שִׁמְעֵנוּ גוֹ', דָּוָה שְׁלֹא רָחֳמוֹ 46
47 עָלֵינוּ בְּהַתְּחַנְנוּ אֵלֵיכֶם הִיא לֹא רַק אֲשֶׁמָה נּוֹסֶפֶת מְלַבֵּד הַמַּכִּירָה אֲלֵא 47

48 אֲשָׁמָה גָדוֹלָה וְחַמּוּרָה 48
49 יוֹתֵר מִהַמַּכִּירָה עֲצָמָה⁴⁹, 49
50 עַל-דֶּרֶךְ-זֶה הוּא בְּנִמְשָׁל, 50
51 שֶׁהִנְשָׂמָה [וְהַשִּׁכְּנָה] 51
52 מִתְּחַנְנִים לְאָדָם שְׂיוּצִיא 52
53 אוֹתָם מִהַגִּלּוֹת וְהַמֵּאָסָר, 53
54 וּכְשֶׁהָאָדָם אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ 54
55 לְקוֹל תְּחִנָּתָם וְלֹא עוֹשֶׂה 55
56 תְּשׁוּבָה שֶׁעַל יְדֵי הַנִּשְׁמָה תְּשׁוּבָה 56
57 לְדַבְּקוֹתָהּ בָּהּ וְהַשְׁכִּינָה תְּשׁוּבָה 57
58 מִגִּלּוֹתָהּ הוּא (בְּעֵנִין זֶה) 58
59 גְּרוּעַ יוֹתֵר מִהַנְּהִיגָה 59
60 הַבְּלִי רְצוּיָה עֲצָמָה. 60
61 (ז) וְזֶהוּ מִי יִתְּנָךְ כָּאֵחַ לִי, 61
62 כְּדֶרֶךְ שֶׁעָשָׂה יוֹסֵף 62
63 לְאֶחָיו, דְּכַמָּה עֲנִינִים 63
64 בְּזֶה יֵשׁ מִסְפֵּר הַיִּבְטִים בִּיחֹס 64
65 שֶׁל יוֹסֵף וְאֶחָיו שֶׁכִּלְפֵיהֶם 65
66 מִכוּוֹנָת הַבִּקְשָׁה שֶׁלּוֹ אֵל 66
67 הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שֶׁלְמִרוֹת 67
68 הַנְּהִיגָתוֹ לֹא יִגְמוֹל לָנוּ לְפִי 68
69 מַעֲשֵׂינוּ אֲלֵא יִתְּנָה עִמָּנוּ 69
70 כְּהַנְּהִיגַת יוֹסֵף לְאֶחָיו, כְּפִי הַשׁוֹלֵךְ 70
71 וּמִבְּאֵר. דְּכִמוֹ שֶׁיוֹסֵף כָּלְכָל 71
72 וּפְרָס אֶת אֶחָיו וְאֶת 72
73 טַפָּם⁵⁰ וְגַם נָתַן לָהֶם 73
74 אֶחָיוּת בְּמִיטְבַּת הָאֶרֶץ⁵¹, 74
75 בֵּן אָנוּ מִבְּקָשִׁים 75
76 מִהַקְבִּי"ה דִּהְגַּם שֶׁחֲטָאנוּ 76
77 לְפָנָיו, מִכָּל-מְקוֹם יִתֵּן 77
78 לָנוּ כָּל טוֹב בְּגִשְׁמִיּוֹת. וְכִמוֹ 78
79 שֶׁיוֹסֵף לֹא הִיָּתָה טִינָא 79
80 בְּלִבּוֹ עַל אֶחָיו עַל-זֶה 80
81 שֶׁמְכָרוּ אוֹתוֹ לְעֶבֶד 81
82 [דִּנְוֹסָף לָזֶה שֶׁבִּפְעַל גָּמַל 82
83 לָהֶם טוֹבוֹת, גַּם בְּלִבּוֹ לֹא 83
84 הִיָּתָה לוֹ טִינָא עֲלֵיהֶם] וְאֶדְרָבָא שֶׁתִּפְכַּר עוֹנָם 84
85 [וְכִמּוּבָא לְעִיל (סְעִיף ד) דָּוָה שֶׁצֶעֶר אוֹתָם הוּא בְּכִדִּי 85
86 שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה יִתְמַרֵּק יִתְנַקֵּה וְיִתְכַפֵּר עוֹנָם], בֵּן אָנוּ מִבְּקָשִׁים 86

(46) תניא רפ"ב. (47) ראה אגה"ת ספ"ו ורפ"ז. ובכ"מ. וראה סנהדרין מו, א: בשעה שאדם מצטער שכינה מה לשון אומרת כו'.

(48) מקץ מב, כא. (49) רמב"ן עה"פ שם. (50) ויגש מז, יב. ויחי ג, כא. (51) ויגש שם, יא.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

34 [דְּמַהֲטָעִמִּים אחת הסיכות לכך שַׁעֲרֵי אוֹתָם הוּא בְּכָדִי שִׁיעֲשׂוּ
35 תְּשׁוּבָה⁵³, שְׁלֹאֲחֵר שַׁעֲרֵי אוֹתָם אֲמָרוּ אֲבָל אֲשָׁמִים אֲנַחְנוּ
36 גו', ועשו תשובה], בֶּן אֲנוּ מִבְּקָשִׁים מִהֶקֶב"ה בִּאֲמָרְנוּ "מִי יִתֵּן
37 כֹּחַ לִי" וְאֲנוּ מִבְּקָשִׁים שִׁיתַּנְהֵג עִמָּנוּ כִּהְנַהֲגַת יוֹסֵף עִם אַחִיו - שִׁיעֲוֹרֵר
38 אוֹתָנוּ לְשׁוּבָה אֵלָיו
39 [וְשִׁהֲתַעֲוֹרְרוּ לְתִשׁוּבָה
40 תִּהְיֶה שְׁלֹא עַל-יְדֵי
41 יְסוּרִים]. וְכִמּוֹ שִׁיּוֹסֵף
42 נָחַם אֶת אֲחִיו לֵאמֹר שְׂעִשׂוּ
43 תְּשׁוּבָה וְאֲמַר לָהֶם אֵל
44 תַּעֲצֹבוּ גו' כִּי מִכֶּרְתֶּם
45 אוֹתִי הִנֵּה, כִּי לִמְחִיָּה
46 שְׁלַחְנִי אֱלֹקִים לְפָנֶיכֶם,
47 שֶׁהוֹדִיעַ וְגָלָה לָהֶם
48 הַפְּנוּנָה הַפְּנִימִית הַעֲלִינָה
49 שֶׁל הַקְּדוּשָׁה-בְּרוּךְ הוּא בְּזֶה
50 שֶׁמִּכְרֹו אוֹתוֹ לְמִצְרַיִם,
51 דָּלָא רַק שְׁאִין זֶה הַפֶּן רָצוֹן
52 הָעֲלִיּוֹן אֵלָּא
53 אֲדָרְבָּה זֶה הִיָּה רָצוֹן
54 הָעֲלִיּוֹן בְּכָדִי שֶׁעַל-יְדֵי
55 זֶה יֻקַּל הַגְּלוּת שֶׁל בְּנֵי
56 יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם (כַּנִּ"ל סְעִיף
57 ה), בֶּן אֲנוּ מִבְּקָשִׁים
58 מִהֶקֶב"ה, דָּלָא רַק
59 שִׁימְחָל לָנוּ אֶת עֲוֹנוֹתֵינוּ,
60 אֵלָּא יִתְרָה מִזֶּה שִׁיתְּגַלֶּה
61 שֶׁהַפְּנוּנָה הַפְּנִימִית
62 דִּהֲחֻטָּאִים הִיא הַמַּעֲלָה
63 דִּתְשׁוּבָה⁵⁴, וְעַל-יְדֵי
64 שִׁמְתִּגְלִית הַפְּנוּנָה
65 וְהַתְּכָלִית דִּהֲחֻטָּאִים,
66 וְכִמּוֹ שִׁיּוֹסֵף הַשְׁתַּדֵּל שִׁיעֲשׂוּ אַחִיו תְּשׁוּבָה נִהְפָּכִים הֵם הַחֻטָּאִים עֲצָמָם לְזִכְיוֹת⁵⁵ שֶׁהָיָה בְּסוּפוֹ שֶׁל דָּבָר מִתְּבָרָר

1 מִהֶקֶב"ה שִׁימְחָל לָנוּ עַל כָּל עֲוֹנוֹתֵינוּ. אֵלָּא שְׂכָאן יֵשׁ הַבְּדֵל בֵּין
2 הַנִּהְגָּת יוֹסֵף לְאַחִיו וְהַבִּקְשָׁה שֶׁלָּנוּ מֵאֵת הַקֶּב"ה - שֶׁהַפְּרָה דְּעוֹן מְכִירַת
3 יוֹסֵף הִיָּתָה עַל-יְדֵי שִׁהְיָה לָהֶם צַעַר, וְאֲנוּ מִבְּקָשִׁים
4 שֶׁהֶקֶב"ה יְכַפֵּר לָנוּ אֶת עֲוֹנוֹתֵינוּ שְׁלֹא עַל-יְדֵי יְסוּרִים. וְכִמּוֹ
5 שֶׁפֶתַב ה' צִדִּיק²⁰,
6 שֶׁהֶקֶב"ה הוּא כָּל יָכוֹל
7 לְמַחֹל בְּלֵי יְסוּרִים. וְהוּא
8 עַל-דֶּרֶךְ שֶׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ
9 ז"ל⁵² שֶׁאֵלּוּ לְהֶקֶב"ה מִה
10 תִּקְנָתוֹ שֶׁל הַחוּטָא וְאֲמַר
11 יַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה וְיִתְפַּכֵּר
12 לוֹ. שֶׁמַּצֵּד הֶקֶב"ה
13 שֶׁלְמַעֲלָה מִהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת
14 לֹא כְּפִי שֶׁהָאֵר הָאֱלֹקִי הַמְדוּר
15 וְהַמְצֻמָּצִם יוֹרֵד וּמִשְׁתַּלְשֵׁל
16 מִלְמַעֲלָה לְמַטָּה בְּצוּרָה הַדְּרָגָתִית
17 אֵלָּא כֹּאשֶׁר יִשְׁנָה הַמִּשְׁכָּה
18 וְהַתְּגִלּוֹת מִצֵּד הַקְּדוּשָׁה-בְּרוּךְ הוּא
19 בְּעֲצָמוֹ שֶׁלְמַעֲלָה מִמִּדְּיוֹת
20 וְהַגְּבִילוֹת אֲפָשֶׁר יִכּוֹל
21 לְהִיָּתוּ הַפְּרָה בְּלֵי
22 יְסוּרִים (וְאֵפִילוּ בְּלֵי
23 קֶרֶב) אֵלָּא עַל-יְדֵי
24 תְּשׁוּבָה בְּלִבָּד כִּי כֹּאשֶׁר
25 הָאֵדָם מִתְּעוֹרֵר בְּתִשׁוּבָה בִּאֲמַת
26 הוּא מִתְּחַבֵּר וּמִתְקַשֵּׁר עִם
27 הַקְּדוּשָׁה-בְּרוּךְ הוּא בְּעֲצָמוֹ,
28 בְּדִרְגָּה וּבְכַחֲיוֹת שֶׁבָּה הַחֻטָא לֹא
29 פָּגַם מִלְכַּתְחִילָה. וְכִיוּן שֶׁכֵּן
30 הַחֻטָא בֹּא עַל תִּקְוָתוֹ וְהַנִּשְׁמָה
31 וְהַשְׁכִּינָה יוֹצֵאוֹת מִהַגְּלוּת גַּם
32 לֹא יְסוּרִים, בְּכֹחָה שֶׁל
33 הַתְּשׁוּבָה בְּלִבָּד. וְכִמּוֹ שִׁיּוֹסֵף הַשְׁתַּדֵּל שִׁיעֲשׂוּ אַחִיו תְּשׁוּבָה נִהְפָּכִים הֵם הַחֻטָּאִים עֲצָמָם לְזִכְיוֹת⁵⁵ שֶׁהָיָה בְּסוּפוֹ שֶׁל דָּבָר מִתְּבָרָר

(52) ירושלמי מכות פ"ב ה"ו. יל"ש יחזקאל רמז שנח. יל"ש תהלים רמז תשב. וראה בארוכה ד"ה וכל אדם גו' ה'תשכ"ג ס"ד ואילך (לעיל ח"א ס"ע עו ואילך). (53) ראה כלי יקר עה"פ מקץ מב, טז "וכל זה עשה כדי שיכירו בחטאם ויתוודו". (54) אף שאין זה דומה ממש, כנ"ל סעיף ה. (55) ראה תניא פ"ז (יב, א). בתניא שם, דזה שזדונות נעשים כזכיות הוא בתשובה מאהבה רבה. אבל ע"פ מ"ש בתניא שם שהטעם על זה הוא "הואיל ועל ידי זה בא לאהבה רבה", יש לומר, דכיון שכל בעל תשובה (גם כשהתשובה שלו אינה מאהבה רבה) הוא נעלה יותר מצדיק [כמובן מפס"ד הרמב"ם שבהערה הבאה*], הרי הטעם שבתניא "הואיל ועי"ז בא כו'" הוא בכל הדרגות תשובה, ולכן י"ל שבכללות, הענין דהפיכת זדונות הוא בכל תשובה**, אלא שעיקר הענין הוא בתשובה מאהבה רבה.

(*) דמזה שבהדין שבע"ת הוא למעלה מצדיק אינו אומר שום תנאי, מובן שמדבר בכל בעל תשובה. ועוד, דהטעם על זה שמעלת בע"ת גדולה יותר ממעלת הצדיקים הוא "מפני שהם כושבין יצרם יותר" וטעם זה הוא בכל בע"ת (ואדרבה, כשהתשובה שלו היא "באהבה רבה וחשיקה ונפש שוקקה" (לשון אדה"ז בתניא שם) אינו כושב את יצרו).

(**) והא דאיתא בגמרא (יומא פו, ב) שדוקא בתשובה מאהבה נעשים זדונות כזכיות משא"כ בתשובה מיראה — בדוחק אולי י"ל שהכוונה שם היא בתשובה מיראת העונש, שבתשובה זו אין גם העילוי דכושב את יצרו. ועצ"ע.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 שהחטאים הביאו את האדם, על ידי התשובה, לדרגה כזו שאילולי החטא לא
2 היה מסוגל להגיע לכך (כשם ששירת הנשמה למטה היא צורך עלייה ודווקא
3 על ידי הירידה היא מתעלית לדרגה שלולי הירידה לא הייתה מסוגלת להגיע
4 לידי כך).

5 (ח) וְהָיָה אִף שֶׁבְכָלל

6 באופן כללי עבודת
7 התשובה היא נעלית
8 יותר מהעבודה דתורה
9 ומצוות כאמור לעיל כיצד
10 דווקא על ידי התשובה שהיא
11 הכוונה הפנימית של החטא ניתן
12 להתעלות לדרגות שלא החטא
13 והתשובה בלתי אפשרי להגיע
14 לאותן דרגות, שֶׁלֹכֵן מְקוֹם
15 שֶׁבְּעָלִי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִין
16 אֵין צְדִיקִים גְּמוּרִין
17 יְכוּלִין לַעֲמֹד ⁵⁶ בִּי בְעָלִי
18 התשובה שהיו רחוקים וירדו
19 ואחר כך התקרבו והתעלו,
20 מתעלים לדרגה יותר גבוהה
21 מדרגת הצדיקים שמעולם לא
22 ירדו, מִכָּל-מְקוֹם הַכּוֹנֵה
23 דִּדְרָה בְּתַחְתּוֹנִים לעשות
24 לקדוש-ברוך-הוא 'דירה' היינו
25 מְקוֹם להשכנת השכינה דווקא
26 בעולם הזה התחתון שהיא
27 כדברי חכמינו ז"ל המטרה
28 שבשבילה נברא העולם כי
29 הקדוש-ברוך-הוא 'נתאוה'
30 ל'דירה' זו, הנה הכוונה הזו
31 נִשְׁלָמָה עַל-יְדֵי עֲבוֹדַת
32 הַצְּדִיקִים דְּוָקָא כי דווקא לימוד התורה וקיום המצוות הוא הדרך להביא
33 גילוי אלוקות לעולם הזה. וְזֶהוּ שְׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל ⁵⁷ דִּהְטַעַם עַל
34 זֶה שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה בְּחֻלְקוֹ שֶׁל בְּנִימִין דְּוָקָא ולא בנחלתם
35 של שאר השבטים בארץ הוא כִּי בְנִימִין לֹא הָיָה בְּמִכִּיתֵּי יוֹסֵף
36 ולכן זכה שבית המקדש היה בחלקו בארץ. דְּלִכְאוּרָה אֵינוֹ מוֹכֵן, הָרִי
37 הַשְּׁבָטִים עָשׂוּ תְּשׁוּבָה עַל זֶה שֶׁמָּכְרוּ אֶת יוֹסֵף, וּבְמִקְוֹם
38 שֶׁבְּעָלִי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִין אֵין צְדִיקִים גְּמוּרִין יְכוּלִין לַעֲמֹד
39 בּוֹ, וְלָמָּה נִבְנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּחֻלְקוֹ שֶׁל בְּנִימִין דְּוָקָא והרי
40 לכאורה מעלת שאר השבטים, כבעלי תשובה, גדולה ממעלתו של בנימין שלא

41 חטא מלכתחילה ולא הגיע למעלתם של שאר השבטים? וּמִבְּאָר
42 בַּחֲסִידוֹת ⁵⁸, שֶׁהַמַּעֲלָה דְּבְעָלִי תְּשׁוּבָה' עַל צְדִיקִים הִיא
43 שְׁעַל-יְדֵי הַתְּשׁוּבָה מְגִיעִים לַמַּעֲלָה יוֹתֵר, לדרגה גבוהה יותר
44 מבחינת הדרגה של האדם אֲבָל בְּכַדִּי שֶׁתְּהִיָּה הַמִּשְׁכָּת גְּלוֹי אֱלֻקוֹת
45 לַמָּטָה, דִּירָה בְּתַחְתּוֹנִים,

46 בעולם הזה, הוּא דוּקָא עַל-
47 יְדֵי עֲבוֹדַת הַצְּדִיקִים כִּי,
48 כאמור, לימוד התורה וקיום
49 המצוות, הוא הפועל המשכת
50 אלוקות למטה. וְכִינֵן שְׁבִית
51 הַמִּקְדָּשׁ הוּא עֲנִין דִּירָה
52 בְּתַחְתּוֹנִים שהרי בית המקדש
53 הוא המְקוֹם הַעִיקָרִי שֶׁל הַשְּׂרָאָה
54 הַשְּׂכִינָה לַמָּטָה, לִכֵּן הָיָה
55 בְּחֻלְקוֹ שֶׁל בְּנִימִין הַמְּסַמֵּל
56 את עבודת הצדיקים ולא בחלקם
57 של שאר השבטים המסמלים את
58 עבודתם של בעלי התשובה,
59 והולך ומבאר את הטעם לכך על
60 פי פנימיות העניינים.

61 וְהַעֲנִין הוּא, דְּמַעֲלַת
62 ה'בְּעָלִי תְּשׁוּבָה' לְגַבִּי
63 צְדִיקִים הִיא שְׁהֵם
64 כּוֹבְשִׁים אֶת יִצְרָם ⁵⁹, הֵינּוּ
65 שיצרים מתאוהב תאוות שונות
66 ובכלל זה תאוות לדברים אסורים
67 אבל הם כובשים את יצרים
68 ומתגברים עליו ומאז שעשו
69 תשובה שוב אינם נכנעים לו
70 אלא כופים את יצרים ומעלה זו
71 הִיא הַמַּעֲלָה דְּאֶתְפָּא,

72 כמובא בחסידות מספר הזוהר שבהגברות על הרע יש שתי צורות, "אתפא
73 סטרא אחרא [כפיית הצד האחר, שאינו צד הקדושה]", מצב שבו הרע נשאר
74 בתקפו אבל האדם כופה אותו ולא נכנע אליו ולא מצית לו ויש התגברות על
75 הרע בדרך "אתהפא חשוכא לנהורא [חושך לאור]" בה הרע עצמו מתהפך
76 לטוב ובעוד שמעלת בעלי התשובה היא "אתהפא" הרי לעומת - וְהַמַּעֲלָה
77 הַצְּדִיקִים הִיא שְׁהֵם מְהַפְּכִים אֶת יִצְרָם מרע לטוב, הַמַּעֲלָה
78 דְּאֶתְהַפָּא. וּמִהַחֲלוּקִים אַחַד הַהַבְּדִלִים שְׁבִין אֶתְפָּא
79 וְאֶתְהַפָּא הוּא ⁶⁰, שְׁעַל-יְדֵי אֶתְפָּא הוּא הַמִּשְׁכָּת וְהַתְּגָלוֹת
80 אִין-סוֹף שֶׁלַּמַּעֲלָה מִהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת [נְמַאֲמָר ⁶¹ הַזוֹהַר כִּד

(56) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ד – כדעת ר' אבהו (ברכות לד, ב). (57) ספרי עה"פ ברכה לג, יב. (58) אוה"ת שה"ש כרך ב (ד"ה מי יתנך) ע' תרנ. סה"מ תרכ"ו ע' קיא. ועוד. (59) רמב"ם שם. (60) בהבא להלן ראה גם ד"ה באתי לגני ה'תשל"א סעיף יו"ד ואילך (לעיל ח"ב ע' שסא ואילך). ושי"נ. (61) ראה תניא פכ"ז ולקו"ת ר"פ פקודי (מזח"ב קכח, ב. וראה גם שם סז, ב. קפד, א). תו"א ויקהל פט, ד. לקו"ת חוקת סה, ג. וראה ד"ה באתי לגני ה'שי"ת פ"א (סה"מ ה'שי"ת ע' 111 ואילך).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 אתפפִּיא סְטָרָא־אַחְרָא אֶסְתִּילַק יִקְרָא דִּקְוִדְשָׁא־בְּרִיךְ־הוּא
2 בְּכֻלָּהוּ עֲלִמִין, כַּאֲשֶׁר הִסְטָרָא אַחְרָא נִכְפִּית עוֹלָה כְּבוֹדוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ
3 הוּא בְּכָל הָעוֹלָמוֹת וְהוּא הַמְשַׁכֵּת הָאֹר הָאֱלוּקִי הָעֲלִיין שֶׁהוּא בְּכוֹלָהוּ
4 עֲלִמִין בְּשׁוּה, אֹר שְׁלִמְעָלָה מְשִׁיכוֹת לְעוֹלָמוֹת, אֲבָל הַגְּלוֹי
5 דִּהֶהֱמִשְׁכָּה שְׁעַל־יְדֵי
6 אתפפִּיא הִיא בָּאֶפֶן
7 שֶׁהִתְחַתּוֹן אֵינוֹ כְּלִי לְזָה
8 וְאֵינוֹ מְסוּגֵל לְקִלוֹט וְלִהְכִּיל אֵת
9 הָאֹר שֶׁלֹּמְעָלָה מִהָעוֹלָמוֹת
10 [דְּמָזָה עֲצָמוֹ שֶׁהִתְחַתּוֹן
11 הוּא בְּמַצֵּב שְׁצִירָה
12 לְכַפּוֹת אֵת עֲצָמוֹ נִגְדֵי
13 רְצוֹנוֹ וְטִבְעוֹ וְלִהְתַּגְבֵּר עַל
14 הַתַּאוּת וְהַנִּטּוֹת הַטְּבָעִיּוֹת שֶׁל
15 שְׁנוֹתָיו בְּתוֹקֶף וְלֹא נִחְלָשׁוּ,
16 מוֹכֵן שְׁאֵינוֹ כְּלִי לְגְלוֹי
17 אֱלֻקוֹת], וּבְכַדִּי
18 שֶׁהִתְחַתּוֹן יִהְיֶה כְּלִי
19 לְגְלוֹי הוּא עַל־יְדֵי
20 הָעֲבוּדָה דְּאַתְהִפְכָּא כַּאֲשֶׁר
21 חָל כּוֹ שִׁנּוּי מִהוּתוֹ וְהוּא מִתְּהַפֵּךְ
22 מִרַע לְטוֹב וּמִחוֹשֶׁךְ לְאוֹר.
23 לְתוֹסֶפֶת בִּיאור: הָאֹר שֶׁהוּא
24 "בְּכוֹלָהוּ עֲלִמִין בְּשׁוּה" נִקְרָא
25 "אֹר הַסּוֹכֵב כָּל עֲלִמִין" הֵינּוּ
26 הָאֹר הָאֱלוּקִי הַנּוֹעֵלָה
27 מִתְּהַלְבָּשׁוֹת בְּכָל אֶחָד
28 מִהָעוֹלָמוֹת לְפִי עֲנִינוֹ הַמִּיּוֹד
29 אֲלֹא "סוֹכֵב" וּמִקִּיף עַל כָּל
30 הָעוֹלָמוֹת בְּשׁוּוה (וְרֹאה ב'תוֹרָה
31 אֹר', פֶּרֶשֶׁת וִיקְהֵל: "כִּמְאֹמֶר
32 הִידוּעַ כִּד אֲתַכְפִּיא סְטָרָא אַחְרָא
33 אֶסְתִּילַק יִקְרָא דְּקוֹב" בְּכוֹלָהוּ
34 עֲלִמִין. וְאֵין זֶה עֲנִין סִילּוֹק הָאֹר
35 מִמֶּשׁ חֶסֶת וְשִׁלּוּם דָּאֵם כֵּן מֵאִי מַעֲלִיּוֹתָא, אֲלֹא אֲדַרְבֵּהּ וְדֵאִי הִיא מִשְׁכַּת וְגִילּוֹי
36 אֹר אֵין סוֹף בְּרוּךְ הוּא רַק שְׁהִיא בְּבַחֲנִית גִּילּוֹי הַסּוֹכֵב כָּל עֲלִמִין שְׁאִי אִפְשָׁר
37 שִׁיחִיהָ הַגִּילּוֹי בְּפִנְיּוּת בְּתוֹךְ הַכֵּל כִּי אִם בְּבַחֲנִית רּוֹמְמוֹת וְלִכֵּן נִקְרָא אֶסְתִּילַק
38 כִּאֲלוֹ הָאֹר מִתְּגַלֶּה רַק מֵעַט וּמִסְתַּלֵּק ("וְהוּא הָאֹר שֶׁלֹּמְעָלָה מְשִׁיכוֹת
39 לְעוֹלָמוֹת שְׁהִי הָאֹר שֶׁכֵּן שִׁיךְ לְעוֹלָמוֹת מֵאִיר בְּכָל עוֹלָם וְעוֹלָם לְפִי עֲרֻכּוֹ
40 וּבִהְתַּאֵם לְדִרְגָּה שֶׁל אוֹתוֹ עוֹלָם וּנְקָרָא "אֹר הַמִּמְלָא כָּל עֲלִמִין".

וְעַל־פִּי הִידוּעַ⁶² שְׁכַל אֶחָד (גַּם כְּשֶׁהוּא בְּדִרְגַּת בִּינוּנִי כַּמְבוּאֵר
בְּהִרְחִבָה בְּסִפֵּר הַתִּנְיָא שֶׁהִגְדִּירָה הַמְדוּרִיקָת שֶׁל הַמוֹשֵׁג "בִּינוּנִי" אֵינָה כְּפִי שִׁישׁ
מִי שְׁסוֹכְרִים בְּטַעוֹת, שֶׁהוּא מִי שֶׁחָצִי מִמַּעֲשָׂיו הֵם מִצְוֹת וְחָצִי עֲבִירוֹת אֲלֹא
זֶהוּ מִצֵּב כּוֹ מִבְּחִינַת כּוֹחוֹת הַנֶּפֶשׁ, הָאֵדָם מִתְּאווּה תַּאוּת אִפִּילוֹ לְדִבְרִים
אֲסוּרִים אֲבָל לְמַעֲשֵׂה אֵינוֹ נִכְשֵׁל
בְּשׁוֹם דְּבַר בְּמַחֲשָׁבָה אוֹ בְּדִיּוּר
אוֹ בְּמַעֲשֵׂה וְאִפִּילוֹ לְמַטָּה
מִבִּינוּנִי הֵינּוּ רִשְׁעִי, עַל
הַדְּרוֹגוֹת הַשְּׁנוּנוֹת שָׁבוּ, כַּמְבוּאֵר
בְּהִרְחִבָה בְּסִפֵּר הַתִּנְיָא)
שְׁמֻקִּים מִצְוֹת נִקְרָא
לְפָחוֹת בְּאוֹתָהּ שְׁעָה שֶׁהוּא
מִקִּיִּם אֵת הַמִּצְוֹת בְּשֵׁם
צְדִיק [כִּי כָּלִלוֹת הַמִּצְוֹת
לֹא רַק מִצְוֹת הַצְדָּקָה בְּפֶרֶט
נִקְרָאוֹת בְּשֵׁם צְדָקָה⁶³,
וְלִכֵּן הַמִּקְיִים אֵת הַמִּצְוֹת
נִקְרָא בְּשֵׁם צְדִיק עַל שֵׁם
הַצְדָּקָה (מִצְוֹת⁶²), יֵשׁ
לּוֹמֵר, שֶׁהֶעֱנִין
דְּאַתְהִפְכָּא הוּא לֹא רַק
בְּצִדִּיקִים כְּפִשּׁוּטָם אֲלֹא גַּם בְּמִקְיִמֵי מִצְוֹת
בְּכָלִל. דְּכִיּוֹן שְׁלֹא נִתְּנוּ הַמִּצְוֹת אֲלֹא לְצִרְף בְּהֵן אֵת
הַבְּרִיּוֹת⁶⁴ (צִירוֹף מִלְשׁוֹן בְּרוּר וְזֻכּוֹף), וּבְכָל פַּעַם
כְּשֶׁאֲדָם מְקִים מִצְוָה נִתְּבַר פֶּרֶט שֶׁל הַגּוֹף וְנִפְשׁ
הַבְּהִמִּית, הָרִי בְּנוֹגֵעַ לְפֶרֶט זֶה שְׁנִתְבַּר כְּבָר, הוּא
בְּחִינַת צְדִיק, אֲתִהֲפָכָא.
(ט) וַיֵּשׁ⁶⁵ לְקֶשֶׁר זֶה עִם הַמְּבַאֵר בְּמֵאֲמָר 'דְּבִיּוֹר
הַמִּתְחִיל' לְהִבִּין עֲנִין פֶּסַח שְׁנִי (לְהַצְמַח
צִדִּיק)⁶⁶, דְּהַחֲלוֹק בֵּין פֶּסַח רֵאשׁוֹן לְפֶסַח שְׁנִי הוּא
בְּהִתְאָם לְחֲלוֹק שְׁבִין חֲדָשׁ נִסָּן לְחֲדָשׁ אִיר. שֶׁהֶעֱבוּדָה
דְּחֲדָשׁ נִסָּן, שְׁעֲנִינֵנוּ הוּא יְצִיאַת מִצְרַיִם, הִיא הָעֲבוּדָה
הַבְּהִמִּית וְהָרִי בְּנוֹגֵעַ לְקְדוּשָׁה, הָרִי בְּנוֹגֵעַ לְפֶרֶט זֶה
שְׁנִתְבַּר וְנוֹדֵךְ וְנִתְעַלָּה כְּבָר, הוּא בְּחִינַת צְדִיק, אֲתִהֲפָכָא.
(ט) וַיֵּשׁ⁶⁵ לְקֶשֶׁר זֶה עִם הַמְּבַאֵר בְּמֵאֲמָר 'דְּבִיּוֹר הַמִּתְחִיל'
לְהִבִּין עֲנִין פֶּסַח שְׁנִי (לְהַצְמַח צִדִּיק)⁶⁶, דְּהַחֲלוֹק הַהִבְדֵּל בֵּין
פֶּסַח רֵאשׁוֹן לְפֶסַח שְׁנִי הוּא בְּהִתְאָם לְחֲלוֹק מִקְבִּיל לְהַבְדֵּל
שְׁבִין חֲדָשׁ נִסָּן לְחֲדָשׁ אִיר. שֶׁהֶעֱבוּדָה דְּחֲדָשׁ נִסָּן, שְׁעֲנִינֵנוּ

(62) לקו"ת שה"ש טז, ג. ד"ה מי יתנן באוה"ת שה"ש (כרך ב ס"ע תרלד ואילך. שם ע' תרעה). ובסה"מ תרנ"ד (ע' קה). ובכ"מ.
(63) ראה תניא פל"ז (מח, ב), הובא בלקו"ת שם. וראה בהנסמן לעיל ח"א ע' רנח הערה 33. 64) ב"ר רפמ"ד. וש"נ. 65) כמה מהענינים דלקמן בנוגע לפסח שני – נעתקו (בקיצור) בלקו"ש ח"ד ס"ע 1301 ואילך. 66) נדפס באוה"ת בהעלותך ע' שסז ואילך.
וראה ד"ה זה ה'תשל"ח – לקמן ע' רסד ואילך.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 הוא יציאת מצרים, היא העבודה דסור מרע. היינו
2 שהרע הוא בתקפו, והעבודה היא להיות סור מרע, לצאת
3 ולברח מהרע, אתפכא⁶⁷ כמבואר בתניא שזה היה מצבם של בני
4 ישראל ביציאת מצרים "שהרע שבנפשות ישראל עדיין היה בתקפו... כי לא
5 פסקה זוהמתם עד מתן תורה רק

6 מגמתם וחפצם הייתה לצאת
7 נפשם האלוניות מגלות הסטרא
8 אחרא היא טומאת מצרים
9 ולדבק בו יתברך". והעבודה
10 דחדש איר היא העבודה
11 דאתפכא לאחר שכבר אין
12 מציאות של חושך ורע.
13 וכמבאר ב'לקוטי
14 תורה'⁶⁸ בפרוש
15 הפתוב⁶⁹ באחד לחדש
16 השני גו' הוא חודש אייר
17 לצאתם מארץ מצרים,
18 שעבודה הראשונה השלב
19 הראשון בעבודה הרוחנית
20 דיציאת מצרים, חדש
21 הראשון הוא חודש ניסן,
22 היא אתפכא סטרא
23 אחרא שכן בעת יציאת מצרים
24 הרע היה עדיין בתוקף,
25 ולאחרי זה בשלב שני באה
26 עבודה שניה ביציאת
27 מצרים, חדש השני,
28 אתפכא הפיכת הרע לטוב.
29 וזהו שענינו המיוחד של
30 חדש איר כולו מתחילתו ועד
31 סופו הוא ספירת
32 העומר⁷⁰, שענינו הוא⁷¹
33 ברור שבע המדות לכל

34 פרטיות מ"חסד שבחסד" עד "מלכות שבמלכות" לקדשה,
35 אתפכא. ועל-פי-זה מבאר במאמר⁷² הנזכר "להבין עניין פסח
36 שני" לאדמו"ר הצמח-צדק הטעם על זה שבפסח ראשון בעת הקרבת
37 קרבן פסח במועד הראשון, בערב פסח אחר חצות היום ואכילתו בלילה
38 הראשון של פסח חמץ אסור בכל יראה ובל ימצא, ובפסח שני
39 במועד השני להקרבת קרבן פסח ב"ד באייר חמץ ומצה עמו בפית⁷³
40 ואין איסור על החמץ, כי בפסח ראשון, לפני העבודה הרוחנית של
41 ספירת העומר בשעה שמהמדות של האדם עדיין אינן מברורות

דסור מרע. היינו שהרע הוא בתקפו, והעבודה היא
להיות סור מרע, לצאת ולברח מהרע, אתפכא⁶⁷.
והעבודה דחדש איר היא העבודה דאתפכא. וכמבאר
ב'לקוטי תורה'⁶⁸ בפרוש הפתוב⁶⁹ באחד לחדש השני
גו' לצאתם מארץ מצרים, שעבודה הראשונה דיציאת
מצרים, חדש הראשון, היא אתפכא סטרא-אחרא,
ולאחרי זה באה עבודה שניה ביציאת מצרים, חדש
השני, אתפכא. וזהו שענינו המיוחד של חדש איר הוא
ספירת העומר⁷⁰, שענינו הוא⁷¹ ברור המדות והפיכתם
לקדשה, אתפכא. ועל-פי-זה מבאר במאמר⁷² הטעם
על זה שבפסח ראשון חמץ אסור בכל יראה ובל ימצא,
ובפסח שני חמץ ומצה עמו בפית⁷³, כי בפסח ראשון,
שהמדות עדיין אינן מברורות (והעבודה אז היא רק
אתפכא), צריך ליזהר ביותר מהרע – כל יראה ובל
ימצא. ובפסח שני (איר), שכבר יצא מהרע⁷⁴
(אתפכא), אפשר לברר לזכך ולהעלות גם את החמץ.
וילהעיר, שעל-דרך-זה הוא החלוק דצדיקים
(אתפכא) ו'בעלי תשובה' (אתפכא), שצדיק צריך
לומר אפשי ומה אעשה ואבי שבשמים גזר עלי⁷⁵,
מה-שאין-כן 'בעל תשובה' צריך לומר אי-אפשי,
שצריך לשמירה יתירה⁷⁶. ומזה מוכח שהענין
דאתפכא הוא גם בנוגע לענין פרטי. שהרי פסח שני
הוא באמצע ימי הספירה ונשארו עדיין מדות שצריך
לבררם, ומכל-מקום אומר במאמר שבפסח שני הוא
אתפכא, כי הכוונה לאתפכא לפחות בפרטים מסוימים, בנוגע

42 (והעבודה אז היא רק אתפכא כפיית הרע), צריך ליזהר
43 ביותר מהרע שהחמץ מסמל אותו – כל יראה ובל ימצא. ובפסח
44 שני (איר), שכבר יצא מהרע⁷⁴ (אתפכא של הרע לטוב),
45 אפשר לברר לזכך ולהעלות גם את החמץ המסמל את הרע.
46 וילהעיר, שעל-דרך-זה
47 הוא החלוק ההבדל
48 דצדיקים (אתפכא)
49 ו'בעלי תשובה'
50 (אתפכא), שצדיק צריך
51 לומר לגבי איסורי התורה
52 אפשי ואני מצד עצמי מתאוה
53 לאיסורים הללו ומה אעשה
54 ואבי שבשמים גזר עלי⁷⁵,
55 מה-שאין-כן
56 'בעל תשובה' צריך
57 לומר אי-אפשי ואני עצמי
58 סולד מהדברים הללו, שצריך
59 לשמירה יתירה⁷⁶ וכמבואר
60 על כך בלקוטי תורה על הפסוק
61 "למען תירא את ה' אלוךך
62 לשמור את כל חוקותיו... ושמרת
63 לעשות: "תשובת הגדר הוא
64 להתרחק ביותר עד קצה האחרון
65 מהרע כדי שלא יתאוה לעבירה
66 חס ושלום והבעל תשובה צריך
67 לזה יותר ממי שלא חטא בו וכן
68 אמר הרב הקדוש המגיד
69 [ממעורר] נשמת-עדן שאף-
70 על-פי שאמרו רבותינו ז"ל אל
71 יאמר אדם אי אפשי בבשר בו
72 אלא אפשי ומה אעשה ואבי
73 שבשמים גזר עלי היינו במי שלא
74 חטא מעולם אבל הבעל תשובה

צריך להיות כל מיני רע ואיסורים מאוסים אצלו ושיאמר אי אפשי בו בכדי
שלא יפול חס ושלום... ומזה מוכח שהענין דאתפכא הוא גם
בנוגע לענין פרטי ויתכן מצב שבו הדרגה הכללית של האדם היא שהרע
עדיין נמצא בו בתוקף (והוא "בינוני" או למטה מזה) אבל לגבי פרט מסוים
הוא בבחינת צדיק שהפך את הרע לטוב. שהרי פסח שני החל ב"ד אייר
הוא באמצע ימי הספירה ונשארו עדיין מדות שצריך
לבררם, ומכל-מקום אומר במאמר שבפסח שני הוא הענין
דאתפכא, כי הכוונה לאתפכא לפחות בפרטים מסוימים, בנוגע

(67) תניא פל"א (מ, ב). (68) במדבר ג, א. (69) במדבר א, א. (70) ראה גם לקו"ש ח"א ע' 263 ואילך. ובכ"מ. (71) לקו"ת ויקרא ג, א. ובכ"מ. – נסמנו לקמן שם הערה 4. (72) אוה"ת שם ע' שסח. (73) פסחים צה, א. (74) כ"ה הלשון באוה"ת שם. וראה לקמן בסוף הסעיף. (75) תו"כ, הובא בפרש"י עה"פ פרשתנו (קדושים), כ, כו. (76) לקו"ת ואתחנן ט, ד. ועוד.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 לַמִּדּוֹת שֶׁנִּתְבָּרְרוּ בַּיָּמִים שְׁלֹפְנֵי פֶסַח שְׁנִי, כָּכֹר יֵצֵא מִהָרֶע
2 - אֶתְהַפְּכָא.

3 וְהִנֵּה⁷⁷ הַטַּעַם עַל זֶה שִׁיִּצִּיאת מִצְרַיִם הִיא בְּאֶפֶן דְּאֶתְכַפֵּי
4 תוֹךְ בִּרְחִיחַ וְהִתְרַחֲקוֹת מִהָרֶע שֶׁנִּשְׁאָר בְּתַקְפוֹ, וּסְפִירַת הָעֵמֶר הִיא בְּאֶפֶן

5 דְּאֶתְהַפְּכָא שֶׁל הָרֶע בְּטוֹב,

6 הוּא, כִּי יֵצִיאת מִצְרַיִם 1
7 הֵיחָה מִצַּד אֶתְעָרוּתָא 2
8 דְּלַעֲלֵילָא הִתְעוֹרְרוֹת מִלְּמַעְלָה

9 שֶׁל הַתְּגָלוֹת אוֹר אֱלוֹקֵי שְׁגָלָה
10 עֲלֵיהֶם וְגַאֲלָם לְמִרוֹת מִצְבֵּם 4
11 הַנַּחֲחוֹת, וְהַגְּלוֹי הַנִּמְשָׁף 5

12 מִלְּמַעְלָה (שְׁלֹא עַל-יָדֵי 6
13 עֲבוֹדַת הָאָדָם בּוֹיְכוֹן וּבִירוֹ 7
14 נִפְשׁוֹ) אֵינוֹ נִמְשָׁף וְאֵינוֹ 14

15 חוֹדֵר בְּפִנְיָמִיּוֹת נֶפֶשׁ הָאָדָם 9
16 כָּל כָּף, וּסְפִירַת הָעֵמֶר 16
17 הִיא עֲבוֹדַת הָאָדָם, 17

18 אֶתְעָרוּתָא דְּלִתְתָּא 18
19 הִתְעוֹרְרוֹת מִלְּמַטָּה, וְהַגְּלוֹי שֶׁל 19
20 הָאוֹר הָאֱלוֹקִי הַנִּמְשָׁף 20

21 מִלְּמַעְלָה עַל-יָדֵי עֲבוֹדַת 21
22 הָאָדָם שׁוֹיֵכֵךְ אֶת עֲצֻמוֹ וְהַפֵּךְ 22
23 לְכָלִי רְאוּי לְהַכִּיל וּלְקַלוֹט אֶת 23

24 הָאוֹר [אֶתְעָרוּתָא דְּלַעֲלֵילָא 24
25 שְׁלֹא בָּאָה רַק מִלְּמַעְלָה אֶל 25
26 שְׁעַל-יָדֵי אֶתְעָרוּתָא 26

27 דְּלִתְתָּא] הוּא בְּפִנְיָמִיּוֹת 27
28 וְהִתְגַּלְלוֹת מִלְּמַעְלָה חוֹדֵרַת בְּתוֹךְ 28
29 נֶפֶשׁ הָאָדָם וְנִקְלַטַּת בָּהּ בְּצוּרָה 29

30 פְּנִימִית. וּמַעְלָה זֶה שֶׁל עֲבוֹדַת 30
31 הָאָדָם הִיא לְמִרוֹת שֶׁמִּצַּד שְׁנֵי יֵשׁ 31
32 מַעְלָה דּוּקָא בְּאוֹר שְׁבָא 32

33 מִלְּמַעְלָה וְלֹא נִגְרַם עַל יָדֵי 33
34 עֲבוֹדַת הָאָדָם אֵינוֹ נִמְשָׁךְ וְחוֹדֵר 34

35 בְּפִנְיָמִיּוֹת, כִּפִּי שֶׁהוֹלֵךְ וּמִבְּאֵר - וְהִגָּם שֶׁהַגְּלוֹי שְׁבָא מִלְּמַעְלָה הוּא 35
36 נִצְעָלָה יוֹתֵר מִבְּחִינַת הַדְּרָגָה בְּאֱלוֹקוֹת מִהַגְּלוֹי שְׁנִמְשָׁף וְנִגְרַם עַל-יָדֵי 36

37 עֲבוֹדַת הָאָדָם [כִּי הַנִּבְרָא בְּעֲבוֹדָתוֹ יָכוֹל לְהַגִּיעַ וּלְעוֹרֵר וּלְגַרוֹם 37
38 הַמִּשְׁכָּה וְהִתְעוֹרְרוֹת רַק עַד שְׁרִשׁוֹ⁷⁸ שֶׁל הַנִּבְרָא וְלֹא לְמַעְלָה מִזֶּה], דְּכִמּוֹ 38

39 כֵּן הַהִבְדֵּל הַזֶּה הוּא גַּם בְּנוֹגֵעַ לִיִּצִּיאת מִצְרַיִם וּסְפִירַת הָעֵמֶר, 39
40 שֶׁהַגְּלוֹי שֶׁהִיָּה בִּיִּצִּיאת מִצְרַיִם הוּא הַתְּגָלוֹת בְּדֶרֶךְ "אֶתְעָרוּתָא 40

41 דְּלַעֲלֵילָא" מִלְּמַעְלָה שֶׁנִּגְלָה עֲלֵיהֶם מִלְּכֵי הַמְּלָכִים הַקִּבְּ"ה 41

42 בְּכַבּוּדוֹ וּבְעֲצָמוֹ⁷⁹, וּמִבְּחִינַת הַדְּרָגָה בְּאֱלוֹקוֹת שְׁבָאָה לִידֵי גִילּוֹי הָרִי זֶה 42
43 הַדְּרָגָה הַכִּי נְעֻלִית, הַקְּדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא בְּעֲצֻמוֹ. וְחֻדְשׁ אֵיךְ שְׁבָא מוֹדַגְשֶׁת 43

44 עֲבוֹדַת הָאָדָם נִקְרָא בְּשֵׁם חֻדְשׁ זִיּוֹ⁸⁰ כִּי הַגְּלוֹי שְׁנִמְשָׁף בְּחֻדְשׁ 44
45 זֶה הוּא הָאָרֶה מוֹעֲטַת בְּלִבְדּוֹ וְדִרְגָּה נִמּוּכָה בְּהִרְבֵּה מֵאִשֶּׁר "הַקְּדוּשָׁה" 45

46 בְּרוּךְ-הוּא בְּכַבּוּדוֹ וּבְעֲצָמוֹ". 46
47 וַיֵּשׁ לִזְמַר, דְּנוֹסָף לָזָה 47
48 שֶׁהַגְּלוֹי שְׁנִמְשָׁף עַל-יָדֵי 48

49 עֲבוֹדַת הָאָדָם הוּא לְמַטָּה 49
50 בְּדִרְגָּה מִהַגְּלוֹי שְׁנִמְשָׁף 50
51 בְּדֶרֶךְ אֶתְעָרוּתָא דְּלַעֲלֵילָא 51

52 מִצַּד עֲצָמָה כִּפִּי שֶׁהִיָּה 52
53 בִּיִּצִּיאת מִצְרַיִם, הָרִי בְּנוֹגֵעַ 53
54 לְגִילּוֹי שְׁנִמְשָׁף עַל-יָדֵי 54

55 הָעֲבוֹדָה דְּסְפִירַת הָעֵמֶר 55
56 הוּא עוֹד יוֹתֵר וְכַאֵן הַהִבְדֵּל 56
57 וְהַפְּעֵר בֵּין הַגְּלוֹי שְׁנִמְשָׁךְ 57

58 מִלְּמַעְלָה לְגִילּוֹי שְׁנִמְשָׁךְ עַל יָדֵי 58
59 עֲבוֹדַת הָאָדָם יוֹתֵר גְּדוּלִים 59
60 מֵאִשֶּׁר בְּדֶרֶךְ כָּלִל. כִּי כִּיּוֹן 60

61 שֶׁהָעֲבוֹדָה דְּסְפִירַת 61
62 הָעֵמֶר הִיא (הַקִּבְּ"ה וְ)קִדְּם 62
63 מִתֵּן תּוֹרָה, לָכֵן, הַגְּלוֹי 63

64 שְׁנִמְשָׁף עַל-יָדֵי הָעֲבוֹדָה 64
65 דְּסְפִירַת הָעֵמֶר הוּא 65
66 דְּגִמַּת הַגְּלוֹי שְׁעַל-יָדֵי 66

67 עֲבוֹדַת הָאָבוֹת לְפָנֵי מִתֵּן 67
68 תּוֹרָה (כְּשֶׁהִיָּתָה הַגְּזֵרָה 68
69 וְהַמַּחְצָה בֵּין עֲלִיּוֹנִים 69

70 וְתַחְתּוֹנִים⁸¹ וּבִלְשׁוֹן הַמִּדְרָשׁ: 70
71 "כֹּל אֲשֶׁר חָפֵץ ה' עֲשֵׂה וְגו' אִמֵּר 71
72 דוֹד אֶף עַל פִּי שְׁגוֹר הַקְּדוּשׁ 72

73 בְּרוּךְ הוּא הַשְּׁמַיִם שְׁמִים לֵה' 73
74 וְהָאָרֶץ נָתַן לְבִנֵי אָדָם, מִשָּׁל לָמָּה 74
75 הַדְּבָר דּוּמָה לְמִלֵּךְ שְׁגוֹר וְאִמֵּר 75

76 בְּנֵי רוּמִי לֹא יִרְדּוּ לְסוּרִיָּא וּבְנֵי סוּרִיָּא לֹא יַעֲלוּ לְרוּמִי, כִּךְ כְּשֶׁבָרָא הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ 76
77 הוּא אֶת הָעוֹלָם גִּזֹּר וְאִמֵּר הַשְּׁמַיִם שְׁמִים לֵה' וְהָאָרֶץ נָתַן לְבִנֵי אָדָם, כְּשֶׁבָקֵשׁ 77

78 לִיתֵּן הַתּוֹרָה בְּטַל גִּזִּירָה רֵאשׁוֹנָה וְאִמֵּר הַתַּחְתּוֹנִים יַעֲלוּ לְעִלְיוֹנִים וְהַעֲלִיּוֹנִים 78
79 יִרְדּוּ לְתַחְתּוֹנִים וְאִנִּי הַמִּתְחַלֵּל שְׁנֹאמֵר וִירֵד ה' עַל הָרַם סִינִי וְכָתִיב וְאֵל מִשֶּׁה 79

80 אִמֵּר עַלֵּה אֵל ה' הָרִי כֹל אֲשֶׁר חָפֵץ ה' עֲשֵׂה בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ וְגו'", וְכַמּוּבָאֵר 80
81 בְּחִסְדוֹת שׁוֹה הַחִידוּשׁ הָעִיקָרִי שֶׁל מִתֵּן תּוֹרָה, הֵינּוּ חִיבוֹר עֲלִיּוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים 81

82 כִּךְ שֶׁהַקְּדוּשָׁה הָאֱלוֹקִית הָעֲלִיּוֹנָה תַּחְדּוֹר בְּנִבְרָאִים הַתַּחְתּוֹנִים בְּצוּרָה פְּנִימִית) 82

(77) בַּהֲבֵא לְקַמֵּן רָאָה לְקוּ"ת וִיקָרָא ג, א. וְרָאָה גַּם לְקוּ"ת שֶׁה"ש כֹּד, ג. (78) כִּידוּעַ הָרָא"י עַל זֶה מִמַּעֲיִן עֵינַי עֵיטָם (יּוֹמָא לֹא, א. ס"ח מ' ה' ת"ש"ג ע' 23. וּבִכְ"מ). (79) הַגֵּשֶׁת פִּיסְקָא "מִצָּה זו", מִפְּסָחִים קִטּוּ, ב. שֵׁם פִּיסְקָא "וִיִּצִּיאֵנוּ". (80) מִלְּכִים-ו, א. ר"ה ב, ב. (81) רָאָה תַּנְחוּמָא וְרָאָה טו. שְׁמוֹר" פ"ב, ג. וְעוֹד.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 **שְׁהוּא** הגילוי שנמשך על ידי עבודתם של האבות קודם מתן תורה הוא
 2 **לְמַטָּה יוֹתֵר** מבחינת הדרגה האלוהית הנמשכת מִהַגְלִי שֶׁנִּמְשָׁךְ
 3 **עַל-יְדֵי הָעֲבוּדָה** של בני ישראל **לְאַחֲרֵי מִתֵּן תּוֹרָה** (אף שגם
 4 **הַגְלִי שֶׁנִּמְשָׁךְ עַל-יְדֵי אֲתֵּירוֹתָא דְלִתְתָּא** עֲכָשׁוּ הוּא לְמַטָּה
 5 בדרגה מִהַגְלִי הַנִּמְשָׁךְ
 6 **מִלְּמַעְלָה מִצַּד עֲצֻמוֹ**, בכל 1
 7 זאת ההבדל והפער בין לפני מתן 2
 8 תורה לאחרי מתן תורה הוא 3
 9 גדול יותר). וְזֶהוּ שְׁחֻדָּשׁ 4
 10 אִיר נִקְרָא בְּשֵׁם זִיו כְּדֹבְרִי 5
 11 חֲכָמִינוּ ז"ל לְפִי שָׁבוּ נוֹלְדוּ 6
 12 זִיוֹתָנִי עוֹלָם⁸² הֵם 7
 13 הָאֲבוֹת⁸³ שֶׁהֵאִירוּ אֶת הָעוֹלָם 8
 14 בַּיּוֹם, שֶׁהִמְצִיאוּ שְׁלֵהֶם 9
 15 רִיחוֹת הָיָה⁸⁴ כְּדֹבְרִי חֲכָמִינוּ 10
 16 ז"ל על הפסוק "לריח שמניך 11
 17 טובים שמן תורק שמך" - כל 12
 18 המצוות שעשו לפניך האבות 13
 19 ריחות היו, אבל אנו שמן תורק 14
 20 שמך" ומוסבר בחסידות שבכך 15
 21 נרמז החידוש של מתן תורה 16
 22 שמעשי האבות לא החדירו 17
 23 קדושה בחפצים הגשמיים 18
 24 שאיתם באו במגע, כמו ריח 19
 25 שהולך ומתנדר ואילו מעשי 20
 26 המצוות שלאחר מתן תורה 21
 27 נמשלו לשמן שמתפזר ומותיר 22
 28 רושם, מִפְּלִי-מְקוֹם, בְּנוֹגֵעַ 23
 29 לְאָדָם, הַגְלִי הַבָּא 24
 30 מִלְּמַעְלָה נִרְגָּשׁ (בְּעֵקֶר) 25
 31 רַק בְּנֶפֶשׁ הָאֱלֹקִית וְאֵינוּ 26
 32 נִרְגָּשׁ וחודר בְּנֶפֶשׁ 27
 33 הַבְּהִמִית בצורה פנימית, 28
 34 וְלִכֵּן הָעֲבוּדָה שְׁעַל-יְדֵי 29
 35 גְלִי זֶה הִיא רַק אֲתֵּירוֹתָא 30
 36 ואין בכוחה לפעול בנפש 31
 37 הַבְּהִמִית שִׁינוּי מִהוּתִי וְלִהְיוֹת 32
 38 אותה לטוב. וְעַל-יְדֵי עֲבוּדַת הָאָדָם 33
 39 דליתא, וּבִפְרָט עַל-יְדֵי הָעֲבוּדָה שֶׁאִנִּים 34
 40 הוא נמוך בדרגתו לעומת הגילוי שבא מלמעלה אבל הוא חודר בפנימיות, 35
 41 נַעֲשֶׂה הַבְּרוּר דְנֶפֶשׁ הַבְּהִמִית וְהִפְיִכְתָּהּ לְקִדְשָׁהּ, אֲתֵּירוֹתָא 36
 42 של הרע לטוב והחושך לאור.

מִהַגְלִי שֶׁנִּמְשָׁךְ עַל-יְדֵי הָעֲבוּדָה לְאַחֲרֵי מִתֵּן תּוֹרָה (אף
 שגם הגלוי שֶׁנִּמְשָׁךְ עַל-יְדֵי אֲתֵּירוֹתָא דְלִתְתָּא עֲכָשׁוּ
 הוּא לְמַטָּה מִהַגְלִי הַנִּמְשָׁךְ מִלְּמַעְלָה מִצַּד עֲצֻמוֹ). וְזֶהוּ
 שְׁחֻדָּשׁ אִיר נִקְרָא בְּשֵׁם זִיו לְפִי שָׁבוּ נוֹלְדוּ זִיוֹתָנִי
 עוֹלָם⁸² הֵם הָאֲבוֹת⁸³, שֶׁהִמְצִיאוּ שְׁלֵהֶם רִיחוֹת הָיָה⁸⁴,
 מִפְּלִי-מְקוֹם, בְּנוֹגֵעַ לְאָדָם, הַגְלִי הַבָּא מִלְּמַעְלָה נִרְגָּשׁ
 (בְּעֵקֶר) רַק בְּנֶפֶשׁ הָאֱלֹקִית וְאֵינוּ נִרְגָּשׁ בְּנֶפֶשׁ הַבְּהִמִית,
 וְלִכֵּן הָעֲבוּדָה שְׁעַל-יְדֵי גְלִי זֶה הִיא רַק אֲתֵּירוֹתָא.
 וְעַל-יְדֵי עֲבוּדַת הָאָדָם, וּבִפְרָט עַל-יְדֵי הַגְלִי שֶׁנִּמְשָׁךְ
 עַל-יְדֵי הָעֲבוּדָה, נַעֲשֶׂה הַבְּרוּר דְנֶפֶשׁ הַבְּהִמִית וְהִפְיִכְתָּהּ
 לְקִדְשָׁהּ, אֲתֵּירוֹתָא.

י"ד) וְהִנֵּה כְמוֹ שֶׁהוּא בְּנוֹגֵעַ לְגִלְיָא שְׁמִירָא לְאַתְּכִפְיָא
 וְלִאֲתֵּירוֹתָא, שֶׁהִמְצִיָּה בְּגִלְיָא שְׁמִירָא
 לְאַתְּכִפְיָא הִיא שֶׁהוּא גְלִי נַעֲלָה יוֹתֵר, וְהִמְצִיָּה בְּגִלְיָא
 שְׁמִירָא לְאַתְּכִפְיָא הִיא שֶׁנִּמְשָׁךְ בְּפִנְיָמִיּוֹת בְּאָדָם [שְׁלִכָן
 הוּא דְּבָר הַמִּתְקַיֵּם⁸⁵], עַל-דִּרְךָ-זֶה הוּא בְּגִלְיָא שֶׁנִּמְשָׁךְ
 עַל-יְדֵי הָעֲבוּדָה דְאַתְּכִפְיָא וְאַתְּכִפְיָא, דְמַעֲלַת הַגְלִי
 שֶׁנִּמְשָׁךְ עַל-יְדֵי הָעֲבוּדָה דְאַתְּכִפְיָא הִיא גְלִי נַעֲלָה
 בְּיוֹתֵר [וְכַנֵּ"ל סְעִיף ח שֶׁהָאִיר שֶׁנִּמְשָׁךְ עַל-יְדֵי אֲתֵּירוֹתָא
 הוּא בְּכוֹלָהּ עֲלָמִין בְּשׁוּהָ, אִיר שֶׁלְמַעְלָה מְשִׁיכֹת
 לְעוֹלָמוֹת], וּמַעֲלַת הַגְלִי שֶׁנִּמְשָׁךְ עַל-יְדֵי הָעֲבוּדָה
 דְאַתְּכִפְיָא הִיא שֶׁהִמְשָׁכְתָּהּ בְּאָדָם וּבְעוֹלָם הוּא בְּבִחִינַת
 פְּנִימִיּוֹת. וְעַל-פִּי-זֶה יֵשׁ לְבָאֵר מֶה שֶׁכָּתַב רַשִׁ"י⁸⁶ זֶה
 שְׁחֻדָּשׁ אִיר נִקְרָא בְּשֵׁם זִיו לְפִי שָׁבוּ נוֹלְדוּ זִיוֹתָנִי עוֹלָם
 (אף שֶׁהָאֲבוֹת נוֹלְדוּ בְּנִסָּן⁸⁷) הוּא כִּי כְּשֶׁנִּתְחַדֵּשׁ אִיר
 נוֹלְדוּ כְּבָר בְּנִסָּן, דְּצִרְיָה לְהִבִּין, הִרִי זֶה שֶׁבְּחֻדָּשׁ אִיר
 הָיוּ זִיוֹתָנִי עוֹלָם הוּא רַק תּוֹצְאָה מִזֶּה שֶׁנוֹלְדוּ בְּחֻדָּשׁ
 שְׁחֻדָּשׁ אִיר נִקְרָא בְּשֵׁם זִיו לְפִי שָׁבוּ נוֹלְדוּ זִיוֹתָנִי עוֹלָם (אף
 שֶׁהָאֲבוֹת נוֹלְדוּ בְּנִסָּן⁸⁷ ולא באיר, כְּמוֹכָא בְּדֹבְרִי חֲכָמִינוּ ז"ל) הוּא
 כִּי כְּשֶׁנִּתְחַדֵּשׁ אִיר נוֹלְדוּ כְּבָר בְּנִסָּן הֵינּוּ שְׁחֻדָּשׁ אִיר הוּא הַחֻדָּשׁ
 שְׁבוּ הָאֲבוֹת כְּבָר הָיוּ קִימִים אַחֲרָיו שְׁלֹשִׁים, דְּצִרְיָה לְהִבִּין,
 הִרִי זֶה שֶׁבְּחֻדָּשׁ אִיר הָיוּ הָאֲבוֹת זִיוֹתָנִי עוֹלָם קִימִים הוּא רַק

(82) ר"ה יא, א. 83) ולהעיר מזה שאייר הוא ר"ת אברהם יצחק יעקב רחל (מאו"א א, פד. בית שמואל לשו"ע אה"ע סקכ"ו ס"ו).

(84) שהש"ר פ"א, ג (א). 85) ראה לקו"ת ויקרא שם ב, ג. 86) ד"ה שנולדו — ר"ה יא, א. 87) ר"ה שם.

ביאור בדרך אפשר

והסתר של האור האלוקי כי עצמות האור לא מוגדרת בשום הגדרה. **דְּהָאֹר**
שְׁנַמְשָׁף עַל-יְדֵי עֲבֹדַת הַצִּדִּיקִים הוּא אֹר נמוך יחסית כי הוא
 אור **שֶׁבְּגֶדֶר גְּלוּי** ונועד להתגלות ולהאיר בתוך גרדי המציאות. **וְגַם**
כִּשְׁהַעֲבֹדָה שְׁלָהֶם הִיא בְּבִטּוּלָה, היינו מתוך יציאה (מסוימת) מגדרי
 המציאות שלהם **דְּהֵמְשָׁכָה**
שְׁעַל-יְדֵי עֲבֹדָה זֹו הִיא
הַמְשָׁכָה נַעֲלִית יוֹתֵר,
 מאשר ההמשכה וההתגלות
 שהצדיקים גורמים באמצעות
 לימוד התורה וקיום המצוות
 כשלעצמם **מִכָּל-מְקוֹם, הִיא**
 גם ההמשכה שעל ידי הגילוי
 היא מאור עליון כזה
 שמלכתחילה היא המשכה
בְּגֶדֶר גְּלוּי ונועדה להתגלות.
וְזֶהוּ וְיִסְפוּ עֲנוּיִם בְּהוֹי',
דְּעַל-יְדֵי הָעֲנוּה וְהַבְּטוּלָה
שֶׁל הַצִּדִּיקִים נִמְשָׁף
תּוֹסֶפֶת אֹר בְּהוֹי', לְפִי
שְׁהֵמְשָׁכָה הִיא מֵאֹר
אֵין-סוֹף שְׁלִמְעֵלָה
מְהוֹי', שמבחינת הדרגה הוא
 אור עליון נעלה מאד **אָכֵל**
מִכָּל-מְקוֹם גַּם הַמְשָׁכָה
זֹו הִיא בְּגֶדֶר גְּלוּי וְנִכְנָ"ל
סַעֲיָה ג דִּיש לֹמַר שְׁעֲנִין
וְיִסְפוּ עֲנוּיִם בְּהוֹי' הוּא
הַמְשָׁכָה בְּחִינַת גְּדֻלְתִּי
שְׁלִמְעֵלָה מְגֻדֻלְתְּכֶם,
דְּעֲנִין הַגְּדֻלָּה (גַּם) בְּחִינַת
גְּדֻלְתִּי גְּדוּלְתוֹ שֶׁל הַקְּדוּשָׁה
שִׁיף (ברוך-הוא)
לְהַתְּפַשְּׁטוֹת וְגִלּוּי וְאֵין זֹו
הַתְּגֻלוֹת מֵהַקְּדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא
בַּעֲצוּמוֹ, וְעֲנִינָה שֶׁל
הַמְשָׁכָה הוּא שְׁעַל-יְדֵה
יְתוֹסֵף בְּגִלּוּי דְּהוֹי'
(וְיִסְפוּ גו' בְּהוֹי'). וְהַמְשָׁכָה בְּחִינַת קְדוּשַׁת יִשְׂרָאֵל, כמבואר
 לעיל שענין הקדושה ("קדושים תהיו") נעלה מענין הגדולה (כי קדושה הוא
 מלשון הבדלה וגדולה עניינה גילוי) **הָעֶצֶם שֶׁמִּבְדֵּל מִגִּלּוּי, הוּא**
עַל-יְדֵי עֲבֹדַת הַתְּשׁוּבָה שמגעת עד עצמותו של הקדוש-ברוך-הוא
 "במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד".

ביאור בדרך אפשר

תּוֹצֵאָה מִזֶּה שְׁנוּלְדוֹ בַּחֲדָשׁ נִסָּן ואין זה דבר שנפעל באייר, **וְלִמָּה**
נִקְרָא אֵיךְ בְּשֵׁם זִיו⁸⁸ והרי אם כן היה ראוי לקרוא לחודש ניסן בשם
 זה?
וַיֵּשׁ לֹמַר הַבְּאֹר בְּזֶה, דְּעֲנִינוּ שֶׁל הַזִּי, הַגְּלוּי שְׁנַמְשָׁף
עַל-יְדֵי עֲבֹדָה, הוּא
שְׁיֵאִיר בְּעוֹלָם בְּפִנְימִיּוֹת
וּבְהִתְיַשְׁבוּת, כַּמְבֹאֵר לַעִל
 שזו המעלה של האור שנמשך
 על ידי אתהפכת **וְהַגְּלוּי**
דְּהֵאֲבוֹת (זִיוֹתָנִי עוֹלָם)
בְּפִנְימִיּוֹת וּבְהִתְיַשְׁבוּת
בְּעוֹלָם הִיָּה בַּחֲדָשׁ
לְאַחֲרֵי שְׁנוּלְדוֹ,
כִּשְׁנֵת־חֲדָשׁ אֵיךְ נוֹלְדוֹ
כָּבֵר ואילו בניסן הרי למרות
 שאכן למעשה נולדו בו, הגילוי
 הוא הזיו וההארה שלהם עדיין
 לא באו וחדרו בעולם בצורה
 פנימית.
(יא) וְעַל-דֶּרֶךְ-זֶה הוּא
הַחֲלוּק בֵּין הַגְּלוּי
שְׁנַמְשָׁף עַל-יְדֵי עֲבֹדַת
הַצִּדִּיקִים לְגִלּוּי שְׁנַמְשָׁף
עַל-יְדֵי עֲבֹדַת הַתְּשׁוּבָה,
דְּכִנוּגַע לְדִרְגַּת הַגְּלוּי שֶׁל
הַזִּי, הַגְּלוּי
שְׁנַמְשָׁף עַל-יְדֵי עֲבֹדַת
הַתְּשׁוּבָה הוּא נַעֲלָה
יוֹתֵר, אָכֵל הַמְשָׁכָה לְמִטָּה בְּעוֹלָם (בְּפִנְימִיּוֹת
וּבְהִתְיַשְׁבוּת) הִיא עַל-יְדֵי עֲבֹדַת הַצִּדִּיקִים. וְהָעֲנִין הוּא,
דְּכִינֹן שְׁעֲנִין הַתְּשׁוּבָה הוּא שְׁהֵאֲדָם יוֹצֵא מֵהַמְּצִיאוֹת
שֶׁלּוֹ, לְכֵן, עַל-יְדֵי הַתְּשׁוּבָה הוּא הַמְשָׁכָה עֲצֻמוֹת אֹר
אֵין-סוֹף שְׁלִמְעֵלָה מְגֻדֻלְתִּי מְצִיאוֹת. דְּהָאֹר שְׁנַמְשָׁף עַל-
יְדֵי עֲבֹדַת הַצִּדִּיקִים הוּא אֹר שֶׁבְּגֶדֶר גְּלוּי. וְגַם
כִּשְׁהַעֲבֹדָה שְׁלָהֶם הִיא בְּבִטּוּלָה, דְּהֵמְשָׁכָה שְׁעַל-יְדֵי
עֲבֹדָה זֹו הִיא הַמְשָׁכָה נַעֲלִית יוֹתֵר, מִכָּל-מְקוֹם, הִיא
בְּגֶדֶר גְּלוּי. וְזֶהוּ וְיִסְפוּ עֲנוּיִם בְּהוֹי', דְּעַל-יְדֵי הָעֲנוּה
וְהַבְּטוּלָה שֶׁל הַצִּדִּיקִים נִמְשָׁף תּוֹסֶפֶת אֹר בְּהוֹי', לְפִי
שְׁהֵמְשָׁכָה הִיא מֵאֹר אֵין-סוֹף שְׁלִמְעֵלָה מְהוֹי', אָכֵל
מִכָּל-מְקוֹם גַּם הַמְשָׁכָה זֹו הִיא בְּגֶדֶר גְּלוּי וְנִכְנָ"ל סַעֲיָה
ג דִּיש לֹמַר שְׁעֲנִין וְיִסְפוּ עֲנוּיִם בְּהוֹי' הוּא הַמְשָׁכָה
בְּחִינַת גְּדֻלְתִּי שְׁלִמְעֵלָה מְגֻדֻלְתְּכֶם, דְּעֲנִין הַגְּדֻלָּה (גַּם)
בְּחִינַת גְּדֻלְתִּי שִׁיף לְהַתְּפַשְּׁטוֹת וְגִלּוּי, וְעֲנִינָה שֶׁל
הַמְשָׁכָה הוּא שְׁעַל-יְדֵה יְתוֹסֵף בְּגִלּוּי דְּהוֹי' (וְיִסְפוּ גו'
בְּהוֹי'). וְהַמְשָׁכָה בְּחִינַת קְדוּשַׁת יִשְׂרָאֵל, הָעֶצֶם שֶׁמִּבְדֵּל
 מִגִּלּוּי, הוּא עַל-יְדֵי עֲבֹדַת הַתְּשׁוּבָה. וַיֵּשׁ לְבָאֵר זֶה
וְהָעֲנִין הוּא, דְּכִינֹן שְׁעֲנִין
הַתְּשׁוּבָה הוּא שְׁהֵאֲדָם יוֹצֵא מֵהַמְּצִיאוֹת שֶׁלּוֹ ונוקט בעצד
 שסותר ומבטל את גרדי המציאות בהם היה חי עד שעשה תשובה, **לְכֵן,**
עַל-יְדֵי הַתְּשׁוּבָה הוּא הַמְשָׁכָה עֲצֻמוֹת אֹר אֵין-סוֹף שֶׁל
 הקדוש-ברוך-הוא בעצמו **שְׁלִמְעֵלָה מְגֻדֻלְתִּי מְצִיאוֹת** שכן כדי לברוא
 עולמות ובראים מוגדרים ומוגבלים בגדרי המציאות צריך להיות צמצום

(88) ולהעיר מירח שבו נולד משה (מגילה יג, ב), שהגאולה היא בהחודש שבו נולד (אדר) ולא בהחודש שלאחריו.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 וַיֵּשׁ לְבָאָר זֶה מְדוּעַ בִּאֲמַת הָעֲנוּוָה וְהַבִּיטוּל שֶׁל הַצְדִּיקִים לֹא נִחְשַׁבְתָּ יִצְיָא
2 מִגְדְּרֵי הַמִּצְיָאוֹת כְּמוֹ עֲבוּדַת הַתְּשׁוּבָה וְאִינָה מְסוּגֶלֶת לְגִלּוֹת וּלְהַמְשִׁיךְ אוֹר
3 עֲלֵינָם כְּמוֹ זֶה שֶׁנִּמְשָׁךְ עַל יְדֵי עֲבוּדַת הַתְּשׁוּבָה? עַל-פִּי הַיְדוּעֶה⁸⁹ דַּעֲנִן
4 הָעֲנוּוָה הוּא (לֹא שְׂאִינוּ יוֹדֵעַ אֶת הַמַּעֲלּוֹת שֶׁלוֹ אֲלֵא) שֶׁהֵגֵם
5 שְׂיֹדֵעַ אֶת הַמַּעֲלּוֹת שֶׁלוֹ,

6 מִכָּל-מָקוֹם אֵינוֹ מַחְזִיק 1
7 טוֹבָה לְעַצְמוֹ וְהִכְרַת 2
8 הַמַּעֲלּוֹת לֹא גּוֹרֶמֶת לוֹ תַּחֲשׁוּבָה 3
9 שֶׁל יִשׁוּת וְגִאוּוֹה מִפְּנֵי שְׂיֹדֵעַ 4
10 שֶׁהַמַּעֲלּוֹת שֶׁיֵּשׁ לוֹ נִתְּנוּ 5
11 לוֹ מִלְּמַעְלָה וְלֹא מִכּוּחוֹ כִּי 6
12 שֶׁהַבְּטוּל דַּעֲנִיָּה בְּסוּפּוֹ שֶׁל 7
13 דְּבַר אֵינָה שׁוֹלֵלֶת אֶת 8
14 מִצְיָאוֹתוֹ (שֶׁהָרִי הוּא 9
15 יוֹדֵעַ אֶת הַמַּעֲלּוֹת שֶׁלוֹ 10
16 וּבַהֲחֹלֶט כֵּן מְכִיר בַּחֲשִׁיבוֹתוֹ 11
17 הָעֲצִמִּית) אֲלֵא שְׂיֹדֵעַ וּמְכִיר 12
18 שֶׁמִּצְיָאוֹתוֹ הֵיא לֹא מַצֵּד 19
20 עַצְמוֹ וְרַק מַצֵּד הָאֱלֻקוֹת 13
21 וְלִכֵּן לִמְעַשֵּׂה הוּא עֲנוּי וְלֹא 14
22 מִתְּגַאֵה אֲבָל הָעֲנוּוָה הוּא לֹא 15
23 מִהוּוֹה בִּיטוּל מוּחֲלָט שֶׁל גְּדִירִי 16
24 הַמִּצְיָאוֹת שֶׁלוֹ לִכֵּן גַּם 17
25 הַהִמְשָׁכָה שֶׁל הָאוֹר הָאֱלֻקִּי 18
26 הַנִּמְשָׁךְ מִלְּמַעְלָה שְׁעַל-יְדֵי 19
27 הַבְּטוּל דַּעֲנִיָּה הֵיא גְּלוּי 20
28 בְּעוֹלָם (מִצְיָאוֹת מוֹגֵדֶרֶת), 21
29 אֲלֵא שֶׁהַגְּלוּי בְּעוֹלָם הוּא 22
30 נִעְלָה יוֹתֵר מִגְּלוּי וְהַמְשָׁכָה שֶׁל 23
31 יְדֵי עֲבוּדַת הָאָדָם בְּכָלל וְהָעֲנוּוָה 24
32 פּוֹעֵלֶת שִׂיחָה גְּלוּי בְּעוֹלָם כְּמוֹ 25
33 שֶׁהוּא מַצֵּד שָׂרָשׁוֹ,

34 בְּחִינַת גְּדֻלָּתִי. וּבְכָדִי לְהַמְשִׁיךְ בְּחִינַת קְדוּשַׁת יִשְׂרָאֵל שֶׁמְבַדֵּל 34
35 מִגְּלוּי, כִּאֲמוֹר שְׁקֻדּוּשָׁה הֵיא לְשׁוֹן הַבְּדִלָּה וְהַפְּרָשָׁה הוּא עַל-יְדֵי הַבְּטוּל 35
36 דְּאֲבִיּוּנֵי אָדָם, הֵם בְּעֵלֵי הַתְּשׁוּבָה שֶׁהַבִּיטוּל שֶׁלָּהֶם נִעְלָה בְּהִרְכָּה מִהַבִּיטוּל 36
37 וְהָעֲנוּוָה שֶׁל הַצְדִּיקִים דַּעֲלִי-יְדֵי הַהִרְגָּשׁ שֶׁהוּא אֲבִיּוֹן, שְׂאִין בּוֹ 37
38 שׁוּם מַעֲלָה⁹⁰, הוּא בְּטוּל מִמִּצְיָאוֹתוֹ בְּשׁוּנָה מִהַצְדִּיקִים שֶׁגַם לֹאחֵר 38
39 הַבִּיטוּל וְהָעֲנוּוָה נִשְׁאָרִים בְּגִדְרֵי הַמִּצְיָאוֹת, כְּמִבְּאוּר לְעִיל, וְעַל-יְדֵי-זֶה

בְּחִינַת גְּדֻלָּתִי. וּבְכָדִי לְהַמְשִׁיךְ בְּחִינַת קְדוּשַׁת יִשְׂרָאֵל שֶׁמְבַדֵּל
מִגְּלוּי, כִּאֲמוֹר שְׁקֻדּוּשָׁה הֵיא לְשׁוֹן הַבְּדִלָּה וְהַפְּרָשָׁה הוּא עַל-יְדֵי הַבְּטוּל
דְּאֲבִיּוּנֵי אָדָם, הֵם בְּעֵלֵי הַתְּשׁוּבָה שֶׁהַבִּיטוּל שֶׁלָּהֶם נִעְלָה בְּהִרְכָּה מִהַבִּיטוּל
וְהָעֲנוּוָה שֶׁל הַצְדִּיקִים דַּעֲלִי-יְדֵי הַהִרְגָּשׁ שֶׁהוּא אֲבִיּוֹן, שְׂאִין בּוֹ
שׁוּם מַעֲלָה⁹⁰, הוּא בְּטוּל מִמִּצְיָאוֹתוֹ בְּשׁוּנָה מִהַצְדִּיקִים שֶׁגַם לֹאחֵר
הַבִּיטוּל וְהָעֲנוּוָה נִשְׁאָרִים בְּגִדְרֵי הַמִּצְיָאוֹת, כְּמִבְּאוּר לְעִיל, וְעַל-יְדֵי-זֶה

עַל-פִּי הַיְדוּעֶה⁸⁹ דַּעֲנִן הָעֲנוּוָה הוּא (לֹא שְׂאִינוּ יוֹדֵעַ אֶת
הַמַּעֲלּוֹת שֶׁלוֹ אֲלֵא) שֶׁהֵגֵם שְׂיֹדֵעַ אֶת הַמַּעֲלּוֹת שֶׁלוֹ,
מִכָּל-מָקוֹם אֵינוֹ מַחְזִיק טוֹבָה לְעַצְמוֹ מִפְּנֵי שְׂיֹדֵעַ
שֶׁהַמַּעֲלּוֹת שֶׁיֵּשׁ לוֹ נִתְּנוּ לוֹ מִלְּמַעְלָה. וְכִינֵן שֶׁהַבְּטוּל
דַּעֲנִיָּה אֵינָה שׁוֹלֵלֶת אֶת מִצְיָאוֹתוֹ (שֶׁהָרִי הוּא יוֹדֵעַ אֶת
הַמַּעֲלּוֹת שֶׁלוֹ) אֲלֵא שֶׁמִּצְיָאוֹתוֹ הֵיא לֹא מַצֵּד עַצְמוֹ וְרַק
מַצֵּד הָאֱלֻקוֹת, לִכֵּן גַּם הַהִמְשָׁכָה שְׁעַל-יְדֵי הַבְּטוּל
דַּעֲנִיָּה הֵיא גְּלוּי בְּעוֹלָם (מִצְיָאוֹת), אֲלֵא שֶׁהַגְּלוּי בְּעוֹלָם
הוּא כְּמוֹ שֶׁהוּא מַצֵּד שָׂרָשׁוֹ, בְּחִינַת גְּדֻלָּתִי. וּבְכָדִי
לְהַמְשִׁיךְ בְּחִינַת קְדוּשַׁת יִשְׂרָאֵל שֶׁמְבַדֵּל מִגְּלוּי, הוּא
עַל-יְדֵי הַבְּטוּל דְּאֲבִיּוּנֵי אָדָם, דַּעֲלִי-יְדֵי הַהִרְגָּשׁ שֶׁהוּא
אֲבִיּוֹן, שְׂאִין בּוֹ שׁוּם מַעֲלָה⁹⁰, הוּא בְּטוּל מִמִּצְיָאוֹתוֹ,
וְעַל-יְדֵי-זֶה נִמְשָׁךְ בְּחִינַת קְדוּשַׁת יִשְׂרָאֵל.

(יב) וְהִנֵּה כָּל זֶה הוּא בְּנוֹגֵעַ לְהַמְשָׁכָה עַצְמָה. אֲבָל
בְּכָדִי שִׂיחָה הַגְּלוּי בְּעוֹלָם, דִּירָה
בְּתַחְתּוֹנִים, הוּא עַל-יְדֵי עֲבוּדַת הַצְדִּיקִים⁹¹. כִּי עֲנִין
דִּירָה בְּתַחְתּוֹנִים הוּא שִׂיחָה גְּלוּי אֱלֻקוֹת כְּמוֹ שֶׁהוּא
בְּמִצְיָאוֹתוֹ, וְכִינֵן שְׂעִנֵּן הַתְּשׁוּבָה הוּא שְׂיֹדֵעַ
מִמִּצְיָאוֹתוֹ [נִסְוֶה לְבְטוּל הַמִּצְיָאוֹת שֶׁלוֹ, כְּנִל], לִכֵּן
דַּעֲנִיָּה בְּתַחְתּוֹנִים הוּא עַל-יְדֵי עֲבוּדַת הַצְדִּיקִים.
וְזֶהוּ מִי יִתְּנֶה כָּאֵחַ לִי - כִּיּוֹסֵף לְבִנְיָמִין, דִּהְיֵם שֶׁהַבְּקָשָׁה
הֵיא שֶׁהַקֶּבֶ"ה יִהְיֶה לָנוּ כָּאֵחַ, אֵף שֶׁהִנְהִגְתִּינוּ הִיתָה
שְׂלֵא כְּרָאוּי, מִכָּל-מָקוֹם מְבַקְּשִׁים שִׂיחָה כִּיּוֹסֵף לְבִנְיָמִין,
דִּישׁ לֹמַר, שֶׁבְּזֶה מְרִמֵּז, שֶׁגַם עֲבוּדַת הַתְּשׁוּבָה תִּהְיֶה

כִּיּוֹסֵף לֹאחֵז, כְּפִי שֶׁנִּתְּבָּאָר (לְעִיל), דִּהְיֵם שֶׁהַבְּקָשָׁה הֵיא שֶׁהַקֶּבֶ"ה
יִהְיֶה לָנוּ כָּאֵחַ, אֵף שֶׁהִנְהִגְתִּינוּ הִיתָה שְׂלֵא כְּרָאוּי וְאֵם כֵּן הַדְּבַר
דּוּמָה לִיחֹס שְׁבִין יוֹסֵף לֹאחֵז וְלֹא לִיחֹס שֶׁלוֹ עִם בְּנִימִין שֶׁלֹּא חָטָא כְּלִפְיֹה,
מִכָּל-מָקוֹם מְבַקְּשִׁים שִׂיחָה כִּיּוֹסֵף לְבִנְיָמִין, דִּישׁ לֹמַר,
שֶׁבְּזֶה מְרִמֵּז, שֶׁתּוֹכֵן הַבְּקָשָׁה כּוֹלֵל גַּם עֲבוּדַת הַתְּשׁוּבָה לְמִרוֹת
שֶׁהֵיא מְתוּךְ בִּיטוּל גְּדִירֵי הַמִּצְיָאוֹת תִּהְיֶה בְּאִפְּן שֶׁהַגְּלוּי שְׁעַל-יְדֵי

נִמְשָׁךְ בְּחִינַת קְדוּשַׁת יִשְׂרָאֵל, עֲנִין הַקְדוּשָׁה שֶׁלְּמַעְלָה מְעִינִין הַגְּדוּלָּה.
(יב) וְהִנֵּה כָּל זֶה הַאֲמוּר לְעִיל לְגַבֵּי מַעֲלָתָם שֶׁל בְּעֵלֵי תְּשׁוּבָה עַל צְדִיקִים
הוּא בְּנוֹגֵעַ לְהַמְשָׁכָה עַצְמָה שְׁעַלֵי הַתְּשׁוּבָה מִמְּשִׁיכִים דְּרָגָה גְּבוּוּהָ
יֹתֵר ("קְדוּשָׁה" שֶׁלְּמַעְלָה מִ"גְּדוּלָּה").
בְּעוֹלָם, וְיִהְיוּךְ אֶת הָעוֹלָם

הַתַּחְתּוֹן וְהַנְּחֻת לְהִיּוֹת דִּירָה
לְקְדוּשַׁת-בִּרְוֶן-הוּא, מָקוֹם רָאוּי
לְהִשְׁרָאֵת הַשְּׂכִינָה בְּתַחְתּוֹנִים,
הוּא דּוּקָא עַל-יְדֵי עֲבוּדַת
הַצְדִּיקִים⁹¹. כִּי עֲנִין
דִּירָה בְּתַחְתּוֹנִים הוּא
שִׂיחָה גְּלוּי אֱלֻקוֹת כְּמוֹ
שֶׁהוּא בְּמִצְיָאוֹתוֹ, וְלֹא
שֶׁהָעוֹלָם יִתְבַטֵּל מִגְּדִירֵי מִצְיָאוֹתוֹ
כִּי אִם הַמִּצְיָאוֹת מִתְבַטֵּלֹת שׁוֹב
אֵין זֶה "תַּחְתּוֹנִים" וְכִינֵן
שְׂעִנֵּן הַתְּשׁוּבָה הוּא
שְׂיֹדֵעַ מִמִּצְיָאוֹתוֹ וְגִדְרֵי
הַמִּצְיָאוֹת נִפְרָצִים וּמִתְבַטֵּלִים
[נִסְוֶה לְבְטוּל הַמִּצְיָאוֹת
שֶׁלוֹ, כְּנִל] שֶׁהָעֲנוּוָה שֶׁל
הַצְדִּיקִים הֵיא בְּתוֹךְ גְּדִירֵי
הַמִּצְיָאוֹת וְאִילוֹ הַבִּיטוּל שֶׁל
בְּעֵלֵי הַתְּשׁוּבָה הוּא בִּיטוּל שֶׁל
גְּדִירֵי הַמִּצְיָאוֹת, לִכֵּן הָעֲנִין
דִּירָה בְּתַחְתּוֹנִים הוּא
עַל-יְדֵי עֲבוּדַת הַצְדִּיקִים.
וְזֶהוּ הָעֲנִין הַפְּנִימִי שֶׁל
הַפִּירוּשׁ הַנּוֹסֵף בְּבִקְשָׁה מִי
יִתְּנֶה כָּאֵחַ לִי - כִּיּוֹסֵף
לְבִנְיָמִין (שֶׁהֵיא בְּקָשָׁה בְּעֵלֶת
תּוֹכֵן שׁוּנָה מִהַבְּקָשָׁה שֶׁקְדוּשָׁה-
בִּרְוֶן-הוּא יִתְקַרֵּב וְיִהְיֶה לָנוּ כָּאֵחַ

כִּיּוֹסֵף לֹאחֵז, כְּפִי שֶׁנִּתְּבָּאָר (לְעִיל), דִּהְיֵם שֶׁהַבְּקָשָׁה הֵיא שֶׁהַקֶּבֶ"ה
יִהְיֶה לָנוּ כָּאֵחַ, אֵף שֶׁהִנְהִגְתִּינוּ הִיתָה שְׂלֵא כְּרָאוּי וְאֵם כֵּן הַדְּבַר
דּוּמָה לִיחֹס שְׁבִין יוֹסֵף לֹאחֵז וְלֹא לִיחֹס שֶׁלוֹ עִם בְּנִימִין שֶׁלֹּא חָטָא כְּלִפְיֹה,
מִכָּל-מָקוֹם מְבַקְּשִׁים שִׂיחָה כִּיּוֹסֵף לְבִנְיָמִין, דִּישׁ לֹמַר,
שֶׁבְּזֶה מְרִמֵּז, שֶׁתּוֹכֵן הַבְּקָשָׁה כּוֹלֵל גַּם עֲבוּדַת הַתְּשׁוּבָה לְמִרוֹת
שֶׁהֵיא מְתוּךְ בִּיטוּל גְּדִירֵי הַמִּצְיָאוֹת תִּהְיֶה בְּאִפְּן שֶׁהַגְּלוּי שְׁעַל-יְדֵי

כִּיּוֹסֵף לֹאחֵז, כְּפִי שֶׁנִּתְּבָּאָר (לְעִיל), דִּהְיֵם שֶׁהַבְּקָשָׁה הֵיא שֶׁהַקֶּבֶ"ה
יִהְיֶה לָנוּ כָּאֵחַ, אֵף שֶׁהִנְהִגְתִּינוּ הִיתָה שְׂלֵא כְּרָאוּי וְאֵם כֵּן הַדְּבַר
דּוּמָה לִיחֹס שְׁבִין יוֹסֵף לֹאחֵז וְלֹא לִיחֹס שֶׁלוֹ עִם בְּנִימִין שֶׁלֹּא חָטָא כְּלִפְיֹה,
מִכָּל-מָקוֹם מְבַקְּשִׁים שִׂיחָה כִּיּוֹסֵף לְבִנְיָמִין, דִּישׁ לֹמַר,
שֶׁבְּזֶה מְרִמֵּז, שֶׁתּוֹכֵן הַבְּקָשָׁה כּוֹלֵל גַּם עֲבוּדַת הַתְּשׁוּבָה לְמִרוֹת
שֶׁהֵיא מְתוּךְ בִּיטוּל גְּדִירֵי הַמִּצְיָאוֹת תִּהְיֶה בְּאִפְּן שֶׁהַגְּלוּי שְׁעַל-יְדֵי

(89) ראה ד"ה ויספו עונים בהוי' שמחה תקס"ב (סה"מ תקס"ב ח"א ע' נא ואילך). בהנסמן לעיל ח"א ע' רפב הערות 60-61.
(90) שלכן האביון תאב לכל דבר (פרש"י עה"פ ראה טו, ד. תצא כד, יד. ובכ"מ) כי אין לו שום דבר. (91) ראה גם לעיל ס"ח. אלא ששם מדובר בבע"ת שהוא במדרגה נמוכה שעבודתו היא רק באופן דאתכפא — והטעם שעי"ז לא נשלם הענין דדירה בתחתונים כי אינו כלי לאלקות; וכאן מדובר בבע"ת שהוא במדרגה נעלית — והטעם שאינו משלים הענין דדירה בתחתונים הוא לפי שהוא למעלה מענין המציאות.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

29 דרגה כל כך גבוהה ש"אתערותא דלתא" לא מגעת לשם, הַגֶּם שְׁהִיא
30 נִמְשַׁכֶּת עַל־יְדֵי עֲבוּדַת הַתְּשׁוּבָה שֶׁגַם הִיא עֲבוּדַת הָאֵדָם, כִּי עֲנִין
31 עֲבוּדַת הַתְּשׁוּבָה הוּא שְׁאִינוּ מְצִיאֹת אֵלָּא יוֹצֵא מֵהַגְדֵּרִים וְהַהֲגָלוֹת
32 שֶׁל מְצִיאֹתוֹ, וּבְמִילָא אֵין זֶה
33 עֲנִין שֶׁל אֲתַעְרוּתָא
34 דְּלִתְמָא כִּינן שְׁאִינָה נִמְשַׁכֶּת
35 עַל יְדֵי עֲבוּדָה שְׁכּוּפָה לַגְּדֵרִי
36 ה'מטח'. וְזֶהוּ מָה שְׁמַקְדִּים
37 בְּמִדְרָשׁ עַל פֶּסוּק זֶה אֵת
38 הָעֲנִין דְּגִדְלָתִי שְׁלֹמְעֵלָה
39 מְגִדְלָתְכֶם (אֵף שְׁאִין זֶה
40 שִׁיף לְכַאוּרָה לְפֶסוּק זֶה),
41 לַחֲדָשׁ וְלַהֲשִׁמְעֵנוּ דְּכִמּוּ
42 שְׁגִדְלָתִי, אֵף שְׁהִיא
43 לְמַעְלָה מְגִדְלָתְכֶם, הִיא
44 עֲנִין הַגְּלוּי כִּמְבוּאָר לְעִיל
45 שֶׁהַגְּדוּלָה הִיא מִידַת הַחֲסֵד
46 שְׁעִינָה גִלּוּי וְהַתְּפִשּׁוּת
47 (וְשִׁיכָת לְמַטָּה), עַל־
48 דְּרָף־זֶה יִהְיֶה גַם
49 בְּהַמְשָׁכָה דְּבַחֲיִנָּה
50 קִדְשָׁתִי, שֶׁלִּמְרוֹת גּוֹדֵל מַעְלָתָה
51 וְהִיוּתָה לְמַעְלָה מֵהָעוֹלָמוֹת
52 שְׁתִּהְיֶה בְּגִלּוּי בְּעוֹלָם
53 (וְשִׁיחָה בְּזֶה בְּכֹד גַם
54 הַמַּעְלָה דְּאֲתַעְרוּתָא
55 דְּלִתְמָא הֵינּוּ שִׁיחַד עִם הִיוּתָה לְמַעְלָה מֵהָעוֹלָם תְּבוּאָה לְמַטָּה בְּהַתְּיַשְׁבוּת
56 וּבִפְנִימִיּוֹת), שְׁעַל־יְדֵי־זֶה תִּשְׁלַם הַכּוֹנֶנָה דְּדִירָה בְּתַחְתּוֹנִים.

1 הַתְּשׁוּבָה (שְׁלֹמְעֵלָה מְגִדְרָה מְצִיאֹת) יִמְשֹׁף בְּעוֹלָם
2 בְּהַתְּיַשְׁבוּת וְיַחְדוּר בִּפְנִימִיּוֹת, בְּדִיוֹק כִּמּוּ מַעְלָת הַצְּדִיקִים, כִּי־סֹף
3 לְבִנְיָמִין. וְזֶהוּ גַם הַקֶּשֶׁר דְּשִׁנֵּי הַפְּרוּשִׁים הָאֲמֹרִים לְעִיל בְּמִי
4 יִתְנַף כָּאֵחַ לִי, שְׁקָאֵי עַל
5 צְדִיקִים וְשְׁקָאֵי עַל בְּעָלִי
6 תְּשׁוּבָה' (כַּנ"ל סְעִיף ד'
7 שֶׁם נִתְבָּרָר כִּי בַעֲצֵם הַבִּקְשָׁה
8 "מִי יִתְנַף כֹּאֵחַ לִי" וְלֹא רָק
9 הַהַמְשָׁךְ "אֲמַצָּךְ בַּחוּץ"
10 מִתְיַחֲסֵת גַּם לְבַעֲלֵי תְּשׁוּבָה),
11 שְׁיִהְיֶה הַחֲבוּר
12 וְהַתְּפִלּוֹת דְּשִׁנֵּי
13 הָעֲנִינִים זֶה עִם זֶה וְלִמְעַשֶׂה
14 הַיַּחֲסָד וְהַתְּקִירָבוֹת שִׁלְנוּ אֵל
15 הַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ־הוּא יִכְלֹל אֶת שְׁתֵּי
16 הַמַּעְלֹת גַּם מַעְלַת הַצְּדִיקִים
17 שְׁהִיא עֲבוּדָה שְׁבִאֲמַצְעוּתָה הָאוּר
18 הָאֱלוּקִי חוֹדֵר בִּפְנִימִיּוֹת וְכֹא
19 בְּהַתְּיַשְׁבוּת וְלֹכֵן בְּדֶרֶךְ זֶה
20 נִשְׁלַמֶּת הַכּוֹנֶנָה שֶׁל "דִּירָה
21 בְּתַחְתּוֹנִים" וְגַם מַעְלַת הַבַּעֲלִי
22 תְּשׁוּבָה שְׁבִאֲמַצְעוּתָה נִמְשָׁךְ אוֹר
23 אֱלוּקִי יוֹתֵר נַעֲלָה.
24 (יג) וְזֶהוּ קְדוּשִׁים תִּהְיוּ כִּי
25 קְדוּשָׁתִי אֲנִי, קִדְשָׁתִי
26 לְמַעְלָה מְקִדְשֶׁתְכֶם,
27 וּמִבְּאֵר בְּלִקְוִי תוֹרָה' דְּקִדְשָׁתִי שְׁלֹמְעֵלָה מְקִדְשֶׁתְכֶם
28 נִמְשַׁכֶּת שְׁלֹא עַל־יְדֵי אֲתַעְרוּתָא דְּלִתְמָא כִּי הַקְּדוּשָׁה הַעֲלִינָה הִיא

אגרות קודש

ב"ה, ו' אייר, תשי"ט

ברוקלין.

הו"ח אי"א נו"נ וכו' מו"ה מנחם שי

שלום וברכה!

... בשאלתו הטעם שאדה"ז לא הביא בסידורו לומר ובנחה יאמר - לא שמעתי בזה, אבל מובן וגם פשוט הוא לפענ"ד, כי הזהיר הכתוב (קהלת ה, א): אל תבהל על פיך גוי' ע"כ יהיו דבריך מעטים (עיי"ש בפ"י הראב"ע), ובפע"ח התחלת שער התפלה: אלו האחרונים שלא ידעו דרך קבלה אינם יודעים כו' וטועים וכו'. וכיון אשר האריז"ל דנהירין לי' שבילי דרקיע ושערי תפלה ודקדק בכל אות ונקודה בתפלה ובסידורו (הן דר"י קאפיל, הן דהר"ש מראשקוב - תלמידו של הה"מ ממעזריטש) - לא הביא פסוקים הנ"ל, אזלינן בתרי'. ומי יבוא אחרי הארי החי.

בס"ד. שיחת ליל ג' פ' תזריע-מצורע, ב' אייר ה'תנש"א. – לאחר תפלת ערבית –

בלתי מוגה

אחד ואחד מישראל בנוגע לכל עניניו, החל מעניני התורה ומצוות שהם הפנימיות והעצמיות והעיקר דחי האדם, כמאמר רבותינו ז"ל⁸ "אני נבראתי לשמש את קוני" [שבריא אתו של כל אחד ואחד מישראל, האנשים והנשים והטף, היא בשביל עבודתו בקיום התורה ומצוות, כל אחד ואחד לפי כחו, כמאמר רבותינו ז"ל⁹ "איני מבקש¹⁰ כו' אלא לפי כחן"] – שההחלטות הטובות (ועל-אחת-כמה-יוכמה קיומם בפועל) של כל אחד ואחד מהם בעניני התורה ומצוות תהינה (מלכתחילה) בתכלית התוקף, כלומר, שאין צורך להמתין ל"הנהגה טובה שנהגתי שלשה פעמים" כדי שיהיה בזה התוקף ד"חזקה", אלא שגם ההתחלה ("לכתחילה") בזה היא בתכלית התוקף ("אריבער"), דאף שסדר העולם אינו כן¹¹, מכל-מקום, בכחו של כל אחד ואחד מישראל (ובפרט) שהולך בשליחותו של נשיא הדור ההוא¹² לפעול כל הענינים באופן ד"לכתחילה אריבער".

ויש להוסיף, שהתוקף ד"חזקה" (לא רק לאחר ההנהגה בפועל שלשה פעמים, אלא) תיכף בתחילת העבודה ("לכתחילה אריבער"), הוא, בכחו של נשיא הדור שבא לאחר שלמות העבודה דשלשה נשיאי הדור שלפני-זה, ומודגש עוד יותר בדורנו זה, להיותו לאחר שלמות העבודה דשלשה דורות שבהם היתה ההנהגה על-פי ההוראה ד"לכתחילה אריבער" (שלשה שבשלשה), ולא עוד אלא שדור זה הוא דור התשיעי (לבעל-שם-טוב) – ג' פעמים שלשה.

ועוד והוא העיקר – "לכתחילה אריבער" בנוגע לגמר ושלמות ותכלית דכללות העבודה בקיום התורה ומצוות, בגאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו באופן ד"לכתחילה אריבער", תיכף ומיד.

א. ענינו המיוחד של יום זה – יום ההולדת של אדמו"ר מהר"ש¹ – מהווה לימוד והוראה ונתינת-כח לכל אחד ואחד מישראל, האנשים והנשים והטף, בנוגע לכללות הנהגתם בכל יום במשך כל השנה (כדלקמן סעיף ב).

ויש לקשר ענין זה עם תוכנו של היום: היום בחודש – ב' אייר, והיום בנוגע בספירת העומר – תפארת שבתפארת (כדלקמן סעיפים ג-ה).

ובכל זה ניתוסף עליו מיוחד בשנה זו, הן מצד כללות השנה, והן מצד הקביעות המיוחדות בשנה (הן בנוגע לב' אייר, והן בנוגע לספירת העומר), והן מצד פרשת השבוע (כדלקמן סעיפים ו-ז).

ב. יום ההולדת של אדמו"ר מהר"ש: ביום הולדת – "מזלו" (של בעל יום ההולדת) גובר². וכיון שבעל יום ההולדת הוא נשיא בישראל, ש"נשיא הדור הוא ככל הדור, כי הנשיא הוא הכל"³, מובן, שהתגברות המזל דנשיא הדור פועלת ומשפיעה על כל (אנשי ונשי) הדור שלו, ועל-ידו גם על כל הדורות שלאחרי-זה, שהם יוצאי חלציהם של הדורות שלפני-זה, ומקבלים כל עניניהם באופן של ירושה⁴.

והפעולה דהתגברות המזל היא – לכל לראש – בענינו העיקרי, אשר, נוסף על ריבוי מאמרי החסידות שלו, וריבוי ההוראות וההנהגות (ברבים⁵) שלו, ישנו הענין העיקרי שנקרא (בפי חסידים) על שמו – "לכתחילה אריבער", על שם הנהגתו המיוחדת באופן ד"לכתחילה אריבער", כפתגמו הידוע ומפורסם⁶.

וענין זה מהווה לימוד והוראה⁷ ונתינת-כח לכל

(1) "היום יום" ב' אייר. ובכ"מ.

(2) ראה ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ח, ובקה"ע שם.

(3) פרש"י חוקת כא, כא.

(4) ע"ד המבואר בתניא (פרק יח) שעניני האבות נמשכים ובאים בירושה לכל אחד ואחד מישראל, ועד שכל אחד ואחד מישראל הוא כמו בן יחיד* ובת יחידה שיוורשים הכל.

(*) להעיר ממאמר הבעש"ט ע"ד גודל החביבות דכאו"א מישראל אצל הקב"ה – בדוגמת בן יחיד שנוולד להורים זקנים לעת זקנתם (כש"ט הוספות סקל"ג).

(5) שלכן, שייכות הן גם לרבים, כל אנשי הדור, וכל הדורות שלאח"ז.

(6) ראה אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"א ע' תריז.

(7) ככל עניני התורה – הוראה (תורה מלשון הוראה) דתורת-אמת, ש"לא תהא מוחלפת" (עיקר הט' מ"ג העיקרים).

(8) משנה וברייאא סוף מס' קידושין.

(9) תנחומא נשא יא.

(10) ולא רק בקשה ("מבקש"), אלא גם סיוע ועזר – "הקב"ה עוזרו" (סוכה נב, רע"ב. ושי"ג), ולא רק באופן שהאדם העובד מקבל סיוע ועזר בלבד, אבל הוא בעצמו עושה כל הדבר מתחילה ועד סוף, אלא יתירה מזה, שהקב"ה משתתף עמו בעבודה עצמה, ובכל עניני העבודה, בדוגמת ב' שותפים (כלשון חז"ל (שבת י"ד, א. ושי"ג) שהאדם נעשה "שותף להקב"ה" שוים.

(11) כהתחלת הפתגם: "העולם סבור כו'" – שבזה מודגש שיועדים

סדר ההנהגה בעולם, ומתמודדים עם זה כו'.

(12) כהמשך הפתגם: "ואני – אדמו"ר מהר"ש – אומר כו'".

לקוטי שיחות פרשת קדושים כרך יז

מתורגם ללשון הקודש

בדברים הכוללים... – שכענין כללי יש להלכות כלאים
זכות קדימה לעומת הלכות פאה שהן ענין פרטי.

ב.

הקשיים על טעמי הרדב"ז לסדר ההלכות ברמב"ם

אך לכאורה שני התירושים הללו דורשים עיון והסבר
מדוקדק:

(א) בתירוץ הראשון – שהלכות כלאים באות כהמשך
לתחילת הפרק האחרון בהלכות ערכין וחרמין ("בחמשה
עשר באדר...") – אין מובן: בסופו של הפרק האחרון
בהלכות ערכין וחרמין מדבר הרמב"ם אודות הסדר שצריך
להיות בהוצאות כספים לעניני קדושה (הקדשות), שלמרות
שזוהי מצוה ש"ראוי לו לאדם להנהיג עצמו בדברים אלו...
אף-על-פי-כן אם לא הקדיש... אין בכך כלום", ו"לעולם לא
יקדיש אדם ולא יחרים כל נכסיו.. אל יפזר יותר מחומש...".
לפי זה הרי, אדרבה, אם הרמב"ם רוצה לכתוב כאן את
ההלכות שמהוות המשך להלכות ערכין וחרמין, הרי סביר
יותר שלאחר הלכות ערכין וחרמין, המסתיימות בדינים
אודות פיזור הממון לעניני קדושה, יופיעו דוקא הלכות
מתנות עניים, שהתחלתן הן הלכות פאה,

[ובמיוחד כאשר בסוף הלכות ערכין וחרמין מביא
הרמב"ם⁷ את הדין: "מי שהחרים בזמן הזה מטלטלין סתם
הרי אלו נותנן לכהנים..." – וזה דומה לענין מתנות עניים,
כי לכהנים אין חלק ונחלה בארץ ישראל ולפיכך הם
מקבלים מתנות כהונה (שאחת מהן היא ענין החרמים)⁸].

ולא הלכות כלאים, כי (א) הן מופיעות כהמשך רק
להתחלת הפרק האחרון של הלכות ערכין וחרמין, (ב) הקשר
ביניהן הוא ענין שולי בלבד ולא בעצם משמעות הענינים.

וזאת בנוסף לכך שקשה לומר שהסדר ברמב"ם נובע
מן הסדר במשנה שבתחילת מסכת שקלים.

(ב) התירוץ השני, שכלאים קודמים בהיותם ענין הכולל
סוגים שונים, היה מספיק אילו הלכות פאה היו כתובות
כענין נפרד בפני עצמו. אך ברמב"ם באות הלכות אלו
כחלק מ"דברים הכוללים....", של הלכות מתנות עניים,

א.

**ההבדל בין סדר המשניות לבין סדר ההלכות ב"יד
החזקה"**

לפי סדר המסכתות במשנה באה מסכת כלאים לאחר
מסכת פאה (ודמאי). הרמב"ם¹ מסביר את הטעם לסדר זה:
"וסדר אחר פאה מסכת דמאי... ואחר דמאי כלאים שכך
סדרם הכתוב בסדר קדושים תהיו²: לא תכלה פאת שדך
ואחריו שדך לא תזרע כלאים" [ונאת זאת שמיד לאחר
מסכת פאה מופיעה מסכת דמאי (ולא כלאים), מסביר
הרמב"ם: "וסדר אחר פאה מסכת דמאי בשביל שיש בו
לעניים זכות כמו שיש להם בפאה"].

לפי זה מתעוררת תמיהה על הרמב"ם, אשר בספרו "יד
החזקה" מקדים את הלכות כלאים לפני הלכות פאה³
(הפרקים הראשונים שבהלכות מתנות עניים) – להיפך⁴
מסדרם במשנה, ולהיפך מכפי ש"סדרם הכתוב", לפי דברי
הרמב"ם עצמו!

הרדב"ז⁵ מביא לכך שני טעמים:

(א) הרמב"ם מביא תחילה את הלכות כלאים, כי הן
באות כהמשך לסוף ההלכות הקודמות – הלכות ערכין
וחרמין: בתחילת הפרק האחרון של הלכות ערכין וחרמין
אומר הרמב"ם "בחמשה עשר באדר בית דין נפנין לחפש
ולבדוק על צרכי ציבור ועל עניני ההקדשות וכו'". מקורה
של הלכה זו הוא המשנה בתחילת מסכת שקלים⁶:
בחמשה עשר בו... ועושין כל צרכי הרבים וכו', ולאחר
מכן מסיימת המשנה: "ויוצאין אף על הכלאים", שבט"ו
באדר היו שלוחי בית דין יוצאים ועוקרים את הכלאים מן
השדות – ולכן קובע הרמב"ם את הלכות כלאים מיד
לאחר הלכות ערכין וחרמין, כי במשנה מופיעה ההלכה
"ויוצאין אף על הכלאים" כהמשך להלכה "בחמשה עשר
בו... כל צרכי הרבים".

(ב) כלאים כוללים בתוכם "כל מיני כלאים, כלאי
אילנות, כלאי זרעים, כלאי הכרם, כלאי הרבעת בהמה,
כלאי בגדים, כלאי עבודת בהמה, ולעולם דרכו ז"ל לפתוח

טעם הסדר בספרו העקרי והראשי! ואפילו את"ל שביאר זה במק"א, בכתביו
שלא הגיעו לידנו – הרי עיקר מקום ביאור זה הוא בהקדמת ספרו זה דוקא!

(5) ריש הל' כלאים. ובפ"ב הט"ו מביא רק תירוץ הראשון.

(6) "ההקדשות" – עפ"מ"ש בירושלמי שקלים שם, כמ"ש בנ"כ הרמב"ם.

(7) הי"א.

(8) קרח יח, יד. ב"ק קי, ב. רמב"ם הל' בכורים פ"א ה"ז.

(1) בהקדמתו לפיה"מ ד"ה והחלק הששי. הובא בתו"ט ריש מס' כלאים.

(2) יט, ט. שם, יט.

(3) ועד"ז ההלכות דלקט שכחה וכו' – שנשנו במס' פאה, לפני מס' כלאים.

(4) וגם בכלל – צ"ע טעם הסדר בספרי "היד" וההלכות שבכל ספר. ועד"ז

בס' המצוות שלו. – ובכל אופן צ"ע שדוקא הרמב"ם שמבאר ומאריך בטעם

סדר הסדרים והמסכתות וכיו"ב, מאריך בטעמי חיבור ספריו וכו' – אינו מבאר

עושה מעשה, הוא יושב בטל וכינתיים גדל צמח הכלאים
בחלק אחד חלקי מאתיים¹⁶, והוא לא נקרא את הכלאים, הרי
גם אז הוא עובר על הלאו של כלאים¹⁷. וכן – העקירה
מועילה רק על לעתיד, אך אין היא מתקנת את הלאו.

ואילו ענין שקלים, אינו דבר חמור כמו זה¹⁸, ובנוסף
לכך נשים וכדומה אינן חייבות בכך¹⁹, ואף החייבים יכולים
לתת את השקלים גם לאחר ראש חודש ניסן, כי תורמים גם
על העתיד להיגבות²⁰. (ולהעיר: אף מי שאינו נותן את
מחצית השקל, יש לו חלק בתרומה ובקרבנות הציבור²¹).

ולפי זה היתה צריכה להיות ההכרזה "על הכלאים"
לפני ההכרזה "על השקלים" – ומדוע אומרת המשנה בסדר
הפוך?

ה.

הטעם לאיסור כלאים ולהכרזה על השקלים

ההסבר לכך (על-פי פנימיות הענינים) הוא:
הרמב"ן²² מסביר את הטעם לאיסור כלאים כך: על-ידי
הכלאים משנים את חוקי הטבע שקבע הקדוש-ברוך-הוא,
שיהיה דוקא "דשא עשב... עץ... עושה פרי למינו"²³
(ובדומה לכך בסוגי כלאים אחרים).

הטעם להכרזה באחד באדר "על השקלים" הוא: את
קרבנות הציבור של כל שנה צריך להביא דוקא מן
השקלים של שנה זו – אסור להשתמש בשקלים של שנה
אחת (שמלפני ראש חודש ניסן) לצורך קרבנות ציבור של
השנה הבאה (לאחר ראש חודש ניסן) – אין מערבין שנה
אחת באחרת. לכן מכריזים באחד באדר שיש לתת את
השקלים לפני השנה החדשה (ראש חודש ניסן)²⁴.

ו.

ענין של "למינהו" בעולם נובע מאי-עירוב בעבודה הרוחנית

מכיון ש"קודשא בריך הוא אסתכל באורייתא וברא

הכוללות "כל מיני" מתנות עניים (פאה, לקט, שכחה,
מעשר עני, צדקה וכו')⁹ – ואם כך, הקושיא בעינה
עומדת: מדוע אין הוא כותב תחילה את הלכות מתנות
עניים (וממילא – את הלכות פאה בראשון), ולאחר מכן את
הלכות כלאים – ובמיוחד כאשר כך "סדרם הכתוב"?

ג.

הסדר - זמן חיוב ההלכות

ויש לומר, שהסדר של הרמב"ם בספר זרעים הוא לפי
הסדר של זמן חובת ההלכות:
הוא מתחיל בהלכות כלאים – הקובעות כיצד לזרוע
וכו'¹⁰ (וכהמשך לכלאי זרעים מובאים כל סוגי הכלאים),
לאחר מכן מובאות ההלכות הקשורות לזמן הקצירה –
הלכות פאה ומתנות עניים אחרות (ובדרך אגב שאר מתנות
העניים – מעשר עני וצדקה).

לאחר מכן המתנות שצריך לתת מן התבואה לאחר
המירוח – הלכות תרומות, מעשר, מעשר שני ונטע
רבעי¹¹, וכן¹² ביכורים¹³,
ולבסוף הלכות שמיטה ויובל, הבאים לאחר "שש
שנים תזרע..."¹⁴, אחת לשבע (חמישים) שנים בלבד.

ד.

התמיהה על הסדר שבין ההכרזות במשנה

לביאור "חלק" יותר של הדבר על-פי פנימיות הענינים,
יש להסביר תחילה את דברי המשנה בתחילת שקלים,
"באחד באדר משמיעין על השקלים ועל הכלאים"¹⁵:
הסדר בתורה הוא הרי מדויק לחלוטין. ואינו מובן:
מדוע מקדימים את ההכרזה "על השקלים" לפני ההכרזה
"על הכלאים"? לכאורה, סביר שיהיה ההיפך:

"כלאים" הוא איסור המוטל על כל אחד, וזהו איסור
תמידי – כל יהודי שאינו יודע הלכה זו עלול לעבור בכל רגע
על הלאו של "לא תזרע כלאים". יותר מכך: אף אם אין הוא

(15) בהבא לקמן (סעיפים ד"ו) – ראה גם מכתב דיום ג' לסדרה ופ' אם
כסף תלוה תשכ"ד (נדרס בלקו"ש ח"ד [המתוורג] ע' 252 ואילך. ח"ו ע'
(338).

(16) כלאים פ"ה מ"ו, ושם ספ"ז – לענין כלאי הכרם.
(17) פסחים כה, א. חולין קטז, א. ולדעת רע"ק (מו"ק ב, ב. וש"נ) גם
המקיים כלאים לוקה.
(18) שהוא רק עשה.
(19) שקלים פ"א מ"ג. רמב"ם הל' שקלים פ"א ה"ז.
(20) שקלים ספ"ג. כתובות קח, א. וש"נ. רמב"ם הל' שקלים פ"ב ה"ט.
(21) דעת רש"י כתובות שם ד"ה ועל העתיד לגבות. וראה כס"מ (הל'
שקלים שם) דכ"ה דעת הרמב"ם.

(22) פרשתנו יט, יט. וראה ג"כ זח"ג פו, ב.
(23) בראשית א, יא. וברמב"ן הנ"ל: שנאמר בכולם למינהו.
(24) ירושלמי שקלים בתחילתה.

(9) וגם במשנה – הרי מס' פאה כוללת גם שאר מתנות עניים – לקט
שכחה מעשר עני וכו'.

(10) ראה קול הרמ"ז לתוי"ט ריש כלאים: שאלמלא כן הו"ל לאקדומי
לכל דין זרעים שנוהג בשעת הזריעה דקדמה לזמן מת"ע וכהנים ולוים.
(11) ומקדים נטע רבעי לבכורים (אף שנטע רבעי הוא רק בשנה הרביעית)
– אגב גררא דהל' מע"ש (שלכן באו יחזד – "הל' מע"ש נטע רבעי"). ולכן
מקדים ההלכות דנטע רבעי – שנה הד', קודם ערלה (שם פ"י).
(12) הטעם לסדר זה (בכורים לבסוף) – אף שחייבם בכל שנה – ראה
רמב"ם בהקדמתו לפיה"מ שם "וכשהשלים לדבר על הזרע ומתנותיו החל
לדבר בענין הפירות" [אלא שמקדים נטע רבעי (וערלה) לבכורים, ככהערה
הקודמת].

(13) ובסופו (פ"ה ואילך) ע"ד חלה – (כשהתבואה כבר נעשית) עיטסה:
ואח"כ (פ"ט ואילך) שאר מתנות כהונה.
(14) בהר כה, ג.

מועדים – בא' באדר משמיעים ומכריזים "על הכלאים",²⁶
ובט"ו באדר "יוצאין אף על הכלאים":²⁷
בא' באדר משמיעים ומכריזים "על השקלים", זוהי רק
פעולה "בכח" לגבי נתינת השקלים, ולכן גם בעולם נובע
מכך רק הענין "בכח" – "משמיעין על הכלאים",³⁰
ואילו בט"ו באדר, כאשר קיימא סיהרא (=הירח)³¹
באשלמותא²⁹ (שלא כבראש חודש, א' באדר³⁰, כאשר
הלבנה היא "בכח", נקודה בלבד) – אז מתחילה ההכנה
המעשית בפועל³¹ לעבודת נתינת השקלים, כנאמר
במשנה³²: "בחמשה עשר בו שולחנות היו יושבין
במדינה" –
ומכך נובע גם לגבי העולם, שבחמשה עשר באדר אין
בית-דין מסתפקים בהכרזה, אלא הם "יוצאין אף על
הכלאים" – עוקרים את הכלאים בפועל³³.

זהו ההסבר לכך ש"בחמשה עשר באדר בית דין נפנין
לחפש ולבדוק על צרכי ציבור ועל עניני ההקדשות":
כשם שבט"ו באדר מתחילה ההכנה המעשית לנתינת
השקלים בכלל הקרבנות של השנה הבאה – כדי להבטיח
שהכוחות הניתנים לעבודה בשנה מסוימת ינוצלו דוקא
בשנה זו בלי "לערב" משנים שונות – כך צריך להבטיח
גם לגבי כל "צרכי ציבור" ו"הקדשות", שכל הענינים
השייכים לשנה מסוימת יושלמו לפני סוף השנה, לפני
ראש חודש ניסן.

ח.

אסור "לערב" את עבודת הבידורים

כשם שאסור לערב בתחומים של "עולם" (כלאים משני
מינים) ו"שנה" (שקלים משנה לשנה), כך אסורים כלאים

עלמא²⁵ מוכן שכל דבר שישנו בעולם, הרי לא זו בלבד
שהוא קשור לתורה ומשתקף בה (ובעבודת בני ישראל),
אלא יותר מכך: בתחילה קיים הדבר בתורה, ורק אחר כך
וממנה הוא יורד לעולם.

זהו ההסבר להקדמת ההכרזה "על השקלים" לפני
ההכרזה "על הכלאים": כדי שהעולם יהא כראוי, דוקא
"למינהו", ולא כלאים, צריך למנוע לפני כן בעבודת
ישראל ובתורה (הוראה), את ה"עירוב" של דברים שונים
אשר צריכים להיות נפרדים, למינהו.

ולכן משמיעים ומכריזים תחילה בית דין, אשר
תפקידם הוא תורה והוראה, "על השקלים" – שעלידי
הכרזה זו נגרם שהשקלים המובאים לקרבנות – עבודה –
ישמשו בזמן הנכון, ושלא יערבו את השקלים עם קרבנות
של שנה אחרת.

המשמעות העמוקה והרחבה יותר של הדברים היא:
בית דין מכריזים ומגלים את הכוחות הרוחניים הדרושים
לעבודת ה' של השנה הבאה, שהרי עבודת הקרבנות היא
מן העבודות העיקריות של המקדש²⁶, ונקראת²⁷ "עבודה"
סתם, וכוחות רוחניים אלו צריכים להיות מנוצלים
במילואם בעבודה של הזמן שאליו הם שייכים, ואסור
לגרום לבלבול ועירוב²⁸ זמנים בסדר העבודה משנה
לשנה.

ומכך נגרמת ו"משתלשלת" ההכרזה "על הכלאים" –
שגם בעולם לא יהיה עירוב וכלאים של מין אחד באחר.

ז.

א' באדר - בכח, ט"ו באדר - בפועל

לפי זה מוכן גם מדוע מוצאים לגבי כלאים שני

ועפ"ז – שפורים שייך להזמן דקיימא סיהרא באשלמותא – יומתק זה
שנהגו ישראל להמשיך סעודת פורים בליל טו, בין י"ד לט"ו (ראה אחרונים
לש"ע או"ח סתרצ"ח ס"ב) – כי מילוי ושלמות הלבנה הוא "חצי כ"ט י"ב
תשצ"ג" (ב"י או"ח סתכ"ו. וראה רמ"א שם ס"ג) – בין י"ד לט"ו.
31) להעיר מפלוגתא ב"ש וב"ה (ריש מס' ר"ה) בנוגע לר"ה לאילן,
דלכ"ש הוא בא' בשבט ולכ"ה בט"ו בו. ונת' במ"א די"ל דפליגו אם אוליין
בתר כח או בתר פועל (עיין לקו"ש [נהמתורגם] ח"א ע' 134 ואילך. ח"ו ע'
74 ואילך בארוכה). ועפ"י הנ"ל שייך זה (לא רק לה"בכח" ו"פועל" דחודש
תשרי – ר"ה וסוכות (עיי"ש) – כ"א) גם להיום בחודש, בכל חודש – א' או
ט"ו.
32) שקלים פ"א מ"ג. רמב"ם הל' שקלים פ"א ה"ט.
33) ולהעיר, שגם בזה מקדים במשנה הא ד"חמשה עשר בו קורין כו'
ועושיין כל צרכי הרבים כו'" (כדלקמן בפנים) ואח"כ – "יוצאין אף על
הכלאים".

25) זח"ב קטא, ריש ע"ב. וראה ב"ר בתחילתו.
26) ראה רמב"ם ריש הל' בית הבחירה: בית מוכן להיות מקריבים בו כו'.
ולהעיר מד"ה באתי לגני ה'ש"ת פ"ב. ד"ה באתי לגני תשי"ב פ"א ואילך
(סה"מ באתי לגני ע' לו ואילך).
27) אבות פ"א מ"ב. ובכ"מ.
28) להעיר מרבינו בחיי פרשתנו שם: מערבב הכחות העליונים. נת'
באוה"ת נ"ך (כרך א') ע' קלב ואילך*.
29) זח"א רכה, סע"ב. וראה שמור"ר פט"ו, כו'.
30) להעיר ג"כ מהחילוק בחודש אדר – דב"ד וט"ו בו הוא הפועל של
פורים, ומ"מ על כל החודש נאמר (אסתר ט, כב) "והחודש אשר נהפך להם
גוי", וגם למעשה – דהאי דאית לי דינא בהדי נכרי כו' ולימצ'י נפשי' באדר
(תענית כט, ריש ע"ב. מג"א סתרפ"ו סק"ה), וכל החודש כשר לקריאת מגילה
(ירושלמי ריש מגילה. רמ"א או"ח סתרפ"ח ס"ז) – אלא שזהו רק ענין של
"בכח".

(* באוה"ת שם. ד"ב קדושה מציון דוקא הרכבה ומוציגת המדות זב"ו וכו'." ו"עיקר מין בשאינו מינו זהו הקדושה עם הקליפות" [עיי"ש בארוכה. וראה ג"כ לקוטי לוי"צ לזח"ב
ע' פט"ז]. לקר"ש חכ"ס תצא (שיחה א)) – אבל מובן, דמכיון שנקבע ליתן שקלים בכל שנה בפ"ע הרי ערובם עם שקלים דשנה אחרת הוא "חיבור ב' קצוות שאין ראוי לחבר
אותן" (ע"ד ז' אוה"ת שם). ועד"ל בהמבורא לקמן בפנים ס"ח.

1 בתחום השלישי³⁴ – "נפש": לכל אחד נקבעו ענינים
2 ודברים מסויימים שאותם הוא צריך "לברר" ולזכך, ואסור
3 לבלבל בין עבודת ה"ביורים" של אדם אחד ושל זולתו.
4 זהו ההסבר הפנימי להלכה שבה מסיים הרמב"ם את
5 הלכות ערכין וחרמין – "לעולם לא יקדיש אדם... כל
6 נכסיו .. מכל אשר לו ולא כל אשר לו .. כל המפזר ממונו
7 במצוות אל יפזר יותר מחומשו...":

8 יהודי צריך לדעת שנכסיו וממונו ניתנו לו מאת
9 הקדוש-ברוך-הוא כדי להשתמש בהם בסדר מסויים: חלק
10 מן הממון והנכסים ניתן לו כפקדון – אין הם שייכים לו,
11 אלא לעני, להקדש³⁵ וכדומה – כדי לקיים את מצות צדקה
12 וכדומה³⁶, וחלק מן הנכסים והממון ניתן לו לפרנסתו
13 ולפרנסת בני ביתו.
14 לכן אסור לו לפזר יותר מחומשו, כי ארבע החמישיות
15 האחרות הוקצבו בשבילו – אותם נתן הקדוש-ברוך-הוא
16 לו, לפרנסתו ולפרנסת בני ביתו, ואין הוא צריך "לערב"
17 זאת עם החלק השייך לעני³⁷.

ט.

ההסבר לסדר ההלכות ברמב"ם

18 לפי כל האמור לעיל מובן סדר ההלכות ברמב"ם:
19 תחילה, בפרק האחרון של הלכות ערכין וחרמין, הוא
20 קובע את ההלכה "בחמשה עשר באדר בית דין נפנין... על
21 צרכי ציבור ועל עניני ההקדשות" שזהו ענין הכלאים
22 ברוחניות ("בשנה") – מניעת ה"עירוב" של הכחות שניתנו
23 ל"צרכי ציבור" ול"הקדשות" משנה לשנה.
24 לאחר מכן הוא גם מסיים את הפרק (ונעוץ תחילתן
25 בסופן) בנקודה זו כפי שהיא משתקפת אצל כל אחד בפרט
26 ("נפש") בענין של ערכין וחרמין – לא לערב את הממון
27 השייך לו עם הממון שהוא חייב לתת (שהוא פקדון ואינו
28 שלו),

29 ומן הכלאים שבעבודת האדם ברוחניות נובעות

(34) אשר על ענין שלש בחינות אלו הוא היסוד של ספר יצירה (אוה"ת יתרו ע' תתטז ואילך).

(35) ועפ"י יומתק מרד"ל (שמור"פ ל"ו, ג): כל מי שיתן למצוה אינו מחסר את נכסיו. וראה רמב"ם הל' מתנ"ע פ"י ה"ב.

(36) טור יו"ד ריש הל' צדקה. וראה ד"ה א"ר שמואל בר נחמני תר"ץ פ"ג (סה"מ קונטרסים ח"א קיט, א). וראה גם לקו"ש ח"ב [המתורגם] ע' 114. ח"ג [המתורגם] ע' 163. ובכ"מ.

(37) ועפ"י יומתק מ"ש באגה"ת (ספ"ג) ואגה"ק (סוס"י) דלתקן עוונותיו בצדקה, יוכל לפזר בלי גבול – כי זהו ענינו וצרכיו שלו, רפואת ופדיון נפשו, כמו "רפואת הגוף ושאר צרכיו".

(38) ב"ב י, רע"א.

(39) פרש"י עה"פ. מתו"כ שם. וראה פאה פ"א מ"ג. רמב"ם הל' מתנות

30 בהנהגת העולם הלכות כלאים כפשוטן,
31 אך מכך אפשר להגיע לידי טעות, כטענת טורנוסורופוס
32 הרשע³⁸, שכיון שהקדוש-ברוך-הוא נתן לו ממון ונכסים,
33 ועשה אדם אחר לעני, הרי אין הוא צריך לתת צדקה, כי הכל
34 שלו ואסור לו לבזבז זאת על-ידי נתינה לאחר (– כלאים).
35 לכן ממשיך הרמב"ם מיד לאחר הלכות כלאים בהלכות
36 מתנות עניים: החובה לתת לעני את החלק השייך לו.

י.

ההסבר להבדל בין הסדר במשנה וברמב"ם

37 בכך יובן גם הטעם להבדל בין סדר התורה (והמשנה)
38 – קודם פאה ואחר-כך כלאים, לבין סדר הרמב"ם –
39 תחילה הלכות כלאים ואחר-כך הלכות מתנות עניים.
40 במתנות עניים מודגש שצריך לתת לעני חלק מן הממון
41 בלבד, והרוב נשאר לבעל-הבית: פאה – בסוף³⁹ שדהו⁴⁰,
42 לקט – יותר משני שבילים כבר אינו לקט⁴¹, וכך הלאה
43 בשאר מתנות העניים. זהו הענין של שלילת כלאים
44 ברוחניות, כפי שנתבאר לעיל בהרחבה, שלא לערב את
45 החלק השייך לבעל-הבית עם חלקו של העני – ומכך
46 משתלשל איסור כלאים בגשמיות, כדלעיל.

47 לפיכך כתוב בתורה קודם "לא תכלה פאת שדך..." ורק
48 לאחר מכן "שדך לא תזרע כלאים...", וכך גם במשנה.
49 לעומת זאת ברמב"ם כבר הוזכר ענין זה של מתנות
50 עניים, שאסור לתת "כל אשר לו" (שממנו נובע איסור
51 כלאים) בסוף הלכות ערכין וחרמין, ולכן מופיעות בהמשך
52 לכן הלכות כלאים.

53 ולאחר מכן מופיעות הלכות מתנות עניים, שההדגשה
54 בהן היא כשמן – לא על כך שאסור לפזר "כל אשר לו",
55 אלא על כך שחייבים לתת לעני, ואדרבה, בזוהרות "יותר
56 מכל מצוות עשה" ורק על-ידי כך "כסא ישראל מתכונן
57 ודת האמת עומדת"⁴².

(משיחת פורים תשכ"ד)

עניים פ"ב הי"ב. תו"ט ומפרשים פאה שם.

(40) ולהעיר, דאף "שאם רוצה לעשות כל שדהו פאה עושה" (נדרים ו, ב) – ה"ז רק לאחר שקצר (לעצמו*) דאו נתחייבה שדהו בפאה (תוס' ופי' הרא"ש נדרים שם. מירושלמי ריש פאה. שם פ"ג ה"ז. וראה תוספתא פאה רפ"א). ולפר"ח (בס' מים חיים – חידושים לרמב"ם) – הובא בתוס' רע"ק לפאה פ"ג מ"ו – שלדעת הרמב"ם (שם הי"א) גם מי שקצר כל שדהו אינו יכול ליתן כל הקציר משום פאה.

ולהעיר ג"כ ממפרשים לריש פאה. שם פ"א מ"ג. רמב"ם שם וספ"א ונ"כ שם.

(41) פאה פ"ו מ"ה. רמב"ם שם רפ"ד.

(42) רמב"ם הל' מתנ"ע רפ"י.

(* כ"ה בסמ"ג הובא בסמ"מ לרמב"ם שם וד"א. מלאכת שלמה ריש פאה. מנחת בכורים לתוספתא פאה רפ"א. וראה פר"ח שבפנים ההנהגת

אכילה ושתייה

אכילה היא מקו הימין, חסד, ושתייה היא מקו השמאל, גבורה¹.

לכן שתייה בכלל אכילה², ולא בהיפך, כי הגבורות צריכים להיות כלולים וטפלים לחסדים, ולא בהיפך ח"ו.

ודת של תורה אכילה מרובה משתייה³, כי חסדים צריכים להרבות, וגבורות למעט.

וקו הימין הוא חד אריך, וקו השמאל הוא חד קצר⁴. וכן בקוי אות ה', קו הימין הוא ארוך, וקו השמאל קצר ממנו.

זהו מה שמשקין עלולים לקבל טומאה יותר מאוכלין, כי טומאה ורע יש להם יותר אחיזה בקו השמאל.

(משקין נעשו תחלה, מה שאין כן אוכלין⁵. ואפילו מה שאוכלין מקבלין טומאה, הוא דוקא כשנפלו משקין עליהם, שאז הם מוכשרין, כמו שכתוב⁶ וכי יותן מים על זרע . . . טמא הוא לכם).

(תורת לוי יצחק עמ' רמג, עמ' רנב)

גשם

ברק ורעם — הם חכמה ובינה. והם בחינה אחת, כי חכמה ובינה הם תרין רעין דלא מתפרשין⁷, רק שהברק נרגש בחוש הראיה, חכמה, והרעם נרגש בחוש השמיעה, בינה⁸.

אחר כך הולך הגשם — מז"א,

על הארץ — מלכות, שנקראת ארץ⁹.

והיינו, כי כדי שיהיה הגשם על הארץ, שהוא יחוד ז"א ונוקבא (מיטרא בעלה דארעא¹⁰), צריך להיות מקודם ברק ורעם, יחוד חכמה ובינה.

והם נמשכים מהעננים, ישת חושך סתרו¹¹ — כתר.

(ליקוטים ואגרות עמ' עה)

יון

ארבע הגלויות — בבל, מדי, יון, אדום — הן הלעומת זה של ארבע אותיות שם הוי"ה¹². אם כן, יון הוא ז"א דקליפה.

יו"ן — מספרו ס"ו, והוא הלעומת זה של ז"א דקדושה, הששים ושש נפש דיעקב הבאים מצרימה¹³.

יון — הוא יופיפותו של יפת, שעל זה כתיב¹⁴ יפת אלקים ליפת, ויפת הוא תפארת, קו האמצעי דקליפה. ויון בהיפך הוא נוי, ופירוש יפת הוא נוי. והוא הלעומת זה של תפארת דקדושה, שופריה דיעקב¹⁵.

(תורת לוי יצחק עמ' רי)

היונים היו מלומדים בשלשה סוגי החכמות שבעולם.

א. חכמה טבעית — בדברים שבארץ.

ב. חכמה לימודית — חכמת התכונה שבתכונות השמים, שלמעלה מהארץ.

ג. חכמת הפילוסופיא — בשכלים הנבדלים, שלמעלה מהשמים.

על זה רומזות שלש אותיות יון.

י' — שהיא נקודה אחת, רומזת על חכמה טבעית.

ו' — שהיא ארוכה יותר, רומזת על חכמה לימודית.

ן' פשוטה — שהיא ארוכה עוד יותר, רומזת על חכמת שכלים הנבדלים.

יו"ן — מספרו שלש פעמים כ"ב, והוא שלש פעמים

כ"ב אותיות, שבכל חכמה משלש חכמות הללו יש כ"ב.

והוא הלעומת דשלש מיני אותיות שבקדושה.

י' — כנגד אתון זעירין, שהן במלכות, המתלבשת בעולם העשיה.

ו' — כנגד אתון בינונין, שהן בז"א, המתלבש

בעולם היצירה.

ן' — כנגד אתון רברבן, שהן בבינה, המתלבשת

בעולם הבריאה.

(תורת לוי יצחק עמ' ריא)

(1) זח"ב קפה, ב.

(2) שבועות כב, ב.

(3) מגילה יב, א.

(4) הקדמת תיקוני זהר (פתח אליהו).

(5) חולין לד, א.

(6) שמיני יא, לח.

(7) זח"ג ד, א.

(8) זח"ג קלח, ב.

(9) תניא אגרת הקדש ס"כ.

(10) תענית ו, ב.

(11) תהלים יח, יב.

(12) לקוטי תורה להאריז"ל פרשת תצא.

(13) ריגש מו, כו.

(14) נח ט, כז. יומא י, א.

(15) בבא מציעא פד, א.

ארבעה קילומטרים בשמש הקופחת

ראש חודש תמוז תש"ח

אני סבורה שכבר ישנם דברים שיהיה עלי להיזכר בהם כדי שאוכל לרושםם.

שבוע זה של חג הפסח הכניס מעט שינוי בחיינו, ולאחריו החלו סדרי החיים הרגילים. תושבי המקום היו ברובם קאזאכים, ובחלקם - נוצרים שהועברו לשם מסיביר, ועמהם ניתן היה להידבר. יהודים - מלבד שלושת הגולים - לא היו שם.

אחת לעשרה ימים היה על בעלי ללכת להתייצב במשרדי הנ.ק.וו.ד. כדי להירשם, ושם היה עליו לחתום את שמו. כאשר חל מועד זה בימי החול היתה זו חצי צרה, אולם כשהוא חל בשבת - גרם לנו הדבר ייסורים גדולים. מלבד עצם החתימה, היה על בעלי גם לשאת עמו את תעודת האסיר (את הפספורט לקחו ממנו מיד לאחר שנשפט); זאת היתה עושה עבורו נוצרייה אחת, גם היא מהגולים, שגילינו לה את ה"סוד". הכתיבה, לעומת זאת, היוותה בעיה גדולה.

אחד הגולים שהיו באים להירשם היה שומר שבת. הוא נהג לחתום בידו השמאלית, באותיות שאינן מדוייקות בצורתן. לשם כך היה חובש את ידו בתחבושת, וטוען שהיא כואבת. פעם אמר לו הפקיד, שהוא מבחין שבכל פעם שיום החתימה חל בשבת - כואבת ידו... הזהירו איפוא הפקיד לבל ישכח מי הוא ומה מעמדו, וכי במקום זה לא יוכל להנהיג חוקים משלו, ואם ימשיך לנהוג כך - יוגלה לכפר מהסוג הנקרא "אאול"¹, הרחק ממקום יישוב, בין קאזאכים פראיים למחצה. אזהרה זו, מטבע הדברים, הפחידה אותו כהוגן.

המבנה שאליו היו צריכים ללכת כדי להירשם היה במרחק ארבעה קילומטרים מהחדר שבו גרנו. בעלי נאלץ לצעוד מרחק זה ביום, דרך שדות חשופים, תחת השמש הקופחת. בשובו מן ההרשמה היה בעלי כושל אל תוך הבית כל עוד נפשו בו, ומיד היה שוכב לנוח. בתקופת האחד במאי², וכן ב"ימי אוקטובר"³, היה בעלי צריך ללכת לשם במשך שלושה ימים ברציפות, ללא הפסק, ובכל הליכה היה עליו להיזהר בתשובות שנתן על השאלות שהוצגו בפניו.

(1) כינוי לכפר פרימיטיבי בארצות הקווקז ומרכז אסיה.

(2) חג הפועלים.

(3) ימי חג לזכר מהפכת אוקטובר.

אגרות קודש

ב"ה, ז' אייר, תשי"ט

ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ מלאכתו מלאכת שמים מו"ה ישראל מאיר שי

שלום וברכה!

במענה למכתבו מו' אייר, ר"פ בקיצור הכי נמרץ בהנוגע להתעודות באחרון של פסח, ורוצה אני לקוות שגם בענין דחלוקת מצה שמורה פעלו בה באופן המתאים ובאופן הרצוי, וכן אשר סו"ס יחדיר גם במחנח הטי' הרעיון, שהלשון יפוצו מעינותיך חוצה, מדויק הוא לכל פרטיו, ז.א. שצ"ל הפצה, דוקא, ושיפוצו יוגיעו גם חוצה, ומובן שמילוי התפקיד מוטל על אלו היודעים מאגה"ק של הבעש"ט האמורה, ובעיקר שזכו לשמעו מרבנו וללמוד תורתו ושיחותיו ע"ד גודל והכרח הדבר, וא"ת למה לא נודע הכרח זה כ"כ בזמניהם, הנה מה תועלת בקושיות ותירוצים, כי העיקר הוא המעשה בפועל, וק"ל.

אמי, כתבת ערות אחותך לא תגלה וישראל קראת אחותי כו', לזה קורין אלו העריות לומר להקב"ה שלא יגלה ערותינו בין שרי העובדי כוכבים בעת החתימה כו' ע"ש.

והיינו כי הגלות ויסורים נק' גילוי ערות כנסת ישראל כמ"ש ביחזקאל סי' ט"ז ל"ז וגיליתי ערותך אליהם יעו"ש דתרגם יונתן ואגלי בהתתין להון ויחזון כל עמא קלונך וע' בהושע סי' ב' י"א ובישעי' סי' מ"ז ה', וזהו הפי' שמבקשים ממנו ית' שלא יגלה עוונותינו כי אם אדרבה יכסה על פשעינו כמ"ש ביחזקאל סי' הנ"ל פסוק ח' ואפרש כנפי עליך ואכסה ערותך ותי' ואעדת חוביכון.

וזהו ענין יום כפורים לשון כסוי שמסיר עוונותינו הפך וגיליתי ערותך, וזהו כנ"ל בענין כסית כל חטאתם.

אור התורה אחרי עמוד שיא (בהוספות)

יח, טו – ערות כלתך לא תגלה אשת בןך היא לא תגלה ערותה

ג. בזהו פרשתינו (עא:): אמר ר' יהודה מחציפותא' דצדקת חדא נפקא כמה טבאן לעלמא, ומאן היא תמר וכו', והכי אוקימנא תמר אוקימת מלה לתתא, ופרחת פרחין ואניצת ענפין, ומבואר במפרשים (הרמ"ק ומקדש מלך ועי' בליקוטי תורה מאריז"ל פ' וישב), דהכוונה דע"י מעשה תמר עם יהודה בא שורש מלכות בית דוד ומשיח, שבא מפרץ בנה. וי"ל דהטעם דהזהר מביא זה בפ' אחרי, דהרי בפ' בפרשתינו כתוב "ערות כלתך לא תגלה", וכדי שלא להוציא לעז ח"ו על מלכות בית דוד ומשיח, ע"כ מביא הזהר דאדרבה ע"י מעשי' הטובים, יצאה ממנה פרחים טובים שמהם נשתלשלה מלכות בית דוד ומשיח.

ואם תאמר הא גופא שאלה, דהאיך התיר יהודה לבוא על כלתו, וי"ל דמרומו בפ' גופא התירוק, דהכתוב מדייק "אשת בןך", ולא "ערות בןך" (ועיין בפרש"י), דהרי מבואר בפרשת דרכים דרך האתרים – דרוש ראשון – דער ואונן שמשו שלא כדרכם (יבמות לד), ובבני נח אין האשה נקנית אלא כדרכה ע"ש באריכות. וא"כ מעולם לא הי' אישות בין ער ואונן עם תמר, ומותרת היא ליהודה, ואדרבה דזכתה לשלשלת הקדושה דדוד ומשיח (עיין מכות כג: ממני יצאו כבושות ובפרש"י, ועיין ב"ר פפ"ה הקב"ה עסק לברוא אורו של משיח ע"ש).

זרע יצחק

טז, כב – ונשא השעיר עליו את כל עונותם אל ארץ גזרה ושלח את השעיר במדבר

א. בגמ' יומא סו: שאלו את ר"א בנוגע השעיר, דחפו ולא מת, מהו שירד אחריו וימיתנו, א"ל כן יאבדו כל אויביך ה' (שופטים ה, לא) וכו', ובגמ' שם מסיים דהטעם דלא ענה להם ר"א הדין מפני שלא שמע מפני רבו.

ויש לבאר דמה ענה להם ר"א כן יאבדו כל אויביך ה', מה הקשר של תפלת ושירת דבורה להשעיר הנשתלח לעזאזל. ויש לומר עפ"י המבואר במפרשים (עיין אברבנאל, עקידת יצחק שער לו, ובמהרש"א בגמ' שם) דהשעיר מרמז על עשו כמ"ש איש שעיר וכו', וכן על שר שלו הס"ם, ובעיקר מרמז על גלות עשו הוא אדום מלכות הרביעי היא גלות רומי (עי' רש"י סוף פרשת וישלח).

ומבואר ברמב"ם סוף הלכות מלכים דבזמן שיבוא משיח אז האומות כולם מודים על טעותם, דת המוסלמים ודת הנוצרים, כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה', והיתה לה' המלוכה, וביום ההוא יהי' ה' אחד וישמו אחד.

וזהו שאמר ר"א, כששאלו, השעיר שדחפו למטה ולא מת, ענה להם כן יאבדו וכו', דהשעיר שנפל הוא רמז אל נפילת האומות לע"ל, היינו לא שיחרבו וימותו כל האומות כשיבוא משיח, אלא כמ"ש לעיל ברמב"ם שכל האומות יחזרו בתשובה ויאמינו בה' אלקי עולם, אלא יהי' להם נפילה ולא מיתה.

וזהו שהביא הפסוק "כן יאבדו כל אויביך ה'", דאופן אבידת האומות העולם לע"ל, יהי' ע"ד השאלה ששאלו לו, היינו, "דחפו ולא מת", דלא יהי' מיתה לכל האומות לע"ל כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה', אלא יהי' כמשל "דחפו" דיהי' להם נפילה במלכותם, למטה, ולא מיתה.

והשעיר מרמז לעשו, הרומים, וכמבואר באברבנאל על ישעי' דקאי על דת הנוצרי, דלע"ל כולם, כל האו"ה יפסיקו מלהאמין במשיח שקר שלהם, ויאמינו בה' אלקי עולם, והי' ה' למלך על כל הארץ.

פרי דוד

יח, ט – ואל אשה בנדת טמאתה לא תקרב לגלות ערותה

ב. כתב הש"ך סוף פרשת אחרי, טעם למה קורין פרשת עריות במנחה דיום הכפורים בשם מדר"א שאומרים להקב"ה אתה כתבת ערות אמך לא תגלה אמך היא, וישראל קראת

(1) [תרגום ללה"ק:] מחציפות של צדקת אחת, יצאו כמה טובות בעולם כו', וכך ביארנו כי תמר העמידה ועשתה פעולה למטה, ועי"ז יצאו ממנה פרחים והניצה ענפי הקדושה וכו'.

♦ יום ראשון ל' ניסן ♦

יב (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

א ומלל יי עם משה למימר:

(ב) דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ וְיִלְדָה

ב מלל עם בני ישראל למימר אתמא ארי
תעדי ותליד דבר ותהי מסאבא שבעת יומין
כיומי רחוק סוכתה תהי מסאבא:

זכר וממאה שבעת ימים בימי נדת דותה תטמא:

כז"י אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ • (ויקרא רבה) אָמַר רַבִּי שְׁמֵלָאִי: כָּשֶׁם שֶׁיִּצְיָרְתּוּ שֶׁל אָדָם אַחֵר כָּל בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף בְּמַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית, כִּךְ תִּזְרֶנּוּ נִתְפָּרֶשֶׁה אַחֵר תּוֹרַת בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף. • כִּי תִזְרִיעַ • (נדה כז) לְרִבּוֹת שֶׁאֶפְלוּ לֵילְתוּ מַחוּי, שֶׁנִּמְחָה וְנִעֲשֶׂה כְּמִין זָרַע, אִמּוֹ טִמְאָה לָהּ. • כִּימִי נִדַּת דּוֹתָהּ תִּטְמָא • כִּסְדָּר כָּל טִמְאָה הָאִמּוּרָה בְּנִדָּה, מִטְמָאָה בְּטִמְאָת לָהּ, וְאֶפְלוּ נִפְתַּח הַקָּבֶר בְּלֹא דָם. • דּוֹתָהּ • לְשׁוֹן דָּבָר הַזֶּב מְגוּפָה. לְשׁוֹן אַחֵר: לְשׁוֹן מִדְּוָה וְחָלִי, שֶׁאֵין אִשָּׁה רוֹאָה דָם שֶׁלָּא תִחַלֶּה רֹאשָׁה, וְאִכְרִיָּה כְּבָדִּין עָלֶיהָ.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות א עמ' 236)

אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ (יב, ב) יִרְמֹז . . . עַל כְּנֻסֶת יִשְׂרָאֵל . . . שְׁנִקְרָאת אִשָּׁה . . . הַזְרַעַת מִצּוּת (אור החיים) הַקָּב"ה נִקְרָא 'אִישׁ', וְעַל שִׁמּוֹ נִקְרָאת כְּנֻסֶת יִשְׂרָאֵל בְּשֵׁם 'אִשָּׁה' – "כִּי מֵאִישׁ לָקַחָה זֹאת". הַשֵּׁם אִשָּׁה מְבֻטָּא, אִפּוּא, יְהוּדִי שֶׁקְשׁוּר לַה' וְכָל רְצוֹנוֹ הוּא לְהִתְקַרֵּב אֵלָיו. וְהֵנָּה, אָדָם כִּזָּה עָלֹל לְהַגִּיעַ ל'כִּלּוּת הַנֶּפֶשׁ', שֶׁאִיפֹה לְהִנָּתֵק מִהַגּוּף וְהָעוֹלָם. מִלְּמַדְנוּ הַפֶּתוּב, שֶׁגַּם הוּא חַיִּב 'לְזָרַע' מִצּוֹת גִּשְׁמִיּוֹת וְאִרְצִיּוֹת (כָּשֶׁם שֶׁזִּרְעִיָּה כִּפְשׁוּטָה הִיא בְּאֶרֶץ, וְרַק כִּךְ הִיא מְבִיאָה לִידֵי צְמִיחָה). רמב"ן

(ג) וּבָיִים הַשְּׁמִינִי יְמוֹל בֶּשֶׁר עָרְלָתוֹ:

ג וביומא תמינא יגזר בסרא דערלתה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יא עמ' 46)

וּבָיִים הַשְּׁמִינִי יְמוֹל בֶּשֶׁר עָרְלָתוֹ (יב, ג) מִכָּאן, שֶׁהָאֵב מְצִנָּה עַל בְּנוֹ לְמוֹלוֹ (ירושלמי) בְּבָבְלִי נִלְמְדַת חוּבָה זֹו מוֹמָה שֶׁנֶּאֱמַר "וַיִּמָּל אֲבִרְהָם אֶת יִצְחָק בְּנוֹ". וַיֵּשׁ לְבָאֵר: וּבָיִים הַשְּׁמִינִי – הַמִּצְוָה מְטַלֶּת עַל הַבֶּן (שֶׁהָרִי לֹא נִזְכָּר בְּפֶתוּב שֶׁהִיא מְטַלֶּת עַל הָאֵב), אֵלָּא שֶׁמֵּאֲחֵר שֶׁהַתִּינוּק אֵינוֹ יָכוֹל לְקַנְיָה, הַטִּילָה אוֹתָהּ הַתּוֹרָה עַל הָאֵב. וַיִּמָּל אֲבִרְהָם – הַמִּצְוָה מְטַלֶּת מִלְּכַתְחֻלָּה עַל הָאֵב. וַאֲיֵכָא בִּינְיָהוּ, כֶּאֱשֶׁר הַבֶּן הַגִּיעַ לְבִגְרוּת וְלֹא נִמּוֹל: הָאֵם מְטַלֶּת הַמִּצְוָה עָלָיו אוֹ עַל הָאֵב.

(ד) וַיִּשְׁלָשִׁים יוֹם וַיִּשְׁלָשֶׁת יָמִים תֵּשֵׁב בְּדָמֵי טְהָרָה

ד ותלתין ותלתא יומין תיתב בדם דכו בכל
קודשא לא תקרב ולמקדשא לא תעול עד
משלם יומי דכותה:

בכל מקדש לא-תגע ואל-המקדש לא תבא עד-מלאת

ימי טהרה:

כז"י תֵּשֵׁב • אֵין "תֵּשֵׁב" אֵלָּא לְשׁוֹן עֲכָבָה, כְּמוֹ: (דברים א) "וַתֵּשְׁבוּ בְּקִדְשׁ", (בראשית יג) "וַיֵּשֶׁב בְּאֵלְנֵי מִמְרָא". בְּדָמֵי טְהָרָה • אֵף-עַל-פִּי שְׂרֻאָה, טְהוֹרָה. בְּדָמֵי טְהָרָה • לֹא מִפִּיק ה"א, וְהוּא שֵׁם דָּבָר כְּמוֹ 'טְהַר'. יְמֵי טְהָרָה •

~ רמב"ן על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ ~

בחמור, כי אין בין ביצת התרנגולת הבאה מן הזכר לנולדת מן המתפלשת בעפר שום הפרש, וזו תגדל אפרוח וזו לא תזרע ולא תצמיח, בהמנע ממנה החם היסודי שהוא לה היילי, ואם בן יהיה מלת תזריע כמו וזרעיה תצמיח (שע"ה סא יא), וכן אמר אנקלוס: ארי תעדי.

דוּתָהּ. לְשׁוֹן דָּבָר הַזֶּב מְגוּפָה, [לְשׁוֹן אַחֵר] לְשׁוֹן מִדְּוָה וְחָלִי, שֶׁאֵין אִשָּׁה רוֹאָה דָם שֶׁלָּא תִחַלֶּה, וְרֹאשָׁה וְאִכְרִיָּה כְּבָדִּין עָלֶיהָ. לְשׁוֹן רִש"י. וְלֹא יִדְעָתִי מֵאִיָּה מוֹצֵא יְהִיָּה דוּתָהּ לְשׁוֹן דָּבָר הַזֶּב בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ. אֵבֶל יִחְכֵּן שִׁיְהִיָּה לְשׁוֹן מִדְּוָה, מִמָּה שֶׁאִמְרוּ (נדה ט). וְרֹאשָׁה וְאִכְרִיָּה כְּבָדִּין עָלֶיהָ.

או שלא יעשה בהן זרע כלל, או שאין הזרע ההוא נקפא ולא עושה דבר בעבר, אבל אמנם "מזרעת", על דם הרחם שיתאסף בשעת גמר ביאה באם ומתאחו בזרע הזכר, כי לדעתם הנולד נוצר מדם הנקבה ומלכן האיש, ולשניהם יקראו זרע. וכך אמרו (שם): שלשה שתפין יש בו באדם, איש מזריע בו לכן שממנו גידים וצממות ולכן שבעין, אשה מזרעת אדם שממנו עור וקשר ודם ושער ושחור שבעין. וגם דעת הרופאים ביצירה כך היא.

ועל דעת פילוסופי הקנים, כל גוף העבר מדם האשה, אין בו לאיש אלא הכח הידוע בלשונם "היילי" שהוא נותן צורה

(ב) אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ וְגו'. כֶּתֵב רִש"י: כִּי תִזְרִיעַ וְיִלְדָה, לְרִבּוֹת יִלְדוּתוֹ מַחוּי, שֶׁנִּמְחָה וְנִעֲשֶׂה כְּעֵין זָרַע, אִמּוֹ טִמְאָה לָהּ. וּפְרוּשׁ הַעֲנִיָּן, שֶׁנּוֹצֵר הַנּוֹלָד בְּצוּרַת אָדָם וְאַחֵר כִּךְ נִמָּח, שֶׁכָּל מִי שֶׁאֵין בּוֹ מִצּוּרַת אָדָם אֵינוֹ יָלָד, וְכָל מִי שֶׁאֵינוֹ רֹאִי לְכָרִית נִשְׁמָה אֵינוֹ יָלָד (נדה כד:), אֵבֶל בְּשִׁעַת הַלָּדָה אֶפְלוּ מַחוּי מִטְמָא. אִם אֵנוּ מְפִירִין צוּרָתוֹ, כְּגוֹן שִׁפְרֵי מְרָקָם, טִמְאָה וְדֹאֵי, וְאִם לֹא כִסְפֵק. וְהוּא רַבּוּי שֶׁל מִקְרָא זֶה כְּדַבְרֵי רַבּוּתֵינוּ (נדה כז:). וּבְמִשְׁמַעוֹתָם אִמְרוּ (שם לא.) אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ, אִשָּׁה מְזֻרַעַת תִּחַלֶּה יוֹלְדָת זָכָר. וְאֵין כּוֹנֵתָם שֶׁיַּעֲשֶׂה הַנּוֹלָד מְזֻרַעַת הָאִשָּׁה, כִּי הָאִשָּׁה אֵף עַל פִּי שִׁישׁ לָהּ בִּיצִים כְּבִיצֵי זָכָר,

מפיק ה"א – ימי טהר שלה. לא-תגע. אזהרה לאוכל כמו ששנויה ביבמות (דף עה). בכל-קדש. (מכות יד. יבמות שם) לרבות את התרומה, לפי שזו טבולת יום ארץ, ששכלה לסוף שבועה ואין שמשה מעריך לטהרה עד שקיעת החמה של יום ארבעים, שלמחר תביא את כפרת טהרה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטרשיחות ח"ז ע' 90. ע"פ ביאורי החזונוש)

תשב בדמי טהרה (יב. ד) **בדמי טהרה: אף-על-פי שרואה טהורה. בדמי טהרה: לא מפיק ה"א, והוא שם דבר כמו טהר** (רש"י) תפקידו של האדם להפך את חשף העולם לאור באמצעות התורה והמצוות. אף לכל לראש עליו לנדא שאין החשף משפיע עליו, ורק אז יכול להפך את החשף לאור. ענין זה נרמז בסדר פרוש רש"י: "אף-על-פי שרואה טהורה" – גם כשאדם רואה סביבו דם (שרמזו על הטמאה), הוא אינו מתחשב ומשפך מזה, אלא נשאר טהור. ועל-ידי זה מגיע לדרגה געלית יותר – "והוא שם דבר כמו טהר", לא רק שהאדם טהור, אלא הוא הופך ומשנה את טבעו של ה"דם" ל"דם טהר". רמב"ן

וְאִם-נִקְבְּהָ תֵּלֵד וְטִמְאָה שְׁבַע יָמִים בְּנִדְתָּהּ וְשִׁשִּׁים יוֹם וְשִׁשֶּׁת יָמִים תֵּשֵׁב עַל-דְּמֵי טַהֲרָה:

וּבְמִלָּאתָ יְמֵי טַהֲרָה לְבִן אוֹ לְבַת תְּבִיא כִּבְשׁ בֶּן-שָׁנָתוֹ לְעֵלָה וּבְיִזְוֹנָה אוֹתָהּ לְחַטָּאת אֶל-פֶּתַח אֹהֶל-מוֹעֵד אֶל-הַכֹּהֵן:

וְהִקְרִיבּוּ לִפְנֵי יְהוָה וּכְפַר עָלֶיהָ וְטַהַרָה מִמָּקֶר דָּמֶיהָ וְאֵת תּוֹרַת הַיֵּלֶדֶת לֹאֲכָר אוֹ לְנִקְבָּה:

כַּשִּׁי וְהִקְרִיבוּ • (ובחים יט. סנהדרין פג) ללמדך, שאין מעבקה לאכל בקדשים אלא אחד מהם. ואי זה הוא? זה חטאת,

רמב"ן על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

בימי אחד עשר שנה טהרה מן הזיקה, יכול תהא טהרה מן הנדה, תלמוד לומר דותה תטמא.

וטעם בדמי טהרה, על דעת רש"י לומר שאף על פי שראתה טהרה מן התורה. וכך אמר רבי אברהם כי השעם שהוא דם טהר כנגד דם הנדה ואינו מטמא, והשם גזר על הזכר כמספר הימים שתשלם צורתו בבטן, והנקה כפלים, וזה דבר ברור ומנסה.

ולפי דעתי, כי טעם טהרה נקיון, כלשון: וְהָב טָהוֹר (שמות כה לט), צורף ומזקק, וכן: וְיָשֵׁב מִצֹּר וּמִטְהַר כֶּסֶף וְטָהַר אֶת בְּנֵי לֵוִי וְזָקַק אֹתָם (מלאכי ג. א).

והענין, כי צנה ביולדת זכר שתטמא שבועה כנדה, כי המנהג שתהיה שופעת דם מן המקור, וצנה שתחיל עוד שלשים ושלשה ימים תשב בביתה לנקות גופה, כי בכל אלה תוציא תמצית הדמים והלחות העכורות המקפשות הבאות מתמצית הדם, ואז תנקה מלדה ומבטן ומתהיון ותבא בית ה'.

ורבותינו קבלו שהיא טהרה לבעלה בימים האלו, מפני שאמר בשבועה שהם בימי נדת דותה, ובאלה אמר שתטמא לקדש ולמקדש, לא לחלין ולא לבעל, וכמו שאמרו (חלין לא): בבעלה חלין הוא.

וטעם הפלג בנקבה, או דבריה רבי אברהם

אל המקדש אף על פי שלא תראה, ותשב עם בעלה אף על פי שתראה.

והנכון בעיני, כי האשה בימי ראיתה תקרא נדה בעבור שגדולה ורחיקה כל בני אדם, והאנשים והנשים רחוקי מנהג, ויושבת בדר, לא תספר עם בני אדם כלל, כי גם דבורה טמא אצלם, והעפר אשר תדרך טמא להם כעפר רגב עצמות המת, והזכירו זה גם רבותינו, ואף מבט שלה מוליד הזק, וכבר הזכרתי זה בסדר ויצא נעקב (בראשית לא לח).

והנה משפט הנדות לשבת באהל מיוחד. והוא מאמר רחל לאביה (שם): כי לא אוכל לקום מפניך כי דרך נשים לי, כי מנהגן שלא תלך ולא תדרך בך רגלה על הארץ. ולכך החמירה התורה במושב הנדה והמשכב יותר מן המגע. וכן אמר הכתוב במצורע (להלן יג מו): בדר יושב מחוץ למחנה מושבו, ולא אמר באשר אמר באשר הטמאים (דברים כג יא): ויצא אל מחוץ למחנה לא יבא אל תוך המחנה, כי הזכיר בו וישיבה שלא ללך כלל, כי ריחו והבול מזיקים.

ולכך אמר הכתוב בכאן כי גם שלשים ושלשה ימים תשב בדמי טהרה על מושבה אשר ישבה בימי נדות הלדה, והזהיר בלאו שלא תגע בקדש ולא תבא אל המקדש ומדרשו (ת"כ כאן): תשב, להביא המקשה

וכן דעת רבי אברהם שאומר כי דותה שם, וטעמו חלי, כי הדם היוצא חלי באשה. ובאמת שהוא נקוי המותרות, ומפני שראשה ואבריה כבדו עליה אולי יקרא חלי.

והנכון, לשון מדה שהוא כמו נגע וצער, כמו: עלי לבי דוי (ירמיה ח יח), הנה דנה לבנו (איכה ד יז), כמו נגע לכבו (מלכים-א ח לח). והנה הזיקה נגע באשה אף על פי שהיא בתולדתה, וכן על ערש דוי (תהלים מא ד).

(ד) תשב. אין לשון ושיבה אלא עבקה, כמו: ותשבו בקדש (דברים א מו), וישב באלני מקרא (בראשית יג יח). לשון רש"י ואם בן יאמר, ושלשים יום ושלשת ימים תמתין עוד עד שלא תגע בכל קדש ולא תבא למקדש אף על פי שהם ימי טהר אצל הבעל. וזה טעם: בדמי טהרה. ואמר בלשון הזה, להודיע כי אפלו לא תראה בימים האלה תמתין בהן מפני הלדה.

ויתכן כי לשון תשב בכאן, כמו: ימים רבים תשבי לי לא תזני ולא תהיי לאיש (הושע ג א), כי האשה השוככת עם בעלה תקרא יושבת לו. ולפי שאמר בשבועה: וטמאה שבעת ימים בימי נדת דותה תטמא, שתטמא לבעל ולקדשים כל שבועה, אמר כי אחרי השבועה תשב לבעלה שלשים ושלשה ימים בדמי טהר, אכל לא תגע בקדש ולא תבא

לד שיעור יומי ליום ראשון ל' ניסן ושנים מקרא ואחד תרגום – יג – פרשת תזריע-מצורע שנאמר: "וכפר עליה הכהן וטהרה", מי שהוא בא לכפר, בו הטהרה תלויה. וטהרה • מקלל שעד כאן קרויה טמאה. רמב"ן

(ח) ואם לא תמצא ידה די שם ולקחה שתי תרים או שני בני יונה אחד לעלה ואחד לחטאת וכפר עליה הכהן וטהרה: פ

כז"י אחד לעלה ואחד לחטאת • לא הקדימה הכתוב אלא למקראה, אבל להקריבה – חטאת קודם לעולה, כך שנינו בזבחים בפרק 'כל התדיר' (דף צ"ע א) •

יג (א) וידבר יהוה אל-משה ואל-אהרן לאמר: רמב"ן

(ב) אדם כיהיה בעור-בשרו שאת או-ספחת או בהרת והיה בעור-בשרו לנגע צרעת והובא אל-אהרן הכהן או אל-אחד מבניו הכהנים:

כז"י שאת או-ספחת וגו' • (נגעים פ"א) שמות נגעים הם, ולבנות זו מזו. בהרת • חבירויות טיפא"ר בלע"ז, וכן (אויב לו): "בהיר הוא בשחקים". אל אהרן וגו' • גזרת הכתוב היא, שאין טמאת נגעים וטהרתן אלא על-פי כהן (ח"כ) •

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כו עמ' 88)

שאין טמאת נגעים וטהרתן אלא על פי כהן (רש"י יג, ב) המצרע הוא היחיד מבין הטמאים שמטל עליו להיות מחוץ לכל שלשות המחנות (להלן פסוק מו וברש"י). לכן נתונה הכרזת טמאה לפהו, סמל החסד והאהבה, שכן רק על איש חסד מטבעו נתן לסמוך כדי להרחיק דין מה חמור, ומבטחים אנו בו שלא נעשה זאת כל-אחר יד, אלא לאחר חקירה ודרישה יסודית.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תנש"א ב עמ' 492)

והיה בעור בשרו לנגע צרעת (יג, ב) רק פסלת שבסוף לבושו עדין לא נתברר, לכן נולדו בבשרו . . בחיצוניות (לקוטי תורה) ויש להוסיף: כי יהיה – אין זה דבר הרגיל, אלא מקרה נקריב. בעור בשרו – הנגע אינו שייך לעצם האדם ואף לא לבשרו, כי אם לעורו בלבד. נגע צרעת – נגע גם מלשון נגיעה; הנגע אינו שייך אפילו לחיצוניותו, אלא רק נוגע בו.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כב עמ' 65)

והיה בעור בשרו לנגע צרעת (יג, ב) רק פסלת שבסוף לבושו עדין לא נתברר, לכן נולדו בבשרו . . בחיצוניות (לקוטי תורה) יש לשאול, הרי נגעים באים על לשון הרע, שהוא עון חמור ביותר. יש לומר, שהפננה למי שמדבר לשון הרע מתוך חסר שימת לב, ללא פננה רעה. ונמצא, שהרע אינו בנפש הדובר, בפנימיותו, אלא רק בדבורו, היינו בחיצוניותו.

רמב"ן על התורה – מהדורת בוס, אברמוביץ

(א) אל משה ואל אהרן. בעבור כי על פי הכהן יהיה כל ריב וכל נגע (דברים כא ה), היה הדבור גם אל אהרן. או למשה שייאמר לאהרן, על דעת רבותינו (בת"כ ריש ויקרא). ולא אמר בכאן "דבר אל בני ישראל", כי הכהנים בראותם הטמאים יכריזו להסגר ולהטהר.

ואמר בפרשת הטהרה (להלן יד א-ב): אל משה לאמר זאת תהיה תורת המצרע, כי אין צריך להזהיר ישראל בטהרה, וגם לא לכהן להקריב הקרבנות, כי בראיון יעשו כן. ובפרשת העב אמר (שם טו ב) דברו אל בני ישראל ואמרתם אליהם, בעבור שהוא דבר סתר

לה מעט נרפס ומקור משתת. ואחרי עמדה בימי הנקיון, או בימי יצירת הנלד לזכר או לנקבה, תביא כפר נפשה שיעמד מקורה ושתטהר, כי השם יתעלה רופא כל בשר ומפליא לעשות.

ורבותינו אמרו (נדה לא): בשעה שפורעת לילד קופצת ונשבעת לא אצא עוד לבעלי. ועקר הפננה בזה, כי בעבור שהיא נשבעת מתוך הצער, ואין השבועה ראוייה להתקיים מפני היותה משעבדת לבעלה, רצתה התורה לכפר לה מעלות רוחה. ומחשבות השם יתברך עמקות ורחמי מרבים, שהוא רוצה להצדיק בריותיו.

על דעת ר' ישמעאל שאמר שהזכר נקמר לארבעים ואחד יום והנקבה לשנים ואחד (נדה ל), אבל לדעת חכמים שאמרו אחד זכר ואחד נקבה לארבעים ואחד, הטעם בעבור כי טבע הנקבה קר ולח, והלכנה ברחם האם רכה מאד וקרנה, ועל כן ילדה נקבה, ועל כן צריכה נקיון גדול מפני רבוי הלחות והדם המצפץ שבה ומפני קרירות, פידוע כי החליים הקרים צריכים בנקיותם אריכות זמן יותר מן החמים.

(ז) והקריבו לפני ה' וכפר עליה וטהרה ממקור דמיה. יאמר שחקריב כפר נפשה לפני ה' שתטהר ממקור דמיה, כי האשה בלדתה תהיה

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לב עמ' 89)

וְהָיָה בַּעֲוֹר בָּשָׂרוֹ לִנְגַע צָרַעַת (יג, ב) רַק פִּסְלֵת שֶׁבָּסוֹף לְבוֹשִׁיו עֲדִין לֹא נִתְּבַר, לָכֵן נִזְלָדוּ בְּבָשָׂרוֹ. . . בְּחִיצוֹנוּיָת (לקוטי תורה) לְפִי זֶה יֵשׁ לְפָרֶשׁ, מְדוּעַ כֵּהָן שָׁחַף מְאוּרָו אֵינוֹ רוֹאֶה אֶת הַנִּגְעִים. דְּהֵנָּה, אֲצֵל אָדָם כְּזֶה אֹרֹךְ הָרִאִי הוּא בְּתֻקָּף גָּדוֹל, וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהִתְצַמֵּץ בְּרִאִיָּה גִשְׁמִיית (שֶׁלֹּכֵן נִקְרָא הַסּוּמָא 'סָגִי נָהָר'); וְעֵינָיו בְּרוּחָנוּיָת הוּא, שְׂרוּאָה רַק אֶת הַפְּנִימִיּוּת שֶׁל הָאָדָם, שֶׁכָּלָה טוֹב. וְלָכֵן אֵין הוּא רוֹאֶה אֶת הַנִּגַּע - פִּסְלֵת חִיצוֹנִית.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות 12 עמ' 34)

וְהָיָה בַּעֲוֹר בָּשָׂרוֹ לִנְגַע צָרַעַת (יג, ב) נִגְעִים. . . הֵם אוֹרוֹת עֲלִיוֹנִים. . . דִּינָא קִשְׁיָא דְקִדְשָׁה (לקוטי תורה) גְּבוּרָה בְּשִׁרְשָׁה אֵינָה צִמְצוּם, מְנִיעַת הַשֹּׁפַע, אֲלֵא תִגְבֹּרַת הַשֹּׁפַע, שֶׁלֹּמְעֵלָה מִכְּלִי הַמִּקְבֵּל, וְלָכֵן מִשְׁתַּלְשֵׁל מִמֶּנָּה צִמְצוּם וְדִין כְּפִשּׁוּטוֹ. וְאִם כֵּן: נִגַּע בְּשָׂרוֹ הוּא תִגְבֹּרַת שֶׁל קִדְשָׁה, "אוֹרוֹת עֲלִיוֹנִים", אֲלֵא שֶׁנִּשְׁתַּלְשֵׁל מֵהֶם דִּינִים קִשְׁיִים, וּמֵהֶם מִשְׁתַּלְשֵׁל מִרְאָה נִגַּע טָמֵא. וְהַדְּבָר בָּא לִידֵי בְטוּי גַם בְּנִגַּע כְּפִשּׁוּטוֹ – בְּמִרְאָה טָהוֹר מִלְּכַתְחֻלָּה: אֲמִירַת הַכֵּהֵן 'טָהוֹר' אֵינָה טָהוֹר מִן הַטָּמְאָה, אֲלֵא הַמְּתַקֵּת הַגְּבוּרָה וְהַפִּיכָתָה לַחֲסָד.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תנש"א ב עמ' 493)

וְהָיָה בַּעֲוֹר בָּשָׂרוֹ לִנְגַע צָרַעַת (יג, ב) נִגְעִים. . . הֵם אוֹרוֹת עֲלִיוֹנִים. . . דִּינָא קִשְׁיָא דְקִדְשָׁה (לקוטי תורה) "אוֹרוֹת עֲלִיוֹנִים" הֵינּוּ אוֹרוֹת דְּתוֹהוּ, אוֹרוֹת שְׂאִינִם יְכוּלִים לְהִתְלַבֵּשׁ בְּכֵלִים. וּבְעִבּוּדֵת הָאָדָם הֵינּוּ 'רְצוּא בְּלִי שׁוֹב', הַתְּשׁוּקָה לְצִאת מִכְּלִי הַגּוֹיף וְלִפְלֵל בְּאוֹר ה', 'כְּלוֹת הַנֶּפֶשׁ'. וּמִזֶּה יָכוֹל לְהִיטֵל נִינְקַת הַחִיצוֹנִים, "כְּמוֹ שֶׁאֲחֵר הֵתְלַחְבוּת בְּתַפְלָה, אִם אֵינוֹ עוֹסֵק בְּתוֹרָה, יוֹכֵל לְהִתְהוּוֹת. . . בְּחִינַת דִּינִים, קִפְיָא וְכַעַס". וְיֵשׁ לְהַעִיר מִ'תּוֹרַת לֹו' יִצְחָק: הַמְצוּר"ע - בְּגִימַטְרִיא תה"ו.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תנש"א ב עמ' 495)

וְהָיָה בַּעֲוֹר בָּשָׂרוֹ לִנְגַע צָרַעַת (יג, ב) נִגְעִים. . . הֵם אוֹרוֹת עֲלִיוֹנִים. . . דִּינָא קִשְׁיָא דְקִדְשָׁה (לקוטי תורה) לְפִי זֶה יֵשׁ לְבָאֵר מֵה שֶׁכְּתוּב בַּמִּצְוָה "בְּדֹד יֵשֶׁב" לְמַעֲלִיּוֹתָא, וְהֵינּוּ, שֶׁמִּדְּבָר בְּדִרְגָּה נְעִלִית בְּיוֹתֵר, שֶׁמִּבְדֵּלֵת לְגַמְרֵי מִשְׁאֵר הַדְּרָגוֹת. וְלִהְיוֹת, שְׁגוֹם מִשִּׁיחַ, שֶׁנִּקְרָא 'מְצוּרָע', מְבַדֵּל לְגַמְרֵי מִכָּל הָעָם, כְּתוּב בּוֹ "הִנֵּה יִשְׁכִּיל עַבְדִּי יְרוּם וְנִשְׂא וְגָבַהּ מֵאֹד" (לְמַעֲלָה מֵהַאֲבוֹת וְלִמְעֵלָה מִמֶּנָּה רַבּוֹ). רַמְבַּ"ן

(ג) וְרִאִיָּה הַכֵּהֵן אֶת־הַנִּגַּע בְּעוֹר־הַבָּשָׂר וְשֹׁעַר בִּנְגַע הַפֶּה, לָכֵן וּמִרְאֵה הַנִּגַּע עֲמֵק מִעוֹר בָּשָׂרוֹ נִגַּע צָרַעַת הוּא וְרִאִיָּה הַכֵּהֵן וְטָמֵא אֹתוֹ:

וְשֹׁעַר בִּנְגַע הַפֶּה לָכֵן • מִתְחַלָּה שְׁחוֹר וְהַפֶּה לָלֶכֶן בְּתוֹךְ הַנִּגַּע; וּמַעוֹט שֹׁעַר שְׁנַיִם (ת"כ). עֲמֵק מִעוֹר בָּשָׂרוֹ • כָּל מִרְאֵה לָכֵן עֲמֵק הוּא כְּמִרְאֵה חֲמָה, עֲמֵקָה מִן הַצֵּל. וְטָמֵא אֹתוֹ • יֵאמַר לוֹ: 'טָמֵא אַתָּה', שֶׁשֹּׁעַר לָכֵן סִימָן טָמְאָה הוּא, גְּזֵרַת הַכְּתוּב. רַמְבַּ"ן

רַמְבַּ"ן עַל הַתּוֹרָה - מִתּוֹרוֹת בְּלוֹס, אֲבֵרִמּוֹבִיץ

וְאֵין מִכִּיר בּוֹ, וְזֵהִירִם שִׂידִיעַ כָּל אֶחָד חֲלִיו לִכְהֵן.
(ב) שֶׁאֵת אוֹ סִפְחַת אוֹ בְּהֵרַת. שְׁמוֹת נִגְעִים הֵם וּלְבָנִים זֶה מִזֶּה. לְשׁוֹן רִשִׁי. וְאִמֵּר רַבִּי אֲבֵרָהָם כִּי שֶׁאֵת לְשׁוֹן שְׂרָפָה, מִן: וְהַמִּשְׁאֵת הַחֲלָה (שׁוֹפְטִים כ מ), וְיִשְׂאֵם דּוֹר (שְׁמוֹאֵל-ב ה כא). וְיִתְכֵן שֶׁנִּקְרָא בֵּן בַּעֲבוּר שֶׁהָאֵשׁ בְּתוֹלְדָתָהּ הַנִּשְׂא לְמַעֲלָה. וְסִפְחַת מְגוּרַת: סִפְחָנִי נָא (שֵׁם א ב לו), וְנִסְפַּחוּ עַל בֵּית יַעֲקֹב (יִשְׁעִיָּה יד א), חֲלִי שִׁיתַּחֲבֵר אֶל מְקוֹם אֶחָד. בְּהֵרַת מְגוּרַת: בְּהִיר הוּא בְּשִׁחָקִים (אִיּוֹב לו כא), שֶׁיַּעֲשֶׂה כְּדִמּוֹת אוֹת וְסִימָן. וְאִם כֵּן, תִּהְיֶה שֶׁאֵת שֵׁם הַנִּגַּע הַנֶּעֱשֶׂה מִן הַמִּרְאֵה הַיִּרְקָה הַנִּשְׂרָפָה, וְהַבְּהֵרַת מִן הַלֵּחָה הַלְבָּנָה, וְהַסִּפְחַת הַנִּשְׂפָּחֵת מִשְׁתִּיחָה.
וְרַבּוֹתֵינוּ אִמְרוּ (שְׁבוּעוֹת ו:ו) אֵין שֶׁאֵת אֲלֵא לְשׁוֹן גְּבוּרָה, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: וְעַל כָּל הַהִירִים הַרְמִים וְעַל כָּל הַנִּבְעוֹת הַנִּשְׂאֹת

(יִשְׁעִיָּה ב יד), וְאֵין סִפְחַת אֲלֵא טְפֵלָה, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: סִפְחָנִי נָא (שְׁמוֹאֵל-א ב לו).
(ג) עֲמֵק מִעוֹר בָּשָׂרוֹ. כָּל מִרְאֵה לָכֵן עֲמֵק הוּא, כְּמִרְאֵה חֲמָה עֲמֵקָה מִן הַצֵּל. לְשׁוֹן רִשִׁי. וּמִפְּנֵי זֶה כְּשֶׁהִגִּיעַ הָרֵב אֲצֵל הַכְּתוּב הַשְּׁנִי שֶׁאִמֵּר: וְאִם בְּהֵרַת לְבָנָה הוּא עֲמֵק אֵין מִרְאֵה מִן הָעוֹר, כְּתֹב הָרֵב: לֹא יִדְעִיתִי פְרוּשׁוֹ. פְּרוּשׁ, הַקֶּשֶׁשׁ אֲצֵלוֹ בֵּינָן שֶׁהִיא בְּהֵרַת לְבָנָה אִי אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא יִהְיֶה מִרְאֵה עֲמֵק כְּמִרְאֵה חֲמָה עֲמֵקָה מִן הַצֵּל.
וְהֵנָּה אֲנַחְנוּ יְכוּלִין לְתַקֵּן הַקִּשְׁיָא הַזֶּה, שֶׁלֹּא יֵאמְרוּ הַכְּתוּבִים כְּמִרְאֵה נִגַּע שִׁיחָה עֲמֵק מִן הָעוֹר אֲלֵא שִׁיחָה בּוֹ שֹׁעַר לָכֵן, אֲבָל כְּשֶׁאִמֵּר וְשֹׁעַרָה לֹא הָפֵךְ לָכֵן יֵאמַר: וְעֲמֵק אֵין מִרְאֵה מִן הָעוֹר, שֶׁכֵּן מִרְאֵה חֲמָה אִם יִהְיֶה בְּמִקּוֹם הַהוּא דְּבָר שְׁחוֹר מִפְּנֵי בּוֹ לֹא יִהְיֶה מִרְאֵה לְהַסְתַּפֵּל בּוֹ עֲמֵק. וְהֵנָּה הַשֹּׁעַר בְּתוֹלְדוֹתָו שְׁחוֹר וּמִבְשָׁל עֲמֵק הַנִּגַּע,

וְכִשְׁיִתְּפֶךָ לָכֵן אוֹ צֹהֵב יִהְיֶה הַלָּכֵן בְּלוֹ מִזְהִיר, וְיִבְרָא עֲמֵק לְכָל מִבְּיט בּוֹ מִרְחוֹק.
עֵם כָּל זֶה, מֵה שֶׁאִמֵּר הָרֵב. כָּל מִרְאֵה לָכֵן עֲמֵק הוּא, אֵינוֹ נִכּוֹן בְּעֵינֵי. שִׁתְרֵי אִמְרוּ (שְׁבוּעוֹת ו:ו). אֵין שֶׁאֵת אֲלֵא לְשׁוֹן גְּבוּרָה, וְהַשֶּׁאֵת לְבָנָה הִיא, כְּדִרְכֵּיב (פְּסוּק י). שֶׁאֵת לְבָנָה, וְאִמְרוּ (נִגְעִים פ"א מ"א). שֶׁאֵת בְּצִמְרָה לָכֵן, שֶׁנִּיָּה לֵה כְּקָרוֹם בִּיצָה, וְהֵנָּה הִיא לְבָנָה הַרְבֵּה וְרִאִי שִׁתְרֵיָה עֲמֵקָה, וְלִמָּה יִקְרָאֶה גְבוּרָה, וְהַכְּתוּב גַּם כֵּן לֹא אִמֵּר כְּמִרְאֵה הַשֶּׁאֵת "עֲמֵק מִן הָעוֹר".
וּבְתוֹרַת כְּהִנִּים (כָּאן) אִמְרוּ מֵה לְשׁוֹן "שֶׁאֵת" מְגִבְהַת, כְּמִרְאֵה הַצֵּל שֶׁהֵן גְּבוּהִין מִמִּרְאֵה חֲמָה. וְאִם כָּל מִרְאֵה לָכֵן עֲמֵק, הֵנָּה הַדְּבָר בְּהַפֶּךְ. וְאוֹיֵל נֹאמֵר, שֶׁלְשׁוֹן "שֶׁאֵת" מְגִבְהַת, הִיא כְּנִגְדֵי הַבְּהֵרַת, שֶׁאִם מִסְקִיף אֶת שְׁמִיתֵיהֶן תִּהְיֶה הַבְּהֵרַת כְּמִרְאֵה חֲמָה וְהַשֶּׁאֵת בְּצִמְרָה כְּמִרְאֵה הַצֵּל שֶׁהֵן כְּנִגְדֵי הָעוֹר שְׁמִיתֵיהֶן

וְאִם־בִּהְיֶה לְבָנָה הוּא בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ וְעַמֻּק אֵין־מֵרָאָה מִן־הָעוֹר וְשַׁעֲרָה לֹא־הִפָּךְ לִבָּן וְהִסְגִּיר הִכְהֵן אֶת־הַנֶּגַע שִׁבְעַת יָמִים:

(ד) וְאִם־בִּהְיֶה לְבָנָה הוּא בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ וְעַמֻּק אֵין־מֵרָאָה מִן־הָעוֹר וְשַׁעֲרָה לֹא־הִפָּךְ לִבָּן וְהִסְגִּיר הִכְהֵן אֶת־הַנֶּגַע שִׁבְעַת יָמִים:

ה"י" וְעַמֻּק אֵין־מֵרָאָה • לא ידעתי פרושו. וְהִסְגִּיר • יסגירנו בבית אחד, ולא יראה עד סוף השבוע, ויוכיחו סימנים עליו.

ה'יחזיקה כהנא ביומא שביעאה והא מכתשא קם בד הנה לא אוסף מכתשא במשכא ויסגרנה כהנא שבועא יומין תננינא:

(ה) וְרָאָה הִכְהֵן בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי וְהָנָה הַנֶּגַע עֹמֵד בְּעֵינָיו לֹא־פָשָׁה הַנֶּגַע בְּעוֹר וְהִסְגִּירוֹ הִכְהֵן שִׁבְעַת יָמִים שְׁנִית:

ה"י" בְּעֵינָיו • במראהו ובשעורו הראשון. וְהִסְגִּירוֹ • שנית. הא אם פשה בשבוע ראשון, טמא מחלט. רמב"ן

ו'יחזיקי כהנא יתה ביומא שביעאה תננינא והא עמיא מכתשא ולא אוסף מכתשא במשכא וידכנה כהנא עדיתא היא ויצבע לבושהי וידבי:

(ו) וְרָאָה הִכְהֵן אֹתוֹ בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי שְׁנִית וְהָנָה בִּהְיֶה הַנֶּגַע וְלֹא־פָשָׁה הַנֶּגַע בְּעוֹר וְטָהֲרוֹ הִכְהֵן מִסְפַּחַת הוּא וְכֶכֶס בְּגָדָיו וְטָהֲרוֹ:

ה"י" בִּהְיֶה • הבהה מבראיתו; הא אם עמד במראיתו או פשה – טמא. מִסְפַּחַת • שם נגע טהור. וְכֶכֶס בְּגָדָיו וְטָהֲרוֹ • הואיל ונזקק להסגר, נקרא טמא וצריך טבילה. רמב"ן

רמב"ן על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

על גברא ההוא, כי הנגע שלא יתפך השער ללבן איננו אלא בעור בעור, לא לחה שתחליא כלל.

(ה) והנה הנגע עמד בעיניו. במראהו ובשעורו הראשון, לשון רש"י. וְכֶמֶהוּ: וְעֵינָיו כְּעֵין הַבְּדֹלַח (במדבר יא ז), וכן: כְּעֵין הַקֶּרֶח הַנוֹרָא (יחזקאל א כב).

אָכֵל בְּתוֹרַת כְּהֻנִּים (להלן פסוק לו) שנינו: אֵין לִי אֵלָא בְּעֵינִי עֲצֻמוֹ, בְּעֵינִי תַלְמִידוֹ מִנִּין, תַּלְמִיד לֹמֵר (שם) וְאִם בְּעֵינִי עֲמֵד הַנֶּגַע. אִם כֵּן פְּרוּשׁוֹ: וְאִם בְּעֵינִי הִכְהֵן הַנֶּגַע עֲמֵד הַנֶּגַע, כְּלוֹמַר שֶׁעֲמֵד עַל עֲמִדוֹ לֹא שֶׁנָּה אֶת מְקוֹמוֹ וְלֹא פָשָׁה לְמֵרָאָה עֵינֵי הִכְהֵן. וְלִשׁוֹן מְרָגֵל בְּדַבְרֵי חֻקִּים, כֵּן "נִרְאָה בְּעֵינֵי". וְכֵן: וְעַתָּה תִּסְרֹךְ נִפְשִׁי בְּעֵינֶיךָ (מלכים ב יד), בְּדַעְתְּךָ וּבְמִחְשַׁבְתְּךָ. וְיִרְמְזוּ הַכְּתוּב, כִּי לִפִּי מְרֵאִית עֵינָיו לִשְׁפֹט בַּפְּשִׁיזוֹן, אֵינוֹ צָרִיךְ לְמַדֵּד אֶת הַנֶּגַע.

(ו) והנה כהה הנגע ולא פשה הנגע. כתב רש"י, כהה, שהכהה מבראיתו, הא אם עמד במראיתו ולא פשה טמא הוא. והוא באמת משמעות הכתוב, אָכֵל לִפִּי מִדְּרַש רבתינו אינו כן. שהרי שנינו (נגעים פ"א מ"ג): לְהִסְגִּיר אֶת הָעוֹמֵד בְּסוֹף שָׁבוּעַ רִאשׁוֹן וּלְפָטֵר אֶת הָעוֹמֵד בְּסוֹף שָׁבוּעַ שֵׁנִי. וּבְבֹאוֹר אֶמְרוּ בְּתוֹרַת כְּהֻנִּים (פָּאן), שֶׁבְּכֻדִּים עוֹמְדִים בְּרִאשׁוֹן מִסְגִּיר וּבְשֵׁנִי פוֹטְרוֹ. וְעוֹד אֶמְרוּ בְּמִגְלָה (ח): יֵצֵא מִצֶּרַע מִסְגִּיר

הָעוֹמְדִים וְשִׁחֲרוּת הַשָּׁעַר אֲבָד מִמֶּנָּה גַם הַשְּׁפִלוֹת וְהִיא כְּהָה.

וְהַזְכִּיר בְּמִכְנָה (פסוק כד) לְבָנָה אֲדַמְדִּמָּה אוֹ לְבָנָה, וְאָמַר: מִרְאָה עֲמֻק (פסוק כה) עַל הַלְבָנָה, וְחִזֵּר וְאָמַר (פסוק כו). וְהָנָה אֵין בְּבִהְיֶה שָׁעַר לִבָּן וְשִׁפְלָה אֵינָנָה מִן הָעוֹר, כִּי הַזְכִּיר עֲנָן הַשְּׁפִלוֹת לְבָנָה אֲדַמְדִּמָּה, לְלַמֵּד כִּי הָעֲמֻק וְהַשְּׁפִלוֹת שְׁנֵיהֶם סִימָן טָמֵא, וְאֵין בָּהֶם טָהֲרָה רַק כְּשֶׁאֵין בָּהֶן שְׁפִלוֹת כָּלָל וְהִיא כְּהָה.

וְהַתּוֹרָה רָצְתָה בְּטָהֲרָת יִשְׂרָאֵל וּבְכֻנִּיּוֹת גּוֹפֶם, וְהַחֲרִיקָה הַחֲלִי הַזֶּה מִתַּחֲלָתוֹ, כִּי הַמֵּרְאוֹת הָאֵלּוּ אֵינָן עֲרִין צִרְעַת גְּמוּרָה, אָכֵל תְּבֵאנָה לִידֵי כֵף. וְיֹאמְרוּ הַרּוֹפְאִים בְּסִפְרֵיהֶם, הַבְּהֵרוֹת נִירָא מִתֵּן מִתְּצִרְעַת. וְלִכְךָ יֹאמַר הַכְּתוּב בָּהֶן בְּתַחֲלָתָן (פָּאן): נִגַּע צִרְעַת, כְּלוֹמַר מִכָּה שֶׁל צִרְעַת, אֵינָנָה צִרְעַת גְּמוּרָה, וּבִהְיוֹת סִימָנִי הַטָּמֵא גְּמוּרִין לְאַחַר הַהִסְגֵּר שִׁיאֵמַר: צִרְעַת הוּא (פסוק ח), יִתְכַּן שֶׁהִיא צִרְעַת גְּמוּרָה. וּפְעַם יֹאמַר בְּטָמֵא (פסוק כ). וְטָמֵא הִכְהֵן נִגַּע צִרְעַת הוּא, וְהַכְהֵן לֹמֵר שֶׁטָּמֵא בּוֹ מִעֲקָשׁוֹ כִּי הוּא נִגַּע שֶׁבֵּא וְדֹאֵי לִידֵי צִרְעַת, וְרֹאוּי לְהַבְדִּיל מֵעַתָּה מִן הָעָם. וְכֵן: וְטָמֵא הִכְהֵן אֹתוֹ נִגַּע הוּא (פסוק כב), יֹאמַר שֶׁהוּא נִגַּע גָּדוֹל שֶׁלֹּא יִתְרַפָּא, אָכֵל יִגְדֵּל כֹּל הַיּוֹתוֹ וְיִפְשָׁה כְּאֶשֶׁר פָּשָׁה עַתָּה.

וּמָה שֶׁאָמַר רש"י (פָּאן) בְּשָׁעַר לִבָּן שֶׁהוּא סִימָן טָמֵא וְגִזְרַת הַכְּתוּב הוּא, דָּנָא פְּשָׁרֶיהָ דְּמִלְתָּא וְגִזְרַת עֲלִיָּאָה הִיא דִּי מִשָּׂא

עֲמָקוֹת. אָכֵל הַכְּתוּב לֹא אָמַר בְּמֵרָאָה הַשָּׂאת "עֲמֻק מִן הָעוֹר".

אָכֵל כֵּן נִרְאָה לִי הַעֲנָן הַזֶּה, שֶׁשֶּׁשׁ לִבָּן נֹתֵן זֶהָר וְלִטְשִׁיּוֹת בְּעֵינָיו בְּמֵרָאָה הַחֲמִיָּה, וְהָעֵין אֵינוֹ מִקְבֵּל גִּוֵּן הַלִּבָּן הַהוּא, וְלִבָּן נִרְאָה אֲצִלוֹ כְּעֻמָּק, בְּמֵרָאָה הַחֲמִיָּה שֶׁהִיא עֲמֻקָּה מִן הַצֵּל, בְּעִבּוֹר שֶׁהָעֵין מִקְבֵּל גִּוֵּן הַשְּׁחֲרוּת וְנִקְבַּע בּוֹ, וְגִוֵּן הַלִּבָּן מִפְּזֵר כֹּחַ הַרְאוֹת וְיִתְרַחֵק לוֹ, וְלִבָּן נִרְאָה כְּעֻמָּק.

וְהָנָה לִבָּן הַבְּהֵרָת שֶׁהוּא בְּהִיר וְעוֹ כְּשִׁלְג, הַרְאוֹת נִחְלָשׁ מִמֶּנּוּ, כְּאֶשֶׁר יִחְלַשׁ בְּמִקּוֹם הַחֲמִיָּה, וּבְלִבָּד שֶׁלֹּא יִהְיֶה בּוֹ שָׁעַר שָׁחַר, כִּי אִזּוֹ יִתְפַּס כֹּחַ הַרְאוֹת בְּשְׁחֲרוּת, וּמִמֶּנּוּ יִתְפַּשֵּׁט כָּל מֵרָאָה הַנֶּגַע וְלֹא יִבְרַח מִמֶּנּוּ. וְהַשָּׂאת הִיא לְבָנָה, אָכֵל אֵין הַלִּבָּן מְזוּהָר, וְלֹא יִחְלִישׁ הַרְאוֹת וְיִתְפַּשֵּׁט וְיִתְקַרֵּב אֵלָיו, וְיִרְאָה כְּקֹרֹבָה אֲצִלוֹ וּמִגְבַּהֶת, כְּעֵינֵי הַרְאוֹת בְּכוֹכְבִּים שֶׁהֵן נִירָאִים כְּמוֹ גְּבוּהִין בְּרָקִיעַ.

וְהַזְכִּיר הַכְּתוּב בַּשְּׁחִין (פסוק יט) שְׁנֵי מֵרָאוֹת, שָׂאת לְבָנָה אוֹ בְּהֵרָת פְּתוּכָה בְּאֲדַמְדִּמוֹת, וְאָמַר בָּה (פסוק כ). מִרְאָה שְׁפֵל, לֹא עֲמֻק, כִּי הַבְּהֵרָת הִיא אֵף עַל פִּי שֶׁהִיא לְבָנָה עֲזָה, הָאֲדַמְדִּמוֹת שֶׁבְּתוּכָה מְגִרְעַת מִמֶּנּוּ הָעֲמֻק וְיִחְזוֹר לְשִׁפְלוֹת מַעַט.

וְעַל דֶּרֶךְ הַפֶּשֶׁט לֹא יִחְזוֹ: וְהָנָה מֵרָאָה שְׁפֵל מִן הָעוֹר (שם) רַק לְבִהְיֶה, אָכֵל בְּשָׂאת לְבָנָה לֹא יֹאמַר כֵּן. וְאָמַר בְּשִׁתִּיהֵן (פסוק כא). וְאִם אֵין בָּה שָׁעַר לִבָּן וְשִׁפְלָה אֵינָנָה מִן הָעוֹר וְהִיא כְּהָה, כִּי בְּעִבּוֹר שֶׁשֶּׁשׁ בָּה מֵרָאָה

שיעור יומי ליום ראשון ל' ניסן ושנים מקרא ואחד תרגום – יג – פרשת תזריע-מצורע לז

(ו) וְאִם-פֶּשֶׁה תִּפְשֶׁה הַמִּסְפַּחַת בְּעוֹר אַחֲרֵי הָרֹאֶה אֶל-הַכֹּהֵן לְמַהֲרָתוֹ וְנִרְאָה שְׁנִית אֶל-הַכֹּהֵן:

וְאִם אוֹסֶפֶת אוֹסֶפֶת תֹּסֵף עַדִּיתָא בְּמִשְׁכַּא בְּתֵר דְּאַתְחָזִי לְכַהֲנָא לְדִכּוּתָהּ וְיִתְחָזִי תַנְיָנִית לְכַהֲנָא:

(ח) וְרֹאֵה הַכֹּהֵן וְהֵנָּה פֶּשֶׁתָּה הַמִּסְפַּחַת בְּעוֹר וּמִמָּאוּ הַכֹּהֵן צָרַעַת הוּא: פ

ח וְיִתְחָזִי כַהֲנָא וְהָא אוֹסֶפֶת עַדִּיתָא בְּמִשְׁכַּא וְיִסְאַכְנָה כַהֲנָא סְגִירוּתָא הִיא:

כ"ט – וְטִמְאוּ הַכֹּהֵן • וּמִשְׁטָמָא הָרִי הוּא מִחֶלֶט, וְזָקוּק לְצַפְרִים וּלְתַגְלַחַת וּלְקַרְבֵּן הָאֻמּוֹר בְּפֶרֶשֶׁת "זֹאת תִּהְיֶה". צָרַעַת הוּא • הַמִּסְפַּחַת הַזֹּאת. צָרַעַת, לְשׁוֹן נִקְבָּה. נִגַע, לְשׁוֹן זָכָר.

(ט) נִגַע צָרַעַת כִּי תִהְיֶה בְּאָדָם וְהוּבָא אֶל-הַכֹּהֵן:

ט מִכְתָּשׁ סְגִירוֹ אֲרִי תִּהִי בְּאַנְשָׁא וְיִתְחָזִי לָהּ כַהֲנָא:

~ נְקוּדוֹת מִשְׁיחוֹת קוּדֵשׁ ~ (לְקוּטִי שִׁיחוֹת לֵב עַמִּי 81)

נִגַע צָרַעַת כִּי תִהְיֶה בְּאָדָם וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן (יג, ט) יֵשׁ לְשָׂאֵל, מִדּוּעַ נִקְטָה סִגְנוֹן שֶׁל עֲנִין חֲדָשׁ, וְהָרִי הַהִקְדָּמָה לְדִינֵי צָרַעַת כִּבְרָאֵה לְעִיל. וְיֵשׁ לֹמַר, דְּהֵנָּה לְהֵלֵךְ נֶאֱמָר "כִּלּוֹ הַפֶּךָ לְבֹן טְהוֹר הוּא", וּבִדְרֹךְ הַפֶּשֶׁט אֵינָה גְזֵרַת הַכְּתוּב אֲלָא סְבָרָא - תּוֹפְעָה זֹאת מוֹכִיחָה שֶׁאֵין זֶה חֲלִי אֲלָא טְבַע הַגּוֹף. הָרִי שֶׁנִּתְחַדֵּשׁ כָּאֵין דִּין כָּלְלִי: כֹּאשֶׁר כִּלּוֹ הַפֶּךָ לְבֹן אֵין כָּאֵין חֲלוּת "נִגַע צָרַעַת" וְלָכֵן אֵין כָּאֵין "וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן".

(י) וְרֹאֵה הַכֹּהֵן וְהֵנָּה שְׂאֵת-לִבְנָה בְּעוֹר וְהִיא הַפֶּכָה שְׂעוֹר לְבֹן וּמַחֲתִית בְּשׂוֹר חִי בְשֵׂאֵת:

י וְיִתְחָזִי כַהֲנָא וְהָא עֲמָקָא חוּרָא בְּמִשְׁכַּא וְהִיא הַפֶּכָה שְׂעוֹר לְחִי וְרִשָּׁם בְּסָרָא חִיָּתָא בְּעִמְקָתָא:

כ"י – וּמַחֲתִית • שְׁנִימִינִי טְבַע בְּלַע"ז, שְׁנֵהֶפֶךְ מִקְצַת הַלֵּב שֶׁבְּתוֹךְ הַשְּׂאֵת לְמַרְאֵה בְּשׂוֹר, אֵף הוּא סִימֵן טְמָאָה - שְׂעוֹר לְבֹן בְּלֹא מַחֲתִית, וּמַחֲתִית בְּלֹא שְׂעוֹר לְבֹן; וְאֵף-עַל-פִּי שֶׁלֹּא נֶאֱמָרָה מַחֲתִית אֲלָא בְשֵׂאֵת, אֵף בְּכָל הַמַּרְאוֹת וְתוֹלְדוֹתֵיהֶן הוּא סִימֵן טְמָאָה. רַמְבַּ"ן

(יא) צָרַעַת נוֹשֶׁנֶת הוּא בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ וּמִמָּאוּ הַכֹּהֵן לֹא יִסְגְּרוּנוּ כִּי טָמֵא הוּא:

יא סְגִירוֹת עֲתִיקָא הִיא בְּמִשְׁךְ בְּסִרָה וְיִסְאַכְנָה כַהֲנָא לֹא יִסְגְּרוּנָה אֲרִי מִסָּבָא הוּא:

כ"ב – צָרַעַת נוֹשֶׁנֶת הִיא • מִכָּה יִשְׁנָה הִיא תַּחַת הַמַּחֲתִית, וְחִבּוּרָה זֹאת נִרְאִית בְּרִיאָה מִלְמַעְלָה וְתַחֲתִיתָה מִלְּאָה לַחָה; שֶׁלֹּא תֵּאֵמַר: הוּאִיל וְעַלְתָּה מַחֲתִית – אֲטַהֲרֶנָּה.

(יב) וְאִם-פְּרוּחַ תִּפְרַח הַצָּרַעַת בְּעוֹר וְכִסְתָּהּ הַצָּרַעַת אֵת בַּלְּעוֹר הַנִּגַע מִרְאֵשׁוֹ וְעַד-רִגְלָיו לְכָל-מַרְאֵה עֵינֵי הַכֹּהֵן:

יב וְאִם מִסְגָּא תִסְגִּי סְגִירוּתָא בְּמִשְׁכַּא וְתִתְּכִי סְגִירוּתָא יֵת כָּל מִשְׁךְ מִכְתָּשָׁא מִרְשָׁה וְעַד רִגְלָהּ לְכָל חִיזוֹ עֵינֵי כַהֲנָא:

כ"ג – מִרְאֵשׁוֹ • שֶׁל אָדָם וְעַד רִגְלָיו. לְכָל-מַרְאֵה עֵינֵי הַכֹּהֵן • פֶּרֶט לְכֹהֵן שֶׁחֲשָׁף מְאוּרֹ. רַמְבַּ"ן

רַמְבַּ"ן עַל הַתּוֹרָה - מִתּוֹדוֹת בְּלוֹם, אֲבֵרָמוֹבִיץ

(י) וְהֵנָּה שְׂאֵת לִבְנָה בְּעוֹר וְהִיא הַפֶּכָה שְׂעוֹר לְבֹן. פְּרוּשׁ הַכְּתוּב הֵנָּה אֵינִי שִׁיחָה צָרִיד לְשִׁנְיָהם, לְשִׁעוֹר לְבֹן וּמַחֲתִית, שֶׁחֲרִי טָמֵא הַכְּתוּב בְּשִׁעוֹר לְבֹן לְכַדּוֹ בְּפֶרֶשֶׁה הָרִאשׁוֹנָה (יג ג) וְכֵן הַמַּחֲתִית לְכַדּוֹ (שֵׁם י"ד-ט"ו) סִימֵן טְמָאָה הִיא. אִם כֵּן פְּרוּשׁוֹ: וְהִיא הַפֶּכָה שְׂעוֹר לְבֹן אוֹ מַחֲתִית בְּשׂוֹר חִי בְשֵׂאֵת.

וְהַזְכִּיר שְׂעוֹר לְבֹן בְּשֵׂאֵת אֵף עַל פִּי שֶׁכִּבְרָה הַזְכִּירוֹ בְּבִהָרָת, לְלַמֵּד שֶׁבְּשִׁמְחָתָהּ הוּא סִימֵן טְמָאָה. וְרַבּוֹתֵינוּ דְּרָשׁוּ (ת"כ כָּאֵין): לָתֵן שְׂעוֹר לְמַחֲתִית, שֶׁתֵּהָא כִּדִּי לְקַבֵּל שְׂעוֹר לְבֹן שֶׁהוּא שְׂמִי שְׂעוֹרֹת.

(יב) וְאִם פְּרוּחַ תִּפְרַח הַצָּרַעַת בְּעוֹר וְכִסְתָּהּ הַצָּרַעַת אֵת כָּל עוֹר הַנִּגַע. הֵנָּה הַפְּרִיחָה

וְלֹא פֶּשֶׁה מִסְפַּחַת הִיא, שֶׁלֹּא תֵּאֵמַר כִּינֵן שְׁנִשְׁתַּנִּית הַנִּגַע לְמַרְאֵה נִגַע אַחֵר תִּרְאֶה בְּתַחֲלָה, כֹּא הַכְּתוּב לְלַמֵּד שֶׁהוּא טְהוֹר, וְהוּא הָדִין אִם הֵעֵזָה, שֶׁכִּבְרָה לְמִדְּךָ הַכְּתוּב שֶׁאֵין הַשְׁנוּי מִמַּרְאֵה לְמַרְאֵה סִימֵן טְמָאָה, אֲלָא כְּעוֹמֵד בְּעֵינָיו הוּא, וְכָל שֶׁלֹּא פֶּשֶׁה טְהוֹר הוּא. וְאִם תִּשְׁאַל, וְלִמָּה לֹא הִזְכִּיר הַכְּתוּב הֵעֵזָה וְכָל שֶׁכֵּן בִּהְיֶה, כֹּא לְמִדְּךָ שֶׁאֵף עַל פִּי שֶׁכִּהָה אִם פֶּשֶׁה טָמֵא. וּפְרוּשׁ בִּהְיֶה, שֶׁהַכִּהָה לְאַחֵר מִמַּרְאוֹת נִגְעִים, כִּינֵן מִשְׁלָג וְעַד קְרוֹם בִּיצָה, שֶׁעֵדֵן נִגַע הוּא, אֲבָל לְמִטָּה מִמַּרְאוֹת נִגְעִים כִּבְרָה נִתְרַפָּא, וְאֵין כָּאֵין נִגַע, וְאֵין פִּשְׁיוֹן כִּינֵן מִטָּמֵא כָּלֵל. וְכֵינֵן הֵנָּה הוּא מִתְבָּאָר בְּתוֹרַת כִּהָנִים (כָּאֵין).

שֶׁאֵין צָרַעַתוֹ תְּלוּיָהּ בְּגוֹפּוֹ אֲלָא בְּנִמְסִים, וְאֵלּוּ הֵנָּה צָרִיד שֶׁתִּהְיֶה בִּהְיֶה הִתָּה טְהוֹרָתוֹ תְּלוּיָהּ בְּגוֹפּוֹ. וְרִשִּׁי עֲצוּמוֹ פֶּרֶשׁ שֵׁם כָּלשׁוֹן הֵנָּה: שֶׁאֵין תְּלוּיָהּ בְּגוֹפּוֹ, שֶׁאִם לֹא יִמָּצֵא בְּשִׁבְעֵי סִימֵן טְמָאָה שְׂעוֹר לְבֹן אוֹ פִּשְׁיוֹן וְטְהוֹרָה אֵף עַל פִּי שֶׁנִּגְעוֹ עוֹמֵד בְּעֵינָיו, כִּינֵן כִּסּוֹף שְׁבוּעָה שְׁנִי.

אֲבָל כִּי אֻמְרוֹ חֲכָמִים (בְּת"כ כָּאֵין) שֶׁכִּסּוֹף שְׁבוּעָה שְׁנִי בֵּין שֶׁכִּהָה הַנִּגַע מִמַּרְאֵה הַשְּׁלָג לְסִיד הַהִיכָל אוֹ שִׁדְמָה לְקְרוֹם בִּיצָה, וְאֲפִלּוּ הֵעֵזָה שֶׁהִיחָה כִּסִּיד וְחִזְרָה לְשִׁלָּג, וְכָל שֶׁכֵּן עֲמִידָה מִמַּרְאֵתָה, כֹּא שֶׁלֹּא פֶּשֶׁה מִטְהַרָה. וְאִם כֵּן, פְּרוּשׁ הַכְּתוּב: וְהֵנָּה בִּהְיֶה הַנִּגַע, שֶׁחֲרִי לְמַרְאֵה נִגַע אַחֵר, כִּינֵן מִשְׁלָג לְסִיד, הוּאִיל

(יג) וַרְאֵה הַכֹּהֵן וְהֵנָּה הַצִּרְעָת אֶת־כָּל־בָּשָׂרוֹ וְטָהַר
אֶת־הַנֶּגַע כֹּלֹּ הַפֶּךָ לְבָן טָהוֹר הוּא:

(יד) וּבַיּוֹם הַרְאוֹת בּוֹ בָּשָׂר חַי וְטָמֵא:
יד וּבַיּוֹמָא דַּתְחֲזִי בֵּה בִּסְרָא חַיָּא יְהִי
מִסָּאב:

כז"י > וּבַיּוֹם הַרְאוֹת בּוֹ בָּשָׂר חַי • אם צִמְחָה בוֹ מַחֲיָה הָרִי כְּכַר פֶּרֶשׁ שֶׁהַמַּחֲיָה סִימָן טָמֵאָה? ! (ח"ט) אֵלֶּא הָרִי שֶׁהִיָּה הַנֶּגַע בְּאַחַד מֵעֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה רְאשֵׁי אַבְרָם שְׂאִין מִטָּמְאִין מִשּׁוּם מַחֲיָה לְפִי שְׂאִין נִרְאָה הַנֶּגַע כֹּלֹ כְּאַחַד שְׂשׂוּפֶע אֵילָף וְאֵילָף, וְחִזּוֹר רֹאשׁ הָאֶבֶר וְנִתְגַּלָּה שְׂפּוּעוֹ עַל־יְדֵי שְׂמֹן, כְּגוֹן שֶׁהַכְּרִיא וְנִעֲשֶׂה רָחֵב וְנִרְאִית בּוֹ הַמַּחֲיָה, לְמַדְנֵנו הַכְּתוּב שֶׁתִּטָּמֵא. וּבַיּוֹם • מַה תִּלְמּוּד לּוֹמַר? לְלַמֵּד, יֵשׁ יוֹם שֶׁאַתָּה רוֹאֶה בּוֹ וְיֵשׁ יוֹם שְׂאִין אֶתָּה רוֹאֶה בּוֹ. מִכָּאֵן אָמְרוּ: חֲתָן, נִתְּנִין לוֹ כָּל שִׁבְעַת יָמֵי הַמִּשְׁתָּה, לוֹ, וְלֹאֲצֻטְלִיתוֹ, וְלִכְסוּתוֹ וְלִבֵּיתוֹ. וְכֵן בְּרִגְלָה, נִתְּנִין לוֹ כָּל יָמֵי הָרְגֵל.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות 12 עמ' 39)

וְיֵשׁ יוֹם שְׂאִין אֶתָּה רוֹאֶה בּוֹ • חֲתָן נִתְּנִין לוֹ • יָמֵי הַמִּשְׁתָּה (רש"י יג, יד) וְהִנֵּנוּ, שֵׁשׁ כָּאֵן דִּין תּוֹרָה שְׁמִימִים אֵלֶּוּ הַפֶּקְעוֹ מִדִּין רְאִיָּת נִגְעִים; אֵין זֶה דְּחִיָּה בְּלִבְד עַד לְאַחֲרֵי יָמֵי הַמִּשְׁתָּה, אֵלֶּא שְׁבִימִים אֵלֶּוּ לֹא חָל הַדִּין שֶׁל רְאִיָּת הַנֶּגַע כֹּלֹ. וְאוּלֵי יֵשׁ לּוֹמַר, שְׂאֵם עֶבֶר הַכֹּהֵן וְרֹאֶה אֶת הַנֶּגַע, אֵין בְּרִאָּה זֶה כַּח לְטָמֵא.

(טו) וַרְאֵה הַכֹּהֵן אֶת־הַבָּשָׂר הַחַי וְטָמֵאוֹ הַבָּשָׂר הַחַי וְטָמֵא
הוּא צִרְעָת הוּא:

כז"י > צִרְעָת הוּא • הַבָּשָׂר הַחַי. בָּשָׂר לְשׁוֹן זָכָר.

(טז) אוֹ כִּי יֵשׁוּב הַבָּשָׂר הַחַי וְנִהְפָּךְ לְלֶבָן וְכֹא אֶל־הַכֹּהֵן:
(יז) וַרְאֵהוּ הַכֹּהֵן וְהֵנָּה נִהְפָּךְ הַנֶּגַע לְלֶבָן וְטָהַר הַכֹּהֵן
אֶת־הַנֶּגַע טָהוֹר הוּא: פ

(יח) וּבָשָׂר כִּי־יִיְהִיָּה בּוֹ־בָעֵרוֹ שְׁחִין וְנִרְפָּא:
יח וּבִסְרָא אֲרִי יְהִי בֵּה בְּמִשְׁכָּה שְׁחִנָּא
וְיִתְפִּי:

כז"י > שְׁחִין • (חולין ח) לְשׁוֹן חֲמוּם, שְׁנִתְחַמַּם הַבָּשָׂר בְּלִקְוֵי הַבָּא לוֹ מִחֲמַת מָכָה, שְׁלֹא מִחֲמַת הָאוּר. וְנִרְפָּא • הַשְׁחִין הִעֲלָה אֲרוּכָה וּבִמְקוֹמוֹ עָלָה נֶגַע אַחֵר.

(יט) וְהָיָה בְּמָקוֹם הַשְּׁחִין שֶׁאֵת לִבְנָהּ אוֹ בַּהֲרַת לִבְנָהּ
אֲדַמְדָּמַת וְנִרְאָה אֶל־הַכֹּהֵן:

כז"י > אוֹ בַּהֲרַת לִבְנָה אֲדַמְדָּמַת • שְׂאִין הַנֶּגַע לְבָן חֶלֶק, אֵלֶּא פְתוּךְ וּמַעֲרֵב בְּשָׁנֵי מִרְאוֹת – לְבָן וְאַדָּם.

(כ) וַרְאֵה הַכֹּהֵן וְהֵנָּה מִרְאָה שְׂפָל מִן־הָעוֹר וּשְׁעָרָה הַפֶּךָ
לְבָן וְטָמֵאוֹ הַכֹּהֵן נִגַע־צִרְעָת הוּא בְּשָׁחִין פִּרְחָה:

כז"י > מִרְאָה שְׂפָל • וְאֵין מִמִּשְׁה שְׂפָל, אֵלֶּא מִתּוֹךְ לְבִינֵנוֹתוֹ הוּא נִרְאָה שְׂפָל וְעַמֵּק כְּמִרְאָה חֲמָה עַמֵּקָה מִן הַצֵּל.

(כא) וְאֵם יִרְאֶנָּה הַכֹּהֵן וְהֵנָּה אֵין־בָּהּ שְׁעָר לְבָן וּשְׂפָלָה
אֵינָנָה מִן־הָעוֹר וְהִיא כֵּהָה וְהַסְגִּירוֹ הַכֹּהֵן שִׁבְעַת יָמִים:

כא וְאֵם יִחְזוּנָה כְּהִנָּה וְהִיא לִית בֵּה שְׁעָר חִזּוֹר
וּמִפִּיכָא לִיתְהָא מִן מִשְׁכָּה וְהִיא עֲמִיָּא
וְיִסְגְּרוּנָה כְּהִנָּה שְׁבַעַת יוֹמִין:

שיעור יומי ליום שני א' אייר ושנים מקרא ואחד תרגום – יג – פרשת תזריע-מצורע

כב ואם אוספא תוסף במשפא ויסאב פהנא
ותה מכתשא היא :
כז"י נגע הוא • השאת הזאת או הפהרת.

כג ואם באתרהא קמת בהרתא לא אוספת
רשם שחנא היא וידכנה פהנא :
(כג) ואם תחתיה תעמד בהרת לא פשתה צרבת השחין
הוא וטהרו הפהן : ס

כז"י תחתיה • במקומה • צרבת השחין • בתרגומו רשם שחנא, אינו אלא רשם החמום הנפך בפשר. כל "צרבת" לשון רגיעה, עור הנרגע מחמת חמום, כמו (יחזקאל כא ג) : "ונצרכו-בה כל-פנים". ריטרי"ר בלע"ז. צרבת • ריטרישמענ"ט בלע"ז.

♦ יום שני א' אייר ♦

כד או בסרא ארי יהי במשפא פואה דנור
ותהי רשם פואה בהרא חורא סמקא או
חורא :
(כד) או בשר פייהיה בערו מכותאש והיתה מחית
המכה בהרת לבנה ארמדמת או לבנה :

כז"י מחית המכה • שנימני"ט בלעז. בשחיתה המכה נהפכה לבהרת פתוכה, או לבנה חלקה ; וסימני מכה וסימני שחין שונים הם. (חולין ט) ולמה חלקן הפתוב? לומר, שאין מצטרפין זה עם זה : נולד חצי גריס בשחין וחצי גריס במכה, לא ידונו בגריס.

כה וראה אתה הפהן והנה נהפף שער לכן בפהרת
ומראה עמק מן העור צרעת הוא במכה פרחה וטמא
אתו הפהן נגע צרעת הוא :

כו ואם יראנה הפהן והנה אין בפהרת שער לכן
ושפלה איננה מן העור והוא כהה והסגירו הפהן שבעת
ימים :

כז וראהו הפהן ביום השביעי אם פשה תפשה בעור
וטמא הפהן אתו נגע צרעת הוא :

כח ואם תחתיה תעמד בהרת לא פשתה בעור והוא
כהה שאת המכה הוא וטהרו הפהן פי צרבת המכה
הוא :

כט ואיש או אשה פייהיה בו נגע בראש או בזקן :

כז"י בראש או בזקן • בא הפתוב לחלק בין נגע שבמקום שער לנגע שבמקום פשר, שזה סימנו בשער לכן וזה סימנו בשער צהב. רמב"ן

רמב"ן על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

אינה סימן טהרה עד שתפרח בכל הגוף, חוץ מן המקומות שמנו חקמים במשנה (נגעים פ"ח מ"ה) שאין מעבדין את ההופף פלו לכן, אם בן מהו : את כל עור הנגע. אבל פרושו : וכסתה הצרעת את כל עור הנגע ומראשו ועד רגליו, יאמר שהפך לכן מקום הנגע וכל הגוף, הא אם הפך לכן כל הגוף ומראה הנגע חזר לבהק או נתפא טמא הוא. (כט) בראש או בזקן. בא הפתוב לחלק בין

(ל) וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּגַע וְהֵנִיחַ מֵרֹאשׁוֹ עֵמֶק מִן־הָעוֹר וּבֹשֶׁעַ צָהָב דָּק וַיִּטָּא אֹתוֹ הַכֹּהֵן נֶתֶק הוּא צִרְעַת הָרֹאשׁ אוֹ הַזָּקֵן הוּא:

כ"ט"ו וְבוֹ שֶׁעַר צָהָב • שְׁנֵהפֶךְ שֶׁעַר שְׁחוֹר שָׁבוּ לְצָהָב. נֶתֶק הוּא • כֶּף שְׁמוֹ שֶׁל נֶגַע (ת"י) שְׁבִמְקוֹם שֶׁעַר.

רמב"ן על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

לִיחְזוֹי בַּהֲנֹא יֵת מִכְתָּשָׁא וְהָא מַחְזוּהִי עֲמִימִן מִן מִשְׁבָּא וְבִה שֶׁעַר סִמְקִי דְעֵדֶק וַיִּסָּב יֵתָה בַּהֲנֹא נִתְקָא הוּא סְגִירוֹת רִישָׁא אוֹ דִקְנָא הוּא:

והזכיר בהרת ותולדתה וכן שאת ותולדתה. ואין הפרשה הזאת אלא לטען טעם אחר שלא כענינו, והוא, שלא יטמאו מראות נגעים בראש אלא אחרי הנתק. ויש בו להקל ולהחמיר, להקל, שלא יטמאו בשער לבן, ולהחמיר, שיטמאו בשער צהב.

והכתוב שאמר: וכי יראה הכהן את הנתק והנה אין מראהו עמק מן העור ושער שחור אין בו והסגיר הכהן את נגע הנתק (פסוק לא), פרוש: כמו: ואם בהרת לבנה הוא בעור בשור ועמק אין מראה מן העור (פסוק ד), כי נגע הנתק ילמד שהיו מראות נגעים בנתוק.

וזה צריך עיון בתוספתא במסכת נגעים, לפי ששנינו שם (פ"א ה"ד): והנתקים מטמאים בכל מראה, ואפלו לבנים בשחור והשחורים בלבן, ומטמאים בשער צהב דק שמראיו כתבנית הנזהב. עד כאן. נראה מזה שצריך שיהיה בנתוק מראה נגע, או לבן בעור הראש השחור קצין מראות הנגעים, או אפלו נגע שחור בעור הראש הלבן קצין המורפא נגע השחור שהזכיר הרופאים, כי הכתוב לעולם מזכיר נגע הנתק שצריך שיהיה נגע בנתק, אבל לא יחד להם מראות כמו בעור הבשר. והפרשה השניה ואיש כי ימרט ראשו (פסוק מ), למדה כי אין דין הנתקין אלא כאשר ימרט אמצעת הראש וישאר השער מקיף את הנתק מכל צד, אבל אם ימרט אחורי הראש או פאת הפנים ונתק מכל הצד ההוא, אינו נדון בסימני הראש וזקן אלא בסימני עור בשר.

והטעם, כי בטבעי בני אדם רבים שיקרח להם מעוט השער בצדדי הראש לאחור או לפנים, ואין הנתוק בהם חלי, אלא הרי הוא כשאר הגוף, אבל כאשר נתק השער באמצעות מקום השער אינו אלא נגע, והוא הנגע שקורין לעזות שלנו טיג"א ובערבי אל סעפ"ה, ומעט הכתוב שנמרט מפאת פניו ומאחוריו, שכן דרך בני אדם להקרח.

וטעם הכתוב שאמר (פסוק מב) וכי יהיה בקרחת או בבבחת נגע לבן אדמדם, שיטמא כשאר הגוף במראות נגעים בפתוך ובחלק. ואמר: במראה צרעת עור בשר (פסוק מג), שיהיה מחלט במחיה או בפשיון שהוא מראה הצרעת החלוטה בעור הבשר. והזכיר

בו סימן טמאה, לא כשנולד תחלה קדם הנתוק.

וכן שנינו (נגעים פ"ז מ"א) נולד בראש או בזקן, חזר הראש והזקן ונקרחו טהורים. הראש והזקן עד שלא העלו שער, והעלו שער ונקרחו, רבי אליעזר בן יעקב מטמא שתחלתו וסופן טמא, וחכמים מטהרים. וילענן שער צהב הקודם, נמי שנינו (שם פ"י מ"ד): שער צהב שקדם לנתק טהור, ורבי יהודה מטמא. רבי אליעזר בן יעקב אומר לא מטמא ולא מציל. וכן הענין הזה כלו עור שניו בספקא (כאן).

וטעם הכתוב שלא הזכיר הנתוק בתחלה, מפני שהזכיר נגע בראש או בזקן במראה עמק ושער צהב, ולא יתכן שיהיה המראה עמק במראה חמה עמקה מן הצל בעור השער השחור התולדתי עליו, ולפיכך תפס סתם בנהוג בבני אדם, כי בבא הנגעים בראשם ינתקו מתחלה, וינולד בנתק נגע, ויצמח בו השער הצהב הדק הקצר. ואחר כך פרש: נתק הוא, לבאר פרוש שלא יטמא עד שיהיה נתק.

ודעת כל רבי המפרשים, שהנגע הזה שהוא הנתק אינו צריך שיהיה בו בהרת ושאת ולא תולדותיהן ולא שום שנוי בעור הראש, אבל כיון שנפתח השער בגריס בראש או בזקן ויעקר משרשו לגמרי הוא הנגע, ואם נולד בו שער צהב דק טמא, וזהו צרעת הראש או הזקן. שהרי (בפסוק ל) טמא הכתוב בתחלה מראהו עמק בשער צהב, וחזר והזכיר (בפסוק לא) בשאינו עמק הסגר, וטמא אותו בפשיון (בפסוק לה), ומשמעות זה שאין מראה הנתק עמק ולא משנה כלל. ובדאי שני הסימנים האלו שהן הפשיון והשער הצהב שוים הם בדינם, ואם בן באו הכתובים ללמד שבין מראהו עמק במראה הבהרת או שאינו עמק ולא משנה כלל, כיון שנפתח מטמא בשער צהב או בפשיון. ובקריאת הרבה שניות בספקא בענין הזה.

אבל היה נראה, שאחר שימרט המקום בראש אינו נגע עד שתולד במקום החלק בהרת ותולדתה או שאת ותולדתה, ואז תטמא הבהרת והשאת בשער צהב, כמו שהטמא בעור הבשר בהפך לבן. כי הכתוב שהזכיר נגע בראש או בזקן ואמר: והנה מראהו עמק מן העור, ירמו למראות הנגעים הנזכרים למעלה,

נגע שבמקום שער לנגע שבמקום בשר, שזה סימנו בשער לבן, וזה סימנו בשער צהב, שנהפך שער שחור שבו לצהב. נתק הוא, כף שמו של נגע שבמקום שער. לשון רש"י. והנראה מן הלשון הזה, שההפך שבין נגע הראש והזקן לנגע עור הבשר הוא זה שהזכיר בגוף השער הלבן והצהב, כי הנגע בארבע מראותיו כשהוא בתוך שער הראש והזקן אם נצהב בו שער, טמא, כאשר הוא טמא בעור הבשר אם הוא לבן.

וכי היאך אפשר לומר כן, והלא הוא עצמו כתב (בפסוק מב) כמראה צרעת עור בשר, שמיטמא בארבע מראות, ולא כמראה נתקים של מקום שער שאין מטמאים בארבע מראות, שאת ותולדתה בהרת ותולדתה. ואם בארבע מראות אין מטמא, באיזה מראה ובאיזה ענין הוא מטמא, ולא הזכיר בו הכתוב אלא סימני החלוטה שבסוף, שער צהב ופשיון.

אבל חשב הרב, שנגע הראש והזקן הודיעו הכתוב בשמו, שאמר (בפסוק ל): נתק הוא, והוא השם הודיע לו ובשם הזה הוא נזכר. והנה הזכיר בנגעים שמותם ומראיהן, בהרת לבנה (פסוק ד), שאת לבנה (פסוק י), ובראש הזכיר שמו, ובשמו הוא נודע, אבל השם ההוא טמא הכתוב. וחזר ופרש סימני החלוטה בסוף. זו היא סברת הרב בנתק. וכן נראה עוד מדברי, כי טעם הפרשה השניה (פסוק מ): ואיש כי ימרט ראשו, לומר כי כאשר ימרט הראש, שיגשר השער ויקרח, יהיה טהור מטמאת נתקים מראש, ואין מטמא באותו נגע הנקרא נתק, ויהיה נדון כדני עור בשר שאת ותולדתה, דכיון שאין כאן שער יצא מקלל דין ראש וזקן.

וכל זה אינו כן, שהראש או הזקן בעור שער בהן אינן מטמאין במראות נגעים כלל, אבל כאשר ימרט מקום בראש ויגשר השער שבו מעקרו, שנעשה המקום חלק ופגיו מכל שער, ונולד במקום הנתוק שהוא שער צהב ודק, הוא הנגע הטמא. ולכן נקרא נתק, בעבור שנפתח משם השער, לא שהוא שם בלבד כמו שאמר הרב ז"ל, אבל כשמו כן הוא, שצריך נתק השער שהוא בגריס. ואחר נתק השער הראשון התולדי מן המקום ההוא, אם נולד שם השער הצהב הדק הלוקי, הוא

לא וְיִחְזִי כִהְנֵא ית מַכְתָּשׁ נִתְקָא וְהָא לית מַחְזוּהי עֲמִיק מִן מַשְׁכָּא וְשַׁעַר אָפֶס לית בה וְנִסְגֵּר כִּהְנֵא ית מַכְתָּשׁ נִתְקָא שְׁבַעַת יוֹמִין:

ע"כ וְשַׁעַר שְׁחֹר אֵין בוּ. הָא אַם הִיָּה בוּ שַׁעַר שְׁחֹר – טְהוֹר וְאֵין צְרִיךְ לְהַסְגֵּר, שַׁעַר שְׁחֹר – סִמֵּן טְהוֹרָה הוּא בְּנִתְקִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: "וְשַׁעַר שְׁחֹר צִמַּח-בוּ וְגו'".

לד וְיִחְזִי כִהְנֵא ית מַכְתָּשׁא בְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה וְהָא לֹא אוֹסֵף נִתְקָא וְלֹא הָיָה בֵּה שַׁעַר סָמָךְ וּמַחְזוּהי נִתְקָא לית עֲמִיק מִן מַשְׁכָּא:

(לא) וְכִי-יֵרָאָה הַכֹּהֵן אֶת-הַנֶּגַע הַנֶּתֶק וְהֵנָּה אֵין-מֵרְאָהּ עִמָּךְ מִן-הָעוֹר וְשַׁעַר שְׁחֹר אֵין בוּ וְהַסְגִּיר הַכֹּהֵן אֶת-הַנֶּגַע הַנֶּתֶק שְׁבַעַת יָמִים:

(לב) וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת-הַנֶּגַע בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי וְהֵנָּה לֹא-פָשָׂה הַנֶּתֶק וְלֹא-הָיָה בוּ שַׁעַר צָהָב וּמֵרְאָה הַנֶּתֶק אֵין עִמָּךְ מִן-הָעוֹר:

ע"כ וְהֵנָּה לֹא-פָשָׂה וְגו' . הָא אַם פָּשָׂה, אוּ הִיָּה בוּ שַׁעַר צָהָב – טָמֵא.

לג וַיִּגְלַח סִתְרֵי נִתְקָא וְדַעַם נִתְקָא לֹא יִגְלַח וְנִסְגֵּר כִּהְנֵא ית נִתְקָא שְׁבַעַת יוֹמִין תְּנִינוּת:

(לג) וְהִתְגַּלַּח וְאֶת-הַנֶּתֶק לֹא יִגְלַח וְהַסְגִּיר הַכֹּהֵן אֶת-הַנֶּתֶק שְׁבַעַת יָמִים שְׁנִית:

ע"כ וְהִתְגַּלַּח . סְבִיבוֹת הַנֶּתֶק . וְאֶת-הַנֶּתֶק לֹא יִגְלַח . (ח"ט) מִנִּיחַ שְׁתֵּי שְׁעֵרוֹת סְמוּךְ לוֹ סְבִיב כְּדֵי שִׁיְהֵא נִכָּר אַם פָּשָׂה, שָׂאֵם יִפְשָׂה יַעֲבֹר הַשְּׁעֵרוֹת וַיֵּצֵא לְמָקוֹם הַגָּלוּת . יִמְבִּין

לד וְיִחְזִי כִהְנֵא ית נִתְקָא בְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה וְהָא לֹא אוֹסֵף נִתְקָא בְּמַשְׁכָּא וּמַחְזוּהי ליתוּהי עֲמִיק מִן מַשְׁכָּא וַיִּדְכִּי יִתָּה כִּהְנֵא וַיִּצַּעַע לְבוּשׁוֹהִי וַיִּדְכִּי:

(לד) וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת-הַנֶּתֶק בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי וְהֵנָּה לֹא-פָשָׂה הַנֶּתֶק בְּעוֹר וּמֵרְאָהּ אֵינְנוּ עִמָּךְ מִן-הָעוֹר וְטָהַר אַתָּה הַכֹּהֵן וְכִכֶּם בְּגָדֶיךָ וְטָהַר:

לה וְאֵם אוֹסְפָא יוֹסֵף נִתְקָא בְּמַשְׁכָּא בְּתֵר דְּכוּתָהּ:

(לה) וְאִם-פָּשָׂה יִפְשָׂה הַנֶּתֶק בְּעוֹר אַחֲרֵי טְהוֹרָתוֹ:

ע"כ אַחֲרֵי טְהוֹרָתוֹ . אֵין לי אֵלָא פּוֹשָׂה לְאַחֵר הַפִּטּוֹר, מִנִּין אִף בְּסוּף שְׁבוּעָה רִאשׁוֹן וּבְסוּף שְׁבוּעָה שְׁנִי? תִּלְמוּד לומר: "פָּשָׂה יִפְשָׂה".

רמב"ן על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

יִזְהִיר שְׁלֹא יַעֲבִיר תַּעַר עַל מְקוֹם הַנֶּתֶק, שָׂאֵף עַל פִּי שָׂאֵין בוּ שַׁעַר, אַם יַעֲבִיר תַּעַר עַל מְקוֹם הַנֶּתֶק הַנֶּתֶק הַנֶּתֶק הַנֶּתֶק, וְהֵנָּה סָבָה לְהַצְמִיחַ בוּ שַׁעַר, שְׁכֵן דְּרִיךְ בְּעִלֵּי חֲטָטִין שְׁבִירָא וְכָל הַמְשִׁירִין שְׁעֵרוֹתֵיהֶן לְגִיר מְקוֹם הַנֶּתֶק וְגַם לַעֲשׂוֹת בֵּהֶן בְּאֶזְמֵל חֲבוּרוֹת חֲתוּכוֹת.

אָבָל בְּתוֹרַת כְּהֵנִים (כָּאן) דְּרָשׁוּ: וְאֵת הַנֶּתֶק לֹא יִגְלַח, וְכִי מָה יֵשׁ בוּ, כְּלוּמָר, וְהָלֹא נִתְקַן הַשַּׁעַר מִמֶּנּוּ, אֵלָא סְמוּךְ לְנֶתֶק לֹא יִגְלַח, הָא כִּיכֵד, מִגְלַח חוּצָה לוֹ וּמִנִּיחַ שְׁתֵּי שְׁעֵרוֹת סְמוּךְ לְנֶתֶק כְּדֵי שִׁיְהֵא נִכָּר אַם פָּשָׂה, וְזִהוּ שְׁתֵּרוּם אֲנָקְלוּס: וַיִּגְלַח סִתְרֵי נִתְקָא וְדַעַם נִתְקָא לֹא יִגְלַח, שְׁנִינִי בְּכָל סְבִיבֵי שְׁתֵּי שְׁעֵרוֹת לְהַכִּיר בֵּהֶן הַפִּשּׁוּן.

וְהִיָּה טַעַם אֵת, כְּמוֹ: וַיֵּשֶׁב דָּוִד אֶת הָעָם וַיִּשְׁאַל לָהֶם לְשָׁלוֹם (שְׁמוּאֵל-א ל כא), שְׁבָא סְמוּךְ לָהֶם וְלֹא בָּא בְּתוֹכָם. אוּ טַעַמוּ כְּטַעַם "עַם" וַיִּחְסֹר מִלַּת "אֲשֶׁר", יֵאמֹר, וְאֲשֶׁר עַם הַנֶּתֶק לֹא יִגְלַח, וְכְמוֹהוּ רִבִּים.

לְעוֹלָם, אֵין זֶה נֶתֶק, אָבָל הָאִישׁ הַזֶּה קָרַח הוּא אוּ גִבַּח כְּדִרְךָ בְּנֵי אָדָם הַקְּרָחִים וְטָהוֹר הוּא.

אָבָל אַם יִהְיֶה בְּקִרְחַת אוּ בְּגִבַּחַת מִמְּרֹאוֹת הַנֶּגְעִים, יִהְיֶה טָמֵא כְּמֵרְאָה צְרַעַת עוֹר בְּשַׁר וּבְסִימְנֵיהוֹן מִחֵה וּפִשְׁיוֹן, אֵלָא שְׁמַעְטוּ חֲכָמִים מִמֶּנּוּ בְּמִדְרָשׁם שַׁעַר לְכֵן. וְטַעַם הַדְּבָר, לְפִי שְׁכָר בְּמִרְט הָרֹאשׁ וְאֵין רֹאשׁ לְגִדֵּל שַׁעַר כָּלֵל, וְאֵם יִגְדֵּל מַעַט שַׁעַר בְּמִקְרָה, לְעוֹלָם לֹא יִהְיֶה שְׁחֹר וְלֹא בְּחִבּוֹנַת שַׁעַר, אֵלָא לְקוֹי וְלִכְבֵּן.

וְזֶה דַּעַת חֲכָמֵי הַצִּדְקוֹתִים בְּפִרוּשׁ מִסְכַּת נֶגְעִים, וְעִנְיָן הַמְשִׁנִּי וְהַכְּרִיתוֹת הַשְּׁנִינִי שֶׁם נִוְטָה לְדְבָרֵיהֶם. וְאֵם כֵּן יִהְיֶה הַנֶּתֶק חָלִי הַסַּעֲפָה אוּ הַחֲלִים הַיְדוּעִים הַנִּקְרָאִים מִחֲלַת שׁוּעַל וְשִׁבִּיל הַנֶּחֱשׁ, וְכָלֵם חֲלִים וַיֵּשׁ לָהֶם עוֹר, וְהַמְרִיטָה הִיא הַקְּרַחַת וְאֵין לָהּ עוֹר וְרִפּוּאָה כָּלֵל.

(לג) וְהִתְגַּלַּח וְאֶת הַנֶּתֶק לֹא יִגְלַח. כְּפִי פִּשְׁוֹטוֹ,

רְבוּתֵינוּ שְׂאִינוּ מְטַמֵּא בְּשַׁעַר לְכֵן, כְּמוֹ שְׁשִׁנְיָנוּ (נֶגְעִים פ"ד מ"ג): שְׁהַמְחִיָּה מְטַמֵּא בְּקִרְחַת אוּ בְּגִבַּחַת מִה שְׂאֵין כֵּן בְּשַׁעַר לְכֵן. וַיִּדְרֹשׁ כֵּן בְּתוֹרַת כְּהֵנִים (נֶגְעִים פָּרָק יא ב).

וַיֵּשׁ מִן הַמְּפָרָשִׁים שְׂאוּמָרִים כִּי טַעַם הַפִּרְשִׁיּוֹת לְהַבְדִּיל בֵּין הַנֶּתֶק וּבֵין הַמְּרִיטָה. וְהַעֲנִין הוּא, כִּי קִרְחַת וּגִבַּחַת הוּא שְׁעֵקֶר הַשַּׁעַר בְּעִנְיָן שְׂאִינוּ עֲתִיד לְחֹזֵר, כְּגוֹן שֶׁסָּף שַׁעַר רִאשׁוֹ בְּסֵם מִשִּׁיר הַשַּׁעַר, אוּ שְׁעֵקֶר בְּטָבְעוֹ בְּיָבוּשׁ הַלֶּחֶה.

וְעִנְיָן הַפִּרְשָׁה כְּפִי הַדַּעַת הַזֶּה, כִּי מִתְחַלֶּה דְבַר הַתְּחִיב בְּנֶתֶק וְהוּא שְׁשִׁיר הַשַּׁעַר וְנִקְרָא, מִלְשׁוֹן: וְנִתְּקוּ וְכָרוֹת (לְחַלּוֹ כב כד), נִתְּקוּ כְּפִי הַפִּרְשָׁה הַכְּהֵנִים (וְהוֹשֵׁעַ ד, יח), וְאַחֲרֵי כֵּן אָמַר כִּי כְּאֲשֶׁר יִמְרֹט רִאשׁוֹ שְׁעֵקֶר הַשַּׁעַר בְּמִרְיטָה שִׁשְׂאֵר הָרֹאשׁ חָלַק וּמִלְכָּן כְּעִין נִחֲשֶׁת מִמְרֹט (מִלְכִּים-א ז, מ"ה), וְכַעֲנִין שְׁכָתוֹב: לְמַעַן יִהְיֶה לָּהּ בְּרֵךְ מִרְטָה (וְיִחְזָקֵאל כ"א, ט"ו), שְׁבִירָדָע שְׁלֹא יִחֹזֵר שֶׁם שַׁעַר

(לו) וְרָאֵהוּ הַכֹּהֵן וְהֵנִיחַ פָּשָׁה הַנֶּתֶק בְּעוֹר לֹא־יִבְקֶר הַכֹּהֵן לְשַׁעַר הַצֹּהֵב טָמֵא הוּא:

(לז) וְאִם־בְּעֵינָיו עָמַד הַנֶּתֶק וְשַׁעַר שָׁחַר צִמְח־בּוֹ גִּרְפָּא הַנֶּתֶק טָהוֹר הוּא וְטָהְרוּ הַכֹּהֵן: ׀

הש"י וְשַׁעַר שָׁחַר • מִנֵּין אִף הִדְרָק וְהָאֵדָם שְׁאִינוּ צָהָב? תִּלְמוּד לומר: "וְשַׁעַר". וְלִשׁוֹן "צָהָב" דּוּמָה לַתְּכֵנִית הַזֹּהָב, "צָהָב", כְּמוֹ "זָהָב", אורפל"א בַּלַּע"ז. טָהוֹר הוּא וְטָהְרוּ הַכֹּהֵן. הָא טָמֵא שְׁטָהְרוּ הַכֹּהֵן, לֹא טָהוֹר (כור"ק ז).

(לח) וְאִישׁ אוֹ־אִשָּׁה כִּי־יִהְיֶה בְּעוֹר־בָּשָׂרָם בַּהֲרֹת בַּהֲרֹת לְבָנָת:

הש"י בַּהֲרֹת • חֲכָרְבוֹרוֹת.

(לט) וְרָאֵה הַכֹּהֵן וְהֵנִיחַ בְּעוֹר־בָּשָׂרָם בַּהֲרֹת בַּהֲרֹת לְבָנָת בַּהֲקָה הוּא פָּרַח בְּעוֹר טָהוֹר הוּא: ׀

הש"י בַּהֲרֹת לְבָנָת • שְׁאִין לְבָן שֶׁלֶהֶן עַז אֵלָא בַּהֲקָה. בַּהֲקָה • כְּמִין לְבָן הַנֶּרְאָה בְּבָשָׂר אָדָם אָדָם, שְׁקוֹרִין רוֹשׁוֹ, בֵּין חֲכָרְבוֹרוֹת אֲדָמִימוֹתוֹ, קָרוֹי בַּהֲקָה, כְּאִישׁ עֹדֶשֶׁן שְׁבִין עֲדָשָׁה לְעֲדָשָׁה מִכַּהִיק הַבָּשָׂר בְּלִבָּן צִח.

• יום שלישי ב' אייר •

(מ) וְאִישׁ כִּי יִמָּרֵט רֹאשׁוֹ קִרְחַת הוּא טָהוֹר הוּא:

הש"י קִרְחַת הוּא טָהוֹר הוּא • טָהוֹר מִטְּמֵאֵת נִתְקִין, שְׁאִינוּ נִדוֹן בְּסִמְנֵי רֹאשׁ וְזָקָן, שֶׁהֵם מְקוֹם שַׁעַר, אֵלָא בְּסִמְנֵי נִגְעֵי עוֹר בָּשָׂר: בְּשַׁעַר לְבָן, וּמִחֲזִיה וּפְשִׁיזוֹן.

~ נְקוּדוֹת מִשִּׁיחוֹת קוֹדֶשׁ ~ (לקוטי שיחות כז עמ' 93)

שְׁאִינוּ נִדוֹן בְּסִמְנֵי רֹאשׁ וְזָקָן . . אֵלָא בְּסִמְנֵי נִגְעֵי עוֹר בָּשָׂר (רש"י יג, מ) אִינוּ מִפְּרָשׁ שֶׁבָּא לְלַמֵּד שֶׁ"יִמָּרֵט רֹאשׁוֹ" אִינוּ מִטְּמֵא. וְנִמּוּקוֹ עֲמוֹ: עַל "נִתְקַח הוּא" מִפְּרָשׁ רִש"י "כִּי שְׂמוֹ שֶׁל נִגַּע שֶׁבְּמִקּוֹם שַׁעַר", הֵיִינוּ שֶׁהִנָּגַע אִינוּ נּוֹצֵר מִנְּשִׁירָה דִּקְא (וידלֹא כְּהֶרֶמְב"ן, שֶׁכֶּתֶב "שִׁנְתָּק מִשֵּׁם הַשַּׁעַר", הֵיִינוּ שֶׁנִּגַּע בְּרֹאשׁ אוֹ בְּזָקָן עֵינָיו נְשִׁירַת שַׁעַר). וּמִכֵּיִן שִׁנְשִׁירַת שַׁעֲרוֹת אִינֶה נִגַּע, אֵין סְבָרָא לומר שֶׁ"יִמָּרֵט רֹאשׁוֹ" הוּא סִמֵּן טְמֵאָה, וְאֵין צָרָף לְשַׁלֵּל אֶת זֶה; אֵלָא הַכְּתוּב מְלַמֵּד דִּינוֹ שֶׁל נִגַּע שֶׁנוֹלַד בְּמִקּוֹם זֶה.

(מא) וְאִם מִפָּאֵת פָּנָיו יִמָּרֵט רֹאשׁוֹ גִּבַּח הוּא טָהוֹר הוּא:

הש"י וְאִם מִפָּאֵת פָּנָיו • מִשְׁפּוּעַ קָדְקַד כְּלָפִי פָּנָיו, קָרוֹי "גִּבַּחַת", וְאִף הַצְדָּעִין שֶׁמִּכָּאֵן וּמִכָּאֵן בְּכָלֵל, וּמִשְׁפּוּעַ קָדְקַד כְּלָפִי אַחֲרָיו קָרוֹי "קִרְחַת".

(מב) וְכִי־יִהְיֶה בְּקִרְחַת אוֹ בְּגִבַּחַת נִגַּע לְבָן אֲדָמָה צִרְעַת פִּרְחַת הוּא בְּקִרְחָתוֹ אוֹ בְּגִבַּחָתוֹ:

הש"י נִגַּע לְבָן אֲדָמָה • פִּתּוּף. מִנֵּין שְׁאָר הַמִּרְאוֹת? תִּלְמוּד לומר: "כְּמִרְאָה צִרְעַת עוֹר בָּשָׂר" – כְּמִרְאָה הַצִּרְעַת הָאֲמוֹר בְּפִרְשֵׁת 'עוֹר בָּשָׂר': "אָדָם כִּי־יִהְיֶה בְּעוֹר־בָּשָׂרוֹ". וְמֵהוּ אֲמוֹר בּוֹ? שֶׁמִּטְמֵא בְּאַרְבַּע מִרְאוֹת וְנִדוֹן בְּשָׁנֵי שְׁבוּעוֹת, וְלֹא כְּמִרְאָה צִרְעַת הָאֲמוֹר בְּשָׁחִין וּמִכָּה, שֶׁהוּא נִדוֹן בְּשִׁבּוּעַ אֶחָד, וְלֹא כְּמִרְאָה נִתְקִין שֶׁל מְקוֹם שַׁעַר, שְׁאִין מִטְּמֵאִין בְּאַרְבַּע מִרְאוֹת: שְׁאֵת וְתוֹלְדָתָהּ, בַּהֲרֹת וְתוֹלְדָתָהּ.

מִכָּאֵרִי יֵהִי בְּקִרְחָתוֹת אוֹ בְּגִלּוּשׁוֹתָהּ מִכְּתֵשׁ חִזּוֹר סְמוּק סְגִירוֹת סְגִיָּא הִיא בְּקִרְחָתוֹת אוֹ בְּגִלּוּשׁוֹתָהּ:

שיעור יומי ליום שלישי ב' אייר ושנים מקרא ואחד תרגום – יג – פרשת תזריע-מצורע מג

(מג) וְרָאָה אֹתוֹ הַכֹּהֵן וְהֵנִיחַ שְׂאת־הַנֶּגַע לְבִנְיָה אֲדַמְדָּמַת בְּקֶרְחָתוֹ אוֹ בְּגִבְחָתוֹ כַּמְרָאָה צִרְעַת עוֹר בְּשָׂר׃

(מד) אִישׁ-צָרוּעַ הוּא טָמֵא הוּא טָמֵא יִטְמְאוּנוּ הַכֹּהֵן בְּרֹאשׁוֹ נִגְעוֹ׃

כ"ט" – בְּרֹאשׁוֹ נִגְעוֹ • אֵין לִי אֶלָּא נִתְקִין, מִנֵּין לְרִבּוֹת שָׁאָר הַמִּנְגְּעִים? תִּלְמוּד לומר: "טָמֵא יִטְמְאוּנוּ", לְרִבּוֹת אֵת כֵּלָן. עַל כֵּלָן הוּא אוֹמֵר: "בְּגִדָיו יִהְיוּ פְרָמִים וְגו'".

(מה) וְהִצְרֹעַ אֲשֶׁר-בּוֹ הַנֶּגַע בְּגָדָיו יִהְיוּ פְרָמִים וְרֹאשׁוֹ יִהְיֶה פָרוּעַ וְעַל-שָׂפָם יַעֲמֶה וְטָמֵא טָמֵא יִקְרָא׃

כ"י" – פְּרָמִים • קְרוּעִים. פָּרוּעַ • מְגֻדֵּל שַׁעַר. וְעַל-שָׂפָם יַעֲמֶה • כָּאֵבֶל. שָׂפָם • שַׁעַר הַשְּׂפָתִים, גְּרִינוֹ"ן בְּלַע"ו. וְטָמֵא טָמֵא יִקְרָא • מְשֻׁמֵּעַ שֶׁהוּא טָמֵא, וְיִפְרָשׁוּ מִמֶּנּוּ (מ"ק ה').

(מו) כָּל-יָמָיו אֲשֶׁר הֵנִיחַ בּוֹ יִטְמֵא טָמֵא הוּא בְּדָד יֵשֵׁב מִחוּץ לַמַּחֲנֶה מִזְשָׁבוֹ׃ ׀

כ"י" – בְּדָד יֵשֵׁב • שְׁלֵא יִהְיוּ שָׁאָר טָמְאִים יוֹשְׁבִים עִמּוֹ. וְאָמְרוּ רַבּוּתֵינוּ: מַה נִּשְׁתַּנָּה מִשָּׁאָר טָמְאִים לִישֵׁב בְּדָד? הוֹאִיל וְהוּא הַבְּדִיל בְּלִשׁוֹן הָרַע בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ וּבֵין אִישׁ לְרַעְהוּ, אָף הוּא יִבְדֵּל. מִחוּץ לַמַּחֲנֶה • חוּץ לְשֵׁלֶשׁ מַחֲנוֹת (פסחים טו').

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות 12 עמ' 39)

הוֹאִיל וְהוּא הַבְּדִיל בְּלִשׁוֹן הָרַע . . אָף הוּא יִבְדֵּל (רש"י יג, מו) כֶּתֶב בַּסֵּפֶר 'מֹאזָר עֵינַיִם': הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְקַבֵּל תַּעֲנוּג מִכָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, אֶפְלוּ מִרְשָׁע גָּדוֹל . . וְכַשֵּׁמֻדָּבָר לִשׁוֹן הָרַע עַל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, אֶפְלוּ כִּשְׂאוֹמֵר אָמַת, הוּא מִבְטֵל תַּעֲנוּג הַבוֹרָא . . וּמִבְּיָא בּוֹ מִדַּת עֲצָבוֹת כְּבִיכּוֹל . . וּמִהַפֵּךְ מַעֲנֵג לִנְגַע. לֵכֵן שָׁכְרוּ מִדָּה כִּנְגֵד מִדָּה - נִגְעִים בָּאִים עָלָיו.

(מז) וְהַפֶּגֶר בִּיְיָהִי בּוֹ נִגַּע צִרְעַת בַּבֶּגֶד צֹמֶר אוֹ בַבֶּגֶד פִּשְׁתִּים׃ רמב"ן

(מח) אוֹ בִשְׂתִי אוֹ בְעֶרֶב לִפְשִׁתִּים וְלִצְמֹר אוֹ בְעוֹר אוֹ בְכָל-מְלֹאכֶת עוֹר׃

כ"י" – לִפְשִׁתִּים וְלִצְמֹר • שֵׁל פִּשְׁתִּים, אוֹ שֵׁל צֹמֶר. אוֹ בְעוֹר • זֶה עוֹר שֶׁלֹּא נִעְשָׂה בּוֹ מְלָאכָה. אוֹ בְכָל-מְלֹאכֶת עוֹר • זֶה עוֹר שֶׁנִּעְשָׂה בּוֹ מְלָאכָה.

רמב"ן על התורה – מהדורות בלוס, אברמוביץ

לְמַעַט מִהֵן חוּצָה לָאָרֶץ, כִּי לֹא יֵאָרְעוּ שָׁם לְעוֹלָם.

וּמִפְּנֵי זֶה עוֹד אֵינֶם נוֹהָגִים אֶלָּא בַּבְּגָדִים לְבָנִים לֹא בַּצְבוּעִים, כִּי אוֹלֵי הַצֶּבַע הוֹצִיא הַכַּעֲזָר הַהוּא בְּמִקּוֹם הַהוּא כְּטָבְעוֹ, וְלֹא אֶצְבַּע אֱלֹהִים הִיא, וְלִפְדִּיקָהּ הַצְבוּעִים בִּיְדֵי שְׂמִים מְטַמְּאִין כְּדִבְרֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן (נִגְעִים פִּי"א מ"ג). וְעַל דֶּרֶךְ הַפֶּשֶׁט, מִפְּנֵי זֶה יִחְזִירוּ הַכְּתוּב בְּכָל פְּסוּק וּפְסוּק בַּבֶּגֶד אוֹ בְּעוֹר אוֹ בִשְׂתִי אוֹ בְּעֶרֶב, כִּי הַדָּבָר נֶס. וְלְרִבּוּתֵינוּ בָּהֶם מְדַרְשִׁים וְכֵלָם בְּתוֹרַת כִּתְּנִים.

בָּאָרֶץ שֶׁהִיא נִחְלַת ה', כְּמוֹ שֶׁאָמַר (שם): כִּי תִבְּאוּ אֶל אֶרֶץ כְּנַעַן אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם לְאֶחָדָה, וְאֵין הַדָּבָר מִפְּנֵי הִיּוֹת חוּבַת קֶרֶקַע, אֲכַל מִפְּנֵי שֶׁלֹּא יָבֹא הָעֵנָן הַהוּא אֶלָּא בָּאָרֶץ הַנִּבְחָרַת אֲשֶׁר הָשֵׁם הִנִּיחַ שׁוֹכֵן בְּתוֹכָהּ. וּבְתוֹרַת כִּתְּנִים (שם) דָּרְשׁוּ עוֹד שֶׁאֵין הַכִּית מְטַמֵּא אֶלָּא אַחֵר כְּבוֹשׁ וְחִלּוּק, וְשִׁיחָה כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִכִּיר אֶת שְׁלוֹ. וְהַשֵּׁעַם, כִּי אִזּוֹ נִתְשַׁקְּבָה דַּעְתָּם עָלֵיהֶם לְדַעַת אֶת ה' וְתִשְׁרָה שְׂכִינָהּ בְּתוֹכָם, וְכֵן אֲנִי חוֹשֵׁב בְּנִגְעֵי הַבְּגָדִים שֶׁלֹּא יִהְיֶה אֶלָּא בָּאָרֶץ, וְלֹא הַצֶּבַע

(מז) וְהַבֶּגֶד כִּי יִהְיֶה בּוֹ נִגַּע צִרְעַת. זֶה הָעֵנָן אֵינֶנּוּ בְּטֵבַע כֵּלָל, וְלֹא הוּא הַכֵּלָל, וְכֵן נִגְעֵי הַבְּתִים. אֲכַל בְּהִיּוֹת יִשְׂרָאֵל שְׁלֵמִים לֵה', יִהְיֶה רוּחַ הַשֵּׁם עָלֵיהֶם תְּמִיד לְהַעֲמִיד גּוֹפֶם וּבְגִדֵיהֶם וּבְחִיָּהֶם כַּמְרָאָה טוֹב, וְכַאֲשֶׁר יִקְרָה בְּאֶחָד מֵהֶם חֲטָא וְעוֹן, יִתְהַוֶּה כְּעוֹר בְּכִשְׁרוֹ אוֹ בַּבֶּגֶד אוֹ בְּבִיתוֹ, לְהִרְאוֹת כִּי הָשֵׁם סָר מֵעָלָיו.

וְלִכְךָ אָמַר הַכְּתוּב (לְהֵלֵךְ יד לד): וְנִתְתִּי נִגַּע צִרְעַת בְּבֵית אֶרֶץ אֲחֻזְתְּכֶם, כִּי הִיא מִכַּת הָשֵׁם בְּבֵית הַהוּא. וְהִנֵּה אֵינֶנּוּ נוֹהָג אֶלָּא

מט ויהי מכתשא ירוק או סמוק בלבושא או במשקא או בשתיא או בערבא או בכל מאן דמשך מכתש סגירותא הוא ויתחזי לכהנא :

(מט) והיה הנגע ירקרק או אדמדם בפגד או בעור או בשתי או בערב או בכל-כלי-עור נגע צרעת הוא והראה את-הכהן :

ה"י ירקרק • ירק שבירקין • אדמדם • אדם שבאדמים.

נ ויתחזי כהנא ית מכתשא ויסגר ית מכתשא שבעת יומין :

נא ויתחזי ית מכתשא ביומא שביעאה ארי אוסף מכתשא בלבושא או בשתיא או בערבא או במשקא לכל די יתעבד משקא לעבידא סגירות מחזרא מכתשא מסאב הוא :

ה"י צרעת ממארת • לשון "סלון ממאיר" (יחזקאל כח) פוינט"ש בלע"ז. ומדרשו: 'תן בו מארה, שלא תהנה הימנו'.

נב ויזקיד ית לבושא או ית שתיא או ית ערבא בעמרא או בכתנא או ית כל מאן דמשך די יהי בה מכתשא ארי סגירות מחזרא היא בנורא תתוקד :

(נב) וישרף את-הפגד או את-השתי או את-הערב בצמור או בפשתים או את-כל-כלי העור אשר-יהיה בו הנגע כי-צרעת ממארת הוא באש תשרף :

ה"י בצמור או בפשתים • של צמר או של פשתים, זהו פשוטו. ומדרשו: יכול יביא גזי צמר ואניצי פשתן וישרפם עמו? תלמוד לומר: "הוא באש תשרף" – אינה צריכה דבר אחר עמה. אס-כן, מה תלמוד לומר: "בצמור או בפשתים"? להוציא את האמירות שבו, שהן ממין אחר (פסחים סח). אמירות, לשון שפה, כמו אמרא. רמב"ן

נג ואם יחזי כהנא והא לא אוסף מכתשא בלבושא או בשתיא או בערבא או בכל מאן דמשך :

(נג) ואם יראה הכהן והנה לא-פשה הנגע בפגד או בשתי או בערב או בכל-כלי-עור :

נד ויפקד כהנא ויחזרו ית די בה מכתשא ויסגרנה שבעת יומין תננינא :

(נד) וצוה הכהן וכבסו את אשר-בו הנגע והסגירו שבעת-ימים שנית :

ה"י את אשר-בו הנגע • יכול מקום הנגע בלבד? תלמוד לומר: "את אשר-בו הנגע". יכול כל הבגד כלו טעון כבוס? תלמוד לומר: "הנגע". הא פיצד? וכבס מן הבגד עמו.

• יום רביעי ג' אייר •

נה ויתחזי כהנא בתר דחזרו ית מכתשא והא לא שניא מכתשא מן פד הנה ומכתשא לא אוסף מסאב הוא בנורא תוקדנה תברא היא בשחיקותיה או בסדיתותיה :

(נה) וראה הכהן אחרי • הפכס את-הנגע והנה לא-הפך הנגע את-עיניו והנגע לא-פשה טמא הוא באש תשרפנו פחתת הוא בקרחתו או בגפחתו :

ה"י אחרי הפכס • לשון העשות. לא-הפך הנגע את-עיניו • לא הכהה ממראיתו. והנגע לא-פשה • שמענו, שאם לא הפך ולא פשה, טמא. ואין צריך לומר לא הפך ופשה. הפך ולא פשה, איני יודע מה יעשה לו? תלמוד

רמב"ן על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

שאמר שהוא אסור בהנאה מיתור הלשון. וכן הדין בבית המגנע, ונלמד מונתין את הבית (להלן יד מה).

וכך מצאתי במסכת ערלה ירושלמי (פ"ג ה"ג): אבנים המגנעות ששעשן סיד, את

בארמית לקוצים המכאבים חזרי, כחזרא בגבבא דעמרא (ברכות ח.), שקילי טיבותך ושרי אחזרי (שבת סג:). והאמת שהוא לשון מארה, כלומר שהיא קללת אלהים בפגד ובבית באשר הנזרתי (בפסוק מז.), והמדרש

(נב) כי צרעת ממארת הוא. לשון: סלון ממאיר (יחזקאל כח כד), ומדרשו (ת"כ כאן) תן לו מארה שלא תהנה ממנו, לשון רש"י. ואנקלוס תרגם: סגירות מחזרא, שעשאו בן מן: סלון ממאיר, שכן קורין

שיעור יומי ליום רביעי ג' אייר ושנים מקרא ואחד תרגום – יג – פרשת תזריע-מצורע

לומר: "והסגיר את הנגע", מכל-מקום, דברי רבי יהודה. וחכמים אומרים וכו', כדאיתא בתורת כהנים, ורמזותיה פאן לישב המקרא על אפניו. פחתת הוא • לשון גמא, כמו (שמואל ב יח): "באחת הפחתים", כלומר שפלה היא, נגע שמראיו שוקעין. בקרחתו או בגבחתו • בתרגומו: בשחיקותה או בחדותה. קרחתו • שחקים ישנים. ומפני המדרש שהצריך לגזרה שנה: מנין לפריחה בגדים שהיא טהורה? נאמרה "קרחת וגבחת" באדם, ונאמרה "קרחת וגבחת" בגדים. מה להלן פרח בכלו – טהור, אף פאן פרח בכלו – טהור, לכך אחזי הכתוב לשון "קרחת וגבחת". וילענן פרושו ותרגומו, זהו משמעו: קרחת - לשון ישנים, וגבחת - לשון חדשים, כאלו נכתב באחריתו או בקדמותו, שהקרחת לשון אחרים והגבחת לשון פנים, כמו שכתוב: "ואם מפאת פניו וגו'", והקרחת, כל ששופע ויורד מן הקדקד וילאחריו, כך מפרש בתורת כהנים.

נו ואם חזא כהנא והא עמא מכתשא בחר דחרורו יתה וביצע יתה מן לבושא או מן משבא או מן שתא או מן ערבא:

(נו) ואם ראה הפתח והנה כהה הנגע אחרי הפכס אתו וקרע אתו מן-הפגל או מן-העור או מן-השתי או מן-הערב:

רש"י • וקרע אתו • קרע מקום הנגע מן הפגל וישרפנו.

נו ואם תתחזי עוד בלבושא או כשתא או בערבא או בכל מאן דמשך סגיא היא בנראה תוקדנה ית די בה מכתשא:

(נו) ואם-תראה עוד בפגל או-בשתי או-בערב או בכל-כלי-עור פרתת הוא באש תשרפנו את אשר-בו הנגע:

רש"י • פרתת הוא • דבר החוזר וצומח. באש תשרפנו • את כל הפגל.

נח וילבושא או שתא או ערבא או כל מאן דמשך די יתחור ויעדי מנהון מכתשא ויעטבע תננינות וידכי:

(נח) והפגל או-השתי או-הערב או-כל-כלי העור אשר תכבס וסר מהם הנגע וכבס שנית וטהר:

רש"י • וסר מהם הנגע • אם כשכבסוהו בפתחלה על-פי כהן, סר ממנו הנגע לגמרי. וכבס שנית • לשון טבילה. תרגום של 'כבוסין' שפירשה זו לשון לבון: "ויתחור", חוץ מזה, שאינו ללבון אלא לטבל, לכך תרגומו 'ויעטבע'. וכן כל כבוסים בגדים שהן לטבילה, מתרגמין 'ויעטבע'.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ז עמ' 93)

לשון טבילה (רש"י יג, נח) אפשר לבאר את המטרה של כבוס זה בשני פנים. א. הסרת הנגע, ולפי זה משמעותה – לבון. ב. הסרת טמאת הנגע שהתפשטה בכל הפגל, ואז משמעותה – טבילה. וממה שנאמר "וכבס שנית" משמע שהוא בא בהמשך לראשון ויש להם תכן דומה. לכן מפרש לשון 'טבילה', היינו ששניהם מטהרים את הפגל: הראשון מסיר את הנגע, והשני את הטמאה. אף אם הוא לשון 'לבון' – נמצא שהראשון כלל לא טהר את הפגל, רק השני.

נט דא אורייתא דמכתש סגירו בלבוש עמר או כתנא או שתא או ערבא או כל מאן דמשך לדכיותה או לסאבותה: פ פ פ

(נט) זאת תורת נגע-צרעת בגד הצמר או הפשתים או השתי או הערב או כל-כלי-עור לטהרו או לטמאו: פפפ

ס"ז פסוקים, בני"ה סימן. חסלת פרשת תזריע

רמב"ן על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

איתבי רבי חיא בר יוסי קמי רבי יוחנן, הרי אפר הבית אינו בא מתחת עבודה זרה ותיקא אסור, אמר ליה שניה היא, דכתיב ביה נתיצה.

מקאתר הוא (להלן יד מד), תן בו מארה ואל תהנה בו. רבי אבהו אמר בשם רבי יוחנן, כל הנשרפים אפרן מתר חוץ מאפר עבודה זרה.

תני תני עלו מידי טמאתן, ואית תני תני לא עלו מידי טמאתן, מאן דאמר עלו מותרות, ומאן דאמר לא עלו אסורות, דכתיב: צרעת

מוז שיעור יומי ליום רביעי ג' אייר ושנים מקרא ואחד תרגום – יד – פרשת תזריע-מצורע

יד (א) וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

א וּמִלִּיל יָיָ עַם מֹשֶׁה לְמִימָר:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ח"י ע' 100. ע"פ ביאורי החומש)

שְׁמָה שֶׁל הַפְּרָשָׁה - מְצוּרַע בְּדוֹרוֹת הָרִאשׁוֹנִים נִקְרָאת פ' מְצוּרַע - 'פְּרִשְׁת זֹאת תִּהְיֶה', וְרַק בְּדוֹרוֹת הָאַחֲרֹנִים הִתְקַבַּל הַשֵּׁם 'פְּרִשְׁת מְצוּרַע'. וְטַעַם הַדָּבָר בְּפִנְיֵימִיּוֹת הָעֲנִיִּים: יָדוּעַ שֶׁלְעֵתִיד לְבֹא הַחֹשֶׁךְ וְהָרַע יִהְיֶה לְאֹר וְטוֹב. כִּף גַּם בְּנוֹגַע לְמַצְרַע, בְּזִמְן הַגְּלוּת מְצוּרַע הוּא מִשְׁגֵּי שְׁלִילִי. אֲבָל לְעֵתִיד לְבֹא הַתְּשׁוּבָה שֶׁל הַמַּצְרַע תִּהְיֶה בְּבַחֲנֵית 'זְדוּנוֹת נַעֲשׂוֹת לוֹ כְּזָכוּת', כִּף שֶׁהַמִּשְׁגֵּי מְצוּרַע יִהְיֶה לְהִיטֵב דָּבָר חַיִּיבִי. בְּדוֹרוֹת הָרִאשׁוֹנִים לֹא קִרְאוּ בְּשֵׁם מְצוּרַע כִּי לֹא רָצוּ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּדָבָר שְׁלִילִי, לְכֵן הִשְׁתַּמְשׂוּ בְּשֵׁם 'זֹאת תִּהְיֶה' רַמְזוֹ לְכִף שֶׁלְעֵתִיד לְבֹא יִהְיֶה הַמַּצְרַע דָּבָר חַיִּיבִי. אַף בְּדוֹרוֹת הָאַחֲרֹנִים, הַקְּרוֹבִים לְבִיאַת מְשִׁיחַ שְׁאֵז יִהְיֶה הַמַּצְרַע לְדָבָר חַיִּיבִי, קוֹרְאִים לְפָרֶשֶׁה מְצוּרַע עַל־שֵׁם הָעֵתִיד הַקְּרוֹב, שֶׁבּוֹ הַמַּצְרַע יִהְיֶה רַק דָּבָר שֶׁל קִדְשָׁה וְאוֹר.

(ב) זֹאת תִּהְיֶה תוֹרַת הַמַּצְרַע בְּיוֹם טְהֻרָתוֹ וְהוּבָא אֶל־הַכֹּהֵן:

ב דָּא תְּהִי אוריתא דסגירא ביומא דדכותא ויתתי לנת כהנא:

כז"י - זאת תהיה תורת המצורע וגו' • (בגליה כא) מלמד, שאין מטהרין אותו בלילה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יב עמ' 78)

שְׁאִין מְטַהְרִין אוֹתוֹ בְּלִילָה (רש"י יד, ב) בְּתוֹרַת כֹּהֲנִים נִקְטָ לְשׁוֹן חַיִּיבִית - 'וְטְהַרְתּוּ בְּיוֹם'. וְאִיכָּא בִּינְיָהּ: אִם הַפְּסוּק מְחַיֵּב אֶת קִיּוֹם הַטְּהָרָה בְּיוֹם, אֵין לַעֲשׂוֹתָהּ בֵּין הַשְּׁמֻשׁוֹת, שְׁאִינוּ לֹא יוֹם וְלֹא לִילָה; אֲבָל אִם הַפְּסוּק שׁוֹלֵל אֶת קִיּוֹם הַטְּהָרָה בְּלִילָה, נִתֵּן לַעֲשׂוֹתָהּ בֵּין הַשְּׁמֻשׁוֹת, שֶׁהִרִי אֵינוֹ לִילָה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ז עמ' 100)

וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן (יד, ב) וְקָשָׁה, הִרִי הַמַּצְרַע אֵינוֹ בָּא אֶל הַכֹּהֵן, אֲלָא הַכֹּהֵן יוֹצֵא אֵלָיו מַחוּץ לַמַּחֲנֶה. וְעוֹד, מִדּוּעַ נֶאֱמַר "וְהוּבָא", וְלֹא "וּבָא". וְנִשֵּׁי לִמָּר, דְּהִנֵּה כָּל יְהוּדִי, אַף מִי שֶׁנִּמְצָא 'מַחוּץ לְשֵׁלֶשׁ מַחֲנוֹת', סוֹפּוֹ שֶׁיִּחְזֹר בְּתִשְׁבּוּבָה וְיָבֵא 'אֶל הַכֹּהֵן', וְכִמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר "כִּי לֹא יֵדַח מִמּוֹנוֹ נִדְּח". וְאִם לֹא יָבֵא מִרְצוֹנוֹ, יוּבָא בְּעַל כֶּרְחוֹ, כְּכַתּוּב "בְּיַד חֲזָקָה". אֲמַלְךָ עֲלֵיכֶם". רַמְבַּ"ם

(ג) וַיֵּצֵא הַכֹּהֵן אֶל־מַחוּץ לַמַּחֲנֶה וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה נִרְפָּא נִגְעֵה־הַצֹּרַעַת מִן־הַצֹּרַע:

ג ויפיק כהנא למברא למשריתא ויתחי כהנא והא אתפי מכתש סגירותא מן סגירא:

כז"י - אל-מחוץ למחנה • חוץ לשלש מחנות שנשתלח שם בימי חלוטו.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ח"י ע' 100. ע"פ ביאורי החומש)

וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן. וַיֵּצֵא הַכֹּהֵן אֶל מַחוּץ לַמַּחֲנֶה (יד, ב) שְׁאֵלּוֹ הַמְּפָרָשִׁים: מַהוּ שְׁכַתּוֹב "וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן", הִרִי הַכֹּהֵן יוֹצֵא אֶל הַמַּצְרַע, כִּמוֹ שְׁכַתּוֹב מִיֵּד "וַיֵּצֵא הַכֹּהֵן אֶל מַחוּץ לַמַּחֲנֶה"? וְהוּא הַלְשׁוֹן "וְהוּבָא" שֶׁמְשַׁמְעוֹ הוּבָא בְּעַל־כֶּרְחוֹ, הִנֵּה צָרִיךְ לְכַתֵּב "וּבָא אֶל הַכֹּהֵן"? וְהַבְּאוּר בָּזֶה עַל־פִּי תוֹרַת הַחֲסִידוֹת: הַמַּצְרַע מְסַמֵּל אֶדָם שֶׁחֲטָא חֲטָאִים חֲמוּרִים, וְיִשְׁיבְתוּ מַחוּץ לַמַּחֲנֶה מוֹרָה עַל הַתְּרַחֲקוּתוֹ מִהַקְדָּשָׁה. וְעַל זֶה אוֹמֵר הַכֹּהֵן, כִּל חוֹטֵא, יִהְיֶה חֲטָאֵיו הַגְּדוֹלִים בְּיוֹתֵר, סוֹפּוֹ לְחֹזֵר בְּתִשְׁבּוּבָה וְלְבֹא אֶל הַמַּחֲנֶה וְאֶל הַכֹּהֵן (הַמְּסַמֵּל אֶת הַקְדָּשָׁה), אִם לֹא יַעֲשֶׂה אֶת זֶה בְּרִצּוֹנוֹ, הוּא יֵאָלֵץ בְּעַל־כֶּרְחוֹ לְחֹזֵר בְּתִשְׁבּוּבָה. אַךְ עִם זֹאת, מוֹסִיף מִיֵּד הַכֹּהֵן "וַיֵּצֵא הַכֹּהֵן אֶל מַחוּץ לַמַּחֲנֶה" - הַשֵּׁלֶב הָרִאשׁוֹן שֶׁל הַתְּשׁוּבָה יְכוּל לְהִיטֵב בְּעַל־כֶּרְחוֹ, אֲבָל רִצּוֹנוֹ שֶׁל הַכֹּהֵן הִשְׁתַּשְׁבּוּבָה לֹא תִשְׁאָר כְּפוּיָה אֲלָא תִּחְדָּר בְּפִנְיֵימִיּוֹתוֹ. לְכֵן הַשֵּׁלֶב הַשֵּׁנִי שֶׁהַכֹּהֵן יוֹצֵא אֶל מְקוֹמוֹ שֶׁל הַמַּצְרַע, וְשֵׁם הוּא מְדַבֵּר וּמְשַׁפִּיעַ עָלָיו לְחֹזֵר אֶל הַמַּחֲנֶה.

(ד) וַיֵּצֵא הַכֹּהֵן וְלָקַח לְמַטְהַר שְׁתֵּי־צַפְרִים חִיּוֹת טְהוֹרוֹת וַעֲזָן אֶרֶז וּשְׁנֵי תוֹלַעַת וְאַזְבִּי:

ד ויפקד כהנא ויסב למדכי תרתי צפרין חיים דכנן ואעא דארזא וצבע זהורי ואזובא:

כז"י - חיות • (חולין קמא) פֶּרֶט לְטֵרְפוֹת. טְהוֹרוֹת • פֶּרֶט לְעוֹף טָמֵא. לְפִי שֶׁהַנִּגְעִים בָּאִין עַל לְשׁוֹן הָרַע (ערכין טו), שֶׁהוּא מַעֲשֶׂה פְּטוּטִי דְּבָרִים, לְפִיכֵךְ הִזְקָקוּ לְטְהֻרָתוֹ צַפְרִים, שֶׁמְפַטְפְּטִין תְּמִיד בְּצַפְצוֹף קוֹל. וַעֲזָן אֶרֶז • לְפִי שֶׁהַנִּגְעִים

רמב"ן על התורה - מהדורות בלוס. אברמוביץ

(ב) וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן. יֹאמֵר שֶׁתִּהְיֶה זֹאת תוֹרַת הַמַּצְרַע בְּיוֹם שֶׁיֵּצֵא לְהַטְהֵר שִׁיבָא אֶל הַכֹּהֵן, כִּי אֵין לוֹ טְהָרָה לְעוֹלָם וּמִדְּרָשׁוֹ בְּתוֹרַת כֹּהֲנִים (כֹּאן): וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן, שְׁלֹא יִשְׁהָה. וְאִם כֵּן יֹאמֵר כִּי בְּיוֹם שִׁיטְהָר שִׁיטְרַפָּא מִנְּגַעוֹ יוּבָא עַל אֲלָא עַל פִּי. וְאַחֵר כִּף פֶּרֶשׁ כִּי הַכֹּהֵן יֵצֵא אֶל מְקוֹם מוֹשְׁבּוֹ מַחוּץ לַמַּחֲנֶה וְהוּא לֹא יָבֵא אֵלָיו אַף עַל פִּי שֶׁנִּתְרַפָּא.

שיעור יומי ליום רביעי ג' אייר ושנים מקרא ואחד תרגום – יד – פרשת תזריע-מצורע
 באין על גסות הרוח. ושני תולעת ואזב. מה תפנתו ויתרפא? ישפיל עצמו מגאותו כתולעת וכאזב. יצן
 ארז. מקל של ארז. ושני תולעת. לשון של צמר צבוע וזהוית (בי"מ כ"ט).

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כז עמ' 97)

שהנגעים באין על לשון הרע . . על גסות הרוח (רש"י יד, ד) לשון הרע, שהוא חטא חיצוני, המתבטא בדבור בלבד (פספוט) (דברים) – מביא נגעי עור הבשר, המופיעים בחלקי הגוף החיצוניים והנחותים יותר. **גסות הרוח**, שמקומה פנימי ועמוק יותר בנפש האדם – מביאה נגעים המופיעים בראש (או בזקן), האבר החשוב ביותר בגוף האדם. רמב"ן

רמב"ן על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

כגון צפרי עיר הנדחת ועוף שהרג את הנפש, והחליפן בעבודה זרה. ומדרשם זה שם מן הלשון עצמו, שאין צפור אלא עוף טהור. ומשמע מכאן שכל טהור בכלל צפור. וראיתי עוד בירושלמי במסכת נזיר (פ"א ה"א) שאמרו: וכי נזיר טמא צפרים הוא מביא, תורים ובני יונה הוא מביא. אית תניי תני כל עוף טהור קרוי צפרים, את תניי תני כל העופות בין טמא ובין טהור קרוי צפרים. והנה נשאר בידינו ממנו מחלקת. ומכל מקום יתכן שיהיה השם בקטנים בלבד. ובמקרא כך הוא נראה, ממה שאמרו במסכת סוטה (טז:) הבא מים שדם צפור נקר בהם, וכמה הם רביעית, ושאלו גדולה שדוהה את המים, קטנה ונדחית מפני המים מהו. ופרשו, כל שעורי חכמים כך הם, בצפור דרור שצרו חכמים, אין לה גדולה שדוהה את המים ואין לה קטנה שנדחית מפני המים. ואלו היה כל עוף טהור כשר בו, היה מהם מי שדמו דוהה כמה לוגין. ואולי אמרו כן בצפור דרור שהוא מצוה לכתחלה ממדבריו של ר' יוסי הגלילי. וכבר הזכירו בגמרא (שבועות כט:) ודלמא צפורא רבא חזא ואסיק שמייה גמל.

והנכון שיעלה מכל זה הוא שנאמר שכל צפור שאינו דרור פסול אפילו בדיעבד מן המדרש הזה, שלא שנו במשנתנו (נגעים יד א) מצותן שיהיו דרור אף על פי שאינן דרור כשרות, כמו ששינונו בשו"ת (שם יד ה.) וכל הדרורים בעלי פספוט הם. ומה שאמרו בתורת כהנים "לא טמאות", מפני שיש אף בטמאין מינין שהם דרור, כגון הסנונית לרבי אליעזר. או יהיה פרושו, למעט טמאות להן שהן האסורות והטרפות כמו שהעלו בגמרא בפסחים שלוח השן (חלין קמ.). וזהו ההגיון בעיני.

ובהנהגה דרבה (ויקרא רבה טז ז) אמר רבי יהודה ברבי סימון אילין צפרני קולנין, זה האומר לשון הרע, אמר הקדוש ברוך הוא יבא קול ויכפר על קול. ור' יהושע בן לוי אמר, צפרים צפרי דרור, שאכלה מפתו ושתת מן מימיו, והלא דברים קל וחמר וכו'. ויצן ארז ושני תולעת ואזב. אמר רבי אברהם, הוא הגדול והקטן במיני הצמחים, והעד מדברי חכמת שלמה (מלכים א

ואמר הכתוב (דברים יד יא) כל צפור שהרה תאכלו על המינין הרבים ההם, ונתרבה של מצרע מ"כל". ואמר (שם פסוק יב): וזה אשר לא תאכלו מהם כאומר ואלה אשר לא תאכלו מבשרם. ולכך דרשו: טהורות, לא טמאות. ומכל מקום כלם בעלי פספוט הם. וכן: גם צפור מצאה בית ודרור קן לה (תהלים פד ד), כך נראה שאינו שם כולל העופות כלם. וכן: אשר שם צפרים קננו חסידה ברושים ביתה (שם קד יז).

והנראה מדברי רבותינו שכל עופות טהורים ונקראים צפור, אכל מצותו של מצרע בצפרי דרור, דתניא בתורת כהנים (להלן פסוק ג): ושלח את הצפר החיה אל מחוץ לעיר אל פני השדה, רבי יוסי הגלילי אומר צפור שחיה חוץ לכל עיר, ואי זו זה דרור. ומן המדרש הזה הזכירו הפספוט. ויתכן שאינו אלא למצוה, ודיעבד כלם כשרין בו, ולפיכך הוצרכו בתורת כהנים (פאן) למעט טמאות. וכן שנינו במשנה במסכת נגעים (פ"ד מ"א): ומביא שתי צפרים דרור. ושנו עוד שם (משנה ה): שתי צפרים מצותן שיהיו שוות במראה ובקומה ובדמים ולקחתן כאחת, אף על פי שאינן שוות כשרות, שחט אחת מהן ונמצאת שלא דרור יקח זוג לשניה. והשעם בזה, שאף על פי שדיעבד כלן כשרות, כשהן שני מינים פסולות.

ובפירק אלו טרפות (חלין סב.) אמרו: עוף המסרט כשר לטהר בו את המצרע, וזו היא סנונית לבנה שחלקו בה רבי אליעזר ור' יהודה, ומכאן שאין צפרי המצרע מין אחד בלבד, ושארן מטהרין בכל עוף טהור, אבל מצותו בכל עוף דרור, כלומר שדנה בבית כבשדה. ולפיכך אמרו בסנונית דכיון שהיא טהורה לדעת חכמים כשרה לטהר בה, שהיא בכלל דרור. ומכל מקום כל הטהורין כשרים בדיעבד, שכלן בכלל שתי צפרים טהורות. ושנו בספרי (דברים כב ו) אמר רבי יאשיה, כל מקום שנאמר צפור בטהורה הכתוב מדבר. ואמר רבי יצחק עוף טהור נקרא עוף ונקרא צפור, וטמא לא נקרא אלא עוף. וכך הזכירו בגמרא בפסחים שלוח השן (חלין קלט:). ושם (קמ.) העלו כי חיות, שחייני ראשי אברים שלהם, למעוטי מחסות אבר, וכן הטרפות פסולות בהן, ודרשו טהורות, למעט אסורות,

כרחו אל הכהן, וכן: וכי יטהר הזב מזוב (להלן טו יג), ואם טהרה מזובה (שם טו כח), כשיפסקו ויהיו מנקים ממנו, באשר פרשתי (לעיל יב ד). והוא הנכון. (ד) חיות, פרט לטרפות. טהורות, פרט לעוף טמא. לפי שהנגעים באים על לשון הרע שהוא מעשה פסית לפיכך הוצרכו בטהורו צפרים שמפספוטין תמיד בצפצוף קול. לשון רש"י.

ומפני שאמר טהורות, פרט לעוף טמא, נלמד שאין הצפרים מין טהור ידוע, אבל הוא שם כולל כל העופות, אם כן מהו הפספוט הזה שמצאו להם, כי עופות רבים אין בהם פוצה פה ומצפצף. ועוד, כי מדרש חיות, פרט "לטרפות" יבא במחלקת, ולמאן דאמר טרפה חיה אינו כן. ובתורת כהנים (פאן) חיות, לא שחוטות. טהורות, לא טמאות. טהורות, לא טרפות.

ובעלי הפשט אומרים כי כל עוף יקרא צפור, ממה שאמר: צפור שמים ודגי הים (תהלים ח ט), כל צפור כל כנה (בראשית ז יד), כן אדם אמר לצפור כל כנה (יחזקאל לט יז), וכן: ואת הצפור לא כתר (בראשית טו י) על התורים ובני יונה.

והנכון בעיני ששם צפור כלל לעופות הקטנים המשכימים בבקר לצפצף ולשוורר, מלשון ארמית צפרא, וכן לשב ויצפר (שופטים ז ג), ישבים בבקר. ואמר "צפור שמים" (תהלים ח ט) עליהם, כי הם לרבים יגביהו לעוף בשמים. וכל צפור כל כנה (בראשית ז יד) שני מינין, כל הקטנים וכל הגדולים. כי יקרא קן צפור לפנין (דברים כב ו), הם הקטנים שהן רבים, שאפלו בקטניהם חוס. וכן: אשר שם צפרים קננו (תהלים קד יז), כי הם השוכנים בענפי ארזי הלבנון. אמר לצפור כל כנה (יחזקאל לט יז), שיתאספו אפלו הקטנים עליהם, כי הטרופים יבאו מעצמם. וכן: התשחק בו בצפור ותקשרנו לנערותיך (איוב מ כט), כי דרך הנערים לשחק בעוף הקטן. ולשון חכמים כך הוא: כל שיש בידו מקל או צפור (עבודה זרה מ:), האורג משער הנזיר כמלא הסיט בכפר, בצפרתא (תמורה לד), ואמרו: צפורת כרמים (שבת צ:), ואמרו: בשר צפרים מחזירין החולה לחלו (ברכות נו:).

(ה) וַצִּוּהָ הַכֹּהֵן וַיִּשְׁחַט אֶת־הַצֹּפֹר הָאֶחָת אֶל־כְּלִי־חָרָשׁ עַל־מִים חַיִּים:

כ"י"א <עַל־מִים חַיִּים> • נותן אותם תחלה בכלי, כדי שיהא דם צפור נכר בהם, וכמה הן? רביעית.

(ו) אֶת־הַצֹּפֹר הַחִיָּה יִקַּח אֹתָהּ וְאֶת־עֵץ הָאֶרֶז וְאֶת־שָׁנִי הַתּוֹלַעַת וְאֶת־הָאֵזוֹב וְטָבַל אוֹתָם וְאֶת הַצֹּפֹר הַחִיָּה בְּדָם הַצֹּפֹר הַשֹּׁחֲטָה עַל הַמִּים הַחַיִּים:

כ"י"ב <אֶת־הַצֹּפֹר הַחִיָּה יִקַּח אֹתָהּ> • מלמד שאינו אוגדה עמהם, אלא מפרישה לעצמה, אבל העץ והאזוב פרוכים יחד בלשון הזהירות, כענין שנאמר: "וְאֶת־עֵץ הָאֶרֶז וְאֶת־שָׁנִי הַתּוֹלַעַת וְאֶת־הָאֵזוֹב", קיחה אחת לשלשתן. יכול, כשם שאינה בכלל אגדה, כן לא תהא בכלל טבילה? תלמוד לומר: "וְטָבַל אוֹתָם וְאֶת הַצֹּפֹר הַחִיָּה", החזיר את הצפור לכלל טבילה.

(ז) וְהָיָה עַל הַמִּטְהָר מִן־הַצֹּרֶעַת שִׁבְעַת פְּעָמִים וּמִתְהוֹר וְשָׁלַח אֶת־הַצֹּפֹר הַחִיָּה עַל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה:

(ח) וּכְכֶם הַמִּטְהָר אֶת־בְּגָדָיו וְגִלַּח אֶת־כָּל־שַׁעְרוֹ וְרַחֵץ בַּמַּיִם וּמִתְהוֹר וְאַחֵר יָבוֹא אֶל־הַמַּחֲנֶה וַיֵּשֶׁב מַחוּץ לְאַהֲלֹו שִׁבְעַת יָמִים:

כ"י"ג <וַיֵּשֶׁב מַחוּץ לְאַהֲלֹו> • (ת"כ, חולין קמא) מלמד שאסור בתשמיש המטה.

(ט) וְהָיָה בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִגְלַח אֶת־כָּל־שַׁעְרוֹ אֶת־רֹאשׁוֹ וְאֶת־זָקָנוֹ וְאֶת גִּבְתוֹ עֵינָיו וְאֶת־כָּל־שַׁעְרוֹ יִגְלַח וּכְכֶם אֶת־בְּגָדָיו וְרַחֵץ אֶת־בָּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וּמִתְהוֹר:

כ"י"ד <אֶת־כָּל־שַׁעְרוֹ וְגו'> • כלל ופרט וכלל, להביא כל מקום כנוס שער ונראה. רמב"ן

(י) וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִקַּח שְׁנֵי־כִבְשִׁים תְּמִימִים וּכְבִּשָׁה אֶחָת בַּת־שָׁנָתָה תְּמִימָה וּשְׁלֹשָׁה עֶשְׂרִים סֵלֶת מִנַּחֵה בַּלֹּאֵה בִּשְׁמֶן וְלֶגַע אֶחָד שֶׁמֶן:

אבל הרב תפס מדרשו של רבי ישמעאל: מה הביא שער הרגלים, ומה הוציא דבית השחי ודכלי גופא. אבל כקאן הלכה מגלח כדלעת, או מפני שהלכה עוקבת את המדרש, או מפני שהלכה כדברי רבי עקיבא וריבה דכלי גופא, ומעט שבתוך החטם בלבה. וכן שנינו במשנתנו (נגעים פ"ד מ"ב): והעביר תער על כל בשרו, ומפרש בפרק שני דסוטה (טז).

(ט) את כל שער. כלל ופרט וכלל, להביא כל מקום כנוס שער הנראה, לשון רש"י. אבל בתורת כהנים (פאן) גלח את כל שער, יכול אף בית הסתרים, תלמוד לומר גבות עיניו, מה גבות עיניו בנראה אף כל שער בנראה, פרט לבית הסתרים. אי מה גבות עיניו מקום כנוס שער בנראה אף כל מקום כנוס שער בנראה, מנין כנוס שער בשאינו נראה פור שער בשאינו נראה, תלמוד לומר את כל שער גלח.

ה (ג). והנה המצדע ותורת הבית המצדע וטמאת המת קרובים, והנה הם כדמות פסח מצרים. וטעם על פני השדה (פסוק ז), מקום אשר אין שם ישוב שלא תדבק הצרעת. ובתורת כהנים (פאן) אמרו: על פני השדה, שלא יעמד ביפו וישלחנה לים, שלא יעמד בגבית וישלחנה למדבר. ואם כן יהיה הטעם כסוד השעיר המשפלה, ושם ישפלה לעזאזל המדברה וכאן לפורחות השדה. ועוד אפשר זה (להלן טז ח) בע"ה.

שיעור יומי ליום רביעי ג' אייר ושנים מקרא ואחד תרגום – יד – פרשת תזריע-מצורע מט
 כש"א וּכְבַשְׁתָּ אֶחָת • לַחֲטָאת. וְשָׁלַשָּׁה עֶשְׂרֵינִים • לְנֹסְכֵי שְׁלֹשָׁה כְּבָשִׁים הָלָלוּ, שֶׁחֲטָאתוֹ וְאֲשָׁמוֹ שֶׁל מִצְרַע טְעוּנִין
 נִסְכִּים (סוטה יו'). וְלֹג אֶחָד שָׁמֶן • לַהֲזֹת עָלָיו שִׁבְעָה וְלִתֵּן מִמֶּנּוּ עַל תְּנוּפֹה אֲזָנוֹ וּמִתֵּן בַּהֲנוּת. רמב"ן

(יא) וְהַעֲמִיד הַכֹּהֵן הַמַּטְהֵר אֶת הָאִישׁ הַמַּטְהֵר וְאֹתָם
 לִפְנֵי יְהוָה פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:
 כש"א לִפְנֵי ה' • (מנחות צא. כלים פ"א) בְּשַׁעַר נִקְנוֹר וְלֹא בַעֲזָרָה עֲצֻמָּה, לִפִּי שֶׁהוּא מַחֲסֵר כַּפּוּרִים.

(יב) וְלָקַח הַכֹּהֵן אֶת־הַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד וְהִקְרִיב אֹתוֹ לְאַשֶׁם
 וְאֶת־לֹג הַשָּׁמֶן וְהִנִּיף אֹתָם תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה:
 כש"א וְהִקְרִיב אֹתוֹ לְאַשֶׁם • יִקְרִיבֵנוּ לְתוֹךְ הָעֲזָרָה לְשֵׁם אֲשֶׁם. וְהִנִּיף • שֶׁהוּא טְעוֹן תְּנוּפָה חֵי. וְהִנִּיף אֹתָם • אֵת
 הָאֲשֶׁם וְאֵת הַלֹּג.

(יג) וְשָׁחַט אֶת־הַכֶּבֶשׂ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַט אֶת־הַחֲטָאת
 וְאֶת־הָעֹלָה בַּמָּקוֹם הַקָּדֵשׁ כִּי כַחֲטָאת הָאֲשֶׁם הוּא לִפְנֵהוּ
 קֹדֶשׁ קֳדָשִׁים הוּא:
 יג וְכֹסֶם יֵת אִמְרָא בְּאַתְרֵי דִי יְכֹסֶם יֵת
 חֲטָאתָא וְיֵת עֲלֵתָא בְּאַתְרֵי קֳדִישׁ אֲרִי
 כַּחֲטָאתָא אֲשָׁמָא הוּא לְכַהֲנָא קֳדֵשׁ קֳדִישִׁין
 הוּא:

כש"א בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַט וְגו' • עַל יֶרֶךְ הַמִּזְבֵּחַ בַּצִּפּוֹן, וּמָה תִּלְמֹד לומר? וְהֵלֵא כָּבֵד נֶאֱמַר בְּתוֹרַת אֲשֶׁם בַּפֶּרֶשֶׁת
 "צוּ אֶת אֹהֶרֶן", שֶׁהָאֲשֶׁם טְעוֹן שְׁחִיטָתוֹ בַּצִּפּוֹן? לִפִּי שֶׁיֵּצֵא זֶה מִכָּלל אֲשָׁמוֹת לְדוֹן בַּהֲעֲמָדָה. (ובחסים כ) יָכוֹל תֵּהָא
 שְׁחִיטָתוֹ בַּמָּקוֹם הַעֲמָדָתוֹ? לְכָךְ נֶאֱמַר: "וְשָׁחַט... בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַט וְגו'". כִּי כַּחֲטָאת • כִּי כָּל הַחֲטָאוֹת.
 הָאֲשֶׁם • הִזָּה. הוּא לִפְנֵהוּ • בְּכָל עֲבוֹדוֹת הַתְּלוּיוֹת בַּכֹּהֵן, הַשְׁוָה אֲשֶׁם זֶה לַחֲטָאת, שֶׁלֹּא תֵאמַר: הוּאִיל וְיֵצֵא דָמוֹ
 מִכָּלל שָׁאֵר אֲשָׁמוֹת לְהַנִּיחַ עַל תְּנוּפֹה וּבַהֲנוּת, לֹא יֵהָא טְעוֹן מִתֵּן דָּמִים וְאִמּוּרִים לְגַבִּי מִזְבֵּחַ? לְכָךְ נֶאֱמַר: "כִּי
 כַּחֲטָאת הָאֲשֶׁם הוּא לִפְנֵהוּ". יָכוֹל יֵהָא דָמוֹ נִתֵּן לְמַעַלָּה כַּחֲטָאת? תִּלְמֹד לומר וְכו', בְּתוֹרַת כַּהֲנִים.

(יד) וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדָּם הָאֲשֶׁם וְנָתַן הַכֹּהֵן עַל־תְּנוּפֹה אֲזָנוֹ
 הַמַּטְהֵר הַיְּמָנִית וְעַל־בִּהֶן יָדוֹ הַיְּמָנִית וְעַל־בִּהֶן רַגְלוֹ
 הַיְּמָנִית:
 יד וְכֹסֶם בְּהֵנָּה מִדָּמָא וְאֲשָׁמָא וְיִתֵּן בְּהֵנָּה
 עַל רוּם אוּדְנָא דְּמִדְכִּי דִּימִינָא וְעַל אֵלִיוֹן
 יְדָה דִּימִינָא וְעַל אֵלִיוֹן רַגְלָה דִּימִינָא:

כש"א תְּנוּפֹה • גִּדֵּר אֲמָצְעֵי שְׁבָאֲזֵן; וְלִשׁוֹן "תְּנוּפֹה" לֹא נֹדַע לִי, וְהַפּוֹתְרִים קוֹרִים לוֹ: טַנְדְּרוֹ"ס. בִּהֶן • גּוֹדֵל.

(טו) וְלָקַח הַכֹּהֵן מִלֹּג הַשָּׁמֶן וַיִּצֶק עַל־כַּף הַכֹּהֵן הַשְּׂמֹאלִית:
 (טז) וְטָבַל הַכֹּהֵן אֶת־אֶצְבָּעוֹ הַיְּמָנִית מִן־הַשָּׁמֶן אֲשֶׁר
 עַל־כַּף הַשְּׂמֹאלִית וְהוֹה מִן־הַשָּׁמֶן בְּאֶצְבָּעוֹ שִׁבְעָה פְעָמִים
 לִפְנֵי יְהוָה:
 טו וְכֹסֶם בְּהֵנָּה מִלֹּג דְּמִשְׁחָא וִירִיק עַל יָדָא
 דְּכַהֲנָא דְּשְׂמֹאלָא:
 טז וְיִטְבֹּל בְּהֵנָּה יֵת אֶצְבָּעָה דִּימִינָא מִן
 מִשְׁחָא דִּי עַל יְדָה דְּשְׂמֹאלָא וְיַדִּי מִן מִשְׁחָא
 בְּאֶצְבָּעָה שִׁבְעָה זְמַנִּין קָדָם יי:

כש"א לִפְנֵי ה' • (ת"כ) כִּנְגֵּד בֵּית קֳדָשִׁי הַקָּדָשִׁים.

(יז) וּמִיֵּתֵר הַשָּׁמֶן אֲשֶׁר עַל־כַּף יִתֵּן הַכֹּהֵן עַל־תְּנוּפֹה אֲזָנוֹ
 הַמַּטְהֵר הַיְּמָנִית וְעַל־בִּהֶן יָדוֹ הַיְּמָנִית וְעַל־בִּהֶן רַגְלוֹ
 הַיְּמָנִית עַל דָּם הָאֲשֶׁם:
 יז וּמִשְׁאֵר מִשְׁחָא דִּי עַל יְדָה יִתֵּן בְּהֵנָּה עַל
 רוּם אוּדְנָא דְּמִדְכִּי דִּימִינָא וְעַל אֵלִיוֹן יְדָה
 דִּימִינָא וְעַל אֵלִיוֹן רַגְלָה דִּימִינָא עַל דָּמָא
 דְּאֲשָׁמָא:

יח) וְהִנּוּחַ בְּשֵׁמֶן אֲשֶׁר עַל־כֶּבֶד הַכֹּהֵן יִתֵּן עַל־רֹאשׁ
הַמִּטְהָר וּכְפָר עָלָיו הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה: רמב"ן
ז':

יט) וַעֲשֵׂה הַכֹּהֵן אֶת־הַחֲטָאת וְכָפַר עַל־הַמִּטְהָר מִטְּמֵאתוֹ
וְאַחֵר יִשְׁחַט אֶת־הָעֹלָה:

כ) וְהָעֹלָה הַכֹּהֵן אֶת־הָעֹלָה וְאֶת־הַמִּנְחָה הַמִּזְבֵּחַהּ וּכְפָר
עָלָיו הַכֹּהֵן וְטָהַר: ס
כ"א) וְאֶת־הַמִּנְחָה • מִנְחַת נִסְכִּים שֶׁל בְּהֵמָה.

כא) וְאִם־דָּל הוּא וְאִין יָדוֹ מִשְׁנֵת וְלָקַח כֶּבֶשׂ אֶחָד אֲשֶׁם
לְתִנוּפָה לְכַפֵּר עָלָיו וְעִשְׂרוֹן סֹלֶת אֶחָד בָּלוּל בְּשֵׁמֶן
לְמִנְחָה וְלֹא שָׁמֶן:

כב) וְשִׁתִּי תָרִים אֹו שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה אֲשֶׁר תִּשְׁיֹג יָדוֹ וְהָיָה
אֶחָד חֲטָאת וְהָאֶחָד עֹלָה:

כג) וְהִבִּיא אֹתָם בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי לְטַהֲרָתוֹ אֶל־הַכֹּהֵן
אֶל־פֶּתַח אֹהֶל־מוֹעֵד לִפְנֵי יְהוָה:

כד) וְלָקַח הַכֹּהֵן אֶת־כֶּבֶשׂ הָאֲשֶׁם וְאֶת־לֶג הַשֶּׁמֶן וְהִגִּיף
אֹתָם הַכֹּהֵן תִּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה:

כה) וְשָׁחַט אֶת־כֶּבֶשׂ הָאֲשֶׁם וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדָּם הָאֲשֶׁם
וְנָתַן עַל־תֵּנוּד אֹזֶן־הַמִּטְהָר הַיְמָנִית וְעַל־בֶּהֱן יָדוֹ הַיְמָנִית
וְעַל־בֶּהֱן רִגְלוֹ הַיְמָנִית:

כז) וְהָיָה בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי לְצַפְרִים וּלְהִזָּאת עֵץ אֶרֶז וְאֶזֶב וּשְׁנֵי תוֹלַעַת.

כח) וְשִׁתִּי תָרִים אֹו שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה אֲשֶׁר תִּשְׁיֹג יָדוֹ וְהָיָה
אֶחָד חֲטָאת וְהָאֶחָד עֹלָה:

כט) וְהִבִּיא אֹתָם בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי לְטַהֲרָתוֹ אֶל־הַכֹּהֵן
אֶל־פֶּתַח אֹהֶל־מוֹעֵד לִפְנֵי יְהוָה:

ל

לא) וְלָקַח הַכֹּהֵן אֶת־כֶּבֶשׂ הָאֲשֶׁם וְאֶת־לֶג הַשֶּׁמֶן וְהִגִּיף
אֹתָם הַכֹּהֵן תִּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה:

לב) וְשָׁחַט אֶת־כֶּבֶשׂ הָאֲשֶׁם וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדָּם הָאֲשֶׁם
וְנָתַן עַל־תֵּנוּד אֹזֶן־הַמִּטְהָר הַיְמָנִית וְעַל־בֶּהֱן יָדוֹ הַיְמָנִית
וְעַל־בֶּהֱן רִגְלוֹ הַיְמָנִית:

לג) וְהָיָה בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי לְצַפְרִים וּלְהִזָּאת עֵץ אֶרֶז וְאֶזֶב וּשְׁנֵי תוֹלַעַת.

לד) וְשִׁתִּי תָרִים אֹו שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה אֲשֶׁר תִּשְׁיֹג יָדוֹ וְהָיָה
אֶחָד חֲטָאת וְהָאֶחָד עֹלָה:

לה) וְהִבִּיא אֹתָם בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי לְטַהֲרָתוֹ אֶל־הַכֹּהֵן
אֶל־פֶּתַח אֹהֶל־מוֹעֵד לִפְנֵי יְהוָה:

רמב"ן על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

אולי האשם יכפר על מעלו אשר מעל קדם
נגעו, והחטאת על חטאו אשר חטא בימי
הנגע, אולי בצערו נתן תפלה לאלהים. וזה טעם
משמא. והעולה והמנחה יהיו לו כפר נפש
שיזכה לטהר ולשוב אל אהלו, ולכך אמר:
וכפר עליו הכהן וטהר.

ובתורת כהנים (פאן) וְעִשֵּׂה הַכֹּהֵן אֶת הַחֲטָאת
וּכְפָר, מה תלמוד לומר, לפי שגאמר
(בפסוק כ): וְהָעֹלָה הַכֹּהֵן אֶת הָעֹלָה וְאֶת
הַמִּנְחָה הַמִּזְבֵּחַהּ, יכול יהיו כלל מעבדים

כפר ואם לא נתן לא כפר, דברי רבי
עקיבא. רבי יוחנן בן נורי אומר שגרי
מצוה הם, בין שנתן בין שלא נתן כפר.
ואם בן על דעת ר' יוחנן בן נורי יהיה
וכפר עליו על האשם.

והנה אמר הכתוב באשם: וכפר, וחזר ואמר
(בפסוק הבא) בַּחֲטָאת: וכפר על
המטהר משמא, ואמר עוד בעולה ובמנחה
(בפסוק כ): וכפר עליו הכהן וטהר, ולא
ידענו מה ענין הפסוק הללו כלל.

בַּחֲטָאת שִׁתְּהִי נִקְבָּה, והזכיר בכל עולה
(שם א ג וד) שהוא זכר, לכך לא הזכיר
לְהַאֲרִיף, כי בידוע שהכבש השני יהיה העולה
והכבשה היא החטאת.

יח) יתן על ראש המטהר וכפר עליו
הכהן לפני ה'. במעשה דם האשם
והשמן תהיה הפסחה הזאת, וכן: לכפר
עליו לפני ה' (להלן פסוק כט). ובתורת
כהנים (פאן): והנותר בשמן אשר על כר
הכהן יתן על ראש המטהר וכפר, אם נתן

(כו) וּמִן־הַשֶּׁמֶן יִצֹק הַכֶּהֱן עַל־כַּף הַכֶּהֱן הַשְּׂמָאלִית:
(כז) וְהָיָה הַכֶּהֱן בְּאַצְבָּעוֹ הַיְמָנִית מִן־הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל־כַּפוֹ
הַשְּׂמָאלִית שִׁבַּע פַּעֲמִים לִפְנֵי יְהוָה:

(כח) וַנִּתֵּן הַכֶּהֱן מִן־הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל־כַּפוֹ עַל־תְּנוּךְ אָזְנוֹ
הַמִּטְהַר הַיְמָנִית וְעַל־כַּף יָדוֹ הַיְמָנִית וְעַל־כַּף רַגְלוֹ
הַיְמָנִית עַל־מָקוֹם דָּם הָאֲשֵׁם:
כח"י < עַל־מָקוֹם דָּם הָאֲשֵׁם • אִפְלוּ נִתְקַנְּהָ הַדָּם; לְמַד שְׁאִין הַדָּם גֹּרֵם אֶלָּא הַמָּקוֹם גֹּרֵם.

(כט) וְהִנּוֹתָר מִן־הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל־כַּף הַכֶּהֱן יִתֵּן עַל־רֹאשׁ
הַמִּטְהַר לְכַפֵּר עָלָיו לִפְנֵי יְהוָה:

(ל) וַעֲשֵׂה אֶת־הָאֶחָד מִן־הַתָּרִים אוֹ מִן־כַּף הַיּוֹנָה מֵאֲשֶׁר
תִּשְׁוֶי יָדוֹ:

(לא) אֵת אֲשֶׁר־תִּשְׁוֶי יָדוֹ אֶת־הָאֶחָד חֲטָאת וְאֶת־הָאֶחָד
עֹלָה עַל־הַמִּנְחָה וְכַפֵּר הַכֶּהֱן עַל הַמִּטְהַר לִפְנֵי יְהוָה:

(לב) זֹאת תּוֹרַת אֲשֶׁר־בּוֹ נִגַּע צָרַעַת אֲשֶׁר לֹא־תִשְׁוֶי יָדוֹ
בְּמִתְהַרְתּוֹ: פ

♦ יום שישי ה' אייר ♦

(לג) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר:
(לד) כִּי תֵבֹאוּ אֶל־אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לְכֶם לְאֶחָה:
וְנִתַּתִּי נִגַּע צָרַעַת בְּבֵית אֶרֶץ אֲחֻזַּתְכֶם:

כח"י < וְנִתַּתִּי נִגַּע צָרַעַת • (ויקרא רבה) בְּשׁוֹרָה הִיא לָהֶם שֶׁהִנֵּגְעִים בָּאִים עֲלֵיהֶם, לְפִי שֶׁהִטְמִינוּ אֲמֹרִיִּים מִטְמוּנִיּוֹת שֶׁל
זֶהָב בְּקִירוֹת בְּתִיבָתָם כָּל אֲרָבָעִים שָׁנָה שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּר, וְעַל־יְדֵי הִנֵּגַע נֹתֵן הַבַּיִת וּמוֹצָאָן.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לב עמ' 91)

שֶׁהִטְמִינוּ אֲמֹרִיִּים מִטְמוּנִיּוֹת (רש"י יד, לד) כְּתִיב "וְדֹר רַב־יְעִי יִשׁוּבוּ הֵנָּה, כִּי לֹא שָׁלַם עֹון הָאֱמֹרִי עַד הֵנָּה". וּמִכֵּיּוֹן שֶׁגִּירוֹשׁ
הָאֱמֹרִי הוּא בְּגָלָל עֲוֹנוֹתֵיהֶם, יִתְּנוּ שָׁגֵם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יִחַסְאוּ בְּעֵתִיד וַיִּגְרְשׁוּ מִן הָאֶרֶץ, וְאִזּוּ יִכְלוּ הָאֱמֹרִיִּים לָשׁוּב לְבִתְיָהֶם; וְלִכְּן
הִטְמִינוּ אֶת זֶהָבָם, כְּדִי שֶׁבְּבֹא הַיּוֹם יִשׁוּבוּ וַיִּשְׁתַּמְשׁוּ בְּזָהָב זֶה. אֵךְ לִשְׂאֵר הַכְּנַעֲנִים, שֶׁלֹּא מִצִּינוּ שֶׁגִּירוֹשׁם תִּלְוִי בְּהַשְׁלָמַת סָאת
עֲוֹנוֹתֵיהֶם, לֹא הִיָּתָה סִבָּה לְהִטְמִין אֶת כֶּסֶףם.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לב עמ' 97)

וְנִתַּתִּי נִגַּע צָרַעַת (יד, לד) שֶׁהִטְמִינוּ אֲמֹרִיִּים מִטְמוּנִיּוֹת (רש"י) הִנֵּגְעִים הוֹפִיעוּ בְּבִתְיָהֶם שֶׁל הָאֱמֹרִיִּים דְּנֻקָּא, שְׂרוּמִזְו עַל דְּבוּר
רַע, שֶׁכֵּן הִנֵּגְעִים בָּאִים עַל לְשׁוֹן הָרַע. אֵךְ דְּנֻקָּא בְּבִתִּים אֵלּוּ יִשְׁנָם 'מִטְמוּנִיּוֹת', שֶׁהָיוּ נֹתֵן לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּכַח הַדְּבוּר גַּם בְּקִדְשָׁה.

וכמו שכתוב אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי: יש לקחת מ'אמורי' את כח הדבור ולהשתמש בו בתורה ובתפלה - בצלותי ובבעותי. רמב"ן

(לה) ובא אשר-לו הבית והגיד לפהו לאמר כנגע נראה לי בבית:
לה וייתי דדילה ביתא ויחזי לכהנא למימר כמכתשא אתחזי לי בביתא:

כס"י כנגע נראה לי בבית. (נגעים פ"ב, ח"כ) אפלו תלמיד חכם שיודע שהוא נגע ודאי, לא יפסק דבר ברור לומר: 'נגע נראה לי', אלא: "כנגע נראה לי".

(לו) ויצוה הפהו ופגו את-הבית במרים יבא הפהו לראות את-הנגע ולא יטמא כל-אשר בבית ואחר כן יבא הפהו לראות את-הבית:
לו ויפקד פהנא ויפגון ית ביתא עד לא יעול פהנא למחזי ית מכתשא ולא יסתאב כל די בביתא ובתר כן יעול פהנא למחזי ית ביתא:

כס"י בטרם יבא הפהו וגו'. שכל זמן שאין פהו נזקק לו, אין שם תורת טמאה. ולא יטמא כל-אשר בבית. (ת"כ) שאם לא יפגהו ויבא הפהו ויראה הנגע, נזקק להסגר וכל מה שכתוכו יטמא. ועל מה חסה תורה? אם על כלי שטף - יטבילים ויטהרו, ואם על אכלין ומשקין - יאכלם בימי טמאתו. הא לא חסה תורה אלא על כלי חרס, שאין להם טהרה במקוה.

(לז) וראה את-הנגע והנה הנגע בקירת הבית שקערורות ירקרקת או אדמדמת ומראיהו שפל מן-הקיר:
כס"י שקערורות. (ת"כ) שוקעות במראיהו.

(לח) ויצא הפהו מן-הבית אל-פתח הבית והסגיר את-הבית שבעת ימים:
לח ויפוק פהנא מן ביתא לתרע ביתא ויסקר ית ביתא שכעא יומין:

(לט) ושב הפהו ביום השביעי וראה והנה פשה הנגע בקירת הבית:
לט ויתוב פהנא ביומא שביעא ויחזי והא אוסיפת מכתשא בכחלי ביתא:

(מ) ויצוה הפהו וחלצו את-האבנים אשר בהן הנגע והשליכו אתהו אל-מחוץ לעיר אל-מקום טמא:
מ ויפקד פהנא וישלפון ית אבניא די בהו מכתשא וירמון יתהו למברא לקרתא לאתר מסאב:

כס"י וחלצו את-האבנים. פתרגמו: 'וישלפון', יטלו ממש, כמו: (דברים כה) "והחלצה נעלו", לשון הסרה. אל-מקום טמא. (ת"כ) מקום שאין טהרות משתמשות שם. למדך הכתוב, שהאבנים הללו מטמאות מקומן בעודן בו.

(מא) ואת-הבית יקצע מבית סביב ושפכו את-העפר אשר הקצו אל-מחוץ לעיר אל-מקום טמא:
מא וית ביתא וקלפון מגיו סחור סחור וירמון ית עפרא די קליפו למברא לקרתא לאתר מסאב:

כס"י יקצע. (דריצ"ר בלע"ז) ובלשון משנה יש הרבה. מבית. (ת"כ) מבפנים. סביב. סביבות הנגע. בתורת כהנים נדרש כן, שיקלף הטיח שסביב אבני הנגע. הקצו. לשון קצה, אשר קצעו בקצוץ הנגע סביב.

(לד) אמר הכתוב בנגעי הבתים ונתתי נגע צרעת לרמו כי יד ה' תעשה זאת, לא טבע כלל, כמו שפרשתי (לעיל יג מז). ואמר כי תבאו אל ארץ כנען וגו' בבית ארץ אחזתכם, כי עם כל ישראל ידבר. והנה

הצרעת כלם ושילמדו אותם לכהנים, ולא יזהיר משה עתה את כל ישראל בה, רק לבאי הארץ יזהיר (דברים כד ח): השמר כנגע הצרעת לשמר מאד וגו', כי להם צוה מתחלה המושפטים האלה.

ראוי אחרי וידבר ה' אל משה ואל אהרן שיאמר דברו אל בני ישראל, אבל יקצר הכתוב במובן, או שיודבר עמהם במקום כל ישראל.

(מב) וְלִקְחוּ אֲבָנִים אַחֲרֹת וְהִבְיֵאוּ אֶל־תַּחַת הָאֲבָנִים
וְעָפַר אַחֲרֵי יֶקֶח וְטָח אֶת־הַבֵּית:

(מג) וְאִם־יָשׁוּב הַנֶּגַע וּפָרַח בַּבֵּית אַחֲרֵי חֲלִץ אֶת־הָאֲבָנִים
וְאַחֲרֵי הַקְצוֹת אֶת־הַבֵּית וְאַחֲרֵי הַטּוֹחַ:

כִּי־אֵלֶּה הַקְצוֹת • לְשׁוֹן הַעֲשׂוֹת, וְכֵן הַטּוֹחַ, אֲבָל "חֲלִץ אֶת־הָאֲבָנִים" מוֹסֵב הַלְשׁוֹן אֶל הָאֲדָם שֶׁחֲלָצוֹ, וְהוּא מְשַׁקֵּל לְשׁוֹן כְּבֹד, כְּמוֹ 'כִּפּוּר', 'דִּבּוּר'. וְאִם יָשׁוּב הַנֶּגַע וְגו' • (ח"ט) יְכוּל חֲזָר בּוֹ בֵּינָם, יֵהָא טָמֵא? תִּלְמוּד לומר: "וְיִשָּׁב הַכֹּהֵן", "וְאִם יָשׁוּב". מֵה 'שִׁיבָה' הָאִמּוּרָה לְהֵלֵךְ בְּסוֹף שְׁבוּעָה, אֲף 'שִׁיבָה' הָאִמּוּרָה כָּאֵן בְּסוֹף שְׁבוּעָה. רמב"ן

(מד) וְכֹא הַכֹּהֵן וְרָאָה וְהִנֵּה פֶשֶׁה הַנֶּגַע בַּבֵּית צִרְעָת
מִמָּאֲרַת הוּא בַּבֵּית טָמֵא הוּא:

כִּי־וְכֹא הַכֹּהֵן וְרָאָה וְהִנֵּה פֶשֶׁה • (ח"ט) יְכוּל לֹא יֵהָא חֲזָר טָמֵא, אֲלֵא אִם־כֵּן פֶּשֶׁה? נֶאֱמַר: "צִרְעַת מִמָּאֲרַת" בַּבֵּיתִים, וְנֶאֱמַר: "צִרְעַת מִמָּאֲרַת" בַּבְּגָדִים: מֵה לְהֵלֵךְ טָמֵא אֶת הַחֲזָר אֶף־עַל־פִּי שְׁאִינוֹ פּוֹשֶׁה, אֲף כָּאֵן טָמֵא אֶת הַחֲזָר אֶף־עַל־פִּי שְׁאִינוֹ פּוֹשֶׁה. אִם־כֵּן, מֵה תִּלְמוּד לומר: "וְהִנֵּה פֶשֶׁה"? אֵין כָּאֵן מְקוֹמוֹ שֶׁל מְקָרָא זֶה, אֲלֵא

רמב"ן על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

נִחְלָתָן (בַּמִּדְבָּר לו ד), וְיֹאמֶר בַּדִּבְרֵי הַחֲזָר, כְּגוֹן: 'יוֹסִיף ה' שְׁנִית יָדוֹ (יִשְׁעִיָּה יא יא), וְיִתְנַבְּאוּ וְלֹא יִסְפוּ (בַּמִּדְבָּר יא כה), לֹא חֲזָרוּ עוֹד לְהִנָּבֵא. וְהִנֵּה עֲנִינוּ שְׁחֹר הַנֶּגַע. וְהִנֵּה אַחֲרֵי חֲלִץ הָאֲבָנִים כְּשִׁנְיָקִיר הַכְּתוּב פִּשְׁיוֹן יִהְיֶה עֲנִינוּ כְּטַעַם צְמִיחָה, כֹּאֲשֶׁר הִזְכַּרְתִּי בְּמִלַּת פְּרִיחָה.

וְאִם כֵּן יֹאמֶר הַכְּתוּב, וְאִם יָשׁוּב הַנֶּגַע וְצָמַח בַּבֵּית אַחֲרֵי חֲלִץ הָאֲבָנִים וְכֹא הַכֹּהֵן וְרָאָה וְהִנֵּה צָמַח הַנֶּגַע בַּבֵּית וְנִתְּן אוֹתוֹ, כִּי כָל נֶגַע הַחֲזָר טָמֵא מִחֻלָּט, וְאִם בֹּא יָבֹא הַכֹּהֵן וְרָאָה שֶׁלֹּא צָמַח הַנֶּגַע כָּלֵל בַּבֵּית אַחֲרֵי הַטָּח, יִטְהַרְנוּ, כִּי נִרְפָּא בְּחֻלְצָה וְטִיחָה. וְהִנֵּה נִתְפָּרֵשׁ כָּאֵן דִּין הַבֵּית בַּפֶּשֶׁה בְּרֹאשׁוֹן, שְׁחֹלֶץ וְקוֹצֶה וְטָח וְנִתְּן לוֹ שְׁבוּעָה, וְאִם חֲזָר טָמֵא, וְאִם לֹא חֲזָר טָהוֹר. אֲבָל הָעוֹמֵד בְּעֵינָיו בְּרֹאשׁוֹן וּפּוֹשֶׁה בְּשֵׁנִי לֹא נִתְפָּרֵשׁ בַּחֲזָרָה דִּינוֹ, אֲבָל גְּדוֹן בּוֹ גְּזָרָה שְׁנִיָּה, זֹו הִיא בִּיאָה זֹו הִיא שִׁיבָה (ת"כ כָּאֵן), לומר שְׁדִין הַבִּיאָה שְׁהִיא אִמּוּרָה בְּסוֹף שְׁבוּעָה שְׁנִי כְּדִין הַשִּׁיבָה שְׁהִיא אִמּוּרָה בְּסוֹף שְׁבוּעָה רִאשׁוֹן, שְׁבִשְׁתִּיחָה אִם פֶּשֶׁה בּוֹ חֹלֶץ וְקוֹצֶה וְטָח וְנִתְּן לוֹ שְׁבוּעָה.

וְכֵן הָעוֹמֵד בְּעֵינָיו בְּרֹאשׁוֹן וּבְשֵׁנִי וּפּוֹשֶׁה בְּשִׁלְיָשִׁי לֹא הִזְכִּיר בַּחֲזָרָה, אֲבָל גְּלָמֵד (בַּת"כ כָּאֵן) מְגֻזָּרָה שְׁוֹה אַחֲרֵת, שְׁאִמֶּר (פְּסוּק מ"ח): וְאִם בֹּא יָבֹא הַכֹּהֵן, שְׁנִדוֹן בִּיאָה שְׁלִישִׁית כְּבִיאָה שְׁנִיָּה. וְהִנֵּה הַכְּתוּבִים כְּמִשְׁמָעָם, וְהַמְדַּרְשׁוֹת לְמִדּוֹ אוֹתָן מְגֻזָּרָה שְׁוֹה לְמִשְׁה בְּסִינִי.

וְמֵה שְׁאִמֶּר בַּחֲזָרָה כְּהִנֵּים (כָּאֵן): כִּמֵּה הַכְּתוּב מְדַבֵּר וְכו', סִמְךְ מִדְּבָרֵיהֶם הוּא שִׁיבָה לְהִזְכִּיר בַּכְּתוּב הָעֵנִין הַמְקַבֵּל

מִנֵּין לְכַבּוֹת אֶת כָּל הַבֵּית, תִּלְמוּד לומר בַּבֵּית, אֵין לִי אֲלֵא בְּמִדְבָּרִי, שֶׁלֹּא בְּמִדְבָּרִי מִנֵּין, תִּלְמוּד לומר וּפָרַח.

וְעֵנִין הַכְּתוּבִים הָאֵלֶּה כִּפִּי הַמִּדְרָשׁ, וְאִם יָשׁוּב הַנֶּגַע בֵּינָם הַשִּׁבְעִי חֲזָר בַּבֵּית אַחֲרֵי חֲלִץ אֶת הָאֲבָנִים וְאַחֲרֵי הַקְצוֹת וְהַטּוֹחַ, אוֹ כֹּא הַכֹּהֵן בִּיאָה שְׁנִית וְרָאָה וְהִנֵּה עֵתָה פֶּשֶׁה הַנֶּגַע בַּבֵּית כְּמִשְׁפֵּט הָרִאשׁוֹן, צִרְעַת מִמָּאֲרַת הִיא וְנִתְּן אֶת הַבֵּית, לומר כִּי הַפֶּשֶׁה בְּרֹאשׁוֹן אוֹ הַפֶּשֶׁה בְּשֵׁנִי מִשְׁפֵּט אֶחָד לָהֶם.

וְלֹא הִזְכִּיר לומר וְכֹא הַכֹּהֵן וְרָאָה וְהִנֵּה פֶשֶׁה הַנֶּגַע בַּבֵּית וְצָמַח וְחֻלָּצוֹ אֶת הָאֲבָנִים וְכָל הַפְּרִשָּׁה, כִּי הַכְּתוּב נִמְשָׁךְ לְמַעַלָּה לֵאמֹר אִם יָשׁוּב הַנֶּגַע אַחֲרֵי חֲלִץ הָאֲבָנִים בְּרֹאשׁוֹן אוֹ בְּשֵׁנִי כֹאֲשֶׁר כֹּא הַכֹּהֵן וְרָאָה הַפֶּשֶׁה, צִרְעַת מִמָּאֲרַת הִיא.

וְאִמֶּר עוֹד (פְּסוּק מ"ח) וְאִם בֹּא יָבֹא הַכֹּהֵן, בְּבִיאָה הַשְּׁנִית הַנּוֹפֶרֶת, וְרָאָה וְהִנֵּה לֹא פֶשֶׁה הַנֶּגַע בַּבֵּית אַחֲרֵי הַטָּח אֶת הַבֵּית, וְטָהַר הַכֹּהֵן אֶת הַבֵּית כֹּאֲשֶׁר נִרְפָּא הַנֶּגַע מִמֶּנּוּ, כְּלוֹמֵר שֶׁלֹּא חֲזָר בּוֹ. וְנִלְמַד עֵתָה, שְׁהָעוֹמֵד בְּעֵינָיו בְּרֹאשׁוֹן וּבְשֵׁנִי חֹלֶץ וְקוֹצֶה וְטָח וְנִתְּן לוֹ שְׁבוּעָה, וְאִם חֲזָר וְנִתְּן. וְזֶה תִּקּוֹן הַמִּקְרָאוֹת כְּמִדְרָשׁם, שְׁאִי אֶפְשָׁר לְחַתְּכֶם בְּסִפִּין לְהַקְדִּים וְלֵאחֹר בְּדָבָר שְׁאִינוֹ כָּלֵל בְּמִשְׁמָעָם.

וְיִתְבָּרַךְ עוֹד שְׁנֵאִמֶּר בַּחֲתוּקֵן הָעֵנִין זֶהָ, כִּי פֶשֶׁה בְּמִקּוֹם זֶהָ כְּטַעַם פָּרַח, וְשִׁנְיָהֶם עֵנִין צְמִיחָה, כִּי כְּשִׁישׁ שֶׁם נֶגַע יֹאמֶר פֶּשֶׁה בְּגִדּוֹלוֹ וְהַתְפַּשְּׁטוֹ, וְכִשְׁאִין שֶׁם נֶגַע יֹאמֶר פֶּשֶׁה בְּצִמְיָחָתוֹ וְשׁוּבוֹ, כִּי הֵלֵךְ עֵנִין גְּדוֹל.

וְכֵן אֲנִקְלוּס פֶּתַר כְּכֵלֵן אוֹסִיף, וְלִשׁוֹן תּוֹסֶפֶת יֹאמֶר בַּדִּבְרֵי הַגְּדֵל וְנוֹסֵף עַל הָאֲחֵר, כְּגוֹן: וְנוֹסֵף גַּם הוּא עַל שְׁנֵאִינוֹ (שְׁמוֹת א י), וְנוֹסֵף

(מג) וְאִם יָשׁוּב הַנֶּגַע וּפָרַח בַּבֵּית. הִנֵּה הַנֶּגַע הִנֵּה שָׂבָא בְּאֲבָנִים הָאֲחֵרוֹת וּבְעָפָר הָאֲחֵר אֵינֵנוּ הַנֶּגַע הָרִאשׁוֹן, וְאֵינוֹ דוּמָה לְפָרִיחָה הָאִמּוּרָה בְּאֲדָם וּלְפִשְׁיוֹן שְׁהוּא שָׁב לְמִקּוֹמוֹ הָרִאשׁוֹן בְּטָבְעוֹ, כִּי פְעֻמִּים רַבִּים תִּסְתַּתֵּר הַלַּחַת תַּחַת הָעוֹר וְתִשׁוּב אֶל פְּנִימִיּוֹת הַגּוֹף וְאַחֲרֵי כֵן תִּשׁוּב וְתִמְשָׁךְ אֶל הָעוֹר וְאֶל חִיצוֹנָיו. אֲבָל הָעֵנִין הוּא כֹאֲשֶׁר כְּתִבְתִּי בְּסִדֵּר אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ (לְעִיל יג מז) שְׁהוּא נֶגַע וּמִכַּת אֱלֹהִים, שְׁתִּהְיֶה רוּחַ ה' רִצָּה בָּהָּ בְּמִקּוֹם הַהוּא.

וּבַחֲזָרָת כְּהִנֵּים (כָּאֵן) אִמֶּר וְאִם יָשׁוּב הַנֶּגַע וּפָרַח בַּבֵּית, מִשְׁל חֲזָר אִישׁ פְּלוֹנִי לְמִקּוֹמוֹ. וְהַכְּנָה לומר שְׁאֵין וּפָרַח הָאִמּוּרָה כָּאֵן פִּשְׁיוֹן כְּמוֹ: וְאִם פָּרַח תִּפְרַח הַצִּרְעַת כְּעוֹר (לְעִיל יג יב), אֲלֵא שְׁהוּא צוּמַח בְּמִקּוֹם הַהוּא, כְּעֵנִין: פָּרַח מִשָּׁה אֲהֵרִן (בַּמִּדְבָּר יז כג). וְהַמְשָׁל שְׁהִזְכִּירוֹ לְרִמּוֹ הָעֵנִין שְׁאִמֶּרנוּ, שְׁאֵין זֶה נֶגַע נוֹלָד וּפּוֹשֶׁה, אֲלֵא צוּמַח וְחֲזָר וְצוּמַח, כֹּאִישׁ שְׁהִלֵּךְ לוֹ, וְחֲזָר לִישָׁב לְמִקּוֹמוֹ הָרִאשׁוֹן כְּכִסָּא אַחֲרֵי שֶׁהִכִּין לוֹ שֶׁם. וְטַעַם הַפְּרִיחָה כְּכֹר פְּרִשְׁתִּיָּה. וְכֵן צִרְעַת פּוֹרַחַת הִיא (לְעִיל יג נז) בַּבְּגָדִים.

וְלֹא אִמֶּר הַכְּתוּב "וְאִם יָשׁוּב הַנֶּגַע וּפָרַח בְּאֲבָנִים הֵהֶם", אֲלֵא אֶפְלוֹ נוֹלָד בְּמִקּוֹם אַחֲרֵי מִן הַבֵּית, וְאֶפְלוֹ מִמָּרָאָה אַחֲרֵי שְׁאִינוֹ כְּמִרְאָה הַנֶּגַע הָרִאשׁוֹן. גְּדוֹן אוֹתוֹ כְּחֲזָר וּפּוֹרַח וְאֵינוֹ גְּדוֹן כְּנֶגַע הַנוֹלָד מִתַּחֲלָה. וְזֶהוּ טַעַם בַּבֵּית, כִּי בְּכָל הַבֵּית יִהְיֶה דִּינוֹ כֵּן. וְהַטַּעַם, כִּי הָיִיתָ הִרְצָה לֹא תִסּוּר מִן הַבֵּית הַהוּא, אֲבָל תְּמִיד תִּהְיֶה בַּבֵּית הַהוּא בְּאַחַת הַמְקוֹמוֹת לְהַכְבִּיעַ אֶת בְּעָלָיו. וְכֵן אִמֶּר בַּחֲזָרָת כְּהִנֵּים (כָּאֵן) אֵין לִי אֲלֵא מְקוֹמוֹ,

"ונתן את-הבית" היה לו לכתב אחר: "ואם-ישוב הנגע... וראה והנה פשה"?! הא לא בא ללמד אלא על נגע העומד בעיניו בשבוע ראשון ובא בסוף שבוע שני ומצאו שפשה, שלא פרש בו הכתוב למעלה כלום בעומד בעיניו בשבוע ראשון. ולמדך כאן בפשיון זה, שאינו מדבר אלא בעומד בראשון ופשה בשני. ומה יעשה לו? יכול יתענוו כמו שסמך לו: "ונתן את-הבית"? תלמוד לומר: "ושב הכהן", "ובא הכהן", נלמד ביאה משיכה; מה שיכה חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע, אף ביאה חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע. ואם חזר, נותן. לא חזר, טהור (ת"כ). ומנין שאם עמד בזה ובה, חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע? תלמוד לומר: "ובא" ("ובא" לא יבא, במה הכתוב מדבר? אם בפושה בראשון, הרי כבר אמור. אם בפושה בשני, הרי כבר אמור. הא אינו אמור: "ובא" ("ובא"), "ואם בא יבא", אלא את שבא בסוף שבוע ראשון ובא בסוף שבוע שני "וראה והנה לא-פשה", זה העומד מה יעשה לו? יכול יפטר וילך, כמו שכתוב כאן: "וטהר הכהן את-הבית"? תלמוד לומר: "כי נרפא הנגע", לא טהרתי אלא את הרפאוי. מה יעשה לו? 'ביאה' אמורה למעלה ו'ביאה' אמורה למטה: מה בעלינה חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע דגמר לה זהו שיכה זהו ביאה, אף בתחתונה כך וכו' כדאיתא בתורת כהנים. גמרו של דבר: אין נתיצה אלא בנגע החוזר אחר חליצה וקצוי וטיחה, ואין החוזר צריך פשיון. וסדר המקראות כך הוא: "ואם-ישוב", "ונתן", "והבא אל-הבית", "והאכל בבית", "ובא הכהן וראה והנה פשה". ודבר הכתוב בעומד בראשון, שנותן לו שבוע שני להסגרו, ובסוף שבוע שני להסגרו בא וראה שפשה, ומה יעשה לו? חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע. חזר – נותן, לא חזר – טעון צפרים, שאין בנגעים יותר משלשה שבועות.

מה ויתרע ית ביתא ית אבנוהי וית אעוהי
וית כל עפר ביתא ונפק למברא לקרתא
לאחר מסאב:

מו ודייעול לבייתא כל יומין דיסגר יתה יהי
מסאב עד רמשא:

(מה) ונתן את-הבית את-אבנוי ואת-עציו ואת כל-עפר
הבית והוציא אל-מחוי לעיר אל-מקום טמא:

(מו) והבא אל-הבית כל-ימי הסגר אתו וטמא עד-הערב:

כ"י • כל-ימי הסגר אתו • (ת"כ) ולא ימים שקלף את נגעו. יכול שאני מוציא המחלט שקלף את נגעו? תלמוד לומר: "כל-ימי". וטמא עד-הערב • (ת"כ) מלמד, שאין מטמא בגדים. יכול אפלו שהה בכדי אכילת פרס? (עירובין פ) תלמוד לומר: "והאכל בבית יכבס את-בגדיו". אין לי אלא אוכל, שוכב מנין? תלמוד לומר "והשכב". אין לי אלא אוכל ושוכב, לא אוכל ולא שוכב מנין? תלמוד לומר: "יכבס", "יכבס", רבה. אם-כן למה נאמר: "אכל ושכב"? לתן שעור לשוכב כדי אכילת פרס (ברכות מא).

מז ודישכוב בביתא יצבע ית לבושוהי
ודייכול בביתא יצבע ית לבושוהי:

(מז) והשכב בבית יכבס את-בגדיו והאכל בבית יכבס
את-בגדיו:

מח ואם מעל ייעול כהנא ויחזי והא לא
אוסף מכתשא בביתא בטר דישוע ית ביתא
וידכי כהנא ית ביתא ארי אתסי מכתשא:

(מח) ואם-בא יבא הכהן וראה והנה לא-פשה הנגע בבית
אחרי הטח את-הבית וטהר הכהן את-הבית כי נרפא
הנגע:

כ"י • ואם-בא יבא • לסוף שבוע שני. וראה והנה לא-פשה • מקרא זה בא ללמד בעומד בעיניו בראשון ובשני, מה יעשה לו? יכול יטהרנו, כמשמעו של מקרא: "וטהר הכהן את הבית"? תלמוד לומר: "כי נרפא הנגע", לא טהרתי אלא את הרפאוי, ואין רפאוי אלא הבית שהקצה והוטח ולא חזר הנגע, אכל זה, טעון חליצה וקצוי וטיחה ושבוע שלישי. וכן המקרא נדרש: "ואם-בא יבא", בשני, "וראה והנה לא-פשה", יטיחנו, ואין טיחה בלא חלוץ וקצוי; "ואחרי הטח את-הבית וטהר הכהן את-הבית", אם לא חזר לסוף השבוע, "כי נרפא הנגע", ואם חזר, כבר פרש על החוזר שטעון נתיצה.

(מט) וְלָקַח לְחֹטֵא אֶת־הַבֵּית שְׁתֵּי צִפְּרִים וְעֵץ אֲרָז וְשָׁנִי תוֹלַעַת וְאַזָּב:

(א) וְשָׁחַט אֶת־הַצֹּפֶר הָאֶחָד אֶל־כַּל־יְחִירֵשׁ עַל־מִים חַיִּים:
(גא) וְלָקַח אֶת־עֵץ־הָאֲרָז וְאֶת־הָאָזָב וְאֶת־הַתוֹלַעַת וְאֶת־הַצֹּפֶר הַחֲחִיָּה וְטָבַל אֹתָם בְּדָם הַצֹּפֶר הַשְּׁחוּטָה וּבִמַּיִם חַיִּים וְהִזָּה אֶל־הַבֵּית שִׁבְעַת פַּעַמִּים:

(גב) וְחֹטֵא אֶת־הַבֵּית בְּדָם הַצֹּפֹר וּבִמַּיִם חַיִּים וּבַצֹּפֶר הַחֲחִיָּה וּבְעֵץ הָאֲרָז וּבְאָזָב וּבְשָׁנִי הַתוֹלַעַת:

(גג) וְשִׁלַּח אֶת־הַצֹּפֶר הַחֲחִיָּה אֶל־מַחוּץ לְעִיר אֶל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה וּכְפָר עַל־הַבֵּית וְטָהָר: רמב"ן

(גד) זֹאת הַתּוֹרָה לְכָל־נֶגַע הַצָּרַעַת וְלִנְתָק: רמב"ן
(גה) וּלְצָרַעַת הַבֶּגֶד וּלְבֵיתָ:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כב עמ' 68)

וּלְצָרַעַת הַבֶּגֶד וּלְבֵיתָ (יד, נה) כתב הספודנו: "אין זכרון לראשונים שנמצאו לעולם נגעי בתים, עד שאמרו קצתם ז"ל שלא היו לעולם". ויש לבאר, דהנה מבאר ב'לקוטי תורה' שנגע רומז לאדם שפנימיותו טובה בתכלית, והרע הוא רק בחיצוניותו (בעור בשרו), ולכן כיום, שאין אנשים כאלה, אין הנגע מצוי. לפי זה מובן, שנגע בבית מסמל רע חיצוני בתכלית; ולכן היה נדיר גם בימים ההם, שכן איש לא הגיע לדרגה זו.

(ו) וּלְשֹׂאת וּלְסַפַּחַת וּלְבִהָרַת:

(ז) לְהוֹרֹת בַּיּוֹם הַטָּמֵא וּבַיּוֹם הַטָּהוֹר זֹאת תוֹרַת הַצָּרַעַת: פ

כ"ט – להורות ביום הטמא וגו' • איזה יום מטהרו ואיזה יום מטמאו.

טו (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר:

(ב) דַּבְּרוּ אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתֶּם אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ כִּי יִהְיֶה זָב מִבִּשְׂרוֹ זָכוּ טָמֵא הוּא:

כ"ט – כי יהיה זב • יכול זב מכל מקום יהא טמא? תלמוד לומר: "מבשרו", ולא כל בשרו (ת"כ, נדה מג). אחר שחלק הכתוב בין בשר לבשר, זכיתי לדין טמא בזב וטמא בזבה: מה זבה ממקום שהיא מטמאה טמאה קלה, נדה, מטמאה טמאה חמורה, זיבה, אף הזב ממקום שמטמא טמאה קלה, קרי, מטמא טמאה חמורה, זיבה. זוכו

רמב"ן על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

(ג) וכפר על הבית וטהר. הנה הכפרה הזאת בצפור המשתלחת שתשא הצפור את כל עוונותיו אל מחוץ לעיר אל פני השדה, כענין הכפרה בשעיר המשתלח. ובעבור שאין ענש הנגע הנראה בביתו של אדם כענש שבגופו, לא הצריכו

הכתוב לאשם וחסאת, כי די לו בכפרה הראשונה שזיבא המצרע לטהרתו, שהם הצפרים ועץ הארז והאזוב.

(גד) זאת התורה לכל נגע הצרעת. הוא צרעת השחי והמקנה. והזכרים בקאן תחלה מפני תדירותן, ואחרי כן הזכיר הנתק שהוא

גם כן מצוי, ואחרי כן הזכיר צרעת הבגד והבית, ואחרי כן אמר: ולשאת ולספחת ולבהרת, הם הנגעים הראשונים שפחת בהם (לעיל יג ב): אדם כי יהיה בעור בשרו וגו'. ובכל מקום יאחר הבהרת, בעבור שהיא העזה והקשה שבכלן.

טמא • (ת"כ) למד על הטפה שהיא מטמאה (נדה נ"ד). זוב דומה למי בצק של שעורין ודחוי (ס"א ודהוי), ודומה ללבן ביצה המוזרת. שכבת זרע, קשור פלבן ביצה שאינה מוזרת.

(ג) וזאת תהיה טמאתו בזובו רר בשורו את-זובו
או-החתים בשורו מזובו טמאתו הוא:

כש"כ רר • לשון ריר שזב את בשורו. את-זובו • כמו ריר שיוצא צלול. או-החתים • שיוצא עב וסותם את פי האמה ונסתם בשורו מטפת זובו; זהו פשוטו. ומדרשו: (מגילה ח' נדה מ"ג) מנה הכתוב הראשון ראיות שמים וקראו "טמא", שנאמר: "זב מבשורו זובו טמא הוא", ומנה הכתוב השני ראיות שלש וקראו "טמא", שנאמר: "טמאתו בזובו, רר בשורו את-זובו או-החתים בשורו מזובו, טמאתו הוא", הא כיצד? שמים לטמאה והשלישית מזיקתו לקרבן.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כב עמ' 86)

שמים לטמאה והשלישית מזיקתו לקרבן (רש"י טו, ג) יש לשאל, מניין לו שההבדל הוא לגבי קרבן, ולא לגבי חמרת הטמאה. ויש לומר, דהנה אף שהפסוק הראשון עוסק בשתי ראיות והשני בשלש ראיות, אין בכך כדי להוציא את שני הכתובים מפשוטם, היינו ש"וזאת תהיה טמאתו" בא בהמשך ל"טמא הוא". מובן אם כן, שטמאת שני הזבים שוה; ועל כרחק שחלוקים הם בענין אחר - חובת הקרבן.

(ד) כל-המשכב אשר ישב עליו הזב יטמא וכל-הכלי אשר-ישב עליו יטמא:

כש"כ כל-המשכב • הראוי למשכב. יכול אפלו מיחד למלאכה אחרת? תלמוד לומר: "אשר ישכב", אשר שכב לא נאמר, אלא: "אשר ישכב", המיחד תמיד לכך, יצא זה שאומרים לו: 'עמד ונעשה מלאכתנו'. אשר-ישב • 'ישב' לא נאמר, אלא: "אשר-ישב עליו" הזב, במיחד תמיד לכך.

(ה) ואיש אשר יגע במשכבו יכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עדהערב:

כש"כ ואיש אשר יגע במשכבו • למד על המשכב שחמור מן המגע, שזה נעשה אב הטמאה לטמא אדם, לטמא בגדים; והמגע שאינו משכב, אינו אלא ולד הטמאה, ואינו מטמא אלא אכלין ומשקין.

(ו) והישב על-הכלי אשר-ישב עליו הזב יכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עדהערב: (חצי הספר)

כש"כ והישב על-הכלי • (ת"כ) אפלו לא נגע, אפלו עשה כלים זה על זה, כלן מטמאין משום מושב וכן במשכב.

(ז) והנגע בבשר הזב יכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עדהערב:

(ח) וכיירק הזב בטהור יכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עדהערב:

כש"כ וכיירק הזב בטהור • (ת"כ, נדה נח) ונגע בו או נשאו, שהרק מטמא במשא.

(ט) וכל-המרכב אשר ירכב עליו הזב יטמא:

כש"כ וכל-המרכב • אף-על-פי שלא ישב עליו, כגון: התפוס של סרסא, שקורין ארצו"ן, טמא משום מרכב, והאפך שקורין אליו"ש, טמא טמאת מושב.

ט וכל מרכבא די ירכוב עלוהי דוכנא יהי מסאב:

שיעור יומי ליום שישי ה' אייר ושנים מקרא ואחד תרגום – טו – פרשת תזריע-מצורע

וְכָל-הַנֶּגַע בְּכָל אֲשֶׁר יִהְיֶה תַּחְתָּיו יִטְמָא עַד-הָעֶרֶב
וְהַנּוֹשָׂא אוֹתָם יִכַּבּסּ בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּמַּיִם וְיִטְמָא עַד-הָעֶרֶב:
כִּי וְכָל-הַנֶּגַע בְּכָל אֲשֶׁר יִהְיֶה תַּחְתָּיו • שֶׁל זָב. בָּא וְלָמַד עַל
הַמֶּרְכָּב שֶׁיֵּהָא הַנּוֹגֵעַ בּוֹ טָמֵא, וְאֵין טַעוֹן כַּבּוּס בְּגָדִים, וְהוּא חֹמֶר בַּמִּשְׁכָּב מִבְּמֶרְכָּב. וְהַנּוֹשָׂא אוֹתָם • כָּל הָאָמּוֹר
בְּעֵינֵי הַזָּב, זֹכֵר וְרָקוֹ וְשִׁכְבַּת זֶרְעוֹ וּמִיָּמִי רִגְלָיו וְהַמִּשְׁכָּב וְהַמֶּרְכָּב, מִשָּׂאֵן מְטֵמָא אֲדָם לְטָמֵא בְּגָדִים.

וְכָל אֲשֶׁר יִגְעֵבֻ הַזָּב וְיָדָיו לֹא-שָׁטַף בַּמַּיִם וְכַבֵּס
בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּמַּיִם וְיִטְמָא עַד-הָעֶרֶב:
כִּי וְיָדָיו לֹא שָׁטַף בַּמַּיִם • בְּעוֹד שֶׁלֹּא טָבַל מִטְּמֵאָתוֹ, וְאֶפְלוּ פֶסֶק מְזוּבֹו וְסִפּוֹר שִׁבְעָה וּמְחָסֵר טְבִילָה, מְטֵמָא
בְּכָל טְמֵאוֹתָיו. וְזֶה שֶׁהוֹצִיא הַכְּתוּב טְבִילַת גּוּפוֹ שֶׁל זָב בְּלִשׁוֹן שְׁטִיפַת יָדַיִם, לְלַמֶּד, שָׂאִין בֵּית-הַסֵּתֵרִים טַעוֹן
בִּיאַת מַיִם, אֲלֹא אֵיבָר הַגְּלוּי כְּמוֹ הַיָּדַיִם (ת"כ. נדה סו). רמב"ן

וְכָל־יִחְרַשׁ אֲשֶׁר־יִגְעֵבֻ הַזָּב יִשְׁכַּר וְכָל־כְּלִיעַיִץ יִשְׁטַף
בַּמַּיִם:
כִּי וְכָל־יִחְרַשׁ אֲשֶׁר־יִגְעֵבֻ הַזָּב • יָכוֹל אֶפְלוּ נִגַּע בּוֹ מֵאַחֲרָיו וְכו', כִּדְאִיתָא בְּתוֹרַת כֹּהֲנִים: 'עַד אֵיזָהוּ מִגְעוֹ
שֶׁהוּא כִּכְלוֹ? הֲיֵי אוֹמֵר: זֶה הַסֵּטוֹ'.

וְכִי־יִטְהַר הַזָּב מְזוּבֹו וְסִפּוֹר לֹא שִׁבְעַת יָמִים לְטַהֲרָתוֹ
וְכַבֵּס בְּגָדָיו וְרַחֵץ בַּשֶּׁרֶף בַּמַּיִם חַיִּים וְטָהָר:
כִּי וְכִי־יִטְהַר • כְּשִׁיפֶסֶק. שִׁבְעַת יָמִים לְטַהֲרָתוֹ • שִׁבְעַת יָמִים טָהוֹרִים מִטְּמֵאָת זִיכָה, שֶׁלֹּא יֵרָאֶה זָב, וְכָלֵן
רַצוּפִין (נדה סח).

וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִקַּח־לּוֹ שְׁתֵּי תֹרִים אֹז שֹׁנִי בְּנֵי יוֹנָה
וּבָא לִפְנֵי יְהוָה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וַנִּתְּנָם אֶל־הַכֹּהֵן:
(טו) וַעֲשֵׂה אֹתָם כַּכֵּן אַחֵר חֲמָאָת וְהָאֹחֵד עֲלֶיהָ וְכִפֶּר
עָלֶיהָ כַּכֵּן לִפְנֵי יְהוָה מְזוּבֹו: ס

רמב"ן על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

כְּכַד מִן הַחֲלָאִים הַנִּדְבָקִים. וְצָרִיךְ קֶרֶן
לְתַת הוֹדָאָה לְשֵׁם שְׂרָפָא אוֹתוֹ וְטָהָר, וְצָרִיךְ
חֲסִידָא לְכַפֵּר עַל חֲטָאָה שֶׁלֹּא יָגֵרס לֹו עוֹד
חֲלִי. וְטַעַם טְמֵאָת שִׁכְבַּת זֶרַע (פְּסוּקִים טז-יח)
אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא בְּטֵבַע הַתּוֹלָדָה,
כְּטַעַם טְמֵאָת הַמֵּת, כִּי הַמְקוֹר מְשֻׁחָת, וְהַשּׁוֹכֵב
לֹא יוֹדֵעַ אִם יִשְׁחַת זֶרְעוֹ אוֹ יִהְיֶה מְקוּמוֹ וְלֹד
נוֹצֵר. וּבְזוֹכְרֵי טְמֵאָת הַמֵּת בְּעֵזְרַת הַמַּמְיָת
וְהַמְחִיָּה יִתְבָּאֵר לָךְ הַקָּרִי. וְעוֹד אֲזַכִּיר בְּגִדָה
(לְהֵלֵן יח יט) עֲקָרִים.

הַקָּל הַכְּתוּב בְּזוֹב הָאִשָּׁה בְּעַת נִדְתָּהּ וְלֹא חֵיב
כֶּה קֶרֶן, בְּעַבּוּר שֶׁהוּא בְּטָבְעָה וְלֹא
נִתְרַפָּא מִחֲלִי. וְטָמֵא אוֹתָהּ שִׁבְעַת יָמִים בֵּין
שְׁתָּרָאָה יוֹם אֶחָד אוֹ כָּל הַשִּׁבְעָה. אֲכָל הַנְּשִׁים
בְּטָבְעָן לֹא תִהְיֶה בֵּהֶן יוֹתֵר מִשְׁכָּבָהּ וְזִלְתִּי

(יג) וְרַחֵץ בַּשֶּׁרֶף בַּמַּיִם חַיִּים, שֶׁתִּהְיֶה בְּשִׁטְפָה
וְשִׁפְשׁוּף לְהַסִּיר הַחֲצִיצֵה, כְּמוֹ שִׁפְשֻׁפִּי.
וְאֵינֶנּוּ נֹכְחִין שִׁיאֵמַר כִּי אֲשֶׁר יִגַּע בּוֹ הַזָּב
אֲחֵרֵי שִׁיטְפָה יָדָיו בַּמַּיִם לֹא יִטְמָא,
שֶׁכְּכֹר אָמַר כִּי כָּל הַנּוֹגֵעַ בְּכִשְׁר הַזָּב בָּאִי זֶה
מְקוֹם שִׁיטְפָה מִמֶּנּוּ יִטְמָא, וְכֵן בַּמִּשְׁכָּב
וּמֶרְכָּבוֹ וּבְכָל־אֲשֶׁר יִשָּׁב עָלָיו, עַד אֲשֶׁר יִטְהַר
מְזוּבֹו וְרַחֵץ בַּשֶּׁרֶף בַּמַּיִם חַיִּים וְטָהָר. אֲכָל
הַכְּתוּב יִרְמֹז לְטַהֲרָתוֹ בְּטְבִילָה גְּמוּרָה כְּמוֹ
שִׁפְשֻׁפִּי.

וְרַבּוֹתֵינוּ אָמְרוּ (ת"כ כ'א) שֶׁהוֹצִיא הַכְּתוּב
טְבִילַת גּוּפוֹ שֶׁל זָב בְּלִשׁוֹן שְׁטִיפַת
יָדַיִם, לְלַמֶּד שָׂאִין בֵּית הַסֵּתֵרִים טַעוֹן בִּיאַת
מַיִם אֲלֹא אֵבָר הַגְּלוּי כְּמוֹ הַיָּדַיִם.
וְטַעַם טְמֵאָת הַזָּב בְּאִישׁ, מִפְּנֵי הִיּוֹת חֲלִי

(יא-יג) וְיָדָיו לֹא שָׁטַף בַּמַּיִם. יִקְרָא הַכְּתוּב
הַטְבִּילָה שְׁטִיפָה בַּמַּיִם, שֶׁאֵמַר בְּכָאן:
וְכָל כְּלִי עֵץ יִשְׁטַף בַּמַּיִם, וְכֵן יִקְרָאָהּ בְּבִגְדִים
כַּבּוּס, וְכַבֵּס שְׁנֵית וְטָהָר (לְעִיל יג נח). וְהַטַּעַם,
בְּעַבּוּר כִּי הַטְבִּילָה צָרִיכָה שֶׁלֹּא יִהְיֶה דָּבָר
חוּצָן, אֲלֹא יִשְׁטַף כָּל גּוּפוֹ בַּמַּיִם, כְּלִשׁוֹן:
וּמִרְקָ וְשָׁטַף בַּמַּיִם (לְעִיל ו כא), וְכֵן: נָחַל
שׁוֹטֵף (יִרְמְיָה מו ב)

וְעֵינֵינוּ הַכְּתוּב, בְּעַבּוּר כִּי הִנְגִּיעָה בִּידָיִם,
וְאָמַר כִּי אֲשֶׁר יִגַּע בּוֹ הַזָּב בְּיָדָיו
וְעֵדִין לֹא שָׁטַף אוֹתָם בְּשִׁטְפַת כָּל גּוּפוֹ
בַּמַּיִם יִהְיֶה טָמֵא, בְּאֵלּוֹ אָמַר: וְכָל אֲשֶׁר
יִגַּע בּוֹ הַזָּב בְּיָדָיו וְעֵדִין לֹא רַחֵץ בַּמַּיִם
בַּיּוֹם שֶׁהָרָתוֹ יִכַּבֵּס בְּגָדָיו. וְהַצָּר לִימֵר לִשׁוֹן
שְׁטִיפָה, לְלַמֶּד עַל הַחֲצִיצָה שֶׁנִּזְכָּר (פְּסוּק)

♦ שבת קודש ו' אייר ♦

טז וַיִּגְדֹּר אֶרֶץ תְּפֹךְ מִגֹּחַ שְׁכַבְתָּ זָרְעָא וַיִּסְחִי
בְּמִיָּא יָת כָּל בְּשָׂרָה וַיְהִי מִסָּאב עַד
רַמְשָׂא:

יז וְכָל לְבוּשׁ וְכָל מִשְׁחָה דִּי יְהִי עֲלוּהִי
שְׁכַבְתָּ זָרְעָא וַיִּצְטַבַּע בְּמִיָּא וַיְהִי מִסָּאב
עַד רַמְשָׂא:

יח וְאַתְתָּא דִּי יִשְׁכַּב גְּבֵר יָתָה שְׁכַבְתָּ זָרְעָא
וַיִּסְחֹנוּ בְּמִיָּא וַיִּסְאָבוּ עַד רַמְשָׂא:

כז"י – וַיִּרְחֲצוּ בְּמִים • גִּזְרֵת מְלָךְ הִיא שְׁתַּטְמָא הָאֵשָׁה בְּבִיָּאָה, וְאִין הִטְעַם מִשּׁוּם נוֹגַע בְּשְׁכַבְתָּ זָרַע, שְׁהָרִי מַגַּע בֵּית
הַסְתֵּרִים הוּא.

יט וְאַתְתָּא אֶרֶץ תְּהִי דִּיכָא דָם יְהִי דֹּבְחָה
בְּבִשְׂרָה שְׁבַעַא יוֹמִין תְּהִי בְּרִיחוּקָה וְכָל
דִּיִּקְרַב בָּהּ יְהִי מִסָּאב עַד רַמְשָׂא:

כז"י – בִּי־תִהְיֶה זָכָה • (ת"כ) יְכוֹל מֵאֲחֵד מִכָּל אַבְרָהָה? תִּלְמוּד לומֵר (ויקרא כ): "וְהָיָא גִלְתָּה אֶת־מִקְוֵה דְמִיָּה", אִין דָּם
מִטְמָא אֵלָא הֵבֵא מִן הַמִּקְוֶה (נדה יז). דָּם יְהִי זָכָה בְּבִשְׂרָה • אִין זָכָה קְרוֹי זֹכֵב לְטַמָּא, אֵלָא אִם־כֵּן הוּא אָדָם.
בְּנִדְתָּה • כְּמוֹ (איוב יח יח): "וּמִתְבַּל יִנְדְּהוּ", שְׁהִיא מַגִּידָה מִמַּגַּע כָּל אָדָם. תְּהִיָּה בְּנִדְתָּה • אִפְלוּ לֹא רָאִתָּה אֵלָא רָאִיָּה
רֵאשׁוֹנָה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יד ענף 27)

שְׁבַעַת יָמִים תְּהִיָּה בְּנִדְתָּה (טו, יט) דָּם נִדָּה הִיא מִן הַקְּלָלוֹת שֶׁנִּתְקַלְלָה חֲנוּה אַחֲרֵי חֲטָא עֵץ הַדַּעַת, וְהִינּוּ שֶׁהַחֲטָא יֵצֵר בָּהּ
מִצִּיאוֹת שֶׁל רַע, הַמִּתְבַּטֵּא בְּדָם נִדָּה, דָּם טַמָּא. וּלְפִי זֶה יִמְתַּק מַה שְׁאִיתָא בְּמִדְרַשׁ תַּהֲלִים (קמו, ד) שֶׁלְעֵתִיד לְבוֹא יִתֵּר אִסּוּר
נִדָּה – כִּי אִזְ יִקְרָם הַיַּעוֹד "וְאֵת רוּחַ הַטְּמָאָה אֶעֱבִיר מִן הָאָרֶץ" וַיִּתְבַּר הָעוֹלָם מִן הַטְּמָאָה וְהַזְהִמָּא שֶׁל חֲטָא עֵץ הַדַּעַת.

כז (ב) וְכָל אִשֶּׁר תִּשְׁכַּב עָלָיו בְּנִדְתָּה יִטְמָא וְכָל אִשֶּׁר־תִּשָּׁב
עָלָיו יִטְמָא:

כא (בא) וְכָל־הַנִּגָּע בְּמִשְׁכָּבָה יִכָּבֵם בְּגִדָיו וְרֹחֵץ בְּמִים יִטְמָא
עַד־הָעֶרֶב:

כב (כב) וְכָל־הַנִּגָּע בְּכָל־כְּלִי אִשֶּׁר־תִּשָּׁב עָלָיו יִכָּבֵם בְּגִדָיו
וְרֹחֵץ בְּמִים יִטְמָא עַד־הָעֶרֶב:

רמב"ן על התורה – מהדורות בלוס, אברמוביץ

הַזָּכָה שֶׁתִּשְׁתַּהר כְּדִרְךָ שְׁאֵר הַנִּטְהָרִים מִטְמָאָתָם
בְּמִי מִקְוֶה (תוספתא מגלה פ"א ה"א). וְהַטְעַם
לָהֶם, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הָיָה צְרִיף לְהַזְכִּיר כָּלָל וְאַחֵר
תִּטְהַר, שֶׁבְּכָל־הָאִישׁ הִיא, שֶׁלֹּא בָּא הַכְּתוּב
אֵלָא לְהַזְכִּיר הַחֲלוּק שֶׁבֵּין הַזָּכֵר לְנִטְהָר שִׁיְהִיָּה
זָכָה בְּדָם, וְלַחֲלֹק בֵּין עַת נִדְתָּה וּבֵין כָּלֵא
עֲתָה, וּלְפִיכֵךְ סָבְרוּ שֶׁבָּא הַכְּתוּב לְרִבּוּת לָהּ
טְהוּרָה, לומֵר וְאַחֵר תִּטְהַר, כְּנִטְהָרִים בַּתוּרָה
גַּם כָּלֵא מִים חַיִּים.

וְאָמַר בְּאֵשָׁה: (פסוק יט) וְאֵשָׁה כִּי תִהְיֶה
זָכָה, כְּאִישׁ הַזֶּה, דָּם יְהִיָּה הַזֶּה שֶׁלָּהּ, לֹא
לְכֵן כְּאִישׁ, וְהַזְכִּיר הַטְּמָאָה בְּנִדָּה וּבְזָכָה,
וְאַחֲרֵי כֵן הַזְכִּיר זָכָה (פסוק כח): וְאִם טְהוּרָה
מִזָּכָה, כְּאִשֶּׁר יִשְׁתַּהר הַזֶּה מִזָּכָה, וְסִפְרָה לָהּ
שְׁבַעַת יָמִים, כְּאִשֶּׁר יִסְפֹּר הַזֶּה, וְאַחֵר תִּטְהַר,
כְּטְהוּרַת הַזֶּה.
וְעַל דִּרְךָ הַפְּשֻׁט, שֶׁתִּהְיֶה צְרִיכָה רְחִיצָה בְּמִים
חַיִּים כְּזֶה. אֲבָל רְבוּתִינוּ הַקְּלוּ בְּטְהוּרַת

בְּהִיּוֹת כִּהְיוּ שִׁפְעֵי יִתֵּר בְּחִלִּי. אֲבָל כִּי יִזּוּב
זֹכֵב דְּמָה יָמִים רַבִּים בְּלֹא עַת הַיָּדוּעַ לָהּ, אוֹ
שְׁתוּסִיף עַל הָעַת וְיִזּוּב זֹכֵב דְּמָה יָמִים רַבִּים
אַחֲרֵי הַשְׁבִּיעָה הַהִם, הִנֵּה הוּא חִלִּי כְּזֹכֵב
הָאִישׁ, וְהַצְרִיף אוֹתָהּ קִרְבָּן בְּהַתְּרָפְאוּתָהּ כְּדִין
הַזֶּה.
וְלֹא הַזְכִּיר הַכְּתוּב כְּבִלְיָה בְּאֵשָׁה, כִּי הַזְכִּיר
זֹכֵב הָאִישׁ וְטְמָאָתוֹ, וְאָמַר בְּסוּף (פסוק
יג): וְרֹחֵץ בְּשׁוּרֵי בְּמִים חַיִּים וְטְהוּרָה, וְחִנּוּר

שיעור יומי לשבת קודש ו' אייר ושנים מקרא ואחד תרגום – טו – פרשת תזריע-מצורע נט

(בג) וְאִם עַל־הַמִּשְׁכָּב הוּא אֹז עַל־הַכְּלִי אֲשֶׁר־הוּא יִשְׁכַּת־עָלָיו בְּנִגְעוֹ־בּוֹ יִטְמָא עַד־הָעֶרֶב:

כג וְאִם עַל מִשְׁכָּבָהּ הוּא אֹז עַל מִנָּהּ דִּי הִיא יִתְבָּא עֲלוּהִי בְּמִקְרָבָהּ בְּהָ יְהִי מִסָּבָב עַד רַמְשָׁא:

כד וְאִם עַל־הַמִּשְׁכָּב הוּא • (ת"כ) הַשּׁוֹכֵב, אֹז הַיּוֹשֵׁב עַל מִשְׁכָּבָהּ אֹז עַל מוֹשְׁבָהּ, אֲפֹלוּ לֹא נִגַּע בָּהּ, אִף הוּא בְּדַת טְמֵאָה הָאֻמְרָה בְּמִקְרָא הָעֲלִיּוֹן, שְׁטַעוֹן כַּבּוּס בְּגָדִים. עַל־הַכְּלִי. לְרִבּוֹת אֶת הַמִּרְכָּב. בְּנִגְעוֹ בּוֹ יִטְמָא • אִינוּ מְדַבֵּר אֲלֵא עַל הַמִּרְכָּב, שְׁנִתְרַבָּה מִ"עַל־הַכְּלִי". בְּנִגְעוֹ־בּוֹ יִטְמָא • וְאִינוּ טַעוֹן כַּבּוּס בְּגָדִים, שֶׁהַמִּרְכָּב אֵין מִנְּעוֹ מִטְמֵא אָדָם לִטְמָא בְּגָדִים.

(כד) וְאִם שָׁכַב יֹשֵׁב אִישׁ אֹתָהּ וְתָהִי נִדְתָּהּ עָלָיו וְטָמָא שִׁבְעַת יָמִים וְכָל־הַמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר־יִשְׁכַּב עָלָיו יִטְמָא: ס

כז וְתָהִי נִדְתָּהּ עָלָיו • (ת"כ. נדה לג) יָכוֹל יַעֲלֶה לְרַגְלָהּ, שָׂאָם בָּא עָלֶיהָ בְּחִמְשֵׁי לְנִדְתָּהּ, לֹא יִטְמָא אֲלֵא ג' יָמִים כְּמוֹתָהּ? תִּלְמוּד לומר: "יִטְמָא שִׁבְעַת יָמִים". וְמָה תִּלְמוּד לומר: "וְתָהִי נִדְתָּהּ עָלָיו"? מָה הִיא מִטְמֵאָה אָדָם וְכָלִי חָרָס, אִף הוּא מִטְמָא אָדָם וְכָלִי חָרָס.

כח וְאִשָּׁה כִּי־יִזְוֹב זֹב דְּמָה יָמִים רַבִּים בְּלֹא עֵת־נִדְתָּהּ אֹז כִּי־תִזְוֹב עַל־נִדְתָּהּ פְּלִימִי זֹב טְמֵאָתָהּ כִּימִי נִדְתָּהּ תִּהְיֶה טְמֵאָה הוּא:

כח וְאִשָּׁה כִּי־יִזְוֹב זֹב דְּמָה יָמִים רַבִּים בְּלֹא עֵת־נִדְתָּהּ. אֹז כִּי־תִזְוֹב. אֶת שְׁלֹשֶׁת הַיָּמִים הַלָּלוּ. עַל־נִדְתָּהּ • (נדה עב) מִפְּלֶג מִנִּדְתָּהּ יוֹם אֶחָד, זֹז הִיא זָבָה, וּמִשְׁפָּטָה חֲרוֹץ בְּפִרְשָׁהּ זֹז. וְלֹא בְּדַת הַנִּדָּה, שֶׁזֹּז טַעוֹנָה סְפִירַת שְׁבַעַת נְקִיִּים וְנִקְרָן, וְהַנִּדָּה אֵינָה טַעוֹנָה סְפִירַת שְׁבַעַת נְקִיִּים, אֲלֵא שִׁבְעַת יָמִים תִּהְיֶה בְּנִדְתָּהּ, בֵּין רֹאָה בֵּין שְׂאִינָה רֹאָה; וְדָרְשׁוּ בְּפִרְשָׁהּ זֹז י"א יוֹם שְׁבִין סוּף נִדָּה לְתַחֲלַת נִדָּה, שְׁכָל שְׁלֹשָׁה רְצוּפִין שֶׁתִּרְאֶה בְּאַחַד עֶשֶׂר יוֹם הַלָּלוּ תִּהְיֶה זָבָה.

כח וְאִשָּׁה כִּי־יִזְוֹב זֹב דְּמָה יָמִים רַבִּים בְּלֹא עֵת־נִדְתָּהּ אֹז כִּי־תִזְוֹב עַל־נִדְתָּהּ פְּלִימִי זֹב טְמֵאָתָהּ כִּימִי נִדְתָּהּ תִּהְיֶה טְמֵאָה הוּא:

כח וְאִשָּׁה כִּי־יִזְוֹב זֹב דְּמָה יָמִים רַבִּים בְּלֹא עֵת־נִדְתָּהּ. אֹז כִּי־תִזְוֹב. אֶת שְׁלֹשֶׁת הַיָּמִים הַלָּלוּ. עַל־נִדְתָּהּ • (נדה עב) מִפְּלֶג מִנִּדְתָּהּ יוֹם אֶחָד, זֹז הִיא זָבָה, וּמִשְׁפָּטָה חֲרוֹץ בְּפִרְשָׁהּ זֹז. וְלֹא בְּדַת הַנִּדָּה, שֶׁזֹּז טַעוֹנָה סְפִירַת שְׁבַעַת נְקִיִּים וְנִקְרָן, וְהַנִּדָּה אֵינָה טַעוֹנָה סְפִירַת שְׁבַעַת נְקִיִּים, אֲלֵא שִׁבְעַת יָמִים תִּהְיֶה בְּנִדְתָּהּ, בֵּין רֹאָה בֵּין שְׂאִינָה רֹאָה; וְדָרְשׁוּ בְּפִרְשָׁהּ זֹז י"א יוֹם שְׁבִין סוּף נִדָּה לְתַחֲלַת נִדָּה, שְׁכָל שְׁלֹשָׁה רְצוּפִין שֶׁתִּרְאֶה בְּאַחַד עֶשֶׂר יוֹם הַלָּלוּ תִּהְיֶה זָבָה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (מראי מקומות והגהות לתניא עמ' יט)

וְאִשָּׁה כִּי יִזְוֹב זֹב דְּמָה יָמִים רַבִּים (טו, כח) אֶחָד עֶשֶׂר יוֹם שְׁבִין סוּף נִדָּה לְתַחֲלַת נִדָּה (רש"י) שְׁמוֹעֲתִי מֵאֲמוּרָה הִרָּה"ג וְהִרָּה"ח שְׁלִיט"א: תִּנְיָא – רָאִשֵׁי תִּבּוֹת: תּוֹדָה זָוִיר יֵא. (הַפְּנִיָּה לְמֵאֲמָר ר"ז (נדה עב. ב): "חֲצִי לֵג שָׁמֹן לְתוֹדָה, וְרִבְעִית יֵין לְזָוִיר, וְאֶחָד עֶשֶׂר יוֹם שְׁבִין נִדָּה לְנִדָּה – הִלְכָה לְמִשְׁהָ מְסִינִי").

(כו) כָּל־הַמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר־תִּשְׁכַּב עָלָיו פְּלִימִי זֹבָה כְּמִשְׁכָּב נִדְתָּהּ יִהְיֶה־לָּהּ וְכָל־הַכְּלִי אֲשֶׁר תִּשְׁכַּב עָלָיו טְמָא יִהְיֶה כְּטֵמֵאָתָהּ נִדְתָּהּ:

כו כָּל מִשְׁכָּבָהּ דִּי תִשְׁכַּב עֲלוּהִי כָל יוֹמִי דְּזָבָה כְּמִשְׁכָּב רַחוּקָה יְהִי לָהּ וְכָל מִנָּהּ דִּי תִתְבָּא עֲלוּהִי מִסָּבָב יְהִי כְּסוֹאֶבֶת רַחוּקָה:

(כז) וְכָל־הַנּוֹגֵעַ בָּם יִטְמָא וְכַבֵּם בְּגָדָיו וְרַחֲוֵן בְּיָמִים וְטָמָא עַד־הָעֶרֶב:

כז כּוֹנֵן דִּיקְרָב בְּהוֹן יְהִי מִסָּבָב וְיַצַּבַּע לְבוּשׁוֹהִי וְיִסְחִי כְּמִיָּא וְיְהִי מִסָּבָב עַד רַמְשָׁא:

(כח) וְאִם־תִּטְהַר מְזוֹבָה וְסִפְרָה לָּהּ שִׁבְעַת יָמִים וְאַחֵר תִּטְהַר:

כח וְאִם דְּכִיָּאת מְדוּבָה וְתִמְנִי לָהּ שִׁבְעַת יוֹמִין וְכִתְרָה בֶּן תִּדְכִּי:

(כט) וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי תִקַּח־לָּהּ שְׁתֵּי תָרִים אֹז שְׁנֵי בִנֵּי יוֹנָה וְהִבִּיָּאָה אוֹתָם אֶל־הַכֹּהֵן אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:

כט וּבִיּוֹמָא תְּמִינָא תִּסְבֵּי לָהּ תְּרִין שְׁפִינִינִין אֹז תְּרִין בִּנֵּי יוֹנָה וְתִיָּתִי תִּהְיוּן לְזֹת כְּהֵנָּה לְתַרַע מִשְׁפָּן זְמָנָא:

(ל) וְעֵשָׂה הַכֹּהֵן אֶת־הָאֶחָד חֲטָאת וְאֶת־הָאֶחָד עֹלָה וְכִפֹּר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה מְזוֹב טְמֵאָתָהּ:

ל וְיַעֲבֹד כְּהֵנָּה יֵת חַד חֲטָאתָא וְיֵת חַד עֹלָתָא וְיַכְפֹּר עָלֶיהָ כְּהֵנָּה כְּהֵנָּה יְיָ מְדוּבָה סוֹבְחָה:

(לא) וְהִזְרִיתֶם אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִטְּמֵאָתָם וְלֹא יָמָתוּ בְּטֵמֵאָתָם בְּטֵמֵאָם אֶת־מִשְׁכְּנִי אֲשֶׁר בְּתוֹכָם:

לא וּמִפְּרִשּׁוֹן יָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִסּוֹאֲבָתְהוֹן וְלֹא יָמוּתוּן בְּסוֹאֲבָתְהוֹן בְּסֹאֲבָתְהוֹן יָת מִשְׁכְּנִי דִּי בִּינְיָהוֹן:

כז"י וְהִזְרִיתֶם • אין 'נזירה' אלא פרישה, וכן (ישעיה א): "נזרו אחר", וכן (בראשית כח): "נזיר אחריו". ולא ימתו בטמאתם • הרי הפרת של מטמא מקדש קרוי 'מיתה'.

(לב) זֹאת תֹּרַת הַזֵּב וְאֲשֶׁר תֵּצֵא מִמֶּנּוּ שְׂכַבְתָּ־זָרַע לְטִמְאָה־בָּה:

לב דא אורייתא דדוכנא ודי תפוק מנה שכתב זרעא לאסתאבא בה:

כז"י זאת תורת הזב • בעל ראיה אחת. ומהו תורתו. ואשר תצא ממנו שכתב-זרע • הרי הוא כבעל קרי, טמא טמאת ערב.

(לג) וְהִדּוּהַ בְּגִדְתָּהּ וְהִזָּב אֶת־זוּכּוֹ לְזָכָר וּלְנִקְבָּה וּלְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עִם־טִמְאָה:

לג ולדסוכתה בריחוקה ולדדאיב ית דובה לדבר ולנקבא ולגבר די ישכוב עם מסאבא: פ פ פ

כז"י וְהִזָּב אֶת־זוּכּוֹ • בעל שתי ראיות ובעל שלש ראיות, שתורתן מפרשת למעלה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יד ענף 26)

וְהִדּוּהַ בְּגִדְתָּהּ (טו, לג) רז"ל אמרו, שדם נדה היא מן הקללות שנתקללה חוה אחרי חטא עץ הדעת, והינו שהחטא יצר בה מציאות של רע, המתבטא בדם נדה, דם טמא. ולפי זה יש לבאר טעם הדעות שאסור לאשה לעמוד בטמאתה אפילו אין בעלה בעיר (אף לפי מאי דקיימא לן שטבילה בזמנה לאו מצוה) – כי זה מורה על הטהרה מהרע וההקמא של חטא עץ הדעת.

צ' פסוקים, עיד"ו סימן. חסלת פרשת מצורע

הפטרה לפרשת תזריע לשמו"ת מלכים ב

ד מִבְּוֹאֵי־בָא מִבְּעַל שְׁלֹשָׁה וַיָּבֹא לְאִישׁ הָאֱלֹהִים לֶחֶם בַּבּוֹרִים עֲשָׂרִים־לֶחֶם שְׁעָרִים וְכַרְמֶל בְּצִקְלָנוּ וַיֹּאמֶר תֵּן לָעָם וַיֹּאכְלוּ: מִגְּוִיָאמֶר מִשְׁרָתוֹ מָה אֵתָּן זֶה לִפְנֵי מֵאָה אִישׁ וַיֹּאמֶר תֵּן לָעָם וַיֹּאכְלוּ כִּי כֹה אָמַר יְהוָה אֲכֹל וְהוֹתֵר: מִדְּוִיתָן לִפְנֵיהֶם וַיֹּאכְלוּ וַיֹּתֵרוּ בְּדָבָר יְהוָה: ה' אֲנַעְמָן שֶׁר־צָבָא מֶלֶךְ־אֲרָם הָיָה אִישׁ גָּדוֹל לִפְנֵי אֲדֹנָיו וְנִשְׂא פָנָיו כִּי־בֹ נָתַן־יְהוָה תְּשׁוּעָה לְאֲרָם וְהָאִישׁ הָיָה גִבּוֹר חָיִל מִצָּרַע: ב וְאֲרָם יֵצֵאוּ גִדּוּדִים וַיִּשְׁכּוּ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נַעֲרָה קְטַנָּה וְתָלִי לִפְנֵי אִשְׁתּוֹ נַעֲמָן: ג וְהָאִמֶּר אֶל־גִּבְרִיתָהּ אֲחֹלִי אֲדֹנִי לִפְנֵי הַנָּבִיא אֲשֶׁר בְּשֹׁמְרוֹן אִזּוּ יֵאָסֵף אֹתוֹ מִצָּרַעְתּוֹ: ד וַיָּבֹא וַיַּגֵּד לְאֲדֹנָיו לֵאמֹר כָּזָאת וְכָזָאת דִּבְרָה הַנַּעֲרָה אֲשֶׁר מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל: ה וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ־אֲרָם לְךָ־בָּא וְאֶשְׁלַחָה סֶפֶר אֶל־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיִּלְךְ וַיִּקַּח בִּידּוֹ עֶשֶׂר כַּפְרֵי־כֶסֶף וְשֵׁשֶׁת אֲלָפִים זָהָב וְעֶשֶׂר חֲלִיפוֹת בָּגָדִים: ו וַיָּבֹא הַסֶּפֶר אֶל־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר וַעֲתָה כָּבֹא הַסֶּפֶר הַזֶּה אֵלַיִךְ הִנֵּה שְׁלַחְתִּי אֵלַיִךְ אֶת־נַעֲמָן עַבְדִּי וַאֲסַפְתּוֹ מִצָּרַעְתּוֹ: ז וַיְהִי כִּקְרָא מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַסֶּפֶר וַיִּקְרַע בְּגָדָיו וַיֹּאמֶר הָאֱלֹהִים אֲנִי לְהַמִּית וּלְהַחְיֹת כִּי־זֶה שְׁלַח אֵלַי לְאָסֵף אִישׁ מִצָּרַעְתּוֹ כִּי אֲדִידְעוּנָא וְרָאוּ כִי־מִתְאַנֶּה הוּא לִי: ח וַיְהִי כְשֶׁמַּעַ | אֱלִישֶׁעַ אִישׁ־הָאֱלֹהִים כִּי־קָרַע מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל אֶת־בְּגָדָיו וַיִּשְׁלַח אֶל־הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר לָמָּה קָרַעְתָּ בְּגָדֶיךָ יָבֹא־נָא אֵלַי וַיֵּדַע כִּי יֵשׁ נָבִיא בְּיִשְׂרָאֵל: ט וַיָּבֹא נַעֲמָן בְּסוּסָיו וּבִרְכָבוֹ וַיַּעֲמֵד פֶּתַח־הַבַּיִת לְאֵלִישֶׁעַ: י וַיִּשְׁלַח אֵלָיו אֱלִישֶׁעַ מֶלֶךְ־לֵאמֹר הֲלוֹךְ וּרְחֹצֵת שִׁבְעַ־פְּעָמִים בִּירְדֵּן וַיֵּשֶׁב בְּשָׂרְךָ לָךְ וְטָהַר: יא וַיִּקְצֹף נַעֲמָן וַיִּלָּךְ וַיֹּאמֶר הֲנֵה אֲמַרְתִּי אֵלַי |

יֵצֵא יָצוּא וְעָמַד וְקָרָא בְּשֵׁם־יְהוָה אֱלֹהָיו וְהִנִּיף יָדוֹ אֶל־הַמָּקוֹם וְאָסַף הַמִּצְרָע: יֵהְיֶה טוֹב אָמֵנָה
 וּפְרָפֶר נִהְרֹת דְּמָשֶׁק מִכָּל מִיָּמֵי יִשְׂרָאֵל הַלֹּא־אֶרְחָץ בָּהֶם וְטָהַרְתִּי וַיִּפֹּן וַיִּלָּךְ בַּחֲמָה: יֵי וַיִּגְשׁוּ עֲבָדָיו
 וַיְדַבְּרוּ אֵלָיו וַיֹּאמְרוּ אָבִי דָבָר גָּדוֹל הַנְּבִיא דָבָר אֱלֹהִי הֲלוֹא תַעֲשֶׂה וְאָף כִּי־אָמַר אֱלֹהִי רַחֵם וְטָהַר:
 יֵי וַיֵּרֶד וַיִּטְבֹּל בִּיַּרְדֵּן שִׁבְעַת פַּעֲמִים בְּדָבָר אִישׁ הָאֱלֹהִים וַיֵּשֶׁב בְּשָׂרוֹ כְּבָשָׂר גֶּעֶר קָטָן וַיִּטָּהַר: טו וַיֵּשֶׁב
 אֶל־אִישׁ הָאֱלֹהִים הוּא וְכָל־מַחְנֵהוּ וַיָּבֹא וַיַּעֲמֹד לִפְנָיו וַיֹּאמֶר הִנֵּה־נָא יֵדְעֵתִי כִּי אֵין אֱלֹהִים בְּכָל־הָאָרֶץ
 כִּי אִם־בְּיִשְׂרָאֵל וַעֲתָה קַח־נָא בְּרָכָה מֵאֵת עֲבָדָי: טז וַיֹּאמֶר חִי־יְהוָה אֲשֶׁר־עָמַדְתִּי לִפְנָיו אִם־אֶקַּח
 וַיַּפְצֵר־בוֹ לְקַחַת וַיִּמָּאֵן: יז וַיֹּאמֶר נַעֲמֹן וְלֹא יִתֵּן־נָא לְעֲבָדָי מִשָּׂא צֶמֶד־פָּרָדִים אֲדָמָה כִּי לֹא־יַעֲשֶׂה עוֹד
 עֲבָדָי עָלָה וְזָבַח לָאֱלֹהִים אֲחֵרִים כִּי אִם־לַיהוָה: יח לְדָבָר הַזֶּה יִסְלַח יְהוָה לְעֲבָדָי כִּבּוּא אֲדָנִי בֵּית־רַמּוֹן
 לְהִשְׁתַּחֲוֹת שָׁמָּה וְהוּא י נִשְׁעָן עַל־יָדָיו וְהִשְׁתַּחֲוִיתִי בֵּית רַמּוֹן בְּהִשְׁתַּחֲוִיתִי בֵּית רַמּוֹן יִסְלַח־[כְּתִיב נָא] יְהוָה
 לְעֲבָדָי בְּדָבָר הַזֶּה: יט וַיֹּאמֶר לוֹ לָךְ לְשָׁלוֹם וַיִּלָּךְ מֵאֵתוֹ בְּבֶרֶת אָרֶץ:

הפטרה לפרשת תזריע מצורע לשמו"ת ולקריאה בציבור נדפסה לקמן ע' קצה

שיעורי תהלים לשבוע פרשת אחריי־קדושים

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אנ"ש שי אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

יום ראשון - ל' ניסן פרק כ מפרק קמה עד סוף פרק קנ	יום רביעי - ג' אייר מפרק יח עד סוף פרק כב
יום שני - א' אייר פרק כ מפרק א עד סוף פרק ט	יום חמישי - ד' אייר מפרק כג עד סוף פרק כח
יום שלישי - ב' אייר מפרק י עד סוף פרק יז	יום שישי - ה' אייר מפרק כט עד סוף פרק לד
שבת קודש - ו' אייר פרק כ מפרק לה עד סוף פרק לח	

יום ראשון ל' ניסן

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' סב, והנה באהבה יש... עד עמ' 124, כמ"ש לקמן.

כל עולם ונברא שהיא מחיה, וכלל קמיה בלא ממש חשיב, –
הכל לגבי הקב"ה, אינו נחשב לכלום ממש, וכבטול דבור אחר
בנפש המשפלת בעודו במחשבתה – בשעה שהדיבור נמצא
עדיין במחשבת הנפש, או בחמדת הלב בנזכר לעיל¹³, אשר על

ידי התבוננות זו ממילא

תתפשט מדת האהבה

שנפשו מלבושה, – בהם

היא מלוכשת, כלומר:

שיותר לא תהיה לו אהבה

לדברים שאותם אהב

(שבאהבתו לאותם דברים,

היתה מדת האהבה שבנפשו

מלוכשת בהם), וכל אהבתו

תהיה להקב"ה בלבד, דהיינו

שלא תתלבש – מדת

האהבה, בשום דבר הנאה

ותענוג גשמי או רוחני

לאהבה אותו, – את

ה"דבר גשמי או רוחני", ולא

להפין כלל – "חפץ" משמעו

רצון פנימי, שום דבר

בעולם, בלתי לה' לבדו, –

כל אהבתו ורצונו הפנימי

יהיו להקב"ה בלבד, שהוא

מקור החיים של כל

התענוגים, שכלם – כל

התענוגים, בטלים

במציאות וכלל ממש

קמיה חשיב, – לגבי "מקור החיים" שהוא "ה' לבדו", כל התענוגים

בטלים במציאות ואינם נחשבים לכלום ממש, ואין ערך ודמיון

כלל ביניהם – בין כל תענוגי העולם, לבין הקב"ה, "מקור החיים"

של כל התענוגים, הם ושלום, כמו שאין ערך לאין ואפס

המחלט לגבי חיים נצחיים, – כך אין ערך ודמיון כלל בין כל

תענוגי העולם שהם "אין ואפס המוחלט", לגבי החיים הנצחיים

שממקור החיים, מהקב"ה – התבוננות זו תעורר בו את הרצון, שלא

לרצות בכל התענוגים, כי אם לרצות במקור כל התענוגים, שהוא:

אלקות, וכמו שכתוב¹⁴: "מי לי בשמים, ועמד לא חפצתי

בארץ", – כלומר: כל דבר שהוא "עמך", כל דבר שהוא טפל ובטל

לך – אין חפצי בו, בלא שארי ולבבי, צור לבבי וגו'", וכמו

שכתוב¹⁵ לקמן: "פרטי אפני האהבה אליהם מגיע יהודי על ידי

ההתבוננות בגדלות ה'. כל האמור הוא במי שיש לו רגש של אהבה

לדברים מסוימים, וההתבוננות פועלת בו שמדת האהבה "תתפשט"

מעניני העולם, ותהיה לאלקות בלבד. אך, מי שבטבעו הוא קר, ואין

בו שום רגש של אהבה לאיזה דבר שהוא, כדי להעביר את מדת

1 והנה, באהבה יש גם כן שתי מדרגות: – כלליות: "אהבה רבה"

2 ו"אהבת עולם". "אהבה רבה" היא "אהבה בתענוגים", –

3 אהבה ותענוג מאלקות – לא שהאהבה מייצגת "מבוקש" מסויים,

4 שאיפה להשגת דבר מה, ולמשל: להתאחד עם הקב"ה או להכלות

5 באלקות, אלא האהבה

6 עצמה משמעה תענוג

7 ודביקות באלקות, והיא 1

8 שללכת העולה מאלה, – 2

9 לא שהאדם יוצר ומדליק 3

10 בקרבו אהבה זו, אלא אהבה 4

11 זו באה אליו מעצמה, וכאשר 5

12 מלמעלה בבחינת מתנה 6

13 למי שהוא שלם ביראה, – 7

14 מי שהיראה אצלו 8

15 בשלימות, נותנים לו מתנה 9

16 מלמעלה, שיגיע ל"אהבה 10

17 בתענוגים"; בנזק – כידוע 11

18 הפירוש על מאמר רבותינו 12

19 ו"ל"ו: "דברו של איש 13

20 לחזר אחר אשה", – 14

21 שפירושו בעבודת ה', הוא: 15

22 שאהבה נקראת "איש" 16

23 ו"זכר", כמו שכתוב¹⁷: 17

24 "זכר – חסדו", – שבדרך 18

25 רמז משמעו, שבחינת חסד 19

26 ("חסדו") ואהבה, היא בחינת 20

27 "זכר", ו"אשה – היא בחינת 21

28 יראת ה'¹⁸, – שבלשון

29 הפסוק "אשה יראת ה'" – מרומזת השייכות של "אשה" ל"יראה",

30 בנזק; – וזהו "דרכו של איש לחזר אחר אשה", בחינת האהבה

31 ("איש") באה מלמעלה ומתגלה ("דרכו לחזר") במקום שבחינת

32 יראה ("אשה") היא בשלימות, ובלי קדימת היראה אי אפשר

33 להגיע לאהבה רבה זו, כי אהבה זו היא בבחינת אצילות,

34 דלית תמן קצוץ ופרוד חס ושלום. – שאין בו בעולם האצילות

35 שום דבר של התנתקות והתפרדות כי אין שם דבר נפרד ומנותק

36 מאלקות, שיהיה מורגש למציאות לעצמו, אלא, הכל שם בטל

37 במציאות לאלקות. הרי מובן, שגם האהבה שמ"אצילות" איננה

38 יכולה לשרות, במי שהיראה אצלו איננה בשלימות, מי שעדיין

39 מרגיש את עצמו למציאות איזו שהיא, ואינו בטל לגמרי לאלקות.

40 אך "אהבת עולם" – המדרגה השניה באהבה, היא תפא

41 מהתבוננות ודעת בגדלות ה' אין-סוף ברוך-הוא, המלא כל

42 עלמין – המלא ומחיה את כל העולמות בחיות פנימית ומצומצמת

43 בהתאם להרכבו של כל נברא, וסובב כל עלמין, – ומחיה את כל

44 העולמות בחיות שלמעלה מהעולמות ואיננה מצומצמת לפי ערך

1 האהבה מהם לאלקות, וממילא קשה לו בהרבה לעורר בקרבו
2 רגש של אהבה – אף על פי כן יכול גם הוא ליצור בקרבו אהבה
3 לזהות להקב"ה, על ידי
4 ההתבוננות האמורה.
5 ובלשון ה"תניא": וְגַם מִי
6 שֶׁאֵין מִדַּת אֱהָבָה
7 שֶׁבִּנְפֹשׁוֹ מְלַבֶּשֶׁת כָּלֵל
8 בְּשׁוּם תַּעֲנוּג גִּשְׁמִי אוֹ
9 רוּחָנִי – יָכוֹל – גַּם הוּא,
10 לְהִלָּחֵב נַפְשׁוֹ בְּרִשְׁפֵי אֵשׁ וְשִׁלְהֶבֶת עֵזָה וְלַהֲבֵה הָעוֹלָה
11 הַשְּׂמִימָה, עַל יְדֵי הַתְּבוֹנָנוֹת הַנּוֹכְרֹת לְעִיל, – עַל יְדֵי

ליקוטי אמרים

אהבה שבנפשו מלוכשת כלל בשום תענוג גשמי או
רוחני יכול להלהיב נפשו כרשפי אש ושלחבת עזה
ולחב העולה השמימה ע"י התבוננו' הנ"ל כמ"ש לקמן
ולאחריה אהבה) יוסבר להלן, על יוצא מן הכלל, שיוכל להגיע
לאהבה זו בלי הקדמת היראה. וכך אומר רבנו הזקן:

יום שני א' אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 124, והנה בחי' אהבה... עד עמ' 124, לי"ח]:

23 וְהֵנָּה, בְּחִינַת אֱהָבָה זו, פְּעָמִים שְׁקוּדְמַת לִירָאָה, כְּפִי בְּחִינַת
24 הַדַּעַת הַמּוֹלִידָה, – אֶת הָאֱהָבָה, בְּנוֹדַע [שֶׁהַדַּעַת כּוֹלֵל חֲסָדִים
25 וְגִבּוּרִים, שֶׁהֵם אֱהָבָה וִירָאָה, – חֶסֶד – אֱהָבָה, וְגִבּוּרָה – יִרְאָה,
26 וְ"דַעַת" כּוֹלֵל בְּתוֹכָהּ אֶת שְׁתֵּיהֶן וּמְבִיאָה לְהַתְּגַלּוּת שְׁתֵּיהֶן; כְּלוּמָר:
27 הַהִתְקַשְׁרוֹת הַחוּקָה שֶׁל
28 הַ"דַּעַת" שֶׁלּוּ בְּגִדּוּת ה',

ליקוטי אמרים

והנה בחי' אהבה זו פעמים שקודמת ליראה כפי בחי'
הדעת המולידה כנודע [שהדעת כולל חסדים וגבורות
שהם אהבה ויראה ופעמים שהחסדים קודמים לירד
ולתגלות] ולכן אפשר לרשע ובעל עבירות שיעשה
תשובה מאהבה הנולדה בלבו בזכרו את ה' אלהיו ומ"מ
היראה ג"כ כלולה בה ממילא רק שהיא בבחי' קטנות
והעלם דהיינו יראת חטא למרוד בו ח"ו והאהבה היא
בהתגלות לבו ומוחו אך זהו דרך מקרה והוראת שעה
בהשגחה פרטית מאת ה' לצורך שעה כמעשה דר"א
בן דורדייא. אבל סדר העבודה הקבועה ותלויה
בבחירת האדם צריך להקדים תחלה קיום התורה
והמצוות ע"י יראה תתאה בבחי' קטנות עכ"פ בסור
מרע ועשה טוב להאיר נפשו האלהית באור התורה
ומצותיה ואח"כ יאיר עליה אור האהבה [כי ואהבת
בגמטריא ב"פ אור כידוע לי"ח]:

29 מעוררת באדם ומגלה את
30 שני הרגשות של יראה
31 ואהבה, ופְּעָמִים שֶׁהַחֲסָדִים
32 קוֹדְמִים לִירָד וְלַהֲתַגְלִית,
33 – מֵאִשֶּׁר הַגִּבּוּרִים, וּבִנְפֶשׁ
34 הַיְינוּ, שֶׁלְּפַעֲמִים מִתְּגַלֶּה
35 מִהִתְקַשְׁרוֹת הַדַּעַת, אֱהָבָה
36 לִפְנֵי יִרְאָה. וְלִכֵּן אֶפְשָׁר
37 לְרַשֵּׁעַ וּבַעַל עֲבֵרוֹת
38 שֶׁיַּעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה מֵאֱהָבָה
39 הַנּוֹלָדָה בְּלִבּוֹ, בְּזִכְרוֹ אֶת
40 ה' אֱלֹהָיו. – שֶׁלְּמִרְוֹת שַׁעַד
41 עֵתָה הִיא רִשְׁעוֹ וּבַעַל
42 עֲבִירוֹת וְלֹא הִיָּתָה לוֹ יִרְאָה
43 ה' – בְּכָל זֹאת נִוצֵרֶת בּוֹ
44 אֱהָבָה לַהֲקַב"ה הַמְּבִיאָה
45 אוֹתוֹ לְתִשְׁבּוּהָ; וּמִכָּל מְקוֹם, הִירָאָה גַּם בִּן בְּלִיָּלָה בָּהּ – בִּאֱהָבָה
46 זֹו עֲצֻמָּה, מִמִּילָא, רַק שֶׁהִיא – הִירָאָה, בְּבְּחִינַת קִטְנוּת וְהַעֲלָם,
47 – בְּתוֹךְ הָאֱהָבָה, דִּהְיִינוּ יִרְאָה חֲטָא – בְּלִבָּהּ, לְמַרְדּ בּוֹ חֶסֶם וְשִׁלּוּם,
48 וְהָאֱהָבָה הִיא בְּהִתְגַּלּוּת לִבּוֹ וּמוֹחוֹ. – בְּלִבּוֹ וּבְמוֹחוֹ הוּא מְרַגֵּשׁ
49 רַק בִּאֱהָבָה לַהֲקַב"ה. אֵךְ – עֵנִין זֶה שֶׁהָאֱהָבָה בִּאֵה לִפְנֵי הִירָאָה, זֶהוּ
50 – רַק, דֶּרֶךְ מְקַרָּה וְהִירָאָה שְׂעָה, בְּהִשְׁתַּחֲוֶה פְּרִטִית מֵאֵת ה',

12 התבוננותו בענינים האמורים, יעורר גם הוא בקרבו אהבה לזהות
13 להקב"ה, כְּמֹו שִׁיתְּבָאָר לְקָמָן. – בִּיחָס לְמַדְרִיגָה הַעֲלִינָה יוֹתֵר
14 שֶׁל אֱהָבָה, לְמַדּוֹ, שֶׁהִיא
15 יְכוּלָה לְהִיּוֹת רַק בְּמִי
16 שֶׁהִירָאָה הִיא בְּשִׁלְמוֹת,
17 וְאִילוּ בִּיחָס לְמַדְרִיגָה
18 הַשְּׁנִיָּה שְׁבִאֲהָבָה (לְמִרְוֹת
19 שַׁעַל פִּי סֹדֵר, צָרִיךְ גַּם כֵּן
20 לְהִיּוֹת קוֹדֵם יִרְאָה
21 וְלֹאֲחִרָיָה אֱהָבָה) יוֹסֵבֵר לְהֵלֵן, עַל יוֹצֵא מִן הַכֹּלֵל, שִׁיּוּכֵל לְהִגִּיעַ
22 לְאֱהָבָה זֹו בְּלִי הַקְּדַמַּת הִירָאָה. וְכֵן אֹמֵר רַבְּנוּ הַזֶּקֶן:

51 לְצִדֵּךְ שְׂעָה, – כִּדִּי שֶׁהִרְשַׁע וּבַעַל הָעֲבִירָה יִתְעוֹרֵר בִּאֱהָבָה לַהֲקַב"ה
52 וְלִהְיֶהפֶךְ לְבַעַל תְּשׁוּבָה, כְּמַעֲשֶׂה דְרָבִי אֶלְעָזָר בֶּן דּוֹרְדִיָּא¹⁶. –
53 שֶׁהִיא רִשְׁעוֹ וּבַעַל עֲבִירוֹת – לְפַתַּח חֹזֶר בְּתִשְׁבּוּהָ מִתּוֹךְ אֱהָבָה
54 לַהֲקַב"ה, עַד שֶׁנִּשְׁמָתוֹ יֵצֵאָה בְּתִשְׁבּוּתוֹ. הִרִי שֶׁהִיָּתָה בְּכָךְ מִשּׁוּם
55 הוֹרָאת שַׁעַה. כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב¹⁷,
56 שֶׁר' אֶלְעָזָר בֶּן דּוֹרְדִיָּא הִיָּה
57 גִּלְגּוּל שֶׁל יוֹחָנָן כֹּהֵן גָּדוֹל,
58 שֶׁשִּׁמַּשׁ שְׁמוֹנִים שָׁנָה כְּכֹהֵן
59 גָּדוֹל וְנַעֲשֶׂה צְדוּקִי¹⁸ – וְעַל
60 יְדֵי שִׁנְשֻׁמָתוֹ גּוֹלְגֵלָה בֵּר'
61 אֶלְעָזָר בֶּן דּוֹרְדִיָּא (שֶׁהִיָּה
62 מְקוֹדֵם, כְּאִמּוֹר, רִשְׁעוֹ וּבַעַל
63 עֲבִירוֹת, וְלֹאֲחֵר מִכֵּן חֹזֶר
64 בְּתִשְׁבּוּהָ מִתּוֹךְ אֱהָבָה
65 לַהֲקַב"ה) – נִתְעַלּוּ כָל תּוֹרָתוֹ
66 וּמִצְוֹתָיו שֶׁל יוֹחָנָן כֹּהֵן
67 גָּדוֹל¹⁹. אֲכָל סֵדֶר הָעֲבִירָה
68 הַקְּבֻעָה וְתִלּוּיָהּ בְּבְּחִינַת
69 הָאָדָם – צָרִיךְ לְהִקְדִּים
70 תְּחִלָּה קִיּוּם הַתּוֹרָה
71 וְהַמִּצְוֹת עַל יְדֵי יִרְאָה
72 תְּחִלָּה בְּבְּחִינַת קִטְנוּת,
73 עַל כָּל פְּנִים, בְּ"סוֹר מֵרַע וְעֲשֵׂה טוֹב", – לְהִינַמֵּעַ מִכָּל עֲבִירָה
74 וּלְקַיֵּים כָּל מִצְוָה, לְהֵאִיר נַפְשׁוֹ הָאֱלֹהִית בְּאֹר הַתּוֹרָה וּמִצְוֹתֶיהָ,
75 וְאַחֵר בְּךְ יֵאִיר עֲלֶיהָ אֹר הָאֱהָבָה [כִּי "וְאֱהָבָה" בְּגִמְטְרִיא ב' –
76 פְּעָמִים "אוֹר", בְּיֻדְעַת לִיּוֹדֵי חֵן; – חֲכָמָה נִסְתָּרָה] – כְּלוּמָר
77 בְּתִחִלָּה נִדְרַשׁ אֹר שֶׁל תּוֹרָה וּמִצְוֹת בִּנְפֶשׁ הָאָדָם, וְרַק לֵאחֵר מִכֵּן
78 בִּיכּוּלֵת הָאָדָם לְהִגִּיעַ לְאֹר הָאֱהָבָה.

16. ראה עבודה זרה יז, ב. 17. בלקוטי תורה להאריז"ל תהלים, לב. 18. ראה ברכות כט, א. 19. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וראה ג"כ מ' מו"ח אדמו"ר בזה – ובפרטיות במדרי' האהבה – הנדפס בסוף קונ' העבודה – דכונת אדה"ז כאן לאהבה דראב"ד. ולכן לא יוקשה מפשטות הסיפור דראב"ד שענינו תשובה – דהא והא צ"ל. וענין התשובה שבזה מבואר מאדה"ז בס' תקס"ב (ז, א. יג, א). ומובן ג"כ דיצאה נפשו בבכ"י – דאין שייך זה באה"ע: אלא שזה בא מצד התשובה."

יום שלישי ב' אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 124, פרק מד והנה... עד עמ' סג, צפרא כו'.

45 לְעֵיל. בפרק הקודם הסביר רבנו הזקן, שההבדל בין "אהבה רבה" 46
47 ל"אהבת עולם" הוא: "אהבה רבה" היא אהבה האבה מלמעלה, 48
49 והאדם בעבודתו לא היה יכול אף פעם להגיע אליה, ואילו "אהבת 50
51 עולם" היא אהבה שאדם מגיע אליה על ידי העבודה של השגה 52
53 והתבוננות בגדלות ה'. כאן 54
55 מוסיף רבנו הזקן שקיימת 56
57 אהבה כזו הכוללת בתוכה 58
59 את שתי המדרגות 60
61 האמורות: יש בה מדרגת 62
63 "אהבה רבה", בכך שהיא 64
65 באה לכל יהודי בנשמתו 66
67 מלמעלה בתור ירושה מן 68
69 האבות, אך, כדי לגלות 70
71 אהבה זו, יש להזדקק 72
73 להבנה ולהתבוננות בגדלות 74
75 ה', שזוהי כבר בחינת ודרגת 76
77 "אהבת עולם", שכאמור, 78
79 מתגלה על ידי עבודת 80
81 האדם. ובלשון ה"תניא": אַךְ 82
83 אַחַת הִיא אֲהָבָה הַכּוֹלֵלָה 84
85 מִכָּל בְּחִינֹת וּמְדִרְגֹת 86
87 "אֲהָבָה רַבָּה" וְ"אֲהָבַת 88
89 עוֹלָם", – ישנה אהבה 90
91 יחידה ומיוחדת, הכוללת 92
93 בתוכה כל בחינות ומדרגות 94
95 "אהבה רבה" ו"אהבת 96
97 עולם", וְהִיא שׁוּה לְכָל נֶפֶשׁ מִיִּשְׂרָאֵל, וִירֵשָׁה לָנוּ מֵאַבְרָהָם; – 98
99 בנשמה הקדושה, שכל אחד מישראל ירש מן האבות, ישנה אהבה 100
101 זו. וְהִינוּ, מֵה שִׁבְתָּב הַזֶּה עַל פְּסוּקֵי: "נֶפֶשׁ אִוִּיתָךְ בְּלִלָה 102
103 וְגו'" – וְהַזֶּה⁵ מְדִיק, שלפי פירושו הפשוט של הפסוק, אין 104
105 הלשון מדויקת: אם מדובר על הנפש בלשון נסתר ("נפשי"), היה 106
107 עליו לומר "נפשי אותך", כלומר: נפשי תאבה לך, ואם לא היה 108
109 צריך לומר: "אני אויתך" – אני תאב לך, כיצד הוא, מתחיל ב"נפשי", 110
111 ועובר מיד אל עצמו, כמדבר בעדו, ואומר "אויתך" – כלומר: אני 112
113 תאב לך? – ומפרש ה"זוהר" שהמלה "נפשי" מוסבת על הקב"ה, 114
115 שהוא הנפש של כל דבר, ואילו פונה ואומר יהודי: "נפשי" – מפני 116
117 שאתה הוא הנפש שלי, לכן – "אויתך" – אני תאב לך. וְדִירְחִים 118
119 לְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא רְחִימֹתָא דְנִפְשָׁא וְרוּחָא – על יהודי לאהוב 120
121 את הקב"ה אהבת נפש ורוח, כְּמָה דְאִתְדְּבִקוּ אֵילִין בְּגוּפָא וְגוּפָא 122
123 רְחִים לֹזֵן וְכוּ". – כמו שהנפש והרוח מתדבקות בגוף, והגוף אוהב 124
125 אותן וכו'. וְהוּא שִׁבְתָּב: "נֶפֶשׁ אִוִּיתָךְ", כְּלוּמָר מִפְּנֵי שֵׁאתָה ה' 126
127 "נֶפֶשׁ" וְחֵי הָאֲמִתִּיִּים, לְכָךְ "אוֹיֶתְךָ", – אני תאב לך; פִּרּוּשׁ 128
129 שֵׁאֲנִי מֵתָאנָה וְתָאֵב לָךְ כְּאֵדָם הַמֵּתָאנָה לְחַיִּי נֶפֶשׁוֹ, וְכִשְׁהוּא 130
131 חֵלֶשׁ וּמַעֲנָה מֵתָאנָה וְתָאֵב שִׁתְּשׁוּב נֶפֶשׁוֹ אֵלָיו, – שלאמתו של

1 פֶּרֶק מֵד. בפרק הקודם, הסביר רבנו הזקן, את שתי המדרגות הכלליות 2
3 שבאהבה: – "אהבה רבה", האבה מלמעלה. – אדם בכוחות עצמו, אינו מסוגל 4
5 להגיע על ידי התבוננות בגדלות ה' למדרגה נעלה זו של אהבה. רק כשהוא 6
7 זוכה לכך – הוא מקבל אהבה זו מלמעלה בדרך של מתנה; – "אהבת עולם", 8
9 האבה על ידי התבוננות בגדלות 10
11 ה', על ידי שיהודי מתעמק ומבין 12
13 גדלות ה' – הוא מגיע לאותה 14
15 אהבה. 16
17 וְהִנֵּה, כָּל מְדִרְגַת אֲהָבָה 18
19 מִבְּחִינֹת אֵלֶּי: "אֲהָבָה 20
21 רַבָּה" וְ"אֲהָבַת עוֹלָם" – 22
23 נִחְלָקָה לְכַמָּה בְּחִינֹת 24
25 וּמְדִרְגֹת לְאֵין קֵץ, – ישנן 26
27 אֵין־סוּף מְדִרְגִּיגַת של אהבה, 28
29 גם במדרגת "אהבה רבה" 30
31 וגם במדרגת "אהבת עולם", 32
33 כָּל חֵד לְפִנֵּם שִׁעוּרָא 34
35 דְלִיָּה, – כל אחד לפי 36
37 שיעורו, מדרגת האהבה 38
39 בכל אחד היא בהתאם 40
41 לדרגתו הרוחנית; כְּמוֹ 42
43 שִׁבְתָּב הַזֶּה הַקָּדוֹשׁ עַל 44
45 פְּסוּקֵי: "נִדְעָ בְּשַׁעֲרִים 46
47 בְּעֵלְהָ² – ש"בעלה" דָּא 48
49 קַדְשָׁא־בְּרִיךְ־הוּא, – 50
51 הקב"ה נקרא "בעל" של 52
53 כנסת ישראל – ר"בעלה", הקב"ה, "נודע בשערים" – דְאִיהוּ אִתְּיֵדָע 54
55 וְאִתְּדְּבִק – הוא "נודע", נרגש ומתדבק, ב"שערים" – לְכָל חֵד לְפִנֵּם 56
57 מֵה דְמִשְׁעָר בְּלִבִּיהּ וְכוּ". – לכל אחד כפי שהוא "משער" ו"תופס" 58
59 בלבו. כך, ששני אנשים שעומדים שניהם באותה מדרגה כללית של 60
61 אהבה, ובכל זאת קיים הבדל בדרגות הפרטיות. וְלִכֵּן נִקְרְאִים 62
63 דְחִילוֹ וְרְחִימוֹ – יראה ואהבה, "הַנִּסְתָּרוֹת לַח' אֵלֵהֵינוּ", – כי 64
65 מדרגת האהבה של יהודי אחד, מוסתרת לגבי יהודי אחר, היות 66
67 ואין הוא עומד באותה מדרגה, וְתוֹרָה וּמִצְוֹת – הֵן "הַנִּגְלּוֹת לָנוּ 68
69 וְלִבְנֵינוּ לְעֵשׂוֹת כּוּ", – ואילו תורה ומצוות הן גלויות ושוות לכל 70
71 אחד, כִּי תוֹרָה אַחַת וּמִשְׁפָּט אֶחָד לְכָלֵנוּ, בְּקִיּוֹם כָּל הַתּוֹרָה 72
73 וּמִצְוֹת בְּבִחִינֵי מַעֲשֶׂה, – בעשיית וקיום כל התורה והמצוות, 74
75 משתווים כל בני ישראל – אותה צורה של תפילין ואותו אופן של 76
77 הנחה שוה אצל הגדול שבגדולים שבישראל, ואצל היהודי הנחות 78
79 ביותר בישראל. מֵה שֵׁאֲיִן בֵּן דְחִילוֹ וְרְחִימוֹ – שונה הדבר ביחס 80
81 ליראה ואהבה, שֵׁהֵם לְפִי הַדְּעָת אֵת ה' שְׂבִמָּח וְלֵב, – בכך שונה 82
83 אחד מן השני: יש מי שידעיתו באלקות גדולה ועמוקה יותר ולכן 84
85 יראתו ואהבתו את ה' גדולות יותר, ויש אשר ידיעתו פחותה יותר, 86
87 ולכן גם יראתו ואהבתו את ה' הן במדרגה פחותה יותר, בְּנִזְכָּר 88

1 דבר, תענוג החיים הוא התענוג הגדול ביותר של האדם, כמו שאנו
2 רואים, שאדם יוותר על כל התענוגים, כדי שיחיה. הרי מובן הדבר,
3 שתשוקת ותענוג החיים גדולים וחזקים יותר מכל התענוגים; אלא,
4 היות ו"תענוג תמידי – אינו תענוג", אדם אינו חש ומרגיש בתענוג
5 תמידי, לכן אין הוא מרגיש
6 בתענוג הגדול שבחיים. אך,
7 בשעה שהוא חלש או עייף,
8 ואין החיות אז אצלו
9 בהתגלות כמו שצריך להיות
10 – אז הוא חש בתשוקה
11 לחיים. וכן בשהוא חלש
12 לישן – שאז החיות היא
13 בהתעלמות, שכן "שינה –
14 אחד מששים במיתה"⁶, ולכן
15 האדם אז, מתאנה וּחֲפִיץ שִׁתְּשׁוּב אֵלָיו בְּשִׁיעוֹר מִשְׁנָתוֹ – כִּךְ אֲנִי
16 מִתְאַנֶּה וְתֹאב לְאוֹר אֵינִסוֹף בְּרוֹדֶהוּא, – שהוא, חֲנִי תַחֲנִים
17 הָאֲמִיתִים, לְהַמְשִׁיכוֹ בְּקֶרְבִי עַל יְדֵי עֶסֶק הַתּוֹרָה בְּתִקְצֵי
18 מִשְׁנָתִי בְּלִילָה, – את אור אינ־סוף, חיי החיים האמיתיים, תאב אני
19 להמשיך בקרבי על ידי התורה, דְּאוֹרֵיטָא וְקִרְשָׁא־בְּרִיךְ־הוּא בְּלֵא
20 חֵד, – שכן התורה והקב"ה הם דבר אחד, ועל ידי לימוד תורה
21 אמשיך בקרבי אור אין סוף – כלומר: דרגת האהבה הנידונה עתה

ליקוטי אמרים

וּחֲפִיץ שִׁתְּשׁוּב נַפְשׁוֹ אֵלָיו כְּשִׁיעוֹר מִשְׁנָתוֹ כִּךְ אֲנִי
מִתְאַנֶּה וְתֹאב לְאוֹר אֵ"ס ב"ה חיי החיים האמיתיים
לְהַמְשִׁיכוֹ בְּקֶרְבִי ע"י עֶסֶק הַתּוֹרָה בְּתִקְצֵי מִשְׁנָתִי
בְּלִילָה דְּאוֹרֵיטָא וְקב"ה כולא חד. כמ"ש הזהר שם
דְּבַעֵי בַר נֶשׁ מִרְחִימוֹתָא דְּקב"ה לְמִיקָם בְּכָל לֵילָא
לְאַשְׁתַּדְלָא בְּפֻלְחָנִיה עַד צִפְרָא כו'.

הוא לְמִיקָם בְּכָל לֵילָא, לְאַשְׁתַּדְלָא בְּפֻלְחָנִיה עַד צִפְרָא כו'. –
מחמת אהבתו להקב"ה, על האדם לקום בכל לילה ולעסוק
בעבודתו, עבודת ה', עד לבוקר. זוהי משמעות האהבה של "נפשי
אויתך" – האהבה שיש ליהודי לאלקות, להקב"ה, כשהוא חש
שהקב"ה הוא נפשו וחיותו האמיתית, שהרי אהבה זו ישנה בנשמתו
של יהודי בירושה מן האבות, ועליו לגלותה על ידי התבוננות עמוקה
ותכופה, איך הקב"ה הוא מקור חיינו – כפי שיוסבר בהמשך הפרק.

יום רביעי ג' אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' סג, ואהבה רבה וגדולה... עד עמ' 126, נעשה טבע.

43 וְאַהֲבָה רַבָּה וְגִדּוּלָה מוֹז, – עוד ישנה אהבה רבה, שהיא למעלה
44 מהאהבה האמורה, שהיא אהבת "נפשי אויתך", אהבה להקב"ה
45 בדוגמת האהבה לחיים, מפני שהקב"ה הוא חיי החיים, אשר כאמור,
46 היא ישנה בכל אחד מישראל, בירושה מן האבות – ובכן: קיימת
47 אהבה גדולה מוֹז – וְהִיא
48 מְסֻתֶּרֶת גַּם בֵּן בְּכָל נֶפֶשׁ
49 מִיִּשְׂרָאֵל בִּירְשָׁה
50 מֵאֲבוֹתֵינוּ, הִיא, מֵה
51 שְׁכָתוֹב בְּרַעֲיָא מְהִימָנָא⁷:
52 "בְּבִרָא דְּאַשְׁתַּדְלָא בְּתֵר
53 אֲבוֹי וְאִמִּיה, דְּרַחֲמִים לֹן
54 יְתִיר מִנְרַמִּיה וְנִפְשִׁיה
55 וְרוּחִיה כו'", – עבודתו של
56 משה רבנו להקב"ה היתה,
57 כעבודת בן לאביו ואמו,
58 שהוא אוהב אותם יותר

ליקוטי אמרים

ואהבה רבה וגדולה מוֹז והיא מסותרת ג"כ בכל נפש מישראל
בירושה מאבותינו היא מ"ש בר"מ כבא דאשתדל
בתר אביו ואימיה דרחים לון יתיר מגרמיה ונפשיה
ורוחיה כו' כי הלא אב אחד לכולנו. ואף כי מי הוא
זה ואיזהו אשר ערב לבו לגשת להשיג אפי' חלק אחד
מני אלף ממדרגת אהבת רעיא מהימנא. מ"מ הרי
אפס קצהו ושמן מנהו מרב טובו ואורו מאיר לכללות
ישראל בכל דור ודור כמ"ש בתיקונים דאתפשטותיה

59 מאשר את עצמו, את גופו, נפשו ורוחו. וכפי שה"זהר" מסיים שם:
60 הוא מוסר את נפשו עבור אביו ואמו, לפדות אותם משבִּים – עבודה
61 ואהבה כאלו, היו במשה רבנו, וגם בכל אחד מישראל ישנה בנפשו
62 אהבה מסותרת כזו – בִּי "הלא אב אחד לכולנו. – כלומר: כמו
63 במשה רבנו שאהבתו היתה מפני שהקב"ה הוא אביו, כך יש גם בכל

מביאה את האדם ללימוד התורה, שעל ידו מתאחדים ומתדבקים
בהקב"ה. וכמו שבחיות האלקית, המחיה את העולם בכלל, ישנה
התחדשות תמידית ("המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה
בראשית"), ולגבי תורה בפרט, הרי "בכל יום יהיו בעיניך כחדשים" –
הרי שהאהבה והתשוקה
לחיות האלקית שאדם
ממשיך בקרבו על ידי לימוד
התורה, צריכה להיות, כמו
זו של אדם החש שהוא זקוק
לחיות מיוחדת, שאז
התשוקה לחיות היא חזקה
וגלויה. בְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַזֹּהַר
שָׁם: "דְּבַעֵי בַר נֶשׁ
מִרְחִימוֹתָא דְּקִרְשָׁא־בְּרִיךְ־
הוא לְמִיקָם בְּכָל לֵילָא, לְאַשְׁתַּדְלָא בְּפֻלְחָנִיה עַד צִפְרָא כו". –
מחמת אהבתו להקב"ה, על האדם לקום בכל לילה ולעסוק
בעבודתו, עבודת ה', עד לבוקר. זוהי משמעות האהבה של "נפשי
אויתך" – האהבה שיש ליהודי לאלקות, להקב"ה, כשהוא חש
שהקב"ה הוא נפשו וחיותו האמיתית, שהרי אהבה זו ישנה בנשמתו
של יהודי בירושה מן האבות, ועליו לגלותה על ידי התבוננות עמוקה
ותכופה, איך הקב"ה הוא מקור חיינו – כפי שיוסבר בהמשך הפרק.

יהודי סוג אהבה כזו, שהרי הקב"ה הוא אביו של כל יהודי. – אהבה
זו היא למעלה מהאהבה הקודמת, שהרי, אהבת "נפשי אויתך",
שבהיותה כמו אהבה לחיים, מחייבת רק באותה מדה שהיא קשורה
לחיים, אך אינה מחייבת מסירות נפש שהיא ההיפך מחיים; ואילו,
האהבה, אודותה אנו
לומדים כעת, מחייבת גם
מסירות נפש, כמו אהבת בן
לאביו ולאמו שאינה מדודה
באופן שחיי קודמים
לחיהם, אלא אהבתו
אליהם איננה מוגבלת, והוא
מוכן גם למסור את נפשו
עבור אביו ואמו. וְאַף כִּי מִי
הוא זֶה וְאִיזְהוּ אֲשֶׁר עָרַב
לְבוֹ לְגִשְׁתָּ לְהַשִּׁיג אֶפְסוֹ
חֶלֶק אֶחָד מִנִּי אֶלֶף
מִמְּדֻרְגַּת אֲהֲבָה "רַעֲיָא מְהִימָנָא", – מאהבת משה רבנו, כיצד,
איפוא, אומרים, שלכל יהודי יש בנשמתו אהבה כזו כמו שהיתה
למשה רבנו? – התשובה לכך היא: מִכָּל מְקוֹם חֲרִי אֶפְסוֹ קֶצְהוּ
וְשִׁמְיָן מִנְהוּ מֶרֶב טוֹבוֹ וְאוֹרוֹ – של משה רבנו, מֵאִיר לְכָל־לֹת
יִשְׂרָאֵל בְּכָל דּוֹר וְדוֹר, בְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּתִקְוִינִים⁸, דְּאַתְּפִשְׁטוּתִיה

- 1 כָּבֵל דָּרָא וְדָרָא לְאַנְהָרָא לֹון וְכו'. - התפשטותו של משה רבנו
2 ישנה בכל דור ודור להאיר לבני ישראל שבאותו דור. ומכיוון שבכל
3 דור ישנה התפשטות ממשה
4 רבנו המאירה בכל יהודי,
5 הרי שמהתפשטות הטוב
6 והאור ממשה רבנו, מתהווה
7 אהבה, שישנה בכל יהודי
8 בירושלם מאבותינו, כאופן
9 אהבתו של משה רבנו.¹ רַק
10 שְׁהֶאֱרָה זֶה - מנשמת משה
11 רבנו לכל אחד מישראל
12 בכל דור, היא בְּבִחִינָה
13 הַסֵּתֶר וְהַעֲלָם גָּדוֹל
14 בְּנִפְשוֹת כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל,
15 וְלְהוֹצִיא אֶהְבָּה זֶה
16 הַמִּסְתָּרִת מִתְּהַעֲלָם וְהַסֵּתֶר אֶל הַגִּלּוּי, לְהוֹיֹת בְּהַתְגַּלּוּת לְבָו
17 וּמַחֹ - שאהבה זו תהיה מורגשת במוח - לֹא נִפְלְאָת וְלֹא רְחוֹקָה
- 18 הִיא, אֲלֵא קְרוֹב הַדָּבָר מְאֹד בְּפִיךָ וּבְלִבְךָ. - מהי משמעות
19 הקירבה על ידי הפה ועל ידי הלב? - דְּהִינֵנּוּ, לְהוֹיֹת רְגִיל עַל לְשׁוֹנוֹ
20 וְקוֹלוֹ לְעוֹרֵר בְּנִית לְבָו
21 וּמַחֹ, - שהרי, "קול מעורר
22 הכוונה" - הדיבור והקול
23 מעוררים את כוונת הלב
24 והמוח, לְהַעֲמִיק מַחְשַׁבְתּוֹ
25 בְּחִינֵי חַיִּים אֵינֶם-סוֹף
26 בְּרוּךְ-הוּא, כִּי הוּא אֲבִינוּ
27 מִמֶּשׁ הָאֲמִתִּי וּמִקּוֹר
28 חַיִּינוּ, וְלְעוֹרֵר אֵלָיו
29 הָאֱהָבָה בְּאֱהָבָת הַבֵּן אֶל
30 הָאָב. וּבְשִׁירְגִיל עֲצֻמוֹ בֵּן
31 תָּמִיד - חֲרִי הַתְּרִגֵּל נַעֲשֶׂה
32 מִכָּע. - אותו רגש, שהקב"ה
33 הוא אביו ושצריכים לאהוב אותו כמו שכן אוהב את אביו - נעשה
34 בו דבר טבעי.

ליקוטי אמרים

בכל דרא ודרא לאנהרא לון וכו' רק שהארה זו היא בבחי' הסתר והעלם גדול בנפשות כל בית ישראל ולהוציא אהבה זו המסותרת מההעלם וההסתר אל הגילוי להיות בהתגלות לבו ומוחו לא נפלאות ולא רחוקה היא אלא קרוב הדבר מאד בפך ובלבך דהיינו להיות רגיל על לשונו וקולו לעורר כוונת לבו ומוחו להעמיק מחשבתו בחיי החיים א"ס ב"ה כי הוא אביו ממש האמיתי ומקור חיינו ולעורר אליו האהבה כאהבת הבן אל האב. וכשירגיל עצמו כן תמיד הרי ההרגל נעשה טבע.

יום חמישי ד' אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 126, ואף אם נדמה... עד עמ' 126, מצרפה כו':

- 57 מביאה אותו ללימוד התורה ולקיום המצוות מתוך אותה כוונה. וְעַל
58 זֶה אָמְרוּ - חכמינו ז"ל¹⁰: "מִחֲשָׁבָה טוֹבָה - תִּקְרֹא שְׁפָרְדֵּי-הוּא
59 מִצְרָפָה לְמַעֲשֶׂה", - הוא מצרף ומאחד את המחשבה הטובה
60 למעשה, לְהוֹיֹת גְּדִפִּין לְפָרְחָא - להיות "נכפיים" לפרוח בהן,
61 להעלות את התורה
62 והמצוות למעלה, בְּנִזְכָּר
63 לְעִיל. - בפרק ט"ז. כלומר:
64 אם המשמעות של "מחשבה
65 טובה הקב"ה מצרפה
66 למעשה" היא כמו
67 שמפרשים בפשטות -
68 שכשאחד חשב לעשות
69 מצוה, ובגלל סיבה (שאין
70 הוא אשם בה) לא היה בידו
71 לעשותה - נחשב הדבר, כלפי הקב"ה, כאילו עשה את המצוה, היו
72 חכמינו ז"ל צריכים לומר "מעלה עליו הכתוב כאילו עשה".
73 מהלשון "מצרפה למעשה" משמע שהמעשה ישנו, אלא שאין
74 למחשבה הטובה בעצם שום שייכות למעשה - והקב"ה מצרף
75 ומאחד את המחשבה הטובה למעשה. בפרק ט"ז הוסיף
76 שכשהאהבה היא גלויה בלב, יש לה בעצם שייכות למעשה, שכן
77 אהבה גלויה נותנת חיות במעשה המצוות. כמו שאנו רואים במוחש,
78 כשאחד עושה דבר מתוך אהבה - הוא עושה זאת בחיות. ואילו,
- 35 וְאֵפֶּה אִם נִדְמָה לוֹ לְכַאֲוֶרָה שְׁהוּא בְּחֵ דְמִיּוֹנִי - שבאמת אין בו
36 אהבה זו, הוא רק מדמה כך, והרי בעבודת ה' יש להתרחק
37 מדמיונות, בכל זאת - לֹא יְחוּשׁ, - אל יחשוש מכך, מֵאַחֵר שְׁהוּא
38 אֲמִתִּי לְאֲמִתּוֹ מִצַּד עֲצֻמוֹ - בלעדי עבודתו, בְּבִחִינָת "אֲהָבָה
39 מִסְתָּרֶת". - מבחינת
40 הנשמה הרי טבועה בה
41 אהבה זו באמת לאמיתה,¹¹
42 רַק שְׁתוּעָלָת - עבודתו
43 המביאה את יְצִיאָתָהּ אֶל
44 הַגִּלּוּי - הרי זה, כְּדִי
45 לְהַבִּיֵּא לְיָדֵי מַעֲשֶׂה, -
46 להביא לידי כך שהאהבה
47 תעורר את המעשים
48 שבאדם, שבהיותה מוסתרת
49 ונעלמת אין בכוחה להביא לידי מעשה, שְׁהוּא - המעשה הוא עֶסֶק
50 הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת שְׁלֹמֶד וּמְקִיָּם עַל יְדֵי הַתְּגַלּוּת
51 האהבה, וזאת כְּדִי לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ בְּכֵן הָעוֹבֵד
52 אֶת אֲבִיו. - כדי לגרום לו נחת רוח, כך מחייבת אהבה גלויה זו,
53 ללמוד תורה ולקיים מצוות, כדי לגרום נחת רוח להקב"ה שהוא
54 אביו האמיתי. ומכיוון שמבחינת הנשמה, האהבה היא באמת, הרי
55 גם כשהיא איננה בהתגלות מתוך אמת לאמיתה, והיא נראית
56 כדמיונית בלבד - אין הוא צריך לחשוש מכך, מכיוון שגם היא, הרי,

9. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ע"ד דמי שהוא חכם, פועל זה - דאם נמשך בטבע למדת האהבה (או הגבורה ורחמים) פועלים הם בחכמה; מי שפעל בעצמו ביטול - פועלים הנ"ל בביטול וכיו"ב. וכמוכן ג"כ מספ"י (דמדבר ג"כ באהבה זו - כמבואר בקונ' עה"ח, עבודה) - ובזה מובן ג"כ דמביא כאן גם ריש ל' הזהר דאשתדל בתר אביו - דאם ה' הכוונה כאן שאהבת משה עצמה נעשית (שמין ממנה) אהבתו - הו"ל כבאר כו' דרחים לון כו', - אלא דמשה בתור רועה ממשך דעת (ואתפשטות) - ג"כ בזה, ומעיקר מהותו - חכ' וביטול) ואהבה - היא מאברהם".¹⁰ קדושין מ, א.

1 כשהאבה איננה בהתגלות בלב, והיא באה לידי ביטוי ברעיון
2 המוח בלבד, באופן שהיא נקראת "מחשבה טובה", אין לה אז, מצד
3 עצמה, שום שייכות למעשה (למשל: כשאחד מבין בשכלו שעליו
4 לעשות דבר מסוים, אלא שאין לו משיכה של אבה לאותו דבר,

5 הרי הוא אכן עושה את
6 הדבר, אלא שחסרה בה

7 החיות, כי המחשבה
8 מנותקת מאד מלתת חיות
9 באותו מעשה) – ולכן, על
10 הקב"ה לצרף ולאחד את
11 ה"מחשבה טובה" למעשה,
12 וזה פועל שה"מחשבה
13 טובה", האבה והיראה
14 שבמחשבה, תעלה את
15 התורה והמצוות (הבאות

16 בסיבתה), לעולם ולמדרגה של ה"מחשבה טובה". וְהַנִּתְחַת רוּחַ –
17 שהוא גורם להקב"ה בלימוד התורה ובקיום המצוות, הוא, בְּמִשְׁלַ
18 שִׁמְחַת הַמֶּלֶךְ מִכֵּן שֶׁבָּא אֵלָיו בְּצִאתוֹ מִבֵּית הָאֱסוּרִים בְּנוֹכַח
19 לְעֵילָּה, – שכן, בהיותה לבושה בגוף ונפש הבהמית, נמצאת נשמתו
20 של יהודי (שהוא בנו של הקב"ה, של המלך) בכלא, ועל ידי תורה
21 ומצוות היא יוצאת מהכלא ומתחברת להקב"ה, דבר הגורם נחת
22 רוח רבה להקב"ה, כמו, למשל, בשעה שכן המלך משתחרר מכלאו
23 ושב אל אביו המלך. אִלּוּ לְחִיּוֹת לֹא הָיְתָה בְּתִחְתּוֹנִים בְּנוֹכַח לְעֵילָּה.
24 – הנחת"רוח באה מכך, שעל ידי לימודו תורה וקיומו מצוות,
25 מתבצעת כוונתו ותשוקתו של הקב"ה, כביכול, שתהיה לו דירה
26 בתחתונים, ב"עולם הזה", בו האלקות מכוסה ועלומה, הנה דוקא בו
27 תתגלה האלקות על ידי העבודה של תורה ומצוות – וכשאדם
28 מבצע כוונה זו – הוא גורם נחת רוח למעלה. הרי למדנו, שהאבה
29 בבחינת "כברא דאשתדל" (רגש אבה להקב"ה כאהבת הבן
30 לאביו), יכולה לבוא לידי גילוי על ידי התרגלותו (ב"לשון" וב"קול"
31 שלו) לעורר את כוונת הלב והמוח, ולגלות את האבה לאביו
32 הקב"ה. רבנו הזקן מסביר עתה, שגם האבה של "נפשי אויתיק",
33 שעליה דובר בתחלת הפרק, שהיא רגש של אבה כמו אהבת הנפש
34 לחיים, יכולה להתעורר על ידי ההרגל של "דיבור" אודותה, באופן
35 שהלב ירגיש שהקב"ה הוא חיינו האמיתי, חיי החיים. ובלשון
36 ה"תניא": וְהֵנָּה, גַּם – ביחס לְבְּחִינַת – האבה האמורה, של "נִפְשִׁי
37 אֵוִיתִידָהּ הַנּוֹכַח לְעֵילָּה – קְרוֹב הַדְּבָר מְאֹד לְהוֹצִיאָהּ מִתְּחֵעָלָם
38 אֶל הַגִּלּוּי, עַל יְדֵי הַתְּהַלֵּל הַמִּיד בְּפִיו וּלְבֹ שׁוֹיָן. – שגם הלב
39 ירגיש ויחוש במה שהוא מוציא בפיו, שהקב"ה הוא חיינו

ליקוטי אמרים

כנ"ל. והנחת רוח הוא כמשל שמחת המלך מבנו
שבא אליו בצאתו מבית האסורים כנ"ל או להיות לו
דירה בתחתונים כנ"ל והנה גם לבחי' נפשי אויתיק
הנ"ל קרוב הדבר מאד להוציאה מההעלם אל הגילוי
ע"י ההרגל תמיד בפיו ולבו שוין. אך אם אינו יכול
להוציאה אל הגילוי כלכו אעפ"כ יכול לעסוק בתורה
ומצוות לשמן ע"י ציור ענין אבה זו במחשבה שבמוחו
ומחשבה טובה הקב"ה מצרפה כו':

האמיתיים¹². אך אם אינו יכול להוציאה – את האבה, אֶל
הַגִּלּוּי בְּלִבּוֹ, אִם עַל פִּי בֶן – מצד האבה הוא יָכוֹל לְעִסֵּק
בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת לְשִׁמּוֹן, עַל יְדֵי צִיּוֹר עֲנִיָּן אֶהְבָּה זֶה בְּמַחְשָׁבָה
שֶׁבְּמִחוֹ, – כשבמחשבתו ישנו ציור מענין האבה – ו"מַחְשָׁבָה
מִזְכָּה הַקְּרוֹשׁ-שֶׁכָּרוּץ-הָהוּא
מְצַרְפָּה כו'": – למעשה,
ועל ידי כך יכולות תורתו
ומצוותיו לעלות למעלה
בספירות העליונות, כמו
שדן עולות כשהוא מקיים
תורה ומצוות מתוך אבה
גלויה בלב. בהתאם למה
שלמדנו בפרקים הקודמים,
הרי שהאבה והיראה
המביאות לקיום התורה
והמצוות, מעלות את התורה והמצוות לספירות של העולמות
העליונים. אלא שבכך קיים הבדל: אם היראה והאבה הן
"טבעיות", ולא נוצרות מהתבוננות בגדולת ה', אלא מפני שבנשמה
ישנן בטבע אבה ויראה – הרי כשם שמקומה של מדידת יראה
ואבה "טבעיות", הוא ב"עולם היצירה" שהוא עולם המדות – כך
מעלות היראה והאבה את התורה והמצוות לספירות שב"עולם
היצירה"; ואם היראה והאבה הן "שכליות", שנוצרות מהשכל
וההבנה בגדולת ה', באופן שיש להן שייכות ל"עולם הבריאה",
שהוא עולם ההשגה (שכן, ב"עולם הבריאה" מאירה ספירת הבינה)
– עולות אז התורה והמצוות לספירות "עולם הבריאה". להלן
יסביר רבנו הזקן, שהאבה של "נפשי אויתיק" והאבה של "כברא
דאשתדל" (כבן המשתדל), למרות ששתיהן הן "טבעיות" בנשמתו
של יהודי (כפי שלמדנו שהן באות בירושה מן האבות), ולכאורה
היה צריך להיות שהתורה והמצוות שמקיים מתוך האבה והיראה
(הכלולה באבה) – תעלנה ב"עולם היצירה" בלבד, כפי שהדבר
באבה ויראה "טבעיות". הרי אימתי הדבר כך? – דוקא כשהן
נשארות בתעלומת הלב, והאדם מגלה אותן רק במוחו. ואילו,
בשעה שיהודי מגלה אותן בהרגשת הלב – הן מעלות אז את
התורה והמצוות ב"עולם הבריאה". מדוע הדבר כך? – כי, למרות
שאהבות אלו הן כמו טבעיות, הן באות אבל, לידי התגלות, דוקא
על ידי התבוננות עמוקה במה שהקב"ה הוא "מקור החיים" שלנו
והוא "האב האמיתי" שלנו. ועקב התבוננות זו, הן נחשבות כמו
אבה ויראה הבאות מהתבוננות, והן מעלות את התורה והמצוות
ב"עולם הבריאה", שהוא עולם ההשגה. ובלשון ה"תניא":

11. בסוף פרק מ"א. 12. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "באהבה דכברא דאשתדל) בזה צריך להיות נעשה כטבע שהוא אביו – ענין שבהרגש
ושכל, ולא שייך לגופניות; ולכן מובן יותר שהתעוררות הכוונה (על ידי הקול) תועיל בזה. (באהבה דנפשי אויתיק) צריך להיות נעשה כטבע שזהו
חיינו – ולכאורה אם אין גופו מרגיש זה (כהרגשתו חיי נפשו – לאחר שיהי' מעונה כו') מה תועיל בזה כוונת הלב הרוחני?"

יום שישי ה' אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 126, והנה ב' בחי' אהבות... עד עמ' סד, אהבת עולם.

ליקוטי אמרים

46 המְחַשְׁבֶּה בְּחֶזֶק וְהַתְּבוּנָה עֲצוּמָה מְעַמְקָה דְּלִבָּא יְתִיר וְתִדְרִיר
47 – מתוך עומק הלב במדה מרובה ותדירה בְּאִי-סוֹף בְּרוּךְ-הוּא אֵיךְ
48 הוּא – הקב"ה, חֲיִינוּ מִמֶּשׁ וְאֲבִינוּ הָאֱמִתִּי בְּרוּךְ הוּא. – ומכיון
49 שזה בא על ידי התבוננות עמוקה וחזקה כזו – ומודעת זאת –
50 וידוע הרי, מִה שְׁכַתוֹב
51 בְּתַקְוִינִים¹³: כִּי בְּעוֹלָם
52 הַבְּרִיאָה מְקַנָּא תִמְן
53 אִימָא עֲלָאָה, – שוררת
54 ומאירה בו בחינת "אימא
55 עילאה" שהוא ספירת
56 ה"בינה" של "עולם
57 האצילות", שְׁהִיא –
58 בעבודת ה', הַתְּתַבּוּנָה
59 בְּאִי-סוֹף תִּי-תִתִּים
60 בְּרוּךְ-הוּא, וְכַמְאִמֵּר
61 אֱלֹהֵינוּ: – ב"פתח אליהו"
62 ש"ב-תיקוני זוהר"¹⁴: "בִּינָה –
63 לֵבָא וְכָה חֲלָב מִבִּין". –
64 "בינה" היא לב, ובה הלב
65 מבין. כלומר: ההתבוננות
66 והשגת המוח מאירות בלב,
67 הרי שההשגה וההתבוננות
68 באור אין סוף הן ענין שיש
69 לו שייכות "לעולם
70 הבריאה", בו מאירה ספירת
71 הבינה של "עולם האצילות"
72 – ולכן מקומן של אהבות
73 אלו – המתגלות על ידי התבוננות כזו – הוא ב"עולם הבריאה",
74 ולשם הן מעלות את התורה והמצוות. להלן מסביר רבנו חזקן, שלא
75 זו בלבד שבאהבות "נפשי אויתך" ו"כברא דאשתדל" (כבן
76 המשתדל) ישנה מעלת האהבה הבאה מתוך התבוננות, אלא יש
77 בהן גם מעלת האהבה הבאה מלמעלה, הנקראת "אהבה רבה",
78 היות שגם הן הן כמו דבר שניתן מלמעלה, מכיון שהן באות,
79 כאמור, אלינו בירושה מן האבות. – לכאורה, יכול הרי יהודי,
80 להסתפק בשני סוגי האהבות האמורות, המכילות את שתי המעלות
81 (גם זו שבאה על ידי התבוננות, וגם זו, "אהבה רבה", שבאה
82 מלמעלה) – בכל זאת, על יהודי להשתדל להגיע לאהבה הנוצרת
83 כולה מהתבוננות בגדלות ה', וזאת בגלל הטעמים שיפורטו להלן.
84 וְלֹא עוֹד, – לא זו בלבד שלשתי האהבות, "נפשי אויתך" ו"כברא
85 דאשתדל", ישנה המעלה האמורה של אהבה הבאה מהתבוננות,
86 אֱלֹא – יתירה מזו, שֶׁב' בְּחִינֹת אֲהָבוֹת אֵלּוּ הַנּוֹכְרִים לְעִיל –
87 הֵן בְּלוּלוֹת מִן בְּחִינַת "אֲהָבָה רַבָּה", וְגִדּוּלָהּ וּמְעָלָהּ מִ"דְּחִילוֹ
88 וְרַחֲמֵי שְׁכָלִים", – מיראה ואהבה שכליות הבאות משכל
89 והתבוננות בגדלות ה', אֲשֶׁר הָאֲהָבָה – הבאה מהתבוננות, נִקְרָאת
90 לְעִיל בְּשֵׁם "אֲהָבַת עוֹלָם". – כלומר – לשתי האהבות האמורות

1 וְהֵנָּה, ב' בְּחִינֹת אֲהָבוֹת אֵלּוּ, – אהבת "נפשי אויתך" – מה
2 שיהודי אודה את הקב"ה מתוך רגש שהקב"ה הוא חייו האמיתיים,
3 ואהבת "כברא דאשתדל" – מה שיהודי אודה את הקב"ה מתוך רגש
4 שהקב"ה הוא אביו האמיתי, אֵף שֶׁהֵן יִרְשָׁה לָנוּ מֵאֲבוֹתֵינוּ וְכִמוֹ
5 מִכַּע בְּנִפְשׁוֹתֵינוּ, וְכֵן
6 תִּירָאָה תְּכַלּוּלָה בְּהֵן, –
7 היא גם כן ירושה לנו
8 מאבותינו וכמו טבע בנו,
9 שְׁהִיא לִירָא מְלַפֵּד חֵם
10 וְשִׁלּוֹם מְקַדֵּר חֲיִינוּ
11 וְאֲבִינוּ הָאֱמִתִּי בְּרוּךְ-הוּא
12 – מתוך הרגש שהקב"ה
13 הוא מקור חיינו – קיים
14 מורא, המונע את האדם
15 מלעשות עבירות, כדי שלא
16 יהיה נבדל מהקב"ה, מקור
17 חיינו. ומתוך הרגש שהקב"ה
18 הוא אבינו האמיתי – קיים
19 המורא, שלא לעשות
20 עבירה, כדי שלא יכרת
21 מהקב"ה שהוא אבינו
22 האמיתי – הרי למרות ששתי
23 האהבות והיראה האמורות,
24 הן כמו "טבע" אצלנו – אֵף
25 עַל-פִּי-בֵן אֵינֶן נִקְרָאוֹת
26 בְּשֵׁם "דְּחִילוֹ וְרַחֲמֵי
27 מִכַּעֲיִים", – יראה ואהבה
28 טבעיות, אֱלֹא בְּשֵׁהן בְּמַחוֹ וּמְחַשְׁבֶּתוֹ לְבָד וְתַעֲלוּמוֹת לָבֹד, –
29 בטרם באו לידי גילוי, וְאֵן – רק אז כשהן בהעלם הלב, מְקַוֵּן בִּי
30 סְפִירוֹת דִּיצִירָה, – שם המקום והמדריגה, אליהן שייכות המדות
31 הטבעיות, וְלִשְׁם – לעשר ספירות "עולם היצירה", הֵן מַעְלֹת
32 עֲמָהן הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת הַבָּאוֹת מִחֻמְתָּהּ וּבְסִפְתָּהּ. – כלומר: כאשר
33 האהבות האמורות מהוות סיבה לקיום התורה והמצוות, שמכיון
34 שקיים במוחו "ציור" של אהבה – הביא הדבר לכך שיקיים את
35 התורה והמצוות, או גם התורה והמצוות הבאות כתוצאה מכך
36 עולות ל"עולם היצירה", ששם נמצאות האהבות עצמן, כאמור,
37 אֲבָל בְּשֵׁהן – שתי האהבות, בְּהַתְּגַלּוּת לָבֹד – שההתבוננות
38 מעוררת בו את האהבה בהתגלות ובהרגשת הלב, נִקְרָא – או,
39 "רְעוּתָא דְּלֵבָא" בְּזִתָּה, – לא אהבה טבעית, כי אם "רצון הלב" –
40 דרגה נעלה של אהבה ורצון הלב, וּמְקוֹמָן בִּי סְפִירוֹת דִּיצִירָאָה,
41 ששם מקום המדות השכליות, וְלִשְׁם הֵן מַעְלֹת עֲמָהן הַתּוֹרָה
42 וְהַמִּצְוֹת הַבָּאוֹת מִחֻמְתָּהּ, – שקיים אותן מתוך אהבה זו. טעמו
43 של דבר, מדוע אכן הדבר כך, למרות שכאמור, הן בעצם כמו
44 "טבע" שנשמתם של בני ישראל? – מִפְּנֵי שִׁיִּצִּיאָתָן מִתַּחַת
45 וְהַתְּתֵר חֲלָב אֵל בְּחִינַת גִּלּוּי הִיא עַל יְדֵי תַדְעָת וְתַקִּיעָת

1 ישנה המעלה של "אהבה רבה", שהיא למעלה מעלה מ"אהבת
2 עולם" – ובהתאם לפירושו של הרבי שליט"א, מתבטאת המעלה
3 בכך, שמקומה של אהבה (רבה) זו, היא ב"עולם האצילות"
4 שלמעלה מעלה מ"עולם הבריאה", ששם מקומה של "אהבת
5 עולם"; וזוהי ההוספה ב"ולא עוד" לגבי מה שלמדנו קודם, שאהבה
6 זו כוללת בתוכה גם מ"אהבה רבה" וגם מ"אהבת עולם" – שלא זו

בלבד, שמקומה של אהבה זו, היא "בעולם הבריאה", מחמת שהיא
מתגלה על ידי התבוננות, כי אם יש בה ענין נעלה בהרבה,
שמחמתו, מקומה היא ב"עולם האצילות" – ובכל זאת, יסביר רבנו
הזקן, על האדם להשתדל, להגיע לאהבה הנוצרת מהתבוננות,
מפני שאהבה כזו מצטיינת בתשוקה ובשלהבת לאלקות. ובלשון
ה"תניא":

יום שבת קודש ו' אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' סד, רק שאעפ"כ צריך... עד עמ' סד, וכנודע:

13 רק שאף על פי כן צריך לפרוץ בשכלו ולהשיג ולהגיע גם
14 לבחינת "אהבת עולם" הנזכרת לעיל, הנפא מהתבונה ודעת
15 בגדלות ה', – אהבה זו נוצרת כולה מהתבוננותו של יהודי בגדלות
16 ה', ולא כמו בשתי האהבות האמורות הבאות בעצם בירושה מן
17 האבות, ורק התגלותו היא
18 על ידי התבוננות, וזאת –

47 יוצרת עד לידי כלות הנפש – זהו יתרונה של אהבה זו. – זהו טעם
48 אחד, מדוע אין לו לאדם להסתפק בשתי האהבות האמורות, שכן
49 בעצם בירושה מן האבות – אלא עליו לטרוח להגיע לאהבה הנוצרת
50 כולה מהתבוננות בגדלות ה'. עוד יסביר רבנו הזקן, טעם נוסף, שאין
51 זה רק מצד האהבה עצמה,
52 רק מצד ההתבוננות

ליקוטי אמרים

19 כרי להגדיל מדורת אש
20 האהבה ברשפי אש
21 ושלחבת עזה ולהב
22 העולה השמימה, עד
23 שמים רבים – העומדים
24 כנגד אהבה זו, לא יוכלו
25 לבבות וכו' – את האהבה,
26 ונהרות לא ישמפוה
27 וכו'".¹⁵ – וכשהאהבה
28 נוצרת כולה מהתבוננות
29 בגדלות ה' – יש בה יותר
30 להב שלהבת ורשפי אש
31 מאשר לאהבה הבאה בעצם
32 בירושה, למרות שגם

53 המביאה אהבה זו, כי
54 התבוננות זו היא "תכלית"
55 כשלעצמה, שכן בכך
56 מתבצעת כוונת הקב"ה
57 בבריאת העולמות,
58 שהנבראים ישיגו ויכירו
59 בגדלותו של הקב"ה. ובלשון
60 ה"תניא": "וגם פי זה כל
61 האדם ותכליתו, – כל
62 תכלית בריאתו של אדם,
63 היא הרי, למען דעת את
64 כבוד ה' ויקר תפארת
65 גדלותו, איש איש כפי אשר
66 יוכל שאת, – להביך את
67 גדלות ה', כמו שכתוב פרעיא מהימנא פרשת בא: "גנין
68 דישתמודעון ליה וכו'", וכן נודע: – תכלית בריאתו של האדם היא,
69 כדי שיכירו וידעו גדלות ה', וכפי שהדבר ידוע; הרי שבהתבוננות
70 עצמה יש משום מעלה ותכלית, והתבוננות בגדלות ה' ישנה במדה
71 מרובה יותר באהבה הבאה כולה מהתבוננות, מאשר ישנה בשעת
72 התעוררות שתי האהבות האמורות; שכן, להתעוררות שתי האהבות
73 האמורות נדרשת רק ההתבוננות שהקב"ה הוא חיי החיים והוא
74 החיים האמיתיים – או (באהבה של "כברא דאשתדל") שהקב"ה הוא
75 אבינו האמיתי, ואילו, באהבה הנוצרת כולה מהתבוננות – נדרשת
76 התבוננות גדולה ועמוקה יותר, והבנה יתירה בגדלות ה'. עד שבכך
77 מתבצעת יותר כוונתו של הקב"ה "בגין דישתמודעון ליה" – שנבראים
78 תהיה להם השגה בגדלות ה'. והרי בכך טעם נוסף, מדוע שלא
79 להסתפק באהבות הבאות בירושה מן האבות, אלא לטרוח להגיע
80 לאהבה הבאה מהתבוננות בגדלות ה'.

33 התגלותה באה על ידי התבוננות; פי יש יתרון ומעלה לבחינת
34 אהבה ברשפי אש ושלחבת עזה וכו', הנפא מהתבונה ודעת
35 בגדלות אינסוף ברוך הוא, – כלומר: בהפלאת גדלות ה', על
36 שתי בחינות אהבה הנזכרות לעיל כאשר אינן ברשפי אש
37 ושלחבת כו', – אלא הן באות מתוך רגש (או התבוננות) של קרבת
38 הקב"ה לישראל, בדיותו "מקור חיים" ו"אבינו האמיתי"¹⁶, ומעלה זו
39 של אהבה כרשפי אש, היא: פיתרון ומעלת חוהב על הכסף וכו',
40 כמו שיתבאר לקמן¹⁷. – מעלת חוהב כנגד הכסף אינה מתבטאת רק
41 בכך שזוהב שווה יותר מכסף, אלא המעלה היא בעצם תכונתו של
42 חוהב, שיש בו התנוצצות ה"שובה" את נפש האדם – כך גם האהבה
43 הנוצרת מהתבוננות, שמעלתה מתבטאת בלהב השלהבת וברשפי
44 האש שבה – אין זה אומר שהיא מודריגה נעלה יותר באהבה – שהרי,
45 להיפך, האהבה הבאה מלמעלה נעלה יותר ונקראת "אהבה רבה" –
46 אלא, עצם ענין להב השלהבת שבאהבה זו, והשתפכות הנפש שהיא

15. שיר השירים ח, ז. 16. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: (הסימונים "א", ב" ו-1, 2 – נוספו על ידי המחבר): "ואומר כאן כאשר אינן כרשפי אש, כי מדבר באהבות אלו דוקא באופן שאינן כרשפי אש, אבל אם מביאן לגילוי ע"י התבוננות בגדלות אבינו כו' הרי הן באופן שהן כרשפי אש, ויש בהן ג"כ המעלה, כי יקר תפארת האב מעורר הצמאון וכו'. הנקודה: ב' התבוננות, בכלל: א) בהפלאה – ומביאה – גילוי או הולדה – דצמאון ורשפי אש כו' (במאמרי אדנ"ע מוסיף בכ"מ, שכן ג"כ מהתבוננות – בריחוק. ב) בקירוב, ומביאה לקירוב, אהבה כמים כו'. ב' תוצאות אפשריות מהתבוננות (איזו מהנ"ל): 1) אהבה (או יראה) שבהעלם (טבע, ירושה) – מביאתה לגילוי. 2) הולדת אהבה (או יראה). ולהעיר: הפלאה הנ"ל צ"ל הפלאה בערך. באם שלא בערך לגמרי – תוצאותי ביטול. וכן בנוגע לריחוק. יעויין בהנסמן בהערה לקונ' עה"ח פ"ב". 17. בפרק נ.

יום ראשון **יום רביעי** **ל ניסן, ר"ח, טו לעומר** **ה'תש"ג**

שיעורים. חומש: קדושים, רביעי עם פירש"י.

תהלים: קמה-קג.

תניא: ואף אם . . . 126 מצרפה כו'.

ההתועדות דסעודה שלישית, שבת מברכים, ויומי דפגרא – בראשי חדשים ומועדי אנ"ש – צריכים להתקיים בבית הכנסת. ההתועדות דמלנה מלכה – אצל אנ"ש שיחיו בבתייהם הפרטיים.

יום שני **יום חמישי** **א אייר, ב דר"ח, טז לעומר** **ה'תש"ג**

שיעורים. חומש: קדושים, חמישי עם פירש"י.

תהלים: א"ט.

תניא: והנה ב' . . . סד אהבת עולם.

מען האט געזאגט אמאל פאר'ן טאטען – אין א פארבריינגען ספירה-צייט אין די יאהרען תרנ"א-ג: דעם אלטען רבין'ס חסידים פלעגען אלעמאל ציילען. דער ווארט איז דעם טאטען זייער געפעלען געווארען. ואמר: אזוי איז דער ענין העבודה. די שעות דארפען זיין געציילטע, דאן זיינען די טעג געציילטע. אז עס גייט אוועק א טאג, דארף מען וויסען וואס מ'האט אויפגעטאן און וואס מ'דארף ווייטער טאן . . . בכלל דארף מען זעהן אז דער מארגען זאל זיין א סך שענער ווי דער היינט.

פעם אמרו בנזכחות אבא – בהתועדות של ימי הספירה בשנים תרנ"א-ג – חסידי אדמו"ר הנזקן היו תמיד סופרים. הפתגם מאד מצא חן בעיני אבא, ואמר: זוהי ענינה של "עבודה"; השעות צריכות להיות ספורות, ואז הימים ספורים. כשעובר יום, צריך לדעת מה פעלו ומה יש לפעל בעתיד.. יש להשתדל תמיד שהמחר יהיה הרבה יותר "יפה" מאשר היום.

יום שלישי **יום ששי** **ב אייר, יז לעומר** **ה'תש"ג**

שיעורים. חומש: קדושים, ששי עם פירש"י.

תהלים: י"ז.

תניא: רק שאעפ"כ . . . וכנודע.

יום הולדת את אאזמו"ר – בשנת תקצ"ג.

צו זיבען יאהר האט עם אמאל דער צ"צ פארהערט. דער זיידע האט געמאכט אזוי גוט, אז זיין מלמד איז זייער נתפעל געווארען, האט זיך ניט געקענט איינהאלטען און געזאגט דעם צ"צ: הא, וואס זאגט איהר, ער מאכט גוט. דער צ"צ האט איהם געענטפערט: וואס איז די התפעלות, אז תפארת שבתפארת מאכט גוט.

יום הולדת את אדני אבי זקני מורי ורבי [מהר"ש] – בשנת תקצ"ג.

בגיל שבע, אדמו"ר ה"צמח צדק" בחנו פעם. הסבא כל כך הצליח, שהמלמד שלו התפעל מאד, לא היה מסגל להתאפק, ואמר ל"צמח צדק": הא, מה אתם אומרים? הוא מצליח! ענה לו ה"צמח צדק": מה יש להתפעל ש"תפארת שבתפארת" מצליחה?

יום
רביעי

שבת

ג אייר, יח לעומר

ה'תש"ג

הפטרה: ויהי דבר גו' ה'לדרש אתי.

שיעורים. חומש: קדושים, שביעי עם פירש"י.

תהלים: יחכב.

תניא: פרק מה. עוד יש . . . כמ"ש במ"א.

אין שותים מים קדם הבדלה.

כל המדות, אף גם המדות הלא טובות, או גם רעות על פי תארום ושמותיהם, אפשר להשתמש בהם לעבודת ה' על פי התורה, וכמו שהרב הצדיק רבי משולם זוסיא זצ"ל מהאניפאליא למד כמה דרכים בדרכי העבודה מגנב: א) הצנע לכת ב) מעמיד עצמו בסכנה ג) דבר היותר קטן חשוב כדבר גדול ד) עמל בטרחא גדולה, ה) זריזות ו) בוטח ומקנה ז) אם לא הצליח בפעם הראשונה חוזר הרבה פעמים.

יום
חמישי

יום ראשון

ד אייר, יט לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: אמור, פרשה ראשונה עם פירש"י.

תהלים: כגכח.

תניא: פרק מו. ויש . . . סה חבירו אליו.

מנהג ישראל שלא לגלח ושלא לספר שערות ראש תינוק עד מלאת לו שלש שנים. גזיות השערות – אפשרענעש [=תספרת] (של תינוק) – הוא דבר גדול במנהגי ישראל. ועקרו הוא בהחנוך דהשאת פאות הראש. ומיום הגזיזה והנחת פאות הראש נהגו להדר להרגיל את התינוק בענין נשיאת טלית קטן וברכות השחר וברכת המזון וקריאת שמע שעל המטה.

יום
שישי

יום שני

ה אייר, כ לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: אמור, שני עם פירש"י.

תהלים: כטלד.

תניא: והנה זהו . . . סה המלך.

רבינו הזקן קבל מר' מרדכי הצדיק ששמע מהבעש"ט: עס קומט אראפ א נשמה אויף דער וועלט און לעבט אפ זיבעציג אכציג יאהר, צוליב טאן א אידען א טובה בגשמיות ובפרט אין רוחניות.

רבנו הזקן קבל מר' מרדכי הצדיק ששמע מהבעל שם טוב: יורדת נשמה לעולם ותייה שבעים-שמונים שנה, כדי לעשות ליהודי טובה בגשמיות ובפרט ברוחניות.

שבת
קורש

יום שלישי

ו אייר, כא לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: אמור, שלישי עם פירש"י.

תהלים: להילח.

תניא: והנה ככל . . . 130 באריכות.

אמרז"ל: אל יפטר אדם מחברו אלא מתוך דבר הלכה, ופירשו הוד כ"ק אבותינו רבותינו הקדושים, אזא דבר תורה וואס מאכט איהם – דעם הערער – פאר א מהלך. ענין ההילוך הוא לעלות מדרגא לדרגא בעילוי אחר עילוי, מעלת הנשמות על מעלות

המלאכים, דעלי' זו היא ביותר על ידי עבודה בפועל טוב, טאן א טובה א אידען בגשמיות בכלל וברוחניות בפרט.

אָמרו רבוֹתֵינוּ זְכוּנוֹם לְבָרְכָה: "אַל יִפְטָר אָדָם מִחִבְרוֹ אֶלָּא מִתּוֹךְ דְּבַר הַלְכָה", וּפְרָשׁוֹ הוּד כְּבוֹד קִדְשֵׁת אֲבוֹתֵינוּ רְבוֹתֵינוּ הַקְדוּשִׁים, דְּבַר תּוֹרָה כְּזֶה, שְׁעוּשָׁה אוֹתוֹ – אֶת הַמַּאֲזִין – ל'מַהֲלֵךְ'. עֲנִין הַהֲלוֹךְ הוּא לַעֲלוֹת מִדְּרָגָא לְדְרָגָא בְּעֵלּוּי אַחֵר עֲלּוּי, מַעֲלַת הַנְּשָׁמוֹת עַל מַעֲלוֹת הַמַּלְאכִים, דְּעֵלְיָהּ זֶה הִיא בְּיֹתֵר עַל יְדֵי עֲבוּדָה בְּפַעַל טוֹב, לַעֲשׂוֹת טוֹבָה לְיְהוּדֵי בְּגִשְׁמִיּוֹת בְּכָל וּבְרוּחָנִיּוֹת בְּפֶרֶט.

הלכה יומית לעיון ברמב"ם – בנוסף לשיעורים היומיים ג"פ ליום, פ"א ליום, וסהמ"צ

יום ראשון ל' ניסן ה'תשע"ב

'אוכל נפש' למי שמתענה

'נפקא-מינה' בין שני האופנים במי שמתענה ביו"ט: לפי הסברא ש'אוכל נפש' הוא סיבה להיתר המלאכה, הרי במי שצם ולגביו הצורך באכילה לא קיים, מלאכות האכילה באיסורן עומדות, אבל לפי הסברא שמלאכות אלו לא נאסרו מלכתחילה, גם המתענה מותר (מן התורה) במלאכות אלו.

וכתבו מפרשי הרמב"ם (מגיד משנה. וראה גם לח"ט) שלדעתו 'אוכל נפש' הוא סימן לכך שמלאכות אלו לא נאסרו מלכתחילה, אלא שלפי זה 'לא הוצרך רבינו להביא מקרא להיתר מלאכת אוכל נפש' שהרי מעולם לא נאסרה!

ומבאר ה'מגיד משנה' שהפסוק שהביא הרמב"ם מתייחס רק ליום טוב של פסח בו אמרה התורה (בא יב, טז): "כל מלאכה לא יעשה בהם" – "ולכך הוצרך להזכיר כתוב של היתר אוכל נפש האמור שם: אך אשר יאכל לכל נפש הוא יעשה לכם".

(המועדים בהלכה עמ' ג: לקור'ש י"א עמ' 34)

הלכות יום טוב פרק א, הלכה א: ששית הימים האלו שאסורן הכתוב בעשיית מלאכה... הן הנקראין 'מים טובים'. ושבתית בלן שנה, שהן אסורין בכל מלאכת עבודה, חוץ ממלאכה שחייא לצורך אכילה.

את ההיתר לעשות ביום טוב "מלאכה שהיא לצורך אכילה" יש לפרש בשני אופנים:

א. 'אוכל נפש' הוא סיבה להיתר. כלומר, מעיקר הדין כל המלאכות אסורות ביום טוב, כולל מלאכות האכילה, רק שלצורך האכילה ביו"ט התורה הוציאה את מלאכות האכילה מכלל שאר המלאכות והתירה אותן.

ב. 'אוכל נפש' הוא סימן להיתר. כלומר, מלכתחילה התורה אסרה ביו"ט מלאכות שהן בגדר 'מלאכת עבודה', ואילו "מלאכה שהיא באוכל נפש היא מלאכת הנאה, לא מלאכת עבודה" (רמב"ן עה"ת, אמור כג, ז) ולא נאסרה מלכתחילה.

יום שני א' אייר ה'תשע"ב

כבוד ועונג יו"ט – מן התורה או מדרבנן?

ה' מכוּבד" שובנביא, ואם כן חיובם בכבוד ועונג הוא מדברי סופרים (המועדים בהלכה עמ' יא).

וה'חתם סופר' (חידושים למס' שבת דף קיא) כתב, שלדעת הרמב"ם החיוב בכבוד ועונג הוא מדברי תורה: "ואין כוונתו שהוא מדברי דרבנן או דברי קבלה כו' אלא דאורייתא ממש נאמר בעל פה, הלכה למשה מסיני", רק ש"אתא ישעיה ואסמכיה אקרא". אבל אדמו"ר הזקן כתב שלדעת הרמב"ם החיוב הוא מדברי סופרים (אורח סי' רמב סעי' א). והוסיף (בקור"א סק"א) שהרמב"ם יפרש ש"מקרא קודש" האמור בתורה לא בא ללמד על כבוד ועונג, אלא על איסור מלאכה, ולדעתו דרשת הספרא היא אסמכתא בעלמא. והוכחה לכך "שהרי במנין המצות (בריש ספר היד) מנה שש מצות לשבות ממלאכה בששת ימים טובים, מדכתיב מקרא קודש בכל חד וחד".

הלכות יום טוב פרק ו, הלכה טז: בְּשֵׁם שְׁמִצּוֹה לְכַבֵּד שִׁבְתָּ וּלְעֲנֹנָהּ, כִּד כָּל יָמִים טוֹבִים – שְׁנֵאמַר: "לְקַדֹּשׁ ה' מְכַבֵּד", וְכָל יָמִים טוֹבִים נֵאמָר כִּהֵן "מְקַרָּא קִדְשׁ", וְכִבְר פֶּאֶרְנוּ הַכְּבוֹד וְהַעֲנוּגָה בְּהִלְכוֹת שִׁבְתָּ.

לדעת המדרש, החיוב בכבוד ובעונג יום טוב הוא מן התורה. וכך נאמר בספרא (אמור פי"ב. וראה ספרי פנחס סי' קמז): "ביום הראשון מקרא קודש וביום השמיני מקרא קודש – במה אתה מקדשו? במאכל ובמשתה [עונג] ובכסות נקיה [כבוד]".

ואילו לדעת הרמב"ם, החיוב בכבוד ועונג שבת נלמד מן הפסוק "וקראת לשבת עונג לקדוש ה' מכוּבד", שנאמר בנביא (ישעיה נח, ג). ומכאן, שמקור החיוב הוא מדברי סופרים (ראה לעיל הלכות שבת פ"ל ה"א). והוא הדין בנוגע ל"ימים טובים שנאמר בהם 'מקרא קודש'", והכבוד ועונג שבהם נלמד מן הפסוק "לקדוש

האם 'לא יראה' הוא 'לאו הניתק לעשה'?

יום שלישי ב' אייר ה'תשע"ב

ביעור חמץ ומצה פרק א, הלכה ג: אינו לוקה משום "לא יראה" ו"לא ימצא", אלא אם כן קנה חמץ בפסח, או חמץ – בדי שיעשה מעשה. אבל אם היה לו חמץ קדם הפסח, ובא הפסח ולא בערו אלא הניחו בפרשותו – אף על פי שעבר על שני לאוין – אינו לוקה מן התורה, מפני שלא עשה מעשה.

וצריך ביאור:

כיצד ניתן בכלל לחייב מלקות על "לא יראה ולא ימצא", אפילו אם קנה חמץ בפסח או חמץ, והרי מפורש בגמרא (פסחים זח, א) שהלאוין "לא יראה ולא ימצא" הם 'לאו הניתק לעשה' של 'תשבייתו', ואין לוקין על "לאו הניתק לעשה"!

ומבאר הגר"ח מבריסק:

את גדר 'תשבייתו' יש לפרש בשני אופנים: א. חיוב על ה'גברא' לעשות הכל שלא יהיה לו חמץ. ב. חיוב ביעור גם על ה'חפצא' של החמץ.

והנפקא-מינה בין שני האופנים היא מחלוקת רבי יהודה וחכמים בביעור חמץ (פסחים פ"ב מ"א): "רבי יהודה אומר אין

ולפי זה, יש ביניהם הבדל נוסף: לפי רבי יהודה ה'עשה' של 'תשבייתו' הוא פעולה חיובית שיכולה 'לנתק' את הלאו של 'לא יראה', ואילו לדעת חכמים שמצות 'תשבייתו' היא שלאדם לא יהיה חמץ. נמצא ש'תשבייתו' הוא איסור שלא יהיה חמץ (היינו שחמץ אסור הן בעשה והן בלא תעשה) אבל אין זו פעולה חיובית שבגללה הלאו יהא ניתק לעשה.

ולפי זה יש לבאר את דברי הרמב"ם שלוקין על "לא יראה ולא ימצא":

הרמב"ם פסק (לקמן פ"ג ה"א) כחכמים ולדבריהם אין זה 'לאו הניתק לעשה', ודברי הגמרא שזהו 'לאו הניתק לעשה' נאמרו בסוגיא ההולכת בשיטת רבי יהודה.

(תוספות רבינו חיים הגוי)

ביטול חמץ

יום רביעי ג' אייר ה'תשע"ב

היא 'חיובית', לעשות מעשה ולהשבית את החמץ או 'שלילית', שלא יהיה בפרשותו חמץ בשעה השישית. ונפקא-מינה: אם המצווה היא שלא ימצא חמץ החל מזמן האיסור, ניתן לסלקו מן העולם גם קודם לכן, אך אם המצווה 'חיובית', להשבית חמץ בפועל, יש לקיימה בזמנה בדיוק. ואף כי מי שהשבית את חמצו קודם לכן לא עבר על העשה, אך הוא גם לא קיים אותו.

והוא תולה את החקירה במחלוקת הראשונים האמורה: אחת הראיות שמביאים התוספות נגד שיטת רש"י היא, שזמנה של מצות תשבייתו הוא מחצות היום, וכיון שבשעה זו החמץ כבר אסור, השבתה בלב לא תועיל. ואם כן לשיטת התוס' תשבייתו היא מצוה 'חיובית', כי אם היא מצווה 'שלילית', ניתן לבטל את החמץ בלב קודם, כך שבחצות יום י"ד כבר יהיה מבוטל. ומאחר שהתוס' מקשים על רש"י שבשעה זו כבר אי-אפשר להשבית את החמץ בלב, ברור שלדעתם זו מצווה 'חיובית'.

הלכות חמץ ומצה פרק ב, הלכה ב: ומה היא השביתה זו האמורה בתורה? היא שישביל החמץ מלבו ויחשב אותו כעפר, וישים בלבו שאין פרשותו חמץ כלל, ושכל חמץ שפרשותו, הרי הוא כעפר וכדבר שאין בו צורך כלל.

אמרו בגמרא (פסחים ד, ב) שבדיקת החמץ היא מדרבנן כי מן התורה די בביטול.

וכתבו התוספות (ד"ה מדאורייתא) שהביטול היינו שהאדם יפקיר את חמצו, יחדל להיות בעליו ולא יעבור עליו ב"בל יראה ובל ימצא" ולשיטתם בביטול אין מקיימים את מצות העשה 'תשבייתו' שאור מבתיכם. אבל לשיטת רש"י (ד"ה בביטול) הביטול מועיל גם לקיים את מצות העשה של 'תשבייתו', וכלשונו: "דכתיב 'תשבייתו', ולא כתיב 'תבערו', והשבתה דלב היא השבתה". וכן תרגם אונקלוס את הפסוק "תשבייתו" שאור מבתיכם: "תבטלון חמיע מבתיכון". ומשמעות הביטול היא, כדברי רש"י, "מסיח דעתיה מיניה ומשוי ליה כעפרא". וכן משמעות לשון הרמב"ם כאן.

והנה, ה'מנחת חינוך' (מצווה ט) חוקר האם מצוות תשבייתו

גדר החיוב בהסיבה

יום חמישי ד' אייר ה'תשע"ב

האלו". וצריך ביאור: א. למה כפל הרמב"ם את דבריו בנוגע לחיוב זמני ההסיבה? ב. מדוע חילק זאת לשתי הלכות נפרדות, במקום לקצר ולכתוב בפעם אחת: "לפיכך כשסועד בלילה זה צריך להסב בשעת אכילת כזית מצה..."?

ויש לבאר:

בחיוב הסיבה יש שני דינים: א. מצוה כללית בפני-עצמה –

הלכות חמץ ומצה פרק ז, הלכות וז: ככל דור ודור, חב אדם להראות את עצמו כאלו הוא בעצמו יצא עתה משעבוד מצרים... לפיכך, בשפועד אדם בלילה הזה, צריך לאכל ולשתות והוא מסב דרך חרות.

ובסוף ההלכה הבאה (הלכה ח) מוסיף הרמב"ם: "ואימתי צריכין הסיבה? בשעת אכילת כזית מצה ובשתיית ארבע כוסות

הלכה יומית לעיון ברמב"ם – בנוסף לשיעורים היומיים ג"פ ליום, פ"א ליום, וסהמ"צ עה

עצמו כאילו הוא בעצמו יצא ממצרים... לפיכך כשסועד... מיסב דרך חירות". וכשם שהחיוב "להראות את עצמו" הוא חיוב בפני עצמו, כך גם דין הסיבה הנובע ממנו הוא חיוב בפני עצמו. ואילו בהלכה הבאה (ה"ח) כוונת הרמב"ם לחיוב הסיבה כתנאי במצוות אחרות שבלילה זה. ולכן כתב זאת בסיום ההלכה, לאחר פירוט שאר דיני הסיבה, כהקדמה לפרטי המצוות שבהמשך הפרק: "ואימתי צריכין הסיבה..." – וכאן כוונתו להסיבה בתור תנאי במצוות האחרות שבלילה זה.

(לקוטי שיחות ר"א עמ' 15, ל"א עמ' 55)

להראות בליל פסח הנהגה של דרך חירות, אלא שהחיוב הוא רק בשעת אכילת מצה ושתיית ד' כוסות. ב. כפרט ותנאי במצוות אחרות של לילה זה, אכילת מצה ושתיית ד' כוסות – שהאכילה והשתיה שלהם צריכה להיות בדרך הסיבה, והחיוב הוא (לא מצד עצמו, אלא) מצד המצות האחרות שבלילה זה. ומעתה מובן החילוק בין שתי ההלכות:

בהלכה הראשונה (ה"ח) מבאר הרמב"ם את דין ההסיבה כחיוב בפני עצמו ולכן מבאר גם את טעם החיוב: "להראות את

יום שישי ה' אייר ה'תשע"ב

זכר לחירות וזכר לעבדות

מרור הוא רק משום 'זכר לעבדות' ולכן אינו נאכל בהסיבה. וגם הטבילה בחרוסת היא משום זכר לעבדות, כי החרוסת היא 'זכר לטיט' (שם קטז א).

והנה, בזמן בית המקדש גם לדעת הראב"ד הטבילו את המצה בחרוסת (ראה לעיל ה"ו) אך בזמן הזה, כיון שאכילת המרור תלויה באכילת הפסח (לעיל פ"ז ה"ב) וחיובה מדברי סופרים, סובר הראב"ד שבזמן הגלות מן התורה בטל ענין ה'זכר לעבדות', ורק חכמים תיקנו 'זכר לעבדות' באכילת המרור, ומטעם זה תיקנו גם לטבול בחרוסת 'זכר לעבדות'. מה שאין כן אכילת מצה, הרי גם אם ה'זכר לעבדות' שבו התבטל, עדיין חיובו מן התורה משום 'זכר לחירות', וכיון שלא הוצרך לתקנת חכמים משום 'זכר לעבדות', אין כל ענין בטיבול בחרוסת.

ואילו הרמב"ם סבור שאף שישינו חיוב מדאורייתא בזמן הזה באכילת מצה, יכולים חכמים להוסיף תקנה משום 'זכר לעבדות', ולכן "מטבל מצה בחזרת ואוכל".

(צפנת פננת)

הלכות חמץ ומצה פרק ח, הלכה ח: בְּזֶמַן הָהָא שְׁאִין שָׁם קֶרֶן... מְכַרְךָ 'עַל אֲכִילַת מִצָּה', וּמְטַבֵּל מִצָּה בְּחָרֹסֶת וְאוֹכֵל. וְחוֹזֵר וּמְכַרְךָ 'עַל אֲכִילַת מְרֹר', וּמְטַבֵּל מְרֹר בְּחָרֹסֶת וְאוֹכֵל... וְחוֹזֵר וְכוּרְךָ מִצָּה וּמְרֹר, וּמְטַבֵּל בְּחָרֹסֶת, וְאוֹכֵל.

הראב"ד השיג על דברי הרמב"ם שגם באכילת מצה לבדה טובל אותה בחרוסת, ולדעתו אינו טובל בחרוסת אלא את המצה שכורך עם מרור, אך לא ביאר מדוע אינו סובר כשיטת הרמב"ם (מגיד משנה).

והגאון הרוג'ז'ובי מבאר את טעמיהם של הרמב"ם והראב"ד:

במצוות אכילת מצה יש שני טעמים: א. זכר לעבדות, כמו שכתב הרמב"ן (דברים טז, ג) "זכר במצה שתהיה לחם עוני... כי היו במצרים בלחם צר ומים לחץ". ב. זכר לחירות, וכמובא בגמרא (פסחים קח, א) שאכילת מצה צריכה להיות בהסיבה "כבני חורין שהוא זכר לגאולה" (רש"י שם ד"ה מצה). ואילו הטעם לאכילת

שבת קודש ו' אייר ה'תשע"ב

מנין התקיעות בראש השנה

לכאורה, מאחר והצורך בכל סוגי התקיעות נובע מחמת הספק מהי ה'תרועה' האמורה בתורה ו'ספיקא דאורייתא לחומרא' חייבים לעשות את כולם, אך בגמרא (ר"ה לד, א) נאמר שדבר זה הוא מתקנת רבי אבהו. וצריך ביאור: מה נוסף בתקנתו של רבי אבהו, והרי בלאו הכי יש לנהוג כן מדין 'ספיקא דאורייתא לחומרא'?

ונראה כי מדין 'ספיקא דאורייתא לחומרא' אין התקיעות אלא מספק ולא בתור חיוב וודאי, אך לאחר תקנת רבי אבהו נעשה חיוב גמור מדרבנן בתורת וודאי לשמוע שלושים קולות בראש השנה. וזהו שסיים הרמב"ם "נמצא מנין התקיעות שלושים", היינו שאין החיוב רק תשע תקיעות בלבד אלא שמחמת הספק יש לתקוע יותר, אלא שמצד תקנת רבי אבהו חל חיוב של שלושים תקיעות דוקא, ולכן לא יועיל התנאי שמציע הרמ"א, כי אף שאם יעשה כן יקיים את החיוב של תשע תקיעות מדאורייתא, יחסר לו החיוב של שלושים תקיעות מדרבנן.

(הררי קודש) (סולביצ'יק) ח"א, כא)

הלכות שופר פרק ג, הלכה ג: נִמְצָא כֹּדֶר הַתְּקִיעוֹת כֹּדֶר הוּא: א מְכַרְךָ, וְתוֹקֵעַ תְּקִיעָה וְאַחֲרֶיהָ שְׁלֹשָׁה שְׂבָרִים וְאַחֲרֶיהָ תְּרֻעָה... נִמְצָא מִנֵּין הַתְּקִיעוֹת שְׁלוּשִׁים.

לכאורה, דברי הרמב"ם "נמצא מנין התקיעות שלושים" נראים מיותרים: הלוא ברור שמי שיתקע ככל הסדר הזה יעלו בידו שלושים קולות!

ונראה לבאר:

הרמ"א כתב (או"ח סי' תקצ ס"ו) שלמעשה אין צורך לתקוע ככל סדר זה, היינו תקיעה בראש כל סדר תקיעות ובסופן, אלא יכול לתקוע תקיעה אחת בין שני סדרים (כגון: תקיעה, שברים, תרועה, תקיעה, שברים, תקיעה) ולהתנות שתעלה לאותו סדר שהוא הנכון. ולכן כתב הרמב"ם "נמצא מנין התקיעות שלושים" להורות שאין להיפטר בתקיעה אחת בין שני סדרים כי אם יעשה תנאי שכזה לא יגיע למנין שלושים תקיעות. ובטעם הדבר יש לומר:

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום - ל' ניסן-ו' אייר ה'תשע"ב

יום ראשון ל' ניסן ה'תשע"ב

הלכות שביתת יום טוב

ולמה אסרו דבר זה? גזירה שמה יניח אדם מלאכות שאפשר לעשותן מבפנים ליום טוב, ונמצא יום טוב פלו הולך בפעולה אותן מלאכות, וימנע משמחת יום טוב, ולא יהיה לו פנאי לאכל ולשתות.

ו. ומזה הטעם עצמו, לא אסרו ההוצאה ביום טוב, ואף על פי שכל הוצאה היא מלאכה שאפשר לעשותה מערב יום טוב. ולמה לא אסרוה? כדי להרבות בשמחת יום טוב, ויוליך ויביא כל מה שירצה, וישלים חפציו, ולא יהא כמי שידי אסורות. אבל שאר מלאכות שאפשר לעשותן מבפנים - הואיל ויש בהן עסק (התעסקות), אין עושין אותן ביום טוב.

ז. ביצד? אין קוצרין, ולא דשין, ולא זורין, ולא בוררין, ולא טוחנין את החטים, ולא מרקדין [בנפה] ביום טוב - שכל אלו וכיוצא בהן, אפשר לעשותן מבפנים, ואין בכך הפסד ולא חסרון.

ח. אבל לשין, ואופין, ושוחרטין, ומבשלין ביום טוב - שאם עשה אלו מבפנים, יש בכך הפסד או חסרון; שאין להם חם או תבשיל שבשל היום, כלחם שנאפה מאמש [מערב יו"ט] וכתבשיל שנתבשל מאמש; ולא בשר שנשחט היום, כבשר שנשחט מאמש. וכן כל פיוצא באלו. וכן מכשירי אכל נפש שיש בהן חסרון אם נעשו מבפנים - עושין אותן ביום טוב, כגון שחיקת [כתישת] תבלין וכיוצא בהן.

ט. אין אופין ומבשלין ביום טוב, מה שאיכל בחל; ולא התרה מלאכה שהיא לצרף אכילה, אלא כדי להנות בה ביום טוב. עשה כדי לאכל ביום טוב, והותר - מתיר לאכל המותר בחל.

י. ממלאה אשה קדרה בשר, אף על פי שאינה צריכה אלא לחתיכה אחת. וממלא נחתום חבית של מים, אף על פי שאינו צריך אלא לקיתון אחד. וממלאה אשה תנור פת, אף על פי שאינה צריכה אלא לכפר אחד - שבזמן שהפת מרבקה, היא נאפית יפה. ומולח אדם כמה חתיכות בבת אחת, אף על פי שאינו צריך אלא לחתיכה אחת. וכן כל פיוצא בזה.

יא. המבשל או האופה ביום טוב כדי לאכל בו ביום, או שזמן אורחים ולא באו, ונשאר התבשיל והפת - הרי זה מתיר לאכלו למחר בין בחל בין בשבת, וכלבד שלא יערים [נירבה מתוך כוונה לשייר]. ואם הערים - הרי זה אסור, ואפילו בשבת שאחר יום טוב; מפני שהחמירו במערים יותר מן המזיר.

יב. מי שהיתה לו בהמה מסכנת [נוטה למוות] - לא ישחט אותה ביום טוב, אלא אם כן יודע שיכול לאכל ממנה פזית צלי מבפנים יום; כדי שלא ישחט ביום טוב מה שיהא אכל בחל. וכן כל פיוצא בזה.

יג. אין אופין ומבשלין ביום טוב, כדי להאכיל גוים או

יש בכללן שתיים עשרה מצוות - שש מצוות עשה, ושש מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן: (א) לשבת בראשון של פסח; (ב) שלא לעשות בו מלאכה; (ג) לשבת בשביעי של פסח; (ד) שלא לעשות בו מלאכה; (ה) לשבת ביום חג השבועות; (ו) שלא לעשות בו מלאכה; (ז) לשבת בראש השנה; (ח) שלא לעשות בו מלאכה; (ט) לשבת בראשון של חג הסוכות; (י) שלא לעשות בו מלאכה; (יא) לשבת בשמיני של חג הסוכות; (יב) שלא לעשות בו מלאכה. ובאור שביתת ימים אלו - בפרקים אלו.

פרק א

א. ששת הימים האלו שאסרן הכתוב בפעולה מלאכה - שהן ראשון ושביעי של פסח, וראשון ושמיני של חג הסוכות, ויום חג השבועות, ובאחד לחדש השביעי - הן הנקראין 'ימים טובים'. ושביתת כלן שנה, שהן אסורין בכל מלאכת עבודה, חוץ ממלאכה שהיא לצרף אכילה, שנאמר: "אף אשר יאכל לכל נפש".

ב. כל השוכת ממלאכת עבודה באחד מהן, הרי קים מצות עשה, שהרי נאמר בהם "שבתון", כלומר: שבות. וכל העושה באחד מהן מלאכה שאינה לצרף אכילה, כגון שפנה או הרס או ארג וכיוצא באלו - הרי בטל מצות עשה; ועבר על לא תעשה, שנאמר: "כל מלאכת עבודה לא תעשו", כל מלאכה, לא יעשה בהם. ואם עשה בעדים והתראה, לוקה מן התורה.

ג. העושה אבות מלאכות הרבה ביום טוב בהתראה אחת, כגון שזרע ובנה וסתר וארג בהתראה אחת - אינו לוקה אלא אחת; [משום ש] חלוק מלאכות לשבת [לחייב על כל מלאכה ומלאכה], ואין חלוק מלאכות ליום טוב.

ד. כל מלאכה שחייבין עליה בשבת - אם עשה אותה ביום טוב שלא לצרף אכילה - לוקה, חוץ מההוצאה מרשות לרשות וההקצרה; שמתוך שהתרה הוצאה ביום טוב לצרף אכילה, התרה שלא לצרף אכילה; לפיכך, מתיר ביום טוב להוציא קטן או ספר תורה או מפתח וכיוצא באלו, מרשות לרשות. וכן מתיר להקציר, אף על פי שאינו לצרף אכילה. ושאיר מלאכות - כל שיש בו צרף אכילה - מתיר, כגון שחיטה ואפייה ולישה וכיוצא בהן; וכל שאין בהן צרף אכילה - אסור, כגון אריגה וכתובה ובגדן וכיוצא בהן.

ה. כל מלאכה שאפשר לה לעשות מערב יום טוב, ולא יהיה בה הפסד ולא חסרון אם נעשת מבפנים - אסרו חכמים לעשות אותה ביום טוב, אף על פי שהיא לצרף אכילה.

שנולדה בכל שבת, אסורה - גזרה משום שבת שאחר יום
טוב.
כ. וכשם שאסור לאכלה, כך אסור לטלטלה. ואפלו
נתערכה בארץ - פלן אסורות; שהרי למחר יתרו הכל, וכל
דבר שיש לו מתירין [שיש אפשרות להתיר], אפלו בארץ
אלפים אינו בטל. השוחט תרנגולת ביום טוב, ומצא בה
ביצים גמורות [מוכנות] - הרי אלו מתרות; שאין זה דבר
מצוי תמיד; ודבר שאינו מצוי אלא קרי [מקרה קרה], לא
גזרו בו.
כא. זה שאנו עושין בחוצה לארץ, כל יום טוב מאלו, שני
ימים - מנהג הוא; ויום טוב שני מדברי סופרים הוא,
ומדברים שנתחדשו בגלות. ואין עושין בני ארץ ישראל
שני ימים, אלא בראש השנה בלבד. ובהלכות קדוש החדש
מספר זה, נבאר עקר מנהג זה, ומאי זה טעם עושין ראש
השנה שני ימים בכל מקום.
כב. יום טוב שני - אף על פי שהוא מדברי סופרים - כל
שאסור בראשון, אסור בשני. וכל המחלל יום טוב שני,
ואפלו של ראש השנה - בין בדבר שהוא משום שבות, בין
במלאכה, בין שיצא חוץ לתחום - מפני אותו מפת מרדות
[מלקות מדברנן], או מנדין אותו, אם לא היה מן התלמידים
[של החכמים]. וכשם שהראשון אסור בספד ותענית וחיוב
בשמחה, כך השני; ואין ביניהן הפרש, אלא לענין המת
בלבד.
כג. כיצד? המת ביום טוב ראשון, יתעסקו בקבורתו גוים;
וביום טוב שני, יתעסקו בו ישראל; ועושין לו כל צרכיו,
כגון עשית המטה ותפירת תכריכין וקציצת הפשמים וכן
כל פיוצא בזה - שיום טוב שני לגבי המת כחל הוא חשוב,
ואפלו בשני ימים טובים של ראש השנה.
כד. שני ימים טובים אלו של גליות - שתי קדשות הן,
ואינן ביום אחד; לפיכך, דבר שהיה מקצה ביום טוב
ראשון, או שנולד בראשון - אם הכין אותו לשני, הרי זה
מתר. כיצד? ביצה שנולדה בראשון, תאכל בשני; חיה
ועוף שנצודו בראשון, יאכלו בשני; דבר המחבר לקרקע
שנעקר בראשון, יאכל בשני. וכן מתר לבחל את העין ביום
טוב שני, ואף על פי שאין שם חלי. במה דברים אמורים?
בשני ימים טובים של גליות; אבל שני ימים טובים של
ראש השנה - קדשה אחת הן, וכיום אחד הן חשובים לכל
אלו הדברים, אלא לענין המת בלבד. אבל ביצה שנולדה
בראשון של ראש השנה, אסורה בשני; וכן כל פיוצא בזה.
שבת הסמוכה ליום טוב, ונולדה ביצה באחד מהן - אסורה
בשני; וכן כל פיוצא בבירה. ואפלו נולדה ביום טוב שני,
לא תאכל בשבת הסמוכה לו.

פרק ב

א. אפרות שנולד ביום טוב - אסור, מפני שהוא מקצה -
מופרש מדעתו, כי לא תכנו לאוכלו. ועגל שנולד ביום טוב
- אם היתה אמו עומדת לאכילה, מתר; מפני שהוא מוכן

כלבים, שנאמר: "הוא לבדו יעשה לכם" - "לכם", ולא
לגוים; "לכם", ולא לבהמה. לפיכך, מזמנין [לסעודה] את
הגוי בשבת, ואין מזמנין אותו ביום טוב - גזרה, שמה
ירפה בשבילו. אבל אם בא הגוי מאליה - אוכל עמהם מה
שהם אוכלין, שפכר הכינוהו.
יד. בהמה שחציה של גוי וחציה של ישראל - מתר
לשחטה ביום טוב; שאי אפשר לאכל ממנה בזה בשר
בלא שחיטה. אבל עסה שחציה לגוי וחציה לישראל -
אסור לאפות אותה, מפני שיכול לחלק הפצק. בני החיל
[חילולים] שנתנו קמח לישראל לעשות להן פת ביום טוב
- אם כשנותנין ממנה פת לתינוק אין מקפידין, מתר
לאפותו להם ביום טוב; שכל פת ופת ואיה לתינוק. עסת
הכלבים - בזמן שהרועים אוכלין ממנה, נאפית ביום טוב.
טו. המכשל ביום טוב לגוים או לבהמה או להניח לחל -
אינו לוקה; שאלו באו לו אורחים, היה אותו תכשיל ראוי
להם. עשה לנפשו והותיר, מתר להאכיל ממנו לגוים
ולבהמה.
טז. רחיצה וסיכה - הרי הן בכלל אכילה ושתיה, ועושין
אותן ביום טוב, שנאמר: "אשר יאכל לכל נפש", לכל
שבצרך הגוף. לפיכך, מחמין חמין ביום טוב, ורוחץ בהם
פניו ודיו ורגליו; אבל כל גופו, אסור משום גזרת מרחץ
[שמא יחס שלא לצורך]. וחמין שהוחמו מערב יום טוב,
רוחץ בהן כל גופו ביום טוב - שלא גזרו על דבר זה, אלא
בשבת בלבד.
יז. כל שאסור בשבת - בין משום שהוא דומה למלאכה
או מביא לידי מלאכה, בין שהוא משום שבות [שחכמים
הוסיפו חומרה והשבתה] - הרי זה אסור ביום טוב, אלא אם
כן היה בו צרך אכילה וכיוצא בה, או דברים שהן מתירין
ביום טוב, כמו שיתבאר בהלכות אלו. וכל שאסור לטלטלו
בשבת, אסור לטלטלו ביום טוב, אלא לצרך אכילה,
וכיוצא בה. וכל שמתר בשבת, מתר ביום טוב. ויש ביום
טוב מה שאין בשבת, אסור מקצה [כדלקמן] - שהמקצה
אסור ביום טוב, ומתר בשבת; מפני שיום טוב קל משבת,
אסרו בו המקצה - שמה יבואו לזלזל בו.
יח. כיצד? תרנגולת העומדת [המיועדת] לגדל ביצים, ושור
העומד לחרישה, ויוגי שוכה, ופרות העומדין לסחורה - כל
אלו וכיוצא בהן מקצה הן, ואסור לאכל מהן ביום טוב,
עד שיכין אותן מבערב [החג], ויחשב עליהן לאכילה. אבל
בשבת - הכל מוכן אצל שבת, ואינו צריך הכנה. וכשם
שהמקצה אסור ביום טוב, כך הנולד [שנוצר מצב חדש
בריוט, כגון כלי שנשבר] אסור.
יט. חל מכין לשבת, וחל מכין ליום טוב; אבל אין יום
טוב מכין לשבת, ולא שבת מכינה ליום טוב. לפיכך, ביצה
שנולדה ביום טוב [שחל] - אחר השבת - אסורה, אף על
פי שהתרנגולת עומדת לאכילה; הואיל ומאמש [אתמול]
נמקה הביצה, נמצא שבת מכין אותה ליום טוב. ואסורה
בכל יום טוב - גזרה משום יום טוב שאחר שבת. וכן ביצה

1 על גב [- אגב] אמו; ואלו שחט אמו - היה זה שבמקרה
2 מתר ביום טוב, אף על פי שלא נולד.
3 ב. בהמות שיוצאות ורועות חוץ לתחום, ובאות ולנות
4 בתוך התחום - הרי אלו מוכנין, ולוקחין מהן ושוחטין
5 אותן ביום טוב. אבל שרועות ולנות חוץ לתחום - אם באו
6 ביום טוב, אין שוחטין אותן; מפני שהן מקצה, ואין דעת
7 אנשי העיר עליהן.
8 ג. וכן בהמת קדשים שנולד בה מום ביום טוב [ומותרת
9 באכילה] - הואיל ולא היתה דעתו עליה מערב יום טוב,
10 אסור לשחטה ביום טוב. לפיכך, אסור [לדב] לראות מומי
11 קדשים ביום טוב [במטרה לחוות דעתו] - גזירה שמה יתיר
12 החכם במומן, ויבוא זה לשחט בו ביום. אבל רואה הוא
13 המום מערב יום טוב, ולמחר מתיר או אוסר.
14 ד. בכור שנולד ומומו עמו - הרי זה מוכן, ואין מבקרין
15 [בודקין] אותו [אם המום קבוע] ביום טוב; ואם עבר וראה
16 מומו ובקרו והתירו, הרי זה שוחט ואוכל. בכור שנפל
17 לבור, עושה לו פרנסה [מאכילו] במקומו - שהרי אינו יכול
18 להעלותו, מפני שאינו ראוי לשחיטה ביום טוב. "אותו ואת
19 בנו" [-בהמה וולדה] שנפלו לבור [שאסור לשחטם ביום אחד]
20 - מעלה את הראשון על מנת לשחטו ואינו שוחט, ומערים
21 [מתחכם] ומעלה את השני על מנת לשחטו, ושוחט את אי
22 זה מהן שירצה; משום צער בעלי חיים, היתירו להערים.
23 בהמת חלין שנפלה מן הגג, והרי היא צריכה בדיקה [אם
24 כשרה היא] - שוחטין אותה ביום טוב, ותבדק; אפשר
25 שתמצא כשרה, ותאכל.
26 ה. אגוזין ותרגולין ויונים שפכית - הרי אלו מוכנין, ואין
27 צריכין זמון [מעבר יו"ט]. אבל יוני שוכף ויוני עליה וצפרים
28 שקננו בטפיחין [כלי חדס הבנויים בכתלים] או בכירה
29 [בבנין] - הרי אלו מקצה, וצריך לזמן מבשר ולומר: 'אלו
30 ואלו אני נוטל'; ואינו צריך לנענע [את קיניהם].
31 ו. זמן [חישב לאכול] שחורים ולבנים, ומצא שחורים במקום
32 לבנים ולבנים במקום שחורים - אסורים; שאני אומר:
33 'שמא אותן שזמן פרחו להן, ואלו אחרים הן', וכל ספק
34 מוכן, אסור. זמן שנים ומצא שלשה, הכל אסור; שלשה
35 ומצא שנים, מתיר. זמן בתוך השן, ומצא לפני השן - אם
36 אין שם קן אלא הן ואינן יכולין לפרח, ואף על פי שיש
37 שם קן אחר בקרן זוית בתוך חמשים אמה - הרי אלו
38 מתירין; שאין המדדה [מקפץ] מדדה אלא כנגד קנו בשוה.
39 ז. דגים שבביכרין [ברכות] גדולים, וכן חיה ועוף
40 שבביכרין [מקומות מגודרים] גדולים - כל שהוא מחסר
41 צידה, עד שאומרים [החפצים לצודו]: 'הבא מצודה ונצודנו'
42 - הרי זה מקצה, ואין צדין אותם ביום טוב; ואם צד, לא
43 יאכלו. וכל שאינו צריך מצודה - הרי זה מוכן, וצדין אותו
44 ביום טוב ואוכלין אותו. וכן חיה שקננה [בנתה קן לבניה]
45 בפרדס הסמוך לעיר - ילדיה כשהן קטנים שאינן צריכין
46 צידה, אינן צריכים זמון, מפני שדעתו עליהן.
47 ח. מצודות חיה ועופות ודגים שפוסקן מערב יום טוב - לא

1 יטל מהן ביום טוב, אלא אם כן יודע שנצודו מערב יום
2 טוב. הסוכר אמת המים מערב יום טוב, ולמחר השפים
3 ומצא בה דגים - הרי אלו מתירין; שכן נצודו מערב יום
4 טוב, והרי הן מוכנין.
5 ט. בית [אטום] שהוא מלא פירות מוכנין [לאכילה] ונפחת
6 [נשבר הכותל], נוטל במקום הפחת. העומד על המקצה
7 מערב יום טוב בשנה שביעית, שכל הפרות הפקר - צריך
8 שירשם [יסמן] ויאמר: 'מכאן ועד כאן אני נוטל'; ואם לא
9 רשם, לא יטל.
10 י. גוי שהביא תשורה לישראל ביום טוב - אם יש מאותו
11 המין במחבר לקרקע, או שהביא חיה או עופות או דגים
12 שאפשר לצודן בו ביום - הרי אלו אסורין עד לערב, וימתין
13 בכדי שיצאו [שיעור זמן שמספיק לביצוע המלאכה]; אפילו
14 הדס וכיוצא בו - אינו מריח בו לערב, עד שימתין בכדי
15 שיצאו. ואם אין מאותו המין במחבר לקרקע, או שהיתה
16 צורתו מוכחת עליו שמאחזמו נעקר או נצוד - אם הביאו
17 מתוך התחום, מתיר; ואם הביאו מחוץ לתחום, הרי זה
18 אסור לו. והבא בשביל ישראל זה מחוץ לתחום, מתיר
19 לישראל אחר.
20 יא. עצים שנשרו מן הדקל ביום טוב - אסור להסיקן, מפני
21 שהן נולד [- כעת באו לעולם]; ואם נשרו לתוך התנור,
22 מרבה עליהן עצים מוכנים ומסיקן. ערמת התבן ואוצר
23 [מחסן] של עצים - אין מתחילין בהן ביום טוב אלא אם
24 כן הכין מבשר, מפני שהן מקצה; ואם היה התבן מערב
25 בקוצים, שהרי אינו ראוי אלא לאש - הרי זה מוכן.
26 יב. אין מבקעין עצים מצנאר [שורה] של קורות [העמודות
27 לבניה], מפני שהן מקצה. ולא מן הקורה שנשברה ביום
28 טוב, מפני שהוא נולד. וכן כלים שנשברו ביום טוב - אין
29 מסיקין בהן, מפני שהן נולד; אבל מסיקין בכלים שלמים
30 או בכלים שנשברו מערב יום טוב, שהרי הוכנו למלאכה
31 אחרת מבשר. פיוצא בו, אגוזין ושקדין שאכלן מערב יום
32 טוב, מסיקין בקליפתן ביום טוב; ואם אכלן ביום טוב, אין
33 מסיקין בקליפתן. ויש נסחאות שיש בהן, שאם אכלן
34 מבשר, אין מסיקין בקליפתן, שהרי הקצו; ואם אכלן ביום
35 טוב - מסיקין, מפני שהן מוכנין על גב האכל.
36 יג. קוץ רטב - הרי הוא מקצה, מפני שאינו ראוי להסקה;
37 לפיכך אסור לו לעשותו כמו שפוד לצלות בו בשר. וכן כל
38 פיוצא בזה.
39 יד. נוטלין עצים הסמוכין לדפני סכה, ומסיקין בהן. אבל
40 אין מביאין עצים מן השדה, אפילו היו מכנסין שם מבשר;
41 אבל מגבב הוא בשדה [מלקט עצים] מלפניו, ומדליק שם.
42 ומביאין מן המכנסין שברשות היחיד, ואפילו היתה
43 [הרשות] מקפת שלא לשם דירה; ובכלב שיהיה לה פותחת
44 [- סגירה], ותהיה בתוך תחום השבת; ואם חסר אחד מכל
45 אלו, הרי הן מקצה.
46 טו. עלי קנים ועלי גפנים - אף על פי שהן מכנסין בקרפף
47 [מקום מחוץ לעיר המוקף גדר] - בינן שהירות מפגרת אותן, לא

46 [מתחכמים] בדבר זה; כיצד? מולח מעט בשר מכאן ומעט
47 מכאן, עד שימלח העור בלו.
48 ה. כמה דברים אמורים? במולח לצלי שאינו צריך מלח
49 הרבה; אבל לקדחה, אסור למלח על העור. וכן אין מולחין
50 את החלבים, ואין מהפכין בהן, ואין שוטחין אותן ברוח
51 על גבי יתדות - מפני שאינן ראויין לאכילה.
52 ו. המפשיט את הבהמה, לא ירגיל ביום טוב. כיצד הוא
53 המרגיל? זה שיוציא כל הבשר מרגל אחת, כדי שיוציא כל
54 העור שלם ולא יקרע; מפני שטורח בהפשט זה טרח גדול,
55 ואין בו צורך למועד. וכן אסור לעשות בית ד' [כעין ידיה]
56 בבשר; והוא, שיעשה בפסין - שלא יעשה בדרך שהוא
57 עושה בחל. ומתיר לעשות סימן בבשר.
58 ז. מולגין [שורין בחמים] את הראש ואת הרגלים, ומהבהבין
59 [חורכים מעט] אותן באור; אבל אין טופלין [מורחים] אותן
60 בחרשית ולא באדמה [שהם חומרים מסירי שער], ואין גוזזין
61 אותן במספרים. וכן אין גוזזין את הירק, בתספורת [כלי]
62 שלו; אבל מתקנין את האכל שיש בו קוצים, כגון קנרס
63 ועכביות [צמח עוקצני], בתספורת.
64 ח. מתיר ללוש עסה גדולה ביום טוב. והלש עסה מערב
65 יום טוב, אין מפריש ממנה חלה ביום טוב; ואם לשה ביום
66 טוב, מפריש ממנה חלה ונותנה לכהן. ואם היתה עסה
67 טמאה, או שנטמאת החלה - לא יבשל את החלה; שאין
68 מבשלין ביום טוב אלא לאכל, וזו לשרפה עומדת. וכן אין
69 שורפין אותה ביום טוב, שאין שורפין קדשים שנטמאו
70 ביום טוב - ששרפת קדשים שנטמאו מצות עשה, שנאמר:
71 "באש ישרף", ועשית מלאכה שאינה לצורך אכילה וכיוצא
72 בה, עשה ולא תעשה, ואין עשה דוחה את לא תעשה
73 ועשה.
74 ט. כיצד יעשה בה? יניחנה עד הערב, וישרף אותה. היתה
75 יום טוב של פסח, שאם יניחנה תחמין - לא יפריש את
76 החלה בצק, אלא יאפה את כל העסה השמאה, ואחר כך
77 יפריש החלה לחם.
78 י. אין אופין בפורני [תנור חרס] תדשה - גזרה שמא תפחת
79 [יפול גגו] ותפסיד [תקלקל] הלחם, וימנע משמחת יום טוב.
80 אין גורפין [טיט שנפל ב-] תנור וכירים, אבל מכבשין
81 [ממרחים] את האפר שבהן; ואם אי אפשר לאפות בו או
82 לצלות בו אלא אם כן גרף, מתיר. וסותמין פי התנור בטיט
83 ורפש שבסביבות הנחר - והוא, שרפכו מאמש. אבל לגבל
84 [לערבב] טיט ביום טוב, אסור; ומתיר לגבל את האפר,
85 לסתם בו פי התנור.
86 יא. תנור וכירים חדשים - אין סכין אותן בשמן ביום טוב,
87 ואין שטין אותן במטלית. ואין מפגיגין [מקדרים] אותן בצונו
88 כדי לחסמן [לחזקם]; ואם בשביל לאפות בהן, מתיר. אין
89 מלבנין את האבנים [באש] לצלות או לאפות עליהן, מפני
90 שמחסמן. ומסיקין ואופין בפורני [תנור חרס], ומחמין חמין
91 באנטיכי [יורה גדולה].

1 הרי הן כמפורין ואסורין; ואם הניח עליהן כלי כבד מערב
2 יום טוב, הרי אלו מוכנין.
3 טז. בהמה שמתה ביום טוב - אם היתה מספנת [נוטה
4 למות] מערב יום טוב, הרי זה מתקבה לכלבים; ואם לאו,
5 הואיל ולא היתה דעתו עליה, הרי זה מקצה, ולא יזינה
6 ממקומה. בהמת קדשים שמתה, ותרומה שנטמאת - לא
7 יזינה ממקומה.
8 יז. דגים ועופות וחייה שהן מקצה - אין משקין אותן ביום
9 טוב, ואין נותנין לפניהן מזונות, שמא יבוא לקח מהן. וכל
10 שאסור לאכלו או להשתמש בו ביום טוב מפני שהוא
11 מקצה, אסור לטלטלו.
12 יח. המכניס עפר מערב יום טוב - אם יחד לו בחצרו קרן
13 זוית - הרי זה מוכן, ומתיר לטלטלו ולעשות בו כל צרכיו.
14 וכן אפר שהסק מערב יום טוב, הרי זה מוכן. ושהסק ביום
15 טוב - כל זמן שהוא חם כדי לצלות בו ביצה - מתיר
16 לטלטלו, שעדין אש הוא; ואם לאו - אסור לטלטלו, מפני
17 שהוא נולד. מי שהיה לו דקר [יטד] נעוץ [במקומו] מערב
18 יום טוב, ונתקו [עקרו] ביום טוב והעלה עפר - אם היה
19 אותו עפר תחם [ר], הרי זה מכסה בו ומטלטלו; אבל אם
20 העלה גוש עפר, הרי זה לא יכתש אותו ביום טוב.

פרק ג

21
22 א. מי שהיה לו עפר מוכן, או אפר שמתיר לטלטלו - הרי
23 זה שוחט חיה ועוף, ומכסה דמם. ואם אין לו עפר מוכן
24 או אפר הראוי - הרי זה לא ישחט; ואם עבר ושחט, לא
25 יכסה דמם עד הערב. וכן ברירה שהיא ספק אם חיה היא
26 אם בהמה, אין שוחטין אותה ביום טוב; ואם שחט - לא
27 יכסה דמו עד לערב, אפלו היה לו עפר מוכן או אפר, שמא
28 יאמר הרואה: 'חיה ונדאת היא, ולפיכך כסה דמו ביום
29 טוב', ויבוא הרואה להתיר חלבו.
30 ב. וכן השוחט חיה ועוף מערב יום טוב, לא יכסה דמם
31 ביום טוב. שחט בהמה חיה ועוף ביום טוב ונתערב דמם
32 [זה בזה], לא יכסה אותן עד לערב; ואם היה לו עפר מוכן
33 או אפר, ויכול לכסות הכל בדקירה [בבת -] אחת - הרי זה
34 יכסהו.
35 ג. השוחט בהמה ביום טוב, מתיר לו לחלש צמר למקום
36 הספין בידו [שהוא שינוי מצורת הגזיזה הרגילה] - ובלבד
37 שלא יזיננו [ישלפנו] ממקומו [- את הצמר שתלש], אלא
38 ישאר שם מסבף בשאר צמר הצואר; אבל בעוף - לא
39 ימרט, מפני שהוא דרכו [למרוט ביד], ונמצא תולש ביום
40 טוב.
41 ד. המפשיט עור הבהמה ביום טוב, לא ימלחנו - שזה
42 עבוד הוא, ונמצא עושה מלאכה שלא לצורך אכילה. אבל
43 נותנו לפני בית הדרסה, כדי שידרסו עליו ולא יפסד; ולא
44 התירו דבר זה אלא מפני שמחת יום טוב, כדי שלא ימנע
45 מלשחט. ומתיר למלח בשר לצלי על גבי העור, ומערימין

ביום טוב; שלא התר ביום טוב אלא להכעיר מאש מצויה, 46
אבל להמציא אש אסור, שהרי אפשר להמציא אותו מערב 47
יום טוב. 48

ב. אף על פי שהתרה הכערה ביום טוב שלא לצורך, אסור 49
לכבות את האש אפילו הכערה לצורך אכילה - שהכבוי 50
מלאכה, ואין בו צורך אכילה כלל; וכשם שאין מכבין את 51
האש, כך אין מכבין את הנר. ואם כבה - לוקה, כמי שארג 52
או כנה. 53

ג. אין מסלקין [נוטלים] את פי הנר [- הפתילה] למעלה כדי 54
שתכבה, ואין מסירין את השמן ממנה. ואינו חותך את 55
ראש הפתילה בכלי, אבל נופץ [מוערך] את ראשה בידו. 56
אגדה של עצים שהדלקה במדורה - כל עץ שלא אהנה בו 57
האש מתר לשמטו, ואינו דומה למסיר שמן מן הנר. 58

ד. אין מכבין את הדלקה כדי להציל ממונ ביום טוב, כדרך 59
שאין מכבין בשבת; אלא מניחה, ויוצא. ואין מכבין את 60
הנר מפני תשמיש המטה, אלא כופה עליו כלי, או עושה 61
מחיצה בינו לבין הנר, או מוציאו לבית אחר. ואם אינו 62
יכול לעשות אחת מכל אלו, הרי זה אסור לכבות; ואסור 63
לשמש, עד שתכבה מאליה. 64

ה. מתר לטלטל את הנר והוא דולק, ואין גוזרין שמא 65
יכבה. ואסור להניח את הנר על גבי הדלק וכיוצא בו ביום 66
טוב, שמא יבוא להשתמש במחבר ביום טוב. 67

ו. אין מעשנין בקטרת [ע"י פיזור בשמים על גחלים] ביום 68
טוב, מפני שהוא מכבה - ואפילו להריח בה; ואין צריך 69
לומר לגמר [לבשם] את הבית ואת הכלים [ע"י העשן], 70
שהוא אסור. ומתיר לעשן תחת הפירות כדי שייכשרו 71
לאכילה, כמו שמתיר לצלות בשר על האש. ומתקין את 72
החרדל בגחלת של מתכת - אבל לא בגחלת של עץ, מפני 73
שהוא מכבה. ואין מכבין את העץ כדי שלא תתעשן 74
הקדירה או הבית. 75

ז. אין נופחין במפוח [להגדיל האש] ביום טוב, כדי שלא 76
יעשה כדרך שהאמנין עושין; אבל נופחין בשפופרת [קנה]. 77
אין עושין פחמין, ואין גוזלין [שחורים] את הפתילה, ולא 78
מבהבין [חורכים מעט] אותה, ולא חותכין אותה לשנים 79
בכלי; אבל ממעכה ביד ושורה אותה בשמן ומניחין אותה 80
בין שני גרות ומדליק באמצע, ונמצאת הפתילה נחלקת בפי 81
שני גרות. 82

ח. אין שוכרין את החרש ואין חותכין את הנר לצלות 83
עליה, ואין פוצעין את הקנה לעשותו כמו שפור לצלות 84
בו [בשר] מליח. שפור שגורץ [התעקם] - אף על פי שהוא 85
יכול לפשוטו בידו, אין מתקנין אותו. שני כלים שהן 86
מחברין בתחלת עשייתן, כגון שני גרות או שני כוסות - אין 87
פוחתין אותן לשנים, מפני שהוא מתקן כלי. 88

ט. אין משחיתין את הסכין במשחות שלה, אבל מתדדה 89
על גבי העץ או על גבי חרש או אבן; ואין מורין דבר זה 90
לרבים, כדי שלא יבואו לחדדה במשחות. במה דברים 91
אמורים? בשכיולה לחתך בדחק או שגפגפה; אבל אם 92

יב. אין עושין גבינה ביום טוב - שאם גבן מערב יום טוב, 1
אין בזה חסרון טעם. אבל דכין [כותחים] את התבלין 2
כדרך - שאם ידוף אותם מבערב, יפוג טעמן. אבל מלח 3
- אינו ידוף ביום טוב אלא אם בן הטה המכתש או שידוך 4
בקערה וכיוצא בה, כדי שישנה; שאם שחק המלח מערב 5
יום טוב, לא יפוג טעמו. ואין שוחקין את הפלפלין ברחים 6
שלהן, אלא דף אותן במדוכה ככל התבלין. 7

יג. אין כותשין את הריפות [גרגרי תבואה] במכתשת 8
גדולה; אבל כותשין במכתשת קטנה, שזה הוא השוני 9
שלה. ובארץ ישראל, אפילו בקטנה אסור; שהתבואה 10
שלהן, טובה היא; ואם כותשין אותה מערב יום טוב, אין 11
בכך הפסד. 12

יד. הקמח - אף על פי שרקדו [בנפה] מערב יום טוב 13
והסיר ממנו הסבין - אין מרקדין אותו פעם שניה ביום 14
טוב, אלא אם בן נפל בתוכו צרור [רגב אדמה] או קיסם 15
[נסורת עץ] וכיוצא בהן. ואם שנה, מתר, כגון שרקד 16
מאחורי הנפה או שרקד על גבי השלקן, וכיוצא בשוני 17
זה. 18

טו. מוללין מלילות [מקלפים שבליים באמצעות שפופים 19
באצבעות] ומפרקין [מקלפים] קטניות ביום טוב, ומנפח 20
[מוציא בכח אויר מפיו] על יד על יד [מעט מעט] בכל כחו 21
ואוכל - ואפילו בקנון [כלי כעין נפה] או בתמחוי [קערה 22
גדולה], אבל לא בנפה ולא בכברה. וכן הבורר קטניות 23
ביום טוב - בורר כדרכו בחיקו ובתמחוי, אבל לא בנפה 24
ולא בטבלא ולא בכברה. 25

טז. במה דברים אמורים? כשהאכל מרבה על הפסלת; 26
אבל אם היתה הפסלת מרבה על האכל, בורר את האכל 27
ומניח את הפסלת. ואם היה טרח בבירית הפסלת מן 28
האכל יתר מטרח ברירת האכל מן הפסלת - אף על פי 29
שהאכל מרבה, בורר את האכל ומניח את הפסלת. 30

יז. אין מסננין את החרדל במסננת שלו, מפני שגורא 31
כבור; אבל נוטנין ביצה במסננת של חרדל, והוא מסתנן 32
מאליו. ואם היתה המשמרת [מסננת לשמרים] תלויה, מתר 33
לתן לה זין ביום טוב; אבל לא יתלה בתחלה [ביו"ט], 34
שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחל. ומערים ותולה את 35
המשמרת לתלות בה רמונים, ותולה בה רמונים; ואחר 36
כך נותן לתוכה שמרים. 37

יום שני א' אייר ה'תשע"ב 38

פרק ד 39

א. אין מוציאין את האש לא מן העצים, ולא מן האבנים, 40
ולא מן המתכות - כגון שחוככין אותן זו בזו או מפין זו 41
בזו, עד שתצא האש; וכן הנפץ החד ביותר שהוא פמם, 42
שמנידין אותו עד שידלק, או כלי יד קשה או זכוכית מלאה 43
מים, שמניחין אותה כנגד עין השמש עד שיתחור נגדה 44
לפשתן וכיוצא בו וידלק - כל זה וכיוצא בו אסור 45

לזלף [לשפוך] משליתה עליו, ולתן בול [מלא אגרוף] מלח
ברחמה, כדי שתרחם עליו; אבל הטמאה - אסור לעשות
לה בן, לפי שאינה צריכה [אינה מקרבתו עוד אחר שריחקה
הוולד].
יז. כלי שנטמא מערב יום טוב, אין מטבילין אותו ביום
טוב - גזירה, שמא ישהה אותו בטמאתו [להטבילו ביום טוב];
ואם היה צריך להטביל מים שבו - מטביל את הכלי
במימיו, ואינו חושש. כלי שהיה טהור לתרומה ורצה
להטבילו לקדש, מתיר להטבילו; וכן כל פיוצא בזה,
מטבילות שאר המעלות [חומרות].
יח. כלי שנטמא ביום טוב, מטבילין אותו ביום טוב.
נטמא הכלי במשקין טמאין שהן ולד הטמאה מערב יום
טוב - מטבילין אותו ביום טוב, לפי שהוא טהור מן
התורה, כמו שיתבאר במקומו. ומדלין [שואבין מים] בכלי
טמא, והוא טהור מאליו. נדה שאין לה בגדים להחליף,
מעצמת וטובלת בבגדיה.
יט. דברים רבים אסור ביום טוב, משום גזרת מקח
ומכר. כיצד? אין פוסקים דמים [מסכמים מחיר] בפתילה
על הבקעה ביום טוב, אלא מביא שתי בקעות שוות זו
לזו, ושוחטין את אחת מהן ומחלקין ביניהן; ולמחר יודעין
במה דמי שניה, וכל אחד ואחד נותן דמי חלקו. וכשהן
מחלקין ביניהן, לא יאמר זה: 'אני בסלע ואתה בשתיים' -
שאין מזכירין שם דמים; אלא זה נוטל שלישי, וזה רביעי.
כ. כשהן מחלקין, לא ישקלו במאזנים, שאין משגיחין
[משתמשים] בכף מאזנים כל עקר; אפלו לתן בו בשר
לשקרו מן העכברים אסור, אם היו המאזנים תלויין, מפני
שנראה בשוקל בכף מאזנים. וטבח אמן [מומחה], אסור
לשקל בידו. ואסור לשקל בכלי מלא מים. ואין מטבילין
חלשים [גורלות] על המנות; אבל מטבילין חלשים על בשר
הקדשים ביום טוב, כדי לחבב המצוה.
כא. לא יאמר אדם לטבח: 'תן לי בדינר בשר', אלא: 'תן
לי חלק' או 'חצי חלק'; ולמחר עושין חשבון על שויו. וכן
לא יקח מבצל המנות במדה, או במשקל; אלא כיצד הוא
עושה? אומר לחנוני: 'מלא לי כלי זה', ולמחר נותן לו
שויו. ואפלו היה כלי המיחד למידה, למלאנו - והוא, שלא
יזכר לו שם מדה.
כב. הנחתום מודד תבלין ונותן לקדשה, בשביל שלא
יפסיד תבשילו; אבל האשה, לא תמד קמח לעספה. וכן לא
ימד אדם שעורים לפני בהמתו, אלא משער ונותן לה.
כג. ומתיר לקח מן החנוני ביצים ואגוזים במנזן, וכן כל
פיוצא בהן - ובלבד שלא יזכר לו שם דמים, ולא סכום
מנזן. כיצד סכום המנזן? הרי שהיה נושה בו [החנוני]
עשרה רמונים או עשרה אגוזים - לא יאמר לו ביום טוב:
'תן לי עשרה כדי שיהיה לך אצלי עשרים'; אלא לוקח
סתם, ולמחר עושה חשבון.
כד. הולך אדם אצל רופא הרגיל אצלו, או אצל הפטם

אינה יכולה לחתך כלל - אין משחזין אותה אפלו על
העץ, שמא יבוא להשחיתה במשחזת. ומפני זה אסור
לראות [לבדוק] סכין לעם הארץ ביום טוב, שמא תהיה
פגומה, ויאמר לו: 'זו אסור לשחוט בה, משום פגומתה',
וילך ויחדדנה במשחזת. וחכם שראה הסכין לעצמו, הרי
זה משאילה לעם הארץ.
י. אין מבקעין עצים ביום טוב, לא בקרדם [גרזן] ולא
במגל ולא במגרה [משור], אלא בקפס [סכין קצבים]; ובצד
החד שלו, אבל לא בצד הרחב מפני שהוא קרדם. ולמה
אסור בקרדם וכיוצא בו? שלא יעשה כדרך שהוא עושה
בחל, שהרי אפשר היה לו לבקע מערב יום טוב. ולמה לא
נאסר הבקוע כלל? מפני שאפשר שיפגע בעץ עבה ולא
יכול להבעירו, וימנע מלבשל; לפיכך התירו לבקע בשנוי.
וכל הדברים הדומין לזה - מזה הטעם התירו בהן מה
שהתירו, ואסרו מה שאסרו.
יא. לא תפנס אשה בין העצים לטל מהן אור [קדש לגריפת
התנור] לצלות בו. ואין סומכין את הקדשה ולא הדלת
בבקעת [חתיכה] של קורה; שלא התירו לטלטל עצים ביום
טוב, אלא להסקה בלבד.
יב. מסלקין [פותחין] תריסי חניות ומחזירין אותן ביום
טוב, כדי שיציא תבלין שהוא צריך להן מן החנות, ולא
ימנע משמחת יום טוב. במה דברים אמורים? בשליש להן
ציר באמצע; אבל יש להן ציר מן הצד - אסור, גזירה שמא
יתקע [בחוזק]. ושאין להן ציר כל עקר, אפלו בבית מתיר
להחזיר.
יג. כלים שהן מפצלין [מורכבים מכה חלקים], כגון מנורה
של חליות וכסא ושלחן שהם חתיכות חתיכות - מעמידין
[מרכיבים] אותן ביום טוב, והוא שלא יתקע [בחוזק]; לפי
שאין בגן כללים. אבנים של בית הפסא, מתיר לצדן
[לסדרם] ביום טוב; בגן עראי הוא, ומשום כבודו לא גזרו.
יד. העושה מנורה ביום טוב - כשהוא עורך העצים, אינו
מניח זה על גבי זה עד שיוסד המערכת, מפני שנראה
כבונה; אף על פי שהוא בגן עראי, אסור; אלא או שופך
העצים בערבוב, או עורך בשנוי. כיצד? מניח עץ למעלה,
ומניח אחר תחתיו ואחר תחתיו, עד שהוא מגיע לארץ.
טו. וכן הקדשה - אוהו אותה, ומכניס האבנים תחתיה;
אבל לא יניחנה על גבי האבנים. וכן המטה - אוהו
הקרשים למעלה, ומכניס הרגלים תחתיהם. אפלו ביצים -
לא יעמיד אותן שורה על גבי שורה עד שיעמדו כמו
מגדל, אלא ישנה ויתחיל ממעלה למטה. וכן כל פיוצא
בזה, צריך שנוי.
טז. מסירין ובוכין הנחלין בבקעה, אף על פי שהן עושין
חבורה [בבהמה בהסרתם]. ואין מילדין את הבקעה ביום
טוב, אבל מסעדין [מסייעים אותה]. כיצד? אוהו בולד שלא
יפל לארץ, ונופח לו בחטמו [לפותחו מסתימתו], ונותן יד
לתוף פיו. היתה בבקעה טהורה, ורחקה את הולד - מתיר

מתוך מהדורת חזק

נאותין בו ביום טוב, כגון תפלין - מתיר לשלחן לחברו
 ביום טוב; ואין צריך לומר דבר שנאותין בו ביום טוב,
 כגון יינות שמנים וסלתות, שמותר לשלחן לחברו ביום טוב.
 וכל דבר שאין נאותין בו בחל עד שיצטו בו מצוה
 שאסור לעשותו ביום טוב, אין משלחין אותו ביום טוב.
 ז. ביצד? אין משלחין ביום טוב תבואה, לפי שאין נאותין
 בה בחל אלא אם כן טחן, ואסור לטחן ביום טוב; אבל
 משלחין קטניות, מפני שמבשלן ביום טוב או קולה אותן
 ואוכלן. ומשלחין בהמה חיה ועופות אפלו חיים, מפני
 שמותר לשחט ביום טוב. וכן כל ביצא בה.
 ח. כל דבר שמותר לשלחו ביום טוב - כשישלחנו לחברו
 תשוה, לא ישלחנו בשוה; ואין שוה פחותה משלשה
 בני אדם. ביצד? הרי ששלח לחברו בהמות או יינות ביד
 שלשה או ארבעה בני אדם כאחד זה אחר זה, וכלן הולכין
 בשוה אחת - הרי זה אסור, שלא יעשה כדרך שהיה
 עושה בחל; שלח שלשה מינין ביד שלשה בני אדם כאחד,
 הרי זה מתיר.
 ט. המערב ערובי תחומין ליום טוב - הרי בהמתו וכליו
 ופרותיו כמותו, ואין מוליכין אותן אלא בתוך אלפים אמה
 לכל רוח ממקום ערובו.
 י. חפצי הפקר, הרי הן כרגלי מי שזכה בהן - עד היכן
 שמוותר לזוכה לילך מותר להוליך הפקר. וחפצי הגוי קונין
 שביטה במקומן, ויש להן אלפים אמה רוח ממקומן
 - גזרה, בעלים גוי משום בעלים ישראל. פרות שניצאו חוץ
 לתחומן וחוירו, אפלו במזיד - לא הפסידו את מקומן, מפני
 שהן כאדם שניצא באנס וחזר באנס.
 יא. המוסר בהמתו לבנו, הרי היא כרגלי האב. מסרה
 לרועה, ואפלו נתנה לו ביום טוב - הרי היא כרגלי הרועה.
 מסרה לשני רועים - הרי היא כרגלי בעליה, מפני שלא
 קנה אחד מהן.
 יב. מי שזמן אצלו אורחים ביום טוב, לא יוליכו בידם
 מנות למקום שאין בעל הסעודה יכול לילף בו, שכל
 הסעודה כרגלי בעל הסעודה, לא כרגלי האורחין - אלא
 אם כן זכה להן [ע"י] אחר במנות אלו מערב יום טוב.
 יג. וכן מי שהיו פרותיו מפקדין בעיר אחרת, וערבו בני
 אותה העיר [ערוך תחומין בשביל] לבוא אצלו - לא יביאו
 לו מפרותיו, שפרותיו כמותו [והם מחוץ לתחום שלו, כיון
 שלא עירב], אף על פי שהן ביד אלו שערבו. במה דברים
 אמורים? בשיחד להם [לפרות] קרן זוית [והקנה לו אותה
 זוית]; אבל אם לא יחד להן, הרי הן כרגלי זה שהן
 מפקדין אצלו.
 יד. בור של יחיד, כרגלי בעליו; ושל אותה העיר, כרגלי
 אנשי אותה העיר; ושל עולי ככל שהן מסורין לכל, כרגלי
 הממלא - שכל מי שמלא מהן, מוליכין למקום שהוא מהלך.
 נהרות המושכין [זורמים] ומעינות הנובעין, כרגלי כל אדם;
 ואם היו באין מחוץ לתחום לתוך התחום, ממלאין מהן
 בשבת, ואין צריך לומר ביום טוב.

1 [מפטם בעלי חיים] הרגיל אצלו, ולוקח ממנו בהמה ועופות,
 2 וכל מה שצריך - והוא שלא יזכר לו שם דמים, ולא סכום
 3 מנין.
 4 כה. הלואת יום טוב, תובעין אותה בדין; שאם תאמר לא
 5 נתנה להתבצע - אינו נותן לו כלום, ונמצא נמנע משמחת
 6 יום טוב.
 7 כו. אף על פי שאין מגביהין תרומה ומעשרות ביום טוב
 8 בשבת, אם היו לו תרומות ומעשרות שהגביהן מאמש, הרי
 9 זה מוליכין לפניה ביום טוב; ואין צריך לומר חלה וזרע
 10 ולחיים וקבה, שמוליכין לפניה ביום טוב. וגבאי צדקה
 11 גובין מן התצרות ביום טוב; ולא יהיו מכריזין בדרך
 12 שמכריזין בחל, אלא גובין בצנעה, ונותנין לתוך חיקן,
 13 ומחלקין לכל שכונה ושכונה בפני עצמה.

פרק ה

14
 15 א. אף על פי שהתרה הוצאה ביום טוב, אפלו שלא לצורך,
 16 לא ישא משאות גדולות כדרך שהוא עושה בחל, אלא
 17 צריך לשנות; ואם אי אפשר לשנות, מתיר. ביצד? המביא
 18 בדי זין ממקום למקום - לא יביאם בסל ובקפה [שק], אבל
 19 מביא הוא על כתפו או לפניו [בידיו]. המוליך את התבן -
 20 לא יפשיל את הקפה לאחוריו, אבל מוליכה בידו.
 21 ב. וכן משאות שדרךן לשא אותן במוט, ישא אותן על גבו
 22 מאחוריו; ושידרךן לשא אותן מאחוריו, ישא אותן על
 23 כתפו; ושידרךן להנשא על הכתף, ישא אותן בידיו לפניו,
 24 או יפרש עליהן בגד. וכן כל ביצא בה משנוי המשא. ואם
 25 אי אפשר לשנות, נושא ומביא כדרך. במה דברים
 26 אמורים? בנושא על האדם; אבל על גבי בהמה - לא יביא
 27 כלל, שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחל.
 28 ג. אין מנהיגין את הבהמה במקל, ואין הסומא יוצא
 29 במקלו, ולא הרועה בתורמלו [יילקוט]. ואין יוצאין בכסא
 30 אחר האיש ואחר האשה [לא נושאים אותם עם הכסא], שלא
 31 יעשה כדרך שהוא עושה בחל; ואיש שהיו רבים צריכין
 32 לו [לשמוע דברו בבית המדרש], יוצאין בכסא אחריו,
 33 ומוציאין אותו על הכתף, אפלו באפיון [כסא מכוסה
 34 ביריעות].
 35 ד. אין מוליכין את הסלם של שוכף משוכף לשוכף,
 36 ברשות הרבים - שמא יאמרו: 'לתקן גגו הוא מוליכו';
 37 אבל ברשות היחיד, מוליכו. אף על פי שכל מקום שאסור
 38 תכמים מפני מראית העין, אפלו בתדרי תדרים אסור, כאן
 39 התיירו, מפני שמחת יום טוב.
 40 ה. מי שהיו לו פרות על גגו, וצריך לפנותם למקום אחר -
 41 לא יושיטם מגג לגג, ואפלו בגגין השוין, ולא ישלשלם
 42 בחבל מן החלונות, ולא יורידם בסלמות; שלא יעשה כדרך
 43 שהוא עושה בחל. אבל משילן אפלו דרך ארבה, ממקום
 44 למקום באותו הגג. שחט בהמה בשדה - לא יביאנה לעיר
 45 במוט או במטה, אבל מביאה אברים אברים.
 46 ו. כל שנאותין [ננהנים] בו אפלו בחל - אף על פי שאין

פרק ו

47

א. יום טוב שחל להיות ערב שבת, אין אופין ומבשלין
ביום טוב מה שהוא אוכל למחר בשבת; ואסור זה מדברי
סופרים, כדי שלא יבוא לבשל ביום טוב לחל; שקל וחמר
הוא - לשבת אינו מבשל, כל שכן לחל. לפיכך, אם עשה
תבשיל מערב יום טוב שיהיה סומך עליו ומבשל ואופה
ביום טוב לשבת, הרי זה מתר [כי עשה היכר]; ותבשיל זה
שסומך עליו, הוא הנקרא 'ערוכי תבשילין'.
ב. ולמה נקרא שמו 'ערוכי'? שפשם שהערוכ שפושין
במצות ובמבואות מערב שבת משום הדר, כדי שלא יעלה
על דעתן שמתר להוציא מן השות לשבות בשבת - כך זה
התבשיל משום הדר וזכרון, כדי שלא ידמו ויחשבו שמתר
לאפות ביום טוב מה שאינו נאכל בו; ולפיכך נקרא תבשיל
זה 'ערוכי תבשילין'.
ג. ערוכי תבשילין - שעורו אין פחות מבזית, בין לאחד
בין לאלפים. ואין עושין ערוכ זה לא כפת ולא כריפות
[גרגרים כתושים] וכיוצא בהן, אלא בתבשיל שהוא פופרת
[שאוכלים אותו לחם], כגון בשר ודגים וביצים וכיוצא בהן.
ואפלו עדשים שבשולי קדרה, ואפלו שמנונית שעל גבי
הספין שחורכין בה הצלי - גורדו; אם יש בו בזית, סומך
עליו משום ערוכי תבשילין.
ד. תבשיל שאמרו לענין ערוכ זה - אפלו צלי או שלוק
[מבושל הרבה], אפלו כבוש או מעשן; אפלו דגים קטנים
שהדיחן בחמין, והדחתן היא בשולן לאכילה - הרי הוא
סומך עליהן.
ה. וצריך שיהיה ערוכ זה מצוי [קיים], עד שיאפה כל
שהוא צריך לאפות ויבשל כל שהוא צריך לבשל ויחם חמין
כל שהוא צריך. ואם נאכל הערוכ או אבד או נשרף קדם
שיבשל או יאפה - הרי זה אסור לאפות ולבשל או להחם
אלא מה שהוא אוכל ביום טוב בלבד. התחיל בעסתו או
בתבשילו, ונאכל הערוכ או אבד - הרי זה גומר.
ו. המניח ערוכי תבשילין כדי שישמך עליהם הוא ואחרים,
צריך לזכות להן בדרך שמנחה בערוכי שבת. וכל שזוכה
בערוכי שבת, זוכה בערוכי תבשילין; וכל שאינו זוכה
באותו ערוכ, אינו זוכה בזה.
ז. ואינו צריך להודיע לאלו שזכה להן, מערב יום טוב;
אבל הן צריכין לידע שכבר זכה להן אחר וערב להן, ואחר
כך יסמכו עליו ויבשלו ויאפו; אף על פי שלא ידעו אלא
ביום טוב, הרי אלו מתרין. ויש לו לאדם לערב על כל העיר
ועל כל הקרוב אליה בתוך התחום, ולמחר מכריו ואומר:
'כל מי שלא הניח ערוכי תבשילין, יסמך על ערוכי'.
ח. המניח ערוכי תבשילין, חייב לברך: 'ברוך אתה ה'
אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצותיו וצונו על מצות
ערוכ'. ואומר: 'בערוכ זה יתר לי לאפות ולבשל מיום טוב
שלמחר לשבת'; ואם זכה בו לאחרים, אומר: 'יתר לי

טו. שור [מצוי] של רעי [שניזון ממרעה, כרגיל], כרגלי
אנשי אותה העיר [כי בדרך כלל נמכר לאנשי העיר בלבד].
ושור [מפוסס] של פטם, כרגלי מי שלקחו לשחטו ביום
טוב - מפני שדעת בעליו למכרו [גם] לאנשים אחרים חוץ
מאנשי אותה העיר; מפני שהוא מפסם, והכל שומעין
שמעו ובאין לקחתו. וכן אם שחטו בעליו ביום טוב ומכר
בשרו, כל אחד ואחד מן הלוקחים מוליך מנתו למקום
שהוא הולך; מפני שדעת בעליו מערב יום טוב כך הוא,
שיקחו ממנו אנשי עירות אחרות, ונמצא שור זה כבור של
עולי ככל, שהוא מסור לכל.
טז. הגחלת - כרגלי בעליה, לא כרגלי שואלה [זה ששאל
אותה ביום טוב]; והשלהבת [שאינו בה ממשות], כרגלי מי שהיא
בדוד. לפיכך, המזליק גר או עץ מחברו, מוליכו לכל מקום
שהוא הולך.
יז. השואל כלי מחברו מערב יום טוב - אף על פי שלא
נתנו לו אלא ביום טוב, הרי הוא כרגלי השואל. שאלו
ממנו ביום טוב - אף על פי שדרכו תמיד לשאל ממנו כלי
בכל יום טוב, הרי הוא כרגלי המשאל.
יח. שנים ששאלו חלוק אחד, האחד שאלו ממנו שיתנו לו
שתרית, והשני שאלו ממנו שיתנו לו ערבית - הרי כלי זה
כרגלי שני השואלין, ואין מוליכין אותו אלא למקום
ששניהן יכולין להלך בו.
יט. כיצד? הרי שערב הראשון ברחוק אלף אמה ממקום
החלוק למזרח, וערב השני ברחוק חמש מאות אמה ממקום
החלוק למערב - בשלוקת הראשון החלוק, אינו מוליכו
במזרח אלא עד אלף וחמש מאות אמה ממקום החלוק,
שהוא סוף התחום שיכול זה שערב במערב להלך בו;
ולשיקת השני כלי זה, אינו מוליכו במערב אלא עד אלף
אמה ממקום הכלי, שהוא סוף התחום שיכול זה שערב
במזרח להלך בו. לפיכך, אם ערב זה ברחוק אלפים אמה
מן החלוק למזרח, וזה ברחוק אלפים למערב - הרי אלו
לא יזיזוהו ממקומו.
כ. וכן האשה ששאלה מחברתה מים או מלח, ולשה בהן
עסטה או בשלה בהן תבשיל - הרי העסה או התבשיל
כרגלי שתיהן. וכן שנים שלקחו בהמה בשתפות, ושחתוה
ביום טוב - אף על פי שלקח כל אחד מנתו, הרי כל הבשר
כרגלי שניהן.
כא. אבל אם לקחו חבית בשתפות, וחקלו אותה ביום טוב
- הרי חלקו של כל אחד כרגלי; הואיל ותחומין מדברי
סופרים, יש בררה בהן, ונחשב כאלו חלק שהגיע לזה היה
ברור לו ומבדל בחבית מערב יום טוב, וכאלו לא היה
מערב. ואין אתה יכול לומר כן בבקמה, שחלק זה שהגיעו,
אפלו נחשב אותו שהיה מבדל בבקמה מבפער, וכאלו היה
ברור - הרי ינק מחלקו של חברו כשהיתה הבקמה קימת,
שכל אבריה יונקין זה מזה, ונמצא כל אבר ואבר מערב
מחלקו וחלק חברו; לפיכך הן כרגלי שניהן.

1 - שְׁנָאֵמַר: "לְקַדּוֹשׁ ה' מְכַבֵּד", וְכָל יָמִים טוֹבִים נֶאֱמַר בָּהֶן
2 "מְקַרָּא קִדְשׁ"; וְכַבֵּר בְּאַרְנוֹ הַכְּבוֹד וְהַעֲנוּג בְּהִלְכוֹת שְׁבֵת.
3 וְכֵן רָאוּי לְאָדָם שְׁלֹא יִסְעֹד בְּעֶרְבֵי יָמִים טוֹבִים מִן הַמְּנַחָה
4 וּמַעֲלָה כְּעֶרֶב שְׁבֵת, שֶׁדָּבָר זֶה בְּכָלֵל הַכְּבוֹד. וְכָל הַמְּבֹרָה
5 אֶת הַמּוֹעֲדוֹת, כְּאֵלוֹ נִטְפֵּל [נִתְחַבֵּר] לְעִבּוּדָה זָרָה.
6 יז. שְׁבֵעַת יָמֵי הַפֶּסַח וּשְׁמוֹנֶת יָמֵי הַחֵג עִם שְׁאָר יָמִים
7 טוֹבִים, כֵּלָּן אֲסוּרִים בְּסִפְדּוֹ וּתְעִנִּיתוֹ. וְחֹבֵב אָדָם לְהִיטֵב בָּהֶן
8 שְׂמִחָה וְטוֹב לֵב, הוּא וּבְנָיו וְאֶשְׁתּוֹ וּבְנֵי בֵיתוֹ וְכָל הַנִּלְוִים
9 עֲלָיו, שְׁנָאֵמַר: "וְשִׂמְחָתָהּ בַּחֲגֹג, אֹתָהּ וּבְכָדָהּ וּבְכָדָהּ
10 וְאֶמְתִּיד". אֵף עַל פִּי שֶׁהַשְׂמִיחָה הָאֲמוּרָה כָּאֵן הִיא קְרִיבָה
11 שְׁלֵמִים, כְּמוֹ שְׁאֵנוּ מְבָאֲרִין בְּהִלְכוֹת חֲגִיגָה, יֵשׁ בְּכָלֵל אֹתָהּ
12 שְׂמִיחָה, לְשִׂמְחָה הוּא וּבְנָיו וּבְנֵי בֵיתוֹ, כֵּל אֶחָד בְּרָאוּי לוֹ.
13 יח. כִּיצַד? הַקְּטָנִים, נוֹתֵן לָהֶם קָלִיּוֹת וְאֶגְזוֹזִים וּמִגְדָּנוֹת;
14 וְהַנְּשִׁים, קוֹנָה לָהֶן בְּגָדִים וְתַכְשִׁיט כְּפִי מָמוֹנוֹ; וְהַגְּזָשִׁים,
15 אוֹכְלִין בְּשׂוֹר וְשׁוֹתִין זֵינִ, שְׂאִין שְׂמִיחָה אֶלָּא בְּכֶשֶׁר, וְאֵין
16 שְׂמִיחָה אֶלָּא בִּיָּין. וְכִשְׁהוּא אוֹכֵל וְשׁוֹתָהּ, חֵיב לְהַאֲכִיל לַגֵּר
17 לִבְיָתוֹם וְלֹאֲלֻמָּנָה עִם שְׁאָר הַעֲנִיִּים הָאֲמֻלִּים. אֲכָל מִי
18 שְׁנוּעֵל דְּלִחוֹת חֲצָרוֹ וְאוֹכֵל וְשׁוֹתָהּ הוּא וּבְנָיו וְאֶשְׁתּוֹ, וְאֵינוֹ
19 מֵאֲכִיל וּמִשְׁקָה לַעֲנִיִּים וּלְמִרְיָ נֶפֶשׁ - אֵין זֶה שְׂמִיחָה מִצָּדָה,
20 אֶלָּא שְׂמִיחָה כְּרִשׁוֹ [- כְּרִיטוֹ]. וְעַל אֵלוֹ נֶאֱמַר: "וְזָכִיתֶם
21 כִּלְחָם אוֹנִים לָהֶם, כֵּל אֲכִלְיוֹ יִשְׁמְאוּ, כִּי לְחָמָם לְנַפְשָׁם";
22 וּשְׂמִיחָה כְּזֶה קָלֹן הִיא לָהֶם, שְׁנָאֵמַר: "וְזִירְתִּי פָּרַשׁ עַל
23 פְּנֵיכֶם, פָּרַשׁ חֲגִיכֶם".
24 יט. אֵף עַל פִּי שְׁאֲכִילָה וְשִׁתִּיה בְּמוֹעֲדוֹת בְּכָלֵל מִצְוֹת עֲשֵׂה,
25 לֹא יִהְיֶה אוֹכֵל וְשׁוֹתָהּ כֵּל הַיּוֹם כֵּל, אֶלָּא כֶּף הִיא הַדָּת
26 [הַדִּין]: בְּבִקְרָה מְשַׁפְּיָמִין כֵּל הַעֵם לְבִתִּי כְּנִסְיוֹת וּלְבִתִּי
27 מִדְּרָשׁוֹת, וּמִתְפַּלְּלִין וְקוֹרְאִין בְּתוֹרָה בְּעֶנְיֵן הַיּוֹם, וְחוֹזְרִין
28 לְבִתְּיָהֶם וְאוֹכְלִין. וְהוֹלִכִין לְבִתִּי מִדְּרָשׁוֹת, קוֹרִין וְשׁוֹנִין עַד
29 חֲצִי הַיּוֹם, וְאַחֲרֵי חֲצִי הַיּוֹם מִתְפַּלְּלִין תְּפִלַּת הַמְּנַחָה, וְחוֹזְרִין
30 לְבִתְּיָהֶן לְאָכֵל וּלְשִׁתוֹת שְׁאָר הַיּוֹם עִם הַלֵּילָה.
31 כ. כְּשֶׁאָדָם אוֹכֵל וְשׁוֹתָהּ וּשְׂמִיחָה בְּרִגְלָהּ, לֹא יִמָּשֶׁךְ בֵּינָן
32 וּבִשְׁחֹק וּבִקְלֻת רֹאשׁ, וְיֹאמַר שְׂכָל שְׂיֹסִיף בְּזֶה יִרְכָּה
33 בְּמִצְוָה; שֶׁהַשְּׂחֹק וְהַשְּׂחֹק הִרְכָּה וְקִלּוֹת הָרֹאשׁ, אֵינָה
34 שְׂמִיחָה אֶלָּא הוֹלָלוֹת וּסְכָלוֹת. וְלֹא נִצְטָוִינוּ עַל הַהוֹלָלוֹת
35 וְהַסְכָּלוֹת, אֶלָּא עַל הַשְּׂמִיחָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ עֲבוּדַת יוֹצֵר הַכֵּל,
36 שְׁנָאֵמַר: "תַּחַת אֲשֶׁר לֹא עֲבַדְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה
37 וּבְטוֹב לֵב"; הֵא לְמַדְתָּ, שֶׁהַעֲבוּדָה בְּשִׂמְחָה. וְאֵי אֲפָשֶׁר
38 לְעַבֵּד אֶת ה' לֹא מִתּוֹךְ שְׂחֹק, וְלֹא מִתּוֹךְ קִלּוֹת רֹאשׁ, וְלֹא
39 מִתּוֹךְ שְׂכָרוֹת.
40 כא. חֲכִיבִין בֵּית דִּין לְהַעֲמִיד שׁוֹטְרִים בְּרִגְלִים, שִׁיְהִיו
41 מְסַבִּינִין וּמִחְפְּשִׁין בִּגְנוֹת וּבְכִפְרֵדָסִים וְעַל הַנְּהִירוֹת, כְּדִי שְׁלֹא
42 יִתְקַבְּצוּ לְאָכֵל וּלְשִׁתוֹת שֶׁם אֲנָשִׁים וְנָשִׁים, וְיִבְאוּ לִידֵי
43 עֲבָרָה. וְכֵן יִזְהִירוּ עַל דְּבָר זֶה לְכָל הָעָם, כְּדִי שְׁלֹא יִתְעַרְבוּ
44 אֲנָשִׁים וְנָשִׁים בְּבִתִּים לְשִׂמְחָה, וְלֹא יִמָּשְׁכוּ בֵּינָן, שְׂמָא
45 כְּבֹאוּ לִידֵי עֲבָרָה.
46 כב. יָמִים שְׁבִינִין רֹאשׁוֹן וְשִׁבְעִי שֶׁל פֶּסַח וְרֹאשׁוֹן וְשִׁמְיָנִי
47 שֶׁל חֵג הַפֶּסַח, וְהֵם בְּגוֹלָה אֲרֻכָּה בְּתוֹךְ הַפֶּסַח וְחִמְשָׁה

1 וְלִפְלוּנִי וְלִפְלוּנִי אוֹ 'לֹאֲנָשִׁי הָעִיר כֵּלָּן לְאֶפֶס וּלְכַשֵּׁל מִיּוֹם
2 טוֹב לְשִׁבְתָּהּ.
3 ט. מִי שְׁלֹא הֵנִיחַ עֲרוּבֵי תַבְשִׁילִין, וְלֹא הֵנִיחוּ לוֹ אֲחֵרִים -
4 כְּשֶׁם שְׁאֲסוּר לוֹ לְכַשֵּׁל וּלְאֶפֶס, כֶּף קִמְחוֹ וּמֵאֲכָלוֹ אֲסוּר
5 [אֲפִילוּ לִזֶּה שְׁעָרָב]. וְאֲסוּר לְאַחֵר שֶׁהֵנִיחַ לְעַצְמוֹ לְכַשֵּׁל
6 וּלְאֶפֶס לִזֶּה שְׁלֹא הֵנִיחַ, עַד שִׁיקְנָה לוֹ, שְׁנִמְצָא זֶה מְכַשֵּׁל
7 וְאוֹפֶה שְׁלוֹ, שֶׁהָרִי קָנָה; וְאֵם רָצָה, יִתֵּן אֲחֵר כֶּף לִזֶּה שְׁלֹא
8 הֵנִיחַ, בְּמִתְנָה.
9 י. מִי שְׁלֹא הֵנִיחַ עֲרוּבֵי תַבְשִׁילִין, וּבַכֵּשֶׁל וְאוֹפֶה לְאָכֵל בּוֹ
10 בִּיּוֹם וְהוֹתִיר, אוֹ שְׁזָמַן אוֹרְחִים וְלֹא בָּאוּ - הָרִי זֶה אוֹכֵל
11 הַמּוֹתֵר לְמַחֵר [בְּשִׁבְתָּה]. וְאֵם הָעֲרִים [הַתַּחֲכֵם בְּכוֹנוֹהָ], הָרִי
12 זֶה אֲסוּר לְאָכֵלוֹ; עֲבַר וְאוֹפֶה וּבַכֵּשֶׁל לְשִׁבְתָּה, אֵין אוֹסְרִין עָלָיו.
13 וְלִמָּה הִתְמַיְרוּ וְאֲסוּרוֹ עַל הַמַּעֲרִים, וְלֹא אֲסוּרוֹ עַל הַמְּזִיד?
14 שְׂאֵם תַּתִּיר לְמַעֲרִים, נִמְצָאוּ הַכֵּל מַעֲרִימִין, וְיִשְׁתַּקַּע שֶׁם
15 עֲרוּבֵי תַבְשִׁילִין. אֲכָל הַמְּזִיד אֵינוֹ מִצּוּי; וְאֵם עֲבַר הַיּוֹם, לֹא
16 יַעֲבֹר פַּעַם אַחֲרָתָה.
17 יא. שְׁנֵי יָמִים טוֹבִים שֶׁל גְּלִיּוֹת שֶׁחֲלוּ בְּחִמְיָשִׁי וְעֶרֶב שְׁבֵת,
18 עוֹשֶׂה עֲרוּבֵי תַבְשִׁילִין מִיּוֹם רְבִיעִי שֶׁהוּא עֶרֶב יוֹם טוֹב;
19 שְׁבֵת וְלֹא הֵנִיחַ, מִנִּיחוֹ בְּרֹאשׁוֹן וּמִתְנָה. כִּיצַד? מִנִּיחַ עֲרוּבֵי
20 תַבְשִׁילִין בִּיּוֹם חִמְיָשִׁי, וְאוֹמַר: 'אֵם הַיּוֹם יוֹם טוֹב וְלִמְחֹר
21 חַל, לְמַחֵר אֲבַשֵּׁל וְאוֹפֶה לְשִׁבְתָּה וְאֵינִי צָרִיךְ כְּלוּם; וְאֵם
22 הַיּוֹם חַל וְלִמְחֹר יוֹם טוֹב, בְּעֶרֶב זֶה יִתֵּר לִי לְאֶפֶס וּלְכַשֵּׁל
23 לְמַחֵר מִיּוֹם טוֹב לְשִׁבְתָּה'.
24 יב. כִּיּוֹצֵא בּוֹ, הִיוּ לִפְנֵינוּ שְׁתֵּי כִפְלוֹת [סְלִים] שֶׁל טָבֵל
25 [פִּירוֹת שְׁלֹא הוֹפְרִישׁוּ] - בִּיּוֹם טוֹב רֹאשׁוֹן אוֹמַר: 'אֵם הַיּוֹם
26 חַל, תִּהְיֶה זֶה תְּרוּמָה עַל זֶה, וְאֵם הַיּוֹם קִדְשׁ, אֵין בְּדִבְרֵי
27 כְּלוּם'; וְקוֹרָא עָלֶיהָ שֶׁם [תְּרוּמָה], וּמִנִּיחָהּ. וְלִמְחֹר בְּשִׁנִּי,
28 חוֹזֵר וְאוֹמַר: 'אֵם הַיּוֹם קִדְשׁ, אֵין בְּדִבְרֵי כְּלוּם, וְאֵם הַיּוֹם
29 חַל, תִּהְיֶה זֶה תְּרוּמָה עַל זֶה'; וְקוֹרָא עָלֶיהָ שֶׁם וּמִנִּיחָהּ,
30 כְּדֶרֶךְ שְׁקָרָא עָלֶיהָ בְּרֹאשׁוֹן, וּמִנִּיחַ אֶת זֶה שְׁקָרָא עָלֶיהָ שֶׁם
31 תְּרוּמָה, וְאוֹכֵל אֶת הַשְּׁנֵינָה.
32 יג. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשִׁנִּי יָמִים טוֹבִים שֶׁל גְּלִיּוֹת.
33 אֲכָל בְּשִׁנִּי יָמִים טוֹבִים שֶׁל רֹאשׁ הַשְּׁנָה - אֵם שְׁבֵת וְלֹא
34 הֵנִיחַ בִּיּוֹם רְבִיעִי, שׁוּב אֵינוֹ מִנִּיחַ; אֶלָּא סוּמָךְ עַל אֲחֵרִים,
35 אֵם עֶרְבוּ עָלָיו, אוֹ מִקְנֶה [מֵאֲכָלִי] לְמִי שֶׁעֲרַב, אוֹ יִהְיֶה
36 אֲסוּר לְאֶפֶס וּלְכַשֵּׁל לְשִׁבְתָּה. וְכֵן אֵם שְׁבֵת וְלֹא הִפְרִישׁ
37 תְּרוּמָה מִיּוֹם רְבִיעִי, שׁוּב אֵינוֹ מִפְרִישׁ עַד מוֹצָאֵי שְׁבֵת.
38 יד. כֵּל הַדְּבָרִים הָאֵלּוּ שְׁאֲמַרְנוּ, הִיוּ בְּזִמְנֵן שֶׁהִיוּ בֵּית דִּין
39 שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מְקַדְּשִׁין עַל הָרֹאשִׁי, וְהִיוּ בְּנֵי הַגְּלִיּוֹת
40 עוֹשִׂין שְׁנֵי יָמִים כְּדִי לְהַסְתַּלֵּק מִן הַסֶּפֶק, לְפִי שְׁלֹא הִיוּ
41 יוֹדְעִין יוֹם שֶׁקִּדְּשׁוּ בּוֹ בְּנֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. אֲכָל הַיּוֹם, שְׁבִנִּי
42 אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל סוּמָכִין עַל הַחֲשָׁבוֹן וּמִקְדָּשִׁין עָלָיו, אֵין יוֹם
43 טוֹב שְׁנֵי לְהַסְתַּלֵּק מִן הַסֶּפֶק, אֶלָּא מִנְהֵג בְּלִבְדּוֹ. טו. וּלְפִיכָף
44 אֵין אוֹמַר, שְׂאִין מַעֲרַב אָדָם וּמִתְנָה בְּזִמְנֵן הַזֶּה, לֹא עֲרוּבֵי
45 תַבְשִׁילִין וְלֹא עֲרוּבֵי חֲצֵרוֹת וְלֹא שְׂתוּפִי מְבֹאוֹת, וְאֵינוֹ
46 מַעֲשֵׂר הַטָּבֵל עַל תְּנָאִי, אֶלָּא הַכֵּל מַעֲרַב יוֹם טוֹב בְּלִבְדּוֹ.
47 טז. כְּשֶׁם שְׂמִיחָה לְכַבֵּד שְׁבֵת וְלַעֲנוּגָה, כֶּף כֵּל יָמִים טוֹבִים

במועד, וטוחן אותן ודורף אותן, וממלא החביות וגף
 [סוטים] אותן, כדרך שהוא עושה בחל; שכל שיש בו הפסד
 אם לא נעשה - עושהו כדרך, ואינו צריך שנוי, וכן מכנים
 אדם פרותיו מפני הגנבים, ובלבד שיקניסם בצנעה. ושולה
 פשתנו מן המשרה [שריה במים], בשביל שלא תאבד. וכן
 כרם שהגיע זמנו להבצר במועד, בוצרין אותו.
 ד. ואסור לאדם שיתפון, ויאחר מלאכות אלו וכיוצא בהן,
 ויניחם כדי לעשותן במועד, מפני שהוא פנוי; וכל המכונן
 מלאכתו והניחה למועד, ועשה במועד - בית דין מאבדין
 אותה, ומפקדין אותה לכל. ואם פון מלאכתו, ומת - אין
 קונסין בנו אחריו, ואין מאבדין את ממונו; ואין מונעין הבן
 מלעשות אותה מלאכה במועד, שלא תאבד.
 ה. מי שצריך לתפור לו בגד, או לבנות לו מקום במועד -
 אם היה הדיוט ואינו מהיר באותה מלאכה, הרי זה עושה
 אותה כדרך; ואם היה אמן מהיר, הרי זה עושה אותה
 מעשה הדיוט. כיצד? בתפירה מכלב [מרחיק התפירות],
 ובכנף מניח אבנים ואינו טח בטיט עליהן, ושף [טיט] סדקי
 הקרקע [של גג] ומעגילים [מחליקים] בידי וברגל כעין
 שמעגילין במחלצים [כלי החלקה]; וכן כל פיוצא בזה.
 ו. מי שהיתה לו תבואה מחברת לקרקע, ואין לו מה יאכל
 במועד אלא ממנה - אף על פי שאין כאן הפסד, אין
 מצריכין אותו לקנות מה יאכל מן השוק עד שיקצר אחר
 המועד, אלא קוצר ומעמר ודש וזורה ובורר וטוחן מה
 שהוא צריך, ובלבד שלא ידוש בפרות; שכל דבר שאין בו
 הפסד, צריך לשנות. וכן כל פיוצא בזה.
 ז. כבשים [מאכלים הנשרים במים וחומץ] שהוא יכול לאכל
 מהן במועד, כובשן; ושאינן ראויין אלא לאחר המועד,
 אסור לכבשן. וצד אדם דגים כל שיכול לצוד, ומולח הכל
 במועד, שהרי אפשר שיאכל מהן במועד, אם יסחט אותן
 בידי פעמים רבות עד שיתרפכו.
 ח. מטילין [- פירות במים ליצירת] שֶׁכֶר במועד לצרף
 המועד, ושלא לצרף המועד - אסור; אחד שכר תמרים,
 ואחד שכר שעורים. אף על פי שיש לו לשון, מערים ושותה
 מן החדש, שאין הערמה זו נכרת לרואה; וכן כל פיוצא
 בזה.
 ט. כל מלאכות שהן לצרף המועד - כשעושין אותן
 אמניהן, עושין בצנעה. כיצד? הצידים והטוחנים והבוצרים
 למפר בשוק, הרי אלו עושין בצנעה לצרף המועד; והעושה
 שלא לצרף המועד, אסור. ואם עשה לצרף המועד, והותיר
 - הרי זה מותר.
 י. עושין כל צרכי הרבים במועד. כיצד? מתקנין את
 קלקולי המים שבבשרות הרבים, ומתקנין את הדרכים ואת
 הרחובות, וחופרים לרבים בורות שיחין ומערות, וכורין
 להן נהרות כדי שישתו מימיהן, וכונסין מים לבורות
 ומערות של רבים, ומתקנין את סדקיהן, ומסירין הקוצים
 מן הדרכים. ומודדין את המקוות; וכל מקוה שנמצא חסר
 - מרגילין [ממשיכים] לו מים, ומשלימין שעורו.

בתוך החג [- סוכות] - הן הנקראין 'חלו של מועד', ונקראין
 'מועד'. ואף על פי שהן חבין בשמחה ואסורין בספד
 ותענית, מותר לספד בהן תלמיד חכמים בפניו; אבל אחר
 שיקבר, אסור לספד בהן. ואין צריך לומר בראשי חדשים
 ותענית ופורים, שסופדין בהם תלמיד חכמים בפניו, אף על
 פי שמים אלו אסורין בספד ותענית; אבל לאחר קבורה,
 אסור לספד בהן.
 כג. אין מניחין מטת המת ברחוב במועד, שלא להרגיל
 את הספד, אלא מביתו לקברו. ואין מתאבלין במועד; וכן
 אין קורעין ולא מכרין [מאכילין האבל ביום הראשון משלהם]
 ולא חולצין כפתף [החדרת היד דרך קרע, לאות אבלות -]
 במועד על המת, אלא קורביו שהן חבין להתאבל עליו.
 ואם היה [תלמיד] חכם או אדם כשר, או שהיה עומד
 בשענת גטילת נשמה - הרי זה קורע עליו במועד, אף על
 פי שאינו קרובו. ואין קורעין ביום טוב שני כלל, ואפילו
 קרוביו של מת.
 כד. נשים במועד - לפני המת, מענות; אבל לא מטפחות
 [כף אל כף] ולא מקוננות. נקבר המת, אינן מענות. בראשי
 חדשים ותענית ופורים - בפני המת מענות ומטפחות, אבל
 לא מקוננות. אי זה הוא ענוי? שכלן עונות כאחת; קינה,
 אחת אומרת וכלן עונות [בוכות]. ואסור לאדם שיעורר
 [אבלו] על מתו [ע"י סודו] קדם לרגל שלשים יום, כדי שלא
 יבוא הרגל והוא נעצב ולבו דואג מזכרון הצער; אלא יסיר
 הדאגה מלבו, ויכונן דעתו לשמחה.
 יום שלישי ב' אייר ה'תשע"ב
 פרק ז
 א. חלו של מועד, אף על פי שלא נאמר בו 'שבתון',
 הואיל ונקרא 'מקרא קדש', והרי הוא זמן [קרבן] חגיגה
 במקדש - אסור בעשיית מלאכה, כדי שלא יהיה כשאר ימי
 החל שאין בהן קדשה כלל; והעושה בו מלאכה האסורה
 - מפין אותו מפת מדרות [מלקות מדרבנן], מפני שאסורין
 מדברי סופרים. ולא כל מלאכת עבודה אסורה בו, כיום
 טוב, שסוף הענין [- הכוונה] בדיכרין שנגאסו בו, כדי שלא
 יהיה ביום חל לכל דבר. לפיכך, יש מלאכות אסורות בו,
 ויש מלאכות מותרות בו;
 ב. ואילו הן: כל מלאכה שאם לא יעשה אותה במועד, יהיה
 שם הפסד הרבה - עושין אותה; ובלבד שלא יהיה בה טרח
 הרבה. כיצד? משקין בית השלהין [שדה הזקוקה להשקיה]
 במועד, אבל לא בית המשקה [שדה המסתפקת מגשם] -
 שאם לא ישקה בית השלהין, והיא הארץ הצמאה, יפסדו
 כל האילנות שבה. וכשהוא משקה אותה, לא ידלה וישקה
 מן הברכה או ממי הגשמים, מפני שהוא טרח גדול; אבל
 משקה הוא מן המעין, בין שהיה [מאד] בין שיצא בתחלה
 [היום], ממשיכו [ע"י תעלות] ומשקה בו. וכן כל פיוצא בזה.
 ג. הופך אדם את זיתיו [כחלק מתהליך חייוי בהבשלתם]

לסחורה וכיוצא בה, והיוצא מבית השביה ומבית
האסורים, ומי שהיה מנדה ולא התירוהו אלא במועד, ומי
שנשבע שלא לגלח ולא לכבס, ולא נשאל לחכם והתיר
נדרו אלא במועד - הרי אלו מגלחין ומכבסין במועד.
יט. וכלן שהיה להן פנאי לגלח קדם הרגל ולא גלחו -
אסורין. אבל הנזיר והמצרע שהגיע זמן תגלחתו, בין בתוך
המועד בין קדם הרגל - אף על פי שהיה להם פנאי, מתירין
לגלח במועד; שלא לשהו [יעבב] קרבתיהן. וכל היוצא
משמאיתו לטהרתו, מתיר לגלח במועד. וקטן שגולד, בין
במועד בין לפני המועד - מתיר לגלחו במועד. ואנשי
משמר ששקלמה משמרתן בתוך המועד - מתירין לגלח,
מפני שאנשי משמר אסורין לגלח בשבת [שבוע] שלהם.
כ. מתיר לטל שפה [שפם] בחלו של מועד, ולטל צפרנים,
ואפילו בכלי. ומעברת האשה שער מבית השחי ומבית
הערוה, בין ביד בין בכלי; ועושה כל תכשיטיה במועד,
כוחלת [מאפרת העין] ופוקסת [אודם הלחיים] ומעברת סרק
על פניה; וטופלת [מורחת] עצמה בסיד [להשיר שער]
וכיוצא בו - והוא שתוכל לקלפו במועד.
כא. הנזרים והנזבות והנדות והילדות וכל העולים משמאה
לטהרה בתוך המועד, הרי אלו מתירין לכבס. ומי שאין לו
אלא חלוק אחד, הרי זה מכבסו. מטפחות הידים ומטפחות
הספרים ומטפחות הספוג [מגבות], הרי אלו מתירין לכבס;
וכן כלי פשתן, מתיר לכבסן במועד, מפני שהן צריכין כבוס
תמיד, אפילו נתכבסו ערב יום טוב.
כב. אין עושין סחורה במועד, בין למכר בין לקנות; ואם
היה דבר האבד שאינו מצוי תמיד לאחר המועד, כגון
ספינות או שירות שבאו או שהן מבקשים לצאת, ומכרו
בזול או לקחו בליק - הרי זה מתיר למכר או לקנות. ואין
לוקחין [קונים] בתים ואבנים ועבדים ובהמות, אלא לצורך
המועד.
כג. מוכרי פרות כסות וכלים, מוכרין בצנעה לצורך המועד.
כיד. אם היתה התנות פתוחה לזוית או למכור, פותח
בדרכו; ואם היתה פתוחה לרשות הרבים, פותח [דלת]
אחת ונועל אחת. וערב יום טוב האחרון של חג הסוכות,
מוציא ומעטר את השוק בפרות בשביל כבוד יום טוב.
מוכרי תבלין - מוכרין בדרך, בפרהסיא.
כד. כל שאסור לעשותו במועד, אינו אומר לגוי לעשותו.
וכל שאסור לעשותו במועד - אם אין לו מה יאכל, הרי
זה עושה כדי פרנסתו; וכן עושה סחורה כדי פרנסתו.
ומתיר לעשר לשכר פועל עני שאין לו מה יאכל, לעשות
מלאכה שהיא אסורה במועד, כדי שיטל שכרו להתפרנס
בו. וכן לוקחין דברים שאינם לצורך המועד, מפני צורך
המוכר שאין לו מה יאכל.
כה. שוכרין השכיר על המלאכה במועד, לעשותה לאחר
המועד, ובלבד שלא ישקל ולא ימדד ולא ימנה בדרך
שהוא עושה בחלו. וגוי שקבל קבלת [עבודת קבלנות]
מישראל, אפילו היה חוץ לתחום - אינו מניחו לעשות

יא. ויוצאין שלוחי בית דין להפקיר את הכלאים, ופודין
את השבויים ואת הערכין ואת החרמים ואת ההקדשות,
ומשקין את הסוטות, ושורפין את הפרה [אדומה], ועורפין
את העגלה [כשנמצא מת מוטל בין העיירות], ורוצעין [אחז]
[עבד עברי, ומטהרין את המצרע, ומציגין [מסמנים] על
הקברות שמחו הגשמים את ציונם כדי שיפרשו מהן כהנים
שכל אלו צרכי רבים הן.
יב. ודנים דיני ממונות ודיני מכות [מלקות] ודיני נפשות
במועד; ומי שלא קבל עליו הדין, משמתין אותו במועד.
וכשם שדינין במועד, כך כותבין מעשה בית דין וכל הדומה
לו. כיצד? כותבין הדינין אגרות שום ששמו [קרקע הלווה]
לבעל חוב, ואגרות שמכרו בהן [קרקע הבעל] למזון האשה
והבנות, ושטרי חליצה ומאוינין [קטנה יתומה שהשיאה
אחיה "ממאנת" ודיה]; וכל הדומה להן מדברים שצריכין
הדינין לכתבם כדי שיזכרו, כגון טענות בעלי דינין, או
דברים שקבלו עליהן, כגון איש פלוני נאמן עלי, או איש
פלוני ידון לי. מי שצריך ללוות במועד, ולא האמינו
המלוה - הרי זה כותב שטר. וכן כותבין גטי נשים וקדושי
נשים ושוכרין [שטרי פרעון] ומתנות, שכל אלו צרכי רבים
הן.
יג. ואסור לכתב במועד, אפילו ספרים תפלין ומזוזות. ואין
מגיהין אפילו אות אחת בספר העזרה, מפני שזו מלאכה
שאין לה לצורך המועד. אבל כותב אדם תפלין ומזוזות
לעצמו, וטוהה תכלת לבגדו, ואם אין לו מה יאכל, כותב
ומוכר לאחרים כדי פרנסתו.
יד. ומתיר לכתב אגרות של שאלת שלום במועד, וכותב
חשבונותיו ומחשב יציאותיו; שכתובת אלו אין אדם נזהר
[מדייק] בתקינה, ונמצאו כמעשה הדיוט במלאכות.
טו. עושין כל צרכי המת במועד: גוזזין שער, ומכבסין
כסותו, ועושין לו ארון. ואם לא היה להם נסרים, מביאין
לו קורות ונוסרים מהן נסרים בצנעה בתוך הבית; ואם היה
אדם מפרסם, עושין אפילו בשוק. אבל אין כותבין עץ מן
היער לנסר ממנו לוחות לארון, ואין חוצבין אבנים לבנות
בהן קבר.
טז. אין רואין את הנזעים במועד - שמא ימצא טמא,
ונמצא חגו נהפך לאכל. ואין נושאין נשים ולא מיבמין
במועד, כדי שלא תשתכח שמחת החג בשמחת הנשואין;
אבל מחזיר את גרושתו ומארסין נשים במועד - ובלבד
שלא יעשה סעודת ארוסין ולא סעודת נשואין, שלא יערב
שמחה אחרת בשמחת החג.
יז. אין מגלחין ואין מכבסין במועד - גזרה שמא ישהה
אדם עצמו לתוך המועד, ויבוא יום טוב הראשון והוא
מגול; לפיכך, כל מי שאי אפשר לו לגלח או לכבס בערב
יום טוב, הרי זה מתיר לכבס ולגלח.
יח. כיצד? אבל שחל שביעי שלו להיות ביום טוב, או
שחל להיות בערב יום טוב והרי הוא שבת שאי אפשר
לגלח, הבא ממדינת הים, והוא שלא יצא להטיל אלא

מאבד כל מה שיש בבית; וכבר בארנו, שכל שיש בו הפסד, אינו צריך שנוי.

ח. אין חופרין קבר להיותו מוכן למת שומות, ואין בונים אותו. אבל אם היה עשוי, הרי זה מתקנו במועד; כיצד? מוסיף במדתו או מקצר במדתו, כדי שיהיה נכון [מוכן] לעת שיגבר בו.

ט. אין מפנין את המת ואת העצמות מקבר לקבר, לא ממקבד לבזוי ולא מבזוי למקבד; ואסור לעשות כן לעולם בשאר הימים, אלא אם כן היה [הקבר השני] בתוך שלו [בשדה של מת] - מפניהו בשאר הימים, אפלו ממקבד לבזוי. י. אין מתלעין [- מוציאים תולעים] את [מן] האילנות, ולא מזהמין את הנטיעות [מדביקין זבל בקילוף הגזע], ולא מגזמין; אבל סכין את האילנות ואת הפרות שבהן בשמן. ועוקרין את הפשתה, מפני שהיא ראויה לחפף בה במועד; וקוצרין את הכשות [מין צמח], מפני שהיא ראויה להטילה לשכר במועד. וכן כל פיוצא בזה.

יא. אין מכניסין את הצאן לדיר [בשדה] כדי שיוכלו את הקרקע [בגלליהם], שהרי הוא מדיר [מזבל] שדהו במועד; ואם באו מאליהן, מתר. ואין מסייעין אותן, ואין מוסיפין להן שומר לנער את צאנם [להעבירם ממקום למקום לפזר זבלם]. היה שכיר שבת [שבוע], שכיר חדש, שכיר שנה, שכיר שבוע [שבוע שנים] - מסייעין אותן; ושוכרין שומר לנער הצאן ממקום למקום, כדי שיוכלו כל השדה. הכול שבחצר, מסלקין אותו לצדדין; ואם נעשה חצר כרפת בקר, מוציאים אותו לאשפה.

יב. המטה פני הקרקע - אם נתפנו לתקן מקום שיעמיד בו כרי של תבואה או שידיש בו, מתר; ואם נתפנו לעבודת הארץ, אסור. וכן המלקט עצים מתוך שדהו - אם לצורך העצים, מתר; ואם לתקן הקרקע, אסור. וכן הפותק [פוחת דם] מים לשדהו - אם נתפנו שייכנסו הדגים, מתר; ואם להשקות הארץ, אסור. וכן הקוצץ תריות [ענפים] מן הדקל - אם נתפנו להאכיל לבהמתו, מתר; ואם נתפנו לעבודת האילן, אסור. וממעשיו זכר, לאי זה דבר הוא מתפנו.

יג. תנור וכירים שאפשר שייכשו [ייתבשו] ויאפה בהן במועד, עושין [מייצרים] אותן; ואם לאו, אין עושין אותן. ובין כף ובין כף, בונים [טחים] על חרש של תנור ועל הכירה הטפלה [שכבת הטיט] שלהן. ומסרגין [בונים] את המטות, ונוקרין [מנקים] את הרחים, ופוחתין להן עין [חור], ומעמידין אותן, ובונים אמת המים של רחים [זרם המים מגלגל את הרחיים].

יד. זופתין את החבית, כדי שלא יפסד היין; וזופתין את הפקבוק, מפני שאין בו טרח. וסותמין פי החבית של שכר, כדי שלא תפסד. ומחפין [מכסים] את הקציעות [פירות שטוחים ליבוש] בקש, כדי שלא יאבדו. ומרכיבין [משפשים] את הבגדים בידיים, מפני שהוא מעשה הדייט; אבל אין עושין קשרי בית הידים [קמטי השרוולים], מפני שהוא מעשה אמן. וכן כל פיוצא בזה.

במועד; שהכל יודעין שמלאכה זו לישראל, ויחדשו אותו שמא שכר את הגוי לעשות לו במועד - שאין הכל יודעין הפרש שיש בין השכיר ובין הקבלן; ולפיכך אסור.

פרק ח

א. נהרות המושכין [זורמים] מן האגמים, מתר להשקות מהן בית השלהין [שדה הזקוקה להשקיה] במועד - והוא שלא פסקו [שנמשכים תמיד]; וכן הברכות שאמת [תעלת] המים עוברת ביניהן, מתר להשקות מהן; וכן ברכה שנטפה מבית השלהין ועדין היא נוטפת, מתר להשקות ממנה בית השלהין אחרת - והוא, שלא פסק המעין המשקה בית השלהין העליונה.

ב. צרונה שחציה נמוף וחציה גבוה - לא ידלה ממקום נמוף להשקות מקום גבוה, מפני שהוא טרח גדול. ומתר לדלות מים להשקות הנרקות, כדי לאכלן במועד; ואם בשביל ליפותן, אסור.

ג. אין עושין עוגיות בעקרי הגפנים [חפירות סביב הגזע], כדי שיתמלאו מים. ואם היו עשויות ונתקלקלו, הרי זה מתקנן במועד; וכן אמת המים שנתקלקלה, מתקנין אותה במועד. כיצד? היתה עמקה טפח, חופר בה עד ששה; היתה טפחים, מעמיקה עד שבעה. ומושכין את המים מאילן לאילן, ובלבד שלא ישקה את כל השדה; ואם היתה שדה לחה, מתר להשקות את כלה. ומרביצין [משקים מעט] את השדה במועד. שכל הדברים האלו, אין בהם טרח יתר. ד. זרעים שלא שתו מלפני המועד, לא ישקם במועד, מפני שהן צריכין מים רבים, וכבוא לידי טרח יתר. ומתר להסב את הנהר ממקום למקום, ולפתח נהר שנסתם. בורות שיחין ומערות של יחיד - אם היה צריך להם - חוטטין [מנקים] אותן ושפין את סדקיהן, אבל אין חופרין אותן לכתחלה; וכוונסין לתוכן מים, אף על פי שאינו צריך להן. ועושין נכרכת [בריכה לכביסה] במועד.

ה. עכברים שהם מפסידין [מקלקלים] את האילנות, צדין אותן במועד. בשדה האילן, צד כדרך; כיצד? חופר, ותולה המצודה. ואם היה שדה לבן [- תבואה] סמוכה לשדה האילן - צדין אותן בשדה הלבן בשנוי, כדי שלא יכנסו לשדה האילן ויחרבוהו. וכיצד צד בשנוי? נועץ שפוד [ברזל] בארץ, ומכה [עליו] בקרדם, ואחר כך ינתקנו [יוציאו]; ונמצא מקומו גמיה.

ו. כהל גנה שנפל - בונהו מעשה הדייט [ולא טיט], או גורר אותו בקנים וגמא [צמח] וכיוצא בהן. וכן אם עשה מעקה לגג, בונה אותו מעשה הדייט. אבל כהל חצר שנפל, בונהו כדרך; ואם היה גוהה [מט ליפול] - סותרו מפני הסכנה, ובונהו כדרך.

ז. בונה אדם אצטבא [ספסל] לישוב או לישן עליה. הצייר [של דלת] והצנור והקורה והמפתח שנושברו - מתקנן במועד כדרך, בין של ברזל בין של עץ; שזה הפסד גדול הוא - שאם יניח הפתח פתוח ודלתות שבורות, נמצא

1 טו. קוצצין צפרגין חמור של רחים [המטייע בטחינה - כדי
2 שיוכלו להרכיב על דגליו "פרסות" ויוכל ללכת], וכוונין אבוס
3 [סל אכילה] לבהמה. וסוס שרוב עליו - מתר לטל צפרגיו
4 ולסרקו פדי לפותו. ואין מרביעין בהמה במועד; אבל
5 מקזין לה דם, ואין מונעין ממנה רפואה. וכל מאכלות
6 ומשקין שאינן מאכל בריאין אלא לרפואה, מתר לאדם
7 לאכלן ולשתותן במועד.

8 טז. אין מפנין [כלים] מחצר לחצר במועד, לא מקעורה
9 לנאה ולא מנאה לבעורה; אבל מפנה הוא מבית לבית
10 באותה חצר. ומביאין כלים שהן לצורך המועד מבית האמן,
11 כגון פרים וכסותות וכוסות וצלוחיות; אבל כלים שאינן
12 צריכין, כגון מחרשה מן הלוטש או צמר מבית הצבע - אין
13 מביאין. ואם אין לאמן מה יאכל, נותן לו שכרו ומניחן
14 אצלו; ואם אינו מאמנו, מניחן בבית הסמוך לו; ואם חשש
15 להן שמא יגנבו - מפנין לחצר אחרת, אבל לא יביא לביתו.
16 יז. אסור לעשות מלאכה בערבי ימים טובים מן הפנחה
17 ולמעלה, כמו ערבי שבתות. וכל העושה מלאכה בהן, אינו
18 רואה סימן ברכה; וגזעין בו, ומבטלין אותו בעל פרחו,
19 אבל אין מכין אותו מכת מרדות [מלקות מדרבנן], ואין צריך
20 לומר שאין מנדין אותו - חוץ מערב הפסח אחר חצות;
21 שהעושה בו מלאכה אחר חצות מנדין אותו, ואין צריך
22 לומר שמפנין אותו מכת מרדות אם לא נדוהו - לפי שיום
23 ארבעה עשר בניסן אינו כשאר ערבי ימים טובים, מפני
24 שיש בו [קרבן] חגיגה ושחיטת קרבן.

25 יח. לפיכך, יום ארבעה עשר אסור בעשיית מלאכה מדברי
26 סופרים, כמו חלו של מועד; והוא קל מחלו של מועד,
27 ואינו אסור אלא מחצית היום ומעלה, שהוא זמן השחיטה.
28 אבל מהנץ החמה עד חצי היום, תלוי בפנהג - מקום
29 שנוהגין לעשות, עושין; מקום שנהגו שלא לעשות, אין
30 עושין.

31 יט. ואפלו במקום שנהגו לעשות - לא יתחיל בפתילה
32 לעשות מלאכה בארבעה עשר, אף על פי שהוא יכול
33 לגמרה קדם חצות; אלא שלש אפניות בלבד הן שמתחילין
34 במקום שנהגו לעשות, ועושין עד חצות, ואלו הן: החיטין
35 והספרין והכוכסין. אבל שאר אפניות - אם התחיל בה קדם
36 ארבעה עשר, הוא שגומר עד חצות; שאין העם צריכין
37 לשאר אפניות צורך הרבה.

38 כ. ההולך במקום שעושין למקום שאין עושין - לא יעשה
39 בשוב, מפני המחלוקות, אבל עושה הוא במדבר; וההולך
40 במקום שאין עושין למקום שעושין - לא יעשה; נותנין
41 עליו חמרי מקום שיצא משם, וחמרי מקום שהלך לשם.
42 ואף על פי כן, לא יתראה בפניהם שהוא בטל מפני האסור
43 - לעולם אל ישנה אדם, מפני המחלוקות. וכן מי שדעתו
44 לחזור למקומו, נוהג כאנשי מקומו בין להקל בין להחמיר
45 - והוא שלא יתראה בפני אנשי המקום שהוא בו, מפני
46 המחלוקות.

47 כא. מוליכין ומביאין כלים מבית האמן בארבעה עשר

48 אחר חצות, אף על פי שאינן לצורך המועד. וגורפין זבל
49 [במגריפה] מתחת רגלי בהמה, ומוציאין אותו לאשפה.
50 ומושיבין שוכין לתרגולין; ותרגלת שישבה שלשת ימים
51 או יתר על הביצים, ומתה - מושיבין אחרת תחתיה
52 בארבעה עשר, כדי שלא יפסדו הביצים. ובמועד, אין
53 מושיבין; אבל אם ברחה במועד מעל הביצים, מחזירין
54 אותה למקומה.

55 בריך רחמנא דסייען

הלכות חמץ ומצה

56 יש בכללן שמונה מצוות - שלש מצוות עשה, וחמש
57 מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן: (א) שלא לאכל חמץ
58 ביום ארבעה עשר מחצות היום ולמעלה; (ב) להשבית
59 שאור מארבעה עשר; (ג) שלא לאכל חמץ כל שבועה;
60 (ד) שלא לאכל תערובת חמץ כל שבועה; (ה) שלא יראה
61 חמץ כל שבועה; (ו) שלא ימצא חמץ כל שבועה; (ז) לאכל
62 מצה בלילי הפסח; (ח) לספר ביציאת מצרים באותו
63 הלילה. ובאור מצוות אלו - בפרקים אלו.

פרק א

64 א. כל האוכל ביום חמץ בפסח, מתחלת ליל חמשה עשר
65 עד סוף יום אחד ועשרים בניסן - במזיד, חייב כרת,
66 שנאמר: "כי כל אכל חמץ, ונכרתה"; בשוגג, חייב קרבן
67 חטאת קבועה [בין עני בין עשיר מביא בהמה לקרבן] - אחד
68 האוכל, ואחד הממחה [ממיס] ושותה.
69 ב. החמץ בפסח, אסור בהנזה - שנאמר: "לא יאכל חמץ",
70 לא יהא בו [שום] התר אכילה. והמניח חמץ ברשותו בפסח
71 - אף על פי שלא אכלו, עובר בשני לאוין, שנאמר: "לא
72 יראה לך שאר בכל גבלך", ונאמר: "שאר לא ימצא
73 בכתיכם"; ואסור החמץ ואסור השאור שבו מחמצין [בצק
74 אחר], אחד הוא.

75 ג. אינו לוקה משום "לא יראה" ו"לא ימצא", אלא אם כן
76 קנה חמץ בפסח, או חמצו - כדי שיעשה מעשה. אבל אם
77 היה לו חמץ קדם הפסח, ובא הפסח ולא בערו אלא הניחו
78 ברשותו - אף על פי שעבר על שני לאוין - אינו לוקה מן
79 התורה, מפני שלא עשה מעשה; ומפני אותו מכת מרדות
80 [מלקות מדרבנן].

81 ד. חמץ שעבר עליו הפסח, אסור בהנזה לעולם; ודבר זה
82 - קנס מדברי סופרים: מפני שעבר על "כל יראה" ו"כל
83 ימצא", אסרוהו, ואפלו הניחו בשוגג או באנס - כדי שלא
84 יניח אדם חמץ ברשותו, כדי שיהנה בו אחר הפסח.

85 ה. חמץ שנתערב בדבר אחר בפסח, בין במינו בין שלא
86 במינו - הרי זה אוסר בכל שהוא. וחמץ של ישראל שעבר
87 עליו הפסח - אף על פי שהוא אסור בהנזה - אם נתערב
88 בין במינו בין שלא במינו, הרי זה מתר לאכלו אחר הפסח;
89 שלא קנסו ואסרו אלא בחמץ עצמו, אבל התערבת מתרת
90 באכילה לאחר הפסח.

ג. ומדברי סופרים, לחפש אחר החמץ במבואות ובחורים, ולבדק ולהוציאו מכל גבולו. וכן מדברי סופרים, שבדקין ומשפיתין החמץ בלילה מתחלת ליל ארבעה עשר, לאור הנר, מפני שבלילה כל העם מצויין בכתיקהם, ואור הנר יפה לבדיקה; ואין קובעין מדרש [שיעור] בסוף יום שלשה עשר, וכן החכם לא יתחיל לקרות [ללמוד תורה] בבעת זו - שמה? משוף וימנע מבדיקה, בתחלת זמנה.

ד. אין בודקין לא לאור הלכנה, ולא לאור החמה, ולא לאור האבוקה - אלא לאור הנר. במה דברים אמורים? בחורים ובמבואות; אבל אכסדרה [מרפסת] שאורה רב - אם בדקה לאור החמה, דיו. ואמצע הצער, אינו צריך בדיקה, מפני שהעופות מצויים שם, והן אוכלין כל חמץ שיפל שם.

ה. חר שבאמצע הבית שבין אדם לחברו - זה בודק עד מקום שיצא מנעת, וזה בודק עד מקום שיצא מנעת, והשאר מבטלו בלבד; וכל מקום שאין מכניסין לו חמץ, אינו צריך בדיקה.

ו. חרי הבית התחתונים והעליונים, וגג הציצ [חדרון שגגו משופע], ורפת בקר, ולילין, ומתבן [בית התבן], ואוצרות [מחסני] יין ואוצרות שמן שאין מסתפק מהן, ובית דגים גדולים - אינן צריכין בדיקה, אלא אם בן הכניס להן חמץ. אבל אוצרות שחר ואוצרות יין שמסתפק מהן, ובית המלח, ובית השעורה, ובית דגים קטנים, ובית העצים, ובית המוריס [שומן דג מלוח], וחרי הבית האמצעיים, וכיוצא באלו - צריכין בדיקה, שסתמן שמכניסין להן חמץ; ואם ידע בודאי שלא הכניס שם חמץ, אינו צריך בדיקה. וכשבדק המרתף, בודק ממנו שתי שורות [של חביות] החיצונות, שהן העליונה ושלמטה ממנה.

ז. אין חוששין שמה גררה חלדה חמץ למקום שאין מכניסין בו חמץ; שאם נחוש מבית לבית, נחוש מעיר לעיר, ואין לדבר סוף. בדק ליל ארבעה עשר, והניח עשר חלות ומצא תשע - הרי זה חושש, וצריך לבדק פעם שנייה; שהרי גררה חלדה או עכבר בודאי.

ח. וכן אם ראה עכבר שנוכנס לבית וחמץ בפיו אחר בדיקה - צריך לבדק פעם שנייה. אף על פי שמצא פרווין באמצע הבית, אין אומרים: 'כבר אכל אותה הפת במקום זה, והרי הפרוין', אלא חוששין שמה הניחה בחר או בחלון, ואלו הפרוין שם היו; ולפיכך חוזר ובודק. אם לא מצא כלום, הרי זה בודק כל הבית; ואם מצא אותה הפת שנטלה העכבר ונכנס, אינו צריך בדיקה.

ט. ראה תינוק שנוכנס לבית בדוק, ובידו כפר, ונכנס אחריו, ומצא פרווין - אינו צריך בדיקה; שחזקתו שאכלה, ואלו הפרוין שנטלו ממנו בשעת אכילה - שדרוך התינוק לפרו בעת אכילתו, ואין דרך עכבר לפרו. ואם לא מצא פרווין כלל, צריך לבדק.

י. הניח תשעה צבורין של מצה ואחד של חמץ, וכא עכבר ונטל, ולא ידענו אם חמץ אם מצה נטל, ונכנס לבית בדוק

ו. אין חייבין פרת, אלא על אכילת עצמו של חמץ. אבל ערוב חמץ, כגון פתח הבבלי [טיבול עשוי מחלב חמוץ ולחם] ושכר המדי [עשוי משעורה], וכל הדומה להן מדברים שהחמץ מערב בהן - אם אכלן בפסח, לוקה ואין בו פרת, שנאמר: "כל מתמצת לא תאכלו". במה דברים אמורים? בשאכל פזית חמץ בתוך התערבת, בכדי אכילת שלש ביצים - הוא שלוקה מן התורה; אבל אם אין בתערבת פזית [שמצטרף] בכדי [תוך כדי] אכילת שלש ביצים - אף על פי שאסור לו לאכל - אם אכל, אינו לוקה אלא מפת מרדות.

ז. האוכל מן החמץ עצמו בפסח, כל שהוא - הרי זה אסור מן התורה, שנאמר: "לא יאכל חמץ". ואף על פי כן, אינו חייב פרת או קרבן, אלא על כשעור שהוא פזית; והאוכל פחות מפזית במזיד, מכין אותו מפת מרדות.

ח. אסור לאכל חמץ ביום ארבעה עשר מחצות היום ולמעלה, שהוא מתחלת שעה שביעית ביום. וכל האוכל בזמן זה, לוקה מן התורה, שנאמר: "לא תאכל עליו חמץ", כלומר על קרבן הפסח; כך למדו מפי השמועה [ממרע"ה] בפרוש דבר זה: לא תאכל חמץ משעה שראויה לשחיטת הפסח, שהוא "בין הערבים", והוא חצי היום.

ט. ואסרו חכמים לאכל חמץ מתחלת שעה ששית, כדי שלא יגע [יכשל] באסור תורה. ומתחלת שעה ששית יהיה החמץ אסור באכילה ובנהיגה: שעה ששית מדברי סופרים, ושאר היום משביעית ומעלה, מן התורה. שעה חמישית, אין אוכלין בה חמץ - גזירה משום יום המעצן, שמה יטעה בין חמישית וששית. ואינו אסור בהנהיגה בשעה חמישית. לפיכך, תולין בה תרומה ולחם תודה וכיוצא בהן מחמץ שהוא קדש, לא אוכלין ולא שורפין עד שתגיע שעה ששית, שורפין הכל.

י. הא למדת, שמתר לאכל חמץ ביום ארבעה עשר עד סוף שעה רביעית; ואין אוכלין בשעה חמישית, אלא נהנין בו; והאוכל בשעה ששית, מכין אותו מפת מרדות. והאוכל מתחלת שעה שביעית, לוקה.

יום רביעי ג' אייר ה'תשע"ב

פרק ב

א. מצות עשה מן התורה, להשבית החמץ קדם זמן אסור אכילתו, שנאמר: "ביום הראשון תשביתו שאר מבתיכם"; מפי השמועה [שמסר משה רבנו] למדו, שראשון זה הוא יום ארבעה עשר. וראיה לדבר זה, מה שכתוב בתורה: "לא תשחט על חמץ דם זכחי", כלומר לא תשחט הפסח והחמץ קים; ושחיטת הפסח, הוא יום ארבעה עשר אחר חצות.

ב. ומה היא השבתה זו האמורה בתורה? היא שיבטל החמץ מלבו ויחשב אותו כעפר, וישים בלבו שאין ברשותו חמץ כלל, ושכל חמץ שברשותו, הרי הוא כעפר ויבדק שאין בו צורך כלל.

1 - צריך לבדק; שפל [איטור] הקבוע [ידוע מקומו], כמחצה
2 על מחצה.
3 יא. שני צבורין, אחד חמץ ואחד מצה, ושני בתים, אחד
4 בדוק ואחד שאינו בדוק, ובאו שני עכברים, זה נטל חמץ
5 וזה נטל מצה, ואין ידוע לאי זה בית נכנס זה שנטל החמץ;
6 וכן שני בתים בדוקין, וצבור אחד חמץ, ובא עכבר ונטל,
7 ואין ידוע לאי זה בית נכנס; או שידע שנכנס לאחד מהן,
8 ונכנס אחריו ובדק ולא מצא כלום; או שבדק, ומצא כפר
9 - בכל אלו, אינו צריך לבדק פעם שניה; שאין כאן קבוע.
10 יב. הניח החמץ בזית זו, ומצאו בזית אחרת; או שהניח
11 תשע חלות, ומצא עשר; או שהיו תשעה צבורין {מצה}
12 {חמץ} ואחד {חמץ} {מצה}, ופרש כפר מהן, ואין ידוע אם
13 חמץ או מצה, ובא עכבר ונטל הכפר שפרש, ונכנס לבית
14 בדוק; או שבא עכבר ונטל חמץ, וספק נכנס לבית זה או
15 לא נכנס - בכל אלו, צריך לבדק.
16 יג. נכנס עכבר לבית וכפר בפיו, ויצא עכבר משם וכפר
17 בפיו - אומרים: 'הוא הראשון שנכנס, הוא האחרון שיצא',
18 ואינו צריך לבדק; הנה הראשון שחר וזה שיצא לכן, צריך
19 לבדק. נכנס עכבר וכפר בפיו, ויצאת משם חלדה וכפר
20 בפיה - צריך לבדק; יצאת ועכבר וכפר בפיה, אינו צריך
21 לבדק - שזה הכפר, הוא שהיה פיו העכבר. נחש שנכנס
22 לחור ופת בפיו, אין חיב להביא חפר [ציידי נחשים] להוציאו.
23 יד. בזית חמץ בשמי קורה, מחיבין אותו להביא סלם
24 להורידו; שפעמים יפל משמי קורה. הנה חמץ בכור, אין
25 מחיבין אותו להעלותו, אלא מבטלו בלבד, ודיו.
26 טו. פת [חתית] שאור שיתדה לשיכיה - אם טח פניה
27 בטיט - הרי זו בטלה, ומתר לקימה. בצק שבסדקי הערכה
28 [קערה] - אם יש פזית במקום אחד, חיב לבכר. ואם לאו
29 - אם היה עשוי לחזק בו שכרי הערכה, או לסתם בו נגב
30 - בטל במעוטו; ואם לאו, חיב לבכר. היו שני חצי זיתים
31 בשני מקומות, וחוט של בצק ביניהן - רואין: כל שאלו
32 ינטל החוט נטלין עמו, חיב לבכר; ואם לאו, אינו חיב
33 לבכר.
34 טז. במה דברים אמורים? בערכה; אבל בבית - אף על
35 פי שאם ינטל החוט אין נטלין עמו - חיב לבכר, מפני
36 שפעמים מקבץ אותן. היה חצי זית בבית וחצי זית בעליה,
37 חצי זית בבית וחצי זית באכסדרה [מרפסת], חצי זית בבית
38 וחצי זית בבית שלפנים ממנו - הואיל ואלו החציי זיתים
39 דבוקין בכתלים, או בקורות, או בקרקעות - אינו חיב
40 לבכר, אלא מבטל בלבד ודיו.
41 זי. המשפיר בית סתם בארבעה עשר [- לא פירש אם בדקו]
42 - הרי זה בחזקת בדוק, ואינו צריך לשאל; ואם החזק זה
43 המשפיר שלא בדק, ואמרה אשה או קטן, 'אנו בדקנוהו' -
44 הרי אלו נאמנין; שהכל נאמנים על בעור חמץ, והכל
45 כשרין לבדיקה, ואפלו נשים ועבדים וקטנים - והוא,
46 שיהיה קטן שיש בו דעת לבדק.

47 יח. המשפיר בית לחברו - אם עד שלא מסר המפתח חל
48 ארבעה עשר, על המשפיר לבדק; ואם משמסר המפתח חל
49 ארבעה עשר, על השוכר לבדק. המשפיר בית בחזקת
50 שהוא בדוק, ונמצא שאינו בדוק - על השוכר לבדק; ואינו
51 מקח טעות, ואפלו במקום שבדוקין בשכר [בתשלום],
52 שהרי מצוה הוא עושה.
53 יט. המפרש בים והיוצא בשירה, תוף שלשים יום - זקוק
54 לבדק. קדם שלשים יום - אם דעתו לחזור קדם הפסח, צריך
55 לבדק ואחר כך יצא, שמא יחזר ערב הפסח בין השמשות,
56 ולא יהיה לו פנאי לבכר; ואם אין דעתו לחזור, אינו צריך
57 לבדק. וכן העושה ביתו אוצר [מחטן תבואה], תוף שלשים
58 יום - זקוק לבדק, ואחר כך כונס אוצרו לתוכו. קדם
59 שלשים יום - אם דעתו לפנותו קדם הפסח, צריך לבדק
60 ואחר כך עושה אוצר; ואם אין דעתו לפנותו קדם הפסח,
61 אינו צריך לבדק.

פרק ג

62 א. כשבדק אדם ומחפש בלילי ארבעה עשר, מוציא את
63 החמץ מן החרים ומן המחבואות ומן הזויות, ומקבץ הכל,
64 ומניחו במקום אחד. עד תחלת שעה ששית ביום, מבכרו;
65 ואם רצה לבכרו בלילי ארבעה עשר, מבכרו.
66 ב. החמץ שמניח בלילי ארבעה עשר, כדי שיאכל ממנו
67 למחר עד ארבע שעות - אינו מניחו מפרז ומפרד בכל
68 מקום, אלא מצניעו בכלי או בזית ידועה, ונוהר בו; שאם
69 לא נוהר בו ומצאו חסר - צריך לחפש אחריו ולבדק פעם
70 אחרת, שמא גררוהו העכברים.
71 ג. חל ארבעה עשר להיות בשבת - בודקין את החמץ
72 בלילי ערב שבת [ליל שישי], שהוא ליל שלשה עשר;
73 ומניח מן החמץ כדי לאכל ממנו, עד ארבע שעות ביום
74 השבת, ומניחו במקום מצנע, והשאר מבכרו מלפני השבת.
75 ואם נשאר מן החמץ ביום השבת אחר ארבע שעות,
76 מבטלו; וכופה עליו כלי עד מוצאי יום טוב הראשון,
77 ומבכרו.
78 ד. היו לו כפרות רבות של תרומה, וצרך לשרפה ערב שבת
79 - לא יערב הסהורה עם הטמאה, וישרף; אלא שורף
80 סהורה לעצמה, וטמאה לעצמה, ותלויה [פסוק טמאה]
81 לעצמה. ומניח מן הסהורה כדי לאכל, עד ארבע שעות
82 ביום השבת בלבד.
83 ה. מי ששכח או הזיר ולא בדק בליל ארבעה עשר, בודק
84 בארבעה עשר בשחרית; לא בדק בשחרית, בודק בשעת
85 הבעור [שעה שישי]; לא בדק בשעת הבעור, בודק בתוך
86 החג. עבר הרגל ולא בדק - בודק אחר הרגל, כדי שיכער
87 מה שימצא מחמץ שעבר עליו הפסח, מפני שהוא אסור
88 בהנחה.
89 ו. כשבדק החמץ בליל ארבעה עשר, או ביום ארבעה
90 עשר, או בתוך הרגל - מברך קדם שיתחיל לבדק: 'ברוך

פרק ד

48

א. פתוב בתורה: "לא יראה לך חמץ". יכול אם טמן אותו, או הפקיד אותו ביד גוים, לא יהיה עובר? תלמוד לומר: "שאר לא ימצא בבתים", אפלו הפקידו או הטמינו. יכול לא יהיה עובר אלא אם כן היה החמץ בביתו, אבל אם היה רחוק מביתו בשדה או בעיר אחרת, לא יהיה עובר? תלמוד לומר: "בכל גבלך", בכל רשותך. יכול יהיה חייב לבער מרשותו חמץ של גוי, או של הקדוש? תלמוד לומר: "לא יראה לך", שלך אי אתה רואה; אבל אתה רואה של אחרים, או של גבה [הקדש].

ב. הא למדת, שחמץ של ישראל - אם הניחו ברשותו, אפלו טמון, ואפלו בעיר אחרת, ואפלו מפקד ביד גוים - הרי זה עובר משום "לא יראה" ו"לא ימצא"; וחמץ של הקדוש או של גוי שהיה אצל ישראל - אפלו היה עמו בבית - הרי זה מתר, מפני שאינו שלו. ואפלו היה של גר תושב [גוי שקיבל ד' מצוות] שיד ישראל שולטת עליו, אין כופין אותו להוציא החמץ מרשותו בפסח. אבל צריך לעשות מחיצה גבוהה עשרה טפחים בפני חמצו של גוי, שמא יבוא להסתפק ממנו; אבל של הקדוש, אינו צריך, מפני שהכל פורשין [מובדלים] מן הקדוש, כדי שלא יבואו לידי מעילה.

ג. גוי שהפקיד חמצו אצל ישראל - אם קבל עליו ישראל אחריות, שאם אבד או נגנב ישלם לו דמיו - הרי זה חייב לבערו; הואיל וקבל עליו אחריות, נעשה כשלו. ואם לא קבל אחריות - מתר לקימו אצלו, ומתיר לאכל ממנו אחר הפסח, שברשות הגוי הוא.

ד. גוי אלם שהפקיד חמצו אצל ישראל - אם יודע הישראלי שאם אבד או נגנב מחיבו לשלמו וכופהו ואונסו לשלם, ואף על פי שלא קבל אחריות - הרי זה חייב לבערו; שהרי נחשב כאלו הוא שלו, מפני שמחיבו האנס באחריותו.

ה. ישראל שהרהין [משכון] חמצו אצל הגוי - אם אמר לו: 'אם לא הבאתי לך מעות מכאן ועד יום פלוני, קנה חמץ זה מעכשו' - הרי זה ברשות הגוי, ואותו החמץ מתר לאחר הפסח; והוא שיהיה הזמן שקבע לו [שיקנהו] קדם הפסח. ואם לא אמר לו 'קנה מעכשו' - נמצא אותו החמץ כאלו הוא פקדון אצל הגוי, ואסור בהנחה לאחר הפסח. ו. ישראל וגוי שהיו באין בספינה, והיה החמץ ביד ישראל, והגיעה שעה חמישית - הרי זה מוכרו לגוי או נותנו לו במתנה, וחוזר ולוקחו ממנו אחר הפסח; ובלבד שיתנו לו מתנה גמורה.

ז. אומר ישראל לגוי: 'עד שאתה לוקח [קונה חמץ] ממנה, בוא וקח במאתים' [כמות יותר גדולה, ורומז לו שיקנה ממנו בחזרה את החמץ], 'עד שאתה לוקח מגוי, בוא וקח מישראל' - שמא אצטרף ואקח ממך אחר הפסח. אבל לא ימכר לו ולא יתן לו על תנאי; ואם עשה כן, הרי זה עובר על "בל יראה" ו"בל ימצא".

א. ה' אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצוותיו וצונו על בעור חמץ; ובדרך ומחפש בכל המקומות שמכניסין להם חמץ, כמו שבארנו. ואם בדיק לאחר הרגל, אינו מברך. ז. כשגומר לבדק - אם בדיק בליל ארבעה עשר, או ביום ארבעה עשר קדם שש שעות - צריך לבטל כל חמץ שנשארו ברשותו, ואינו רואהו; ויאמר: 'כל חמץ שיש ברשותי שלא ראיתיו ולא ידעתי, הרי הוא בטל, והרי הוא כעפר'. אבל אם בדיק מתחלת שעה ששית ולמעלה, אינו צריך לבטל - שהרי אינו ברשותו, שפכר נאסר בהנחה.

ח. לפיכך, אם לא בטל קדם שש, ומשש שעות ומעלה (ו)מצא חמץ שהיה דעתו עליו [בעת הבדיקה] והיה בלבו [לבשרו], ושכחו בשעת הבעור ולא בערו - הרי זה עובר על "לא יראה" ו"לא ימצא", שהרי לא בער ולא בטל; ואין הבטול עתה מועיל לו כלום, לפי שאינו ברשותו, והכתוב עשהו כאלו הוא ברשותו, לחיבו משום "לא יראה" ו"לא ימצא". וחייב לבערו בכל עת שימצאנו. ואם מצא ביום טוב - כופה עליו כלי עד לערב, ומבערו; ואם של הקדוש הוא - אינו צריך לכפות עליו, שהכל פורשין [מובדלים] ממנו.

ט. מי שיצא מביתו קדם שעת הבעור לעשות מצוה, או לאכל בסעודה של מצוה כגון סעודת ארוסין ונשואין, ונזכר שיש לו חמץ בתוך ביתו - אם יכול לחזור ולבער ולחזור למצותו, יחזור; ואם לאו, יבטל בלבו. יצא להציל מיד הגיס [שנודדים], מן הנקה, מן הדלקה, ומן המפלת - יבטל בלבו, וידיו. יצא לצרף עצמו, ונזכר שיש לו חמץ בתוך ביתו - יחזור מיד. ועד כמה הוא חוזר? עד כביצה; היה פחות מכביצה, מבטלו בלבו וידיו.

י. מי שהניח עסה מגלגלת [שנילושה] בתוך ביתו ויצא, ונזכר אחר שיצא והוא יושב לפני רבו, והיה ירא שמא תחמיץ קדם שיבוא - הרי זה מבטלה בלבו קדם שתחמיץ; אבל אם התחמיצה, אין הבטול מועיל כלום, אלא כבר עבר על "לא יראה" ו"לא ימצא", וחייב לבער מיד כשיחזור לביתו.

יא. כיצד בעור חמץ? שורפו, או פורר וזורה לרוח, או זורקו לים; ואם היה החמץ קשה, ואין הים מתחכו במהרה - הרי זה מפררו, ואחר כך זורקו לים. וחמץ שנפלה עליו מפלת, ונמצא עליו עפר שלשה טפחים או יתר - הרי הוא כמבער; וצריך לבטל בלבו, אם עדין לא נכנסה שעה ששית.

יב. נתנו לנכרי קדם שעה ששית, אינו צריך לבער. ואם שרפו קדם שעה ששית, הרי זה מתר להנות בפחמין שלו בתוך הפסח. אבל אם שרפו משעה ששית ולמעלה - הואיל והוא אסור בהנחה, הרי זה לא יסיק בו תנור וכירים, ולא יאפה בו, ולא יבשל; ואם אפה או בשל - אותה הפת ואותו התבשיל אסור בהנחה. וכן הפחמין שלו אסורין בהנחה, הואיל ושרפו אחר שנאסר בהנחה.

1 ח. תערכת חמץ, עוברין עליה משום "בל יראה" ו"בל
2 ימצא" - כגון המוריס [שומן דג מלוח עם קמח] וכתחב הבבלי
3 [טיבול עשוי מחלב חמוץ ולחם] ושכר המדי, שעושין אותו
4 מן הקמח, וכל פיוצא באלו מדברים הנאכלים; אבל דבר
5 שיש בו תערכת חמץ, ואינו ראוי לאכילה - הרי זה מתר
6 לקימו בפסח.

7 ט. כיצד? ערכת [קערת] העבדנין [מעבדי עורות] שנתן
8 לתוכה קמח ועורות, אפלו נתנו שעה אחת קדם שעת
9 הבעור - הרי זה מתר לקימו. ואם לא נתן העורות, ונתן
10 הקמח קדם שלשה ימים לשעת הבעור - מתר, שהרי נפסד
11 והבאיש; תוף שלשה ימים, חייב לבער.

12 י. וכן הקילור [משחה לעין] והרטיה והאספלונית והתריאק
13 [- מיני תחבושות] שנתן לתוך חמץ - מתר לקימן בפסח,
14 שהרי נפסדה צורת החמץ.

15 יא. הפת עצמה שעפשה [התעפשה] ונפסלה מלאכל הכלב,
16 ומלגמה [מין תחבושת מעורבת קמח] שנסרקה - אינו צריך
17 לבער. בגדים שכבסו אותן בחלב חטה, וכן גירות שדבקו
18 אותן בחמץ, וכל פיוצא באלו - מתר לקימן בפסח, ואין
19 בהן משום "לא יראה" ו"לא ימצא"; שאין צורת החמץ
20 עומדת.

21 יב. דבר שנתערב בו חמץ ואינו מאכל אדם כלל, או שאינו
22 מאכל כל אדם, כגון התריאק וכיוצא בו - אף על פי שמתר
23 לקימו, אסור לאכלו עד אחר הפסח; ואף על פי שאין בו
24 מן החמץ אלא כל שהוא, הרי זה אסור לאכלו.

יום חמישי ד' אייר ה'תשע"ב

פרק ה

27 א. אין אסור משום חמץ בפסח, אלא חמשת מיני הדגן
28 בלבד - והם שני מיני החטים, שהן החטה והפסמית,
29 ושלשה מיני השעורים, שהן השעורה ושבילת שועל
30 והשפון. אבל הקטניות, כגון ארז ודחן ופולים ועדשים
31 וכיוצא בהן - אין בהן משום חמץ; אלא אפלו לש קמח
32 ארז וכיוצא בו ברותחין וכסהו בבגדים עד שנתפח כמו
33 בצק שהחמיץ, הרי זה מתר באכילה - שאין זה חמוץ, אלא
34 סרחון.

35 ב. חמשת מיני דגן אלו - אם לשן במי פרות בלבד, בלא
36 שם מים בעולם - אינם באין לידי חמוץ; אלא אפלו הניחן
37 כל היום עד שנתפח כל הצק, הרי זה מתר באכילה; שאין
38 מי פרות מחמיצין, אלא מסריחין. ומי פרות, הן כגון: זין,
39 וחלב, ודבש, וזית [-שמן], ומי תפוחים, ומי רמונים, וכל
40 פיוצא בהן משאר יינות ושמינים ומשקין - והוא, שלא
41 יתערב בהן שם מים בעולם; ואם נתערב בהן מים כל
42 שהוא, הרי אלו מחמיצין.

43 ג. אין מבשלין חטים במים - כגון ריפות [גרגרי חיטה],
44 ולא קמח - כגון לביבות; ואם בשל, הרי זה חמץ גמור -
45 והוא, שיתבקעו בתבשיל [מנפחותם]. אין קולין [מטגנים]

46 את הצק בשמן על המחבת, אבל מבשלין את הפת ואת
47 הקמח הקלוי. ואם הרתיח המים הרבה, ואחר כך השליך
48 לתוך הקמח - הרי זה מתר, מפני שהוא מתבשל מיד קדם
49 שיחמיץ; וכבר נהגו בשנער [בבל] ובספרד ובכל המערב,
50 לאסר דבר זה - גזרה, שמא לא ירתיח המים יפה יפה.
51 ד. מתר לבשל הדגן או הקמח במי פרות. וכן בצק שלשו
52 במי פרות - אם בשלו במי פרות, או קלהו על המחבת
53 בשמן - הרי זה מתר; שמי פרות אינן מחמיצין.

54 ה. כרקל [שיבולים] שמתבשלין אותו [שורפין קצת] באור
55 וטוחנין אותו, אין מבשלין הקמח שלו במים - שמא לא
56 נקלה באור יפה, ונמצא מחמיץ כשמבשלין אותו. וכן
57 כשמוזלים הקדרות החדשות [- מבשלים בהם קמח עם מים
58 לחום], אין מבשלין בהן אלא מצה אפוייה שחזרו וטחנו
59 אותה; אבל קמח קלי [קלוי] אסור - שמא לא קלהו יפה,
60 ויבוא לידי חמוץ.

61 ו. אין בוללין [מרטיבים] את השעורין במים בפסח, מפני
62 שהן רפין [מתבקעים] ומחמיצין במהרה. ואם בלל - אם
63 רפו כדי שאם הניחן על פי הכיב [כלי מנוקב] שאופין עליו
64 החלות יתבקעו, הרי אלו אסורין; ואם לא הגיעו לרפיון
65 זה, הרי אלו מתריין.

66 ז. החטים - מתר לבלל אותן במים, כדי להסיר סבן,
67 וטוחנין אותן מיד, בדרך שטוחנין הסלת; וכבר נהגו כל
68 ישראל בשנער ובארץ הצבי ובספרד ובערי המערב, שלא
69 יבללו החטים במים - גזרה, שמא ישהו ויחמיצו.

70 ח. תבשיל שנתבשל, ונמצאו בו שעורים או חטים - אם
71 נתבקעו - הרי כל התבשיל אסור, שהרי נתערב בו החמץ.
72 ואם לא נתבקעו - מוציאין אותן, ושורפין אותן, ואוכלין
73 שאר התבשיל; שאין הדגן שנבלל או נתבשל ולא נתבקע,
74 חמץ גמור של תורה, ואינו אלא מדברי סופרים.

75 ט. משום שנאמר: "ושמרתם את המצות", פלומר: הזהרו
76 במצה ושמרו אותה מפל צד חמוץ; לפיכך אמרו חכמים:
77 צריך אדם לזהר בדגן שאוכל ממנו בפסח, שלא יבוא עליו
78 מים אחר שנקצר, עד שלא יהיה בו שם [קשר כלשהו
79 לחמוץ]. דגן שנטבע בנהר, או שנפל עליו מים - כשם
80 שאסור לאכלו, כך אסור לקימו; אלא מוכרו לישראל
81 ומודיעו, כדי שיאכלנו קדם הפסח; ואם מכרו לגוים קדם
82 הפסח, מוכר מעט מעט לכל אחד ואחד, כדי שיכלה קדם
83 הפסח, שמא יחזר הגוי וימכרנו לישראל.

84 י. דגן שנפל עליו דלף [ספסוף מים] - כל זמן שהוא טורד
85 טפה אחר טפה, אפלו כל היום בלו - אינו בא לידי חמוץ;
86 אבל כשפוסק - אם נשתקה פשעור [חימוץ], הרי זה אסור.
87 יא. אין לשין בפסח עסה גדולה, שמא תחמיץ - אלא
88 שעור חלה בלבד. ואין לשין לא בחמין, ולא בחמי חמה
89 [שמח], ולא במים שנשאבו בו ביום - אלא במים שלנו
90 [עבר עליהם הלילה]; ואם עבר ולש באחד מכל אלו, הרי
91 הפת אסורה.

92 יב. לא תשב אשה תחת השמש, ותלוש; ולא תחת הרקיע

הראשון, אסור ללוש ולקטף אלא במים בלבד - לא משום
חמץ, אלא כדי שיהיה "לחם עני"; ובראשון בלבד הוא
שצריך להיות זכרון "לחם עני".
כא. כל כלי חרש שנשתמש בהן חמץ בצונן, מתר
להשתמש בהן מצה בצונן - חוץ מכלי שמניחין בו השאור
[בצק המחמיץ אחרים] וכלי שמניחין בו חרסת, מפני
שחמוץ קשה; וכן ערבות שלשין בהן החמץ, ומניחין
אותו שם עד שיחמיץ - הרי הן כבית שאור, ואין
משתמשין בהן בפסח.
כב. ביב [שקט] של חרש שאופין עליו חלות חמץ כל
השנה, אין אופין עליו מצה בפסח; ואם מלאו גחלים
והסיק מקום שהיה מבשל בו החמץ, מתר לבשל עליו
מצה.
כג. כלי מתכות וכלי אבנים שנשתמש בהן חמץ ברותחין
בכלי ראשון, כגון קדרות ואפסין [קערות גדולות] - נותן
אותן לתוף כלי גדול, וממלא עליהן מים, ומרתיחן בתוכו;
ואחר כך שוטף אותן, ומשתמש בהן במצה. וכן הספינין,
מרתים את הלהב ואת הנצב [- קת] בכלי ראשון, ואחר כך
משתמש בהן במצה.
כד. כלי מתכות ואבנים וכלי עצים שנשתמש בהן חמץ
בכלי שני, כגון קערות וכוסות - נותן אותן לתוף כלי גדול,
ונותן עליהן מים רותחין, ומניחן בתוכו עד שיפלטו; ואחר
כך שוטפן, ומשתמש בהן במצה.
כה. כל כלי חרש שנשתמש בהן חמץ בחמין - בין כלי
ראשון כגון קדרות, בין כלי שני כגון קערות, בין שהיו
משוחין ושועין [מרוחים] באבר שעושין אותן כעין זכוכית,
בין שהיו חרש כמה שהן - אין משתמשין בהן במצה, אלא
מניחן לאחר הפסח ומבשל בהן.
כו. כלי ראשון שרצה להרתיחו [להכשירו לפסח], ולא מצא
כלי אחר גדול ממנו כדי להרתיחו בתוכו - הרי זה מקיף
לו שפה של טיט על שפתו מבחוץ, וממלאהו מים עד
שיגברו המים על שפתו, ומרתיח המים בתוכו, ודיו; ואחר
כך שוטף אותו, ומשתמש בו במצה.

פרק ו

א. מצות עשה מן התורה לאכל מצה בליל חמשה עשר,
שנאמר: "בערב תאכלו מצת" - בכל מקום, ובכל זמן. ולא
תלה אכילה זו בקרבן הפסח, אלא זו מצוה בפני עצמה;
ומצותה כל הלילה. אבל בשאר הרגל, אכילת מצה רשות
- רצה, אוכל מצה; רצה, אוכל ארו או דחן או קליות או
פרות. אבל בליל חמשה עשר בלבד, חובה; ומשאכל פזית,
יצא ידי חובתו.
ב. בלע מצה, יצא; בלע מרור, יצא. בלע מצה ומרור כאחד
- ידי מצה יצא, ידי מרור לא יצא; שהמרור בטפלה למצה.
כרכן בסיב [של עץ] וכיוצא בו ובלען, אף ידי מצה לא יצא.
ג. אכל מצה בלא פונה, כגון שאנסוהו גוים לאכל - יצא

ביום העבים, אפלו במקום שאין השמש זורחת בו. ולא
תניח את העסה, ותתעסק בדבר אחר. ואם היתה לשה
ואופה, צריכה שני כלים של מים, אחד שמקטפת בו
[מזלפת על העיסה טרם אפיה], ואחד שמצננת בו ידה [מחום
התנור]. ואם עברה ולשה תחת השמש, או שלא צננה ידה,
או שעשת עסה יתר משעור חלה - הפת מתרת. וכמה שעור
חלה? כמו שלש וארבעים וחמש ביצה - כגוף [כמידת]
הביצה הבינונית, לא כמשקלה.
יג. כל זמן שאדם עוסק בבצק, אפלו כל היום פלו - אינו
בא לידי חמוץ. ואם הגביה ידו והניחו, ושהה הבצק עד
שהגיע להשמיץ הקול בזמן שאדם מכה בידו עליו - כבר
החמיץ, וישורף מיד; ואם אין קולו נשמע - אם שהה כדי
שיהלף אדם מיל - כבר החמיץ, וישורף מיד. וכן אם
הכסיפו פניו, כאדם שעמדו שערותיו - הרי זה אסור
לאכלו, ואין חיבין עליו ברת.
יד. היו שתי עסות שהגביהו היד מהן בעת אחת, ונשתהו,
והאחת מהן יש לה קול, והאחרת אין לה קול - שתיהן
ישורפו, והרי הן חמץ גמור.
טו. אין עושין סריקין המצדיין [פת עם ציורים] בפסח,
מפני שהאשה שוהה עליהן [מתעכבת בעשייתן], ומתחמצין
בעת עשייתן. לפיכך הנהגומין מתרין לעשותם, מפני שהן
בקיאות באמנויות, וממהרין לעשותן; אבל בעלי בתים
אסורין, ואפלו צרו אותן בדפוס [מסגרת בצורת הצירור] -
שמה יבואו אחרים לעשותן שלא בדפוס, וישהו בעשייתן
ויחמיצו.
טז. מים שרוחצין בו הידים והערכה אחר שלשין, וכן מים
שמשתמשין בו בשעת לישה - הרי זה ישפך במקום מדרון,
כדי שלא יתקבץ במקום אחד ויחמיץ.
יז. אין שורין את המרסן [קליפות תבואה] ומניחין לפני
התרנגולין, שמה יחמיץ. אבל חולטין להן המרסן ברותחין,
ומניחין לפניהן; וכבר נהגו רב העולם שלא לחלט - גזירה,
שמה לא ירתיח המים פה פה.
יח. ומתר ללוש לתרנגולין מרסן או קמח, ומאכילן מיד,
או נותן לפניהן, והוא עומד עליהן - עד שלא ישהה לפניהן
כדי הלוח מיל. וכל זמן שהן מנקרין בו, או שהוא מהפך
בו בידו - אינו מחמיץ; וכשיפסקו מלאכל - ישטף הכלי
במים, וישפך במקום מדרון.
יט. לא תשרה אשה את המרסן, שתוליד בידה למרחץ;
אבל שפה [משפופת במורסן] היא על בשרה, יבש. ולא
ילעס אדם חטין ויתן על מכתו [לרפואה], מפני שהן
מחמיצות. אין נותנין את הקמח לתוף החרסת; ואם נתן -
ישורף מיד, מפני שהוא ממהר להחמיץ. אין נותנין את
הקמח לתוף החרדל; ואם נתן, יאכל מיד.
כ. מתר לתן התבלין והשמשיין והקצח [מין תבלין] וכיוצא
בהן, לתוף הבצק; וכן מתר ללוש העסה במים ושמן, או
דבש וחלב, או לקטף בהן [למרח מהם העיסה]. וביום

בדעתו שאם לא ימכרו יאכל אותו, ונמצא בשעת עשייתו, 47
שמן לשם מצה. 48
י. הכל חביבין באכילת מצה, אפלו נשים ועבדים. קטן 49
היכול לאכל פת - מחנכין אותו במצות, ומאכילין אותו 50
בזית מצה. חולה או זקן שאינו יכול לאכל מצה, שורין לו 51
רקיק במים ומאכילין אותו - והוא, שלא נמוח. 52
יא. מדברי סופרים, שאין מפטירין [מסיימים הסעודה] אחר 53
מצה כלום, ואפלו קליות ואגוזים וכיוצא בהן; אלא אף 54
על פי שאכל מצה, ואכל אחריה מאכלות אחרות ופרות 55
וכיוצא בהן - חזיר ואוכל בזית מצה באחרונה, ופוסק. 56
יב. אסרו חכמים לאכל מצה בערב הפסח, כדי שיהיה הכר 57
לאכילתה בערב; ומי שאכל מצה בערב הפסח, מכין אותו 58
מפת מרדות [מלקות מדרבנן]. וכן אסור לאכל ערב הפסח 59
מקדם המנחה במעט, כדי שיכנס לאכילת מצה בתאנה; 60
אבל אוכל הוא מעט פרות או ירקות, ולא ימלא כרשו 61
[כרסו] מהן. וחכמים הראשונים היו מרעיבין עצמן ערב 62
הפסח, כדי לאכל מצה בתאנה ויהיו מצוות חביבים עלי; 63
אבל בשאר ערבי ימים טובים, אוכל והולך עד שתחשך. 64

פרק ז

א. מצות עשה של תורה לספר בנסים ונפלאות שנעשו 66
לאבותינו במצרים, כליל חמשה עשר בניסן - שנאמר: 67
"זכור את היום הזה", כמו שנאמר: "זכור את יום השבת". 68
ומניין שכליל חמשה עשר? תלמוד לומר: "והגדת לבנך 69
ביום ההוא לאמר: בעבור זה", בשעה שיש מצה ומרור 70
מנחים לפניך. ואף על פי שאין לו בן, אפלו חכמים גדולים 71
- חביבין לספר ביציאת מצרים; וכל המאריך בדברים 72
שארעו ושהיו, הרי זה משבח. 73
ב. מצוה להודיע לבנים, ואפלו לא שאלו - שנאמר: 74
"והגדת לבנך". לפי דעתו של בן, אביו מלמדו. כיצד? אם 75
היה קטן או טפש - אומר לו: 'בני, כלנו היינו עבדים כמו 76
שפחה זו או כמו עבד זה במצרים, וכלילה הנה פדה אותנו 77
הקדוש ברוך הוא, ויצאנו לחרות'; ואם היה הבן גדול 78
וחכם - מודיעו מה שארע לנו במצרים, ונסים שנעשו לנו 79
על ידי משה ורבונו, לפי דעתו של בן. 80
ג. וצריך לעשות שנוי בלילה הזה - כדי שיקראו הבנים 81
וישאלו ויאמרו: 'מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות?' עד 82
שישיב להם ויאמר להם: 'כך וכך ארע, וכך וכך היה'. 83
וכיצד משנה? מחלק להם קליות ואגוזים, ועוקרין [מסירין] 84
השלחן מלפניהם קדם שיאכלו, וחוטפין מצה זה מיד זה, 85
וכיוצא בדברים האלו. אין לו בן, אשתו שואלתו; אין לו 86
אשה - שואלין זה את זה 'מה נשתנה הלילה הזה, ואפלו 87
היו כלן חכמים. היה לבדו, שואל לעצמו 'מה נשתנה 88
הלילה הזה'. 89
ד. וצריך להתחיל בגנות ולסיים בשבח. כיצד? מתחיל 90
ומספר, שבתחלה היו אבותינו - בימי תרח ומלפניו - 91

ידי חובתו; אכל בזית מצה והוא נכפה בעת שטותו, ואחר 1
כך נתרפא - חביב לאכל אחר שנתרפא; לפי שאותה אכילה 2
היתה בשעה שהיה פטור מכל המצוות. 3
ד. אין אדם יוצא ידי חובת אכילת מצה, אלא אם בן אכלה 4
מאחד מחמשת המינים - שנאמר: "לא יאכל חמץ", ונאמר: 5
"תאכלו מצות": דברים הבאים לידי חמוץ - אם אכלן 6
מצה, יצא בהן ידי חובתו; אבל שאר הדברים, כגון ארז 7
ודחן וקטניות - אין בהן [מצות] מצה, לפי שאין בהן חמץ. 8
ה. העושה עשה מן החטים ומן הארז - אם יש בה טעם 9
דגן, יוצא בה ידי חובתו. עסת הכלבים [לאכילת כלבים] - 10
בזמן שהרועים אוכלין ממנה, יוצא בה ידי חובתו; אין 11
הרועים אוכלין ממנה, אינו יוצא בה, שאין זו משמרת לשם 12
מצה. מצה שלשה במי פרות, יוצא בה ידי חובתו בפסח. 13
אבל אין לשין אותה ביין, או שמן, או דבש, או חלב - 14
משום "לחם עני", כמו שבארנו; ואם לש ואכל, לא יצא 15
ידי חובתו. ואין יוצאין לא בפת מרסן, ולא בפת סבין 16
[מורסן וסובין - קליפות תבואה]; אבל לש הוא את הקמח 17
בסבין שלו ובמורסנו ועושהו פת, ויוצא בה ידי חובתו. 18
וכן פת סלת נקיה ביותר - הרי זו מתרת, ויוצא בה ידי 19
חובתו בפסח; ואין אומרים בה, 'אין זה לחם עני'. 20
ו. אחד מצה שנאפית בתנור, או באלפס [קערה גדולה], בין 21
שהדביק בצק באלפס ואחר כך הרתיח, בין שהרתיח 22
ואחר כך הדביק, אפלו אפיה [אפאה] בקרקע - הרי זה 23
יוצא בה ידי חובתו. וכן אם לא נאפית אפיה גמורה, יוצאין 24
בה - והוא, שלא יהיו חוטין של בצק נמשכין ממנה בעת 25
שפורסה. ויוצאין ברקיק השרוי [מצה שרויה במים] - והוא, 26
שלא נמוח; אבל מצה שבשלה - אינו יוצא בה ידי חובתו, 27
שהרי אין בה טעם פת. 28
ז. אין אדם יוצא ידי חובתו באכילת מצה שהיא אסורה 29
לו, כגון שאכלה טבל [מתבואה שלא הופרשה], או מעשר 30
ראשון שלא נטלה תרומתו, או שגזלה. זה הפלל: כל 31
שמברכין עליו ברפת המזון, יוצא בה ידי חובתו; וכל שאין 32
מברכין עליו ברפת המזון, אין יוצא בה ידי חובתו. 33
ח. הכהנים יוצאין בחלה ובתרומה, אף על פי שהיא מצה 34
שאניה ראויה לכל אדם; וכן יוצאין במצה של מעשר שני, 35
בירושלים. אבל אין יוצאין במצה של בכורים, אפלו 36
בירושלים; מפני שהבכורים, אין בהן התר [אכילה] בכל 37
המושבות [אלא בירושלים], ומעשר שני, אפשר שיפדה 38
ויאכל בכל מקום, וכתוב: "בכל מושבתיכם תאכלו מצות" 39
- מצה הראויה להאכל בכל המושבות, היא שיוצאין בה 40
ידי חובה. 41
ט. חלות תורה ורקיני [חלות] נזיר שעשה אותן לעצמו, 42
אין יוצאין בהן, שנאמר: "ושמרתם את המצות" - מצה 43
המשמרת [שלא תחמין] לענין מצה בלבד, היא שיוצאין 44
בה; אבל זו, משמרת לענין הובח. ואם עשין למכר 45
בשוק, הרי זה יוצא בה ידי חובתו; שהעושה למכר בשוק, 46

גורגרות [תאנים] או צמוקין וכיוצא בהן, ודורסין [מועכים] 48
אותן, ונותנין לתוכן חמץ, ומתבלין אותן בתבלין כמו טיט 49
בתבן; ומביאין אותן על השלחן בלילי הפסח. 50
יב. אכילת מרור - אינה מצוה מן התורה בפני עצמה, אלא 51
תלויה היא באכילת הפסח; שמצות עשה אחת לאכל בשר 52
הפסח, על מצה ומרורים. ומדברי סופרים, לאכל המרור 53
לבדו בליל זה, אפלו אין שם קרבן פסח. 54
יג. מרורים האמורים בתורה, הן החצרת והעלשין והתמכה 55
והחרתבינה והמרור; כל אחד מחמשת מיני ירק אלו, נקרא 56
'מרור'. ואם אכל מאחד מהן או מתמשתן כזית, יצא - 57
והוא, שיהיו לחין; ויוצאין בקלח [שורש] שלחן, אפלו 58
יבש. ואם שלחן [בישול הרבה], או כבשן [בחומץ, או זמן רב] 59
במים, או בשלן - אין יוצא בהן. 60

יום שישי ה' אייר ה'תשע"ב

פרק ח

א. סדור עשיית מצות אלו בליל חמשה עשר, כך הוא: 63
בתחלה מביאין כוס לכל אחד ואחד, ומברך 'בזאת פרי 64
הגפן', ואומר עליו קדוש היום, וזמן [שהחיינו], ושוטה. 65
ואחר כך מברך 'על נטילת ידים', ונוטל ידיו. ומביאין 66
שלחן צרוף, ועליו מרור ירק אחר, ומצה וחרסת, וגופו 67
של כבש הפסח, ובשר חגיגה של יום ארבעה עשר; ובזמן 68
הזה, מביאין על השלחן שני מיני בשר - אחד זכר לפסח, 69
ואחד זכר לחגיגה. 70
ב. מתחיל ומברך 'בזאת פרי האדמה', ולוקח ירק ומטבל 71
אותו בחרסת, ואוכל כזית, הוא וכל המסבין עמו - כל אחד 72
ואחד, אין פחות מכוזית. ואחר כך עוקרין את השלחן 73
מלפני קורא ההגדה לבדו, ומזוגין הכוס השני, וזמן הבן 74
שואל. ואומר הקורא: 'מה נשתנה הלילה הזה מכל 75
הלילות? שבכל הלילות אין אנו מטבילין אפלו פעם אחת, 76
והלילה הזה שתי פעמים; שבכל הלילות אנו אוכלין חמץ 77
ומצה, והלילה הזה בלוי מצה; שבכל הלילות אנו אוכלין 78
בשר צלי שלוק [מבושל הרבה] ומבשל, והלילה הזה בלוי 79
צלי; שבכל הלילות אנו אוכלין שאר ירקות, והלילה הזה 80
מרורים; שבכל הלילות אנו אוכלין בין יושבין ובין מסבין, 81
והלילה הזה בלוי מסבין'. 82
ג. בזמן הזה, אינו אומר 'והלילה הזה בלוי צלי' - שאין 83
לנו קרבן. ומתחיל בגנות [מתחילה עו"ז היו אבותינו וכו'], 84
וקורא עד שגומר דרש פרשת "ארמי אבד אבי" בלה. 85
ד. ומחזיר השלחן לפניו, ואומר: 'פסח זה שאנו אוכלין, 86
על שם שפסח המקום ברוך הוא על בתי אבותינו במצרים, 87
שנאמר: וזמרתם זבח פסח הוא לה'; ומגביה המרור בידו 88
ואומר: 'מרור זה שאנו אוכלין, על שם שמררו המצרים 89
את בני אבותינו במצרים, שנאמר: וימררו את בנייהם; 90
ומגביה המצה בידו ואומר: 'מצה זו שאנו אוכלין, על שם 91
שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם 92

כופרין וטועין אחרי ההבל, ורודפין עבודה זרה; ומסים 1
בדת האמת, שנקרבנו הקדוש ברוך הוא לה, והבדילנו מן 2
התועים, ונקרבנו ליחודו. וכן מתחיל ומודיע, שעבדים היינו 3
לפרעה במצרים, וכל הרעה שגמלנו; ומסים בנסים 4
ונפלאות שנעשו לנו, ובחרותנו. והוא שידרש מ"ארמי אבד 5
אבי", עד שיגמור כל הפרשה; וכל המוסיף ומאריך בדרש 6
פרשה זו, הרי זה משבח. 7
ה. כל מי שלא אמר שלשה דברים אלו בליל חמשה עשר, 8
לא יצא ידי חובתו [לפני ביציאת מצרים]; ואלו הן: פסח, 9
מצה, ומרורים. פסח, על שם שפסח המקום ברוך הוא על 10
בתי אבותינו במצרים, שנאמר: 'וזמרתם זבח פסח הוא 11
לה'; מרורים, על שם שמררו המצרים את בני אבותינו 12
במצרים; מצה, על שם שנגאלו. ודברים האלו פלן, הן 13
הנקראין 'הגדה'. 14
ו. בכל דור ודור, חייב אדם להראות את עצמו כאלו הוא 15
במצוה יצא עתה משעבוד מצרים, שנאמר: 'ואותנו הוציא 16
משם'. ועל דבר זה צוה בתורה: 'וזכרת, כי עבד היית'; 17
כלומר, כאלו אתה בעצמך היית עבד, ויצאת לחרות 18
ונפדיה. 19
ז. לפיכך, כשסועד אדם בלילה הזה, צריך לאכל ולשתות 20
והוא מסב דרך חרות. וכל אחד ואחד, בין אנשים בין נשים, 21
חייב לשתות בלילה הזה, ארבעה כוסות של יין - אין פחות 22
מהן; ואפלו עני המתפרנס מן הצדקה, לא יפחתו לו [גבאי 23
הצדקה] מארבעה כוסות; שעור כל כוס מהן, רביעית. 24
ח. אפלו עני שבישראל, לא יאכל עד שיסב. אשה אינה 25
צריכה הסבה; ואם אשה חשובה היא, צריכה הסבה. וכן 26
אצל אביו והשמש בפני רבו, צריכין הסבה; אצל תלמיד 27
בפני רבו, אינו מסב אלא אם כן נתן לו רבו רשות. והסבת 28
זמין, אינה הסבה; וכן המסב על ערפו, או על פניו - אין 29
זו הסבה. ואימתי צריכין הסבה? בשעת אכילת כזית מצה, 30
ובשתיית ארבעה כוסות האלו. ושאר אכילתו ושתייתו - אם 31
הסב, הרי זה משבח; ואם לאו, אינו צריך. 32
ט. ארבעה כוסות האלו - צריך למזג אותן [לערבב עם מים], 33
כדי שתהיה שתיה צרכה; הכל לפי היין, ולפי דעת 34
השוטה. ולא יפחות בארבעתן מרביעית יין חי - בכל כוס 35
יהא רבע רביעית יין. שתי ארבעה כוסות אלו מיין שאינו 36
מזוג - יצא ידי ארבעה כוסות, ולא יצא ידי חרות; שתי 37
ארבעה כוסות מזוגין בבת אחת - ידי חרות יצא, ולא יצא 38
ידי ארבעה כוסות. ואם שתי מכל כוס מהן רבו, יצא. 39
י. כל כוס וכוס מארבעה כוסות האלו, מברך עליו ברכה 40
בפני עצמו. וכוס ראשון, אומר עליו קדוש היום; וכוס שני, 41
קורא עליו את ההגדה; כוס שלישי, מברך עליו ברכת 42
המזון; כוס רביעי, גומר עליו את ההלל, ומברך עליו ברכת 43
השיר [יהללוך]. ובין הכוסות האלו - אם רצה לשתות, 44
שוטה; בין שלישי לרביעי, אינו שוטה. 45
יא. החרסת - מצוה מדברי סופרים, וזכר לטיט שהיו 46
עובדין בו במצרים. וכיצד עושין אותה? לוקחין תמרים או 47

1 ושותהו. ואחר כך מוזג כוס רביעי, וגומר עליו את ההלל; 48
2 ואומר עליו ברכת השיר, והיא 'ההלל הזה' כל מעשיך וכו', 49
3 ואינו טועם אחר כך כלום כל הלילה, חוץ מן המים. ויש 50
4 לו למוזג כוס חמישי, ולומר עליו הלל הגדול - והוא 51
5 "מהודו לה", כי טוב, עד "על נהרות בבל"; וכוס זה אינו 52
6 חובה כמו ארבעה כוסות. ויש לו לגמר את ההלל בכל 53
7 מקום שירצה, אף על פי שאינו מקום סעודה. 54
8 יא. מקום שנהגו לאכל צלי בלילי פסחים, אוכלין; מקום 55
9 שנהגו שלא לאכל, אין אוכלין - גזירה שמא יאמרו בשר 56
10 הפסח הוא. ובכל מקום אסור לאכל שם צלוי כלו כאחד 57
11 בליל זה, מפני שנהגה כאוכל קדשים בחוץ; ואם היה 58
12 מחתך, או שחסר ממנו אבר, או שלק [בישל] בו אבר והוא 59
13 מחבר - הרי זה מתיר, במקום שנהגו. 60
14 יב. מי שאין לו זין בלילי הפסח - מקדש על הפת דרך 61
15 שעושה בשבת, ועושה כל הדברים על הסדר הזה; מי 62
16 שאין לו ירך אלא מרור בלבד, בתחלה מברך על המרור 63
17 שתי ברכות - 'בורא פרי האדמה', ו'על אכילת מרור' - 64
18 ואוכל; וכשיגמר ההגדה, מברך על המצה ואוכלה, וחוזר 65
19 ואוכל מן המרור, בלא ברכה. 66
20 יג. מי שאין לו מצה משמרת [לשם מצה] אלא פזית, 67
21 כשגומר סעודתו ממצה שאינה משמרת, מברך 'על אכילת 68
22 מצה', ואוכל אותה פזית; ואינו טועם אחריו כלום. 69
23 יד. מי שישן בתוך הסעודה והקיץ, אינו חוזר ואוכל. בני 70
24 חבורה שישנו מקצתן בתוך הסעודה, חוזרין ואוכלין; 71
25 נרדמו כלן ונעורו, לא יאכלו; נתנמנמו כלן, יאכלו. 72

נסח ההגדה

73 נסח ההגדה שנהגו בה ישראל בזמן הגלות, כך הוא: 74
75 מתחיל על כוס שני ואומר: בבהילו יצאנו ממצרים. הא 76
77 לחמא עניא, דאכלו אבהתנא דנפקו מארעא דמצרים. כל 78
79 דכפין, ייתי ויכול; וכל דצריך לפסח, ייתי ויפסח. הא 79
80 שתא הכא, לשנה הבאה בארעא דישׂראל; השתא הכא 81
82 עבדי, לשתא דאתיא - בני חורין. מזה נשתנה הלילה הזה 83
84 מכל הלילות. שבכל הלילות אין אנו מטבילין אפלו פעם 85
86 אחת; והלילה הזה, שתי פעמים. שבכל הלילות אנו 87
88 אוכלים חמץ ומצה; והלילה הזה, כלו מצה. שבכל הלילות 89
90 אנו אוכלים שאר דברים; והלילה הזה, מרורים. שבכל 91
92 הלילות אנו אוכלין בין יושבין ובין מסבין; והלילה הזה, 93
94 כלנו מסבין. עבדים היינו לפרעה במצרים; ויוציאנו ה' 95
96 אלהינו משם, ביד חזקה ובזרוע נטויה. ואלו לא הוציא 97
98 הקדוש ברוך הוא את אבותינו ממצרים, עדן אנו ובנינו 99
100 ובני בנינו משעבדים היינו לפרעה במצרים. ואפלו כלנו 101
102 חקמים, כלנו נבונים, כלנו יודעים את התורה - מצוה עלינו 103
104 לספר ביציאת מצרים; וכל המאריך ביציאת מצרים, הרי 105
106 זה משבח. מעשה ברבי אליעזר רבי יהושע ורבי אלעזר 107
108 בן עזריה ורבי עקיבה ורבי טרפון, שהיו מסבין בכני ברק; 109
110 והיו מספרין ביציאת מצרים כל אותו הלילה, עד שבאו 111

1 הקדוש ברוך הוא וגאלם מיד, שנאמר: ויאפו את הפצק 2
3 אשר הוציאו ממצרים וכו'. ובזמן הזה אומר: 'פסח שהיו 4
5 אבותינו אוכלין בזמן שבת המקדש קים, על שם שפסח 6
7 הקדוש ברוך הוא על בתי אבותינו' וכו'. 8
9 ה. ואומר: 'לפיקך אנו חייבין להודות להלל לשבח לפאר 10
11 לרומם לגדל ולהדר ולנצח למי שעשה לנו את כל הנסים 12
13 האלו, והוציאנו מעבדות לחרות, ונאמר לפניו, הללו יה. 14
15 "הללו יה, הללו עבדי ה'" וגו', עד "חלמיש, למעיני 16
17 מים"; וחזרתם: 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, אשר 18
19 גאלנו וגאל את אבותינו ממצרים, והגיענו ללילה הזה 20
21 לאכל בו מצה ומרורים'. ובזמן הזה מוסיף: 'בן ה' אלהינו 22
23 ואלהי אבותינו, יגיענו למועדים ולרגלים אחרים הבאים 24
25 לקראתנו לשלום, שמחים בכנין עירך וישים בעבודתך, 26
27 ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים שגייע דמם על קיר 28
29 מזבחה לרצון, ונודה לך שיר חדש על גאלתנו ועל פדות 30
31 נפשנו. ברוך אתה ה', גאל ישראל'. ומברך על הגפן, 32
33 ושותה הכוס השני. 34
35 ו. ואחר כך מברך 'על נטילת ידים', ונוטל ידיו שניה - 36
37 שהרי הסיח דעתו בשעת קריאת ההגדה; ולוקח שני ריקקין 38
39 [מצות], חולק אחד מהן ומניח פרוס לתוך שלם, ומברך 40
41 'המוציא לחם מן הארץ'. ומפני מה אינו מברך על שתי 42
43 כפרות [מצות], כשאר ימים טובים? משום שנאמר: 'לחם 44
45 עני' - מה דרכו של עני בפרוסה [חתיכה], אף כאן בפרוסה. 46
47 ואחר כך [כורף] {לוקח} מצה ומרור {כאחד, ומטבל} 48
49 {ומטבל כאחד} בחרסת, ומברך 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך 50
51 העולם, אשר קדשנו במצוותיו וצונו על אכילת מצה 52
53 ומרורים', ואוכל. ואם אכל מצה בפני עצמה ומרור בפני 54
55 עצמו, מברך על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו. 56
57 ז. ואחר כך מברך: 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, 58
59 אשר קדשנו במצוותיו וצונו על אכילת הזבח', ואוכל 60
61 מבשר חגיגת ארבעה עשר תחלה. ומברך: 'ברוך אתה ה' 62
63 אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצוותיו וצונו על 64
65 אכילת הפסח', ואוכל מגופו של פסח. ולא ברכת הפסח 66
67 פוטרת של זבח, ולא של זבח פוטרת של פסח. 68
69 ח. בזמן הזה שאין שם קרבן, אחר שמברך 'המוציא, חוזר 70
71 ומברך 'על אכילת מצה', ומטבל מצה בחרסת ואוכל. וחוזר 72
73 ומברך 'על אכילת מרור', ומטבל מרור בחרסת ואוכל; ולא 74
75 יטעה אותו בחרסת, שמא יטל טעמו. וזה מצוה מדברי 76
77 סופרים. וחוזר וכורף מצה ומרור, ומטבל בחרסת, ואוכל 78
79 בלא ברכה, וזכר למקדש. 80
81 ט. ואחר כך נמשך בסעודה, ואוכל כל שהוא רוצה לאכל, 82
83 ושותה כל שהוא רוצה לשתות. ובאחרונה אוכל מבשר 84
85 הפסח, ואפלו פזית, ואינו טועם אחריו מאכל אחר כלל; 86
87 ובזמן הזה אוכל פזית מצה, ואינו טועם אחריה כלום, כדי 88
89 שיהיה הפסח סעודתו, וטעם בשר הפסח או המצה בפיו - 90
91 שאכילתן היא המצוה. 92
93 י. ואחר כך נוטל ידיו, ומברך ברכת המזון על כוס שליש,

אבותיך מצרימה, ועתה שמך ה' אלהיך ככוכבי השמים
 לרב". ויהי שם לגוי - מלמד שהיו ישראל מצניין שם.
 גדול ועצום - כמו שנאמר: "ובני ישראל פרו וישרצו וירבו
 ויעצמו במדמדמד, ותמלא הארץ אתם". ור"ב 37 - כמו
 שנאמר: "ורבבה בצמח השדה נתיף, ותרבי ותגדלי, ותבאי
 בעדי עדנים; שדים נכנו, וישערו צמח, ואת ערם ועריה".
 וירעו אותנו המצרים - כמו שנאמר: "הבה נתחממה לו;
 פן ירבה - והיה כי תקראנה מלחמה, ונוסף גם הוא על
 שנאינו, ונלחם בנו, ועלה מן הארץ". ויענונו - כמו
 שנאמר: "וישימו עליו שרי מסים, למען ענתו בסבלתם;
 ויבן ערי מסכנות לפרעה - את פתם ואת רעמסס". ויתנו
 עלינו עבודה קשה - כמו שנאמר: "ויעבדו מצרים את בני
 ישראל בפרך". ונצחק אל ה' אלהי אבותינו - כמו
 שנאמר: "ויהי בימים הרבים ההם, וימת מלך מצרים,
 ויאנחו בני ישראל מן העבודה, ויזעקו; ותעל שועתם אל
 האלהים מן העבודה". וישמע ה' את קלנו - כמו
 שנאמר: "וישמע אלהים את נאקתם, ויזכר אלהים את
 בריתו, את אברהם את יצחק ואת יעקב". וירא את ענינו
 - זו פרישות דרך ארץ, כמו שנאמר: "וירא אלהים את בני
 ישראל, וידע אלהים". ואת עמלנו - אלו הבנים, כמו
 שנאמר: "כל הבן הילוד, היאורה תשליכוהו; וכל הבת,
 תחיון". ואת לחצנו - זה הדחק, כמו שנאמר: "וגם ראיתי
 את הלחץ אשר מצרים לחצים אתם". ויוציאנו ה'
 מצרים - לא על ידי מלאך, לא על ידי שרף, ולא על ידי
 שליח, אלא הקדוש ברוך הוא בכבודו, שנאמר: "ויעברתי
 בארץ מצרים בלילה הזה, והפיתי כל בכור בארץ מצרים,
 מאדם ועד בהמה; ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים, אני
 ה'". ביד חזקה ובזרע נטויה ובמרא גדול, ובאותות
 ובמפתים. ביד חזקה - זה הדבר, כמו שנאמר: "הנה יד ה'
 הויה במקנך אשר בשדה, בפוסים בתמורים בגמלים, בפקר
 ובצאן - דבר כבד מאד". ובזרע נטויה - זו החרב, כמו
 שנאמר: "ויתרבו שלופה בידו, נטויה על ירושלים".
 ובמרא גדול - זה גלוי שכנה, כמו שנאמר: "או הנסה
 אלהים, לבא לקחת לו גוי מקרב גוי, במסות באתת
 ובמופתים ובמלחמה, וביד חזקה ובזרע נטויה ובמוראים
 גדלים - ככל אשר עשה לך ה' אלהיכם במצרים לעיניך".
 ובאותות - זה המטה, שנאמר: "ואת המטה הזה תקח
 בידך, אשר תעשה בו את האותות". ובמפתים - זה הדם,
 כמו שנאמר: "ונתתי מופתים בשמים ובארץ - דם ואש
 ותמרות עשן". דבר אחר: ביד חזקה, שמים; ובזרע
 נטויה, שמים; ובמרא גדול, שמים; ובאותות, שמים;
 ובמפתים, שמים - אלו עשר מכות שהביא הקדוש ברוך
 הוא על המצרים במצרים, ואלו הן: דם, צפרדע, בנים,
 ערוב, דבר, שחין, ברד, ארבה, חשך, מכת בכורות. רבי
 יהודה היה נוהג בהם סימן, דצ"ף עד"ש באת"ב. רבן
 גמליאל אומר: כל שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח,

תלמידיהן ואמרו להן: רבותינו, הגיע זמן קרית שמע של
 שחרית. אמר להם רבי אלעזר בן עזריה: הרי אני כבן
 שבעים שנה, ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות, עד
 שדרשה בן זומא, שנאמר: "למען תזכר את יום צאתך
 מארץ מצרים, כל ימי חייך" - "ימי חייך", הימים; "כל
 ימי חייך", הלילות. וחכמים אומרים: "ימי חייך", העולם
 הזה; "כל ימי חייך", להביא לימות המשיח. ברוך
 המקום שנתן תורה לישראל עמו, ברוך הוא. כנגד ארבעה
 בנים דברה תורה - אחד חכם, ואחד רשע, ואחד תם, ואחד
 שאינו יודע לשאל. חכם, מה הוא אומר? - "מה העדות
 והחקים והמשפטים, אשר צוה ה' אלהינו אתכם". אף אתה
 אמר לו כהלכת הפסח: אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן.
 רשע, מה הוא אומר? - "מה העבודה הזאת לכם" -
 "לכם", ולא לו. ולפי שהוציא את עצמו מן הכלל וכפר
 בעקר, אף אתה הקהה את שניו ואמר לו: "בעבור זה עשה
 ה' לי בצאתי ממצרים" - "לי", ולא לו; ואלו היה שם, לא
 היה נגאל. תם, מה הוא אומר? - "מה זאת". ואמר
 אליו: בחזק יד הוציאנו ה' ממצרים, מבית עבדים.
 ושאנו יודע לשאל - את פתח לו, שנאמר: "והגדת לבנך
 ביום ההוא לאמר: בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים".
 "והגדת לבנך", יכול מראש החדש? תלמוד לומר: "ביום
 ההוא". אי ביום ההוא, יכול מבעוד יום? תלמוד לומר:
 "בעבור זה"; לא אמרתי, אלא בשעה שיש מצה ומרור
 מנחין לפניך. מתחלה, עובדי עבודה זרה היו אבותינו;
 ועכשו, קרבנו המקום ברוך הוא לעבודתו, שנאמר: "ויאמר
 יהושע אל כל העם: כה אמר ה' אלהי ישראל, בעבר הנהר
 ישבו אבותיכם מעולם, תרח אבי אברהם ואבי נחור;
 ויעבדו אלהים אחרים. ואקח את אביכם את אברהם מעבר
 הנהר, ואולף אותו בכל ארץ כנען; וארפה את זרעו, ואתן
 לו את יצחק. ואתן ליצחק את יעקב ואת עשו; ואתן לעשו
 את הר שעיר לרשת אותו, ויעקב ובניו ירדו מצרים".
 ברוך שומר הבטחתו לישראל עמו, ברוך הוא; שהקדוש
 ברוך הוא מחשב את הקץ, לעשות כמו שאמר לאברהם
 אבינו בין הבתרים, שנאמר: "ויאמר לאברהם: ידוע תדע כי
 גר יהיה זרעך בארץ לא להם, ועבדום, וענו אותם - ארבע
 מאות שנה. וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי, ואחר כן
 יצאו ברכש גדול". היא שעמדה לאבותינו ולנו - שלא
 אחד בלבד עמד עלינו, אלא ככל דור ודור עומדים עלינו
 לכולתנו; והקדוש ברוך הוא מצילנו מידם. צא ולמד,
 מה בקש לכן הארמי לעשות ליעקב אבינו - שפרעה
 הרשע, לא גזר אלא על הזכרים; ולכן בקש לעקר את הכל,
 שנאמר: "ארמי אבד אבי, וירד מצרימה, ויגר שם". מלמד
 שלא ירד להשתקע אלא לגור שם, שנאמר: "ויאמרו אל
 פרעה: לגור בארץ כנען, כי אין מרעה לצאן אשר לעבדיך,
 כי כבד הרעב בארץ כנען; ועתה ישבו נא עבדיך בארץ
 גשן". במתי מעט - כמו שנאמר: "בשבעים נפש ירדו

1 לא יצא ידי חובתו - פסח, מצה, ומרורים. פסח שיהיו
2 אבותינו אוכלין בזמן שבית המקדש קים, על שם מה? על
3 שם שפסח המקום על בתי אבותינו במצרים, שנאמר:
4 "ואמרתם זבח פסח הוא לה", אשר פסח על בתי בני
5 ישראל במצרים, בגגפו את מצרים, ואת בתינו הציל; ויקד
6 העם, וישתחוו". מצה זו שאנחנו אוכלין, על שם מה?
7 על שם שלא הספיק בצקן של אבותינו להחמיץ, עד
8 שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא,
9 וגאלם מיד, שנאמר: "ויאפו את הבצק אשר הוציאו
10 ממצרים, עגת מצות - כי לא חמץ; כי גרשו ממצרים, ולא
11 יכלו להתממה, וגם צדה לא עשו להם". מרורים אלו
12 שאנחנו אוכלין, על שם מה? על שם שמררו המצרים את
13 חיי אבותינו במצרים, שנאמר: "וימררו את חייהם בעבדה
14 קשה, בחמר ובלבנים, ובכל עבדה בשדה - את כל עבדתם
15 אשר עבדו בהם בפרך". ובכל דור ודור חיב אדם לראות
16 את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים; שלא את אבותינו בלבד
17 גאל, אלא אף אותנו גאל - שנאמר: "ואותנו הוציא משם
18 - למען הביא אותנו, לתת לנו את הארץ אשר נשבע
19 לאבותינו". לפיכך אנו חבים להודות להלל לשבח
20 לפאר לרומם לגדל ולהדר, ולנצח ולברך למי שעשה לנו
21 ולאבותינו את כל הנסים האלו, והוציאנו מעבדות לחרות,
22 ומשעבוד לגאולה, ומגנון לשמחה, ומאכל ליום טוב,
23 ומאפלה לאור גדול; ונאמר לפנינו, הללו יה. "הללו יה:
24 הללו, עבדי ה', הללו את שם ה'. יהי שם ה' מברך וכו'",
25 עד "חלמיש, למעינו מים". ברוך אתה ה' אלהינו מלך
26 העולם, אשר גאלנו וגאל את אבותינו ממצרים, והגיענו
27 ללילה הזה לאכל בו מצה ומרורים. כן ה' אלהינו ואלהי
28 אבותינו, גייענו למועדים ולרגלים אחרים הבאים לקראתנו
29 לשלום, שמחים בבנין עירך וששים בעבודתך, ונאכל שם
30 מן הזבחים ומן הפסחים שגיע דמם על קיר מזבחך לרצון,
31 ונודה לך שיר חדש על גאלתנו ועל פדות נפשנו. ברוך
32 אתה ה', גאל ישראל. בסדר שמברכין וקוראים ההגדה
33 בליל יום טוב ראשון של פסח, כף מברכים וקוראים בליל
34 השני של גלויות; וכן חביב בליל השני בארבעה כוסות,
35 ובשאר הדברים שנעשו בלילה הראשון.

עד כאן נוסח ההגדה ללומדי ספר המצוות

ברוך רחמנא דסייען

הלכות שופר וסוכה ולולב

39 יש בכללן שלש מצוות עשה; וזה הוא פרטן: (א) לשמע
40 קול שופר באחד בתשרי; (ב) לישב בסוכה שבועת ימי החג;
41 (ג) לטל לולב במקדש כל שבועת ימי החג. ובאור מצוות
42 אלו - בפרקים אלו.

פרק א

43
44 א. מצות עשה של תורה, לשמע תרועת השופר בראש
45 השנה, שנאמר: "יום תרועה יהיה לכם". ושופר שתוקעין

46 בו, בין בראש השנה בין ביובל - הוא קרן הכבשים
47 הפפוף; וכל השופרות חוץ מקרן הכבש, פסולין. ואף על
48 פי שלא נתפרש בתורה תרועה בשופר בראש השנה, הרי
49 הוא אומר ביובל: "והעברת שופר תרועה". תעבירו
50 שופר, ומפי השמועה (שנמסרה על ידי משה רבנו) למדו:
51 מה תרועת יובל בשופר, אף תרועת ראש השנה בשופר.
52 ב. במקדש, היו תוקעין בראש השנה בשופר אחד, ושתי
53 חצוצרות מן הצדדין - השופר מאריך (את קולו)
54 והחצוצרות מקצרות, שמצות היום בשופר. ולמה תוקעין
55 עמו בחצוצרות? משום שנאמר: "בחצוצרות וקול שופר -
56 הריעו לפני המלך ה'". אבל בשאר מקומות, אין תוקעין
57 בראש השנה אלא בשופר בלבד.
58 ג. שופר של עבודה זרה - אין תוקעין בו, לכתחלה; ואם
59 תקע בו, יצא. ושל עיר הנדחת - אם תקע, לא יצא. שופר
60 הגזול שתקע בו, יצא ידי חובתו - שאין המצוה אלא
61 בשמיעת הקול, אף על פי שלא נגע בו ולא הגביהו
62 השומע, ואין בקול דין גזול. וכן שופר של עולה, לא יתקע;
63 ואם תקע - יצא, שאין בקול דין מעילה. ואם תאמר: והלא
64 נהנה בשמיעת הקול? מצוות לא להנות נתנו [- אין כאן
65 הנאה]; לפיכך, המדר הגיה משופר, מתר לתקע בו תקיעה
66 של מצוה.
67 ד. שופר של ראש השנה - אין מחללין עליו את יום טוב,
68 ואפלו בדרך שהוא משום שבות [איסור מדרבנן להרבות
69 השביתה]. כיצד? היה השופר בראש האילן או מעבר הנהר
70 ואין לו שופר אלא הוא, אינו עולה באילן ולא שט על פני
71 המים כדי להביאו; ואין צריך לומר שאין חותכין אותו,
72 ואין עושין בו מלאכה, מפני שתקיעת שופר מצות עשה,
73 ויום טוב עשה ולא תעשה. ומתיר לתן לתוכו מים או יין
74 או חמץ ביום טוב, כדי לצחצחו; ולא יתן לתוכו מי רגלים
75 לעולם, מפני הפסול - שלא יהיו מצוות בזויות עליו.
76 ח. שעור השופר - כדי שיאחזנו בידו, ויראה לכאן ולכאן.
77 נסדק לארכו, פסול; לרחבו - אם נשתפר בו בשעור [ממקום
78 הסדק עד לפיו] - פשר, וכאלו נכרת ממקום הסדק. נקב -
79 אם סתמו שלא במינו, פסול; סתמו במינו - אם נשתפר רבו
80 שלם, ולא עכבו הנקבים שנסתמו את התקיעה - הרי זה
81 פשר. קדחו בזכרותו [עם הבשר שבקרן] - פשר, שמין במינו
82 אינו חוצץ. דבק שכרי שופרות עד שהשלימו לאחד, פסול.
83 ו. הוסיף עליו כל שהוא, בין במינו בין שלא במינו - פסול.
84 צפהו זהב מבפנים, או במקום הנחת פה - פסול. צפהו
85 מבחוץ - אם נשתנה קולו ממצות שהיה, פסול; ואם לא
86 נשתנה, פשר. נתן שופר בתוף שופר - אם קול פנימי שמע,
87 יצא; ואם קול חיצוני שמע, לא יצא. הרחיב את [החלק -]
88 הקצר [- מקום התקיעה], וקצר את [הרחב] - פסול.
89 ז. היה ארוך וקצר, פשר. גדרו [ועשאו דק] - בין מבפנים
90 בין מבחוץ, אפלו העמידו על גלדו [עשה כולו שכבה דקה]
91 - פשר. היה קולו עבה או דק או צרוד - פשר, שפול הקולות
92 בשרין בשופר.

בו בית דין; וְאֵכָל בְּזֶמַן שֶׁהָיָה הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם, וְהָיָה בֵּית דִּין 47
הַגָּדוֹל בִּירוּשָׁלַם - הָיָה הַכֹּל תּוֹקְעִין בִּירוּשָׁלַם בְּשַׁבָּת, כֹּל 48
זְמַן שֶׁבֵּית דִּין יוֹשְׁבִין. וְלֹא אֲנָשִׁי יְרוּשָׁלַם בְּלִבָּד, אֲלֵא כֹל 49
עִיר שֶׁהָיְתָה בְּתוֹךְ תַּחֲוֹם יְרוּשָׁלַם, וְהָיְתָה רוֹאֶה יְרוּשָׁלַם - 50
לֹא שֶׁתְּהִיָּה בְּתוֹךְ הַנַּחֲל [בעמק] - וְהָיְתָה שׁוֹמַעַת קוֹל 51
תְּקִיעַת יְרוּשָׁלַם - לֹא שֶׁתְּהִיָּה בְּרֹאשׁ הָהָר - וְהָיְתָה יְכוּלָּה 52
לְבֹא לִירוּשָׁלַם - לֹא שֶׁיְהִיָּה נֶהָר מִפְּסִיק בִּיגִיחָן - אֲנָשִׁי 53
אוֹתָהּ הָעִיר הָיָה תּוֹקְעִין בְּשַׁבָּת בִּירוּשָׁלַם; וְאֵכָל בְּשָׂאֵר עָרֵי 54
יִשְׂרָאֵל, לֹא הָיָה תּוֹקְעִין. 55

ט. וּבְזֶמַן הַזֶּה שֶׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, כֹּל מְקוֹם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ בֵּית 56
דִּין קְבוּעַ - וְהוּא, שֶׁהָיָה סְמוּךְ [מוסמך] בְּאֶרֶץ - תּוֹקְעִין בּוֹ 57
בְּשַׁבָּת. וְאֵין תּוֹקְעִין בְּשַׁבָּת, אֲלֵא בְּבֵית דִּין שֶׁקָּדְשׁוֹ אֶת 58
הַחֹדֶשׁ; וְאֵכָל שָׂאֵר בְּתֵי דִינִין, אֵין תּוֹקְעִין בִּהֶן אֶף עַל פִּי 59
שֶׁהֵן סְמוּכִין. וְאֵין תּוֹקְעִין אֲלֵא בְּפָנֵי בֵּית דִּין בְּלִבָּד, כֹּל זְמַן 60
שֶׁהֵן יוֹשְׁבִין, וְאֶפְלוּ נִנְעָרוּ לַעֲמֹד וְלֹא עָמְדוּ, תּוֹקְעִין 61
בְּפָנֵיהֶן; וְאֵכָל חוּץ לְבֵית דִּין, אֵין תּוֹקְעִין. וְלִמָּה תּוֹקְעִין 62
בְּפָנֵי בֵּית דִּין? מִפְּנֵי שֶׁבֵּית דִּין זְרִיזִין [זהירין] הֵן, וְלֹא יְבֹאֹדוּ 63
הַתּוֹקְעִין לְהַעֲבִיר הַשּׁוֹפָר בְּפָנֵיהֶן בְּרִשּׁוֹת הַרְבֵּים, שֶׁבֵּית דִּין 64
מְזַהְרִין אֶת הָעָם וּמוֹדִיעִין אוֹתָן. 65
י. בְּזֶמַן הַזֶּה, שָׂאֲנוּ עוֹשִׂין שְׁנֵי יָמִים בְּגָלִיּוֹת - בְּדֶרֶךְ 66
שֶׁתּוֹקְעִין בְּרֹאשׁוֹן, תּוֹקְעִין בְּשֵׁנִי; וְאֵם חָל יוֹם רִאשׁוֹן לְהִיּוֹת 67
בְּשַׁבָּת וְלֹא הָיָה בְּמָקוֹם בֵּית דִּין הָרְאוּיִין לְתַקַּע, תּוֹקְעִין 68
בְּשֵׁנִי בְּלִבָּד. 69

יום שבת קודש ו' אייר ה'תשע"ב

פרק ג

א. כְּמָה תְּקִיעוֹת חֵיב אָדָם לְשֹׁמַע בְּיוֹם טוֹב שֶׁל רֹאשׁ 72
הַשָּׁנָה? תִּשַּׁע תְּקִיעוֹת. לְפִי שֶׁנֶּאֱמָרָה תְּרוּעָה בִּיּוֹבֵל וּבְרֹאשׁ 73
הַשָּׁנָה שְׁלֹשָׁה פְּעָמִים, וְכָל תְּרוּעָה - [תקיעה] פְּשׁוּטָה 74
לְפָנֶיהָ וּפְשׁוּטָה לְאַחֲרֶיהָ; וּמִפִּי הַשְּׁמוּעָה [ממרט"ה] לְמֹדוֹ, 75
שֶׁכָּל תְּרוּעוֹת שֶׁל חֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי, אֶחָד הֵן, בֵּין בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה 76
בֵּין בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים שֶׁל יוֹבֵל, תִּשַּׁע תְּקִיעוֹת תּוֹקְעִין בְּכָל 77
אֶחָד מִשְּׁנֵיהֶן - תְּקִיעָה וְתְרוּעָה וְתִקְיעָה, תְּקִיעָה וְתְרוּעָה 78
וְתִקְיעָה, תְּקִיעָה וְתְרוּעָה וְתִקְיעָה. 79

ב. תְּרוּעָה זֹאת הָאֱמוּנָה בְּתוֹרָה, וְנִסְתַּפֵּק לָנוּ בָּהּ סֶפֶק לְפִי נ- 80
מִפְּנֵי אֲרֹף הַשָּׁנִים וְרֹב הַגָּלִיּוֹת, וְאֵין אֲנוּ יוֹדְעִין הֵיאָף הֵיאָ: 81
אֵם הֵיאָ הִלְלָה [קולות קצרים תכופים] - שֶׁמִּלְלִין הַנָּשִׁים 82
בְּהִינָתָן בְּשָׁעָה שֶׁמִּיבְבִּין [על מת], אוֹ הָאֲנָחָה בְּדֶרֶךְ שֶׁיֵּאָנַח 83
הָאָדָם פַּעַם אַחֵר פַּעַם שֶׁיֵּדְאָג לְבּוֹ מְדָבָר גָּדוֹל, אוֹ שְׁנִיָּהּ 84
כְּאַחֵד - הָאֲנָחָה וְהִלְלָה שֶׁדְּרָכָה לְבֹא אַחֲרֶיהָ - הֵן הַנִּקְרָאִין 85
תְּרוּעָה; שֶׁכָּף דֶּרֶךְ הַדּוּאָג, מִתְאַנֵּחַ תַּחֲלָה, וְאַחֵר כָּף מִלֵּל; 86
לְפִיכָף אֲנוּ עוֹשִׂין הַכֹּל, הָאֲנָחָה וְהִלְלָה. 87

ג. וְהִלְלָה, הֵיאָ שָׂאֲנוּ קוֹרְאִין תְּרוּעָה; וְהָאֲנָחָה זֹאת אַחֵר 88
זֹאת הֵיאָ שָׂאֲנוּ קוֹרְאִין אוֹתָהּ שְׁלֹשָׁה שְׁבָרִים. נִמְצָא סֵדֶר 89
הַתְּקִיעוֹת כָּךְ הוּא: מְבָרָךְ, וְתוֹקַע תְּקִיעָה וְאַחֲרֶיהָ שְׁלֹשָׁה 90
שְׁבָרִים וְאַחֲרֶיהָ תְּרוּעָה וְאַחֲרֶיהָ תְּקִיעָה, וְחוֹזֵר כְּפָסֶדֶר הַזֶּה 91

ח. הַתּוֹקַע בְּתוֹךְ הַבּוֹר אוֹ בְּתוֹךְ הַמַּעְרָה - אוֹתָם הַעוֹמְדִים 1
בְּתוֹךְ הַבּוֹר וְהַמַּעְרָה, יֵצְאוּ. וְהַעוֹמְדִים בַּחוּץ - אֵם קוֹל 2
שׁוֹפָר שָׁמְעוּ, יֵצְאוּ; וְאֵם קוֹל הַכֶּרֶה [תח] שָׁמְעוּ, לֹא יֵצְאוּ. 3
וְכֵן הַתּוֹקַע לְתוֹךְ הַחֲבִית הַגָּדוֹלָה וְכִיּוֹצֵא בָּהּ - אֵם קוֹל 4
שׁוֹפָר שָׁמְעוּ, יֵצְאוּ; וְאֵם קוֹל הַכֶּרֶה שָׁמְעוּ, לֹא יֵצְאוּ. 5

פרק ב

א. הַכֹּל חֵיבִין לְשֹׁמַע קוֹל שׁוֹפָר, כִּהְיִים לְיָמִים וְיִשְׂרָאֵלִים 7
וְגֵרִים וְעַבְדִּים מִשְׁחֻרָרִים; וְאֵכָל נָשִׁים וְעַבְדִּים וְקַטְנִים, 8
פְּטוּרִין. מִי שֶׁחָצִיף עֶבֶד וְחָצִיף בֶּן חוֹרִין, וְטַמְטוּם 9
וְאַנְדְּרוֹגִינִס [ספקי זכר ספקי נקבה] - חֵיבִין. 10

ב. כֹּל מִי שֶׁאֵינוֹ חֵיב בְּדָבָר, אֵינוֹ מוֹצִיא אֶת הַחֵיב יָדִי 11
חוּבְתוֹ; לְפִיכָף, אִשָּׁה אוֹ קָטָן שֶׁתִּקְעוּ בַּשּׁוֹפָר, הַשּׁוֹמֵעַ מֵהֶן 12
לֹא יֵצֵא. אַנְדְּרוֹגִינִס [שיש בו כל הסימנים, והוא מין בפני 13
עצמו] מוֹצִיא אֶת מִינוֹ, וְאֵינוֹ מוֹצִיא אֶת שְׁאֵינוֹ מִינוֹ; 14
טַמְטוּם [שלא ניכר בו סימנים] אֵינוֹ מוֹצִיא לֹא אֶת מִינוֹ, וְלֹא 15
אֶת שְׁאֵינוֹ מִינוֹ - שֶׁהַטַּמְטוּם שֶׁנִּקְרַע [- נותח], אֶפְשָׁר 16
שִׁימָצֵא זָכָר וְאֶפְשָׁר שִׁימָצֵא נִקְבָּה. 17

ג. וְכֵן מִי שֶׁחָצִיף עֶבֶד וְחָצִיף בֶּן חוֹרִין, אֵינוֹ מוֹצִיא אֶפְלוֹ 18
לְעַצְמוֹ, שְׁאֵין צַד עֲבֻדוֹת שָׁבוּ מוֹצִיא צַד חֲרוּת שָׁבוּ; וְאֵלֹא 19
כִּי צַד יוֹצֵא יָדִי חוּבְתוֹ? שִׁישְׁמַע מִכֶּן חוֹרִין שִׁיתַּקַּע לוֹ. 20

ד. הַמִּתְעַפֵּס בַּתְּקִיעַת שׁוֹפָר לְהַתְלַמֵּד, לֹא יֵצֵא יָדִי חוּבְתוֹ; 21
וְכֵן הַשּׁוֹמֵעַ מִן הַמִּתְעַפֵּס, לֹא יֵצֵא. נִתְפַּנֵּן שׁוֹמֵעַ לְצֹאת יָדִי 22
חוּבְתוֹ וְלֹא נִתְפַּנֵּן הַתּוֹקַע לְהוֹצִיא, אוֹ שֶׁנִּתְפַּנֵּן הַתּוֹקַע 23
לְהוֹצִיא וְלֹא נִתְפַּנֵּן הַשּׁוֹמֵעַ לְצֹאת - לֹא יֵצֵא יָדִי חוּבְתוֹ; עַד 24
שִׁיתְפַּנֵּן שׁוֹמֵעַ וּמִשְׁמִיעַ. 25

ה. מִי שֶׁתַּקַּע וְנִתְפַּנֵּן לְהוֹצִיא כֹּל הַשּׁוֹמֵעַ תְּקִיעָתוֹ, וְשָׁמַע 26
הַשּׁוֹמֵעַ וְנִתְפַּנֵּן לְצֹאת יָדִי חוּבְתוֹ - יֵצֵא, אֶף עַל פִּי שְׁאֵין 27
הַתּוֹקַע מִתְפַּנֵּן לָזֶה פְּלוּנִי שֶׁשָּׁמַע תְּקִיעָתוֹ, וְאֵינוֹ יוֹדְעוֹ; 28
שֶׁהֵרִי נִתְפַּנֵּן לְכָל מִי שִׁישְׁמַעֵנוּ. לְפִיכָף, מִי שֶׁהָיָה מִהֲלֹךְ 29
בְּדֶרֶךְ אוֹ יוֹשֵׁב בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, וְשָׁמַע הַתְּקִיעוֹת מִשְׁלִית צָבוּר 30
- יֵצֵא, אֵם נִתְפַּנֵּן לְצֹאת; שֶׁהֵרִי שְׁלִית צָבוּר מִתְפַּנֵּן לְהוֹצִיא 31
אֶת הַרְבֵּים יָדִי חוּבְתָן. 32

ו. יוֹם טוֹב שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁחָל לְהִיּוֹת בְּשַׁבָּת, אֵין תּוֹקְעִין 33
בַּשּׁוֹפָר בְּכָל מְקוֹם, אֶף עַל פִּי שֶׁהַתְּקִיעָה מִשּׁוּם שְׁבוּת 34
[איסור מדרבנן להרבות השביתה]. וּמִן הַדִּין הָיָה שֶׁתּוֹקְעִין - 35
יְבֹא עֲשֵׂה שֶׁל תּוֹרָה, וְיִדְחָה שְׁבוּת שֶׁל דְּבָרֵיהֶם - וְלִמָּה 36
אֵין תּוֹקְעִין? גִּזְרָה, שָׁמָּה יִטְלָנוּ בִּזְדוֹ, וְיוֹלִיכוּ לָמִי שִׁיתַּקַּע 37
לוֹ, וְיַעֲבִירוּ אֲרַבַּע אֲמוֹת בְּרִשּׁוֹת הַרְבֵּים אוֹ מוֹצִיא מִרְשּׁוֹת 38
לְרִשּׁוֹת, וְיְבֹא לִידֵי אֶסוּר סְקִילָה - שֶׁהַכֹּל חֵיבִין בַּתְּקִיעָה, 39
וְאֵין הַכֹּל בְּקִיָּאִין לְתַקַּע. 40

ז. הַתֵּינוּקוֹת שֶׁלֹּא הִגִּיעוּ לְחֻנוּף - אֵין מְעַכְבִּין אוֹתָן מִלְתַּקַּע 41
בְּשַׁבָּת שְׁאֵינָה יוֹם טוֹב שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, כְּדִי שִׁיְלַמְדוּ; וּמִתָּר 42
לְגַדּוֹל לְהַתְעַפֵּס עִמָּהֶן כְּדִי לְלַמֵּד בְּיוֹם טוֹב - בֵּין קָטָן 43
שֶׁהִגִּיעַ לְחֻנוּף, בֵּין קָטָן שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לְחֻנוּף; שֶׁהַתְּקִיעָה אֵין 44
אֶסוּרָה אֲלֵא מִשּׁוּם שְׁבוּת. 45

ח. כִּשְׁגָּזְרוּ שֶׁלֹּא לְתַקַּע בְּשַׁבָּת, לֹא גָזְרוּ אֲלֵא בְּמָקוֹם שְׁאֵין 46

1 שלשה פעמים; ותקע תקיעה ואחריה שלשה שכרים
2 ואחריה תקיעה, וחזר בסדר הזה שלשה פעמים; ותקע
3 תקיעה ואחריה תרועה ואחריה תקיעה, וחזר בסדר הזה
4 שלשה פעמים. נמצא מנין התקיעות שלשים - כדי
5 להסתלק מן הספק.
6 ד. שעור תרועה, כשתי תקיעות; שעור שלשה שכרים,
7 בתרועה. הרי שתקע והריע ותקע תקיעה ארבה, ומשך בה
8 כשנים בראשונה [פי שנים מהתקיעה] - אין אומרים:
9 'תחשב כשתי תקיעות, ויריע אחריה ויחזר ויתקע'; אלא
10 אפלו משך בה כל שעה, אינה אלא תקיעה אחת; וחזר
11 ותקע ומריע ותקע, שלשה פעמים.
12 ה. שמע תקיעה אחת בשעה זו, ושניה בשעה שניה - אפלו
13 שהיה כל היום כלו - הרי אלו מצטרפין, ויצא ידי חובתו;
14 והוא, שישמע כל בכא מהן על סדרה, לא שישמע תרועה
15 ואחריה שתי תקיעות, או שתי תקיעות ואחריהן תרועה
16 וכיוצא בזה [רק במתכונת של - תקיעה תרועה ותקיעה].
17 ו. שמע תשע תקיעות מתשעה בני אדם כאחד, לא יצא
18 אפלו ידי אחת; תקיעה מזה ותרועה מזה ותקיעה משלישי
19 בזה אחר זה, יצא, ואפלו בסרוגין, ואפלו כל היום כלו.
20 ואינו יוצא ידי חובתו, עד שישמע כל התשע תקיעות;
21 שכלן מצוה אחת הן, ולפיכך מעכבות זו את זו.
22 ז. הצבור, חייבין לשמע התקיעות על סדר הברכות. ביצד?
23 אומר שליח צבור אבות וגבורות וקדשת השם ומלכיות,
24 ותקע שלש; ואומר זכרונות, ותקע שלש; ואומר שופרות,
25 ותקע שלש; ואומר עבודה והודיה וברכת כהנים.
26 ח. שלש ברכות אמצעיות אלו של ראש השנה ושל יום
27 הכפורים של יובל - שהן מלכיות וזכרונות ושופרות -
28 מעכבות זו את זו. וצריך לומר בכל ברכה מהן עשרה
29 פסוקין מעין הברכה - שלשה פסוקין מן התורה, ושלשה
30 מספר תלים, ושלשה מן הנביאים, ואחד מן התורה משלים
31 בו. ואם השלים בנביא, יצא. ואם אמר פסוק אחד מן
32 התורה ואחד מן הנביאים ואחד מן הנביאים, יצא; אפלו
33 אמר: 'ויבחרתך ה' אלהינו כתוב לאמר', ואמר פסוק של
34 תורה והפסיק, שוב אינו צריך כלום.
35 ט. אין מזכירין זכרונות מלכיות ושופרות של פרענות.
36 זכרונות - כגון: 'ויזכר כי בשר המה וכו'; מלכיות -
37 כגון: 'בחמה שפוכה אמלך עליכם'; שופרות - כגון:
38 'תקעו שופר בגבעה, תצצה ברמה וכו'". ולא זכרון יחיד
39 אפלו לטובה - כגון 'זכרני, ה', ברצון עמך', 'זכרה לי
40 אלהי לטובה'. ופקדונות אינן בזכרונות - כגון 'פקד
41 פקדתי אתכם'. ויש לו להזכיר פרענות של אמות העולם
42 - כגון: 'ה' מלך, ירגזו עמים', 'זכר, ה', לבני אדם את
43 יום ירושלים', 'וארני ה' בשופר ותקע, והלף בסעירות
44 תימן'. 'שמע, ישראל: ה' אלהינו, ה' אחד', 'אתה הראת
45 לדעת וכו'". 'וידעת היום, והשבת אל לבך, כי ה' הוא
46 האלהים, בשמים ממעל ועל הארץ מתחת, אין עוד' - כל
47 פסוק מאלו, מלכות הוא ענינו, אף על פי שאין בו זכר

מלכות, והרי הוא כמו 'ה' ימלך לעולם ועד', 'ויהי
בישרון מלך וכו'".
י. המנהג הפשוט בסדר תקיעות של ראש השנה בצבור,
כך הוא: אחר שקוראין בתורה ומזכירין הספר, יושבין כל
העם, ואחד עומד ומברך: 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך
העולם, אשר קדשנו במצוותיו וצונו לשמע קול שופר',
וכל העם עונים 'אמן'; וחזר ומברך 'שהחנינו, וכל העם
עונים 'אמן'. ותקע שלשים תקיעות שאמרנו מפני הספק,
על הסדר. ואומרים קדיש, ועומדין ומתפללין תפלת מוסף.
ואחר שגומר שליח צבור ברכה רביעית שהיא מלכיות,
תקע תקיעה שלשה שכרים תרועה ותקיעה, פעם אחת;
ומברך ברכה חמישית שהיא זכרונות, ואחר שגמרה תוקע
תקיעה שלשה שכרים תקיעה; ומברך ברכה ששית שהיא
שופרות, ואחר שגמרה תוקע תקיעה תרועה ותקיעה פעם
אחת, וגומר התפלה.
יא. זה שתוקע כשהן יושבין, הוא שתוקע על סדר ברכות
כשהן עומדין, ואינו מדבר בין תקיעות שמישב לתקיעות
שעל הסדר [שבתפילת העמידה]; ואם סח ביניהן - אף
על פי שעבר, אינו חוזר ומברך.
יב. בדין היה שיתקעו על כל ברכה, כל בכא מהן שלשה
פעמים בדרך שתקעו כשהן יושבין; אלא כיון שיצאו מידי
ספק בתקיעות שמישב, אין מטרחיין על הצבור לחזר בהן
כלן על סדר ברכות, אלא די להן בכא אחת על כל ברכה,
כדי שישמעו תקיעות על סדר ברכות. וכל הדברים האלו,
בצבור; אבל ביחיד - בין ששמע על סדר ברכות בין שלא
שמע על הסדר, בין מעמד בין מישב - ואין בזה מנהג.
יג. התקיעות אינן מעכבות את הברכות, והברכות אינן
מעכבות את התקיעות. שתי עירות, באחת יודע בודאי שיש
שם מי שיברך להן תשע ברכות ואין שם תוקע, ובשניה
ספק יש שם תוקע ספק אין שם - הולך לשניה; שהתקיעה
מדברית תורה, והברכות מדברית סופרים.

פרק ד

א. שעור הסכה - גבהה - אין פחות מעשרה טפחים, ולא
יתר על עשרים אמה; ורחבה - אין פחות משבעה טפחים
על שבעה טפחים, ויש [מוחר] לו להוסיף ברחבה אפלו
כמה מילין. היתה פחותה מעשרה, או משבעה על שבעה,
או גבוהה על עשרים אמה כל שהוא - הרי זו פסולה.
ב. ספה שאין לה שלש דפנות, פסולה. הרי לה שתי דפנות
גמורות זה בצד זה כמין גם [ג' יוונית - שהיא כר"ש שלנו]
- עושה דפן שיש ברחבו יתר על טפח, ומעמידו בפחות
משלשה סמוך לאחד משתי הדפנות, ודי; וצריך לעשות
לה צורת פתח, מפני שאין לה שלש דפנות גמורות. וכבר
בארנו בהלכות שבת, שצורת פתח האמורה בכל מקום,
אפלו קנה מכאן וקנה מכאן, וקנה על גביהן אף על פי
שאינו מגיע להן [אינו נוגע בהן].
ג. הרי לה שתי דפנות זה כנגד זה וביניהן מפלש [פתוח

אָת הַמַּחְצוֹת הַתַּחְתּוֹנוֹת, כְּאֵלּוּ הֵן עוֹלוֹת לְמַעַלָּה עַל שְׁפַת
הַסִּכּוֹף.

יב. סִכָּה שֵׁשׁ לָהּ פִּתְחִים רַבִּים, וְיֵשׁ בְּכִתְלֶיהָ חֲלוֹנוֹת הֶרְבֵּה
- הָרִי זֶה כְּשֶׁרָא, וְאָף עַל פִּי שְׁפוּרִין [- פֶּתוּחַ] מִרְבֵּה עַל
הַעוֹמֵד [- הַסִּתּוּם]; וּבִלְבָד שְׁלֹא יִהְיֶה שֵׁם פֶּתַח יִתֵּר עַל עֶשֶׂר
[אַמוֹת]. אָבָל אִם הָיָה שֵׁם פֶּתַח יִתֵּר עַל עֶשֶׂר - אָף עַל פִּי
שֵׁשׁ לֹא צוּרַת פֶּתַח, צָרִיךְ שְׁלֹא יִהְיֶה הַפּוּרִין מִרְבֵּה עַל
הַעוֹמֵד.

יג. סִכָּה שְׁאוּרָה [גוּבָה חֲלָלָה] גְּבוּהָ מֵעֶשְׂרִים אַמָּה,
וּמַעֲטָה בְּכָרִים וּכְסָתוֹת - אֵינוֹ מַעוּט, וְאִפְּלוּ בְטָלָם [- חֲשֵׁב
לְהַשְׁאִירָם שָׁם]. מַעֲטָה בְּתֵכֶן וּבְטָלוֹ - הָרִי זֶה מַעוּט, וְאֵין
צָרִיךְ לֹמַר עֶפֶר וּבְטָלוֹ; אָבָל בְּעֶפֶר סֵתָם [לֹא בִיטוּל],
אֵינוֹ מַעוּט. הֵיתָה גְּבוּהָ מֵעֶשְׂרִים, וְהוֹצִיץ [עַנְפִּים דַּקִּים]
יֹרְדִין לְתוֹךְ עֶשְׂרִים - אִם הֵיתָה צֵלְתָן מִרְבֵּה מִחֲמַתָּן,
יִחָשְׁבוּ כִּגְג עֵבֶה וּכְשֶׁרָא.

יד. בְּנֵה אֲצִטְבָּה [סֹפֶט] בֵּה כִּנְגֵד דִּפֵּן הָאֲמָצְעִית [מִג']
הַדְּפוּנוֹת עַל פְּנֵי כְּלָה [מִדּוּפִן לְדּוּפִן] - אִם יֵשׁ בְּאֲצִטְבָּא
שְׁעוֹר רַחֲב הַסִּכָּה, כְּשֶׁרָא. בְּנֵה אֲצִטְבָּה מִן הַצֵּד [בֵּא' מִב']
הַדְּפוּנוֹת - אִם יֵשׁ מִשְׁפַּת אֲצִטְבָּה וְלִכְתֹּל אַרְבַּע אַמוֹת,
פְּסוּלָה; פָּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמוֹת, כְּשֶׁרָא. בְּנֵה אֲצִטְבָּה
בְּאֲמָצְעָה - אִם יֵשׁ מִשְׁפַּת אֲצִטְבָּה וְלִכְתֹּל אַרְבַּע אַמוֹת לְכָל
רוּחַ, פְּסוּלָה; פָּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמוֹת, כְּשֶׁרָא, וּכְאֵלּוּ הַמַּחְצוֹת
נוֹגְעוֹת בְּאֲצִטְבָּה, וְהָרִי מִן הָאֲצִטְבָּה עַד הַסִּכּוֹף פָּחוֹת
מֵעֶשְׂרִים אַמָּה. בְּנֵה בֵּה עַמּוּד, וְיֵשׁ בּוֹ הַכֶּשֶׁר סִכָּה [ד']
טַפְחִים עַל ד' טַפְחִים] - פְּסוּלָה, שְׁאִין אֵלּוּ מִחְצוֹת הַנִּפְרוֹת,
וְנִמְצָא עַל גֵּב הָעַמּוּד סִכּוֹף כְּשֶׁר בְּלֹא דְּפוּנוֹת.

טו. הֵיתָה פָּחוֹתָה מֵעֶשְׂרָה, וְחֻקָּה בֵּה [חֲפֹר קוֹרְעִיתָה]
לְהַשְׁלִימָה לְעֶשְׂרָה - אִם יֵשׁ מִשְׁפַּת חֻקָּה וְלִכְתֹּל שְׁלֹשָׁה
טַפְחִים, פְּסוּלָה; פָּחוֹת מִכֵּן, כְּשֶׁרָא, שְׁכַל פָּחוֹת מִשְׁלֹשָׁה
הָרִי הוּא כְּדֹבִק, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ בְּהִלְכוֹת שִׁבְתָּ.

טז. דְּפָנֵי סִכָּה - כְּשֶׁרִין מִן הַכֹּל; שְׁאִין אָנוּ צָרִיכִין אֶלָּא
מִחֲצָה מִכָּל מְקוֹם, וְאִפְּלוּ מִבְּעַלֵּי חַיִּים. וְעוֹשֶׂה אֹדָם אֵת
חֲבֵרוֹ דִּפֵּן בְּיוֹם טוֹב, כְּדִי שִׂיאֲכֹל וְיִשְׁתֶּה וְיִישֵׁן בִּסְכָה
כְּשֶׁרָא שֶׁחֲבֵרוֹ דִּפֵּן לָהּ; וְהוּא, שִׁיעֲשֶׂה אוֹתוֹ שְׁלֹא לְדַעַת
זֶה שֶׁנַּעֲשֶׂה דִּפֵּן; אָבָל אִם עָשָׂה לְדַעַת, אֲסוּר בְּיוֹם טוֹב,
וּמִתֵּר בְּשֶׁאֵר יָמֵי הַחֹג. וְכֵן עוֹשֶׂה בְּכָלִים דִּפֵּן רִבְעִית בְּיוֹם
טוֹב; אָבָל דִּפֵּן שְׁלִישִׁית, לֹא יַעֲשֶׂה אוֹתָהּ בְּכָלִים בְּיוֹם
טוֹב, לְפִי שֶׁהוּא מְכַשִּׁיר הַסִּכָּה, וְאֵין עוֹשִׂין אֶהֱל עֲרָאִי
בְּיוֹם טוֹב.

פָּרָק ה'

א. הַסִּכּוֹף שֶׁל סִכָּה, אֵינוֹ כְּשֶׁר מִכָּל דְּבָר. אֵין מְסַכְכִּין אֶלָּא
בְּדָבָר שְׂגוּלָיו מִן הָאֶרֶץ, שְׁנוּעֶקֶר מִן הָאֶרֶץ, וְאֵינוֹ מְקַבֵּל
טְמֵאָה, וְאֵין רִיחוֹ רַע, וְאֵינוֹ נוֹשֵׁר וְנוֹבֵל תָּמִיד.

ב. סִכּוֹף בְּדָבָר שְׂאִין גְּדוּלָיו מִן הָאֶרֶץ, אוֹ בְּמַחְבֵּר, אוֹ בְּדָבָר
שֶׁמְקַבֵּל טְמֵאָה - פְּסוּלָה. אָבָל אִם עֶבֶר וְסִכּוֹף בְּדָבָר הַנוֹבֵל,
אוֹ בְּדָבָר שֶׁרִיחוֹ רַע - כְּשֶׁרָא; שְׁלֹא אֲמָרוּ אֵין מְסַכְכִּין בְּאֵלּוּ,

1 מִב' צִדִּדִּים] - עוֹשֶׂה דִּפֵּן שֵׁשׁ בְּרַחֲבוֹ אַרְבַּעַת טַפְחִים
2 וּמַעֲמִידוֹ בְּפָחוֹת מִשְׁלֹשָׁה סִמּוֹף לְאַחַת מִשְׁתֵּי
3 הַדְּפוּנוֹת, וּכְשֶׁרָא; וְצָרִיךְ לַעֲשׂוֹת לָהּ צוּרַת פֶּתַח. קָנִים
4 הַיּוֹצֵאִים מִסִּכּוֹף הַסִּכָּה לְפָנֵי הַסִּכָּה, וְדִפֵּן אַחַת נִמְשַׁכֶּת עִמָּהֶן
5 - הָרִי הֵן בִּסְכָה.

ד. דְּפוּנוֹת שֶׁהֵיוּ דְּבוּקוֹת בְּגֵג [- סִכָּה] הַסִּכָּה, וְלֹא הֵיוּ מְגִיעוֹת
7 לְאֶרֶץ - אִם גְּבוּהוֹת מִן הָאֶרֶץ שְׁלֹשָׁה טַפְחִים, פְּסוּלָה; פָּחוֹת
8 מִכֵּן, כְּשֶׁרָא. הֵיוּ הַדְּפוּנוֹת דְּבוּקוֹת בְּאֶרֶץ, וְלֹא הֵיוּ מְגִיעוֹת
9 לְסִכּוֹף - אִם גְּבוּהוֹת עֶשְׂרָה טַפְחִים - אָף עַל פִּי שֶׁהֵן רַחוּקִין
10 מִן הַגֵּג כְּמֵה אַמוֹת, כְּשֶׁרָא, וּבִלְבָד שֶׁהֵיוּ הַדְּפוּנוֹת מְכֻוֹנוֹת
11 תַּחַת שְׁפַת הַגֵּג; הִרְחִיק אֵת הַגֵּג מִן הַדִּפֵּן שְׁלֹשָׁה טַפְחִים,
12 פְּסוּלָה; פָּחוֹת מִכֵּן, כְּשֶׁרָא. תֵּלָה מִחֲצָה שְׂגֻבָּהָ אַרְבַּעַת
13 [טַפְחִים] וּמַעֲשֶׂה בְּאֲמָצְעַי [- לֹא צְמוּדָה לִגֵּג וְלֹא לְקַרְעוֹ],
14 בְּפָחוֹת מִשְׁלֹשָׁה סִמּוֹף לְאֶרֶץ, וּבְפָחוֹת מִשְׁלֹשָׁה סִמּוֹף לִגֵּג -
15 הָרִי זֶה כְּשֶׁרָא.

ה. הָעוֹשֶׂה סִכָּתוֹ בֵּין הָאֵילָנוֹת, וְהָאֵילָנוֹת דְּפוּנוֹת - אִם הֵיוּ
17 חֲזָקִים, אוֹ שֶׁקָּשֶׁר אוֹתָם וְחֻקָּה אוֹתָם עַד שְׁלֹשָׁה תַּהֲיֶה הָרוּחַ
18 הַמְּצוּיָה מְנִידָה אוֹתָם תָּמִיד, וּמִלֹּא בֵּין הָאֲמִירִים [הַעֲנַפִּים]
19 בְּתֵכֶן וּבְקֶשֶׁת כְּדִי שְׁלֹא תִּנְדֵּי אוֹתָם הָרוּחַ, וְקָשֶׁר אוֹתָם - הָרִי
20 זֶה כְּשֶׁרָא; שְׁכַל מִחֲצָה שְׁאִינָה יְכוּלָה לַעֲמֹד בְּרוּחַ מְצוּיָה שֶׁל
21 יְבֶשֶׁה, אֵינָה מִחֲצָה.

ו. הָעוֹשֶׂה סִכָּתוֹ בְּרֹאשׁ הָעֵצָה, אוֹ בְּרֹאשׁ הַסְּפִינָה - כְּשֶׁרָא,
23 וְעוֹלִין לָהּ בְּיוֹם טוֹב. בְּרֹאשׁ הָאֵילָן, אוֹ עַל גְּבִי הַגָּמֶל -
24 כְּשֶׁרָא, וְאֵין עוֹלִין לָהּ בְּיוֹם טוֹב; לְפִי שֶׁאֲסוּר לַעֲלוֹת בְּאֵילָן
25 אוֹ עַל גְּבִי בְּהֵמָה. הֵיוּ מְקַצֵּת הַדְּפוּנוֹת עֲשׂוּיֹת בִּידֵי אָדָם,
26 וּמְקַצֵּתֵן אֵילָנוֹת - רוֹאִין: כָּל שְׂאֵלֵי נִטְלוֹ הָאֵילָנוֹת, הֵיא
27 יְכוּלָה לַעֲמֹד בְּדְּפוּנוֹת שֶׁבִּידֵי אָדָם - עוֹלִין לָהּ בְּיוֹם טוֹב.

ז. סִכָּה שְׂאִין לָהּ גֵּג, פְּסוּלָה. כִּיצַד? כְּגוֹן שֶׁהֵיוּ רֹאשֵׁי
29 הַדְּפוּנוֹת דְּבוּקוֹת זֶה בְּזֶה כְּמִין [גֵּג] - צָרִיךְ, אוֹ שֶׁסִּמּוֹף רֹאשׁ
30 דִּפֵּן הַסִּכָּה לִכְתֹּל; וְאִם הָיָה לָהּ גֵּג אִפְּלוּ טַפַּח, אוֹ שֶׁהִגְבִּיָּה
31 הַדִּפֵּן הַסִּמּוֹף לִכְתֹּל מִן הַקֶּרֶקֶט טַפַּח - הָרִי זֶה כְּשֶׁרָא. סִכָּה
32 עֲגוּלָה - אִם יֵשׁ בְּהִקְפָּה כְּדִי לְרַבֵּעַ בֵּה שְׂבָעָה טַפְחִים עַל
33 שְׂבָעָה טַפְחִים - אָף עַל פִּי שְׁאִין לָהּ זְוִיּוֹת, הָרִי זֶה כְּשֶׁרָא.

ח. סִכּוֹף עַל גְּבִי אֲכַסְדֶּרֶה [מִרְפֶּסֶת בַּעֲלַת ב' דְּפוּנוֹת אַחַת מִזֵּל
35 הַשְּׁנִיָּה] שֵׁשׁ לָהּ פְּצִימִין [עַמּוּדִים בְּקֻצֵּת הַדְּפוּנוֹת] - בֵּין שֶׁהֵיוּ
36 נִרְאִין מִבְּפָנִים וְאֵין נִרְאִין מִבְּחוּץ, בֵּין שֶׁהֵיוּ נִרְאִין מִבְּחוּץ
37 וְאֵין נִרְאִין מִבְּפָנִים - כְּשֶׁרָא.

ט. לֹא הֵיוּ לָהּ פְּצִימִין - פְּסוּלָה, מִפְּנֵי שֶׁהֵיא סִכָּה הָעֲשׂוּיָה
39 כְּמָבוּי; שֶׁהָרִי אֵין לָהּ אֶלָּא שְׁנֵי צִדֵּי הָאֲכַסְדֶּרֶה, וְאֲמָצְעִי
40 הָאֲכַסְדֶּרֶה אֵין בּוֹ כְּתֵל, וְשֶׁכִּנְגֵּדוֹ אֵין בּוֹ פְּצִימִין.

י. סִכּוֹף עַל גְּבִי מָבוּי [שְׁפִתוֹת מִשְׁנֵי צִדִּדִּים] שֵׁשׁ לוֹ לְחִי [קוֹרָה]
42 בְּקֻצֵּתוֹ, אוֹ עַל גְּבִי בְּאֶר שֵׁשׁ לָהּ פִּסִּין [קִירוֹת בְּצוּרַת זְוִית
43 מֵאַרְבַּע פִּינוֹת מִסְבִּיב] - הָרִי זֶה סִכָּה כְּשֶׁרָא לְאוֹתָהּ שִׁבְתָּ
44 שְׁבוּתוֹף הַחֹג בְּלִבָּר; מִתּוֹךְ שְׁלֹחֵי זֶה וּפִסִּין אֵלּוּ מִחְצוֹת
45 לְעִנְיָן שִׁבְתָּ, נִחָשֵׁב אוֹתָן מִמְּחֻצוֹת לְעִנְיָן סִכָּה.

יא. נָעֵץ אַרְבַּעַת קִנְדָּסִים [עַמּוּדִים] עַל אַרְבַּע זְוִיּוֹת הַגֵּג,
47 וְסִכּוֹף עַל גְּבִין - הוֹאִיל וְהַסִּכּוֹף עַל שְׁפַת הַגֵּג, כְּשֶׁרָא, וְרוֹאִין

47 סכה אלא שלא יניח הספה ויצא. וצריך להזהר שלא יהיו
48 הוצין [סיבים] ועלין של סכך יורדין לתוך עשרה טפחים,
49 כדי שלא יצר לו בישיבתו. סכה במיני מתכות, או
50 בעצמות ועורות – פסולה, מפני שאינן גדולי קרקע. הדלה
51 [היטה] עלי גפנים וכיוצא בהן, עד שנעשו סכה – פסולה,
52 שהרי לא נעקרו. סכה בכלי העץ ובמחצלות העשויות
53 לשכיבה, וכיוצא בהן – פסולה, מפני שהן מקבלין טמאה.
54 וכן אם סכה בשכרי פלים ובליותיהן [בגדים בלויים] –
55 פסולה; הואיל והיו מקבלין טמאה, שמה לסכך בשכרים
56 שעדין לא טהרו.
57 ג. סכה באכלין – פסולה, מפני שהן מקבלין טמאה. סוכי
58 [- ענפי] תאנים ובהן תאנים, פרילין [זמורות] ובהן ענבים,
59 מכבדות [ענפי דקל] ובהן תמרים, וכן כל פיוצא בהן –
60 רואין: אם פסלת מרבה על האכלין, מסכין בהן; ואם
61 לאו, אין מסכין בהן. סכך בירקות שאם ייבשו ויבולו ולא
62 ישאר בהן ממש – אף על פי שהן עתה לחים – הרי מקומן
63 נחשב פאלו הוא אור, וכאלו אינם.
64 ד. סכה בפשטי העץ [- פשתן] שלא דק [כתש] אותן ולא
65 נפצן [- סירוסם] – כשרה, שעדין עץ הוא; ואם דק ונפץ
66 אותן, אין מסכין בו – מפני שנשתנת צורתו, וכאלו אינו
67 מגדולי קרקע. מסכין בתכלים של סיב [סיבי העץ] ושל
68 חלף [מן עשב] וכיוצא בהן, שהרי צורתן עומדת, ואין
69 התכלים פלים.
70 ה. סכה בחצים – בזכרים [סוג חיצים שתוחבים אותם בתוך
71 נקב המצוי ב"ראש" שמברזל], כשרה; בנקבות [- סוג חיצים
72 שחוקקים בתוכם כדי להכניס ראש מברזל], פסולה; אף על
73 פי שהוא עשוי להתמלאת בכרזל, בית קבול הוא ומקבל
74 טמאה ככל כלי קבול.
75 ו. מחצלת קנים או מחצלת גמי או חלף – קטנה – סתמה
76 לשכיבה, לפיכך אין מסכין בה, אלא אם כן עשה אותה
77 לסכוף; גדולה – סתמה לסכוף, לפיכך מסכין בה, אלא
78 אם כן עשה אותה לשכיבה. ואם יש לה קיר [שפה סביב]
79 – אפלו גדולה – אין מסכין בה, שהרי היא ככלי קבול;
80 ואפלו נטל הקיר שלה – אין מסכין בה, מפני שהיא
81 כשכרי פלים.
82 ז. נסרים [גזרי עצים] שאין ברחבן ארבעה טפחים, מסכין
83 בהן אף על פי שהן משפין [משויפים]; ואם יש ברחבן
84 ארבעה, אין מסכין בהן ואף על פי שאינן משפין – גזרה
85 שמה לשב תחת תקרה, וידמה שהיא כסכה. נתן עליה נסר
86 אחד שיש ברחבו ארבעה טפחים – כשרה, ואין ישנין
87 תחתיו; והישן תחתיו, לא יצא ידי חובתו. היו נסרין שיש
88 ברחבן ארבעה, ואין בעבן ארבעה, והפכן על צדיהן שאין
89 בהן ארבעה, וסכך בהן – הרי זו פסולה; שנה נסר פסול,
90 בין שסכך ברחבו, בין שסכך בעביו.
91 ח. תקרה שאין עליה מעזיבה, שהיא הטיט והאבנים, אלא
92 נסרין תקועין בלבר – הרי זו פסולה, שהרי לא נעשו לשם

סכה אלא לשם בית; לפיכך, אם פקפק [רעע] הנסרים
והניד המסמרים [ממקומם] לשם סכה – הרי זו כשרה;
ובלבר שלא יהיה ככל נסר ונסר רחב ארבעה טפחים. וכן
אם נטל [נסר] אחד מבניתיים [מהנסרים] והניח במקומו סכך
כשר לשם סכה, הרי זה כשר.
ט. סכה שנעשת כהלכתה, מכל מקום – כשרה, אף על
פי שלא נעשת לשם מצוה; והוא, שתהיה עשויה לצל,
כגון סכת גוים וסכת בהמה וכל פיוצא בהן. אבל סכה
שנעשת מאליה – פסולה, לפי שלא נעשת לצל. וכן
החוטט בגדיש [חפור בערימת תבואה], ועשהו סכה – אינה
סכה, שהרי לא עמר גדיש זה לצל; לפיכך, אם עשה
בתחלה חלל טפח במשך שבועה לשם סכה, וחטט בה
אחרי כן והשלימה לעשרה – כשרה, שהרי נעשה סכך
שלה לצל.
י. חבילי קש וחבילי עצים וחבילי זרדין – אין מסכין
בהן; וגזרה, שמה נעשה אדם חבילות על גגו כדי ליבשן,
וימלך וישב תחתיהן לשם סכה, והוא מתחלה לא עשה
סכך זה לצל, ונמצאת כסכה שנעשת מאליה. ואם התיין
[התיר הקשר], כשרות. ואין חבילה פחותה מעשרים
וחמשה בדים.
יא. חבילות קטנות שאגדן למנין [למוכרו במנין], מסכין
בהן. וכן החותך ראש הדקל, והחריות אגודות [מחבורות]
בו – מסכין בו, שאגד בידי שמים אינן פתחילה. ואפלו
קשר ראשי החריות כלן מצד האחד, שנמצאו פתחילה,
אחד משני ראשיה בידי שמים, ואחד בידי אדם – מסכין
בהן; שהאגד עץ אחד אינו חבילה, וזו כעץ אחד הוא
שהרי אגודה בידי שמים. וכן כל אגד שאינו עשוי
לטלטל [- שאם יטלטלו יתפור], אינו אגד.
יב. העושה סכתו תחת האילן, כאלו עשה בתוך הבית.
הדלה [היטה] עליה עלי האילנות ובידיהן, וסכך על גבן,
ואחר כך קצצן – אם היה הסכוף [הכשר] הרבה [רב] מהן,
כשרה; ואם לא היה הסכוף שהיה כשר מתחלתו הרבה
מהן, צריך לנענע אותן אחר קציצתם כדי שתהיה עשויה
לשם סכה.
יג. ערב דבר שמסכין בו בדבר שאין מסכין בו, וסכך
בשניהם – אף על פי שהכשר יתר על הפסול, פסולה.
סכך בה לעצמו וזה לעצמו, זה בצד זה – אם יש בסכך
פסול שלשה טפחים במקום אחד, בין באמצע בין מן הצד
– הרי זו פסולה.
יד. במה דברים אמורים? בקטנה. אבל בסכה גדולה, סכך
פסול באמצע – פוסל בארבעה טפחים, פחות מכאן
כשרה; ומן הצד [צמוד לדפנות] – פוסל בארבע אמות,
ופחות מכאן כשרה. כיצד? בית שנפתח [נפער חור]
באמצעו וסכך על מקום הפתח, וכן חצר המקפת אכסדרה
[מחפסת] שסכך עליה, וכן סכה גדולה שהקיפוה בדבר
שאין מסכין בו בצד [צמוד ל-] הדפנות מלמעלה – אם

כא. דָּרַךְ הַסִּכּוּף לְהִיּוֹת קָל, כְּדִי שִׁירָאוּ מִמֶּנּוּ הַכּוֹכְבִּים
הַגְּדוֹלִים; הִיָּתָה מַעֲבָה [בסכר רב] כְּמִין בֵּית - אֶף עַל
פִּי שְׁאִין הַכּוֹכְבִּים נִרְאִין מִתּוֹכָהּ, כְּשֶׁרָה. הִיָּה הַסִּכּוּף
מְדַבֵּל, וְהוּא הַסִּכּוּף שִׁיְהִיָּה מִקְצָתוֹ לְמַעַלָּה וּמִקְצָתוֹ
לְמַטָּה - כְּשֶׁרָה; וּבִלְבָד שְׁלֹא יִהְיֶה בֵּין הָעוֹלָה וְהַיּוֹרֵד,
שְׁלֹשָׁה טַפְחִים. וְאִם הִיָּה בְּרֹחַב זֶה הָעוֹלָה טַפַּח אוֹ יִתֵּר
- אֶף עַל פִּי שֶׁהוּא גְבוּהָ יִתֵּר מִשְׁלֹשָׁה טַפְחִים - רוֹאִין
אוֹתוֹ כְּאִלוֹ יָרֵד לְמַטָּה, וְנִגַּע בְּשִׁפְתָּה זֶה הַיּוֹרֵד; וְהוּא,
שִׁיְהִיָּה מִכּוֹן כְּנֶגֶד שִׁפְתָּה הַיּוֹרֵד.
כב. הָעוֹשֶׂה סִכָּה עַל גְּבִי סִכָּה - הַתַּחְתּוֹנָה פְּסוּלָה, כְּמִי
שֶׁעָשָׂה סִכָּה בְּתוֹךְ הַבֵּית; וְהַעֲלִינָהּ כְּשֶׁרָה. בְּמָה דְּכָרִים
אֲמֹרִים שֶׁהַתַּחְתּוֹנָה פְּסוּלָה? בְּשִׁיְהִיָּה גְבוּהָ הַעֲלִינָהּ עֲשֶׂרָה
טַפְחִים אוֹ יִתֵּר, וְהִיָּה גַּג הַתַּחְתּוֹנָה יָכוֹל לְקַבֵּל כָּרִים
וּכְסוֹתוֹת שֶׁל עֲלִיּוֹנָה, אֲפֹלוּ עַל יְדֵי הַדָּחֵק; אֲבָל אִם אֵין
גְּבוּהָ שֶׁל עֲלִיּוֹנָה עֲשֶׂרָה, אוֹ שְׁלֹא הִיָּתָה הַתַּחְתּוֹנָה יָכוֹלָה
לְקַבֵּל כָּרִים וּכְסוֹתוֹת שֶׁל עֲלִיּוֹנָה אֲפֹלוּ עַל יְדֵי הַדָּחֵק - אֶף
הַתַּחְתּוֹנָה כְּשֶׁרָה; וְהוּא, שְׁלֹא יִהְיֶה גְבוּהָ שִׁתִּיָּהן [יחז] יִתֵּר
עַל עֲשָׂרִים אֲמָה; שֶׁהַתַּחְתּוֹנָה - בַּסִּכּוּף הַעֲלִינָהּ הִיא נִתְּרָה.
כג. מָטָה שֶׁבְּתוֹךְ הַסִּכָּה - אִם גְּבוּהָ עֲשֶׂרָה טַפְחִים -
הַיּוֹשֵׁב תַּחְתֶּיהָ לֹא יֵצֵא יְדֵי חוּבָתוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהִיא כִּסֵּה בְּתוֹךְ
סִכָּה. וְכֵן כִּילָה [וילון שסביב המיטה] שִׁישׁ לָהּ גַּג, אֲפֹלוּ
טַפַּח - אִם גְּבוּהָ עֲשֶׂרָה טַפְחִים, אֵין יִשְׁנִים בָּהּ בַּסִּכָּה.
וְכֵן הַמַּעֲמִיד אַרְבָּעָה עֲמֻדִים, וּפְרֹשׁ סִדִּין עֲלֶיהָ - אִם
גְּבוּהֶיהָ עֲשֶׂרָה, הָרִי זֶה כִּסֵּה בְּתוֹךְ סִכָּה.
כד. אֲבָל שְׁנֵי עֲמֻדִין שֶׁפְּרֹשׁ עֲלֵיהֶן סִדִּין, וְכֵן כִּילָה שְׁאִין
בִּגְגָה טַפַּח - אֲפֹלוּ גְבוּהֶיהָ כָּל שֶׁהוּא, מִתֵּר לִישֹׁן תַּחְתֵּיהֶן
בַּסִּכָּה; שְׁאִין כִּסֵּה בְּתוֹךְ סִכָּה, מִפְּנֵי שְׁאִין לָהּ גַּג.
כה. סִכָּה שְׂאוּלָה, כְּשֶׁרָה; וְכֵן הַגְּזוּלָה, כְּשֶׁרָה. פִּיצֵד? אִם
תִּקַּף עַל חֲבֵרוֹ וְהוֹצִיאוֹ מִסִּכָּתוֹ, וּגְזוּלָה וְיֹשֵׁב בָּהּ - יֵצֵא;
שְׁאִין הַקִּרְקַע נִגְזָלָה. וְאִם גְּזוּלָה עֲצִים, וְעָשָׂה מִתָּן סִכָּה -
יֵצֵא; תִּקְנַת חֲכָמִים הִיא, שְׁאִין לְכַעַל הָעֲצִים אֲלָא דְּמִי
עֲצִים בְּלִבָּד. וְאֲפֹלוּ גְזוּלָה נְסָרִים [גזרי עצים], וְהַנִּיחֵן, וְלֹא
חִבְרָן, וְלֹא שָׁנָה בִּהֶן כְּלוּם - יֵצֵא. הָעוֹשֶׂה סִכָּה בְּרִשּׁוֹת
הַרְבִּים, הָרִי זֶה כְּשֶׁרָה.

1 יֵשׁ מִשִּׁפְתָּה הַסִּכּוּף הַכָּשֵׁר וְלִכְתֹּל אַרְבַּע אֲמוֹת, פְּסוּלָה; פָּחוֹת
2 מִכֵּן, רוֹאִין כְּאִלוֹ הַכְּתֹל נֶעְקַם, וְיִחָשֵׁב זֶה הַסִּכּוּף הַפְּסוּל
3 מִן גּוֹף הַכְּתֹל, וּכְשֶׁרָה. וְדָבָר זֶה - הִלְכָה לְמִשְׁהָ מְסִינִי.
4 טו. וְאִי זֶה הִיא סִכָּה קְטָנָה? כָּל שְׁאִין בָּהּ אֲלָא שְׁבַעַה
5 טַפְחִים עַל שְׁבַעַה טַפְחִים; וּגְדוּלָה, כָּל שִׁישְׁאָר בָּהּ יִתֵּר
6 עַל הַסִּכּוּף הַפְּסוּל שְׁבַעַה טַפְחִים עַל שְׁבַעַה טַפְחִים סִכּוּף
7 כָּשֵׁר.
8 טז. סִכּוּף בְּדָבָר פְּסוּל וְדָבָר כָּשֵׁר זֶה בְּצַד זֶה, וְאֵין בְּמָקוֹם
9 אֶחָד מִסִּכּוּף הַפְּסוּל רֹחַב שְׁלֹשָׁה טַפְחִים אֲלָא פָּחוֹת - אִם
10 הִיָּה כָּל הַסִּכּוּף הַכָּשֵׁר יוֹתֵר עַל כָּל הַסִּכּוּף הַפְּסוּל, כְּשֶׁרָה;
11 וְאִם הִיָּה זֶה כְּמוֹ זֶה בְּצִמְצוּם [בדיוק בשווה] - אֶף עַל פִּי
12 שְׁאִין בְּמָקוֹם אֶחָד שְׁלֹשָׁה - הָרִי זֶה פְּסוּלָה, מִפְּנֵי שֶׁסִּכּוּף
13 פְּסוּל כְּפֶרוּץ הוּא נִחָשֵׁב.
14 יז. פֶּרֶשׁ עֲלֶיהָ בְּגֵד מְלֻמָּעָה, אוֹ פֶּרֶשׁ תַּחְתֶּיהָ מִפְּנֵי הַנֶּשֶׁר
15 - פְּסוּלָה; פֶּרֶשׁוֹ כְּדִי לְנֹאֲוָתָהּ, כְּשֶׁרָה. וְכֵן אִם סִכָּה
16 כְּהִלְכָתָהּ, וְעִטָּרָה בְּמִינֵי פְרוֹת וּבְמִינֵי בְּגָדִים וְכִלִּים
17 שִׁתְּלוּיִין בָּהּ, בֵּין בְּכַתְלֶיהָ בֵּין בַּסִּכּוּף, כְּדִי לְנֹאֲוָתָהּ - כְּשֶׁרָה.
18 יח. נוֹאֵי הַסִּכָּה - אֵין מִמַּעֲטִין בְּגְבוּהָ [להפחיתה מכ']
19 אֲמָה, אֲבָל מִמַּעֲטִין בְּרֹחַבָּהּ [מד' טפחים]. הִיָּה נוֹאֵי הַסִּכָּה
20 מִפְּלָגִין [רחוקים] מִגְּגָה אַרְבָּעָה טַפְחִים אוֹ יִתֵּר - פְּסוּלָה;
21 שְׁנִמְצָא הַיּוֹשֵׁב שָׁם כְּאִלוֹ אֵינוֹ תַּחַת הַסִּכּוּף, אֲלָא תַּחַת
22 הַנוֹאֵי, שֶׁהוּא אֲכִלִּין וְכִלִּים שְׁאִין מִסִּכְכִּין בִּהֶן.
23 יט. סִכּוּף שֶׁהִיָּה בּוֹ חֲלוּנוֹת שֶׁהָאֹוִיר נִרְאָה מִתָּן - אִם יֵשׁ
24 בְּכָל הָאֹוִיר כָּכָל מָקוֹם הַמִּסִּכּוּף, הָרִי זֶה פְּסוּלָה, מִפְּנֵי
25 שֶׁתַּחְתָּהּ תִּהְיֶה מְרֻבָּה מִצִּלְתָּהּ, וְכָל שֶׁתַּחְתָּהּ מְרֻבָּה עַל הַצֵּל
26 אֵינוֹ סִכּוּף; וְאִם הִיָּה הַסִּכּוּף רַב עַל הָאֹוִיר, כְּשֶׁרָה.
27 כ. בְּמָה דְּכָרִים אֲמֹרִים? בְּשִׁלֹּא הִיָּה בְּמָקוֹם אֶחָד אֹוִיר
28 שְׁלֹשָׁה טַפְחִים; אֲבָל אִם הִיָּה אֹוִיר שְׁלֹשָׁה טַפְחִים, בֵּין
29 בְּאֶמְצַע בֵּין מִן הַצֵּד - הָרִי זֶה פְּסוּלָה, עַד שִׁיִּמְעֻטְנוּ
30 מִשְׁלֹשָׁה. מַעֲטוֹ בְּדָבָר הַפְּסוּל, כְּגוֹן כִּלִּים וּכְסוֹת - אִם
31 סִכָּה גְדוּלָה הִיא, כְּשֶׁרָה; וְאִם בַּסִּכָּה קְטָנָה, פְּסוּלָה עַד
32 שִׁיִּמְעֻטְנוּ בְּדָבָר שֶׁמִּסִּכְכִּין בּוֹ. הִיָּה רַב הַסִּכּוּף, צִלְתוֹ מְרֻבָּה
33 מִחֲמַתּוֹ, וּמַעוּטוֹ, חֲמַתּוֹ מְרֻבָּה מִצִּלְתּוֹ - הוּאֵיל וְצִלְתָּהּ הַכֹּל
34 מְרֻבָּה מִחֲמַת הַכֹּל, כְּשֶׁרָה.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - ל' ניסן אייר ה'תשע"ב

יום ראשון ל' ניסן ה'תשע"ב

הלכות תשובה

פרק ג

על זכיותיו, רשע; מחצה למחצה, בינוני. וכן המדינה - אם
היו זכיות כל יושביה מרבות על עונותיהם, הרי זו צדקת;
ואם היו עונותיהם מרובין, הרי זו רשעה. וכן כל העולם
כלו.

ב. אדם שעונותיו מרובין על זכיותיו - מיד הוא מת
ברשעו, שנאמר: "על רב עונו". וכן מדינה שעונותיה
מרובין - מיד היא אוכזת, שנאמר: "ועקת סדם ועמרה כי

א. כל אחד ואחד מבני האדם, יש לו זכיות ועונות: מי
שזכיותיו יתרות על עונותיו, צדיק; ומי שעונותיו יתרות

השלישי; וכן עד סופן. בפה דברים אמורים? ביחיד, 48
שנאמר: "הן כל אלה לפעל אל פעמים שלוש עם גבר". 49
אכל הצבור - תולין להן עון ראשון ושני ושלישי, שנאמר: 50
"על שלשה פשעי ישראל, ועל ארבעה לא אשיבנו". 51
וכשמשכבין להם על דרך זו, מחשבין להן מרביעי ואילף. 52
הבינונים - אם היה בכלל מחצה עונות שלהן שלא הניח 53
תפלין מעולם - דנין אותו כפי חטאיו, ויש לו חלק לעולם 54
הבא; וכן כל הרשעים שעונותיהן מרבין - דנין אותן כפי 55
חטאתיהן, ויש להן חלק לעולם הבא; שכל ישראל יש להן 56
חלק לעולם הבא, אף על פי שחטאו - שנאמר: "ועמך כלם 57
צדיקים, לעולם יירשו ארץ"; ארץ זו - משל, כלומר: ארץ 58
החיים; והוא העולם הבא. וכן חסידי אמות העולם, יש 59
להן חלק לעולם הבא. 60

ו. ואלו שאין להן חלק לעולם הבא, אלא נכרתין ואובדין, 61
ונדונין על גדל רשעם וחטאתם לעולם ולעולמי עולמים: 62
המינים, והאפיקורסים, והכופרים בתורה, והכופרים 63
בתחית המתים, והכופרים בכיאת הגואל, והמשמדים, 64
ומחטאי הרבים, והפורשים מדרכי צבור, והעושה עברות 65
בדך רמה בפרהסיא פיהו יקדים [מלך יהודה], והמוסרין, 66
ומטילי אימה על הצבור שלא לשם שמים, ושופכי דמים, 67
ובצלי לשון הרע, והמושף ערלתו [שלא יכירו שמהול הוא]. 68
ז. חמשה הן הנקראים 'מינים': האומר שאין שם אלוה, 69
ואין לעולם מנהיג; והאומר שיש שם מנהיג, אבל הם שנים 70
או יתר; והאומר שיש שם רבון אחד, אלא שהוא גוף ובעל 71
תמונה; וכן האומר שאינו לבדו ראשון וצור לכל; וכן 72
העובד אלוה זולתו, כדי להיות מליץ [יושר] בינו ובין רבון 73
העולמים. כל אחד מהחמשה אלו, הוא מין. 74

ח. שלשה הן הנקראין 'אפיקורסים': האומר שאין שם 75
נבואה כלל, ואין שם מדע [חכמה] שמגיע מהבורא ללב 76
בני האדם; והמכחיש נבואתו של משה רבנו; והאומר 77
שאין הבורא יודע מעשה בני אדם. כל אחד משלשה אלו 78
- הן אפיקורוס. שלשה הן הכופרים בתורה: האומר שאין 79
התורה מעם ה' - אפלו פסוק אחד, אפלו תבה אחת, אם 80
אמר: 'משה אמרו מפי עצמו', הרי זה כופר בתורה; וכן 81
הכופר בפרושה, והיא תורה שבעל פה, והכחיש מגידה 82
[חכמה], כגון צדוק וביתוס; והאומר שהבורא החליף 83
מצוה זו במצוה אחרת, וכבר בטלה תורה זו, אף על פי 84
שהיא היתה מעם ה', כגון הנוצרים וההגרים. כל אחד 85
משלשה אלו - כופר בתורה. 86

ט. שנים הם המשמדים: המשמד לעברה אחת, והמשמד 87
לכל התורה כלה. המשמד לעברה אחת - זה שהחזיק עצמו 88
לעשות אותה עברה בידון, ונתפרסם בה והרגל, אפלו 89
היתה מן הקלות, כגון שהחזק תמיד ללבש שעטני או 90
להקיף פאה, ונמצא פאלו בטלה מצוה זו מן העולם אצלו 91
- הרי זה משמד לאותו דבר; והוא, שיעשה להכעיס 92
[הקב"ה, ולא למלאות תאוותו בלבד]. והמשמד לכל התורה, 93
כגון החוזר לדתי הגוים בשעה שגוזרין שמד וידבק בהן, 94

רבה". וכן כל העולם כולו, אם היו עונותיהם מרבין - מיד 1
הן נשחיתין, שנאמר: "וירא ה' כי רבה רעת האדם". ושקול 2
זה אינו לפי מנין הזכיות והעונות, אלא לפי גדלן: יש זכות 3
שהיא כנגד כמה עונות, שנאמר: "עץ נמצא בו דבר טוב"; 4
ויש עון שהוא כנגד כמה זכיות, שנאמר: "וחוטא אחד, 5
יאבד טובה הרבה". ואין שוקלין אלא בדעתו של אל 6
דעות, והוא היודע היאך עורכין [שוקלים] הזכיות כנגד 7
העונות. 8

ג. כל מי שנחם על המצוות שעשה, ותטה [התחרט] על 9
הזכיות, ואמר בלבו: 'ומה הועילתי בעשייתן? אולי לא 10
עשיתי אותן! - הרי זה אבד את כלן, ואין מזכירין לו שום 11
זכות בעולם, שנאמר: "צדקת הצדיק לא תצילנו ביום 12
רשעו"; אין זה, אלא בתוהוה על הראשונות. בשם ששוקלין 13
עונות אדם וזכיותיו בשעת מיתתו - כך בכל שנה ושנה, 14
שוקלין עונות כל אחד ואחד מבאי העולם עם זכיותיו ביום 15
טוב של ראש השנה: מי שנמצא צדיק, נחתם לחיים; ומי 16
שנמצא רשע, נחתם למיתה. והבינוני, תולין לו עד יום 17
הכפורים: אם עשה תשובה, נחתם לחיים; ואם לאו, נחתם 18
למיתה. 19

ד. אף על פי שתקיעת שופר בראש השנה גזרת הכתוב - 20
רמז יש בו, כלומר: עורו עורו ישנים משנתכם, והקיצו 21
נרדמים מתרדמתכם; וחפשו במעשיכם וחסרו בתשובה, 22
וזכרו בוראכם. אלו השוכחים את האמת בהבלי הזמן, 23
ושוגים [מתחסרים] כל שנתם בהכל וריק אשר לא יועיל 24
ולא יציל - הביטו לנפשותיכם, והיטיבו דרכיכם 25
ומעלליכם; ויעזב כל אחד מהם דרכו הרעה, ומחשבתו 26
אשר לא טובה. לפיכך, צריך כל אדם שיראה עצמו כל 27
השנה כלה, כאלו חציו זכאי וחציו חייב, וכן כל העולם 28
(כלו), חציו זכאי וחציו חייב; חטא חטא אחד - הרי הכריע 29
עצמו והכריע את כל העולם כולו לכף חובה, וגרם להן 30
השחתה; עשה מצוה אחת - הרי הכריע את עצמו והכריע 31
את כל העולם כולו לכף זכות, וגרם להן תשועה והצלה. 32
זה הוא שנאמר: "וצדיק, סוד עולם" - זה שצדק עצמו, 33
הכריע את כל העולם כולו והצילו. ומפני ענין זה, נהגו כל 34
בית ישראל להרבות בצדקה ובמעשים טובים ולעסוק 35
במצוות מראש השנה ועד יום הכפורים, יתר מכל ימות 36
השנה. ונהגו כלם לקום בלילה בעשרת ימים אלו, 37
ולהתפלל בבתי כנסיות בדברי תחנונים ודברי פבושין 38
[מוסר] עד שיאור היום. 39

ה. בשעה ששוקלין עונות אדם עם זכיותיו, אין מחשבין 40
עליו תחלת עון שחטא בו ולא שני, אלא משלישי ואילף. 41
אם נמצאו עונותיו משלישי ואילף מרבין על זכיותיו - 42
אותן שני העונות מצטרפין, ודנין אותו על הכל. ואם 43
נמצאו זכיותיו כנגד עונותיו אשר מעון שלישי ואילף - 44
מעבירים [מוחלין] כל עונותיו ראשון ראשון "מוותרים" על 45
הפעמים הראשונות; לפי שהשלישי נחשב ראשון, שפכר 46
נמחלו השנים; וכן הרביעי הרי הוא ראשון, שפכר נמחל 47

ואלו הן: (א) המחטיא את הרבים; ובכלל עון זה, המעפב
את הרבים מלעשות מצוה. (ב) והמטה חברו מדרך טובה
לדרך רעה, כגון מסית [יחיד לעבודה זרה] ומדיח [רבים].
(ג) הרואה בנו בתרבות רעה, ואינו ממחה בידו - הואיל
ובנו ברשותו, אלו מחה בו היה פורש, ונמצא כמחטיא
אותו; ובכלל עון זה - כל שאפשר בידו למחות באחרים
בין רבים בין יחידים ולא מחה בהן, אלא יניח אותן
כשלונו. (ד) והאומר: 'אחטא ואשוב'; ובכלל זה, האומר:
'אחטא, ויום הכפורים מכפר'.

ב. ומהן חמשה דברים הנוצלים דרכי התשובה בפני
עושיהן; ואלו הן: (א) הפורש מן הצבור - לפי שבזמן
שיעשו תשובה ולא יהיה עמקן, ואינו זוכה עמקן בזכות
שעושיהן. (ב) והחולק על דברי חכמים - לפי שמחלקתו
גורמת לו לפרש מהן, ואינו יודע דרכי התשובה. (ג)
והמלעיג על המצוות - שכיון שנתבאר בעיניו, אינו רודף
אחריהן ולא עושן; ואם לא יעשה, במה יזכה? (ד)
והמבזה רבותיו - שדבר זה גורם להן לדחפו ולטרדו
כישוע וכגחזי, ובזמן שנטרד לא ימצא מלמד ומורה לו
דרך האמת. (ה) והשונא את התובחחות - שהרי לא הניח לו
דרך התשובה, שהתובחחה גורמת לתשובה, שבזמן
שמודיעין לו לאדם חטאיו ומכלימין אותו, חוזר בתשובה,
כמו שכתוב בתורה: "וכר, אל תשבח", "ממרים הייתם",
"ולא נתן ה' לכם לב", "עם נבל, ולא חכם". וכן ישעיהו
הוכיח את ישראל ואמר: "הוי גוי חוטא", "ידע שור
קוהו", "מדעתי, כי קשה אתה, וגיד ברזל ערפך, ומצחך
נחשה"; וכן צוהו האל להוכיח לחטאים, שנאמר: "קרא
בגרון, אל תחשף". וכן כל הנביאים הוכיחו לישראל, עד
שחזרו בתשובה. לפיכך, צריך להעמיד בכל קהל וקהל
מישראל חכם גדול וזקן וירא שמים מנעוריו ואוהב להן,
שיהא מוכיח לרבים ומחזירן בתשובה. וזה ששונא את
התובחחות, אינו בא למוכיח ולא שומע דבריו; לפיכך יעמד
בחטאתיו, שהם בעיניו טובים.

ג. ומהם חמשה דברים, העושה אותן אי אפשר לו שישוב
תשובה גמורה, לפי שהן עונות שבין אדם לחברו, ואינו
יודע חברו שחטא לו, כדי שיחזיר לו או ישאל ממנו למחל
לו; ואלו הן: (א) המקלל את הרבים - ולא קלל אדם ידוע,
כדי שישאל ממנו בפרה. (ב) והחולק עם גנב - לפי שאינו
יודע גנבה זו של מי היא, אלא הגנב גונב רבים ומביא לו
והוא לוקח; ועוד, שהוא מחזק יד הגנב, ומחטיא אותו. (ג)
והמוצא אבדה ואינו מכריז עליה עד שיחזירה לבעליה -
לאחר זמן, כשיעשה תשובה, אינו יודע למי יחזיר. (ד)
והאובל {שד} {שור} עניים ויתומים ואלמנות - אלו בני
אדם אמללין הן ואינן ידועין ומפרסמין, וגולין מעיר לעיר,
אין להם מכיר, כדי שידע שד זה של מי הוא ויחזירנו לו.
(ה) והמקבל שחד להטות דין - אינו יודע עד היכן הגיעה
הטעה זו וכמה הוא כחה כדי שיחזיר, שהדבר יש לו רגלים
[יש לו בסיס קל]; ועוד שהוא מחזק יד זה, ומחטיא אותו.

ויאמר: 'מה בצע לו להדבק בישראל שהן שפלים ונרדפים,
טוב לו שידבק באלו שיזון תקיפה' - הרי זה משמד לכל
התורה כלה.

י. מחטיאי הרבים ביצד? אחד שהחטיא בדבר גדול,
כירבעם וצדוק ובינתוס; ואחד שהחטיא בדבר קל, אפלו
לכטל מצות עשה; ואחד האונס אחרים עד שיחטאו -
כמנשה, שהיה הורג ישראל עד שיעבדו עבודה זרה; או
שהטעה אחרים והדיחם - כישוע.

יא. הפורש מדרך צבור - אף על פי שלא עבר עברות,
אלא נבדל מעדת ישראל ואינו עושה מצוות בכללן, ולא
נכנס בצרתן ולא מתענה בתעניתן, אלא הולך בדרך כאחד
מגוי הארץ, וכאלו אינו מהן - אין לו חלק לעולם הבא.
העושה עברות ביד רמה כיהונקים - בין שעשה קלות, בין
שעשה חמורות - אין לו חלק לעולם הבא; וזה הוא הנקרא
'מגלה פנים בתורה', מפני שהעז מצחו וגלה פניו ולא בש
מדברי תורה.

יב. שנים הם המוסרין: המוסר חברו ביד גוים להרגו או
להכותו, והמוסר ממון חברו ביד גוים או ביד אנס [בעל
זרע] שהוא כגוי - שניהן, אין להן חלק לעולם הבא.

יג. מטילי אימה על הצבור שלא לשם שמים - זה הרודה
צבור בחזקה והן יראין ופוחזין ממנו הרבה, וכונתו לכבוד
עצמו וכל חפציו, לא לכבוד שמים, כגון מלכי הגוים.

יד. כל אחד ואחד מארבעה ועשרים אנשים אלו שמנינו
- אף על פי שהן ישראל, אין להן חלק לעולם הבא. ויש
עברות קלות מאלו, ואף על פי כן אמרו חכמים שהרגיל
בהן אין לו חלק לעולם הבא, כדי להתרחק מהן ולהזהר
מהן. ואלו הן: המכנה את חברו, והקורא לחברו בכינוי,
והמלכין פני חברו ברבים, והמתכבד בקלון חברו, והמבזה
תלמידי חכמים, והמבזה רבותיו, והמבזה את המועדות,
והמחלל את הקדשים. במה דברים אמורים, שכל אחד
מאלו אין לו חלק לעולם הבא? בשמת בלא תשובה. אבל
אם שב מרשעו, ומת והוא בעל תשובה - הרי זה מבני
העולם הבא; שאין לה דבר שעומד בפני התשובה. אפלו
כפר בעקר כל ימיו, ובאחרונה שב - יש לו חלק לעולם
הבא, שנאמר: "שלוש שלום לרחוק ולקרוב, אמר ה' -
ורפאתיו". כל הרשעים והפושעים והמשמדים וכיוצא בהן
שחזרו בתשובה, בין בגלוי בין שחזרו במטמוניות [בסתור]
- מקבלין אותן, שנאמר: "שובו בנים שובכים"; אף על פי
שעדין שובב הוא, שהרי בסתר בלבד חזר ולא בגלוי -
מקבלין אותו בתשובה.

יום שני א' אייר ה'תשע"ב

פרק ד

א. עשרים וארבעה דברים מעכבין את התשובה. ארבעה
מהן - עון גדול, והעושה אחד מארבעתן, אין הקדוש ברוך
הוא מספיק [מסייע] בידו לעשות תשובה, לפי גדל חטאו.

האדם מתחלת ברייתו להיות צדיק או רשע. אין הדבר כן; אלא כל אדם ואדם ראוי להיות צדיק כמשה רבנו או רשע כירבעם, או חכם או סכל, או רחמן או אכזרי, או כילי [קמצון] או שוע [פזרון]; וכן שאר כל הדעות [מידות]. ואין לו מי שיכפרהו ולא גזור עליו, ולא מי שמושכו לאחד משני הדרכים, אלא הוא מעצמו ומדעתו נוטה לאיזה דרך שיירצה. הוא שירמיה אומר: "מפי עליון לא תצא הרעות והטוב" - כלומר: אין הבדל גזור על האדם לא להיות טוב, ולא להיות רע. וכיון שכן הוא, נמצא זה החוטא הוא הפסיד על עצמו; ולפיכך ראוי לו לבכות ולקונן על מה שעשה לנפשו, וגמלה רעה. הוא שכתוב אחריו: "מה יתאונן אדם חי, גבר על חטאיו". וחסר ואמר: הואיל ורשותנו בידינו, ומדעתנו עשינו כל הרעות, ראוי לנו לחזור בתשובה ולעזוב רשענו, שהרשות עתה בידינו. הוא שכתוב אחריו: "נחפשה דרכינו ונחקרה, ונשובה עד ה'".

ג. ועקר זה - עקר גדול הוא, והוא עמוד התורה והמצוה - שנאמר: "ראה, נתתי לפניך היום, את החיים ואת הטוב, ואת המוות ואת הרע", וכתוב: "ראה, אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה" - כלומר, שהרשות בידיכם; וכל שיחפץ האדם לעשות ממעשה בני האדם - עושה, בין טובים בין רעים. ומפני זה הענין נאמר: "מי יתן, והיה לבכם זה להם" - כלומר, שאין הבדל כופה בני האדם ולא גזור עליהם לעשות טובה או רעה, אלא לפי מסור להם.

ד. אלו היה האל גזור על האדם להיות צדיק או רשע, או אלו היה שם דבר שמושף את האדם בעקר תולדתו לדרך מן הדרכים, או למדע מן המדעות [חכמה מן החכמות], או לדעה [מידה] מן הדעות, או למעשה מן המעשים, כמו שבונים מלבם הטפשים הוברי שמים [החזים בכוכבים] - היאך היה מצוה לנו על ידי הנביאים, 'עשה כן, ואל תעשה כן', 'הטיבו דרכיכם, ואל תלכו אחרי רשעכם', והוא מתחלת ברייתו כבר נגזר עליו, או תולדתו תמשך אותו לדבר שאי אפשר לו לזוז ממנו? ומה מקום היה לכל התורה כלה, ובאיזה דין ואיזה משפט נפרע מן הרשע או משלם שכר לצדיק? השופט כל הארץ לא יעשה משפט? ואל תתמה ותאמר: היאך יהיה האדם עושה כל מה שיחפץ, ויהיו מעשיו מסורים לו, וכי יעשה בעולם דבר שלא ברשות קונו ובלא חפצו? והכתוב אומר: "כל אשר חפץ ה' עשה, בשמים ובארץ" - דע, שהכל בחפצו יעשה, ואף על פי שמעשינו מסורין לנו. כיצד? כשם שחפץ ה' יוצר להיות האש והרוח עולין למעלה, והמים והארץ יורדים למטה, והגלגל סובב בעגול, וכן שאר בריות העולם להיות כמנהגן שחפץ בו - ככה חפץ להיות האדם רשוע או צדיק, וכל מעשיו מסורין לו, ולא יהיה לו לא כופה ולא מושף, אלא הוא מעצמו ובדעתו שנתן לו האל עושה כל שהאדם יכול לעשות. לפיכך דנין את האדם לפי מעשיו: אם עשה טובה, מטיבין לו; ואם עשה רעה, מרעין לו. הוא שהנביא

ד. ומהן חמשה דברים, העושה אותן אין חזקתו לשוב מהן, לפי שהן דברים קלים בעיני רב האדם, ונמצא חוטא והוא ידמה שאין זה חטא; ואלו הן: (א) האוכל מסעודה שאינה מספקת לבעליה [עני המזמין אורח מחמת נימוס אך לו עצמו אין דין] - שזה אבק גזל, והוא מדמה שלא חטא, ויאמר: 'כלום אכלתי אלא ברשותי'. (ב) והמשתמש בעבוטו [משכונן] של עני - שהעבוט של עני אינו אלא כגון קרדס ומחרשה, ויאמר בלבו: 'אינן חסרים, והרי לא גזלתי אותו'. (ג) והמסתפל בעריות - מעלה על דעתו שאין בכך כלום, שהוא אומר: 'וכי בעלתי? או קרבת?'; והוא אינו יודע, שראית העינים עון גדול, שהיא גורמת לגופן של עריות, שנאמר: "ולא תהוו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם". (ד) והמתפכד בקלון חברו - אומר בלבו שאינו חוטא, לפי שאין חברו עומד, ולא הגיעה לו בשת, ולא בישו, אלא ערף מעשיו הטובים והכמתו למול מעשה חברו או חכמתו, כדי שיראה מקללן שהוא מקבד וחברו כזוי. (ה) והחושד בשרים - אומר בלבו שאינו חטא, לפי שהוא אומר: 'מה עשיתי לו? וכי יש שם אלא חשד שמא עשה או לא עשה', והוא אינו יודע שזה עון שמשים אדם פשוט בדעתו כבעל עברות.

ה. ומהן חמשה דברים, העושה אותן ימשך אחריהן תמיד, והן קשין לפרש מהן; לפיכך, צריך אדם להזהר מהן שמא ידבק בהן, והן פלן דעות רעות עד מאד; ואלו הן: (א) רכילות. (ב) ולשון הרע. (ג) ובעל חמה. (ד) ובעל מחשבה רעה. (ה) והמתחבר לרשע - מפני שהוא למד ממעשיו, והם נרשמים בלבו; והוא שאמר שלמה: "ורעה כסילים, ירוע". וכבר בארנו בהלכות דעות דברים שצריך כל אדם לנהוג בהן תמיד, קל וחמר לבעל תשובה.

ו. כל אלו הדברים וכיוצא בהן - אף על פי שמעבכין את התשובה, אין מונעין את התשובה; אלא אם עשה אדם תשובה מהן - הרי זה בעל תשובה, ויש לו חלק לעולם הבא.

יום שלישי ב' אייר ה'תשע"ב

פרק ה

א. רשות כל אדם נתונה לו: אם רצה להטות עצמו לדרך טובה ולהיות צדיק, הרשות בידו; ואם רצה להטות עצמו לדרך רעה ולהיות רשע, הרשות בידו. הוא שכתוב בתורה: "הן האדם היה כאחד ממנו, לדעת טוב ורע" - כלומר: הן מין זה של אדם היה אחד בעולם, ואין מין שני דומה לו בזה הענין, שיהא הוא מעצמו בדעתו ובמחשבתו יודע הטוב והרע ועושה כל מה שהוא חפץ, ואין לו מי שיעכב על ידו מלעשות הטוב או הרע. וכיון שכן הוא, "פן ישלח ידו".

ב. אל יעבר במחשבתך דבר זה שאומרים טפשי האמות ורב גלמי [בער] בני ישראל, שהקדוש ברוך הוא גזור על

אם עשה תשובה, התשובה כתרס [מגן] לפני הפרענות. 46
 וכשם שאדם חוטא ברצונו ומדעתו, כך הוא עושה תשובה 47
 ברצונו ומדעתו. 48
 ג. ואפשר שיחטא האדם חטא גדול או חטאים הרבה, עד 49
 שיתן הדין לפני דין האמת, שיהיה הפרעון מזה החוטא 50
 על חטאיו אלו שעשה ברצונו ומדעתו, שמונעין ממנו דרך 51
 התשובה ואין מניחין לו רשות לשוב מרשעו, כדי שימות 52
 ויאבד בחטאים שעשה. הוא שהקדוש ברוך הוא אומר על 53
 ידי ושעיהו: "השמן לב העם הזה. . . ושב - ורפא לו". 54
 וכן הוא אומר: "ויהיו מלעבים במלאכי האלהים, ובוזים 55
 דבריו, ומתעצמים בנביאיו, עד עלות חמת ה' בעמו עד 56
 לאין מרפא" - כלומר, חטאו ברצונם והרבו לפשע, עד 57
 שנתחייבו למנע מהן התשובה שהיא המרפא. לפיכך כתוב 58
 בתורה: "ואני אחזק את לב פרעה" - לפי שחטא מעצמו 59
 תחלה והרע לישראל הגרים בארצו, שנאמר: "הכה 60
 נתחכמה לו", נתן הדין למנע ממנו התשובה, עד שנפרעין 61
 ממנו. לפיכך חזק הקדוש ברוך הוא את לבו. ולמה היה 62
 שולח לו ביד משה ואומר לו: 'שלח, ועשה תשובה', וכבר 63
 אמר לו הקדוש ברוך הוא שאין אתה משלח, שנאמר: 64
 "ואתה ועבדיך, ידעתי וגו'", "ואולם, בעבור זאת 65
 העמדתיך?" כדי להודיע לבאי העולם, שבזמן שמונע 66
 הקדוש ברוך הוא התשובה לחוטא, אינו יכול לשוב, אלא 67
 ימות ברשעו שעשה בתחלה ברצונו. וכן סיחון, לפי צונות 68
 שהיו לו נתחייב למנעו התשובה, שנאמר: "כי הקשה ה' 69
 אליהו את רוחו, ואמץ את לבבו". וכן הפנענים, לפי 70
 תועבותיהן מנע מהן התשובה עד שעשו מלחמה עם 71
 ישראל, שנאמר: "כי מאת ה' היתה לחזק את לבם לקראת 72
 המלחמה את ישראל, למען החרימם". וכן ישראל בימי 73
 אליהו, לפי שהרבו לפשע, מנע מאותן המרבים לפשע 74
 תשובה, שנאמר: "ואתה הסבת את לבם אחורנית", כלומר, 75
 מנעת מהן התשובה. נמצאת אומר, שאין האל גוזר על 76
 פרעה להרע לישראל, ולא על סיחון לחטא בארצו, ולא 77
 על הפנענים להתעבי, ולא על ישראל לעבד עבודה זרה; 78
 אלא בלן חטאו מעצמן, וכלן נתחייבו למנע מהן התשובה. 79
 ד. ובענין זה שואלין הנביאים והצדיקים בתפלותיהן מאת 80
 ה' לעזרם על דרך האמת, כמו שאמר דוד: "הורני, ה', 81
 בדרךך" - כלומר: אל ימנעני חטאי דרך האמת, שממנה 82
 אדע בדרךך ויחוד שמך. וכן זה שאמר: "ורוח נדיבה 83
 תסמכני", כלומר: תניח רוחי לעשות חפצך, ואל יגרמו לי 84
 חטאי למנעני התשובה, אלא תהיה הרשות בידי, עד 85
 שאחזור ואבין ואדע דרך האמת. ועל דרך זו, כל הדומה 86
 לפסוקים אלו. 87
 ה. ומה הוא זה שאמר דוד, "טוב וישר ה', על פן יורה 88
 חטאים בדרךך, ידרך עניים במשפט, וילמד עניים דרכו"? 89
 זה ששלח להן נביאים מודיעים להם דרכי ה', ומחזירין 90
 אותן בתשובה. ועוד, שנתן בהם כח ללמד ולהכין; שמדה 91
 זו בכל אדם, שכל זמן שהוא נמשך בדרכי החכמה והצדק, 92

אומר: "מידכם היתה זאת לכם"; גם המה בחרו 1
 בדרכיהם. ובענין זה אמר שלמה: "שמח בחר בלדותך. 2
 . . ודע, כי על כל אלה יביאך האלהים במשפט" - כלומר, 3
 דע שיש בדרך כח לעשות, ועתיד אתה לתן את הדין. 4
 ה. שמא תאמר: והלא הקדוש ברוך הוא יודע כל מה 5
 שיהיה קדם שיהיה! ידע שזה צדיק או רשע, או לא ידע? 6
 אם ידע שהוא יהיה צדיק, אי אפשר שלא יהיה צדיק! ואם 7
 תאמר שידע שיהיה צדיק ואפשר שיהיה רשע, הרי לא ידע 8
 הדבר על ברי. דע, שתשובת שאלה זו "ארפה מארץ מדה, 9
 ויחכה מני ים", וכמה עקרים גדולים והררים רמים תלויים 10
 בה; אבל צריך אתה לידע ולהבין בדבר זה שאני אומר. 11
 כבר בארנו בפרק שני מהלכות יסודי התורה, שהקדוש 12
 ברוך הוא אינו יודע בדעה שהיא חוץ ממנו, ככני אדם 13
 שהן ודעתן שנים, אלא הוא יתברך שמו ודעתו - אחד; 14
 ואין דעתו של אדם יכולה להשיג דבר זה על ברי. וכשם 15
 שאין כח באדם להשיג ולמצא אמתת הבורא [מהות], 16
 שנאמר: "כי לא יראני האדם, וחי" - כך אין כח באדם 17
 להשיג ולמצא דעתו [אופן ידיעתו] של בורא. הוא שהנביא 18
 אומר: "כי לא מחשבותי מחשבותיכם, ולא דרכיכם דרכי". 19
 וכיון שכן הוא, אין בנו כח לידע היאף ידע הקדוש ברוך 20
 הוא כל הברואים והמעשים. אבל ידע בלא ספק, שמעשה 21
 האדם ביד האדם; ואין הקדוש ברוך הוא מושכו, ולא גוזר 22
 עליו לא לעשות כך ולא שלא לעשות כך. ולא מפני קבלת 23
 הדת בלבד ידע דבר זה, אלא בראיות ברורות מדברי 24
 החכמה. ומפני זה נאמר בפנואה, שדנין את האדם על כל 25
 מעשיו כפי מעשיו, אם טוב ואם רע. וזה העקר שכל דברי 26
 הנבואה תלויין בו. 27

יום רביעי ג' אייר ה'תשע"ב

פרק ו

א. פסוקים הרבה יש בתורה ובדברי הנביאים, שהן נראין 30
 כסותרין עקר זה, ונכשלין בהן רב האדם, ויעלה על דעתן 31
 מהן, שהקדוש ברוך הוא גוזר על האדם לעשות טובה או 32
 רעה, ושאין לבו של אדם מסור לו להטותו לכל אשר 33
 ירצה. והריני מבאר עקר גדול, שממנו תדע פרוש כל אותן 34
 הפסוקים. בזמן שאדם אחד חוטא, או אנשי מדינה 35
 חוטאין, ועושה החוטא חטא שעשה מדעתו וברצונו, כמו 36
 שהודענו - ראוי להפרע ממנו; והקדוש ברוך הוא יודע 37
 היאף הפרע. יש חטא שהדין נותן שנפרעין ממנו על חטאו 38
 בעולם הזה, בגופו או בממונו או בכני הקטנים; שבניו 39
 של אדם הקטנים שאין בהן דעת ולא הגיעו לכלל מצוות, 40
 כקנינו הן - כתוב: "איש בחטאו יומת", עד שיעשה 41
 "איש". ויש חטא שהדין נותן שנפרעין ממנו לעולם הבא, 42
 ואין עובר עליו שום נזק בעולם הזה. ויש חטא שנפרעין 43
 ממנו בעולם הזה, ולעולם הבא. 44
 ב. כמה דברים אמורים? בזמן שלא עשה תשובה; אבל 45

גדולה ממעלת אלו שלא חטאו מעולם, מפני שהן כובשין
 45 יצרן יתר מהן.
 46 ה. כל הנביאים כלן צויו על התשובה; ואין ישראל נגאלין,
 47 אלא בתשובה. וכבר הבטיחה תורה, שסוף ישראל לעשות
 48 תשובה בסוף גלותן, ומיד הן נגאלין, שנאמר: "והיה כי
 49 יבאו עליך כל הדברים וגו' ושבת עד ה' אלהיך וגו' ושב
 50 ה' אלהיך את שבותך וגו'".
 51 ו. גדולה תשובה שמקרכת את האדם לשכינה - שנאמר:
 52 "שובה, ישראל, עד ה' אלהיך", ונאמר: "ולא שבתם עדי,
 53 נאם ה'", ונאמר: "אם תשוב ישראל, נאם ה', אלי תשוב"
 54 - כלומר, אם תחזור בתשובה, בי תדבק. התשובה מקרכת
 55 את הרחוקים: אמר ה' זה שנוי לפני המקום, משקץ
 56 ומרחק ותועבה, והיום הוא אהוב ונחמד, קרוב וידיד. וכן
 57 אתה מוצא, שבלשון שהקדוש ברוך הוא מרחק את
 58 החטאים (החוטאים) - בה מקרב הוא את השבים, בין יחיד
 59 בין רבים, שנאמר: "והיה במקום אשר נאמר להם, לא עמי
 60 אתם, נאמר להם, בני אל חי", ונאמר ביכניה ברשעתו:
 61 "כתבו את האיש הזה, עירי גבר לא יצלח ביקויו", "אם
 62 יהיה בניהו בן יהוקים מלך יהודה, חותם על ד' ימיני".
 63 וכיון ששב בגלותו, נאמר בנרפכל בנו: "ביום ההוא, נאם
 64 ה' צבאות, אקחך ונרפכל בן שאלתיאל עבדי, נאם ה',
 65 ושמתיך בחותם".
 66 ז. כמה מעלה מעלת התשובה! אמר ה' זה מבדל מה'
 67 אלהי ישראל, שנאמר: "עונותיכם היו מבדילים ביניכם
 68 לבין אלהיכם"; צועק ואינו נענה, שנאמר: "גם כי תרבו
 69 תפלה, איני שומע"; ועושה מצוות וטורפין [זורקים] אותן
 70 בפניו, שנאמר: "מי בקש זאת מידכם רמס חצרי", "מי גם
 71 בכם ויסגר דלתים", "עלתיכם ספו על זבחיכם, ואכלו
 72 כשור". והיום הוא מדבק בשכינה, שנאמר: "ואתם הדבקים
 73 בה' אלהיכם"; צועק ונענה מיד, שנאמר: "והיה טרם
 74 יקראו, ואני אענה"; ועושה מצוות ומקבלין אותן בנחת
 75 ושמחה, שנאמר: "כי כבר רצה האלהים את מעשיך". ולא
 76 עוד, אלא שמתאווים להם, שנאמר: "וערכה לה' מנחת
 77 יהודה וירושלים, כימי עולם וכשנים קדמוניות".
 78 ח. בעלי תשובה, דרפן להיות שפלים וענוים ביותר; אם
 79 חרפו אותן הפסילים במעשיהם הראשונים, ואמרו להם:
 80 'אמש היית עושה כן וכן, ואמש היית אומר כן וכן' - אל
 81 יגרשו [אל ישימו לב] להן; אלא שומעין ושמים, ויודעים
 82 שזו זכות להם, ושפל זמן שהם בשים במעשיהם שעברו
 83 ונכלמין מהן, וכותם מרבה ומעלתם מתגדלת. וחטא גדול
 84 הוא לומר לבעל תשובה: 'וכר מעשיך הראשונים', או
 85 להזכירן בפניו כדי לבישו, או להזכיר דברים וענינים
 86 הדומין להם כדי להזכירן מה עשה. הכל אסור, ומזהר עליו
 87 בכלל הוגות דברים שהזהירה עליה תורה, שנאמר: "ולא
 88 תונו איש את עמיתו, ויראת מאלהיך [כי] אני ה'".

1 מתאנה להן ורודף אותן. והוא שאמרו חכמים: 'בא לטהר,
 2 מסייעין אותו' - כלומר: ימצא עצמו נעזר על הדבר. והלא
 3 כתוב בתורה: 'ועבדום וענו אתם', הרי גור על המצרים
 4 לעשות רע; וכתוב: 'וקם העם הזה, וזנה אחרי אלהי גור
 5 הארץ', הרי גור על ישראל לעבד עבודה זרה. ולמה נפרע
 6 מהן? לפי שלא גור על איש פלוני הידוע, שיהיה הוא
 7 הזונה; אלא כל אחד ואחד מאותן הזונות שעבדו עבודה
 8 זרה - אלו לא רצה לעבד, לא היה עובד. ולא הודיעו
 9 הבורא, אלא מנהגו של עולם. הא למה זה דומה? לאומר:
 10 'העם הזה, יהיה בהן צדיקים ורשעים' - לא מפני זה יאמר
 11 הרשע: 'כבר נגזר עליו שיהיה רשע, מפני שהודיע הקדוש
 12 ברוך הוא למשה שיהיו רשעים בישראל'; כענין שנאמר:
 13 "כי לא יחדל אבינו מקרב הארץ" [אין מוכרח שכל אחד
 14 יהיה אביון]. וכן המצרים, כל אחד ואחד מאותן המצרים
 15 והמרעים לישראל, אלו לא רצה להרע להן, הרשות בידו
 16 - שלא גור על איש ידוע, אלא הודיעו שסוף זרעו
 17 להשתעבד בארץ לא להם. וכבר אמרנו, שאין כח באדם
 18 לידע היאך ידע הקדוש ברוך הוא דברים שעתידין להיות.

יום חמישי ד' אייר ה'תשע"ב

פרק ז

21 א. הואיל ורשות כל אדם נתונה לו כמו שבארנו, ישתדל
 22 אדם לעשות תשובה ולנער בפני מחטאיו, כדי שימית והוא
 23 בעל תשובה, כדי שיזכה לחיי העולם הבא.
 24 ב. לעולם יראה אדם את עצמו כאלו הוא נוטה למות,
 25 ושמא ימות בשעתו [כשעומד בחטאו] ונמצא עומד
 26 בחטאיו; לפיכך, ישוב מחטאיו מיד, ולא יאמר: 'כשאזקין
 27 אשוב' - שמא ימות קדם שיזקין. הוא ששלמה אומר
 28 בחכמתו: "בכל עת יהיו בגדיך לבנים".
 29 ג. ואל תאמר, שאין התשובה אלא מעברות שיש בהן
 30 מעשה, כגון זנות וגזל וגנבה. כשם שצריך אדם לשוב
 31 מאלו - כך הוא צריך לחפש בדעות [מידות] רעות שיש לו,
 32 ולשוב מהן: מן הפעס, ומן האביה, ומן הקנאה, ומן
 33 התחרות, ומן ההתל [ליצנות], ומרדיפת הממון והפבור,
 34 ומרדיפת המאכלות, וכיוצא בהן - מן הכל צריך לחזר
 35 בתשובה. ואלו העונות, קשים מאותן שיש בהן מעשה;
 36 שבזמן שאדם נשקע באלו, קשה הוא לפרש. וכן הוא
 37 אומר: "יעזב רשע דרכו, ואיש און מחשבותיו".
 38 ד. אל ידמה בעל תשובה, שהוא מרחק ממעלת הצדיקים,
 39 מפני העונות והחטאות שעשה. אין הדבר כן! אלא אהוב
 40 ונחמד הוא לפני הבורא, וכאלו לא חטא מעולם; ולא עוד,
 41 אלא ששכרו הרבה, שהרי טעם טעם החטא ופרש ממנו
 42 וכבש יצרו. אמרו חכמים: 'מקום שבעלי תשובה עומדין
 43 בו, אין צדיקים גמורין יכולין לעמד בו'; כלומר, מעלתן

פרק ח

א. הטובה הצפונה לצדיקים, היא חיי העולם הבא; והן החיים שאין עמקן מות, והטובה שאין עמה רעה. הוא שכתוב בתורה: "למען ייטב לך, והארבת ימים" - מפי השמועה [ממדרגה] למדו: "למען ייטב לך", לעולם שכלו טוב; "והארבת ימים", לעולם שכלו ארך; וזה הוא חיי העולם הבא. שכן הצדיקים - הוא שיזכו לנעם זה, ויהיו בטובה זו; ופרעון הרשעים - הוא שלא יזכו לחיים אלו, אלא יכרתו וימותו. וכל מי שאינו זוכה לחיים אלו, הוא המת שאינו חוזה לעולם, אלא נכרת ברשעו, ואובד כבהמה. וזה הוא הכרת הכתוב בתורה, שנאמר: "הכרת תכרת הנפש ההיא"; מפי השמועה למדו: "הכרת", בעולם הזה, "תכרת", לעולם הבא; כלומר, שאותה הנפש שפרשה מן הגוף בעולם הזה - אינה זוכה לחיי העולם הבא, אלא גם מן העולם הבא נכרתה.

ב. העולם הבא - אין בו גוף וגויה [שלד], אלא נפשות הצדיקים בלבד, בלא גוף במלאכי השרת. הואיל ואין בו גויות, אין בו לא אכילה ולא שתיה ולא דבר מכל הדברים שגופות בני האדם צריכין להן בעולם הזה. ולא יאירע בו דבר מן הדברים שמאריעין לגופות בעולם הזה, כגון ישיבה וצמידה ושנה ומיתה ועצב ושחוק וכיוצא בהן. כך אמרו חכמים הראשונים: העולם הבא - אין בו לא אכילה ולא שתיה ולא תשמיש, אלא צדיקים יושבין ועטרותיהן בראשיהן, ונהנין מזיו השכינה. הרי נתברר לך שאין שם גוף, לפי שאין שם אכילה ושתיה. וזה שאמרו צדיקים יושבין, על דרך החידה אמרו - כלומר, נפשות הצדיקים מצויין שם, בלא עמל ולא גע. וכן זה שאמרו 'עטרותיהן בראשיהן' - כלומר, דעה שידעו, שבגללה זכו לחיי העולם הבא, מצויה עמקן, והיא העטרה שלקחו, כענין שאמר שלמה: "בעטרה שעטרה לו אמו". והרי הוא אומר: "ושמחת עולם על ראשם", ואין השמחה גוף כדי שתגות על הראש; כך עטרה שאמרו חכמים כאן, היא הדעה. ומה הוא זה שאמרו, ונהנין מזיו השכינה? שידעין ומשיגין מאמתת [מהות] הקדוש ברוך הוא, מה שאינן יודעין והן בגוף האפל השפל.

ג. כל 'נפש' האמורה בענין זה, אינה הנשמה שהיא צריכה לגוף, אלא צורת הנפש, שהיא הדעה שהשיגה מהבורא כפי כחה, והשיגה הדעות הנפרדות [המלאכים] ושארו המעשים [מעשה בראשית ומרכבה]. והיא הצורה שבארגו ענינה בפרק רביעי מהלכות יסודי התורה; היא הנקראת 'נפש', בענין זה. חיים אלו - לפי שאין עמקן מות, שאין המות אלא ממארעות הגוף ואין שם גוף, נקראו 'צורר החיים', שנאמר: "והיתה נפש אדני צורה בצורר החיים".

וזהו השכן הגדול שאין שכן למעלה ממנו, והטובה שאין אחריה טובה; והיא שהתאוו לה כל הנביאים.

ד. וכמה שמות קראו לה דרך משל: הר ה', ומקום קדשו, ודרך הקדש, ונצרות ה', ואהל ה', ונעם ה', והיכל ה', ובית ה', ושער ה'. והחכמים קראו לה דרך משל לטובה זו המזמנת לצדיקים, 'סעודה'; וקורין לה בכל מקום 'העולם הבא'.

ה. הנקמה [הענישה] שאין נקמה גדולה ממנה - שתכרת הנפש ולא תזכה לאותן החיים, שנאמר: "הכרת תכרת הנפש ההיא, עונה כה". וזה האכזר, הוא שקוראין אותו הנביאים דרך משל, 'באר שחת', ו'אבדון', ו'תפתה' [מדורה], ו'עלוקה'; וכל לשון כליה והשתתה קוראין לו, לפי שהיא הכליה שאין אחריה תקומה לעולם, וההפסד שאינו חוזר לעולם.

ו. שמא תקל בעיניך טובה זו, והדמה שאין שכן המצוות והיות האדם שלם בדרך האמת, אלא להיות אוכל ושותה מאכלות טובות ובוטל צורות נאות ולזכש בגדי שש ורקמה ושוכן באהלי שן ומשתמש בכלי כסף וזהב ודברים הדומים לאלו, כמו שמדמין אלו הערבים הטפשים האוילים השטופים בזמה. אבל החכמים ובעלי דעה ידעו, שכל הדברים האלו דברי הבאי והכל הן, ואין בהם תועלת [תקווה]. ואינה טובה גדולה אצלנו בעולם הזה, אלא מפני שאנו בעלי גוף וגויה; וכל הדברים האלו, צרכי הגוף הן, ואין הנפש מתאנה להן ומחמדתן אלא מפני צרך הגוף, כדי שימצא חפצו ויעמד על בריו. ובזמן שאין שם גוף, נמצאו כל הדברים האלו בטלין. הטובה הגדולה שתהיה בה הנפש בעולם הבא, אין שום דרך בעולם הזה להשיגה בה ולידע אותה, שאין אנו יודעין בעולם הזה אלא טובת הגוף, ולה אנו מתאנין; אבל אותה הטובה גדולה עד מאד, ואין לה ערך [דמיון] בטובות של עולם הזה אלא דרך משל. אבל בדרך האמת, שנערף [נדמה] טובת הנפש בעולם הבא כמו טובת הגוף בעולם הזה במאכל ובמשתה, אינו כן; אלא אותה הטובה גדולה עד אין חקר, ואין ערך ואין דמיון. הוא שאמר דוד: "מה רב טובך אשר צפנת ליראיך, פעלת לחוסים בך".

ז. וכמה המה דוד והתאנה לחיי העולם הבא, שנאמר: "לוא האמנתי לראות בטוב ה' בארץ חיים". כבר הודיענו חכמים הראשונים, שטובות העולם הבא אין כח באדם להשיגה על בריה, ואין יודע גדלה ויפיה ועצמה אלא הקדוש ברוך הוא לבדו; ושכל הטובות שמתנבאין בהן הנביאים לישראל, אינן אלא לדברים של גוף, שנהנין בהן ישראל בימות המלך המשיח, בזמן שתחזור הממשלה לישראל. אבל טובות חיי העולם הבא, אין לה ערך ודמיון, ולא דמויה הנביאים, כדי שלא יפתתו אותה [- ערכה] בדמיון. הוא שישעיהו אומר: "עין לא ראתה, אלהים וזולתך - יעשה למחפה לו"; כלומר, הטובה שלא ראתה

וכן הוא אומר בתורה, אחר שהבטיח בטובות העולם הזה: 40
 "וצדקה תהיה לנו וגו'". וכן הודיענו בתורה, שאם נעזב 41
 התורה מדעתנו ונעסק בהכלי הזמן, כענין שנאמר: "וישמן 42
 ישרון ויבעט" - שדין האמת יסיר מן העוזבים כל טובות 43
 העולם הזה, שהן חזקו ידיהם לבעט, ומביא עליהן כל 44
 הרעות שמונעין אותן מלקנות העולם הבא, כדי שיאבדו 45
 ברשעם. הוא שכתוב בתורה: "תחת אשר לא עבדת את ה' 46
 וגו' ועבדת את איביך, אשר ישלחנו ה' בך". נמצא פרוש 47
 כל אותן הברכות והקללות, על דרך זו: כלומר, אם עבדתם 48
 את ה' בשמחה, ושמרתם דרכו - משפיע לכם הברכות 49
 האלו ומרחיק הקללות, עד שתהיו פנויים להתחכם בתורה 50
 ולעסוק בה, כדי שתזכו לחיי העולם הבא, וייתב לך לעולם 51
 שכלו טוב, ותאריך ימים לעולם שכלו ארך, ונמצאתם זוכין 52
 לשני העולמות, לחיים טובים בעולם הזה, המביאים לחיי 53
 העולם הבא; שאם לא יקנה היום חכמה ומעשים טובים - 54
 אין לו במה יזכה שנאמר: "כי אין מעשה וחשבון ודעת 55
 וחכמה בשאל". ואם עזבתם את ה' ושיגיתם במאכל 56
 ומשקה וזנות ודומה להן - מביא עליכם כל הקללות האלו 57
 ומסיר כל הברכות, עד שיכלו ימכם בבהלה ופחד, ולא 58
 יהיה לכם לב פנוי ולא גוף שלם לעשות המצוות, כדי 59
 שתאבדו מחיי העולם הבא. ונמצאתם שאבדתם שני 60
 עולמות: שבזמן שאדם טרוד בעולם הזה בחלי ובמלחמה 61
 ורעבון, אינו מתעסק לא בחכמה ולא במצוה שבהן זוכין 62
 לחיי העולם הבא. 63

ב. ומפני זה התאוו כל ישראל, נביאייהם וחכמייהם, ימות 64
 המלך המשיח, כדי שינוחו ממלכות הרשעה שאינה מנחת 65
 להן לעסוק בתורה ובמצוות בהגן, וימצאו להם מרגוע וירבו 66
 בחכמה, כדי שיזכו לחיי העולם הבא. לפי שבאותן הימים 67
 תרבה הדעת והחכמה והאמת - שנאמר: "כי מלאה הארץ 68
 דעה את ה'", ונאמר: "ולא ילמדו עוד איש את רעהו ואיש 69
 את אחיו", ונאמר: "והסירתי את לב האבן מבשרכם". 70
 מפני שאותו המלך שיעמד מורע דוד, בעל חכמה יהיה יתור 71
 משלמה, ונביא גדול הוא קרוב ממשה רבנו; ולפיכך, למד 72
 כל העם ויורה אותן דרך ה', ויבואו כל הגוים לשמעו, 73
 שנאמר: "ויהי באחרית הימים, נכון יהיה הר בית ה' 74
 בראש ההרים". וסוף השכר כלו והטובה האחרונה שאין 75
 לה הפסק ולא גרעון, הוא חיי העולם הבא; אבל ימות 76
 המשיח - הוא העולם הזה, ועולם כמנהגו הולך, אלא 77
 שהמלכות תחזור לישראל. וכבר אמרו חכמים הראשונים: 78
 'אין בין העולם הזה לימות המשיח, אלא שעבוד מלכיות 79
 בלבד'. 80

אותה עין נביא, אלא עשה אותה האלהים לאדם שמחכה 1
 לו. אמרו חכמים: "כל הנביאים כלן לא נתנבאו אלא 2
 לימות המשיח, אבל העולם הבא - עין לא ראתה, אלהים 3
 וולתך". 4

ח. זה שקראו אותו חכמים 'העולם הבא' - לא מפני שאינו 5
 מצוי עתה, וזה העולם אובד, ואחר כך יבוא אותו העולם. 6
 אין הדבר כן! אלא הרי הוא מצוי ועומד, שנאמר: "מה רב 7
 טובך, אשר צפנת ליראיך". ולא קראהו 'העולם הבא', 8
 אלא מפני שאותן החיים באין לו לאדם אחר חיי העולם 9
 הזה שאנו קימין בו בגוף ונפש, וזה הוא הנמצא לכל אדם 10
 בראשונה. 11

יום שבת קודש ו' אייר ה'תשע"ב

פרק ט

א. מאחר שנודע שמתן שכרן של מצוות והטובה שנוזקה 14
 לה אם שמרנו דרך ה' הכתובה בתורה - היא חיי העולם 15
 הבא, שנאמר: "למען ייטב לך, והארבת ימים"; והנזקה 16
 שנוקמת מן הרשעים שעזבו ארחות הצדק הפתובות 17
 בתורה - היא הפרת, שנאמר: "הפרת תפירת הנפש ההיא, 18
 עונה בה"; מה הוא זה שכתוב בכל התורה בלה, אם 19
 תשמעו גייע לכם, ואם לא תשמעו יקרה אתכם, וכל אותן 20
 הדברים בעולם הזה - כגון שבע ורעב, ומלחמה ושלום, 21
 ומלכות ושפלות, ושיבת הארץ וגלות, והצלחת מעשה 22
 והפסדו, ושאר כל דברי הברית? כל אותן הדברים אמת 23
 היו, ויהיו, ובזמן שאנו עושין כל מצוות התורה, גיענו 24
 אלינו טובות העולם הזה כלן; ובזמן שאנו עוברים עליהן, 25
 תקרא אותנו הרעות הכתובות. ואף על פי כן, אין אותן 26
 הטובות, הן סוף מתן שכרן של מצוות; ולא אותן הרעות, 27
 הן סוף הנזקה שנוקמת מעובר על כל המצוות. אלא כף 28
 הוא הצע [הצעת] הדברים: הקדוש ברוך הוא נתן לנו תורה 29
 זו, עץ חיים, וכל העושה כל הכתוב בה, ויודעו [את ה' - 30
 ע"י התורה] דעה גמורה נכונה - זוכה בה לחיי העולם 31
 הבא; ולפי גדל מעשיו וגדל חכמתו, הוא זוכה. והבטיחנו 32
 בתורה, שאם נעשה אותה בשמחה ובטובת נפש, ונהגה 33
 בחכמה תמיד - שנסיר ממנו כל הדברים המונעין אותנו 34
 מלעשותה, כגון חלי ומלחמה ורעב וכיוצא בהן, וישפיע 35
 לנו כל הטובות המתזקים את ידינו לעשות את התורה, 36
 כגון שבע ושלום ורבות כסף וזהב - כדי שלא נעסק כל 37
 ימינו בדברים שהגוף צריך להן, אלא נשב פנויים ללמד 38
 בחכמה, ולעשות המצוה, כדי שנוזק לחיי העולם הבא. 39

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – ל' ניסן-ו' אייר ה'תשע"ב

1

יום ראשון ל' ניסן ה'תשע"ב

2

מצות עשה קנט. מצות לא תעשה שכג.

3

מצות עשה קס. מצות לא תעשה שכד.

4

המצוה הקנ"ט — הצווי שנגצטינו לשבות ממלאכה
ביום אחד בתשרי, והוא אמרו: "בחדש השביעי באחד
לחדש יהיה לכם שבתון [וגו']" (שם, כד). וכבר קדם לך
לשונם (כבר התעכבנו במצוות עשה צ, קלה, קנט — על לשון
ח"ל) באמנם: "האי שבתון — עשה הוא".
המצוה השכ"ו — האזהרה שהזהרנו מלעשות מלאכה
ביום ראש השנה, והוא אמרו בו: "כל-מלאכת עבודה לא
תעשו" (שם, כה).
המצוה הקס"ג — האזהרה שהזהרנו מלעשות מלאכה
ביום ראשון מקרא קדש (שמות יב, טז). ודע הקדמה זו, והיא:
שכל-מה-שאמר בו ה' "מקרא קדש" בא בפרושו:
"קדשהו". וענין "קדשהו" — שלא תעשה בו מלאכה
אלא מה שמיוחד לאכילה, כמו שבאר הכתוב. וכבר
הזכרנו מקדם (להלן שיעור קעד) את-דבריהם (מצוות עשה צ,
קלה): "האי שבתון — עשה הוא", כלומר: כל-יום
שאמר בו ה' "שבתון" (או לשון דומה) הוא כאלו אמר
"שבות" או "תשבות" — כל-אלו צווים בשביתה.
ו"שבתה" (ויקרא כג, לח) קרא לימי המועדים בלם,
כלומר: לימים טובים. ובמקומות הרבה בתלמוד (שבת כה,
ביצה ח:; אמרו: "יום טוב עשה ולא-תעשה", כלומר:
השביתה בכל-יום-טוב — מצות עשה היא; ועשית
המלאכה האסורה בו — היא מצות לא-תעשה. לפיכך
כל-העושה-בו מלאכה אסורה, עבר על עשה ולא-תעשה.
וכבר נתבאר דיני מצוה זו, כלומר: השביתה, במסכת יום
טוב (ביצה).

22

המצוה השכ"ג — האזהרה שהזהרנו מלעשות מלאכה
ביום ראשון של חג הפסח, והוא אמרו: "כל-מלאכה
לא-יעשה בהם" (שמות יב, טז).

25

המצוה הק"ס — הצווי שנגצטינו בשביתה ביום השביעי
של חג הפסח, והוא אמרו: "וביום השביעי מקרא-קדש"
(שם).

28

המצוה השכ"ד — האזהרה שהזהרנו מלעשות מלאכה
בשביעי של הפסח, והוא אמרו: "כל-מלאכה לא-יעשה
בהם" (שם), כלומר: בראשון ובשביעי.

31

יום שני א' אייר ה'תשע"ב

32

מצות עשה קסב. מצות לא תעשה שכה.

33

מצות עשה קסג. מצות לא תעשה שכו.

34

המצוה הקס"ב — הצווי שנגצטינו לשבות ממלאכה
ביום עצרת, והוא אמרו: "ויקראתם בעצם היום הזה
מקרא-קדש" (ויקרא כג, כא).

37

המצוה השכ"ה — האזהרה שהזהרנו מלעשות מלאכה
ביום עצרת, והוא אמרו: "כל-מלאכת עבודה לא תעשו"
(שם).

40

המצוה הקס"ג — הצווי שנגצטינו לשבות ממלאכה
ביום אחד בתשרי, והוא אמרו: "בחדש השביעי באחד
לחדש יהיה לכם שבתון [וגו']" (שם, כד). וכבר קדם לך
לשונם (כבר התעכבנו במצוות עשה צ, קלה, קנט — על לשון
ח"ל) באמנם: "האי שבתון — עשה הוא".

המצוה השכ"ו — האזהרה שהזהרנו מלעשות מלאכה
ביום ראש השנה, והוא אמרו בו: "כל-מלאכת עבודה לא
תעשו" (שם, כה).

יום שלישי ב' אייר ה'תשע"ב

מצות עשה קסו. מצות לא תעשה שכו.

מצות עשה קסז. מצות לא תעשה שכח. קצט.

המצוה הקס"ו — הצווי שנגצטינו לשבות ממלאכה
ביום הראשון של חג הסוכות, והוא אמרו: "ביום הראשון
מקרא-קדש" (ויקרא כג, לח).

המצוה השכ"ז — האזהרה שהזהרנו מלעשות מלאכה
ביום ראשון של חג הסוכות, והוא אמרו ביום זה:
"כל-מלאכת עבודה לא תעשו" (שם).

המצוה הקס"ז — הצווי שנגצטינו לשבות ממלאכה
ביום השמיני של חג הסוכות, והוא אמרו: "ביום
השמיני מקרא-קדש יהיה לכם" (שם לו). ודע ששביתה זו
שנגצטינו בה בכל-יום יום מששת הימים האלה (ראשון
ושביעי של פסח, שבועות, ראש השנה, ראשון ושמיני של סוכות)

דינה בכל-יום-טוב מהם כדן אחד, ואין שום יום מהם
מיוחד בשביתה (שונה דיני השביתה שלו) שאינה בשני, וכן
מתר לנו להתעסק באכל נפש בכל-יום-טוב מהם. לפיכך
הלכת שביתה זו היא הלכה אחת הפוללת כל-יום טוב.
וכבר נתבאר דיני שביתה זו במסכת יום-טוב. אבל
השביתה המצוה בשבת וביום הכפורים היא אותה
השביתה עצמה בתוספות רבות, לפי שלא התיר בשני
ימים אלו אכל נפש. ויש עוד דברים המתירים ביום-טוב
ואסורים בשבת, אף-על-פי שאינם אכל נפש, כמו
שנתבאר במסכת יום-טוב (ביצה יב:).

המצוה השכ"ח — האזהרה שהזהרנו מלעשות מלאכה
ביום שמיני עצרת, והוא אמרו בו: "כל-מלאכת עבודה לא
תעשו" (שם). ודע שששה ימים טובים אלו כל-העושה
איזו מלאכה שתהיה באינה יום מהם שיהיה — לוקה,
אלא-אם היתה המלאכה ממה-שצריך לו באכל נפש, כמו
שאמר הכתוב באחד מהם (בפסח): "אף אשר יאכל לכל-
נפש הוא לבדו יעשה לכם" (שמות יב, טז). והוא הדין לשאר
ימים טובים. וכבר נתבאר דיני מצוה זו במסכת ביצה.

המצוה השכ"ח — האזהרה שהזהרנו מלעשות מלאכה
ביום שמיני עצרת, והוא אמרו בו: "כל-מלאכת עבודה לא
תעשו" (שם). ודע שששה ימים טובים אלו כל-העושה
איזו מלאכה שתהיה באינה יום מהם שיהיה — לוקה,
אלא-אם היתה המלאכה ממה-שצריך לו באכל נפש, כמו
שאמר הכתוב באחד מהם (בפסח): "אף אשר יאכל לכל-
נפש הוא לבדו יעשה לכם" (שמות יב, טז). והוא הדין לשאר
ימים טובים. וכבר נתבאר דיני מצוה זו במסכת ביצה.

המצוה השכ"ח — האזהרה שהזהרנו מלעשות מלאכה
ביום שמיני עצרת, והוא אמרו בו: "כל-מלאכת עבודה לא
תעשו" (שם). ודע שששה ימים טובים אלו כל-העושה
איזו מלאכה שתהיה באינה יום מהם שיהיה — לוקה,
אלא-אם היתה המלאכה ממה-שצריך לו באכל נפש, כמו
שאמר הכתוב באחד מהם (בפסח): "אף אשר יאכל לכל-
נפש הוא לבדו יעשה לכם" (שמות יב, טז). והוא הדין לשאר
ימים טובים. וכבר נתבאר דיני מצוה זו במסכת ביצה.

המצוה השכ"ח — האזהרה שהזהרנו מלעשות מלאכה
ביום שמיני עצרת, והוא אמרו בו: "כל-מלאכת עבודה לא
תעשו" (שם). ודע שששה ימים טובים אלו כל-העושה
איזו מלאכה שתהיה באינה יום מהם שיהיה — לוקה,
אלא-אם היתה המלאכה ממה-שצריך לו באכל נפש, כמו
שאמר הכתוב באחד מהם (בפסח): "אף אשר יאכל לכל-
נפש הוא לבדו יעשה לכם" (שמות יב, טז). והוא הדין לשאר
ימים טובים. וכבר נתבאר דיני מצוה זו במסכת ביצה.

1 המצוה הקצ"ט — האזהרה שהזהרנו מלאכול חמץ אחר
2 חצות יום ארבעה עשר (לניסן), והוא אמרו: "לא-תאכל
3 עליו חמץ" (דברים טז, ג). כנוי זה (תיבת "עליו") מוסב על
4 כבש הפסח, שחובה לשחטו בין הערבים ביום י"ד, אמר
5 (וכנת הכתוב): כי משתחול זמן שחיתתו לא-תאכל חמץ.
6 ובגמרא פסחים (כח:): "מנין לאוכל חמץ משש שעות
7 ולמעלה שהוא בלא-תעשה? שנאמר: לא-תאכל עליו
8 חמץ". ושם (ד): אמרו: "דכלי עלמא מיהא (ברם, לכל
9 השיטות) חמץ משש שעות ולמעלה (שעה שביעית ואילך)
10 דאורייתא". כך מצאנו לשון כל-הנסחאות המדיקות
11 שנקראו לפני חכמי התלמוד. ושם (ב): אמרו בטעם אסור
12 אכילת החמץ בפעם ששית (מתחילתה), אמרו: "עבדו
13 רבנן הרחקה יתרה פי היכי דלא לגע באסורא דאורייתא"
14 (תקנו חכמים הרחקה יתרה כדי שלא להגיע לידי איסור מן
15 התורה). ומי שעבר ואכל חמץ אחר חצות — לוקה. וכבר
16 נתבאר דיני מצוה זו בתחלת פסחים.

יום רביעי ג' אייר ה'תשע"ב

מצות עשה קנו. מצות לא תעשה קצו. קצח.

19 המצוה הקנ"ו — הצווי שנוצטוינו לבער את-החמץ
20 מרשותנו ביום י"ד בניסן — וזוהי מצות השפכת שאר,
21 והוא אמרו יתעלה: "ביום הראשון תשפיתו שאר
22 מבתיכם" (שמות יב, טו), וחכמים קוראים לה גם כן: מצות
23 בעור, כלומר: בעור חמץ. ובגמרא סנהדרין מגמרא דבני
24 מערבא (תלמוד בני המערב — ירושלמי פרק ה הלכה ג) אמרו:
25 "חמץ חביב עליו עשה ולא-תעשה: עשה על בעורו,
26 דכתיב 'תשפיתו שאר מבתיכם'; לא-תעשה, דכתיב
27 'שאר לא ימצא בבתיכם' (שם יט). וכבר נתבאר דיני
28 מצוה זו בריש פסחים.

29 המצוה הקצ"ז — האזהרה שהזהרנו מלאכול חמץ
30 בפסח, והוא אמרו יתעלה: "ולא יאכל חמץ" (שם יג, א),
31 ובאר שהוא בכרת ואמר: "כי כל-אכל חמץ ונכרתה" (שם
32 יב, טו), אם הוא מזיר; ואם הוא שוגג — חייב חטאת
33 קבועה. וכבר נתבאר דיני מצוה זו במסכת פסחים.

34 המצוה הקצ"ח — האזהרה שהזהרנו מלאכול דברים
35 שיש בהם תערובת חמץ, אף-על-פי שאינם לחם, כגון
36 הפיתח והמוריס והשכר (מאכלים עם תערובת קמח)
37 ודומיהם, והוא אמרו: "כל-מתקצת לא תאכלו" (שם, כ).
38 ולשון המכלתא: "כל-מתקצת לא תאכלו — לרבות
39 כותח הבבלי ושכר המדי וחמץ האדומי. יכול יהיו חביבין
40 עליהן (כשם שאסורים כך יהיו חייבים עליהם עונשים שנאמר
41 באיסור חמץ) — תלמוד לומר: "חמץ" — מה חמץ מיוחד
42 שהוא מין (חמץ) גמור, יצאו אלו שאינן מין גמור. למה
43 באו? לעבור עליהן בלא-תעשה". וכבר נתבאר בפסחים
44 (מג.), שאף-על-פי שהם אסורים ומזהרים על אכילתם —
45 אין האוכלם חייב מלקות אלא אם יש (מצטרף) בהם פזית

46 חמץ בכדי אכילת פסח (כשאוכלם תוך שיעור זמן של אכילת
47 חצי ככר לחם); אבל אם יש בהם ערוב חמץ פחות משעור
48 זה — אין חייבים על אכילתם מלקות.

יום חמישי ד' אייר ה'תשע"ב

מצות לא תעשה ר. רא. מצות עשה קנח.

51 המצוה המשלימה מאתם — האזהרה שהזהרנו שלא
52 יראה חמץ בכל-מושבותינו כל-שבעת הימים, והוא
53 אמרו: "ולא-יראה לך חמץ ולא-יראה לך שאר בכל-
54 גבלך" (שמות יג, ז). ואין אלו שני לאוין בשני ענינים, אלא
55 הם בענין אחד. ובפרוש אמרו (ביצה ז): "פתח הכתוב
56 בחמץ וסיים בשאור — לומר לך: הינו חמץ הינו שאר",
57 כלומר: שאין חלוק בין השאר (המחמץ) עצמו או הדבר
58 שנתחמץ. ומי שעבר והניח חמץ ברשותו — אינו חייב
59 מלקות, אלא אם לקח חמץ בפסח וקנהו שיהא (שאו)
60 עושה מעשה. ולשון התוספתא. "המשיח חמץ בפסח
61 והמקנים כלאים בכרם — אינו לוקה".

62 המצוה הר"א — האזהרה שהזהרנו שלא ימצא חמץ
63 ברשותנו, גם אם אינו נראה או אם הוא מפקד, והוא
64 אמרו: "שבעת ימים שאר לא ימצא בבתיכם" (שם יב, יט).
65 וגם זה לוקין עליו בתנאי שיהא שם מעשה, כמו שהזכרנו
66 לפי הכללים שנתבארו במסכת שבועות (כא). ובפרוש
67 אמרו במקומות שונים: עובר בכל יראה ובל ימצא.
68 ובתחלת מסכת פסחים (ה). נתבאר דיני שתי המצוות
69 האלה, ושם נתבאר הענינים שהזהיר עליהם באמרו:
70 "לא-יראה וגו' בכל-גבלך" (שם יג, ז) והענינים שהזהיר
71 עליהם באמרו: "לא-ימצא בבתיכם". ושם נתבאר שכל-
72 לאו (מהשנים: "בל יראה" ו"בל ימצא") לומד מן-האחר ענין
73 שלא היה בו, ושם מקנים חמץ בפסח עובר בשני לאוין:
74 על כל-יראה ועל כל-ימצא.

75 המצוה הקנ"ח — הצווי שנוצטוינו לאכל מצה בליל ט"ו
76 בניסן, בין שיש כבש הפסח ובין שאין, והוא אמרו
77 יתעלה: "בערב תאכלו מצות" (שם יב, יח). ובפרוש אמרו:
78 "בערב תאכלו מצות — הכתוב קבעו חובה". וכבר
79 נתבאר בפסחים, שאכילת מצה בלילה הראשון — חובה;
80 מכאן ואילף — רשות. וכבר נתבאר דיני מצוה זו
81 במסכת פסחים.

יום שישי ה' אייר ה'תשע"ב

מצות עשה קנו.

נוסח ההגדה (מספר משנה תורה)

מצות עשה קע.

86 המצוה הקנ"ז — הצווי שנוצטוינו לספר ביציאת מצרים
87 בליל ט"ו בניסן בתחלת הלילה כפי צחות לשון המספר
88 (ללא נוסח קבוע ומוגבל). וכל-מה-שיוסיף לספר ולהאריך

19 ההגדה: "אֲפֹלוּ כָּלֵנוּ חֲכָמִים, כָּלֵנוּ נְבוֹנִים, כָּלֵנוּ יוֹדְעִים
20 אֶת־הַתּוֹרָה — מִצְוָה עָלֵינוּ לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרָיִם". וְכָכָר
21 נִתְבָּאֲרוּ דִּינֵי מִצְוָה זוֹ בְּסוֹף פְּסָחִים.

נִסַּח הַהֲגָדָה נִדְפַס לַעִיל עַמ' צו

22 הַמִּצְוָה הַק"ע — הַצּוּי שֶׁנֶּצְטוּיֵנוּ לְשִׁמּוֹעַ קוֹל שׁוֹפָר
23 בְּיוֹם הָאֶחָד בְּתִשְׂרִי, וְהוּא אָמְרוּ עָלָיו: "יוֹם תְּרוּעָה יִהְיֶה
24 לָכֶם" (במדבר כט, א). וְכָכָר נִתְבָּאֲרוּ דִּינֵי מִצְוָה זוֹ בְּמִסְכָּת
25 רֹאשׁ הַשָּׁנָה. וְאֵין הַנָּשִׁים חַיְבוֹת בָּהּ.

יוֹם שַׁבַּת קוֹדֵשׁ ו' אֵייר ה'תשע"ב

מִצְוֹת עֲשֵׂה קִסח.

27 הַמִּצְוָה הַקִּס"ח — הַצּוּי שֶׁנֶּצְטוּיֵנוּ לִישֵׁב בְּסֻכָּה שְׁבַעַת
28 יָמִים בְּכָל־יְמֵי הַחֹג, וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "בְּסֻכָּת תֵּשְׁבוּ
29 שְׁבַעַת יָמִים" (ויקרא כג, מב). וְכָכָר נִתְבָּאֲרוּ דִּינֵי מִצְוָה זוֹ
30 בְּמִסְכָּת הַמִּיחָדָת לְכָף, כְּלוּמָר: מִסְכָּת סֻכָּה. וְאֵין הַנָּשִׁים
31 חַיְבוֹת בְּמִצְוָה זוֹ.

1 בְּדָכָרִים בְּהַגְדֵּלֶת מַה שֶׁעָשָׂה לָנוּ הַשֵּׁם, וְהַעֲוֹל שֶׁעָשָׂה בָנוּ
2 וּמַה שֶׁעָשָׂה אוֹתָנוּ הַמִּצְרִים וְאֵיךְ נִפְרַע לָנוּ ה' מֵהֶם,
3 וְלַהֲדוֹת לוֹ יִתְעַלֶּה עַל כָּל־הַחֲסֵד אֲשֶׁר גָּמְלָנוּ — הָרִי זֶה
4 מִשְׁבַּח, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ: "כָּל־הַמִּצְוֹת לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרָיִם,
5 הָרִי זֶה מִשְׁבַּח". וְהַפְתִּיב שֶׁכָּא לָנוּ בְּצוּי זֶה הוּא אָמְרוּ
6 יִתְעַלֶּה: "וְהַגְדַּת לְבָנְךָ בְּיוֹם הַהוּא" (שמות יג, ח). וְכָא
7 הַפְּרוּשׁ (מכילתא): "וְהַגְדַּת לְבָנְךָ — יָכוֹל מֶרֶאשׁ הַחֹדֶשׁ?
8 תִּלְמוּד לֹמֵר: "בְּיוֹם הַהוּא. אֵי בְּיוֹם הַהוּא — יָכוֹל
9 מִבְּעוֹד יוֹם? תִּלְמוּד לֹמֵר: בְּעֶבֶר זֶה (שם); לֹא אָמְרָתִי
10 אֶלָּא בְּשָׁעָה שֵׁשׁ מִצָּה וּמְרוּר מִנְחִין לְפָנֶיךָ", כְּלוּמָר:
11 מִתְחַלֵּת הַלֵּילָה חַיִּב לְסַפֵּר. וְלִשׁוֹן הַמִּכְלָתָא: "מִכְלָל
12 שֶׁנֶּאֱמַר וְהָיָה כִּי־שִׁאֲלֶךָ בְּנֶךָ (שם יד) יָכוֹל אִם שִׁאֲלֶךָ —
13 אֶתָּה מַגִּיד לוֹ; וְאִם לֹא — אֵין אֶתָּה מַגִּיד לוֹ? תִּלְמוּד
14 לֹמֵר: וְהַגְדַּת לְבָנְךָ — אֶף־עַל־פִּי שֶׁלֹּא שִׁאֲלֶךָ. אֵין לִי
15 אֶלָּא בְּזִמְנֵי שֵׁשׁ לוֹ בָּן; בִּינוּ לְבִין עֲצָמוֹ, בִּינוּ לְבִין אֲחֵרִים
16 מִנֵּין? תִּלְמוּד לֹמֵר: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־הָעָם זָכוֹר אֶת־הַיּוֹם
17 הַזֶּה" (שם ג), כְּלוּמָר: צִוָּה לְזָכְרוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמַר "זָכוֹר אֶת־יוֹם
18 הַשַּׁבָּת לְקִדְשׁוֹ" (שם ב, ח). וְכָכָר יִדְעָתָ לְשׁוֹנֵם (בנוסח

אגרות קודש

[ב' אייר תשי"ט]

לאחרי הפסק ארוך ביותר, נתקבל מכתבו מכ"ג ניסן, ר"פ מפעולותיו.

ומובן שהפלא והתמי' גדולה ביותר על ההפסק הכי ארוך. ובפרט שהלא מן הצד קבלתי כמה ידיעות מפעולותיו במשך חדשים שעברו, שהיו בהצלחה והשאירו רושם טוב, ולפעמים גם רושם חזק וכו' ולמה ימנע הטוב מלהודיע, ובפרט שזהו טוב לשמים טוב לבריות וטוב עושה פירות, וכדו"ל בקדושין מ' ע"א. מהנ"ל מובן ג"כ, שמה שכותב שבמצב הרוח אין שינוי לטובה מפני כו', בודאי שאין זה מתאים להמציאות.

וכבר ידוע פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר, שאיסור לשון הרע הוא לא רק בהנוגע לזולתו אלא גם בהנוגע לעצמו. וידוע פתגם הוראה מכ"ק (אביו) אדמו"ר: כמו שצריך לדעת חסרונות עצמו, כן צריך לדעת ג"כ מעלות עצמו. ועוד להעיר - שבהנוגע לפעולה עם הזולת, לפעמים הכרת מעלות עצמו נוגעת יותר מאשר הכרת חסרונות עצמו, וק"ל.

בעת רצון יזכירוהו וכל ב"ב שיחיו על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע, ויהי רצון שיבשר טוב אודות כאו"א מהם.

וכיון שבאים אנו מחדש ניסן ונמצאים בחדש זיו, בו נולדו זיוותי עולם, וידוע דברי האריז"ל, שכשהימים נזכרים (ה"ה גם) ונעשים, הנה יתוסף בענינים הפרטים והכללים, בתכ"י, חירות וגאולה להרבות זיו בעולם, זיו והארות מעשה אבותינו, וכמובא בתניא, שכל אבריהם ועשיותיהם רק לרצון העליון לבדו כל ימיהם.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

ביאורים למסכת סוטה דף טו עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

ומקמירו בבלי שרת. שואלת הגמרא, כיצד נאמר שכבר עתה לאחר
שהעלהו בבלי שרת מקמיר ליה, והרי עדיין לא מלחו, ובהמשך
הברייתא מבואר ש'מולחו ונותנו על גבי האשים', ומשמע שאינו מקטירו
אלא לאחר המליחה. מתרצת הגמרא, אין כוונת הברייתא שמעלהו בבלי
שרת ומיד מקטירו, אלא אטא שמעלהו בבלי שרת על מנת להקמירו
לאחר מכן כשמולחו.

מבואר בברייתא לגבי קומץ המנחה ומולחו ונותנו על גבי האשים,
אמרת הגמרא שדין זה נלמד מדבתיב "וכל קרבן מנחתך במלח תמלח
וגו'".

עוד מבואר בברייתא שלאחר שקרב הקומץ שרייה נאכלין. שואלת
הגמרא, מנלן שהקטרת הקומץ מתירה את אכילת השירים לכהנים.
ומשיבה, דבתיב "הקמיר הכהן את אופרתה וגו'", ובתיב בפסוק הבא
לאחר מכן, "והנותנת מן המנחה לאהרן ולבניו" – והיינו שלאחר
הקטרת הקומץ הותרה הנותנת מן המנחה לאהרן ולבניו. מבארת
הגמרא, מאימתי נחשב שקרב הקומץ ומותרים השירים באכילה, למר
בדאית ליה ולמר בדאית ליה – נחלקו בזה התנאים ולכל תנא כשיטתו,
דאיתמר בברייתא, הקומץ, מאימתי נחשב שהקרב לענין שיהיה מותר
את השירים באכילה, רבי חנינא אמר, משתשלוט בו האור – ממתי
שאחזה בו האש אפילו מעט, הותרו השירים באכילה. רבי יוחנן אמר
אין השירים מותרים אלא משתיצת האור ברובו.

בהמשך הברייתא מבואר לגבי שיירי המנחה, ורשאיין הכהנים ליתן
לתוכו יין ושמן ודבש. שואלת הגמרא, מאי טעמא שהותר לתת לתוכו
יין ודבש, ומשיבה, אמר קרא לגבי מתנות כהונה לך נתתים למשחה
ולבניך לחק עולם, ולמשחה היינו לגדולה, כלומר שיאכלו את
מתנותיהם בדרך גדולה בדרך שהמלכים אכלין, – ולכן מותר לתת
בשיירי המנחה שמן ודבש שהוא דרך גדולה.

מה שמבואר בברייתא לגבי השירים ואין אסורין אלא מלחמין, מבארת
הגמרא שדין זה נלמד מדבתיב "לא תאפה חמין חלקם", ואמר רבי
שמעון בן לקיש שדורשים את המילה 'חלקם' אף על הנאמר קודם לכן,
כלומר, שאפילו חלקם של הכהנים שניתן להם לאכילה לא תאפה
חמין.

שנינו במשנה כל המנחות טעונות שמן ולבונה כו'. שואלת הגמרא, וכי
וכל המנחות טעונות שמן ולבונה חוץ ממנחת סוטה, והאיכא מנחת
חוטא – והיינו קרבן עולה ויורד הבא על חטאים, כגון שנכנס למקדש
בטומאה בשוגג, או חטא בשבועת העדות ושבועת ביטוי, שאף היא אינה
טעונה שמן ולבונה, דרשמנא אמר "הביא את קרבנו אשר חטא עשירת
האפה סלת לחטאת לא ישים עליה שמן ולא יתן עליה לבנה". מתרצת
הגמרא, התנא של משנתנו כשמנה החילוקים בין מנחת חוטא לשאר
מנחות, לא מנה כל חילוק בפני עצמו שנוהג בכל המנחות ולא במנחת
סוטה, אלא הכי קאמר – כך כל הדינים יחד, ושנה כך – כל המנחות
יש בהן לפחות אחת מהמעלות הללו, שמעונות שמן ולבונה, ובאות מן
החמין, ובאות סלת. ומפרטת הגמרא, שמנחת חוטא, אף על פי

שאינה טעונה שמן ולבונה, מכל מקום באה מן החמין ובאה סלת –
שמנפים את הקמח שלא יהיה מעורב בפסולת. ומנחת העומר, אף על
פי שהיא באה מן השעורים, מכל מקום יש בה מעלה שמעונה שמן
ולבונה, ובאה נרש – שמנפים היטב את קמח השעורים לבל יהיה מעורב
בו קליפת השעורה. אבל וזו – מנחת סוטה, אין בה אף מעלה מאלו
המעלות, שכן אינה טעונה לא שמן ולא לבונה, ובאה מן השעורים,
ובאה קמח שאינו מנופה.

התבאר שמנחת חוטא אינה טעונה שמן ולבונה, ומביאה הגמרא ברייתא
בענין זה. תניא, אמר רבי שמעון ברין הוא – היה ראי שתהא מנחת
חוטא טעונה שמן ולבונה, כדי שלא יהא חוטא נשכר שיקלו
במנחתו. ומפני מה אינה טעונה שמן ולבונה, כדי שלא יהא קרבנו
מהודר. וברין הוא שתהא חטאת חלב – כלומר כל החטאות, שנקראו
חטאת חלב טעונה נסכים כקרבנות נדר ונדבה, כדי שלא יהא חוטא
נשכר. ומפני מה אמרה התורה בפרשת נסכים 'לפלא נדר או בנדבה',
ללמדנו שאין חיוב נסכים אלא בקרבן הבא בנדר או בנדבה, אך חטאת
אינה טעונה נסכים, כדי שלא יהא קרבנו של החוטא מהודר על ידי
הנסכים. וממשיכה הברייתא, שאף שכל החטאות אין בהם נסכים כדי
שלא יהיה קרבנו של החוטא מהודר, אבל חטאתו של מצורע ואשמו
טעונים להביא עם קרבנותיו נסכים, לפי שאין קרבנות אלו באין על
חטא, אלא להכשירו ליטהר, ולכן הם באים עם נסכים. מקשה הגמרא,
וכי קרבנות המצורע אינם באים על חטא, איני, והאמר רבי שמואל בר
נחמני אמר רבי יוחנן, על שבעה דברים – חטאים, נגעים באין וכו' –
על האדם להיות מצורע, הרי מבואר שנגעי מצורע באים מחמת החטא,
וממילא גם הקרבנות באים לכפר על כך, ואין אמרו שאינם באים על
החטא. מתרצת הגמרא, תתם – במצורע, אין הקרבן בא על החטא, כיון
שעל ידי היסורים והבושה שהיו לו מנגיעה, הוא דאיכפר ליה החטא
שמחמתו בא הנגע. ופי' מיתי קרבן – הקרבן שמביא הוא רק כדי
לאשתרוי' בפדשים הוא דקא מיתי – שאינו יוצא מטומאתו עד שיביא
קרבן. שואלת הגמרא, אלא מעתה לדברך, שהטעם שמביאין נסכים על
חטאת מצורע הוא משום שאינה באה על חטא, אם כן חטאת נזיר –
שמביא הנזיר חטאת במלאת ימי נזרו תהא טעונה נסכים עם הקרבן,
לפי שלא חטא הנזיר בניירותו, ונמצא שאינה באה על חטא. עונה
הגמרא, סבר לה רבי שמעון שאמר שהטעם שאין מביאים נסכים בחטאת
הוא כדי שלא יהיה קרבנו של החוטא מהודר, כרבי אלעזר הקפרי,
דאמר שזויר נמי חוטא הוא – כיון שציער את עצמו מן היין, ואין לאדם
להוסיף חובה על נפשו ממה שלא צייתה עליו התורה, ויש חשש שמא
יעבור על נזירותו ויכשל באיסורי הנזיר, ונמצא שחטאתו באה על חטא.
שנינו במשנה, רבן גמליאל אומר בשם שמעשיה מעשה בהמה, כך
קרבנה כו', מביאה הגמרא, תניא, אמר רבן גמליאל להכמים,
סופרים, הניחו לי ואדרשנה לכם הטעם שמנחת הסוטה באה דוקא מן
השעורים כמין חומר – כמו תכשיט שמחברים אותו לשני קצוות צוארי
החלוק לנוי.

סוטה. פרק שני - היה מביא דף טו עמוד א

תוספות

רש"י

מעונה נסכים. א"ל דאינה טעונה נסכים משום דאינה בגדר ונדבה ד"ל ה"פ
בדין הוא מאחר שהוא חוטא היה צריך לענושו להביא קרבן גדול אבל
בכור ומעשר אינו בדין:

סבר לה כרבי אלעזר הקפר. הכא משמע דרבי שמעון ורבי אלעזר הקפר
סבירא להו דאפילו נזיר טהור חוטא הוא

דהא נזיר טמא היה מביא חטאת העוף
ועופות אינם טעונים נסכים כדאיתא

בפרק שתי מדות (מנחות ק"ז) והכי איתא
בהדיא נמי בפרק קמא דנדרים (ק"ז)

ובפרק ג' דנזיר (ק"ז י"ט) דאף על גב דקרא
בנזיר טמא כתיב אגן אפילו נזיר טהור

קאמרין דקסבר רבי אלעזר הקפר חוטא
הוא והיינו טעמא דכתב קרא בנזיר טמא

הואיל ושנה בחטא וקשה משמעא
קמייתא דנזיר (ק"ז ב') דתנן אהא נאה הרי

זה נזיר ודלמא אתנאה לפניו במצות
קאמר אמר שמואל שתפוס בשערו ואמר

אתנאה נזירא עביד מילתא דעבירה
ואמרין דליה נאה אין אפילו רבי אלעזר

הקפר דאמר נזיר חוטא הוא הני מילי גבי
נזיר טמא דאידי דבעי מיסתר דילמא

אתי למיעבר על נזירותיה אבל נזיר
טהור לאו חוטא קרינן ביה ואם תאמר

שמואל סבירא ליה התם אליבא דרבי
אלעזר הקפר דנזיר טהור לאו חוטא

וסתמא דגמרא דהכא דפ"ג דנזיר (ק"ז י"ט)
לאו כשמואל וסתמא דמתניתין דקרי ליה

נאה אליבא דרבנן דאמרי לאו חוטא
לפום סתמא דגמרא אם כן תיקשה

דשמואל אדשמואל דאמר פרק קמא
דתענית (ק"ז י"ט) כל היושב בתענית נקרא

חוטא סבירא ליה כרבי אלעזר הקפר
ותענית כנזיר טהור הוא דאמרין בפ"ק

דנדרים (ק"ז י"ט) רבי אלעזר הקפר אומר וכו'
מכאן שיושב בתענית נקרא חוטא והתם

מייירי בנזיר טהור כדפרישית ומדמי ליה
יושב בתענית והשתא אית לן למימר

דסתמא דנדרים נמי דמדמי יושב
בתענית לנזיר טהור דלא כשמואל דאידו

הוה מדמי ליה דוקא לנזיר טמא לפי
שמעך את עצמו מכל דבר שהרי יושב

בתענית ומתחרט כנזיר טמא שמתחרט
משום צער דבעי מיסתר נזירותיה אבל

נזיר טהור אינו צער מיהו תיקשה
דשמואל אדשמואל דאמר בפ"ק (נעלו ק')

דיושב בתענית נקרא חוטא ובפרק
החובל (כ"ק ק"ז י"ט) פריך ואין אדם רשאי

לחבול בעצמו והתניא יכול נשבע להרע
לעצמו וכו' מה הטבה רשות אף הרעה

רשות ומוקי לה שמואל ביושב בתענית דהוא רשות ועוד קשיא מפרק בתרא דכריתות (ק"ז ב')

דאמר [חטא] שאין אנו מכירין בו אלא המקום יום הכפורים
מכפר וקא פריך ספק נזיר שעבר עליו יום הכפורים לא נייית דהא כפר עליה יום הכפורים ומשני לכל חטאתם ולא לכל טומאתם ולרבי אלעזר הקפר מאי

איכא למימר נזיר כי מייתי קרבן לאו לכפרה מייתי אלא לאחולי עליה נזירות טהרה א"נ למישרי נפשיה בין אלמא דקרבן נזיר לר' אלעזר הקפר לאו

לכפרה אתי והכא משמע משום דבא על חטא אינה טעונה נסכים והכי אמר נמי בפ"ג דנזיר (ק"ז י"ט) דחטאת העוף לר' ישמעאל בא על חטא דאע"ג דבעל

מיעקר עקר מייתי ואבתי הוה מצי למיפרך התם לר' שמעון דהבא ולר' ישמעאל מספק נזיר לר' שמעון אפי' מספק נזיר

טהור ובפרק קמא דשבועות (ק"ז ט') נמי לא מתרץ כמו בכריתות דלאו משום כפרה אתי: **סבר** לה כרבי אלעזר הקפר. תימא לי אמאי תלי מילתיה בר'

אלעזר הקפר והא אינה גופיה אומר נמי בפ"ק דנדרים (ק"ז י"ט) אבל בנזירות לא התנדבו שלא יקראו חוטאין שנאמר וכפר עליו מאשר חטא וי"ל אגב שיטפיה

דנקט בכל דוחא וכו' נקט נמי הכא כי האי לישנא: **במין** חומר. פ' רבי הילל מרגלית ענין אחר בושם כמו חומרותא דפילון (נפס ק"ז ב') בשמים מעורבין

תרגום בלולה דפילא ענין אחר פ' רבינו סעדיה גאון במין המעשה דבלשון ארמית אומר אדם לחבירו מה חמרך כלומר מה מעשיך:

ה"ג וּמִקְטִירוֹ ס"י. ולא גרס אטו בכלי שרת מקטר ליה, והכי קא קשיא ליה.
מקטירו ס"ד ודרי גידיו לא מלחה וסיפא קתני ומולחו ונותנו על גבי האשם,
אלמא השתא הוא דמקטר ליה. **אלא אימא מעלהו להקטירו בכלי שרת.**
כלומר מעלהו בכלי שרת להקטירו לאחר שימלחנה קרב הקמין למר פדאית
ליה וכו'. קרב הקמין דקתני דמתיר שירים

באכילה מאימת חשיב קריבה להתיר
שירים, לרבי יוחנן כדאית ליה משתצת

האור ברבו, ולרבי חנינא משתשלוט בו
ואפלו מעט: **למשחה.** גבי מתנות כהנה

כתיב (נמקד' יח.) לך נתתם למשחה: **לא**
תאפה חמין חלקם וגו'. אפלו חלקם

שירים לא תאפה חמין, דדרשין ליה האי
חלקם דקרא נמי לפניו אלא תאפה: **מנחת**

חומא. הבא על חטא דמטמא מקדש
ושבועת העדות ושבועת פטוי. דכתיב התם

ואם לא תשיג ידו לשתי תורים וגו' (ויקרא כ:)
ח"ק וכו'. כלומר לא קתני מלתא באפי'

נפשיה, אלא ברור וקני הכי, כל המנחות
טעונות שמן ולבונה ובאות חשין, כלומר

רשאים טעונות באות מיהת חשין ובאות
סלת, כלומר קרא מהני מעליהא אית בהו.

ביצר מנחת חוטא אנ"פ שאינה טעונה וכו':
שלא יהא חומא נשכר. להקל במנחתו

יותר משאר מנחות: **חטאת חלב.** כל
חטאת סתם קרי חטאת חלב, דבתר חלב

כתיב על חלב וכל דם לא תאכלו (ק"ז ב').
וכתיב בתריה פרשת חטאת: **נסכים.** סלת

למנחה ועשרון לכבש יין ושמן רביעית
הזין כמו שמקריבין לעולה ושלמים: **ומפני**

מה אינם טעונות. דכתיב בפרשת נסכים
(נמקד' טו) לפלא נזיר או בנזרה, הבא בגדר

ונזרה טען נסכים, ואין חטאת ואשם
טעונים נסכים: **חטאתו ואשמו של**

מצורע. איתרבו בהדיא לנסכים במשכת
מנחות בפרק שתי מדות (ק"ז י"ט): **על שבעה**

דברים נגעים באין. ומפרש להו בערבין
בפרק של בערבין (ק"ז י"ט): **מנגיעה איכפר**

ליה. וסוברים ובושת של נגע בפרו לו על
אותו חטא: **וכי קא מייתי קרבנו**

לאשתרוי בקדשים הוא דמייתי. שיש
טמאות שהצריך הכותב כפרה לטהרתו, וב

חובה ויולדת ומצורע נזיר שנטמא: **חטאת**
נזיר. שמביא במלאת ימי נזרו חטאת ועולה

ושלמים: **נזיר חומא הוא.** שצער עצמו מן
הזין: **חומר.** בוטרי בלע"ז, והוא של חלב.

וחותמים בו שני צוארי חלוק לנוי:
דשמעיה

רשות ומוקי לה שמואל ביושב בתענית דהוא רשות ועוד קשיא מפרק בתרא דכריתות (ק"ז ב')

דאמר [חטא] שאין אנו מכירין בו אלא המקום יום הכפורים
מכפר וקא פריך ספק נזיר שעבר עליו יום הכפורים לא נייית דהא כפר עליה יום הכפורים ומשני לכל חטאתם ולא לכל טומאתם ולרבי אלעזר הקפר מאי

איכא למימר נזיר כי מייתי קרבן לאו לכפרה מייתי אלא לאחולי עליה נזירות טהרה א"נ למישרי נפשיה בין אלמא דקרבן נזיר לר' אלעזר הקפר לאו

לכפרה אתי והכא משמע משום דבא על חטא אינה טעונה נסכים והכי אמר נמי בפ"ג דנזיר (ק"ז י"ט) דחטאת העוף לר' ישמעאל בא על חטא דאע"ג דבעל

מיעקר עקר מייתי ואבתי הוה מצי למיפרך התם לר' שמעון דהבא ולר' ישמעאל מספק נזיר לר' שמעון אפי' מספק נזיר

טהור ובפרק קמא דשבועות (ק"ז ט') נמי לא מתרץ כמו בכריתות דלאו משום כפרה אתי: **סבר** לה כרבי אלעזר הקפר. תימא לי אמאי תלי מילתיה בר'

אלעזר הקפר והא אינה גופיה אומר נמי בפ"ק דנדרים (ק"ז י"ט) אבל בנזירות לא התנדבו שלא יקראו חוטאין שנאמר וכפר עליו מאשר חטא וי"ל אגב שיטפיה

דנקט בכל דוחא וכו' נקט נמי הכא כי האי לישנא: **במין** חומר. פ' רבי הילל מרגלית ענין אחר בושם כמו חומרותא דפילון (נפס ק"ז ב') בשמים מעורבין

תרגום בלולה דפילא ענין אחר פ' רבינו סעדיה גאון במין המעשה דבלשון ארמית אומר אדם לחבירו מה חמרך כלומר מה מעשיך:

תוספות

ד'שמעיה לרבי מאיר דקאמר, היא האכילתו מעדני עולם,
לפיכך קרפנה מאכל בהמה. אמר ליה, התינו עשירה,
עניה מאי איבא למימר. אלא בשם שמעשיה מעשה
בהמה, כך קרפנה מאכל בהמה: **בשנת**. היה מכיא פילי
של חרס ונתן לתוכה חצי לוג מים מן הפיור. רבי יהודה
אומר, רביעית. בשם שמעוט בכתב כך מועט במים.
וכנס להיכל ופנה לימינו ומקום היה שם אמה על אמה,
ומכאל של שיש וסבעת היתה קבועה בה, פשהוא מנביה
ונמל עפר מתחתיה, ונתן בדי שריאה על המים, שנאמר
'ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן יקח חבה ונתן אל
המים': **גמרא**. תנא, פילי של חרס חדשה, דברי רבי
ישמעאל. מאי טעמא דרבי ישמעאל, גמר כלי כלי
ממזורע. מה לחלן חרס חדשה, אף כאן חרס חדשה.
והתם מנלן, דכתיב 'ושחט את הצפור האחת אל כלי
חרש על מים חיים', מה מים חיים, שלא נעשתה בהן
מלאכה, אף כלי שלא נעשתה בו מלאכה. אי מה לחלן
מים חיים אף כאן מים חיים, לרבי ישמעאל הכי נמי,
דאמר רבי יוחנן, מי פיור. רבי ישמעאל אומר, מי מעיין
הן. וחכמים אומרים, משאר מימות הן. איבא למיפרך,
מה למצורע שכן טעון עץ ארו ואוזב ושני תולעת. אמר
רבה, אמר קרא 'בכלי' (חרס) [חרש], כלי שאמרת' לך
קבר. אמר רבא, לא שנו אלא שלא נתאכמו פניו, אבל
נתאכמו פניו פסולין. מאי טעמא, דומיא דמים, מה מים
שלא נשתנו, אף כלי שלא נשתנה. בעי רבא, נתאכמו,
והחזירן לתוך כבשן האש ונתלבנו, מהו. מי אמרינן בינן
דאידיהו אידיהו, או דילמא בינן דהדור הדור. תא שמע,
רבי אלעזר אומר, עץ ארו ואוזב ושני תולעת שהפסיל
בהן קופתו לאחזריו פסולין. והא התם, הדרי ומפשמי.
התם, דאיסלף איסלופי: נכנס להיכל ופנה לימינו וכו':
מאי טעמא, דאמר מר, כל פינות שאתה פונה, לא יהו
אלא דרך ימין: מקום היה שם אמה כו': תנו רבנן 'ומן
העפר אשר יהיה' יכול יתקן מבחוץ ויכניס, תלמוד לומר
'בקרקע המשכן'. אי בקרקע המשכן, יכול יחפור
בקרדומות, תלמוד לומר 'אשר יהיה'. הא ביצד, יש שם,
בא. או שם, תו שם, תניא אידך. 'ומן העפר אשר יהיה'

לרבות

שילה

אין

ביאורים למסכת סוטה דף טו עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

יְשַׁמְעִיהָ רַבֵּן גַּמְלִיאֵל לְרַבִּי מֵאִיר דְּקָאָמֶר לַעֲלִי שֶׁהֻטַּעַם שִׁמְנַחַת סוּטָה
בֹּאָה מִן הַשְּׁעוּרִין, הוּא מְשוּם מִידָה כְּנֻגָּה מִידָה, לִפִּי שְׁהִיא הָאֵלֶּיָּהּ -
אֵת הַבּוֹעַל מְעַדְנֵי עוֹלָם כְּדִי לִפְתּוֹתוֹ, לְפִיכָךְ קָרְבָּנָהּ מִקְדָּם שְׁעוּרִים
שְׁהוּא מֵאֵכֶל בְּהֵמָה. אֲמַר לִיהִי רַבֵּן גַּמְלִיאֵל לְרַבִּי מֵאִיר לֹא יִתְכַּן לִפְרֹשׁ
שְׁהוּ טַעַם הַדְּבַר, מְשוּם שֶׁהִתְיַחַש עֲשִׂירָה, עֲנִיָּה מֵאִי אֵיכָא לְיִמִּיר -
בְּשִׁלְמָא בִּאֻפֵּן שֶׁהֻטָּה עֲשִׂירָה וְהֵאכִילָה אֵת הַבּוֹעַל מְעַדְנֵי עוֹלָם יִתְכַּן
טַעַם זֶה, אֲךָ בִּאֻפֵּן שְׁהִיא עֲנִיָּה וְלֹא נִגְהַה כֵּן מְדוּעַ מִבִּיאָה מֵאֵכֶל בְּהֵמָה.
אֵלֶּא כִּךְ הוּא טַעַם הַדְּבַר, בְּשֵׁם שֶׁמְעִשִׂיָּה מְעַשֶׂה בְּהֵמָה, כִּךְ קָרְבָּנָהּ
מֵאֵכֶל בְּהֵמָה - כֵּשֶׁם שֶׁמְעִשִׂיָּה לִזְנוּת הוּא מְעַשֶׂה בְּהֵמָה, שִׁמְפִּקְרָה
עֲצָמָה לְתַשְׁמִישׁ לְמִי שֶׁאֵינוֹ בֶּן זִוְגָה, לִכְךָ קֶרְבָּנָהּ מֵאֵכֶל בְּהֵמָה.

מִשְׁנָה. לֵאמֹר שֶׁהִבְיָאוּ אֵת מִנְחַת הַסּוּטָה, הִיָּה מִבִּיאָה הַכֹּהֵן פִּילֵי שֶׁל חֶרֶם
- כּוֹס מַחֲרָס, וְנוֹתָן לְתוֹכָהּ חֲצִי לֹאֵג מִיָּם מִן הַבִּיזוֹר - שְׁהִירָה הַתּוֹרָה
אִמְרָה 'מִיָּם קְדוּשִׁים', וְאֵין קְדוּשִׁים אֵלָּא שֶׁנִּתְקַדְּשׁוּ בְּכָלִי. רַבִּי יְהוֹנָתָן
אֹמֵר אֵינוֹ נוֹתֵן בְּכָלִי אֵלָּא רַבִּיעִית מִיָּם, שֶׁכֵּשֶׁם שֶׁמְמַעֲטִים בְּכֶתֶב -
שׁוֹבֵר רִבִּי יְהוּדָה שְׁאֵין כּוֹתֵבִים בְּמִגִּילַת סוּטָה אֵלָּא מְעַט פְּסוּקִים, כִּךְ
מְמַעֲטִים פְּסוּקִים - שְׂכִינָן שֶׁהִכְתֵּב מוֹעֵט אֵין צָרִיךְ מִיָּם מְרֻבִּים לְמַחֲקוֹ, וְדִי
בְּמִיָּם מוֹעֵטִים לִכְךָ. נִכְנָם הַכֹּהֵן לְהִיכָל וּפְנָה לְיִמִּינוֹ - לִפִּי דְרָשׁוֹ חֲז"ל
שֶׁכֵּל פְּנוֹת שְׁאֵרֵם פּוֹנֶה לֹא יִהְיֶה אֵלָּא דֶּרֶךְ יִמִּין, וּמִקּוֹם הִיָּה שֵׁם שְׁנִיכֵר
וּבִלְטַת מִתּוֹךְ שְׁאֵר רִיצְפַּת הַהִיכָל, וְגוֹדְלוֹ אִמָּה עַל אִמָּה, וּמִכָּלֵּא שֶׁל שִׁישׁ
וּמִפְּעֵת הִיָּהָ קְבוּעָה כִּךְ שֶׁעַל יָדִי הִטְבַּעַת יִכּוֹל לֵאחֹז בְּטַבְלָה לְהַרְמִיָּה
מִקְרָקֵעִית הָעוֹרָה שְׁהִיָּתָה כּוֹלָה מְרוּצֶפֶת בִּאֲבָנֵי שִׁישׁ. בְּשִׁיחָהּ מִגְּבִיָּה אֵת
הַשִּׁישׁ וְנוֹטֵל עֶפֶר מִתַּחְתֶּיהָ, וְנוֹתֵן הָעֶפֶר בְּכּוֹס הַמַּיִם כִּרְי שְׁרִיָּאָה עַל
הַמַּיִם - שִׁיחִיהָ נִיכֵר הָעֶפֶר וְנִרְאָה בְּמַיִם, שְׁנֵאָמֶר 'וְמִן הָעֶפֶר אֲשֶׁר יִהְיֶה
בְּקֶרְקַע הַמִּשְׁכָּן יִקַּח חֶבְלָהּ וְנָתַן אֶל הַמַּיִם' - וְהִינּוּ מִמָּה שֶׁנֶּאֱמַר 'אֶל
הַמַּיִם, וְלֹא נֶאֱמַר 'וְנָתַן בְּמַיִם', מְשֻׁמֶּה שֶׁלֹּא יִהְיֶה בְּלוּעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם, אֵלָּא
יִהְיֶה נִרְאָה עַל הַמַּיִם.

נִמְרָא. תִּנָּא שְׁנִינוּ בְּבִרְיָתָא, פִּילֵי שֶׁל חֶרֶם צָרִיךְ שִׁיחִיהָ הַכּוֹס שֶׁל חֶרֶם
חֲדָשָׁה - שֶׁלֹּא נַעֲשֶׂתָה בּוֹ כָּל מִלְּאכָה, דְּכִרִי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל. שְׁוֹאֵלָת
הַגְּמָרָא, מֵאִי מְעַמָּא דְּרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל צָרִיךְ הַכִּלִּי לִהְיוֹת חֲדָשָׁה. וּמִשְׁבִּיבָה,
נִמְרָא כִּלִּי כִלִּי מְצוּרָעַת בְּגוּזִירָה שׁוּה, נֶאֱמַר לִגְבִּי סוּטָה 'בְּכָלִי חֲרָשׁ/
וּבְמִצְרָעַת נֶאֱמַר 'אֶל כָּלִי חֲרָשׁ עַל מִיָּם חַיִּים, וְלִמּוּדִים מִזֶּה לְחֵלְקֵן צָרִיךְ
שִׁיחִיהָ כָּלִי חֲרָשׁ חֲדָשָׁה אִף כָּאֵן חֶרֶם חֲדָשָׁה. שְׁוֹאֵלָת הַגְּמָרָא, וְהָתָם -
בְּמִצְרָעַת מִנְחָן שֶׁצָּרִיךְ כָּלִי חֲרָשׁ חֲדָשׁ. עוֹנָה הַגְּמָרָא, דְּכִתְיִב 'וְשִׁחַט אֶת
הַצֹּפֹר הָאֶחָת אֶל כָּלִי חֲרָשׁ עַל מִיָּם חַיִּים' - הוֹקֵשׁ הַכִּלִּי לְמַיִם, מִזֶּה
מִיָּם חַיִּים שֶׁלֹּא נַעֲשֶׂתָה כִּךְ מִלְּאכָה - שְׁהִירָה 'מִיָּם חַיִּים' הֵם מִי מַעֲיִין
שֶׁלֹּא נַעֲשֶׂתָה בָּהֶם מִלְּאכָה, אִף הַכִּלִּי שֶׁנֶּאֱמַר בְּמִצְרָעַת, צָרִיךְ לִהְיוֹת
שֶׁלֹּא נַעֲשֶׂתָה בּוֹ מִלְּאכָה, וְלִמּוּדִים בְּגוּזִירָה שׁוּה שְׁאֵף לִגְבִּי סוּטָה צָרִיךְ
שִׁיחִיהָ הַכִּלִּי חֲדָשׁ. שְׁוֹאֵלָת הַגְּמָרָא, אִי כִיּוֹן שֶׁלְמַד רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל דִּין סוּטָה
מִדִּין מִצְרָעַת בְּגוּזִירָה שׁוּה לִגְבִּי הַכִּלִּי, אִם כֵּן נִלְמַד דִּין נֹסֶף, מִזֶּה לְחֵלְקֵן -
בְּמִצְרָעַת, צָרִיךְ שִׁיחִיהָ מִיָּם חַיִּים, אִף כָּאֵן בְּסוּטָה צָרִיךְ מִיָּם חַיִּים - שֶׁלֹּא
נַעֲשֶׂתָה בָּהֶם מִלְּאכָה. עוֹנָה הַגְּמָרָא, לְרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל הַסּוֹבֵר שֶׁבְּסוּטָה
צָרִיךְ כָּלִי חֲרָשׁ, מְשוּם שֶׁלְמַד בְּגוּזִירָה שׁוּה מִמִּצְרָעַת, הִכִּי נִמְי' - סוֹבֵר גַּם
שְׁמִי הַסּוּטָה הֵם מִי מַעֲיִין שֶׁלֹּא נַעֲשֶׂתָה בָּהֶם מִלְּאכָה. כִּמוֹ דְּאָמֶר רַבִּי
יְהוֹנָתָן, מִזֶּה הֵם מִי בִּיזוֹר שֶׁמֵּהֶם מְכַנִּים מִי סוּטָה, רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל אֹמֵר מִי
מְעִינֵין הֵן - כְּפִי שֶׁהִתְבָּאָר שֶׁלְמַד בְּגוּזִירָה שׁוּה מִמִּצְרָעַת, וְחֻקִּים אֲמִירִים
מִשְׁאָר מִיּוֹמוֹת הֵן - יְכוּלִים לִקְחַת אִף מִמִּי מִקּוֹדֵשׁ.

מִקְשָׁה הַגְּמָרָא עַל רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל שֶׁלְמַד דִּין סוּטָה בְּגוּזִירָה שׁוּה מִמִּצְרָעַת,
וְהִירָא אֵיכָא לְמִפְּרָךְ גוּזִירָה שׁוּה זֶה, מִזֶּה לְמִצְרָעַת שֶׁהִחְמִירָה הַתּוֹרָה בְּדִינוֹ
שֶׁכֵּן מְעוֹן עֵץ אִרְי וְאֹזִיב וְשִׁנֵּי תוֹלַעַת - וְלִכְּן הִחְמִירָה הַתּוֹרָה לְהַצְרִיכוֹ
כָּלִי חֲדָשׁ וּמִיָּם חַיִּים, מִזֶּה שְׁאֵין כֵּן בְּסוּטָה שְׁאֵין בָּהּ דְּבָרִים אֵלֶּם. מִתְרַצַּת
הַגְּמָרָא, אֲמַר רַבָּה מִכָּר שְׁאָמֶר קָרָא לִגְבִּי סוּטָה 'וְלִקַּח מִיָּם קְדוּשִׁים
בְּכָלִי (חֶרֶם) [חֲרָשׁ]', וְלֹא נֶאֱמַר וְלִקַּח כָּלִי חֲרָשׁ וְנָתַן בּוֹ מִיָּם, מְשֻׁמֶּה
שֶׁהַכִּלִּי שֶׁנֶּאֱמַר כָּאֵן הוּא כָּלִי יְדוּעַ, כְּלוֹמֵר כִּלִּי שְׁאִמְרָתִי לָךְ בְּכָר -
שֶׁכֵּבֶר דִּיבֵּר עָלָיו הַכְּתוּב בְּמִקּוֹם אַחֵר, וְהוּא הַכִּלִּי חֲרָשׁ שֶׁנֶּאֱמַר בְּמִצְרָעַת.

מִבְּאֵרֵת הַגְּמָרָא, אֲמַר רַבָּא מִזֶּה שֶׁשְׁנִינוּ בְּמִשְׁנָה לְדַעַת רַבְּנָן שֶׁלֹּא הִצְרִיכוּ
שִׁיחִיהָ כָּלִי חֲרָשׁ חֲדָשׁ, אֵלֹא יִכּוֹל לִיטוֹל כָּלִי שֶׁנַּעֲשֶׂה בּוֹ מִלְּאכָה, לֹא שְׁנִינוּ
דְּבַר זֶה אֵלֶּא בְּכָלִי שֶׁלֹּא נִתְאָכְמוּ פְּנִיָּו - לֹא הוּשָׁחַרוּ פְּנִיָּו בְּשִׁימוּשׁ בֹּאֵשׁ,
אֲכָל נִתְאָכְמוּ פְּנִיָּו מִחֲמַת שִׁימוּשׁ בֹּאֵשׁ, פְּסוּלִין. שְׁוֹאֵלָת הַגְּמָרָא, מֵאִי
מְעַמָּא שֶׁהִדִּין כֵּן לְדַעַת חֲכָמִים, וְהִירָא לֹא לְמַדּוֹ דִּין סוּטָה מִמִּצְרָעַת.
וּמִשְׁבִּיבָה, שְׁאֵף שֶׁלֹּא לְמַדּוֹ מִמִּצְרָעַת, מִכָּל סוֹבְרִים שֶׁהַכִּלִּי שֶׁל מִי סוּטָה
צָרִיךְ לִהְיוֹת דְּיוֹמָא דְּמִיָּם שֶׁל סוּטָה, שְׁהִירָא נֶאֱמַר בְּפִסּוֹק 'וְלִקַּח הַכֹּהֵן מִיָּם
קְדוּשִׁים בְּכָלִי חֲרָשׁ', הוֹקֵשׁ הַכִּלִּי לְמַיִם, מִזֶּה מִיָּם שֶׁלֹּא נַעֲשֶׂתָה מִרְאִיתָם,
אִף כִּלִּי צָרִיךְ לִהְיוֹת שֶׁלֹּא נַעֲשֶׂתָה מִרְאִיתָו.

כְּעִי רַבָּא, לִפִּי הַמְּבֹאָר שֶׁצָּרִיךְ שֶׁלֹּא יִשְׁתַּנֶּה מִרְאִיתוֹ שֶׁל הַכִּלִּי, מִזֶּה יִהְיֶה
הַדִּין אִם הַכִּלִּים נִתְאָכְמוּ, וְהַחֲזִירִין לְתוֹךְ בְּבִשְׁן הָאֵשׁ - הַחֲזִירִי הַכִּלִּים
לִכְבֹּשׁן עַד שֶׁחֲזָרוּ הַכִּלִּים וְנִתְלַבְּנוּ, מִזֶּה, הֵאֵם הַכִּלִּי כִּשֵּׁר אוֹ לֹא. מִי
אֲמִירֵין בִּין דְּאִידְחוּ - שֶׁנִּפְסַל הַכִּלִּי פַּעַם אַחַת לְהַשְׁקָאָה הַסּוּטָה, אִידְחוּ
- אֵינוֹ חוֹזֵר שׁוֹב לְהַכְשִׁרוֹ אִפִּילוֹ אִם נִתְלַבְּנוּ בְּשִׁנִּית, אִי דִילִמָּא בִּין
דְּהִדְרוּ דְּדוֹר - כִּיּוֹן שֶׁחֲזָרוּ לְמִרְאִיתוֹ הִרְאֵשׁוּהָ כִּשֵּׁר כְּבַתְחִילָה. מִבִּיאָה
הַגְּמָרָא רֵאשִׁיָּה מִמָּה שֶׁמְצִינוּ לִגְבִּי מִצְרָעַת, תָּא שְׁמַע, רַבִּי אֶלְעָזָר אֹמֵר
עֵץ אִרְי וְאֹזִיב וְשִׁנֵּי תוֹלַעַת שֶׁהַפְּסִיל כִּךְן קוֹפְטָה לְאַחֲזִירֵיוֹ -
שֶׁהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן וְהִתְעַקְמוּ, פְּסוּלִין לְטַהֲרֵת הַמִּצְרָעַת. מִדִּיָּקָה הַגְּמָרָא, וְהָא
הָתָם הִדְרִי וּמִפְּשָׁטִי - הִירָא אֲפֹשֶׁר לְחֹזֵר וְלִישְׁרֵם כְּבַתְחִילָה, אֵלֹא מוֹכַח
שְׂכִינָן שֶׁנִּדְּחָה פַּעַם אַחַת אֵינוֹ חוֹזֵר לְכַשְׁרוֹתוֹ כְּבַתְחִילָה, וּמִמִּילָא גַּם כִּלִּים
שֶׁהוּשָׁחַרוּ אֵינֶם חוֹזְרִים לְכַשְׁרוֹתָם אִף אִם יִתְלַבְּנוּ. דּוּחָה הַגְּמָרָא, אֵין
לְהוֹכִיחַ מִשָּׁם, מְשוּם שֶׁהָתָם דְּאִיקְלוּף אִיקְלוּפִי - בְּבִרְיָתָא מְדוּבֵר בִּאֻפֵּן
שֶׁמִּחֲמַת הַמַּשִּׁי הַתְּקַלָּף הָעֵץ מְקַלְפָּתוֹ וְכֵן הָאֹזִיב וְלֹא נִתֵּן לְהַחֲזִירִים
לְקַדְמוֹתָם, אֲךָ בִּאֻפֵּן שִׁנִּית לְהַחֲזִירִים לְקַדְמוֹתָם כְּגוֹן לִכְּבֹּן אֵת הַכִּלִּים -
יִהְיֶה כִּשֵּׁר כְּבַתְחִילָה.

שְׁנִינוּ בְּמִשְׁנָה שֶׁהַכֹּהֵן יִהְיֶה נִכְנָם לְהִיכָל וּפְנָה לְיִמִּינוֹ וְכוּ'. שְׁוֹאֵלָת
הַגְּמָרָא, מֵאִי מְעַמָּא עָשׂוֹ אֵת הַטְּבִלָּה בְּיָמֵינוּ שֶׁל הַנֶּכְסִים דּוֹקָא. עוֹנָה
הַגְּמָרָא, מְשוּם דְּאָמֶר מִרְכָּא כָּל פְּנוֹת שְׁאִתָּהּ פּוֹנֶה, לֹא יִהְיֶה אֵלֶּא דְּרָךְ
יָמִין, וְלְמַדּוֹ כֵּן מִהַפְּסוֹק שֶׁנֶּאֱמַר לִגְבִּי הֵם שֶׁעָשָׂה שְׁלֵמָה שְׁהִירָה מוֹנֵחַ עַל
יָדֵי בָקֶר עֲשׂוֹת מִנְחָשָׁה, וְאִמֵּר הַכְּתוּב שֶׁם "עֲמַד עַל שְׁנֵי עֲשָׂר בָּקֶר
וְשִׁלְשָׁה פָּנִים צִפּוֹנָה וְשִׁלְשָׁה פָּנִים יָמָה וְשִׁלְשָׁה פָּנִים נֹגְבָה, וְשִׁלְשָׁה פָּנִים
מִזְרָחָה וְהֵם עֲלֵיהֶם מִלְּמַעְלָה", מִנָּה הַכְּתוּב אֵת סֹדֵר עֲמִידָתָם כְּסֹדֵר
הַפּוֹנֶה דְּרָךְ יָמִין, שֶׁהַנֶּכֶס לְעוֹרָה וְכֹא לְהַקִּיף דְּרָךְ יָמִינוֹ, הוֹלֵךְ תַּחֲלִילָה
לְצִפּוֹן וְאַחֵר כִּךְ לְמַעֲרָב וְלִדְרוֹם וְלִמְזָרָה.

מִקּוֹם הִיָּה שֵׁם אִמָּה כִּי, וְכִשְׁהוּא מְגַבִּיָּה נוֹטֵל עֶפֶר מִתַּחְתֶּיהָ. תִּנָּא רַבָּנָן
דּוֹרֶשֶׁת הַבְּרִייתָא אֵת הַפְּסוֹק בְּפִרְשַׁת סוּטָה, 'וְמִן הָעֶפֶר אֲשֶׁר יִהְיֶה
בְּקֶרְקַע הַמִּשְׁכָּן, אֵלֹא 'אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּמִשְׁכָּן, יְכֹל יִתְּנֵן מִכָּחִיץ וְיִכְנִים -
הֵינּוּ סְבוּרִים שְׂרָשָׁאֵי עֶפֶר מִחוּץ לְמִשְׁכָּן וְלַהֲכַנְסוֹ לְמִשְׁכָּן. תִּלְמוּד
לִיּוֹמֶר - לִכְךָ נִכְתָּב 'בְּקֶרְקַע הַמִּשְׁכָּן', לְלַמֵּד שֶׁצָּרִיךְ לִיטוֹל עֶפֶר מִקְרָקֵעִית
הַמִּשְׁכָּן וְאֵין דִּי בַּעֲפֵר הַנֶּכֶס לְמִשְׁכָּן. מִמִּשְׁכִּיבָה הַבְּרִייתָא, אִי בְּקֶרְקַע
הַמִּשְׁכָּן - אֵילוֹל לֹא הִיא נֶאֱמַר 'וְמִן הָעֶפֶר אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּקֶרְקַע הַמִּשְׁכָּן' אֵלֹא
'וְמִן הָעֶפֶר אֲשֶׁר בְּקֶרְקַע הַמִּשְׁכָּן, יְכֹל יִתְּנֵן מִכָּחִיץ וְיִכְנִים' - הֵינּוּ סְבוּרִים
שֶׁאִם לֹא מִצָּא שֶׁם עֶפֶר רַךְ שֶׁנּוֹחַ לִיטוֹל, צָרִיךְ לְהִבְיֹא קְדוּרָה וְלַחְפוֹר
בְּקֶרְקַע הַמִּשְׁכָּן לִיטוֹל מִמֶּנָּה הָעֶפֶר. תִּלְמוּד לִיּוֹמֶר 'אֲשֶׁר יִהְיֶה' שֶׁאֵינוֹ
צָרִיךְ לַחְפוֹר בְּקֶרְקַר, אֵלֹא הָאֵל בִּיצֵר יַעֲשֶׂה, אִם יֵשׁ שֵׁם עֶפֶר רַךְ שִׁנִּית
לְקַחְתּוֹ בְּקִלּוֹת, הָבָא אוֹתוֹ, וְאִם אֵין שֵׁם עֶפֶר תִּיחֹרֵךְ, תֵּן שֵׁם עֶפֶר וְתִיטְלוּ,
וְנִחְשֵׁב שֶׁלְקַח מִהַקְרָע הַמִּשְׁכָּן. תִּנָּא אִידְךָ - בְּבִרְיָתָא שְׁנִיָּה נִחְלָקוּ
נִתְאִים בְּנִידוֹן זֶה. נֶאֱמַר בְּפִסּוֹק 'וְמִן הָעֶפֶר אֲשֶׁר יִהְיֶה וְכוּ'', מִכָּר שֶׁלֹּא
נֶאֱמַר מִקְרָע הַמִּשְׁכָּן, מִלְּמַד שֶׁהִיָּה מִתְּנֵן אֵת הָעֶפֶר מִכָּחִיץ וְיִכְנִים
לְהִיכָל וְנוֹתֵן אֶל הַמַּיִם, וְאֵין צָרִיךְ לְהִנִּיחוֹ בְּקֶרְקַע הַהִיכָל. בְּקֶרְקַע הַמִּשְׁכָּן
- לְשִׁישִׁיָּה זֶה מְדוּעַ נֶאֱמַר בְּקֶרְקַע הַמִּשְׁכָּן, וְהִירָא כִּשֵּׁר אִף אִם הוֹכֵנס לְמִשְׁכָּן
וְלֹא הוֹנַח שֵׁם, אִיסִי בֵּן יְהוֹנָתָן אֹמֵר מִקְרָא זֶה בֹּא לְהִבְיֹא - לְרַבּוֹת,
קֶרְקַע

ביאורים למסכת סוטה דף טז עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

שילה נזב ונבעזן ובית עולמים - בית המקדש, שאף שאינם נקראים משכן נוהגת בהם פרשת סוטה. איסי בן מנחם אומר, אינו צריך פסוק לרבות את המקדש שתנהג בו פרשת סוטה, שהרי ניתן ללמוד זאת מן חומה, ומה במומחה קלה - איסור כניסה למקדש בטומאה שדינו בכרת, לא חלק הקטוב בין המשכן למקדש. במומחה אשת איש שנבעלה, שטומאתה חמורה שהרי מיתתה בחנק, לא כל שכן שהשווה המשכן ומקדש לבדוקה ולבערה מתוכם. אם בן שאין צריך לרבות מקדש, מה תלמוד לומר - לאיזה צורך נכתב 'בקרקע המשכן', אומר איסי בן מנחם, שמקרא זה בא לרבות שלא יביא מתוך קופתו - שלא די בזה שמכניס העפר לתוך המשכן, אלא כשמביאו מהחוץ יניחו בקרקע המשכן ומשם יטלו, כדעת התנא בברייתא הקודמת שהביאה הגמרא.

מסתפקת הגמרא, איכא לא, אם אין שם - במשכן ובסביבותיו עפר תיחוח לתת במי הסוטה, מהו שיתן אפר במקום העפר. והנה, לגבי מצות כיסוי הדם נאמר בתורה ו'כסוהו בעפר', ונחלקו בית שמאי ובית הלל האם גם אפר קרוי עפר וכשר לכיסוי או לאו. אומרת הגמרא, אלא אפר שפא לא תיבעי לך - שודאי אין האפר כשר למי סוטה, כיון דאמרי לא מצינו אפר שקרוי עפר ואינו כשר לכיסוי הדם, הוא הדין שאינו כשר לסוטה. כי תיבעי לך אלא אפר דבית הלל דאמרי מצינו לגבי אפר פרה אדומה, אפר שקרוי עפר ולכן כשר לכיסוי הדם, מאי יהא הדין לגבי מי סוטה. האם אף על גב דאמרי עפר, הקא לגבי סוטה ש'בקרקע המשכן' בתיב - דורשים שצריך שיהיה דומה לקרקע המשכן, למעט אפר. או דילמא שלדעת בית הלל גם לגבי סוטה יהיה אפר כשר כעפר, והאי 'בקרקע המשכן' נכתב או לכדאיסי בן יהודה - שבא לרבות דין סוטה גם בבית עולמים, או ולכדאיסי בן מנחם הוא דאיתי - ללמד שצריך להניחו בקרקע, ולא די במה שמכניסו למשכן. מביאה הגמרא ראיה לפשוט הספק, תא שבע שנינו בברייתא, דאמר רבי יוחנן בשם רבי ישמעאל, בשלשה מקומות באה הלכה למשה מסיני, ועוקבת - עוקרת את הנאמר בפירוש במקרא. ואלו הם, התורה אמרה בפרשת כיסוי הדם 'ושפר את דמו וכסוהו בעפר' - שצריך לכסות בעפר דוקא, והלכה למשה מסיני אמרה שראוי לכסות בכל דבר. כמו כן התורה אמרה לגבי איסור הנזיר לגלח שערות ראשו, 'כל ימי נדר נזיר תער לא יעבר על ראשו', שהאיסור הוא לגלח בפתע, והלכה למשה מסיני אמרה שהנזיר אסור להעביר את שערות ראשו בכל דבר. כמו כן התורה אמרה לגבי גט כריתות 'וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה ושלחה מביתו', וספר משמעו קלף דוקא, והלכה למשה מסיני אמרה שראוי לכתוב גט בכל דבר - אף על עלה של זית או על הנזיר ועל הלוח של עץ. מבארת הגמרא את הראיה, ואם איתא שהאפר כשר למי סוטה, היה לו לרבי ישמעאל ל'השוב נמי תא' - שגם בדבר זה ההלכה עוקרת את מה שנאמר בתורה, שהתורה אמרה שיטול עפר ויתנו במים, וההלכה אמרה שאף אפר כשר לכך. דוחה הגמרא, לעולם יתכן שאפר כשר למי סוטה, ורבי ישמעאל לא מנה את כל המקומות שבהם עקרה ההלכה את מה שאמרה התורה בפירוש, אלא תנא חלק מהדברים ושיר - לא מנה עפר מי סוטה, אף שגם בזה עקרה ההלכה את מה שנאמר בתורה בפירוש.

שואלת הגמרא, כיון שאין דרך התנא לשייר דבר אחד לבדו, ומאי שירי עוד, מלבד דהאי שירי - ששייר עפר מי סוטה. מתרצת הגמרא ששייר מה שמצינו לגבי מצורע, שגם בזה עקרה ההלכה את מה שנאמר בתורה. דתנא בברייתא, לגבי התגלחת השניה שעושה המצורע ביום השביעי שלאחר התגלחת הראשונה. נאמר בפסוק 'ויהי ביום השביעי יגלח את כל שערו' את ראשו ואת זקנו ואת גבת עניו ואת כל שער יגלח, דורשים כך, מה שנאמר 'את כל שער' הוא כלל, ומה שנאמר 'את ראשו ואת זקנו ואת גבת עניו' הוא פרט - שפירטה התורה את מה עליו לגלח, ומה שנאמר 'ואת כל שער' יגלח' חור וכלל. והמידה היא, שכלל ופרט וכלל, אי איתא דן את הכלל האחרון אלא כעין הפרט. ולכן דורשים, מה הפרט שהוזכר בפסוק שחייב לגלחם, מפרש בהם שהם מקום כינוס שער - שיש בהם ריבוי שער, ונראה - שאינם שהם מקום כינוס שער - שיש בהם ריבוי שער, ונראה - שאינם שהם מקום כינוס שער, אף כל מקום בגופו שיש בו כינוס שער ונראה צריך לגלח את השיער בהם. מבארת הגמרא, מה רבי הכלל, רבי שיער הנהלים - שיער הערה שחייב לגלחו. ומאי מעט הפרט שאינו חייב לגלח, מעט השיער דבית השחי שאינו נראה, ודבוליה גופיה - שער שבזרועותיו ושוקיו שאינו מקום כינוס שיער. והלכתא למשה מסיני עקרה את מה שנדרש בכלל ופרט וכלל, ואמרה שאף בתגלחת השניה מנלח את כל גופו ואף את שיער בית השחי ושיער כל הגוף שיהיה חלק בגלגל, דתנן, בא לו לתקוף את המצורע את תגלחתו הראשונה מעביר תער על כל בשרו כפי שנאמר בפסוק, וקתני סיפא במשנה שם וביום השביעי מנלח התגלחת שניה בתגלחת ראשונה שנאמר בה 'מעביר תער על כל בשרו'. ונמצא שההלכה עקרה מה שנלמד מהכלל ופרט וכלל, וזהו ששייר רבי ישמעאל מלבד מה ששייר מי סוטה. דוחה הגמרא, אמר רב נחמן בר יצחק, דבר זה אינו נחשב שיער, משום שבי קא חשיב רבי ישמעאל בדבריו, הם דברים שההלכה עוקבת הם מקרא מפורש, אבל תא - בתגלחת מצורע, אין ההלכה עוקבת מה שנאמר במפורש בפסוק, אלא מדרגתו היא - עוקרת דין שנלמד מכלל ופרט וכלל. רב פפא דוחה באופן אחר ואמר שאין הדין במצורע נחשב שיער, כי קא חשיב רבי ישמעאל בברייתא, הם דברים שההלכה עוקבת ועוקבת את מה שנאמר בפסוק, כגון כיסוי הדם, גט כריתות ותגלחת הנזיר, שההלכה עקרה ואמרה שאף שבתורה נאמר שאינו יכול לכסות אלא בעפר - יכול לכסות אף בשאר דברים, וכן לכתוב גט על שאר דברים והנזיר ילקה אף על שאר אופני גילות, כלומר שההלכה הפותחה ממה שנאמר בתורה, אבל תא - לגבי מצורע, ההלכה לא הפותחה ממה שנאמר בפסוק, אלא אדרבה עוקבת ומוקפת היא - שגלח מלבד את המקומות הנלמדים בכלל ופרט וכלל, אף את שיער ידיו ורגליו ושיער בית השחי, ואין בזה הפחתה ממה שאמרה התורה אלא תוספת. רב אשי דוחה באופן אחר ואמר, לגבי מצורע לא עקרה ההלכה את מה שנאמר בתורה, אלא שהא מתינתא - הברייתא שדרשה מכלל ופרט וכלל שהתגלחת השניה היא רק במקום הנראה וכינוס שיער, כגון - מי הוא התנא ששנאה, רבי ישמעאל היא דרריש בכל התורה כללי ופרטי, ולדעתו כך הוא הדין, שבתגלחת שניה אינו מגלח את שערות כל גופו.

המשך ביאור למס' סוטה ליום ששה עשר לעומר עמ' ב

- שצריך לעשות כסדר זה דוקא ואם נתן קודם את האפר פסול. ומה שנאמר 'עליו', בא ללמד שאין די בנתינת האפר על המים מלמעלה, אלא צריך לערבן - לערב את האפר בתוך המים. שואלת הגמרא על רבנן, מדוע דרשו שהנאמר 'אל בלי' בא ללמדנו שיעשה דוקא כסדר זה ועליו' בא לומר שיערבם יחד, ואימא להיפך, שמה שנאמר 'עליו' דוקא - ללמדנו שצריך לתת תחילה את האפר לכלי ריק ועליו יתן את המים, ומה שנאמר 'אל בלי' ללמדנו שתתא חיותן בכלי - ללמדנו שלא יטול המים מהמעין בכלי אחד ויעבירו לכלי שבו עושה את המי חטאת, אלא

צריך ליטול המים מן המעיין באותו כלי שעושה בו את המי חטאת. מתרצת הגמרא, סוברים רבנן שיש לדרוש שנותנים תחילה את המים ועליהם את העפר, שכן מה מצינו בכל מקום - לגבי מי סוטה, שתחילה נותן את המים, ואת המבשר - את העפר נותן למעלה. ולכן מסתבר ללמוד שאף כאן - לגבי פרה, דינו כן שמבשר למעלה - שנותן את המים תחילה ועליהם את האפר, ולכן דרשו מ'אל בלי' לעכב בסדר הנתניה, ומעליו' שצריך לערב המים והאפר יחדיו.

סוטה. פרק שני - היה מביא דף טז עמוד א

רש"י

אינו צריך. לרבות בית העולמים: ומה שמא קלה. לכנס בסמאת ההגף למקדש, שאינה במיתת ב"ד אלא ברת, לא חלק הכתוב בין מקדש למשכן, שגאמרו בפרשת פרה אדמה שני פסוקים, כי את מקדש ה' טמא (כז) את משכן ה' טמא (פמקד יט): לא כל שכן. שהשוו מקדש ומשכן בלדקה ולבערה מתוך:

א"ב מה תל' בפרקע שלא יביא מתוך

שילה נוב וגבעון ובית עולמים. איסי בן מנחם אומר: אינו צריך ומה בסומא קלה, לא חלק הכתוב, בסומא אשת איש חמורה, לא כל שכן? אם בן מה תלמוד לומר "בפרקע המושכן"? שלא יביא מתוך קופתו איבעיא להו אין שם עפר, מהו שיתן אפר? אליבא דבית שמאי לא תיבעי לך דאמרי לא מצינו אפר שקרוי "עפר". כי תיבעי לך אליבא דבית הלל דאמרי מצינו אפר שקרוי "עפר", מאי? אף על גב דאיקרי "עפר", הלא "בפרקע המושכן" כתיב, או דילמא האי "בפרקע המושכן" לכדאיסי בן יהודה ולכדאיסי בן מנחם הוא דאיתי תא שמו, דאמר ר' יוחנן משום ר' ינשעמאל: בשלשה מקומות הלכה עוקבת, מקרא. התורה אמרה "בעפר" והלכה בכל דבר, התורה אמרה "ב"תער" והלכה בכל דבר, התורה אמרה ספר והלכה בכל דבר, ואם איתא, ליחשוב נמי האי? תנא ושייר, ומאי שייר דהאי שייר? שייר מצורע, דתניא "היה כיום השביעי יגלח את כל שערו" כלל, "את ראשו ואת זקנו ואת גבת עינו" פרט, "ואת כל שער יגלח" חזר וכלל! כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא פעין הפרט: מה פרט מפורש מקום כינוס שער ונראה, אף כל מקום כינוס שער ונראה, מה רבי? רבי שער הרגלים. מאי מיעט? מיעט בית השחי ודכוליה גופיה. והלכתא מגלח פדלעת, דתנן בא לו להקריף את המצורע מעביר תער על כל בשרו, וקתני סיפא וביום השביעי מגלחו תגלחת שניה בתגלחת ראשונה. אמר רב נחמן בר יצחק: כי קא חשיב, הלכה עוקבת מקרא, הא עוקבת מדרבנן היא. רב פאא אמר כי קא חשיב, הלכה עוקבת ועוקרת, הא עוקבת ומוספת היא. רב אשי אמר, הא מתינתא מני? ר' ינשעמאל היא, דדריש כללי ופרטי, כדלעת

מדרשים רבוין דכל התורה קלה לא חשיב להו ר' ינשעמאל בהלכה עוקבת מקרא אלא הני תלת. ובמסכת קדושין ירושלמי מצאתי משנה זו דר' ינשעמאל ואין תער מן השלשה אלא מרצע, והכי תניא התם, התורה אמרה ספר והלכה בכל דבר התלוש, התורה אמרה עפר והלכה בכל דבר המגדל צמחים, התורה אמרה מרצע והלכה אמרה אפי' סול וסירה. והוא נראה בעיני מאד דהך דתער משפת הוא: ואם איתא, דאפר נמי קשר ליחשב נמי דבקה הלכה עוקבת מקרא, דהתורה אמרה עפר והלכה אמרה אף אפר, וממשמעוניה לא משמע לן, דהא לרי' ינשעמאל עפר לאו ממשמעוניה ממש נפקא ליה לענין כסוי הדם: תנא ושייר. לא חשיבנא לכלו מקומות: שייר מצורע, שהוא צריך שני תגלחות דכתיב וכתבס המטהר את בגדיו וגו' בתגלחת ראשונה לא כתב כלל ופרט אלא את כל שערו סתם, דמשמע כל גופו וזרועותיו ושוקיו ובית השחי, שיהא כל גופו חלק פדלעת, ובתגלחת שניה כתוב בכלל ופרט, דמשמע מקום כנוס שיער שיהא שם קבוץ שיער הרבה, למעט וזרועותיו ושוקיו שאינו מכנס ונראה, למעט בית השחי: שייער הרגלים. דאותו מקום, ולשנא מעלייתא נקט: והלכה מגלח כלו פדלעת. אף בתגלחת שניה קתני דמגלח כל גופו: בדרבנן, במסכת נגעים (פ"ז מ"ב: להקריף) גלחו כלו, לשון לא תקיפו פאת ראשכם (ויקרא יט): מעביר תער על כל בשרו. ובתגלחת ראשונה קא: ה"ל וקתני סיפא וביום השביעי מגלחו תגלחת שניה בתגלחת ראשונה, ולא גרסינן יגלחנו שתתא תגלחת וכו', דלאו אקריב קאי אלא לשון המשנה ומגלחו תגלחת שניה בתגלחת ראשונה תנן בה, אלקמא שניה נמי פדלעת, דהא תנא ליה בתגלחת ראשונה מעביר תער על כל בשרו: אמר רב נחמן בר יצחק, מצורע לא שריא הוא, דכי קא חשיב הלכה עוקבת מקרא, כגון ספר תער עפר דכתיב בנדריה והלכה עוקבת מוספת על המקרא: רב אשי אמר הא מתינתא, דקתני מקום כנוס שער ונראה: דדריש. כל התורה כלה בכלל ופרט כדאמרין בשבועות פ"ג ג"פ (ט) רבי ינשעמאל שמש את רבי נחמיה בן הקנה שהיה דורש את כל התורה בכללי ופרטי, ור"ע שמש את נחום איש גז וזו שהיה דורש כל התורה בפרטי ומיעט, וכבר פירשתי כל משמעו כלל ופרט ורבי ומיעט וחלוקה במס' סנה' בפ' החליל (דף טז):

תוספות

לרבות נוב וגבעון שילה ובת עולמים. רש"י גורס להביא קרקע בית עולמים ושיבש הגירסא שילה נוב וגבעון משום דנוב וגבעון אין משקין בהן סוטות משום דהוי מנחת יידיד שאין קבוע לה זמן ותימה ששיבשה משום קושיא זו דילמא קסבר איסי בן יהודה כרבי יהודה דאמר בפרק בתרא דשחיטת קדשים (וכחסי דף ק) כל שהציבור והיחיד מקריבין באהל מועד שבמדבר מקריבין באהל מועד שבגלגל ואין חילוק ביחיד אלא במתו שבראש גגו והשתא הוצרך לרבות נוב וגבעון משום דבמה הוו: ובית העולמים. מקשינן אמאי איצטרך לרבות בית העולמים והאמר בפ"ב דשבועות (דף טז) במשכן מקדש מקדש ומקדש אקרי משכן ואי לא הוה כתיב אלא (כז) את משכן ה' טמא הוה נמי מקדש בכלל הכא נמי נימא הכי ובריש מסכת עירובין (דף ג) דנפקא לן שלמים ששחטן קודם שיפתחו דלתות ההיכל פסולים במקדש משום דמקדש אקרי משכן ואע"ג דושחו פתח אהל מועד במשכן כתיב ולפי גירסת הספר הזה אתי שפיר דהוי מצי למימר עיקר ריבויא לא הוה צריך אלא משום נוב וגבעון ובית עולמים נקט אנב שיטפיה אבל ר"י פירש האי דאיצטרך הכא לרבות בית עולמים משום דכתיב קרקע משמע היכא דאיכא קרקע לאפוקי בית העולמים דהוא ריפצה ולא מסתברא משום דמריבויא דקרקע מריבין בית העולמים דאי לא הוה כתיב קרקע לא הוה בית העולמים בכלל ולפירושו לא הוה צריך למכתב קרקע כלל ועוד קשיא מפ' טוף בקלף (ויחל דף מ) דמיתיי ביחל וכל אדם לא יהיה באהל מועד אלא לי אלא אהל מועד שבמדבר שילה ובית העולמים מנין אלמא דשילה לא הוה בכלל אהל מועד וכן בית העולמים ובפ"ק דעירובין (דף ג) אמר דבית העולמים הוה בכלל אהל מועד ושחו פתח אהל מועד הואיל ומקדש אקרי משכן וכן בפרק הוציאו לו (ויחל דף מ) רב ששת אמר קא לי אלא אהל מועד שבמדבר שילה ובית עולמים מנין ת"ל וכסה: ואם איתא ליחשב נמי הא. תימה היכי מצי למיפשט מדר' ינשעמאל והא סבירא ליה בבית שמאי דאפר לא אקרי עפר ואליבא דבית שמאי לא קמיבעי ליה אלא אליבא דב"ה א"כ ה"נ אפר בכלל משמעו דעפר משום דהכא בפרק כתיב:

מאי

תנא ושייר. ואי קשיא היכי מצי למימר תנא ושייר והא שלשה קתני ואמר בפ"ק דקידושין (דף טז) גבי הענקה וכי תימא הכא נמי תנא ושייר והא ארבעה קתני ונראה דהתם דוקא כיון דנחת למנינא דוקא הוא משום דקתני בסיפא ואי אתה יכול לומר ארבעה באחד מהן כו' ואם איתא דמיתא האב נמי מוציאה היה יכול לומר ארבעה ארבעה:

כדלעת

סוטה. פרק שני - היה מביא דף טז עמוד ב

תוספות

רש"י

מאי הוה עלה. תימנה מאי קא בעי כיון דלאו שוירא הוה אם כן תפשוט וי"ל דלא איתבריר להו האי דשיירא אי משום טעמא כדפרי' ולא שוירא הוה אי משום דתנא נחת לשיורא: **מביא** מים שדם צפור ניכר בהם וכמה רביעית ורבנן ההוא לגופיה. קשיא לרבי הכא אמר דרבנן פליגי עלה ובפ' ג' מינין (פ"ל דף ה.) קא חשיב ליה בהדי עשר רביעיות

מחמש חזירותא וקא פריך התם ותו ליכא והא איכא ומייתי מתניתין דהכא היה מביא פיילי של חרס וכו' ומשני בפלוגתא לא קא מיירי והא דמצורע נמי פלוגתא היא וקא חשיב ליה ונראה דהא פלוגתא דהכא לא דמאי לפלוגתא דמייתי התם כגון נוטלין לידים לאחד ואפילו לשנים ור' יוסי דפליג התם בפ"ק דמסכת דים (מ"ו) ואמר לא סגי ליה לשנים ברביעית דבעי לאחורן נמי רביעית וכן במתניתין היה מביא פיילי של חרס דת"ק דרבי יהודה לא סגי ליה ברביעית וכן גבי ביטול מי רגלים דקאמר תנא קמא כל שהוא אבל הכא רבנן מודו בפחות מרביעית לא אפשר ואי בעי סגי ברביעית מידו לכתחילה מביא חצי לוג כדתנן בריש פרק י"ד דמסכת נגעים כיצד מטהרין את המצורע היה מביא פיילי של חרס חדשה ונותן לתוכה חצי לוג מים חיים והא דתנן בפ' שתי מדות (מנחות דף פ"ה) רביעית מה היתה משמשת רביעית מים למצורע ר' ישמעאל היא: **מביא** מים שדם ניכר בהם וכמה רביעית. וא"ת וכי אינו ניכר ביותר מרביעית והא תנן בפ"ז דמסכת מקואות (מ"ט) ומייתי לה בגמרא בכמה דוכתי בשילוח פ"ק דשחיטת חולין (דף כ"ג) ובפ"ק דמכות (דף כ"ג) ג' לוגין מים שנפל לתוכן קורטוב יין ומראהו כמראה יין אלמא דאפילו יין ניכר בג' לוגין וב"ש נדב דסומק טפי י"ל ניכר דקאמר ממשותו של דם ולא בשינוי מראה דעלמא (מ"ד) והשתא לא תיקשה מה שהיה תמיה רבי נמי מודא דקאמרין בהקומץ רבה (מנחות דף כ"ב) ופרק גיד הנשה (חולין דף ט"ז) לרבי יהודה דיליף למין במינו דאינו בטל ממנו דכתיב ולקח מדם הפר ומדם השעיר הדבר ידוע שדמו של פר מרובה משל שעיר אלמא דמין במינו לא בטיל ורבנן אמרי עולין אין מבטלין זה את זה והא הכא דהוה מין שלא במינו והדבר ידוע שהמים מרובין על הדם ואפילו הכי כתיב בדם וי"ל כיון דממשותו ניכר הרי הוא בעין: **קטנה** ונודחית מפני המים מזה. תימנה אליבא דמאן קא מביעיא ליה אי לרבי ישמעאל פשיטא דפסול דהא בעי שהיה דם צפור ניכר אי לרבנן הא לא קפדי אדוכר מים ונראה דהא בעיא לא לשון ספקא אלא שהיה תמיה על דברי ר' ישמעאל דאמר רביעית לעולם דם צפור ניכר בהן והא פעמים שאינו ניכר שהמים מדחין אותו כגון קטנה ופעמים שאין המים ניכרין כגון גדולה והכי קים לרבנן לשעוריה בצפור שהיא דמה ניכר לעולם ברביעית דומיא דפ"ק ד"ה (דף כ"ג) דאמר ליה רבי ירמיה לרבי ירמא מי קים להו לרבנן בין שליש לפחות משליש אמר ליה לאו אמינא לך לא תפיק נפשך לבר מהלכתא וכו': **שינה** הכתוב במשמעו. תימנה לרבי וכו' שינוי הוא שנקרא אפר עפר והכתוב (מלכים ב' כג) וישרוף אותה בנחל קדרון וידק לעפר וכן ואבות אותו טחון היטב עד אשר דק לעפר (מלכים ב' כג) וי"ל אותו שלא נעשית אפר ע"י שריפה אלא צריכין כתישה נקראין עפר אבל פרה עיקר מצות שריפתה לאפר א"ע"ש שאם היו שם אודין היו כותשין אותם כדאיתא בספרי וכדתנן בפ"ג דפרה נשרפה חובטין אותה במקלות משום אודין שלא נעשו אפר מיהו עיקר מצות שריפתה לאפר הוא: **שינה** הכתוב במשמעו. תימנה וכו' מפני כך שינה והאמר בפרק ביסוי הדם (חולין דף פ"ה) דלכך שינה אליבא דר"ה ללמוד שאפר נקרא עפר וי"ל תרתי שמע מינה:

בדלעת, מני? ר' עקיבא היא, דדריש ריבוי ומיעוט. **דתניא** "והיה כיום השביעי וילח את כל שעורו" ריבה. **"את ראשו ואת זקנו ואת גבת עינו"** מיעט. **"ואת כל שעורו וילח"** חזר וריבה. **ריבה ומיעט וריבה, ריבה הפל.** **מאי ריבה?** ריבה דכוליה גופיה, ומאי מיעט? מיעט שיער שבתוך החוטם, מאי הו' עלה? תא שמע אמר רב הונא בר אשי אמר רב: אין שם עפר מביא רקבובית, ורק, ומקדש. ולא היא, רקבובית ורק הוא דהוא עפר, אפר לא הואי עפר: כדי שיראה על הפנים: תנו רבנן, שלשה צריכין שיראו: עפר סוטה ואפר פרה ורוק ובהמה. **משום ר' ישמעאל אמרו:** אף דם צפור. מאי טעמא דר' ישמעאל? דכתיב: "ומכל אותם בדם הצפור", ותניא "בדם", יכול בדם ולא במים? תלמוד לומר: "במים". אי מים, יכול במים ולא בדם? תלמוד לומר: "בדם". הא כיצד מביא מים שדם ציפור ניכר בהן, וכמה? רביעית. ורבנן, ההוא לגופיה, דהכי קאמר רחמנא: אטביל בדם ובמים. ור' ישמעאל, אם כן, לכתוב רחמנא "ומכל בהם", "בדם ובמים" למה לוי? לניכר. ורבנן, אי כתב רחמנא "ומכל בהם" הוה אמינא: האי לחודיה והאי לחודיה, כתב רחמנא "בדם ובמים" לערבן. ור' ישמעאל, לערבן קרא אחרניא כתיב "ושחט את הצפור האחת". ורבנן, אי מההוא הוה אמינא לישחטיה סמוך למנא ויניקטינהו לוורידין ולקבליה, קא משמע לן. בעא מיניה ר' ירמיה מר' יזרא: גדולה ומדחת את הפנים, קטנה ונודחית מפני הפנים, מהו? אמר ליה: לאו אמינא לך לא תפיק נפשך לבר מהילכתא, בצפור דרור שיערו רבנן, אין לך גדולה שמדחת את הפנים, ואין לך קטנה שנודחית מפני הפנים. תנו רבנן: הקדים עפר למים פסול, ור' שמעון מכשיר. מאי טעמיה דר' שמעון? דכתיב: "ולקחו למנא מעפר שרפת החטאת" ותניא, אמר ר' שמעון: וכי עפר הוא? והלא אפר הוא! שינה הכתוב במשמעו לדון היכנו גזירה שוה; נאמר כאן "עפר" ונאמר להלן "עפר", מה להלן עפר על גבי מים אף כאן עפר על גבי מים. ומה כאן הקדים עפר למים בשר, אף להלן הקדים עפר למים בשר. והתם מנלן? תרי קראי כתיבין: כתיב: עליו, אלמא אפר ברישא, וכתיב "מים חיים אל בלי", אלמא מים ברישא, הא כיצד? רצה זה נותן, רצה זה נותן, ורבנן, "אל בלי" דוקא. "עליו" לערבן. ואימא "עליו" דוקא, "אל בלי" שתהא חיותה בבלי? מה מצינו בכל מקום מכשיר למעלה, אף כאן מכשיר למעלה.

עפר מכשיר את המים:

מתי

ביאורים למסכת סוטה דף טז עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכוון המאור"

מערבים את הדם במים, אלא יעשה האי' - טבילה אחת לחוריה בדם, 59
 והאי' - טבילה נוספת לחוריה במים, לכן כתב רחמנא ב'דם ובמים' 60
 ללמדנו שצריך לערבן יחדיו. מבאר הגמרא, ורבי ישמעאל סבר שדין 61
 זה שצריך לערבן יחד, נלמד מקרא אחר, שכתב 'ושחט את 62
 הצפור האחת אל כלי חרש על מים חיים' וגו' - וכיון ששוחט את 63
 הצפור על המים, ממילא המים והדם מעורבים. מבאר הגמרא, ורפנן 64
 שהוצרכו ללמוד דין זה מ'בדם ובמים', סברו שאי' נלמד מהחזא - 65
 מהפסוק 'ושחט את הצפור וגו' לא היינו יודעים שהמים והדם מעורבים, 66
 אלא הנה אמינא לישחטיה סמוך למנא - צריך לשחוט את הצפור 67
 סמוך לכלי עם המים, ונתיקטינהו - יאחז בידיו לוורידין של הצפור 68
 השחוטה באופן שלא ייצא הדם לכלי שבו המים, אלא ולקבליה לדם 69
 במנא אחריתא - את הדם מהוורידים יקבל בכלי אחר, ויטבול בכל כלי 70
 בנפרד, קא משמע לן - לכך נאמר 'וטבל במים ובדם', להשמיענו שצריך 71
 לטבול בשניהם יחד כשהם מעורבים. 72
 מסתפקת הגמרא לגבי דין טהרת המצורע, בעא מיניה רבי ירמיה מרבי 73
 יורא, כיצד הדין בהביא המצורע ציפור גדולה ויש בה דם מרובה, 74
 וכשנשפך דמה לכלי עם הרביעית מים, ומדחת את המים - נראה הכל 75
 כדם ולא ניכר כלל שהיה בה מים. או אם היתה ציפור קטנה שדמה 76
 מועט, וכשנשפך דמה אל הכלי עם הרביעית מים, ונתיקטינהו המים 77
 - לא ניכר בהם במים, מהו - האם כשרים לטהרת המצורע. אמר ליה 78
 רבי יורא, לאו אמינא לך - וכי לא אמרתי לך כבר, לא תפיק נפשך 79
 לבר מהילכתא - אל תהרהר אחר השיעורים שאמרו חכמים. והספק 80
 שהסתפקת בו אינו שייך במציאות, משום ששיעור רביעית שאמרו, 81
 בצפור דרור שיעורו רבנן, ואין לך צפור דרור גדולה שדמה רב כל עד 82
 כדי שמדחת את המים - שאם תערבו ברביעית מים לא יהיה ניכר שיש 83
 בתערובת מים, ואין לך צפור דרור קטנה שדמה מועט כל כך, שנתיקטי 84
 מים המים - שאם תערבו ברביעית מים לא יהיה ניכר הדם במים. 85
 סדר נתינת המים והעפר בסוטה הוא, נותן המים בתחילה, ועליו נותן את 86
 העפר, שכן נאמר 'ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן, יקח הכהן ונתן 87
 אל המזבח'. ועל כך שנו בברייתא, תנו רבנן, אם הקדים ונתן את העפר 88
 בכלי קודם שנתן למים, פסול להשקות הסוטה, שנאמר 'ומן העפר וכו' 89
 יקח הכהן ונתן אל המים', הרי שנותן את העפר אל המים ולא את המים 90
 על העפר, ובסוף הפרשה נאמר 'ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת', 91
 ללמד שצריך לעשות כסדר שנאמר בפרשה, ורבי שמעון מכשיר 92
 בדיעבד אף אם נתן את העפר קודם שנתן את המים. מבאר הגמרא מאי 93
 טעמא דרבי שמעון שהכשיר בדיעבד אף אם לא עשה כסדר הכתוב, 94
 דכתיב לגבי אפר פרה אדומה 'ולקחו למנא מעפר שרפת החטאת 95
 ונתן עליו מים חיים אל כלי', ותניא, אמר רבי שמעון, מפני מה נאמר 96
 'עפר' וכי עפר הוא, והלא אפר הוא, אלא שינה הכתוב במשמעו 97
 וכתב עפר במקום אפר, לרין היינו - כדי שנלמד פרה אדומה מסוטה 98
 בזויה שוה, נאמר כאן - באפר פרה אדומה עפר, ונאמר להלן - 99
 לגבי סוטה עפר, מה להלן - לגבי סוטה, צריך שיתן עפר על גבי מים 100
 - ולא מים על העפר, אף כאן - באפר פרה אדומה צריך שיתן העפר 101
 על גבי מים. ומאותה גזרה שוה נלמד גם דין סוטה מדין אפר פרה 102
 אדומה, ומה כאן - באפר פרה אדומה, אין דין זה לעיכובא, אלא אם 103
 הקדים את העפר למים בשר, אף להלן - לגבי סוטה, אם הקדים את 104
 העפר למים, בדיעבד בשר. שואלת הגמרא, והתם - באפר פרה, מנלן 105
 שאם הקדים את האפר למים בדיעבד כשר. ומישבת, תרי קראי כתיבי 106
 בפרה אדומה שלכאורה סותרים זה את זה, כתיב 'ונתן עליו מים חיים', 107
 אלמא - משמע שנותן את האפר ברישא ועליו נותן את המים, וכתיב 108
 'מים חיים אל כלי', אלמא - משמע שנותן את המים ברישא אל הכלי, 109
 ואין דבר בכלי החוצץ בין המים לכלי בשעת נתינתם. הא כיצד מקיימים 110
 את שתי המשמעויות הללו, אם רצה ליתן תחילה זה - המים נותן, ואם 111
 רצה ליתן תחילה זה - האפר, נותן וכשר. אלא שלומדים בגזירה שוה 112
 מסוטה שלכתחילה יתן את המים ועליו יתן את האפר. מבאר הגמרא, 113
 ורפנן הסוברים לגבי מי סוטה שאף בדיעבד אם הקדים ליתן עפר למים 114
 פסול, סוברים שגם לגבי אפר פרה אדומה הדין כן. ומיישבים את סתירת 115
 הפסוקים באופן זה, שמה שנאמר 'ונתן מים חיים אל כלי' הוא בדיקא 116

והתנא של המשנה בנגעים שסובר שמגולח את כל גופו בלעצא אף 1
 בתגלחת שניה, אינו משום הלכה למשה מסיני, אלא מני רבי עקיבא 2
 היא, שאינו דורש את התורה בכלל ופרט כרבי ישמעאל, אלא בדרוש 3
 ריבוי ומיעוט - ולדבריו הכלל האחרון בא לרבות אף דברים שאינם 4
 כעין הפרט, ולכן סובר שצריך לגלח אף מקומות שאינם כעין הפרט, 5
 כלומר שאינם נראים ואינם מקומות כינוס שער. ומצינו שלדעה שדורשת 6
 את התורה בריבוי ומיעוט, צריך לגלח כל גופו. דתניא בברייתא, נאמר 7
 בפסוק 'והיה כיום השביעי יגלח את כל שערו' ריבה הפסוק שיגלח 8
 את כל שערו, ולאחר מכן נאמר 'את ראשו ואת זקנו ואת גבת עינו', 9
 מיעט הפסוק שאינו צריך לגלח אלא מקומות כעין אלו. ובמה שנאמר 10
 בהמשך 'ואת כל שערו יגלח' חזר הפסוק וריבה שצריך לגלח אף שאר 11
 מקומות, והכלל הוא שבאופן שהפסוק ריבה ומיעט וריבה, הריבוי 12
 האחרון חזר וריבה חבל, מאי ריבה בריבוי זה, ריבה דכוליה גופיה - 13
 שאף מקומות שאינם נראים ואינם מקום כינוס שער צריך לגלח. ומאי 14
 מיעט - איזה מקום התמעט מהפרט, מיעט שיער שבתוך החוטם - 15
 שאת מקום זה אין צריך המצורע לגלח בתגלחת שניה, כיון שאינו דומה 16
 כלל לפרט. 17
 חזרת הגמרא למה שהסתפקה ושואלת, מאי תוי עליה - האם אפר כשר 18
 למי סוטה במקום העפר או לאו. מביאה הגמרא ראיה, תא שמע, דאמר 19
 רב הונא בר אשי אמר רב, אם אין שם - בקרקע המשכן עפר למי 20
 הסוטה, מביא רבובית ירק - פירורי ירק שנרקב והתפורר ונעשה כעין 21
 עפר, ומקדש בהנחתו על קרקע המשכן ומתקדש בכך ואחר כך נותנו במי 22
 סוטה, ואם כן הוא הדין שאפר כשר למי סוטה. דוחה הגמרא, ולא היא 23
 - אין הדימוי נכון, אלא דוקא רבובית ירק הוא דתנאי עפר ולכן ראוי 24
 למי סוטה, אך אפר לא תנאי עפר ואינו ראוי למי סוטה. 25
 ברי שריאה על המים. תנו רבנן, שלשה דברים שנינו בהם שצריכין 26
 שיראו ויניכרים לעין, במשנתנו נתבאר כן לגבי עפר סוטה שצריך לנתן 27
 כשיעור שיראה על פני המים. ואמר פרה - כשעושה מי חטאת ומלת 28
 את אפר הפרה במים, צריך שיתן כשיעור שיראה האפר על פני המים. 29
 ורוק יבמה - כשממאן היבם ליבם את אשת אחיו וחולצת לו להיות 30
 מותרת לינשא, אמרה התורה 'ונגשה יבמתו אליו לעיני הזקנים, וחלצה 31
 נעלו מעל רגלו וירקה בפניו', וממה שנכתב 'לעניני הזקנים' משמע שהרוק 32
 ניכר. משום רבי ישמעאל אמר, אף דם צפור - הנעשה בטהרת 33
 מצורע, צריך ליתנו כשיעור שיהיה הדם ניכר במים. שואלת הגמרא, מאי 34
 טעמא דרבי ישמעאל שדם הצפור צריך להראות. ומבאר, דכתיב 35
 לגבי טהרת המצורע 'את הצפור החיה יקח אותה ואת עץ הארץ ואת שני 36
 התולעת ואת האזוב ויטבל אותם בדם הצפור וגו'', ותניא בברייתא, 37
 אם היה נאמר רק בדם, יכול - היינו יכולים לפרש שיתבלם רק בדם 38
 ולא במים, תלמוד לומר - לכך נאמר גם 'במים'. ואי נאמר רק 39
 בדם, יכול - היינו יכולים לפרש שיתבלם רק בדם, בדם, תלמוד 40
 לומר - לכך נאמר גם בדם, הא כיצד מקיים שניהם, מביא מים מערב 41
 בהם דם צפור, וצריך שיהיו המים כשיעור שדם ציפור ניכר בהן 42
 ומקיים בזה טבילה בדם ובמים. ובמה הוא שיעור המים שדם הצפור 43
 ניכר בהם - רביעית. 44
 מבאר הגמרא, ורפנן שלא מנא את דם הצפור בכלל הדברים שצריכים 45
 שיראו, סוברים שאין להוכיח מהפסוק שצריך הדם להיות ניכר במים, 46
 אלא מהחזא - הפסוק הוצרך לגופיה - לעיקר הדין שצריך להטביל בדם 47
 ובמים, דהכי קאמר רחמנא במה שאמרה 'וטבל אותם ואת הצפור 48
 החיה בדם הצפור השחוטה על המים', שאמרינן בדם ובמים יחדיו, אך 49
 אין צריך שיהיה ניכר. מבאר הגמרא ורבי ישמעאל, מנן למד שצריך 50
 שיהיה ניכר, הרי הוצרך הפסוק ללמדנו את עיקר הדין. מתרבת הגמרא 51
 אם כן - כדעת רבנן, שלא בא הכתוב אלא להשמיענו שיתבלם בדם 52
 ומים ואף שאין הדם ניכר, לכתוב רחמנא רק 'ויטבל בהם', שהרי כבר 53
 נאמר בפסוק הקודם ששוחט את הצפור על המים החיים והדם מעורב 54
 במים, בדם ובמים' למה לי - מדוע הורה התורה וכתבה כן, בהכרח 55
 לניכר - להשמיענו שצריך שיהיה הדם ניכר במים. מבאר הגמרא, 56
 ורפנן שנחלקו על רבי ישמעאל סברו שאין להוכיח כן, משום שאי' כתב 57
 רחמנא 'ויטבל בהם' ולא היה נכתב 'בדם ובמים', הנה אמינא שאין 58

ביאורים למסכת סוטה דף יז עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מוכן המאור"

מִיעֻמָּא - באה למעט שאינו כותב צוואות וקבלות.
 שואלת הגמרא, מדוע לדעת רבי מאיר כותב הכהן אף את הפסוק 'אם
 לא שכב איש אותך וגו' הנקי, וְהָא לִית לִיה לְרַבִּי מֵאִיר בַּעֲלָמָא, שדי
 לומר בלשון לאו, וְנָדַע שֶׁמִּכְלָל שֶׁאֵמֵר לֹא אֶתָּה שׁוֹמֵעַ את ההיפך -
 הן, וממילא מפסוק זה משמעו ברכה, לא נשמעת קללה - שאם שטתה
 לא תנקה, ואם כן מדוע כותבים אותו במגילת סוטה, שאין כותבים בה
 אלא הקללות שנאמרו לה אם שטתה. מבארת הגמרא, אֲמַר רַבִּי תַנְחִינֵם
 יש בפסוק זה משמעות קללה, כיון ש'הִנֵּקוּ' בְּתִיב בְּכַתִּיב חֹסֵר וְלֹא הִינֵקוּ,
 ונדרש הפסוק בשני אופנים, אם לא שטית טומאה תחת אישך, הנקי -
 מלשון נקיות, ואם שטית, חנקי - מלשון חנק.
 דְּרִישׁ רַבִּי עֲקִיבָא, אִישׁ וְאִשָּׁה נִשְׂוִים שְׁכָנוּ - הולכים שניהם בדרך
 ישרה ואינם נואפים, שְׂכִינָה שְׂרוּיָה בְּיָדֵיהֶן, שְׁהָרִי שָׁמוּ שֶׁל הַקֶּבֶ"ה נִמְצָא
 בהם, יו"ד באיש וה"א באשה. לֹא זָכוּ - אינם הולכים בדרך ישרה,
 הקב"ה מסלק שמו מביניהם, הַיּוֹד מֵהָאִישׁ וְהַה"א מֵהָאִשָּׁה, ונמצא שהם
 אש ואש, והאש אֵשׁ אוֹכֵלֶתָּ, אֲמַר רַבָּא, אֵם לֹא זָכוּ, וְהָאִשָּׁה - האש
 של האשה, עֲדִיפָא - קשה יותר וממחרת לאכול, מִקְדָּאִשׁ מִשֵּׁל הָאִישׁ,
 (מֵאִי מַעְיָא), מִשּׁוּם שֶׁהָאִ - אש של האשה מְצַרָּה - גם לפני
 שהסתלקה הדי"א היו האותיות אש יחד, ולכן נדלקת האש מחד, וְהָאִ -
 אש של האיש, לֹא מְצַרָּה - הַיּוֹדִי שֶׁל הַשְׂכִּינָה הַפְּסִיקָה בִּאֲמָצַע.
 אֲמַר רַבָּא, מִפְּנֵי מָה אֲמָרָה תּוֹרָה הָבָא עֶפֶר לְסוּמָה, לומר שאם זָכָתָה
 - שנמצאה טהורה שלא זינתה, יוֹצֵא מִכָּנֶה בִּן כְּאֲבֵרָהָם אֲבִינוּ, דְּכִתִּיב
 בִּיה 'זֹאנְכִי עֶפֶר וְאֶפֶר', ואם לא זָכָתָה - שזינתה, תמות ותחזור
 לַעֲפָרָה. עוד דְּרִישׁ רַבָּא, בְּשִׁכְרִי שֶׁאֲמַר אֲבֵרָהָם אֲבִינוּ 'זֹאנְכִי עֶפֶר
 וְאֶפֶר', והראה את מידת ענוותנותו, וְכֹן בְּנִי לֵב מְצוֹת הַשִּׁיבוֹת לַעֲפָר
 ואפר, למצות אֶפֶר פָּרָה אֲרוּמָה, וְעֶפֶר כּוֹטָה. שואלת הגמרא וכי רק
 אלו המצוות שייכות בעפר ואפר, וְהָאִיכָא נִמִּי מְצוֹת עֶפֶר בִּיפוֹי הָדָם,
 ומדוע לא אמר שזכו לזה בזכות אמירת אברהם 'זֹאנְכִי עֶפֶר ואפר'.
 מתרצת הגמרא, הָדָם בְּמְצוֹת כִּסְיוֹ הָדָם, הַכֶּשֶׁר מְצוֹת אִיכָא - יש בזה
 קיום מצוה, אך הִנָּחָה לִיכָא - אין הנאה מעצם קיום מצוה זו, אבל אפר
 פרה ועפר סוטה, יש הנאה בקיומם, באפר פרה, שנטהרים מטומאת מת
 וכן מכפר על עוון העגל, ובעפר סוטה, שמביא שלום בין איש לאשתו. וכן
 שמברר אם זינתה, ואם יתברר שזינתה יועיל שלא ירבו ממזרים בישראל,
 ואם לא זינתה יועיל שנפקדת בורע וכן מבטלת הלעז מעל בניה.
 עוד דְּרִישׁ רַבָּא, בְּשִׁכְרִי שֶׁאֲמַר אֲבֵרָהָם אֲבִינוּ, 'אִם מְחוֹט וְעַד שְׂרוֹךְ
 נָעַל ואם אקח מכל אשר לך' - שנתרחק מן הגזל, וְכֹן בְּנִי כִגְדֹז זֶה לֵב'
 מְצוֹת, כִּגְדֹז מִשְׁאֵמֶר יִחוּשׁ' זכו לחלוט שֶׁל תִּכְבֵּלָה, וכגד מה שאמר
 'שְׂרוּךְ נָעַל' זכו לזריצות שֶׁל תִּפְלִין. שואלת הגמרא, בְּשִׁלְמָא רַצִּיעָה
 שֶׁל תִּפְלִין יש הנאה מעצם קיום המצוה, דְּכִתִּיב 'וְרָאוּ כָל עַמֵּי הָאָרֶץ
 כִּי שֵׁם ה' נִקְרָא עֲלֶיהָ וִירָאוּ מִמֶּךָ', וְתִנָּא בְּבִרְיָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַגָּדוֹל
 אֲמַר כִּיצַד רֹאִים שֵׁם ה' נִקְרָא עַל יִשְׂרָאֵל, אֱלֹו תִּפְלִין שְׂבָרָאֵשׁ -
 שיש בהם רוב השם של הקב"ה, שֶׁהָשִׁין כְּתוּבָה בְּקֶמֶט הָעוֹר שֶׁבְּכַתִּיבִם,
 וְהַדְלִית בְּרַצִּיעוֹת, ועל ידי זה עמי הארץ יראים מישראל וזו היא ההנאה
 ממצות תפילין. אֱלֹא חוֹט שֶׁל תִּכְבֵּלָה מֵאִי הִיא הַהִנָּחָה שִׁיש לִישְׂרָאֵל
 ממצוה זו, והרי התבאר שלא אומרים 'בשכר וכו' אלא על מצוה שיש
 בהנאה בקיומה. מתרצת הגמרא, יש הנאה בקיום מצוה זו, דְּתִנָּא
 בְּבִרְיָא שֶׁל הַמִּקְיִים מְצוֹת צִיצִית כְּאִילוּ הַקֶּבֶל פְּנֵי שְׂכִינָה, שְׁהָיָה רַבִּי
 מֵאִיר אֲמַר, מָה נִשְׁתַּנָּה צִבְעַת הַתִּכְבֵּלָה שֶׁנִּצְטוֹר לִיתָנוּ בְּצִיצוֹת יוֹתֵר מִכָּל
 מִינֵי צִבְעוֹנִין. מִפְּנֵי שֶׁהַתִּכְבֵּלָה דּוֹמָה מֵרֵאשִׁית לָשֵׁם, וְיֵם דּוֹמָה הוּא
 בְּמֵרָאשׁוֹ לְרִקְנֵי, וְרִקְנֵי דּוֹמָה לְכֶסֶף הַתְּבֹדָה. שֶׁנֶּאֱמַר לִגְבִי הִרְקִיעַ
 "וִירָאוּ אֶת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְתַחַת רִגְלֵיוּ בְּמַעֲשֵׂה לְבִנְתָּהּ הַסִּפִּיר וּבְעֵצִים
 הַשְּׂמִימִים לְמַהֲרָה", וְכִתִּיב לִגְבִי כֶסֶף הַכְּבוֹד "כְּמֵרָאֵה אֲכֹן סִפִּיר דְּמוֹת
 כְּסֵא", הרי שהספיר שהוא הרקיע דומה לכסא הכבוד.
 משנה. המשנה מבארת דיני כתיבת מגילת סוטה הנכתבת בספר שהוא
 קלף. אִינוּ בּוֹתֵב אוֹתָהּ לֹא עַל הַלּוֹחַ שֶׁל עֵץ, וְלֹא עַל הַנִּייר הַעֲשׂוֹי
 מעשבים שכותשים אותם ומדביקים אותם בדבק, וְנַעֲשֶׂה כְּעוֹר שֶׁנִּתֵּן
 לכתוב עליו, וְלֹא עַל

פרשת סוטה נחלקת לשלושה ענינים. האחד, 'ציוויים' - הפסוקים בהם
 מצווה התורה מה לעשות בענין סוטה. השני, 'שבועות', אלות וקללות,
 שהם הפסוקים בהם מבוארות השבועות, האלות והקללות שיחולו על
 האשה אם אכן זינתה. והשלישי, 'קבלות', שהם הפסוקים בהם נכתב
 שמקבלת האשה על עצמה את השבועות, האלות והקללות שמחיל
 עליה הכהן. ונחלקו התנאים מה היה כותב הכהן במגילת הסוטה ונמחק
 במים.
 משנה. בָּא לֹו הַכֹּהֵן לְכַתּוֹב אֶת הַמְּגִלָּה שֶׁל הַסּוּטָה, מֵאִיָּהּ מְקוֹם -
 פסוק הוא בּוֹתֵב, לדעת רבי מאיר מתחיל לכתוב ב'אֵם' לֹא שֶׁכָּב
 אִישׁ אוֹתָךְ וגו', וְאֵת כִּי שְׂמִיתָ תַּחַת אִישְׁךָ הַנָּקִי מִמִּי הַמְרִים הַמְאָרְרִים
 הָאֵלֶּה". וְאִינוּ בּוֹתֵב אֶת תַּחֲזִילַת הַפֶּסוּק שֶׁנֶּאֱמַר לֵאחֲרַי מִכֹּן, 'וְהִשְׁפִּיעַ
 הַכֹּהֵן אֶת הָאִשָּׁה בִּשְׁבַעַת הָאֵלֶּה וְאָמַר הַכֹּהֵן לָאִשָּׁה, אֵלֶּה מִדְּלָג עַל
 חֶלֶק זֶה וְכֹתֵב אֶת הַמִּשְׁךְ הַפֶּסוּק 'וְתֵן ה' אוֹתָךְ לָאֵלֶּה וְלִשְׁבָּעָה בַת
 ה' אֶת יִרְכָן נופלת ואת בטנך צבה, וְכֹא הַמִּים הַמְאָרְרִים הָאֵלֶּה
 בְּמַעֲרֵךְ, לְצַבּוֹת בְּמֵן וְלִנְפֹל יָרֵךְ", עד כאן כותב הכהן במגילת סוטה,
 וְאִינוּ בּוֹתֵב אֶת מַה שֶׁנֶּאֱמַר בַּהֲמִשְׁךְ הַפֶּסוּק "וְאִמְרָה הָאִשָּׁה אֲמֵן אָמֵן".
 רַבִּי יוֹסִי אֲמַר מִתְחִיל לכתוב מ'אם לא שכב איש אותך וגו', וְלֹא הִיָּה
 מִפְּסִיק בְּכַתִּיבַת הַפְּרָשָׁה כְּסִדְרָה, אֵלֶּה הִיָּה כּוֹתֵב גַּם תַּחֲזִילַת הַפֶּסוּק
 'וְהַשְׁבִּיעַ הַכֹּהֵן אֶת הָאִשָּׁה בִּשְׁבַעַת הָאֵלֶּה וְאָמַר הַכֹּהֵן לָאִשָּׁה, וגם את
 הַקֶּבֶלָה שֶׁמִּקְבֵּלַת עַל עֲצָמָה "ואמרה האשה אמן אמן". רַבִּי יְהוֹדָה אֲמַר
 כָּל עֲצָמָה אִינוּ בּוֹתֵב - יוֹדֵה הַכֹּהֵן בְּעֲצָמָה, וְלֹא יִכְתּוֹב אֶלָּא אֶת הָאֵלֶּה
 הַמְּפֹרָשׁוֹת בְּפִסְקִים, "וְתֵן ה' אוֹתָךְ לָאֵלֶּה וְלִשְׁבָּעָה וגו'", וְכֹא הַמִּים
 הַמְאָרְרִים הָאֵלֶּה בְּמַעֲרֵךְ וגו', וְאִינוּ בּוֹתֵב מַה שֶׁנֶּאֱמַר בְּסוּמֵם הַפֶּסוּק
 "וְאִמְרָה הָאִשָּׁה אֲמֵן אָמֵן".
 גמרא. שואלת הגמרא, בְּמֵאִי קָא מִיפְּלִי - מַה טַעֲמָם שֶׁל הַתְּנָאִים
 שֶׁנִּחְלְקוּ מֵהִיכָן הִיָּה כּוֹתֵב. ומשיבה, בְּהָא קָרָא קְמִיפְּלִי - נחלקו כיצד
 לדרוש המקרא "וְכַתֵּב אֶת הָאֵלֶּה הָאֵלֶּה הַכֹּהֵן בְּכֶסֶף", רַבִּי מֵאִיר
 סָבַר, אִם הִיָּה נֶאֱמַר 'וְכַתֵּב אֶת אֱלֹוֹת', הִיָּינוּ סְבוּרִים שֶׁאִינוּ כּוֹתֵב אֵלָּא
 אֶת הָאֱלֹוֹת מִשֵּׁם - הַמְּפֹרָשׁוֹת בְּפִסְקִים, לִכְךָ נֶאֱמַר 'הָאֱלֹוֹת', לְרִבּוֹת
 - שְׁכוּתָם גַּם אֶת הַקֶּלָּלוֹת הַבָּאִוֹת מִחֻמַּת בְּרָכוֹת. וְמָה שֶׁנֶּאֱמַר 'אֵלֶּה'
 שֶׁמִּשְׁמַעוֹ שִׁיכְתּוֹב אֱלֹוֹת אֵלֹו וְלֹא אַחֲרוֹת, לְמַעֲוִי - שֶׁאִינוּ כּוֹתֵב
 בְּמִגִּילַת סוּטָה אֶת הַקֶּלָּלוֹת שֶׁבְּמִשְׁנֵה תּוֹרָה - קִלְלוֹת שֶׁנֶּאֱמַרו בְּפִרְשַׁת
 כִּי תִבְאוּ. וְמָה שֶׁנֶּאֱמַר 'הָאֱלֹוֹת' בִּיתוּרָה ה"א, לְמַעֲוִי - שֶׁאִינוּ כּוֹתֵב אֶת
 הַצִּוּאוֹת שֶׁצִּוְתָה הַתּוֹרָה לִכְתּוֹן לְהַשְׁבִּיעַ אֶת הָאִשָּׁה, וְקִבְּלוֹת הָאִשָּׁה,
 שְׁאוּמֵרָת אָמֵן. וְרַבִּי יוֹסִי הַסּוֹבֵר שֶׁלֹּא הִיָּה מִפְּסִיק, סָבַר שְׁבוּלָהוּ - כֹּל
 הַדְּרָשׁוֹת נִדְרָשׁוֹת בְּרִקְנָאִמְרָת - כִּפִּי שֶׁדִּרְשׁ רַבִּי מֵאִיר, מִלְּבַד מַה שֶׁדִּרְשׁ
 רַבִּי מֵאִיר מִהַדְּ"א שֶׁל 'הָאֵלֶּה' שְׁבָא לְמַעַט צוּאוֹת וְקִבְלוֹת, עַל זֶה חֶלֶק רַבִּי
 יוֹסִי וְסָבַר שֶׁמִּמָּה שֶׁנֶּאֱמַר 'וְכַתֵּב אֶת הָאֵלֹוֹת הָאֵלֶּה', הִיתוּרָה שֶׁל 'אֵת' בֹּא
 לְרִבּוֹת שְׁכוּתָם גַּם צִוּאוֹת וְקִבְּלוֹת. מִבְּאֵרַת הַגְּמָרָא, וְרַבִּי מֵאִיר שֶׁלֹּא
 דִּרְשׁ כֵּן, הוּא מִשּׁוּם שֶׁאֵתִים לֹא דְרִישׁ בְּכָל הַתּוֹרָה. וְרַבִּי יְהוֹדָה הַסּוֹבֵר
 שְׁכוּתָם רַק מִיָּתֵהּ ה' אוֹתָךְ, וְכֵן אִינוּ כּוֹתֵב אֶת הַקֶּבֶלָה שֶׁבְּסוּף הַפְּרָשָׁה,
 טַעֲמָה, שְׁבוּלָהוּ הַדְּ"א שֶׁנֶּאֱמַרו בְּפִסְק בְּמַעֲוִי דְרִישׁ לָהּ - בָּאִים
 לְמַעַט, וְכֵן דִּרְשׁ, 'אֱלֹוֹת מִשֵּׁם - שְׁכוּתָם אֶת הָאֵלֹוֹת הַמְּפֹרָשׁוֹת
 בְּפִסְקִים, 'הָאֱלֹוֹת', הַדְּ"א בָּא לְמַעֲוִי שֶׁאִינוּ כּוֹתֵב קִלְלוֹת הַבָּאִוֹת
 מִחֻמַּת בְּרָכוֹת - דִּהִיָּינוּ אֵם לֹא שֶׁכָּב וגו', 'אֵלֶּה' בֹּא לְמַעֲוִי שֶׁאִינוּ
 כּוֹתֵב אֶת הַקֶּלָּלוֹת שֶׁבְּמִשְׁנֵה תּוֹרָה, וְהָאֵלֶּה' בֹּא לְמַעֲוִי צִוּאוֹת
 וְקִבְּלוֹת.
 שואלת הגמרא, וְרַבִּי מֵאִיר הַסּוֹבֵר שֶׁהָיָה שֶׁל 'הָאֵלֹוֹת' בָּא לְרִבּוֹת
 שְׁכוּתָם גַּם קִלְלוֹת הַבָּאוֹת מִחֻמַּת בְּרָכוֹת, וְהַדְּ"א שֶׁל 'הָאֵלֶּה' בָּא לְמַעַט
 שֶׁאִינוּ כּוֹתֵב קִלְלוֹת שֶׁבְּמִשְׁנֵה תּוֹרָה, מֵאִי שֶׁנָּא הָיָה ה"י שֶׁל 'הָאֵלֹוֹת'
 דְּמִרְבִּי בִּיה - שֶׁדִּרְשׁ שְׁבָא לְרִבּוֹת, וְכֹא שֶׁנָּא הָיָה ה"י שֶׁל 'הָאֵלֶּה'
 דְּמַעֲוִי בִּיה - שֶׁדִּרְשׁ שְׁבָא לְמַעַט, וְאִינוּ סוֹבֵר כְּרַבִּי יְהוֹדָה שֶׁשִּׁנִּיהם
 בָּאוּ לְמַעַט. מִבְּאֵרַת הַגְּמָרָא, סָבַר רַבִּי מֵאִיר שֶׁה"י דְּנִבְיָה דְּרִיבּוּנָא - ה"א
 שֶׁנֶּאֱמַר תַּחֲזִילַת 'הָאֵלֹוֹת', שְׁהִיָּה מִילָה שְׁבָא לְרִבּוֹת - שְׁכוּתָם אֶת
 הָאֵלֹוֹת, רִיבּוּנָא הִיא - בָּא לְרִבּוֹת שְׁכוּתָם גַּם קִלְלוֹת הַבָּאוֹת מִחֻמַּת
 בְּרָכוֹת, וְאִילוּ ה"י דְּנִבְיָה דְּמַעֲוִי - ה"א שֶׁנֶּאֱמַר תַּחֲזִילַת 'הָאֵלֶּה',
 שְׁהִיָּה מִילָה שְׁבָא לְמַעַט - שְׁכוּתָם אֱלֹוֹת אֵלֹו וְלֹא שֶׁבְּמִשְׁנֵה תּוֹרָה,

סוטה. פרק שני - היה מביא דף יז עמוד א

תוספות

האלות לרבות קללות הבאות מחמת ברכות. תימה לרבי דהכא דריש ר"מ ה"י
דהאלות ובפ"ק דהוריות (ק"ה ע"ב) אמר ר"מ קהל הקהל לא דריש ותו
איכא למיתמה דר"י דריש הכא ה"י דריבויא למעט והתם דריש קהל הקהל
לרביא ותו קשיא דר' יהודה אדרבי יהודה דהכא משמע דלא דריש את האלות
ובפ"ק דמנחות (ק"ה ע"ב) אמר ר"י סבר את וכל
הלבונו? לרבות (קריט) אחר:
אמר רבי תנחום הנקי כתיב. הכא פרש"י
דתרוש הכי טומאה תחת אישך
חינקי אבל בסוף פרק שבעת העדות (משניות
ק"ה ע"ב) פירש הנקי בלא י"ד כמו חנקי וקאי
אקרא דבתריה ואת כי שטות דמשמע הכי
תנכי ממיה הגומים האלה ואת כי בשבית
והתם אמר כי לית ליה לר"מ מכלל לאו
אתה שומע הן בממונא באיסורא אית ליה
וסוטה איסורא דאית ביה ממונא הוא
ונשאל רבי וזה בפ"ק דנדרים (ק"ה ע"ב) אמר
בגמרא מאי לחולין לא חולין ליהוי אלא
לקרוב מני מתני' אי ר"מ לא לית ליה מכל
לאו וחכי דייק נמי בסוף הפירק (ס"ג ע"ב) ובשית
פרק שני (ק"ה ע"ב) א"ע ג' דאיסורא גרידתא הוא
והשיב רבי דהתם נמי איסורא דאית ביה
ממונא הוא שאסר ממונו על חבריו:
מפני שהתכלת דומה לים. בירושלמי
דפ"ק דברכות מגיד שהתכלת
דומה לים והים דומה לעשבים ועשבים
לרקיע ורקיע לכסא והכסא לספיר ובתיב
ואראה והנה (על) ואלו הרקיע וגו' (ויחזקאל י"ג
אינו כותב וכו' על הנייר אלא על
המגילה. תימה בפ' המוציא (סכת ק"ה
פ"ה) דתנן קלף כדי לכתוב עליו פרשה קטנה
שבחפילין שמה ישראל אמאי לא קתני
פרשת סוטה דשעירא זוטא טפי אורי'
דפרשת סוטה לא שכיח בפרשת תפילין
ואמרין התם (ק"ה ע"ב) כל מילתא דשכיח ולא
שכיח אולר רבנן בחר שכיח לקולא: **לא** על
הלוח ולא על הנייר אלא על המגילה. תימה
אמאי לא מריבין כל מילי מוכתב כדאמרין
פרק דרש"י (ק"ה ע"ב) ספר אין לי אלא ספר
מנן לרבות כל דבר ת"ל וכתב מ"מ אם כן
מה ת"ל ספר מה ספר שאין בו רוח חיים
ורבנן אי כתב בספר כדאמרת אלמא כל
היכא

מתני'. מואם לא שכת איש אותך. ואם לא ששית טמאה וגו'. שהן קללות
הבאות מחמת ברכות. דמשמע הא אם ששית לא הנקי, ואת כי ששית טמאה תחת
אישך וכי נטמאת וגו' יתן ה' אותך לאלה ולשבעה בתוך עמך וגו' ובאו המים
המאירים וגו' וכן הן סודרין בפרשה, אלא שהשבעה הכהן את האשה בשבועת
האלה ואמר הכהן לאשה מפסיק בראש
יתן ה' אותך, ואינו כותבו דאינו אלא
צוואה שמצוה הכהן להשבעה, וגם בסוף
ובאו המים המאירים במעין לצבות כסן
ולנפיל ירך אינו כותב סוף המקרא ואמר
האשה, דהיינו קבלה שהאשה תקבל עליה
שבועה, ואין זו מה האלות: **לא היה**
מפסיק. משהתחיל אם לא שכת איש אותך
עד אמן אמן. שהיה כותב צוואה דהשבעה
הכהן את האשה וקבלה דואמרה האשה
אמן אמן: **כל עצמו**. לשנא בעלמא הוא.
יזהר בעצמו שלא יתא כותב אלא אלות
לבדו, ואפלו אם לא שכת איש אותך והנקי
לא היה כותב. וכ"ש והשבעה הכהן, ואינו
כותב ואמרה האשה אמן אמן שהוא סוף
המקרא והיה: **נמו** אלות ממש. יתן ה'
אותך, ובאו המים המאירים האלה במעין
וגו' קללות הבאות וכו', הנקי מפי
המרים: **אלה**. מיעוטא הוא: **שבמשה**
תורה. דאי כתב קרא וכתב את האלות
בספר הנה משמע אלות שבמשה תורה.
יבכה ה' בשפחת. דאלה איקור דכתיב ויהיה
בשמעו את דברי האלה הזאת וגו' (דברים
ט"ו): **צוואות**. והשבעה הכהן את האשה.
דלא תיקא לא ידלג, הלכך איצטרך
למעטינהו וקבלת אמן. ולקמיה פריך מ"ש
האי ה"י דמריבא ביה ומש האי ה"י דמעט
ביה: **כלהו**. דרביא בךאמרת, אלות אלות
ממש. האלות הקללות הבאות מחמת
ברכות, אלה למעוטי שבמשה תורה
ושבתורת כהנים, אבל ה"י דהאלה לא
תדרוש למעוטי צוואות וקבלות, דאתא את
ורבינהו, וה"י דהאלה אורחיה הוא: **ור"י**
כלהו. דהיינו מעוטי דריש להו:
דלגפי רבוי. דהאלות דקאי אוקתב: **דלגפי**
מעוט. אלה למעוטיא הוא, אלה ולא
אחרות: **והא לית ליה לר"מ מכלל לאו**
אתה שומע הן. דשמעין ליה דבני תנאי
כפול, דתנן ר"מ אומר כל תנאי שאינו
כתנאי בני גד ובני ראובן אינו תנאי, דכתיב
ביה אם יעברו ואם לא יעברו, הא לא
כפליה מכלל לאו לא תשמע הן: **א"ר**
תנחום הנקי כתיב. בלא י"ד, דמשמע
הנקי אם לא שכת, ונתירוש הכי שטמא
תחת אישך חנקי: **וכי**. ללכת בדרך ושרה
שלא יתא הוא נואף ולא היא נואפת:
שכינה ביניהם. שהרי חלק את שמו ושכנו
ביניהן, י"ד באיש וה"י באשה: **לא וכו** **אש**
אובלתן. שהקד"ה מסלק שמו מביניהן ונמצאו אש ואש:
אש של אשה נוחה להדליק מה, שאין אות של שם מפסיק אלא מחבר הוא ונקרא אש, אבל של איש אין אותיות של אש מצטרפות יחד, שהי"ד של שכינה מפסיקת:
הנאה ליכא. ואין זה קבול שכת, אבל כאן יש הנאה, בסוטה לתת שלום ושלא ירבה ממזרים בישראל אם זונה היא, ואם נקתה ונרצעה זרע, ומבטלת לעז מעל בניה,
ואפר פרה לטחון ולזכות את ישראל ממעשה העגל: **בשכר אם מחוט ועד שרוף נעל**. שהברית עצמו מן הגול: **חוט** של תכלת. כנגד מחוט, ורצועה של תפילין
כנגד שורף, דהיינו רצועה: **בשלמא רצועה של תפילין**. קבול שכת הוא דאיכא הנאה דכתיב וכו', אבל חוט של תכלת של ציצית מאי הנאה איכא: **מה תפילין**
תכלת. שהוקדשו הכותב לציצית: **שהתכלת דומה לים** כו'. בא ללמדנו שכל המקום מצות ציצית כאלו הקביל פני שכינה, והכי תניא לה בספרי, וואיצטרבינו כל
הני, משום דלא אשכחן קראי אלא ברקיע שדומה לכסא הקבד, הלכך תכלת דומה לים וים דומה לרקיע, ותכלת לא דמי לרקיע כל כך אלא דומה לדומה, כמו
תכלת דומה למראה הים, ואין קווינו דים דומה למראה הרקיע: **ורקיע** דומה **לכסא הקבד**. קראי קדריש, דכתיב ברקיע כמעשה לבנת הספיר, וכתביב ככסא הקבד
כמראה אבן ספיר דמות כסא: מתני' לוח. של עץ: **גיר**. של עשבים שבוטשין ומדבקין אותן בדבק שקורין גלדי' ונעושו כמו עור:

סוטה. פרק שני - היה מביא דף יז עמוד ב

תוספות

היכא דכתיב בספר כ"ע מודו דמרבין כל מילי בר מדבר שיש בו רוח חיים מיהו לפי ר"ת לא קשיא מידי דפי' התם בכלל ופרט וכלל דרשין ליה דחור וכתב ונתן לה (ספר כריתות) אבל הכא כלל ופרט הוא ואין בכלל אלא מה שבפרט אי' התם קרא יתירא הוא דקא דריש משום דכתיב תרי זמני וכתב לה ספר כריתות וביירושלמי מקשה ליה נמי הכא כתיב ספר והכא כתיב ספר הכא את אומר כל דבר שהוא בתלוש והכא את אומר הכין שנייא היא הכא דכתיב בספר אבל בגמרא דידן לא אמר התם הכי דאמר אי כתיב בספר כדקא אמרת דהוי מרבין כל מילי דתלוש בר מדבר שיש בו רוח חיים ירושלמי תניא ר"א בן שמוע אומר אין כותבין על עורות בהמה טמאה אמר ר"ש מכיון דאיתמר למחוקה

ניתנה למחא אינו כותב תני ר"א ובר שמעון אומר רואה אני את דברי ר"א בן שמוע מדברי אבא שמא תאמר איני שותה ונמצא השם נגזר על עור בהמה טמאה ותו התם ר' לוי בר סיסי בעי קמיה רבי מגילת סוטה מהו שתטמא את הידים א"ל הרי זו שאלה אי' יוסי אינה שאלה כלום גזרו על הספרים שיטמאו את הידים לא מפני קדושתן וזו למחוקה נתנה לא צריכא ודלא הוילא ונתנה למחוקה:

שנאמר ומחא כתב שיכול למחוק. בירושלמי אי מחא יכול במשקה או במי פירות ת"ל וכתב הא כיצד כתב שיכול למחוק ואזינו או דיו שאין בו קנקנתום והא תני אם מחק מתוך הספר כשר תיפתר כהדין תניא דתנא אמר ר"מ כל ימי שהיינו למדין אצל ר' ישמעאל ולא היינו נותנין קנקנתום לתוך הדיו:

מה משפט ביום אף מגילת סוטה ביום. כל מעשה סוטה יליפין מהכא בפ"ב דמגילה (ק"ה כ) דהשקאה ביום רש"י פי' מה משפט ביום בסנהדרין נפקא לן מזהה ביום הנחילו את בניו ולא מסתברא דהא ע"פ התורה כתיב גבי זקן ממרא דמשתעי דיני נפשות והאי קרא דביום הנחילו משתעי דיני ממונות אלא מוהוקע אותם לה' נגד השמש נפקא לן התם דביום ונראה לן דכל דין סוטה בין גמר בין תחילת פסול בלילה דומיא דדיני נפשות ולא דיני ממונות דתחילת דין ביום אבל גמר דין אפילו בלילה: **דכתיב** וכתב את האלות האלה דכתיבא. תימא לר' לקמן בפרק ואלו נאמרין (ק"ה כג) ואיתא נמי בריש פ"ב דמסכת ברכות (ק"ה יג) ובמסכת מגילה (ק"ה ד) דק"ש לא יקראנה למפרע לרבנן מוהיו ולרבי מדברים הדברים ורבנן הדברים לא משמע להו הילכך איצטריך והיו שלא יקראנה למפרע ואמאי לא נפקא להו מהאלה כי הכא הדברים האלה דכתיבא וי"ל כיון דקיבלו וגמרי מרביתו דשמע אית לן למדרש בכל לשון שאתה שומע איתר לך והיו שלא יקראנה למפרע והאלה דרשי להו דלרשא אחריית: **קודם** שתקבל עליה שבועה פסולה. ירושלמי ר' קרספא אמר איתפלגין ר' יוחנן ור"ל דחי אמר משיבוע ואח"כ כותב וחד אמר כותב ואח"כ משיבוע ומפרש טעמא כדי לסמוך שבועה להשקאה והתם משמע דבהכי פליגי מ"ד משיבוע ואח"כ כותב אית ליה חוקה ותורה מעכב על הסדר ומאן דאמר כותב ואח"כ משיבוע אית ליה אע"ג דמעכב אינו על הסדר ותימא אי' כמאן ס"ל לא כר"י ולא כר' נחמיה ב"ה הוציאו לו (ומה' ק"ה ס) דמשמע דכ"ע סבירא להו הכא דכתיב חוקה מעכב נמי על הסדר ותמה רבי דבפרק ד' מיתות (פסחים ק"ה מט) אמר רבא אמר רב סחורה אמר רב הונא כל מקום ששנו חכמים דרך מנין אין מוקדם ומאוחר חוץ משיבוע סממנין רב פפא סבא משימיה דרב אמר אף ד' מיתות ואידך בפלוגתא לא קא מיירי רב פפא אומר אף סדר יומא ואידך ההוא לחומרא בעלמא דמשמע הא לאו הכי הוה חשיב ליה ואמאי לא חשיב סדר סוטה דהא איהו אמר הכא כתבה קודם שתקבל עליה שבועה פסולה ומשמע בירושלמי דבעי כל הפרשה על הסדר ונראה דלא חשיב אלא הכא דשנוין על הסדר אבל סדר סוטה אינה נשנית על הסדר שהרי אין סדר המשנה וסדר הפרשה מכוונן כמו שפירשנו בראש הפרק וסדר הפרשה עיקר אבל סדר המשנה אפילו למצוה בעלמא לא ולהכי לא אמר נמי התם דאמר וזו סדר תמיד לאפוקי ממצות חליצה אבל לאפוקי מסדר סוטה ליכא למימר דאפילו בדיעבד נמי לא:

כתבה איגרת פסולה. רש"י פירש אגרת בלא שרטוט בספר אמר רחמנא והכלה דהלכה למשה מסיני שהספרים צריכין שרטוט ואי קשיא מאי איריא משום דנקראת ספר תיפוק לי דבלאו הכי אסור לכתוב שום פסוק בלא שרטוט דאמר' בפ"ק דגיטין (ק"ה א) אמר רב יוסף מאן לימא לן דר' אביתר בר סמכא הוא ועוד הא איהו דשלח ליה לרב יהודה בני אדם העולים משם לכאן הן קיימו בעצמם ויתנו הילד בזונה והילדה מכרו בין וישתו וכתב ליה בלא שרטוט וא"ר יצחק שתיים כותבין שלש אין כותבין ואמרין בסוף פרק מצות חליצה (יבמות ק"ה ק"א) אמר אביי האי מאן דכתב גיטא דחליצתא לכתוב הכי אקרינה לידה ממאן יבמי עד יבמי ופירוש דלא מצי למכתב שלש תיבות רצופין בלא שרטוט כדמסיק מר וטרא שירטט וכתב ליה לכולה פרשתא מתקף לה מר בר רב אשי והא לא ניתן ליכתב והילכתא כמר וטרא אע"ג דלא ניתן ליכתב תריץ אי לאו משום דנקראת ספר ה"א אע"ג דאסור לכתוב בלא שירטוט המגילה עצמה אינה פסולה קמ"ל דפסולה ונראה שלא היו המים ברוקין עד דהו מיהו לא ידענא אם שרטט אותה בין שיטה לשיטה לאחר כתיבה אע"ג דבשעת כתיבה כתב באיסורא אי המגילה כשירה בהכי ואי ולא והא דאמר' בהקומץ רבה (מנחות ק"ה כג) ובמגילה (ק"ה יח) הלכתא מוזהה שירטוט אבל לא תפילין נראה דהכי הילכתא גמירי לה דאין לו לשרטוט תפילין דאי לא תימא הכי אלא הא דפסיק אבל לא תפילין דלא מיפסלי אי כתב בלא שרטוט מיהו צריך לשרטט משום דאסור לכתוב בלא שרטוט אי' הא דמקשה התם מהא דתפילין שבלו אין עושין מהן מוזהה שאין מורידין אותו מקדושה חמורה לקדושה קלה טעמא דאין מורידין אבל משום שרטוט לא ומשני תנאי היא אי הוה מצי לשרטט להו הוה מצי למימר במשורטטין אלא ש"מ דהכי גמירי לה דלא מצי לשרטט להו אבל ר"ת פירש הא דאמר' שלש אין כותבין היינו אם לא שרטט כלל אבל אם שרטט בד' פאות הגלגונים אע"פ דלא שרטט בין שיטה לשיטה חשוב שירטוט אפי' לענין ס"ת אלא משום זה אלי ואנוהו (שמות טז) צריך לשרטט בין כל שיטה ושיטה וכן מוכיח בפ"ק דמגילה (ק"ה ט"ז) דברי שלום ואמת מלמד שצריכה שרטוט כאמתה של תורה ופירש ר"ח דלאו היינו ס"ת אלא מוזהה ולישנא דאמתה משמע כיחידה של תורה דהיינו מוזהה דיש בה על מלכות שמים וכן עיקר דאי ש"מ ממש משתעי ההוא קרא דאמת א"כ הא דגסיטין בפ"ב דמגילה (ק"ה יט) מגילה נקראת ספר ונקראת אגרת נקראת ספר שאם תפרה בפשתן פסולה מאי איריא משום ספר תיפוק ליה משום ואמת ונימא צריכה שרטוט ותפירה כאמתה של תורה אלא ש"מ לשרטוט דמוזהה איצטריך דהתם תפירה ליכא ולענין תפירה נקראת ספר והשתא לא תקשי הא דפסיקין בהקומץ רבה (מנחות ק"ה כג) ובמגילה (ק"ה יח) הילכתא מוזהה צריכה שרטוט תפילין אין צריכין שרטוט ומקשה מהא דתפילין שבלו אין עושין מהן מוזהה לפי שאין מורידין הא משום שרטוט לא ומשני תנאי היא מילא משי במשורטטין ש"מ דאפי' מנהג ליכא הוילא וכן אין צריך לשרטט דגרסינן בירושלמי בפרק במה מדליקין (וציאות השבת) כל הפסור בדבר ועושהו נקרא הדיוט השתא י"ל הא דאין צריכין שרטוט היינו בין השטין אבל בד' פאות צריכין שרטוט דלא גריעי משלש אין כותבין מיהא דפירשו לא תירץ מאי איצטריך למימר גבי מגילת סוטה דפסולה בלא שרטוט כיון דאפילו ס"ת הוא סגי ליה בשרטוט לארבע פאות מצאתי בתוספות רבינו יב"א במסכת גיטין שמעתי מר' אליהו הצרפתי שהיה אומר מה שאנו כותבים בכתבים כל שרטוט ליכא למיחש דלא כתבין לשום פסוק אלא לאמירה בעלמא לפרוש בשלום בשקט ועביר בו בלשון צח אבל כשכותב שמביא אותו לשום פסוק בלא האי גוונא אסור למכתב בלא שרטוט ולא ידענא מנלן לכתוב בפירושים פסוקים בא שרטוט כשמביא לשום פסוק:

ביאורים למסכת סוטה דף יז עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

סוֹמֶה דינה להיעשות דוקא ביום.
ועוד אמר רבא, אם בַּתְּבָה - את המגילת סוטה לְמַפְרַע - מסופה
לתחילתה, הרי היא פְּסוּלָה, דְּכָתִיב "וְכָתַב אֶת הָאֱלֹת הָאֵלֶּה",
ומגילת 'האלה' משמע שיש לכתוב את המגילה בִּי דְּכָתִיבָא - בסדר
שנכתבה הפרשה במקרא.
ועוד אמר רבא, אם בַּתְּבָה הכהן - את המגילת סוטה קוֹדֶם שֶׁתִּקְבַּל
עָלֶיהָ הסוטה את הַשְׁבוּעָה שמשביעה הכהן, הרי היא מגילה פְּסוּלָה,
[שְׁנַמְמָר] תחילה 'וְהִשְׁבִּיעַ' הכהן את האשה וגו', ואמרה האשה אמן
אמן, וְאַחֲרֵי כֵן נאמר 'וְכָתַב' את האלת האלה הכהן בספר וגו', הרי
שכותב את הספר רק לאחר שקיבלה עליה את השבועה.
ועוד אמר רבא, אם בַּתְּבָה הכהן - את המגילת סוטה אַחֲרֵי - ללא
שישרטט את הקלף תחילה, הרי היא מגילה פְּסוּלָה, שהרי 'בְּסֵפֶר' אָמַר
רַחֲמָנָא, והלכה למשה מסיני שהספרים צריכים שרטוט.

הַדִּיפְתָרָא - עור שלא עבדוהו כל צרכו ועדיין אינו קלף. אֵלֶּה כותבים
עַל הַמְּגִלָּה - קלף שעובד כל צרכו. שְׁנַמְמָר "וכתב את האלת האלה
הכהן בְּסֵפֶר", וספר הוא קלף מעובד כראוי. המשנה באה לבאר באיזה
דיו יש לכתוב המגילה, וְאִינוּ בּוֹתֵב לֹא בְּקוֹמוֹם - שרף אילן שמתכו
במים, וְלֹא בְּקִנְקִנְתָּוִם - שהוא מין מהעפר המשחיר. וְלֹא בְּכָל דְּבָר
שְׂרוּשָׁם - שנבלע בתוך הקלף ואינו נמחק, אֵלֶּה בְּרִי'וֹ של שרף שרישמו
נמחה במים. שְׁנַמְמָר "וכתב את האלת האלה הכהן וּמָחָה אֵל מִי
המרים", שמשמע שכותב על הספר בְּתֵב שֶׁיִּכּוֹל לְמַחֹת במים, ולכן
אין כותבים בקומוס ובקנקנתום משום שאינם נמחים.
נמרא. אָמַר רַבָּא, מְגִילַת סוֹמֶה שֶׁבַּתְּבָה בְּלִילָה, הרי היא פְּסוּלָה. מֵאִי
טַעֲמָא אֲתֵינָא בגזירה שוה תוֹרָה האמורה במגילת סוטה, מתוֹרָה
האמורה במשפט, בְּתִיב הָכָא - לגבי מגילת סוטה, "וְעָשָׂה לָהּ הַכֹּהֵן
אֶת כָּל הַתּוֹרָה הַזֹּאת", וְכָתִיב הָתָם - לגבי זקן ממרא, "עַל פִּי הַתּוֹרָה
אֲשֶׁר יוֹרֵד וְעַל הַמִּשְׁפָּט", מֵה מִשְׁפָּט אין יונים אלא ביום, אֶת מְגִילַת

המשך ביאור למס' מעילה ליום שלישי עמ' א

שְׁנֵי הַלָּחִם שמביאים בעצרת, מוֹעֲלִין בָּהֶן מִשְׁהוּקְדָּשׁוֹ בפה. קָרָמוּ
בַּתְּנוּרָה, כלומר שכבר נאפו כל כך בתנור עד שעלה עליהם כמין
קרום מחמת האש, ומאז קרויים 'לחם', וְקִרְיָמָה זו היא תחילת
תיקונם, ונחשבת כמו השחיטה של בהמות הקדשים, ולכן הוֹכְשָׁרוּ
לִפְסָל בְּמִכּוּל יוֹם וּבְמַחְסֹפֶר בְּפוֹרִים (וּבְלִינָה). והואיל ומעת
שקראו פניה קרויים לחם, לכן הוכשרו גם כן בזה, לִישְׁחֹט עֲלֵיהֶן
אֶת הַזֶּבֶחַ, כלומר, את שני כבשי העצרת הבאים עמקן. נִזְרַק דָּמָן
שֶׁל כִּבְשִׁים, חִיבִין עֲלֵיהֶן מִשּׁוֹם פִּיגוּל, כלומר, אם בשעת שחיטת
הכבשים חישב לאכול את הלחם חוץ לזמנו, ואחר כך נזרק הדם
כהלכתו, הוקבעו שתי הלחם בפִּיגוּל, והאוכל כזית מהם חייב כרת,
לפי שמחשבת פיגול שהיתה בשעת שחיטת הכבשים מפגלת את
הלחם. וכן, חייבים על שתי הלחם אחרי זריקת דם הכבשים, משום
נִזְרַק, כלומר, שהאוכל כזית ממה שניתותר מן הלחם אחרי סוף זמן
אכילתם, שהוא יום ולילה, חייב כרת משום איסור אכילת נותר.
וְטַמְאָא, כלומר, מי שנטמא ואכל כזית משתי הלחם אחרי זריקת דם
הכבשים, חייב כרת משום אוכל מבשר קדשים בטומאת הגוף. וְאַחֲרֵי
שנזרק דם הכבשים אִין בָּהֶן [-בשתי הלחם] מַעֲלָה, לפי שכבר
הותרו לכהנים על ידי הזריקה.
לָחֶם הַפָּנִים - שתיים עשרה חלות שעורכים בכל שבת על השולחן
שבבית המקדש, מוֹעֲלִין בּוֹ מִשְׁהוּקְדָּשׁוֹ בפה. קָרָם בַּתְּנוּרָה, כלומר,
שכבר נאפה כל כך בתנור עד שנתהוו שני הצדדים שלו, העליון
המונח נגד האש, והתחתון המונח כנגד קרקעית התנור, כמין קרום,
הוֹכְשָׁרוּ לִפְסָל בְּמִכּוּל יוֹם וּבְמַחְסֹפֶר בְּפוֹרִים, לפי שקרימת הלחם
נחשבת כמו שחיטה בבהמות, ומשעה שקראו פניו בתנור, הוכשר גם
כן לְהִסְדֵּר עַל גְּבִי הַשּׁוֹלְחָן בשבת, כמצותו. ולאחר שֶׁקָּרְבוּ הַבּוֹיָכִין
[-שני בויכי הלבונה הבאים עם הלחם] על המזבח כהלכתם, חִיבִין
עָלָיו [-על הלחם] מִשּׁוֹם פִּיגוּל, כלומר, שאם בשעת הקטרת
הבויכין חישב על מנת לאכול את הלחם לאחר זמנו, הוקבע הלחם
באיסור פיגול והאוכלו חייב כרת. וכמו כן, חייבים על הלחם אחרי
הקטרת הבויכין משום נִזְרַק וְטַמְאָא, שכשם שזריקת הדם בבהמה,
שהיא המתירה את הקרבן, קובעת את הקרבן באיסורי פיגול נותר
וטמא, כך גם הקטרת הבויכין של לחם הפנים, שהיא המתירה את
הלחם, קובעת את הלחם באיסורים אלה. וכמו כן, לאחר הקטרת
הבויכין, אִין בּוֹ [-בלחם] חִיוב מַעֲלָה, לפי שכבר נותר לכהנים,
ושוב אינו בכלל 'קדשי ה'.'
הַמְּנַחֲתוֹת, מוֹעֲלִין בָּהֶן מִשְׁהוּקְדָּשׁוֹ בפה. ולאחר שֶׁקָּדְשׁוֹ [-נתקדשו
המנחות] בְּכָלִי שֶׁרָת, כדינם, הוֹכְשָׁרוּ לִפְסָל בְּמִכּוּל יוֹם וּבְמַחְסֹפֶר

פָּרִים הַנִּשְׂרָפִים - פר יום הכיפורים, פר כהן משיח, ופר העלם דבר
של ציבור, וּשְׁעִירֵי הַנִּשְׂרָפִים - שעיר יום הכיפורים, ושעיר עבודה
זרה. כל אלה קדשי קדשים הם, ואין בהם היתר אכילה לכהנים,
אלא אימוריהם נקטרים ובשרם ועורם נשרפים מחוץ לעיר, מוֹעֲלִין
בָּהֶן, משעה שֶׁהוּקְדָּשׁוֹ, ומשעה שֶׁנִּשְׁחָטוּ כדינם, הוֹכְשָׁרוּ לִפְסָל
בְּמִכּוּל יוֹם, וּבְמַחְסֹפֶר בְּפוֹרִים, וּבְלִינָה - אם לן הדם, והיינו ששהה
אחר השחיטה קודם ההזאה עד ששקעה השמש. ולאחר שהוזה
דָּמָן, חִיבִין עֲלֵיהֶן מִשּׁוֹם פִּיגוּל, כלומר, אם נשחטו במחשבת פיגול,
ולאחר מיכן היוז את דמם כדינם, חייב כרת האוכל כזית מבשרה
משום אוכל פיגול. וכן, חייבים עליהם אחרי הזאת הדם, משום נִזְרַק,
וְטַמְאָא. וּמוֹעֲלִין בָּהֶן בְּבִית הַדָּשָׁן עַד שִׁתִּיף הַקֶּשֶׁר - כלומר, הזאת
דמם אינו מוציאם מדין מעילה, לפי שלא הותרו לאכילה לכהנים
ועדיין הם בכלל 'קדשי ה'', וגם אחרי שהוציאו את בשרם למקום
שריפתם מועלים בהם, עד שיתעכל הבשר מחמת השריפה, שאז
נתקיימה בהם כל מצותם.
הַעוֹלָה - עולת בהמה, מוֹעֲלִין בָּהּ, מִשְׁהוּקְדָּשָׁהּ, ומשעה שֶׁנִּשְׁחָטָהּ,
הוֹכְשָׁרָהּ לִפְסָל בְּמִכּוּל יוֹם, וּבְמַחְסֹפֶר בְּפוֹרִים, וּבְלִינָה. נִזְרַק
דָּמָהּ, חִיבִין עָלֶיהָ מִשּׁוֹם פִּיגוּל, כלומר, אם נשחטה במחשבת
פיגול, ולאחר מיכן נזרק דמה כדינה, חייב כרת האוכל ממנה כזית
משום אוכל פיגול. וכן חייבים עליה אחרי זריקת הדם, משום נִזְרַק,
וְטַמְאָא. וְאִין מוֹעֲלִין בְּעוֹרוֹתָהּ, כלומר, הנהגה מעור העולה אחרי
זריקת הדם, אינו חייב משום מעילה, לפי שהוא ניתן לכהנים, ויצא
מלהיות בכלל 'קדשי ה'', אֲכָל מוֹעֲלִין בְּכֶשֶׁר, לפי שאינו ניתן
לכהנים, אלא עולה כליל על המזבח, ולפיכך עדיין הוא בכלל 'קדשי
ה'', גם לאחר שהוקטר ונעשה אפר, עַד שֶׁתִּצָּא לְבֵית הַדָּשָׁן - עד
שירימו מאפרה 'תרומת הדשן', לפי שאז נתקיימה כל מצותה של
עולה זו, וכל דבר שנעשית כל מצותו אין מועלים בו.
חֲטָאֹת - בהמת חטאת, וְאֲשָׁם, וְזִבְחֵי שְׁלָמֵי צִיבּוֹר - שני כבשי
עצרת הבאים עם שתי הלחם, והם קדשי קדשים, מוֹעֲלִין בָּהֶן
מִשְׁהוּקְדָּשׁוֹ, נִשְׁחָטוּ, הוֹכְשָׁרוּ לִפְסָל בְּמִכּוּל יוֹם וּבְמַחְסֹפֶר בְּפוֹרִים
וּבְלִינָה. נִזְרַק דָּמָן, חִיבִין עֲלֵיהֶן מִשּׁוֹם פִּיגוּל, נִזְרַק, כלומר,
שהאוכל כזית ממה שניתותרת מקרבנות אלה אחרי סוף זמן אכילתם,
שהוא יום ולילה, חייב כרת משום איסור אכילת נותר, וְטַמְאָא. אִין
מוֹעֲלִין בְּכָלִי, לפי שהבשר הותר לכהנים על ידי הזריקה, ויצא
מלהיות בכלל 'קדשי ה'', אֲכָל מוֹעֲלִין בְּאִימורֵיהֶן, לפי שאינם
ניתרים לכהנים, אלא נקטרים על המזבח, ולכן הרי הם בכלל 'קדשי
ה'', עַד שִׁיָּצְאוּ לְבֵית הַדָּשָׁן.

ביאורים למסכת סוטה דף יח עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

ועוד אמר רבא, אם פתכה הכהן - את המגילת סוטה על שני דפיין -
 עמודים, כספר תורה הנכתב עמודים עמודים, הרי המגילה פסולה,
 משום ש'ספר' אחד אמר ר'חמנא - נכתב 'ספר' בלשון יחיד, ומשמע
 שצריך לכותבה בעמוד אחד, ולא יכתבנה שנים ושלשה ספרים.
 ועוד אמר רבא, אם פתה הכהן אות אחת בלבד מפרשת סוטה, ופתח
 את האות אחת במים, והמשיך וכתב אות אחת שלאחריה בפרשה,
 ופתח את האות אחת השניה, וכן עשה עד סוף הפרשה, פסולה, אף
 שנמצא לבסוף שכתב ומחק את כל הפרשה, ונלמד מדכתיב "והעמיד
 את האשה לפני ה' ויעשה לה כהן את כל התורה הזאת", שצריך
 שתהיה כולה כתובה יחד.
 פני - הסתפק רבא, אם פתה הכהן ב' מגילות לשתי סומות - לכל
 אחת כתב מגילה מיוחדת עבורה, ופתחן - את שתי המגילות לתוך כוס
 אחד, מהו - האם כשרים המים לבדיקה, ונותנים לכל אחת מהם לשותת
 מהכוס או לאו. ומבאר הגמרא את צדדי הספק, שנאמר בפרשה ויעשה
 לה הכהן את כל התורה הזאת, ולומדים שסדר בדיקת הסוטה צריך
 להיעשות לשם הסוטה שנבדקת, ויש להסתפק האם בתיבה לשמה
 פני - שרק כתיבת המגילה צריכה להיות לשמה, וממילא והאיכא -
 באופן זה יהיו המים כשרים לבדיקה, כיון שהמגילות נכתבו לשמן כדון.
 או דילמא לא די שכתבת המגילה תהיה לשמה של אותה סוטה, אלא
 פני נמי שהמחיקה לתוך המים תיעשה לשמה, וצריך שיהיה ניכר
 הדבר שנעשתה המחיקה לשמה, ובאופן זה שנמחקו שני המגילות לכוס
 אחת, לא ניכר שנעשתה המחיקה לשמן - ויהיו המים פסולים.
 מוסיף רבא להסתפק, ואם תמצא לומר - לפשוט כהצד השני, שאכן
 פני נמי שתעשה המחיקה לשמה של אותה סוטה, ובאופן הקודם יהיו
 המים פסולים. מה יהיה הדין אם פתחן - את שתי המגילות בב' כוסות
 - כל מגילה מחק לתוך כוס נפרדת לשם סוטה אחת, וחוץ לאחר מיכן
 ופני - את המים של שני הכוסות יחד, מהו - האם מים אלו כשרים
 או לאו. ומבאר הגמרא את צדדי הספק, האם מחיקה לשמה פני -
 המחיקה עצמה צריכה להיעשות באופן שניכר שנעשתה לשם סוטה זו,
 וממילא והאיכא - באופן זה יהיו המים כשרים לבדיקה, כיון שעשה את
 המחיקות כדינם, וישתו שתיהן מהמים שהתערבו. או דילמא לא די
 שהכתיבה והמחיקה יעשו לשם אותה סוטה, אלא צריכה כל אחת
 לשתות את המים שנעשו לשמה, ובאופן זה, הא לאו דידה קא שתיא
 - הסוטה הזו אינה שותה את המים שהוכנו עבורה, שהרי מעורב בהם
 מהמים שנעשו לשניה, והא - גם השניה לאו דידה קא שתיא שהרי
 שותה אף מימי חברתה המעורבים בהם - ויהיו המים פסולים.
 מוסיף רבא להסתפק, ואם תמצא לומר - לפשוט כהצד השני, שצריכה
 הסוטה לשתות דוקא את המים שנעשו לשמה, ולכן באופן הקודם יהיו
 המים פסולים כיון שהא לאו דידה קא שתיא, והא לאו דידה קא
 שתיא, אלא כל אחת שותה אף את מי חברתה המעורבים. מה יהיה הדין
 אם לאחר שעירבו את המים שבשני הכוסות, חוץ הכהן ופתחן - את
 המים לשתי כוסות, ונותן לכל אחת מהם לשתות מכוס אחת, מהו - האם
 מים אלו כשרים או לאו. ומבאר הגמרא את צדדי הספק, האם יש
 פנייה - שכשמוחלקם, נחשב הדבר כאילו התברר שהמים שניתנו בכוס
 של האחת הם המים שנעשו עבורה, והמים שניתנו בכוס של השניה הם
 המים שנעשו עבורה, ויהיו המים כשרים לבדיקה. או אין פנייה - אין
 זה נחשב שהתברר שכל אחת מהן קיבלה את המים שנעשו עבורה -
 ויהיו המים פסולים. מסיקה הגמרא, תיקון - נשאר הדבר בספק.
 פני רבא, אם הכהן לא השקה את הסוטה את המים מתוך כלי, אלא

השקה אותה בסיב - מתוך סיב חלול, מהו - האם שתיה באופן זה
 מועילה לבדוקה או לאו. וכן הסתפק באופן שהשקה אותה בפופרת -
 מתוך צינור, מהו - האם שתיה באופן זה מועילה לבדוקה או לאו.
 ומבאר הגמרא את צדדי הספק, האם דרך שתיה בדרך ומועילה
 לבדוקה, או אין דרך שתיה בדרך ולא מועילה לבדוקה. מסיקה הגמרא,
 תיקון.
 פני רב אשי, אם נשפכו מקצת מהן - ממי המרים, לאחר שמחק לתוכן
 את המגילה, ונשתפזו מהן מקצת מהמים, מהו - האם יכולה להיבדק
 במים הנותנים או לאו. מסיקה הגמרא תיקון.
 אמר רבי ירמיה אמר רב ב' שבועות האמורות בסוטה, למה הוצרכו,
 ולא די בשבועה אחת. ומבאר, אחת - את השבועה הראשונה, משיב
 הכהן קודם שנמחקת המגילה, ואחת - את השבועה השניה משיב
 הכהן לאחר שנמחקת. מקשה הגמרא, מתיקון לה רבא, והרי תרווייהו
 - שני השבועות קודם שנמחקת מגילה בתיבן בתורה, ומשמע שאת
 שתי השבועות משיב עליו המחיקה. אלא אמר רבא - חולק על רבי
 זירא ומבאר באופן אחר, לעולם שתי השבועות הן לפני המחיקה, אלא
 שאחת - השבועה השניה היא שבועה שיש עמה אלה - מזכיר הכהן
 בשבועה את הקללה שתחול עליה אם ימצא שזינתה, ואחת - השבועה
 הראשונה היא שבועה שאין עמה אלה, אלא שבועה בעלמא שלא
 זינתה.
 שואלת הגמרא, תיבי דמי שבועה שיש עמה אלה - כיצד משיב על
 הכהן את השבועה עם האלה. ומבאר, אמר רב עמרם אמר רב,
 שאומר לה שבועה שלי, בשמו של הקב"ה שלא נטמאת, ומוסיף
 לומר לה שאם אכן נטמאת, יבואו ביד המים לצבות בטן ולנפל ירך,
 והאשה אומרת אמן אמן, ומסכימה לשבועה זו ומקבלת את האלה עליה.
 דוחה הגמרא, אמר רבא, זה אינו נחשב 'שבועת האלה', שהרי אלה
 לחודה קיימא - האלה שאומר לה עומדת בפני עצמה ואינה חלק
 מהשבועה, ושבועה לחודה קיימא - השבועה שלא נטמאת עומדת בפני
 עצמה ואין מזכיר בה את האלה, ומחלשון 'שבועת האלה', משמע
 שמשיב על אותה אף על האלה. אלא אמר רבא 'שבועת האלה' נאמרת
 בלשון זו, משביעני עליה, שאם נטמאת יבואו ביד, ומקבלת על עצמה
 את האלה בשבועה. דוחה הגמרא, אמר רב אשי, גם זה אינו הביאור
 ב'שבועת האלה', כיון שבאופן זה נמצא שאלה איכא - על הקללה הוא
 משיב על אותה, ואילו שבועה לרבא - על המעשה עצמו אם נטמאת או
 לא, אינו משיב על אותה. אלא אמר רב אשי, 'שבועת האלה' נאמרת
 בלשון זו, משביעני עליה, שנכונים הם הדברים שאמרת שלא נטמאת,
 ומוסיף ומשיב על אותה, ואם נטמאת יבואו ביד האלה.
 בשבועת הסוטה נאמר 'ואמרה האשה אמן אמן', שצריכה הסוטה לקבל
 על עצמה את השבועה ולהודות עליה, מפרשת המשנה הטעם שכופלת
 האשה האמן בדבריה.
 משנה. שואלת המשנה, על מה היא אומרת הסוטה בשבועתה אמן
 אמן - שני פעמים. ומבאר, ששניה אמן על האלה - מקבלת על עצמה
 את הקללה שאמר לה הכהן שתחול עליה אם זינתה, וכן אמן על
 השבועה - מקבלת על עצמה את השבועה שמשיבנה הכהן, והרי זה
 כמי שנשבעת בעצמה. וכן אמן מאש זה - נשבעת שלא זינתה עם אותו
 פלוני שקינא לה בעלה ונסתרה עמו, ומאש אחר - נשבעת גם שלא
 זינתה עם אדם אחר. וכן אומרת אמן שלא שטיתי - נשבעת שלא זינתה
 אף בהיותה ארוסה, ומכאן למדו דין גלגול שבועה, שאף שלא
 היה עליה קינוי כשהיתה ארוסה, מגלגלים עליה שבועה גם על זמן זה.

סוטה. פרק שני - היה מביא דף יח עמוד א

רש"י

תוספות

כתבה על שני דפין פסולה. מקשים לפירוש רש"י [שפי'] בדפין של ס"ת מפרק בתרא דגיטין (ק"ק פ"ג) דתנן שייר מקצת הגט וכתבו בדף השני והעדים מלמטה כשר ולא חשיב ליה שני ספרים כיון דמעררה כדאמר' בפרק שני דגיטין (ק"ק כ"ג) אהא הרי זה גיטך והנייר שלי אינה מגורשת וכו' בעי רב פפא בין שיטה לשיטה בין תיבה לתיבה מהו

וקפירן ותיפוק ליה משום דספר אחד אמר רחמנא ולא שנים לא צריכא דמעררה ובחוקמין רבה (מנחות ק"ד ל"ג) גבי מזוזה אמר נמי אמר רב יהודה אמר שמואל כתבה על שני דפין פסולה מתיבי כתבה על שני דפין והניח בשני סיפין פסולה הא בסף אחד כשירה ראייה לשני סיפין קא אמר אלמא דשני דפין דקאמר שמואל בנחתין זה מזה קאמר שאין מעורין להכי מפרש נמי הכא שני דפין שאין מעורין ופירש ר"י הא דאמר נמי בפ' ראוהו ב"ד (ל"ט ק"ד) אפי' לרבנן דאמרי קרן פרה פסול כיון דאית בה גילד' כשנים ושלוש שופרות דמי ואע"ג דמבחרית התם נמי דרכו להוסיף בכל שנה גלד אחד והרי הוא כמביאו משופר אחר ומדבקו להו דרתנן דיבך שברי שופרות פסול מפני שמתחילתו לא היתה ברייתו בבת אחת וניכר התוספת ולא מהני חיבורו ודומה כאילו גט שכתבו על ב' דפין ותפין יחד דפסול דאזא דוקא כשכתב חצי מגילת סוטה על דף זה ודחיה על דף אחר אמרין דחשיב שני ספרים וד"ה א"כ כתב לה שתי מגילות ומחקן לתוך כוס אחד וכן גבי גט אם נתן לה שני גיטין אע"ג דכל חד וחד שלם הוא וספר אחד בפני עצמו פסולין ולא מיגרשא בתרייהו משום שנים או שלשה ספרים כדאמרין בפ' שור שנגח (נ"ט ק"מ) כופר אחד אמר רחמנא ולא שנים או שלשה כופרין ובפרק לולב הגזול (סוכה ק"ד ל"ג) לינקוט תרתי תלת פרי אחד אמר רחמנא ולא שנים או שלשה פירות ואין להקשות

מאי שנא משנת שופר בתוך שופר אם קול פנימי שמע יצא ולא חשיב ליה כשני שופרות דהתם בשמיעה תליא מילתא והוא לא שמע אלא קול הפנימי חזר וחלקן מהו יש ברייה או אין ברייה. האי לא דמי לברייה דמולתא מן הבור פלוגתא דר' אליעזר ב"י ורבנן בשור שנגח (נ"ט ק"מ) דהתם לא הוכר חלקן של אחד מהן לעולם אבל הכא הוכר הכתב ונתערבו בין ברייה משני לוגין שאין עתיד להפריש דמיתת בפ' מרובה (ס"ג ק"מ) נמי לא הוכר המעשר מעולם וכן לכולהו ברירות חטאת בפ' כל הטעם (נ"ד ק"ד) אבל דמי לברייה דמיתת בבבל מערבין (נ"ד ק"ד) שתי נשים שאלקו קניהן דמיתת או שנתנו דמי קניין לכוון איזה שירצה יקריב חטאת ואי זה שירצה יקריב עולה אע"ג דהוכרו מתחילה דמי כל אחת לא אמר' זו מתכפרת במה שנקח מדמי חבירתה או שתי קנינן של אחת יקריב כולן לעולה ושל חבירתה לחטאת א"נ איפכא דאמר' ברייה ואע"ג דדחי ליה התם כשהתנו מיהו חזינן דקא מייתי לה אשאר ברירות אלמא דליכא לאיפלוגין בין ברייה שהוכרה מתחילה לשאר ברירות וכן בפ' הוציאו לו (נ"ח ק"ד) דמיתת מתני' ר' יהודה אמר לא היו מביאין שופרות לקנין חובה מפני התערבות ומסיק משום תערובות דמי חטאת שמתו בעליה וקא פריך ונברור ד' זווי ונשדי במאי והנך לישתרו ר' יהודה לית ליה ברייה מנלן ומייתי ההיא דהלוקח יין מבין הכותים ומסיק מדתני איז אלמא דמדמי ברייה דאם בא חכם למורח אע"ג דליכא היכרא מעיקרא לברייה דארבעה זווי דהוכר מעיקרא א"כ רבא מאי קא מבעיא ליה דלא פשטי מהני ומזה נמי דתנן בפ' מרובה (נ"ח ק"ד) פרוטה של הקדש שנפלה לתוך הכיס או שאמר פרוטה בכיס זה הקדש כיון שהוציא הראשונה מעל דבריו ר"ע וחכ"א עד שיוציא את כל הכיס אלמא לר"ע אית ליה ברייה כי האי גוונא דאמר בפרוטה ראשונה הוברר הדבר שפרוטה ראשונה שעלתה בידו היא היתה של הקדש שנפלה מיהא לא איתבריר לן דהתם במאי פלוגי ומזה נמי ליכא למפשט דמיתת בבכורות פרק הלוקח בהמה (ק"ק כ"ג) סאה תרומה טמאה שנפלה לק' חולין ר"א אומר תירום ותיקב שאני אומר היא סאה שעלתה היא סאה שנפלה ה"נ נימא שהמחקן של לאה יגיע ללאה דהתם מקילינן בדרבנן דמאורייתא חד בתרי בטל וריב"א הקשה בפ' הוציאו לו (נ"ח ק"ד) אהא ונברור ד' זווי דתניא בתוספתא דמעילה (נ"ח ק"ד) נזיר שהפריש מעות ואמר אלו לחטאתי ואלו לעולתי ואלו לשלמי ונתערבו הרי לוקח בן ג' בהמות אחד בין משלשה מקומות מחלל דמי חטאת וכו' ודוקא בכי האי גוונא שרי אבל ליקח שליש המעות וליקח בן בהמה לחטאת ואימא הוברר דהבר דאלו הרי מן חטאת לא אמר' מיהו מכל הזי הוה מצי רבא למיפשט ועוד תימה אי אית לן למימר ברייה כי האי גוונא אם כן ובפרק התערבות שבעולם חזור וחלק משום ברייה ועוד אמאי לא פשטי ליה מפרק קמא דראש השנה (נ"ח ק"ד) דקיימא לן דיש בילה לשמן ויין נמצא דאין ברייה דבר לח ובפרק התערבות (נ"ח ק"ד) מייתי ליה פלוגתא דרבי אליעזר ורבנן צלוחית של חטאת שנפל לתוך ולתוכה) מים וכו' ונראה דהבא קא מבעיא ליה מי אמרין לא קפיד קרא אלא אמחיקה מן המניגלה שתהא נכרת לתוך המים שלה אבל לתוך כוס אחד איכא למימר כל חדא שתניא מים דלאו דידה לאו מחיקה נכרת היא חזר וחלקן הרי מים של כל אחת ניכרין מי אמרין ברייה וכו' הרי הוברר מימיה אי דילמא אין ברייה כלומר ברירת מים בשעת מחיקה בעינן אבל על תערובת דיו של כתב המניגלה לא קפדינן שהרי בשעת מחיקה בטל הכתב ולא תלי מילתא אלא במחיקה לתוך מים המבוררין לצרכה וקא מבעיא ליה אי מאי לא בדקי יד משום דלא נמחקה כהלכתה אי משום דטוהרה היא: בעי רבא השקה בסיב מהו. ליכא למפשט מהא דאמר רבא בפרק ערבי פסחים (פסחים ק"ד קט"ו) כרכן בסיב אם יד מצה לא יצא אלמא אין דרך אכילה בכך דהתם מפסיק הכי בין המצה ובין בית המביעה אבל הכא דלא מפסיק קא מבעיא ליה: על מה היא אומרת אמר אמן. בפרק שליש משבט שבעות (ק"ק כ"ג) כל העונה אמן כאילו מוציא שבעה מפיו ובפרק שבעות העדות (ט"ז ק"ד) אם יש בו כבלה יש בו שבעה ויש בו האמנת דברים:

אמן

על שני דפין. בדפין של ספר תורה העשוין עמודים: כתב אות אחת ומחקה. על המים, חזר וכתב אות שלאחריה ומחקה עד שהשלים את כלה פסול, דכתיב את כל התורה עד שתהא כלה באחד: לשמרה. בספר לעצמו, דכתיב ועשה לה לשמרה: מחיקה נמי. כבוס לשמרה לעצמה, שהיא נכר המחיקה שהיא לשמרה: השקה בסיב. שהוא חלול בדרך שהתינוקות שותין: שיש עמה אלה. דכתיב בחדא מנייהו בשבועת האלה, ולקמיה מפרש היכי דמי: משביעני עליה. בשם, ומזכיר שם: שלא נטמאת. שאת אומר אמת שלא נטמאת, היינו שבועה שאין עמה אלה: שאם נטמאת יבואו ביד. המים לצבות בטר בו, והינו אלה: אמר רבא אלה לחודיה קיימא בו, שבועה ואלה יש כאן ושניהן על האשה, וקרא כתיב בשבועת האלה שהשבועה של אלה: משביעני עליה. שאם נטמאת יבואו ביד. דאיכא השתא שבועת האלה, שמשיבוע את האלה שתחול: שבועה ליכא. על האשה, וקרא כתיב והשביע את האשה: משביעני עליה. שלא נטמאת ואם נטמאת יבואו ביד. משביעני עליה שיהא אמת מה שאמרת כפינו שלא נטמאת, ואם נטמאת יבואו ביד המים, דקיימא שבועה אאשה שלא נטמאת ואאלה שתחול: מתני אמן על האלה וכו', על לכה הצרכה לכפול: ארוסה ונשואה. על ידי גלגול שבועה הוא מגלגל עליה ונות של אירוסין אע"פ שלא היה בו קנין, ומכאן לגלגול שבועה מן התורה: שומרת

שבועה שיש עמה אלה? אמר רב עמרם אמר רב: "משביעני עליה שלא נטמאת, שאם נטמאת יבואו ביד". אמר רבא: אלה לחודה קיימא ושבועה לחודה קיימא? אלא אמר רבא, "משביעני עליה שאם נטמאת יבואו ביד". אמר רב אשי: אלה איכא שבועה ליכא? אלא אמר רב אשי, משביעני עליה שלא נטמאת, ואם נטמאת יבואו ביד: מרתני' על מה היא אומרת "אמן אמן", אמן על האלה אמן על השבועה, אמן מאיש זה אמן מאיש אחר. אמן שלא שמיית ארוסה ונשואה

מאי שנא משנת שופר בתוך שופר אם קול פנימי שמע יצא ולא חשיב ליה כשני שופרות דהתם בשמיעה תליא מילתא והוא לא שמע אלא קול הפנימי חזר וחלקן מהו יש ברייה או אין ברייה. האי לא דמי לברייה דמולתא מן הבור פלוגתא דר' אליעזר ב"י ורבנן בשור שנגח (נ"ט ק"מ) דהתם לא הוכר חלקן של אחד מהן לעולם אבל הכא הוכר הכתב ונתערבו בין ברייה משני לוגין שאין עתיד להפריש דמיתת בפ' מרובה (ס"ג ק"מ) נמי לא הוכר המעשר מעולם וכן לכולהו ברירות חטאת בפ' כל הטעם (נ"ד ק"ד) אבל דמי לברייה דמיתת בבבל מערבין (נ"ד ק"ד) שתי נשים שאלקו קניהן דמיתת או שנתנו דמי קניין לכוון איזה שירצה יקריב חטאת ואי זה שירצה יקריב עולה אע"ג דהוכרו מתחילה דמי כל אחת לא אמר' זו מתכפרת במה שנקח מדמי חבירתה או שתי קנינן של אחת יקריב כולן לעולה ושל חבירתה לחטאת א"נ איפכא דאמר' ברייה ואע"ג דדחי ליה התם כשהתנו מיהו חזינן דקא מייתי לה אשאר ברירות אלמא דליכא לאיפלוגין בין ברייה שהוכרה מתחילה לשאר ברירות וכן בפ' הוציאו לו (נ"ח ק"ד) דמיתת מתני' ר' יהודה אמר לא היו מביאין שופרות לקנין חובה מפני התערבות ומסיק משום תערובות דמי חטאת שמתו בעליה וקא פריך ונברור ד' זווי ונשדי במאי והנך לישתרו ר' יהודה לית ליה ברייה מנלן ומייתי ההיא דהלוקח יין מבין הכותים ומסיק מדתני איז אלמא דמדמי ברייה דאם בא חכם למורח אע"ג דליכא היכרא מעיקרא לברייה דארבעה זווי דהוכר מעיקרא א"כ רבא מאי קא מבעיא ליה דלא פשטי מהני ומזה נמי דתנן בפ' מרובה (נ"ח ק"ד) פרוטה של הקדש שנפלה לתוך הכיס או שאמר פרוטה בכיס זה הקדש כיון שהוציא הראשונה מעל דבריו ר"ע וחכ"א עד שיוציא את כל הכיס אלמא לר"ע אית ליה ברייה כי האי גוונא דאמר בפרוטה ראשונה הוברר הדבר שפרוטה ראשונה שעלתה בידו היא היתה של הקדש שנפלה מיהא לא איתבריר לן דהתם במאי פלוגי ומזה נמי ליכא למפשט דמיתת בבכורות פרק הלוקח בהמה (ק"ק כ"ג) סאה תרומה טמאה שנפלה לק' חולין ר"א אומר תירום ותיקב שאני אומר היא סאה שעלתה היא סאה שנפלה ה"נ נימא שהמחקן של לאה יגיע ללאה דהתם מקילינן בדרבנן דמאורייתא חד בתרי בטל וריב"א הקשה בפ' הוציאו לו (נ"ח ק"ד) אהא ונברור ד' זווי דתניא בתוספתא דמעילה (נ"ח ק"ד) נזיר שהפריש מעות ואמר אלו לחטאתי ואלו לעולתי ואלו לשלמי ונתערבו הרי לוקח בן ג' בהמות אחד בין משלשה מקומות מחלל דמי חטאת וכו' ודוקא בכי האי גוונא שרי אבל ליקח שליש המעות וליקח בן בהמה לחטאת ואימא הוברר דהבר דאלו הרי מן חטאת לא אמר' מיהו מכל הזי הוה מצי רבא למיפשט ועוד תימה אי אית לן למימר ברייה כי האי גוונא אם כן ובפרק התערבות שבעולם חזור וחלק משום ברייה ועוד אמאי לא פשטי ליה מפרק קמא דראש השנה (נ"ח ק"ד) דקיימא לן דיש בילה לשמן ויין נמצא דאין ברייה דבר לח ובפרק התערבות (נ"ח ק"ד) מייתי ליה פלוגתא דרבי אליעזר ורבנן צלוחית של חטאת שנפל לתוך ולתוכה) מים וכו' ונראה דהבא קא מבעיא ליה מי אמרין לא קפיד קרא אלא אמחיקה מן המניגלה שתהא נכרת לתוך המים שלה אבל לתוך כוס אחד איכא למימר כל חדא שתניא מים דלאו דידה לאו מחיקה נכרת היא חזר וחלקן הרי מים של כל אחת ניכרין מי אמרין ברייה וכו' הרי הוברר מימיה אי דילמא אין ברייה כלומר ברירת מים בשעת מחיקה בעינן אבל על תערובת דיו של כתב המניגלה לא קפדינן שהרי בשעת מחיקה בטל הכתב ולא תלי מילתא אלא במחיקה לתוך מים המבוררין לצרכה וקא מבעיא ליה אי מאי לא בדקי יד משום דלא נמחקה כהלכתה אי משום דטוהרה היא: בעי רבא השקה בסיב מהו. ליכא למפשט מהא דאמר רבא בפרק ערבי פסחים (פסחים ק"ד קט"ו) כרכן בסיב אם יד מצה לא יצא אלמא אין דרך אכילה בכך דהתם מפסיק הכי בין המצה ובין בית המביעה אבל הכא דלא מפסיק קא מבעיא ליה: על מה היא אומרת אמר אמן. בפרק שליש משבט שבעות (ק"ק כ"ג) כל העונה אמן כאילו מוציא שבעה מפיו ובפרק שבעות העדות (ט"ז ק"ד) אם יש בו כבלה יש בו שבעה ויש בו האמנת דברים:

סוטה. פרק שני - היה מביא דף יח עמוד ב

תוספות

רש"י

אמן שלא אטמא. ירושלמי לא שהיה ר"מ אומר המים בודקין אותה מעבשיו
אלא המים פקודים בה כשתטמא המים בודקין אותה למפרע: **שומרת**
יבם שזינתה אסורה ליבמה. פי' אפי' לרבנן דאמרי קידושין תופסין בחיבי לאוין
ופליגי אדר"ע הכא מודו כדאמר בהאשה רבה (יבמות דף כ"ג) דכתיב בה לא תהיה
אשת המת החוצה לאיש זר לא תהא בה
היה לזר אלמא דקרא משוי לה כערוה
ולא תפסו בה קידושין משום דאגידא ביה
והיא אחרותו שזינתה:
אמרי במערבא לית הילכתא כרב
המנונא. בסוף פ"ק דסנהדרין (דף
(ה) מפרש דאמרי במערבא היינו רבי ירמיה
ונראה אע"ג דפסיק דלית הילכתא כרב
המנונא הילכתא כוותיה דאמר בהאשה
רבה (יבמות דף כ"ג) דרב סבירא ליה דאין
קידושין תופסין ביבמה ושמואל מספקא
ליה ואמר בעניינותי צריכה גט ופסיק
אמימר כשמואל ורב גידל אמר רב חייא
בר יוסף אמר רב נישואין יש בה בנות
כדרב המנונא וכן ר' יוחנן ור' ינאי סבירא
לדו ההם דאין קידושין תופסין ביבמה
ופשיט לה ר' יוחנן ממתני' דלאחר שיהיו
ליך יבמך וא"ל רבי ינאי אי לאו דלדאי לך
חספא מי משכחת מרגיטא תוהיה וא"ל
ר"ל לר"י אי לאו דקלסך גברא רבה היא
מתני' ר"ע היא ומיהו ר"ל לא פליג אדר'
יוחנן דקאן מוקי התם באותו הפרק (דף כ"ג)
הא דקתני ומה במקום שבת על האיסור
נאסר האוסר בשומרת יבם וכדרב המנונא
ובסוף הדיא גמרא ובשולחי החולץ (דף כ"ג)
(מ"ג) אמרינן נמי אביי מספקא ליה אי כרב
אי כשמואל ובפ' הוורק בגיטין (דף כ"ג) פליגי
לישני דגמרא אי מתני' הוה תיובתא לרב
המנונא אי הוה סייסיתא ודהם מצו
למידדי סייסיתא כי הכא לאוקמייה מתניתין
כר"ע אלא דדחי לה מלישנא דמתני' גופיה
בירושלמי מפרש היאך קילס רבי ינאי לרבי
יוחנן שקרא עליו הולים וזה מכיס בני אל
ליוזו מעניין חכם בני ושמן לבי תן לחכם
ויחכם עוד ישמע חכם ויסוף לקח א"ל ר"ל
בחר כל אלו פסוקי חסידים יכיל הוא פתר
ליה כר"ע ותו דחי ליה התם ויתבינה מה
איכפת לו ממזר גבי קינוי התורה אמרה
וקנא את אשתו אפילו מקצת אשתו ולפום
מסקנא דהתם משמע דלית הילכתא כרב
המנונא וחכי גרס התם שומרת יבם
שזינתה ר"א אומר מותרת לביתה ר'
יהושע בן לוי אומר אסורה לביתה א"ר
ינאי שומרת יבם שזינתה מותרת לביתה
ותני בן נעלמה מעיני אישה ולא מעיני
יבמה רבי יעקב בן ובדי בשם ר' אבהו
מעשה היה וכחנת היתה והותרה לביתה א"ר יוסי בר בון אף לא מכוח אין בה
לפי הירושלמי משמע דפליג רבי ינאי ארבי ינאי הא דאמר בהאשה רבה א"ר
ינאי בחבורה נמנו ומזרו אין קידושין תופסין ביבמה גרס' הכי בירושלמי א"ר
שמואל לא כן א"ר ינאי נמנו שלשים וכמה וקנים מנן שאין קדושין תופסין וכו':
מהו שיתנה אדם על נישואין האחרונים. ירושלמי א"ר ינאי פשיטא שאדם מוחל
על קינוי גירש כמי שמוחל הדין עבדיא קנא לה וגירשה החזירה ונסתרה אי
תימא גירש כמי שמוחל צריך לקנאות לה פעם שניה אי תימא גירש כמי שלא מוחל
אין צריך לקנאות לה פעם שניה אבל אם קנא לה ונסתרה וידע בה וגירשה
והחזירה ונסתרה שנתה לה בדיק אותה המים שחורה היא או מאחר שאין המים
בודקין את האשה טמאה היא ואסורה לביתה: **אין** האשה שותה ושונה. ירושלמי כורכמית תוכיה ששתתה ושיתנה ושיילשה לפני שמעיה ואבטליון: **קבלנו** עדותו
בשני אנשים. צ"ע בפ"ק דקידושין (דף ק"ח) דמוקמינן התם הא דקתני בגיבתו כיון שנמכר פעם אחת שוב אי אתה רשאי למוכרו בשני בני אדם אבל באדם אחד נמכר
ונשנה ולפירוש רש"י התם נישא שפיר כיון שנמכר פעם אחת וכו' מווספת רבי: **ורבנן** בראי הכתיב תורת. וא"ת הא דרשין ליה בפ"ב דכריתות (דף ע"ג) שאדם מביא
קרבן אחד אפילו אם קנא לאשתו על ידי אנשים הרבה וי"ל דהתם מיירי קודם ששתתה קנא לה מפלוני ונסתרה וקנא לה מפלוני ונסתרה וכן פעמים הרבה משקה
בפעם אחת על כולן ומביא מנחה אחת על כולן ונפקא לן מקנאות אבל הכא דרשין תורת לשותה ושונה שחזר וקנא לה לאחר שתיה ונסתרה שחזרתה ושונה שנית:
הדרן עלך היה מביא

שומרת יבם וכנוסה. ואם היתה יבמתו וכנוסה וקנא לה ונסתרה, מגלגל עליה
שבועה שלא נטמאת כשהיא שומרת יבם. שומרת יבם מצוה וממתנת ליבם
שייבמה, כמו ואביו שמר את הדבר (בבלי ש"ס), לא תשומר על חסאתי (וי"ו יז) **אמן**
שלא נטמאתי. היינו קבלת שבועה, ואם נטמאתי יבאו בי היינו קבלת אלה כדרך
שהשבועה, כדאמר לעיל בגמרא משיעני
עליך שלא נטמאת ואם נטמאת יבאו בך,
והיינו פירשו דאמן על השבועה אמן על
האלה דתניא ברישא: **אמן שלא אטמא**.
שאם טמאת לאחר זמן מים מערערין אותה
לאחר שתטמא, כדתניא בברייתא בגמרא:
ולא על אחר שתתגרש בו, ואפלו לר"מ
דאמר מתנה על העתיד: **ונטמאת**.
בגירושיה, דאניה נאסרת עליו לחזור לו
אלא א"כ נשאת על ידי קדושין, דכי כתיב
(דברים כז) לא יוכל בעלה הראשון אשר
שלחה לשוב לקחתה אחר קדושין ונשואין
כדכתיב וזהה לאיש אחר ונשאה
האיש האחרון: **גמ' שזינתה**. כשהיא שומרת
יבם: **אסורה ליבמה**. כאשה שזינתה תחת
בעלה שאסורה לבעלה: **מדתני** שומרת
יבם. שמשביעה על זנות שזינתה כשהיא
שומרת יבם: **אי אסורה בשלמא**. וזתה
נאסרת עליו, משום הכי מתנה ע"י גלגול אף
על אותו זנות, אלא אי אסורה בו: **אין**
קידושין תופסין. לאשה האסורה על
המקדשה בלאו. ורבנן פליגי עליה ואמרי,
בחיבי ברייתו הוא דלא תפסי אכל בחיבי
לאוין תפסי, אלמא לר"ע משוי חיבי לאוין
במורות לענין אסוריהם בחיבי ברייתו
שהולד ממנו, ולגבי לאסור על בעלה נמי כי
חיבי דהקא על אשת איש שהיא בכרת
אסורה על בעלה בן הקא על שומרת יבם
נמי שהיא עליו בלא תהיה אשת המת
החוצה לאיש זר (דברים כ"ג) אסורה על יבמה:
ומשוי לה. לחיבי לאוין: **כי ערוה**. דכרת:
נישואין הראשונים. כגון גרשה והחזירה
וקנא לה ונסתרה: **(על נשואי אחיו) מהו**.
לגלגל זנות שתחת אחיו, דהא דתנן במתני'
ארוסה ונשואה שומרת יבם וכנוסה לאו
בזאת אתתא קמי שישקנה יבם ושיבענה
על האירוסין ונשואין של אחיו. אלא מלי
מלי קתני, אם הבעל משקה מתנה עמה על
ארוסה ונשואה, ואם הדיקם ששקנה משקה
מתנה עמה שומרת יבם וכנוסה: **הא אסירה**
הכי נמי דמתנה. וזו נאסרת עליו בזנות
נשואין הראשונים לעולם וכן בזנות נשואי
אחיו. כדאמר בפ"ק (ש"ס דף כ"ג) ואם מת חולצת
ולא מתה: **במת**. לא כשאמר ר"מ **אמן שלא**
אטמא. עלתה על דעתו שתבדק עכשיו על
העתיד: **מערערין אותה**. חוזרין לה לתוך
גרונה באדם החתן ע"י משקה נראה כשהיא ערער, והוא לשון זעקת שבר יעוערו
(יבמות ש"ז) **על נישואין אחרונים**. לר"מ דאמר מתנה על העתיד מהו שיתנה עמה
בגלגול שבועה שלא תטמא אם יגרשנה ויחזירה ותטמא: **ואחר** **כך יחזירה**.
טעמא דתשטא בימי גרושיה דלא מיתסרא עליה, הא תשטא לאחר חזרה הכי נמי
דמתני עכשיו: **תורת הקנאות**. תורה אחת לכל הקנאות, ששכלן יעשה לה בתורה
הזאת: **רבי יהודה אומר זאת**. מיעטא דהא. זאת ולא אחרת: **חופר שיתין**. להכניס
מים לעולי גלגלים בשדות ובדרכים: **בשני אנשים**. אם מת בעלה זה שהשקה
ונשאת לאחר וקנא לה ודיא נסתרה, וקבלנו עדותו של נחוניא ששקנה השני,
דרכי

ביאורים למסכת סוטה דף יח עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכוון המאור"

הבעל, אינו יכול לגלגל ולהשביעה, ויש לדייק, שרק על זנות שאינה נאסרת מחמתה אינו משביעה, **הא אסירה** - אך על זנות שנאסרת מחמתה על הבעל, **הכי נמי דמתנה** ומגלגל עליה כן. **שמע מינה** - ואם כן יש לפשוט ספקות אלו, שהרי אם זינתה תחתיו בנישואין הראשונים נאסרת עליו מחמת זה לעולם, וכן אם זינתה כשהיתה נשואה לאחיו נאסרת להתיבם לו מחמת זה, לפיכך יכול לגלגל שבועה על בעילות אלו, שהן בעילות שאסורות.

שנינו במשנה, **רבי מאיר אומר אמן שלא נטמאתי וכו'**. **הנניא** מבארת הברייתא כוונת רבי מאיר, **לא כשאמר רבי מאיר** - מה שאמר רבי מאיר שאומרת גם **אמן שלא נטמאתי** - שנשבעת שלא תזנה בעתיד, לא עלה על דעתו לומר **שאם בעתיד תטמא**, **המים בודקין אותה מעכשיו, אלא** כך היא כוונתו, **לכשתטמא** - אם בעתיד תעבור על שבועתה ותזנה, **המים** ששתנה כשהביאה על מה שנסתרה **מעצמין אותה** - ויחזרו לה לתוך גרונה, **ובודקין אותה** - ויבררו שזינתה.

כע - הסתפק **רב אשי**, לדעת רבי מאיר הסובר שנשבעת גם שלא תזנה בעתיד, **מהו שיתנה אדם על נישואין האחרונים** - האם יכול להשביעה גם שאם יגרשנה ויחזור וישאנה, שלא תזנה תחתיו בזמן הנישואין השניים. מבארת הגמרא את צדדי הספק, האם משביעה רק שלא תזנה תחתיו בנישואין אלו, כיון שאם תזנה נמצא שאסורה עליו תוך כדי הנישואין, אך באופן זה, כיון שהשתא - בזמן הנישואין הראשונים, **מיהא לא אסירה ליה** - אף אם תזנה בזמן הנישואין השניים, לא נאסרה עליו לזמן הנישואין הראשונים, אינו יכול בעת לגלגל עליה שבועה זו. **אז דילמא**, כיון שזימנין דמגרש לה ויחזר ויחזר לה - אף שלא תיאסר בנישואין אלו, אך כיון שסוף סוף תיאסר עליו בזנות זו, יכול לגלגל עליה שבועה על כך. מביאה הגמרא ראייה לפשוט הספק, **תא שמע** שנינו במשנתנו, **הכל שוין שלא היה מתנה עמה לא על זנות שהיתה קודם שתתארס, ולא על זנות שתיה לאחור שתתגרש ממנו**, ולכן אף אם בזמן שהיתה גרושה נסתרה לאחור ונטמאת - זינתה עם אחר, ואחרי כן החזירה בעלה הראשון, אינו נחשב שעברה על השבועה, כיון שלא היה מתנה עמה - לא השביע אותה על זמן זה. ויש לדייק, שרק על זנות בזמן שהיא עדיין גרושה אינו משביעה, **הא יחזירנה ותיטמא** - אך אם תזנה לאחר שיחזירה שוב, **הכי נמי דמתני** - יכול לגלגל עליה שבועה על כך, **שמע מינה** - מוכח כהצד השני של הספק, שלדעת רבי מאיר מגלגל עליה גם שבועה זו.

הברייתא דנה כמה פעמים אם קינא הבעל לאשתו ונסתרה בודקים אותה במים המארימין, **תנו רבנן**, נאמר במקרא בפרשת סוטה **"ואת תורת הקנאות"**, ורתורת ריבוי הוא, ומשמעו שבכל הקנאות שיקנא לאשתו יעשה לה כתורה הזאת, ריבוי זה מלמד, **שהאשה שותה ושונה על כל פעם שקינא לה בעלה והיא נסתרה**. **רבי יהודה חולק ואומר**, מהמילה **"ואת"**, ממעטים, ולומדים **שאין האשה שותה ושונה** - שאין משקים אשה סוטה אלא פעם אחת, ואף אם שוב קינא לה בעלה ונסתרה - אין משקים אותה. **אמר רבי יהודה, מעשה והעיד לפנינו חנוניא חופר שיחין, שהאשה שותה ושונה פעם שניה, וקיבלנו עדותו לנהוג כן, בשני אנשים** - שאם שתתה פעם אחת, ומת בעלה ונשאת לאחר, וגם השני קינא לה ונסתרה, משקים אותה שוב. **אבל לא באיש אחד** - אך אם אותו בעל קינא לה פעם שניה ונסתרה, אין משקים אותה שוב.

וחכמים אומרים - שיטה שלישית, **אין האשה שותה ושונה פעם שניה, בין באיש אחד שקינא לה שני פעמים, ובין בב' אנשים שונים**. שואלת הגמרא, **ותנא קמא נמי** שסבר שהאשה שותה ושונה, ומשמע שאף בבעל אחד שותה שני פעמים, קשה שהרי **הכתיב "ואת"** למעט, ומה ימעטו מפסוק זה, וכן קשה, **ורבנן בתרא נמי** - על דעת חכמים שברבייתא, שסוברים שאינה שותה יותר מפעם אחת אף בשני אנשים, יש להקשות שהרי **הא כתיב תורת לרבות, ולדבריהם מה ריבה מקרא זה**. מתרצת הגמרא, **אמר רבא, באיש אחד ובועל אחד** - בעל אחד שקינא לאשתו שני פעמים שלא תיטת עם אותו פלוני ונסתרה עמו, **דכילי עלמא לא פליגי בזה**, ומודים דאין האשה שותה ושונה אחד שנסתרה עם אותו בועל שנית.

ושומרת יבם וכוונסה - אם נישואיה של אשה זו בתורת יבום הם, שמת אחיו ללא בנים ויבמה זה, וקינא לה ונסתרה תחתיו, מגלגל עליה גם שבועה שלא זינתה כשהיתה שומרת יבם, כלומר בזמן שהמתנה ליבום. חזרת המשנה למה שאמרה בתחילה, שאומרת הסוטה אמן על האלה אמן על השבועה, ומפרשת, שאמן על השבועה פירושו שאומרת **אמן שלא נטמאתי** - מקבלת עליה את השבועה שלא זינתה, ואמן על האלה היינו, **ואם נטמאתי יבואו בי** - מקבלת על עצמה שאם זינתה יבואו עליה הקללות האמורות במקרא. **רבי מאיר חולק ואומר**, שמלבד שאומרת **אמן שלא נטמאתי** - שנשבעת שלא זינתה תחתיו בעבר, אומרת גם **אמן שלא נטמא** - מגלגלים עליה שבועה שלא תזנה תחתיו גם להבא, ואם תזנה להבא, המים ששותה עכשיו יפגעו בה לאחר שתזנה, ומבארת המשנה, **שהכל שוין** - רבי מאיר וחכמים שנחלקו האם מגלגלים עליה שבועה שלא תזנה להבא, מודים שאין מתנה עמה - אין מגלגלים עליה שתשבע, **לא על כך שלא זינתה קודם שתתארס לו, ולא על כך שלא תזנה לאחר שתתגרש ממנו**. כלומר, שעל כך שאם לאחר שהתגרשה נסתרה לאחור ונטמאת - זינתה עם אחר, ואחרי כן החזירה בעלה הראשון, **לא היה מתנה עמה** - לא השביע אותה, משום שאף אם תזנה בעודה גרושה, אינה נאסרת לחזור אליו. ומבארת המשנה שאינה נשבעת על זמנים אלו, משום שזה **הכלל**, אין משביעים אותה אלא על כך שלא זינתה זנות שנאסרה בה על בעלה, אך **כל שתבעל ולא היה אסירה לו** - על זנות שלא נאסרת בה על בעלה, כגון אם זינתה קודם שהתארסה לו, **לא היה מתנה עמה** ומגלגל עליה שבועתה.

נמרא. אמר רב חננא, שומרת יבם שיתנה יבם בעודה שומרת יבם, אסירה ליבמה - נאסרת להתיבם ליבם, אלא יחלוץ לה. שואלת הגמרא **מאי למדו שנאסרת עליו**, ומשיבה, יש להוכיח כן במשנתנו, **דקתני שומרת יבם וכוונסה** - שאם יבם את אשת אחיו וקינא לה ונסתרה לאחר הייבום, מגלגל עליה שבועה שלא זינתה בעודה שומרת יבם, **אסירה** - נאסרת להתיבם ליבם, כרב חננא, **משום הכי מתנה ביה** - מובן הדבר שמגלגל עליה שבועה זו. **אלא אי אסרת** שאף אם זינתה בעודה שומרת יבם, **לא אסירה** - אינה נאסרת בכך על היבם, **הכי מתנה ביה** - היאך מגלגל עליה שבועה שלא זינתה בזמן זה, **והתנן** - במשנתנו, **זה הכלל, כל שאילו תיבעל ולא תהא אסירה לו** - על זנות שלא אוסרת אותה על בעלה, **לא היה מתנה עמה** - לא היה משביעה. אלא מוכח מהמשנה כרב חננא, ששומרת יבם שזינתה נאסרת על היבם.

מביאה הגמרא, **אמר רב הונא** - אמרו בארץ ישראל, **לית הילכתא בריב המנונא**, אלא שומרת יבם שזינתה מותרת להתיבם. שואלת הגמרא, **ואלא הא דקתני במשנתנו, שומרת יבם וכוונסה** - ומוכח שנאסרת על היבם ולכן יכול לגלגל עליה שלא זינתה בעודה שומרת יבם. עונה הגמרא, **הא מני** - התנא של המשנה **רבי עקיבא היא דאמר אין קידושין ותוספין בתיבי לאוין** - אדם שקידש אשה שאסורה עליו באיסור לאו, אין הקידושין חלים, וכן אם תלד לו הולד ממנו. כלומר, **ומשוי לה** - שרבי עקיבא מחשיב אשה שאסורה באיסור לאו, **כי ערוה** - כאשה שאסורה באיסור כרת. ולשיטתו, כיון ששומרת יבם אסורה לשוק באיסור לאו, אם עברה על הלאו וזינתה, הרי היא כאשת איש שזינתה תחת בעלה שנאסרת על בעלה, וכמו כן היא נאסרת על היבם, ולכן סבר התנא שמגלגל עליה שבועה שלא זינתה בזמן זה. אך להלכה לא נפסק כרבי עקיבא, אלא הדין הוא שקידושין חלים בחיבי לאוין משום שאינם נחשבים כחיבי כריתות, ולכן שומרת יבם שזינתה אינה נאסרת על היבם.

כע - הסתפק **רבי ירמיה, מהו שיתנה אדם על נישואין הראשונים** - אדם שגירש את אשתו ואחר כך החזירה, וקינא לה ונסתרה בנישואין שניים, האם יכול לגלגל עליה שבועה שלא זינתה תחתיו בנישואין הראשונים. וכן הסתפק, לגבי יבם שייבם את היבמה וקינא לה ונסתרה, **על נישואי אחיו מהו** - האם יכול לגלגל עליה שבועה שלא זינתה כשהיתה נשואה לאחיו שמת. מביאה הגמרא ראייה הגמרא לפשוט הספקות, **תא שמע**, שנינו במשנתנו, **זה הכלל, כל שתבעל ולא תהא אסירה לו לא היה מתנה עמה** - על זנות שאינה נאסרת מחמתה על

ביאורים למסכת סוטה דף יט עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

1 ולמדו כן מדכתיב 'זאת'. כמו כן בשני אנשים ושני בועלים - אשה
2 שקינא לה בעלה ונסתרה והשקו אותה ומת, ואחר כך נישאה לאחר והוא
3 קינא לה שלא תיסתר עם אדם אחר, דכילי עלמא לא פליגי, ומודים
4 דהאשה שותה ושונה - שמשקים אותה פעם נוספת, ונלמד מדכתיב
5 'ותורת', ומרבים שפעמים אשה אחת שותה כמה פעמים. כי פליגי -
6 התנאים הללו נחלקו בשני אופנים, הראשון, באיש אחד ושני בועלים -
7 שהיתה נשואה לאחר, וקינא לה שני פעמים, בכל פעם שלא תיסתר עם
8 אדם אחר. והשני, בשני אנשים ובוכל אחד - שקינא לה בעלה ונסתרה
9 והשקו אותה ומת, ואחר כך נישאה לאחר וגם הוא קינא לה שלא תיסתר
10 עם אותו אדם. שתנא קמא סבר, 'ותורת' בא לרבויי בוליה - שאף בשני
11 האופנים הללו משקין אותה פעם שניה, ו'זאת' בא למעוטי שאין משקים
12 שני פעמים, רק באופן של איש אחד ובוכל אחד. ורבנן בתרא סברי,
13 ש'זאת' בא למעוטי בוליה - שאף בשני האופנים הללו אין משקין אותה
14 פעם שניה, ו'ותורת' בא לרבויי שמשקין פעם שניה, רק באופן של שני
15 אנשים ושני בועלים. ורבי יהודה סבר, ש'זאת' בא למעוטי תרתי
16 אופנים, ו'ותורת' בא לרבות תרתי אופנים. ומבאר הגמרא, ש'זאת' בא
17 למעוטי תרתי האופנים הללו, הראשון, איש אחד ובוכל אחד, והשני,
18 איש אחד ושני בועלים - שבשני אופנים אלו אין משקין אותה פעם
19 שניה. ו'ותורת' בא לרבויי תרתי אופנים הללו, הראשון, שני אנשים
20 ובוכל אחד, והשני, שני אנשים ושני בועלים - שבשני אופנים אלו
21 משקין אותה פעם שניה.

הדרן עלך היה מביא

היה נוטל - פרק שלישי

22 פרק זה, ממשיך לעסוק בסדרי הנהגות הסוטה בעזרה, ויתבאר בו ענייני
23 הבאת קרבנה, ועוד עניינים שונים הקשורים לשתיית המים המרים.
24 משנה. אחר השבעת הסוטה, היה הבעל נוטל את מנחתה מתוך
25 כפיפה מצרית - הסל שהייתה מובאת בו מנחת סוטה, ונותנה לתוך
26 כלי שרת - כדי לקדשה, ונותנה על ידה - של הסוטה כדי להניף, וכתן
27 מניח ידו מתחתיה - תחת ידי האשה ומניפה - מוליך ומביא מעלה
28 ומוריד במזרח, כשידו תחת ידי האשה. הניף והגיש לקרן מערבית
29 דרומית של המזבח, קמן והקמיר את הקומץ על המזבח, והשאר נאכל
30 לכהנים. בסדר הדברים היה, שתחילה היה משקה - את האשה מהמים
31 המרים, ואחר כך מקריב את מנחתה. רבי שמעון חולק ואומר,
32 שלכתחילה סדר הדברים הוא, שתחילה מקריב את מנחתה, ואחר כך

33 היה משקה - את האשה מהמים, שנאמר "וקמץ הכהן מן המנחה את
34 אזכרתה והקטיר המזבחה ואחר ישקה את האשה את המים". ומכל
35 מקום מודה רבי שמעון, שאם השקה ואחר כך הקריב את מנחתה,
36 כשרה.
37 גמרא. אמר ליה רבי אלעזר בן פדת לרבי יאשיה דרריה - שהיה בן
38 דור, לא תיתב אכרעך - אל תשב אלא תעמוד על רגליך עד דמפרשת
39 לה להא מילתא עד שתפרש לי דבר זה. מניין למנחת סוטה שמעונה
40 תנופה. תמה עליו רב יאשיה, מה שאלת מנא לו, הלא 'והניף' כתיב
41 בה - בפירוש כתבה התורה לגבי מנחת סוטה 'והניף', אמר לו רבי אלעזר
42 בבעלים מניין - שאלתי היא, מנין שצריך שתהא האשה מניפה עם
43 הכהן. ענה לו רב יאשיה, אהניא - דין תנופת מנחת סוטה נלמד בגזירה
44 שווה יד' יד' מילתא - מתנופת חוזה ושוק ואימורים של שלמים. כתיב
45 ה'בא' - לגבי תנופת מנחת סוטה, "ולקח הכהן מיד האשה את מנחת
46 הקנאות והניף וגו'", וכתיב ה'הם' - לגבי תנופת שלמים, "ידיו תביאנה
47 את איש ה' וגו' להניף אותו תנופה לפני ה'". ונלמדים אחד מהשני, מה
48 כאן - בסוטה, נעשית התנופה על ידי כהן, אף להלן - בשלמים, נעשית
49 התנופה גם על ידי כהן, ומה להלן - בשלמים, נעשית התנופה גם על
50 ידי הבעלים אף כאן - בסוטה, נעשית התנופה גם על ידי הבעלים. הא
51 כיצד - תתקיים התנופה על ידי בעלים וכהן גם יחד, מבאר הגמרא, על
52 ידי שהכהן מניח ידו תחת ידי הבעלים ומניף יחד עימו.
53 שנינו במשנה, הניף והגיש קמן וכו' היה משקה ואחר כך מקריב את
54 מנחתה. שואלת הגמרא על תנא קמא שאמר ששתיית המים קודמים
55 להקרבת המנחה, הא אכרבה - הרי מקודם לכן שנה את סדר הקרבת
56 המנחה, ומשמע לכאורה שהתנא שונה את הדברים כסדר עשיתו, ואם
57 כן, ממשמעות דבריו עולה, שהקרבת המנחת קודמת לשתיית. מתרצת
58 הגמרא, ה'כי קאמר התנא ברישא, סדר מנחות ביצר, הניף והגיש
59 קמן והקמיר והשאר נאכל לכהנים. כלומר, התנא לא הקפיד לסדר
60 את הדברים כסדר עשיתו בפועל, ובכך שונה את סדר הקרבת המנה
61 קודם ההשקאה, לא בא לומר שההקרבא קודמת להשקאה. אלא
62 בתחילה כתב את סדר הקרבת מנחת סוטה, ואמר שכשבא להקריבה היה
63 נוטלה מתוך כפיפה מצרית וכו', ולאחר מכן כתב את סדר הפעולות,
64 תנופה והגשה קמיצה והקטרה. ורק לאחר מכן בא התנא לבאר את סדר
65 הדברים, ואומר, וכהשקאה גופה פליגי - בדין זה, אם השקאה קודמת
66 או שהקרבת המנחה קודמת, נחלקו רבי שמעון ורבנן, דרבנן סברי,
67 משקה ואחר כך מקריב את מנחתה, ורבי שמעון סבר, מקריב את
68 מנחתה ואחר כך משקה שנאמר 'ואחר ישקה'.
69 שנינו במשנה, ואם השקה ואחר כך הקריב את מנחתה כשרה.

1 **היה נוטל.** בירושלמי כתיב ולקח הכהן מיד האשה את מנחת הקנאות וכי
2 על ידו הוא מניף ולא על ידה הוא מניף אלא מכאן שהוא נוטלה
3 מתוך כלי חול ונותנה בכלי שרת היינו משמע דלא כפירוש רש"י דפירש דבעל
4 היה נוטל ומצינו למימר דקידוש המנחה כשירה בזה (בבא) מידו מצוה בזה
5 לטול המנחה מידה ומאחר שהיה נוטלה
6 היה נותנה כמו כן לתוך כלי שרת:

7 **וכהן** מניח את ידו תחתיה. האי
8 דאיצטריך תו למיתני וכהן מניח
9 את ידו תחתיה ולא קתני בסתם ומכניס את
10 ידו לאשמועינן דתנופה בכהן בירושלמי
11 וכהן מניח את ידו תחתיה ואין הדבר כיעור
12 מניח מפה ואינו חוצץ מביא כהן זקן ואפילו
13 תימא כהן ילד שאין יצר הרע מצויה
14 לשעה תני ר' חייא סוטה גידמת שני כהנים
15 מניפין על ידיה אבל בגמרא דידן אמרינן
16 בסוף פרק ארוסה (לפני דף טז.) דגידמת לא
17 היתה שותה וי"ל דפליגי אי בעינן קרא
18 כדכתיב:

19 **הניף** והגיש. בירושלמי יליף הא דאמר
20 בפרק כל המנחות (דף סז) והבאת
21 לרבות מנחת העומר להגשה והקריבה
22 לרבות מנחת סוטה להגשה וכתיב בתריה
23 והרים והיכן הוא תנופה כבר קדמה ומהם
24 יליף נמי דשירה נאכלין דכתיב בתריה
25 והנותרת מן המנחה לאחר וגי':

26 **ואחר** יסקה מבעי ליה לשרישומו ניכר.
27 פירוש ואע"פ שהקריב מנחתה
28 כבר והוא הדין אי שלא כדן עבוד כהנים
29 דלא מחקו למגילה כלל עד לאחר
30 הקרבה דמוחק לה בטר הכי נראה דלאו
31 דוקא נקט דקרא אתי לרישומי ניכר דכיון
32 דכתיב מוחה ממילא שמעינן אי רישומו
33 ניכר דלאו מחוי הוא דהא ממעטיננהו
34 התם דאין מטילין קנקנתום לתוך הדיו
35 משום דרישומי ניכר והוי כתב שאינו יכול
36 למחוק אלא עיקר קרא לאם הקריב
37 מנחתה ואחר כך השקה כשירה כדדרש
38 רבי שמעון והשקה קמא והכי אמרינן
39 בירושלמי דלרבנן הקריב מנחתה ואח"כ
40 השקה כשירה והתם דריש אליביתו
41 דרבנן ואחר יסקה למעערין וד"ג התם
42 ואחר יסקה על כרחא שלא בטובתה
43 מודה ר"ש לחכמים שאם השקה ואחר כך
44 הקריב מנחתה שהיא כשירה ומודים
45 חכמים לר' שמעון שאם הקריב את
46 מנחתה ואח"כ השקה שהיא כשירה מה
47 ביניהן מצוה רבנן אמרי מנחת קנאות
48 היא שהיא בודקתה ור"ש אומר המים הן

49 בודקין אותה מאי טעמא דרבנן מנחת זכרון מזכרת עון מאי טעמא דרבי
50 שמעון ובאו בה רבנן אמרי כותב ומוחק ומשקה ומקריב ר"ש אומר כותב
51 ומקריב ומוחק ומשקה כולי' עלמא מודו שמחוקה סמוך להשקה ותו גרסינן
52 התם קרבה מנחתה ואמרה איני שותה מערערין אותה ומשקה אותה בעל
53 כרחא כרבי שמעון ברם כרבנן כבר שותה השתא אית לך למימרא אף על גב
54 דלרבנן דרשינן והשקה בתרא לאונס קא סברי דאונס במדקת מגילה תליא
55 מילתא וקרא יתירא קא דרש לאונס:

1 דרבי יהודה דריש זאת למעוטי שאינה שותה ושונה על ידי בעל א' אם חזר וקנא
2 לה, ודרש תורת לרבות ששונה פעם שניה על ידי בעל שני, ומדקאמר ר' יהודה
3 דע"י בעל שני חוזרת ושונה, מכלל דלתנא קמא אפלו בעל א' משקה שני
4 פעמים, והיינו דפריקנן ותנא קמא הא כתיב זאת ונאי קא ממעט מניה. דכתיב
5 זאת. ומסתברא דהא מידת קממעט שלא

6 קנא לה בעל זה פעם אחרת: שני אנשים
7 ושני בועלים. לאחר שהשקה זה מת
8 ונשאת לאחר וקנא לה מבעול אחר:
9 דכתיב תורת. והא מידת אהא לרבינו ור'
10 יהודה. סבירא ליה וכו' דאחר שרבה
11 הכתוב ומיעט ולא פרש מה רבה ומה
12 מיעט, על כרחך לא מסקן הכתוב אלא
13 לחכמים לפרש לה לפי חכמתם מה רבה
14 ומה מיעט, ומסתברא דרבוני אשני אנשים
15 קאי ואפלו בבעל אחד ולא אשני בועלים
16 ובעל אחד, כיון דקנא לה כבר ונמצאת
17 נקיה נראה הדבר שאדם קנטרן הוא
18 ומתקן להקנטיה, הלכך לא שניא מחשד
19 ראשון ולא שניא מאחר:

20 **היה נוטל את מנחתה.** הבעל, דהא
21 אמרינן דאין מצות בהנהגה במנחות אלא
22 מקמיצה ואילך, והגשה נמי תחלת קמיצה
23 היא שאין זר קרב למזבח, אבל קדוש כלי
24 ויציקה ובלילה ששענונות שמן כשר בזה;
25 ונותנה על ידה. להניח: ובהן מניח ידו
26 מתחתיה. ובגמרא יליף דתנופה צריכי ד'
27 בעלים ויד כהן, ובעלים דמנחת סוטה היא
28 האשה: והגיש. לקרן מערבית דרומית
29 בדרגתא (א) בפרק ג' בסדר מנחות (דף טז.)
30 וכלהו הנהגה כתיבי במנחת סוטה, תנופה
31 והקריבה קמיצה והקטרה: והשאר נאכל.
32 שכל הנקמצות שריקין נאכלין דכתיב
33 תורת בסתם מנחה (ויקרא ו.) זאת תורת
34 המנחה כו' עד והנותרת ממנה וגי': ואח"כ
35 מקריב. בגמרא פריך הא תנא ליה והקטיר
36 ומה יקריב עוד לאחר הקטרה: פלוגתא
37 דרבנן ור' שמעון בגמרא יליפין לה מקראי:
38 גמ' לר' יאשיה דדרתה. אמורא הוא
39 ובדורו של ר"א בן פדת ויהודה, ועוד היה ר'
40 יאשיה שהיה תנא בר פלוגתא דר' יוחנן
41 בבבליה גמרא, והיינו דקאמר לר' יאשיה
42 דדרתה דלא תימא לרבי יאשיה חזקן, דלאו
43 אורח ארעא למימרא ליה הכי, שגדול חזקן
44 ממנו היה: בבעלים מנא ל'. שתהא האשה
45 מניפה עם הבתן, דהא קרא בכתן לחודיה
46 כתיב ולקח הבתן מיד האשה וגי':
47 משלמים. מתנופה חזק ושוך ואימורין

48 דשלמים: ידיו תביאנה. בבעלים כתיב, וגבי תנופה כתיב: מה כאן בזה. בסוטה
49 כתיב בזה בתנופת מנחתה: הא אקריבה. קדם השקאה, דקתני קמין והקטיר והדר
50 תנא היה משקה: הכי קאמר ב'. הא דתנא רישא הניף והגיש קמין והקטיר לאו
51 דוקא קדם השקאה נקט ולא איירי בהשקאה כלל, אלא איירי בסדר הקרבת
52 מנחת סוטה שכן הוא תנופה והגשה קמיצה והקטרה, והכי קאמר פשבא
53 להקריבה היה נוטלה מתוך כפיה כו', והדר איירי מי קודם או השקאה קדם כל
54 אלה או אם כל אלה קודמין להשקאה, ופליגי בה רבי שמעון ורבנן:

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף יט עמוד ב

תוספות

רש"י

ורבי יהודה אומר כלבוס של ברזל מטילין לה לתוך פיה. בפרק ד' מיתות (סנהדרין 77 ב). פליגי ר"י ורבנן במצות הדגשפין נתנן נותנין סודר קשה לתוך הרבה וכורך על צוארו זה מושך אילך זה מושך אילך עד שפותח את פיו חורק את הפתילה לתוך פיו ר"י אומר אם מת בימים לא היו מקמיין בו מצות שריפה אלא פותח פיו בצבת וכו' ותימה לר"י מאי שנא

הכא דלרבי יהודה בכלבוס והתם בצבת ופי' ר"י דהכא נמי היו פותחין פיה בצבת אלא לאחר שפותחין פיה בצבת היו מטילין לתוכה כלבוס שלא תוכל לחזור ולקפוץ פיה ורבנן מודו נמי (וכא) דאין פותחין פיה על ידי סודרין דהתם טעם דרבנן משום דשריפה חמורה מחנך והיו מקרבין מיתתו ע"י חנק וגמר מיתתו בשריפה משום ואהבת לרעך כמוך אבל הכא אין לקרב מיתתו: **בפי' ר"ח** פי' לפי ג' הספרים וכן פירש הוא וחושקה בתרא מערערין והשקה קמיתא לגופו מה ת"ל לא שבביריתא נשנית בתרא וקמא אלא פירוש של בעל הגמרא הוא שהושקה בתרא בא ללמד שמערערין והשקה קמא לגופה ורבי עקיבא סבר ליה כרבנן שמשקה ואח"כ מקרבין מנחתה ומקשה היכי אמר רבי עקיבא מערערין ואת בדוקה ועומדת סבירא ליה ותו מקשה ר' עקיבא בהא מתניתין דפליג עליה רבי שמעון תני מוזקה מעכבא אלמא סבירא ליה שמחיקה והשקה קודם הקרבת המנחה כרבנן וכל זמן שלא נמוקה מגילה מצי הדרא וזכא דפליג בהדי דרבי יהודה תני קומץ מעכבא דאלמא הקרבה קודם השקה כר' שמעון דאשני תרי תנאי ואליבא דרבי עקיבא ירושלמי ולית ליה לרבי עקיבא מערערין אית ליה בשהתחילה לשנות וצריך לפירוש דאם נמוקה מגילה קודם שקרב הקומץ דשלא כדון עבוד כהנים כיון שהתחילה לשנות מערערין אותה: מגילת

וכבר ר' עקיבא משקין אותה בעל פרהה? והתניא, ר' יהודה אומר: כלבוס של ברזל מטילין לתוך פיה, שאם נמוקה מגילה ואמרה "איני שותה" מערערין אותה ומשקין אותה בעל פרהה. אמר ר' עקיבא: כלום אנו צריכין אלא לבדוקה והלא בדוקה ועומדת, אלא עד שלא קרב הקומץ יכולה לחזור בה, משקרב הקומץ אינה יכולה לחזור בה. ולמעשה תיקש' לה היא גופה, משקרב הקומץ אינה יכולה לחזור בה? והלא בדוקה ועומדת, לא קשיא, הא דקתדרא בה מחמת רתיתא, והא דקתדרא בה מחמת בריותא, והכי קאמר: כל מחמת בריותא, כלל כלל לא שתיא. מחמת רתיתא; עד שלא קרב הקומץ, דאפתי לא אמוחוק מגילה, אי נמי אמוחוק מגילה, דשלא כדון עבד כהנים דמחקי, מצי הדרא בה. משקרב הקומץ, כדון עבד כהנים דמחקי, לא מצי הדרא בה, קשיא

כתבתי: במאי מפי'לג. אמתי' קאי, ובריתא נקט ברישא לאשמועינן מזהבא יליף ר"ש טעמיה, וקבעי רבנן השתא היכי דריש להו דריש להו לבלתי: רבנן סברי והשקה קמא. דקדם הקטרה דוקא הוא, ואע"ג דכתיב ואחר ישקה דמשמע דוקא, על כרחך מקרא האמור ראשון שלא נדרש אלא לגופו ומקראות יירות האמורים אחריי נתנו לדרוש. הלכך קמא דוקא לומר שמשקה ואח"כ מקרבין את מנחתה, וע"כ ואחר ישקה אע"פ שנכתב אחר הקטרה אקדם הקטרה קאי, ואחר דקאמר אמחיקה קאי הכתובה למעלה, וקאמרי רבנן דאם לא נמוקה יפה לא ישקה, והשקה בתרא נמי אקדם הקטרה קאי ולדרשה אקא ע"כ: ור"ש סבר ואחר ישקה. משמע דדוקא הוא, ודוקא כתיב לאחר הקטרה, לומר שכל מעכבין בה הקטרת המנחה ורשם הנזר, וכלהו מחכא נפקי דקודמין להשקה, והשקה קמא לאכשרי דאי עביד איפכא: והשקה בתרא שאם נמוקה מגילה. ודוקא אחר הקטרה דברין אימחיק משקין אותה בעל פרהה, והיינו דאיכא בין ר"ע לר"ש, דר"ע לית ליה אם השקה ואח"כ הקריב מנחתה כשרה, הלכך והשקה קמא דריש לבעל פרהה, ואע"ג דשלא כדון אימחיק קדם הקטרה, ואחר ישקה לרשומי נזר, והשקה בתרא לגופיה לומר שמקריב מנחתה ואח"כ משקה: **בדעבד לא פתח קרא**, אין דרך הכתוב לומר בתחלת דבריו שלא כדרך מנחתה, אלא בתחלת סדר משפט דבריו, ולבסוף מרבה מקראות לדרוש: **כלבוס**, שני שנים יש לו, ונתון לתוך פיה קוץ: **אלא לבדוקה**, אם טוהרה אם טמאה: **והלא בדוקה ועומדת**, כדון ואמרה איני שותה מודה שהיא טמאה: **יכולה לחזור בה**, ולומר איני שותה, ואין אונסין אותה דהא מודה דטמאה היא: **משקרב הקומץ**, וכו', ולקמיה פריך היא גופה קשיא אמאי אינה יכולה לחזור והלא בדוקה ועומדת היא: דקא הדרא מחמת בריותא, הא דקתני בדוקה ועומדת דקא הדרא בה מחמת בריותא הוא, שאינה וותתת וקאמרה איני שותה, ודאי טמאה היא ולכך אינה וותתת דסמכא מעקרא ואמרה כי מטינא למשתי לא שתינא, ולא שגא קרב קמין ולא שגא לא קרב לא שתיא דמפרש ואולי כל מחמת בריותא כלל כלל לא שתיא ואפי' קרב הקומץ, והא דמפליג בין קרב ללא קרב, דקא הדרא בה מחמת רתיתא, שאנו רואין אותה וותתת, דאיכא למימר דאינה מאמנת שלא כדקדוקה המים ואפלו היא טוהרה, ורוצה היתה לסמוך על טהרתה ולשתות, ולפיכך היא וותתת וכשנגעת לשתות חזרת בה, הלכך עד שלא קרב בו, ובריתא קמיתא דלעיל דקתני מערערין אותה במחמת רתיתא קאמר:

ה"ג ת"ר והשקה מה ת"ל והלא כבר נאמר והשקה שאם נמוקה ב' ולא גרסינן בתרא ברישא וקמא בסיפא ושאיין זה לשון ברייתא ופי' משבש הוא, וטעה בזהלא כבר נאמר, דמשמע שזה נאמר מתחלה, והכי פירוש, סדר המקראות כדן הוא, וכתב וקח והשקה והניח (ואת) המנחה והקריב, והיינו דקשה, וקמין והקטיר ואחר ישקה את האשה את המים, והדר תו כתיב השקה שלישי, והשקה את המים והיתה אם נטמאה וגו', וקאי' עקיבא והשקה את האשה דכתיב קדם הקטרת המנחה מה ת"ל, והלא כבר נאמר אחר הקטרת המנחה והשקה את המים, והוא דוקא הוא ואין הראשון דוקא, דמדיכתיב ואחר ישקה את האשה ש"מ השקה אחר הקטרה היא, ומה ת"ל והשקה את האשה אחר המחיקה, ללמדך שאם נמוקה המגלה ואמרה איני שותה ולא הודית לומר טמאה אני מערערין אותה, כלומר פותחין פיה שלא בטובתה ושופכין את המים לתוך גרונה, ואפי' נמוקה מגלה קדם הקטרה, דשלא כדון עשו הכהנים, דכיון דאינה שותה עד לאחר הקטרה לא היה להם למחוק, דכל מה שיש שהיה לאחר את המחיקה מאחרין שמה תודה, אפלו הכי הואיל ונמוקה ואפלו שלא כדון אין שומעין לה לאמר איני שותה אלא או תשתה או תודה, ולכך נאמר והשקה אחר המחיקה, ולא תשתה מיד עד לאחר הקטרה, אלא הא קמשמע לן שהמחיקה גורמת לה לשתות: **ר"ש אומר ואחר ישקה מה ת"ל והלא כבר נאמר והשקה**, לא פליג אדריב עקיבא, אלא מר דריש האי קרא ומר דריש האי קרא, והכי אמר לקמן בשמעתין דתרווייהו ס"ל מקריב מנחתה ואחר כך משקה: **והלא כבר נאמר**, פסוק שלישי והשקה את המים לאחר הקטרה, מה ת"ל ואחר ישקה: **אמר כל המעשים בלן האמורים למעלה**, ומה אמור למעלה, שהבעה נקבלה וכתובה ומחיקה וקמיצה והקטרת המנחה: **מגיד ששליש דברים**, הקלו מעכבין ההקטרה והשבעה ומחיקה, ולקמיה פריך פשיטא קדם המחיקה מה תשתה: **לשרשומי נזר**, שאם היה רשומי נזר צריך לחזור ולמחוק עד שלא יתא רשומי נזר: **הא מיכתב כתיב**, כהן למגלה קדם קבלת שבעה בתמיה: **לא עשה כלום**, דכי כתיב וכתב את האלות, אחר קבלת שבעה כתיב: **כדי נסכה**, שלא לצורך, דהא אפלו מכתב לא

קשיא

ביאורים למסכת סוטה דף יט עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

60 איני שותה, מערערין אותה - פותח את פיה שלא בטובתה ומשקה
61 אותה בעל ברהה.
62 ורבי שמעון סבר - דרש את הפסוקים כך, הפסוק השני - 'ואחר ישקה',
63 לגופו - לענין השקאת הסוטה עצמה בא, ללמד שמקריב את מנחתה
64 ואחר כך משקה - כלומר, שההשקאה נעשית לאחר כל הדברים
65 האמורים בפרשה, כתיבת המגילה, הקטרה ומחיקת המגילה לתוך המים
66 באופן שלא יסאר רושם. 'והשקה' קמא - ראשון הכתוב בפרשה לפני
67 ההקטרה, בא ללמד שאם השקה ואחר כך מקריב את מנחתה פשוטה
68 - כלומר, אף שלכתחילה נעשית ההשקאה לאחר ההקטרה, אם השקה
69 אותה הכהן קודם ההקטרה, כשר. 'והשקה' בתרא - האחרון האמור
70 לאחר כל הפעולות, דהיינו, מחיקת המגילה וההקטרה, בא ללמד שאם
71 נמחקת מגילה לאחר כל אלו, ואמרה איני שותה, מערערין אותה
72 ומשקין אותה בעל ברהה. שואלת הגמרא, ורבנן מדוע אינם דורשים
73 את הפסוקים כרבי שמעון, ללמוד מאחר ישקה' שההשקאה נעשית
74 לאחר הקטרה, הרי מסתבר טעמו. משיבה הגמרא, בדיעבד לא פתח
75 קרא - אין זה מדרך הכתוב לומר בתחילה את הדרשה ולאחר מכן את
76 סדר הדברים, אלא בתחילה מסדר הכתוב את אופן עשיית המצוה ולאחר
77 מכן מוסיף מקראות לדרשו. ולפיכך, מסתבר לומר שהשקה' הראשון
78 שנכתב קודם הקטרה נאמר בדוקא, ו'ואחר ישקה', והשקה' האחרון
79 נכתב לדרשה.
80 הגמרא חוזרת לברייתא שהביאה לעיל, ומקשה סתירה בדברי רבי
81 עקיבא, וסבר - וכי סבר רבי עקיבא שסוטה שאמרה איני שותה לאחר
82 שנמחקה המגילה משקין אותה בעל ברהה, והתניא, רבי יהודה אומר
83 בלבוס - שיניים של פרך מטילין לתוך פיה - פותחים את פיה בכוח
84 ונותנים אותם לתוך הפה כשהן זקופים שלא תוכל לסגור, כדי שאם
85 נמחקת מגילה ואמרה איני שותה, מערערין אותה ומשקין אותה
86 בעל ברהה. אמר רבי עקיבא, כלום אנו צריכין את שתיית המים אלא
87 בדיקה אם סתורה היא או לא, והלא כיון שאומרת איני שותה, בדיקה
88 ועומדת היא, שהרי בכך מודה שטמאה היא. אלא עד שלא קרב
89 הקומץ יכולה לחזור בה ולומר איני שותה, ואין משקין אותה בעל
90 כורחה, שהרי זה כאילו הורדת שטמאה היא, אך משקרב הקומץ אינה
91 יכולה לחזור בה. הרי שלדעת רבי עקיבא אין משקין אותה בעל כורחה
92 אלא לאחר הקרבת המנחה, וזה סותר למה שאמר בברייתא הראשונה,
93 שלאחר שנמחקה המגילה משקין אותה בעל כורחה.
94 שואלת הגמרא על המקשה, ולימעימי - לטעמן שהקשית מברייתא זו,
95 מדוע הקשית רק שיש סתירה ממנה לברייתא שהובאה לעיל, תיקשי לה
96 היא גופה - תקשה על הברייתא בפני עצמה, מאחר שאם חזרת בה
97 ומסרבת לשתות נחשב שמודה שזינתה, מדוע משקרב הקומץ אינה
98 יכולה לחזור בה, ומחייבים אותה לשתות, והלא כיון שאמרה איני
99 שותה הרי היא בדיקה ועומדת - שהרי נחשב שהודתה, ומדוע נחייבה
100 לשתות. מתרצת הגמרא, לא קשיא - זה אינו קשה, הא - מה שאמר רבי
101 עקיבא שאם כבר קרב הקומץ מחייבים אותה לשתות, וחזרתה משתיית
102 המים אינה נחשבת כהודאה בטומאה, מדובר באופן דקדקדא בה מחמת
103 רתיא - שהורה בה מחמת פחד, שראינו את גופה שהוא רותח. והא -
104 ומה שאמר רבי עקיבא שאם סירבה לשתות לאחר המחיקה הרי היא
105 בדוקה ועומדת, מדובר באופן דקדקדא בה מחמת ברייתא - מתוך
106 בריאותה, שאינה רותחת ואמרה איני שותה. והכי קאמר רבי עקיבא, כל
107 מחמת ברייתא - אם סירבה לשתות מתוך בריאותה, שלא גילתה כלל
108 סימני פחד ורעדה, כלל כלל לא שתיא - אינה שותה כלל. שהאומרת
109 איני שותה שלא מתוך פחד, יש להניח שגם מתחילה כשאמרה שתשתה,
110 לא התכוונה לשתות באמת, אלא סמכה על כך שכשיבוא להשקותה
111 תסרב, לפיכך כשמסרבת, נחשבת כמודה בטומאה. אבל המסרבת לשתות
112 מחמת רתיא - שאנו רואים אותה שהיא נפחדת ורותחת, אות הוא כי
113 מתחילה התכוונה לשתות וסמכה על טהרתה, אלא שבעת היא נפחדת
114 וחוששת שלא יבדקו אותה המים למרות שהיא סתורה, ובאופן זה יש
115 חילוק, אם חזרה בה עד שלא קרב הקומץ, דאבתי לא אמוחק מגילה,
116 אי נמי אם אמוחק מגילה לפני שקרב הקומץ, דשלא דרין עביד פהנים
117 דמחקין, מציי הדרא בה ואין משקין אותה בעל כורחה, אך משקרב
118 הקומץ, דדרין עביד פהנים דמחקין, לא מציי הדרא בה.

הגמרא מביאה ברייתא לבאר מזהבין למד רבי שמעון שהשקאת הסוטה
נעשית לאחר הקרבת המנחה. ג' פעמים מוזכרת ההשקאה בפרשת סוטה
בסדר דלהלן. א. לאחר מיחיו מגילת הסוטה במים, "וכתב את כל האלות
האלה הכהן בספר ומוחא אל מי המרים. והשקה את האשה". ב. לאחר
הקרבת המנחה, "וקמץ הכהן מן המנחה את אזכרתה והקטיר המזבחה
ואחר ישקה את האשה את המים". ג. בפסוק שאחריו נאמר שוב, "והשקה
את המים וגו'", הברייתא שלפנינו תביא מחלוקת תנאים בדרשת
הפסוקים. תנו רבנן, 'והשקה' הראשון המוזכר בפרשה לפני הקטרת
המנחה, מה תלמוד לומר - מה בא ללמדנו, והלא כבר נאמר לאחר
הקטרת המנחה 'והשקה את המים', ומכך שאמר הכתוב 'ואחר ישקה',
משמע ששתיית המים נעשית לאחר ההקרה, ואם כן 'והשקה' האמור
לאחר המחיקה לשם מה נכתב, בא ללמדנו שאם נמחקת מגילה
ואמרת איני שותה - כלומר, אף שקודם מחיקת המגילה יכולה לומר
איני שותה, אם כבר נמחקה ואמרה איני שותה, אין שומעין לה, אלא
מערערין אותה - פותחין את פיה שלא בטובתה ומשקין אותה בעל
ברהה. דברי רבי עקיבא. רבי שמעון אומר, 'ואחר ישקה' - השקאה
המוזכרת בפרשה לאחר הקטרה מה תלמוד לומר - מה באה
ללמד, אין לומר שבאה ללמד שהשקאת המים נעשית לאחר ההקרה
והלא כבר נאמר - שהרי כבר נאמר בפסוק שלישי 'והשקה' לאחר
ההקטרה, וממנו כבר למדנו שההשקאה נעשית לאחר הקטרה. אלא
ללמד שאין משקים אותה אלא לאחר כל מעשים בולן האמורין
למעלה - קודם לכן בפרשה. מגיד - ובאה התורה ללמד בכך, שג'
דברים מעבדין בה, כלומר, שאין משקין אותה מהמים המרים, עד שלא
קרב הקומץ, ועד שלא נמחקת מגילה, ועד שלא תקבל עליה שבועה.
הגמרא חוזרת על דברי רבי שמעון בברייתא לפרשם, מה שאמר שאין
משקים אותה עד שלא קרב הקומץ, הולך בזה רבי שמעון למצמיה,
דאמר במשנתנו, שקודם מקריב את מנחתה ואחר כך משקה. אך על
מה שאמר שאין משקים אותה עד שלא נמחקת מגילה, יש לשאול, מה
הוצרך לומר זאת, הרי אם לא נמחקה המגילה אלא מאי משקה לה -
הלא המים הבודקים, הם מים שמחו מגילת סוטה לתוכן, ולפני שמחו
אינם מי סוטה. אמר רב אשי ליישב את דבריו, אכן לא הוצרך לומר
שאין משקין אותה לפני שמחו את המגילה לתוך המים, לא נצרכה -
אלא שהוצרך לומר, לשרישומי ניכר - שאף שכבר מחו לתוכן, אם
עדיין נותר רושם במגילה, אין משקין אותה מהם עד שימחקו באופן שלא
יהא רישומו ניכר. וכן על מה שאמר רבי שמעון, שאינה יכול לשתות עד
שלא תקבל עליה שבועה יש לשאול, שמדבריו מדויק מישתא הוא
דלא שתיא - שקבלת השבועה מעכבת את השתייה, הא מיכתב כתבי
לה - אבל לכתוב את המגילה ניתן גם קודם קבלת השבועה. וקשה
והאמר רבא, מגילת סוטה שכתבה קודם שתקבל עליה שבועה לא
עשה ולא כלום, לפי שסדר כתיבת מגילת סוטה נאמר בתורה לאחר
קבלת השבועה, ומשמע שהמגילה נכתבת רק לאחר קבלת השבועה.
מתרצת הגמרא, אכן אין כותבים את המגילה עד שתקבל עליה שבועה,
ומה שאמר שאינה יכולה לשתות עד לאחר קבלת שבועה, בדי נכסה -
בדרך אגב ושלא לצורך אמרו, שהרי גם כתיבת המגילה אינה נעשית
לפני קבלת השבועה.
במשנתנו נחלקו רבנן ורבי שמעון מהו סדר הדברים בבדיקת הסוטה,
לדעת רבנן משקין אותה ואחר כך מקריבין את מנחתה, ולדעת רבי
שמעון מקריבין את מנחתה ואחר כך משקין אותה. שואלת הגמרא,
במאי קמיפלגי - מה יסוד המחלוקת בנייהם. ומשיבה, תלתא קראי
בתיבי - ג' פעמים מוזכרת ההשקאה בפרשה, 'והשקה' קמא - ראשון,
נכתב לאחר המחיקה וקודם הקטרה, בפעם השניה כתוב לאחר ההקטרה
'ואחר ישקה', ולאחריו כתוב 'והשקה' בתרא - האחרון. ובהו נחלקו,
שרבנן סברי, 'והשקה' קמא הכתוב לפני ההקטרה, לגופו - לענין
ההשקאה עצמה בא, ללמד שמשקה ואחר כך מקריב את מנחתה -
כלומר, מכך שכתבה התורה את ההשקאה לפני ההקטרה, יש ללמוד
שכך הוא סדר עשיית הדברים. והפסוק 'ואחר ישקה' מיבעי ליה
לשרישומי ניכר - ללמד שאין משקין אותה עד לאחר מחיקת המגילה
לגמרי, שלא יוותר בה רושם, והרי זה כאילו נאמר 'ואחר המחיקה ישקה'.
ו'והשקה' בתרא לומדים, שאם נמחקת כבר המגילה ואומרת הסוטה

ביאורים למסכת סוטה דף כ עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

אך סוף סוף, שנינו בדעת רבי עקיבא, שרק לאחר הקרבת הקומץ כופין עליה לשתות, ואם כן עדיין קָשָׁא דְרַבִּי עֲקִיבָא אֲדִרְבִּי עֲקִיבָא, שהרי הָתָם - בברייתא המובאת בתחילת העמוד הקודם, אָמַר שְׁמִיחָקָה מְעַבְבָּא - שאם נמחקה המגילה שוב אינה יכולה לומר איני שותה, אלא משקין אותה בעל כורחה, וְהָכָּא - בברייתא השניה אָמַר, קוֹמֵץ מְעַבְבָּא - שרק לאחר שקרב הקומץ אינה יכולה לסרב, אבל קודם לכן יכולה לסרב. מתרצת הגמרא, תָּרִי תַנְיָא וְאֵלִיבָא דְרַבִּי עֲקִיבָא - הברייתות הללו נשנו על ידי שני תנאים שונים, שנחלקו בדעתו של רבי עקיבא.

מסתפקת הגמרא, אִיכְיָא לָהּ, לדעת רבי עקיבא הסובר שאישה שאמרה איני שותה מתוך בריאותה ולא מתוך פחד, סירובה נחשב כהודאה בטומאה, מה הדין אם אָמְרָה אִינִי שוֹתָה מִחַמַּת בְּרִיּוּתָא, וְהוֹדָה בָּהּ לֵאחֹר מִיכָן, וְאָמְרָה שוֹתָה אֲנִי, מהו - האם משקים אותה או לאו. מבארת הגמרא את צדדי הספק, האם בִּיּוֹן דְאִמְרָה בתחילה אִינִי שוֹתָה, הרי זה ממש כמי שטמאה אִנִּי קְאָמְרָה, וְכִיּוֹן דְאִחּוּק נִפְשָׁה בְטוֹמְאָה - כיון שהחזיקה עצמה בעינינו שזינתה, לֹא מִצִּיא הָרָחָק בָּהּ - אינה יכולה לחזור בה ולומר שרוצה לשתות. שהבירור על ידי שתיית מי המרים לא ניתן אלא לנשים שאינם בחזקת טומאה. או דִּילְמָא, בִּיּוֹן דְאִמְרָה - כיון שחזרה ואמרה שוֹתָה אֲנִי, גִּלְיָא דַּעְתָּה דְמִחַמַּת בְּרִיּוּתָא הוּא דְאִמְרָה - היא מגלה בזה את דעתה, שכשאמרה בתחילה 'איני שותה', לא היה זה משום שמודה שזינתה, אלא אמרה כן מחמת שפחדה מהמים, שהרי עכשיו היא רוצה לשתות, ואם היתה טמאה ודאי לא היתה רוצה. וכיון שנתברר שלא היה סירובה הראשון לשתייה אלא מחמת פחד, יכולה לחזור בה - ומשקין אותה. מסיקה הגמרא, תִּיקוּן.

אָמַר אַבְוֵה דְשִׁמְוֵאל, צִרִיד שִׁיתִּין הִכְהִן דְּבַר מֶר לְתוֹךְ הַמֵּים הַמֵּאָרְרִים. מבארת הגמרא, מֵאִי מְעַבְבָּא, דְאָמַר קָרָא "וכתב את האלות האלה הכהן בספר ומחה אל מי הַמֵּים", משמע שמוחה את המגילה למים שְׁמָרִים בְּכָר לפני המחיקה לתוכם. משנה. אם עַד שְׁלֹא נִמְחָקָה הַמְּגִלָּה, חזרה וְאָמְרָה אִינִי שוֹתָה, אין מחייבים אותה לשתות אלא מְגִלְתָּה נִנְתֵּן בְּצִידֵי בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שכל כתבי הקודש שאין יכולים לקרות בהם נגזרים שלא יתבזו. וּמִנְחָתָה אינה קרבה אלא מִתְפַּדֶּת - נשרפת על הָרֶשֶׁן - מקום בעזרה שהיו שורפים בו פסולי קדשי קדשים. וְאִין מְגִלְתָּהּ שֶׁל זֶה בְּשֶׁרָה לְהִשְׁקוֹת בָּהּ סוּמָה אֲחֶרֶת, לפי שהמגילה צריכה להיכתב לשם הסוטה שבאה להיברק על ידה.

אך אם כבר נִמְחָקָה הַמְּגִלָּה וְאָמְרָה טַמְאָה אֲנִי, הַמֵּים הַמֵּאָרְרִים נִשְׁפָּכִין, שהמים לא ניתנו אלא והמים לא ניתנו אלא לברר במקום שיש ספק אם זינתה, וזו שאמרה טמאה אני, הרי היא בדוקה ועומדת. וּמִנְחָתָה מִתְפַּדֶּת עַל בֵּית הָרֶשֶׁן.

ואם נִמְחָקָה הַמְּגִלְהוּלָא הוּדָה שזינתה אלא שחזרה בה וְאָמְרָה אִינִי שוֹתָה, מְעַרְעָרִין אוֹתָהּ - פותחים את פיה שלא בטובתה וּמִשְׁקִין אוֹתָהּ בְּעַל בְּרָחָה. שיתכן שטוהרה היא, אלא שמחמת הפחד מהמים, שחששת שתניק מהם למרות טהרתה, אינה מסכמת לשתות.

סוטה השוטה מן המים, אם באמת אינה טוהרה, אִינִי מִסְפָּקָה לְשִׁתּוֹת - לגמור את המים, עַד שְׁפִינָה מוֹרִיקוֹת וְעֵינֶיהָ בּוֹלְטוֹת, וְהִיא מִתְמַלֵּאת גִּידִין - הגידים שבלחיה מתנפחים ונראית מליאה גידים, ובשרה נמלא שורות שורות של נפחיות. וְהֵם - הכהנים אוֹמְרִים, הוֹצִיאֹהָ מַעֲרֹת נָשִׁים שְׁעוּמֶדָה בִּה כְּדִי שְׁלֹא תִעָרָה.

סוטה ששתתה מן המים, אף על פי שטמאה היא, אִם יֵשׁ לָהּ זְכוּת הִיתָה הַזְכוּת תוֹלָה לָהּ שֶׁלֹּא יִפְגְּעוּ בָּהּ הַמֵּים מִיד. וחלוק הדבר, יֵשׁ זְכוּת שֶׁתוֹלָה - שמעכבת את עונשה בְּשֶׁנָּה אַחֶת, יֵשׁ זְכוּת תוֹלָה ב' שָׁנִים, יֵשׁ זְכוּת תוֹלָה ג' שָׁנִים. מִכָּאֵן אוֹמַר בֶּן עֲזַאי, תִּיב אֲרֵם לְלִמַּד אֶת בֵּתוֹ תוֹרָה כְּדִי שֶׁתִּדַּע אֶת פֶּרֶשׁת סוֹטָה, וְשֶׁאִם יֵשׁ לָהּ זְכוּת הַמֵּים אִינִם פּוֹגְעִים בָּהּ מִיד, כְּדִי שֶׁאִם תִּשְׁתָּה - תִּגְעַל לְמַצֵּב שֶׁהִיא צְרִיכָה לְשִׁתּוֹת מִי סוֹטָה, תִּדַּע שֶׁתּוֹלָה לָהּ - שניתן להניצל ממיתה הבאה על ידי המים, על ידי ריבוי זכויות וכך תשתדל להרבות זכויות. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר חוֹלֵק וְאוֹמַר, כָּל הַמְּלַמֵּד בֵּתוֹ תוֹרָה (בְּאִילוֹ) לְמִדָּה תִּפְלֹת - דברי הבאי. רַבִּי הוֹשֵׁעַ אוֹמַר רֹצֵחַ אִשָּׁה כָּקֵב וְתִפְלֹת מִטָּ' קִבִּין וּפְרִישוֹת - האישה מעדיפה מוונות מועטים ושיחא בעלה מצוי עימה, משיחיו לה

מוונות מרובים ויהא בעלה פורש הימנה. הוּא הִיָּה אוֹמַר, הָסִיד שוֹמָה - אדם המתחסד יותר מדי, שגורם בחסידותו רעה לעצמו או לאחר. וְרִשְׁעֵי עָרוֹם - שעושה מעשה רשעות בערמה, וְאִשָּׁה פְּרוּשָׁה - מבשפה שפועלת בכשפיה דברים מסוימים, ועושה עצמה פרושה להראות כאילו על ידי תפילתה וחסידותה נעשים מעשיה. וְכַפּוֹת פְּרוּשִׁין - אדם שמכה עצמו מחמת פרישותו למראית עין, כגון, שמכה את עצמו בכותל להראות שהוא עניו וצנוע, הָרִי אֵלָּו מְכַלֵּי עוֹלָם - משחיתים את העולם, שהדברים הללו עומדים בסתירה לעבודתו של האדם בעולם.

גמרא. אָמַר רַבִּי יְהוֹדָה אָמַר שְׁמוּאֵל מִשּׁוּם - בשמו של רבי מאיר, בְּשִׁחְיָתִי לְמַד תוֹרָה אֶצֶל רַבִּי עֲקִיבָא, הִייתִי מְטִיל קִנְקָנָתוֹם - סם שהרושם שלו אינו נמחק לְתוֹךְ הָרִיד שבו הייתי כותב את כתבי הקדש, וְלֹא אָמַר לִי דָבָר. בְּשִׁבְאָתִי אֶצֶל רַבִּי יִשְׁמַעֲלֵא, אָמַר לִי בְּנִי מַה מְלַאכְתְּךָ, אָמַרְתִּי לוֹ לְכָלֵךְ - סופר אני. אָמַר לִי, בְּנִי הָיוּ זְחִירִי, שְׁמִלְאכְתְּךָ מְלַאכְתְּךָ שְׁמִים הִיא, שְׁמָא תַּחֲסִיר אוֹת אַחֶת - כגון, שתחסיר את האות א' מהמילה 'אמת' שבפסוק 'ה' אלקים אמת, או תַּתִּיר אוֹת אַחֶת - כגון, שתוסיף 'ב' סוף ההיבד 'ברא' שבפסוק 'בראשית ברא אלקים', וּנְכַצָּת אֶתְּךָ מִחֲרִיב אֶת כָּל הָעוֹלָם כְּלוֹ. אָמַרְתִּי לוֹ לְרַבִּי יִשְׁמַעֲלֵא, דָּבָר אֶחָד יֵשׁ לִי, שְׁאֲנִי מְטִיל לְתוֹךְ הָרִיד וְקִנְקָנָתוֹם שְׁמוֹ. אָמַר לִי, וְכִי מְטִילִין קִנְקָנָתוֹם לְתוֹךְ הָרִיד, הִרִי תַתּוֹרָה אִמְרָה לִגְבִי מְגִלָּה סוֹטָה, וְ"מִחָה אֶל מִי הַמֵּרִים", הִרִי שְׁצִיר שִׁיחָה הַתְּכַב שבו נכתבת פרשת סוטה שבתורה, כְּתָב שִׁיכּוֹל לְמַחּוֹת - שניתן למוחקו. שאם תבוא סוטה לפני הכהן יוכל לטול מפרשת סוטה שבספר תורה ולמוחקת לתוך המים, ואם אינה מטיל לתוך הרדי קנקנתו, לא ניתן למחותה לתוך המים.

שואלת הגמרא, מֵאִי קְאָמַר לִיָּה - מה אמר רבי ישמעאל, וְמֵאִי קָא מְהַדֵּר לִיָּה - ומה השיב לו רבי מאיר. כלומר, מה תשובה יש בדברי רבי מאיר על דבריו של רבי ישמעאל. שהרי רבי ישמעאל אמר לו שמלאכתו מלאכת שמים, ולכן צריך הוא להיזהר בחסרות ויתרות, ואם כן מה ראה רבי מאיר לומר לו שהוא מטיל קנקנתו לתוך הרדי, וכי בזה ניצל מחסירות ויתירות. משיבה הגמרא, הָכִי קְאָמַר לִיָּה רַבִּי מֵאִיר לְרַבִּי יִשְׁמַעֲלֵא, לֹא מִכְּעִיא בְּחִסְרוֹת וְיִתְרוֹת דְּבָקִין אֲנָא - גוהר אני מהם, אֲלֵא אֶפְּלִי לְמִיחָשׁ לְזִבּוּכִי דִּילְמָא אֲתִי וְיִתִּיב אַתְּגִיָּה - שמא יבוא זבוב וישב על הג הימני דִּילְמָא "כשעדיין לא יבש הרדי, וְקוֹמֵץ לִיָּה וְקִשְׁוִי לִיָּה רִ"ש" - ומחמת המחיקה יראה הדלילתו כמו רִ"ש. גם לדבר זה חושש אני, וכדי להניצל מזה, דָּבָר אֶחָד יֵשׁ לִי שֶׁאִינוּ נִמְחָק כָּלֵל, שְׁאֲנִי מְטִיל לְתוֹךְ הָרִיד, וְקִנְקָנָתוֹם שְׁמוֹ.

מקשה הגמרא, אִינִי וכי כך היה המעשה, וְהָא תַנְיָא, אָמַר רַבִּי מֵאִיר, בְּשִׁחְיָתִי לְמַד תוֹרָה אֶצֶל רַבִּי יִשְׁמַעֲלֵא, הִייתִי מְטִיל קִנְקָנָתוֹם לְתוֹךְ הָרִיד וְלֹא אָמַר לִי דָבָר. בְּשִׁבְאָתִי אֶצֶל רַבִּי עֲקִיבָא, אָמְרָה עָלִי - להטיל קנקנתו לתוך הרדי משום שצריך כתב שיכול להימחות, קָשָׁא שְׁמוֹשׁ אֲשָׁמוֹשׁ - שבברייתא הקודמת מבואר שקודם למד רבי מאיר תורה אצל רבי עקיבא ולאחר מכן הלך ללמוד אצל רבי ישמעאל, ואילו בברייתא השניה מבואר להיפך, וְכֵן קָשָׁא אֲמָרָה אֲמָרָה - שבברייתא הקודמת מבואר, שרבי עקיבא לא אמר לרבי מאיר דבר על השלל קנקנתו לתוך הרדי ורק רבי ישמעאל הוא שהעיר לו, ובברייתא השניה מבואר להיפך. עונה הגמרא על הקושיא הראשונה, בְּשִׁלְמָא מה שהקשינו שְׁמוֹשׁ אֲשָׁמוֹשׁ - שבברייתא הראשונה מבואר שלמד קודם אצל רבי עקיבא ובשניה מבואר שלמד קודם אצל רבי ישמעאל לֹא קָשָׁא. שיש לומר, שְׁמַעְיָקָא - תחילה אָתָּא לְקִמְיָה דְרַבִּי עֲקִיבָא - 108 - ללמוד תורה מפיו, וְכִיּוֹן דִּילָא מִצִּי קָם אֶלְפִיָּה - לא הצליח לעמוד על עיקרי הדינים שאמר, אָתָּא לְקִמְיָה דְרַבִּי יִשְׁמַעֲלֵא וְגַמְרָא - ולמד מפיו את המשניות כצורתן כפי שנמסרו מרבי לרבי. ולאחר שהיה בקי בדינים ובצורת השמועה, הָדַר אָתָּא לְקִמְיָה דְרַבִּי עֲקִיבָא, סָבַר כִּכְרָא - ולמד מפיו את סברות הדינים, מפני מה זה טהור וזה טמא, זה אסור וזה מותר, מלקרות הדינים ועוד. אֲלֵא אֲמָרָה אֲמָרָה - על כך שבברייתא אחת מבואר שרבי ישמעאל אסר להטיל קנקנתו ובברייתא האחרת נאמר כן על רבי עקיבא, עדיין קָשָׁא. מסיקה הגמרא, קָשָׁא.

תַנְיָא, רַבִּי יְהוֹדָה אוֹמַר, אוֹמַר הִיָּה רַבִּי מֵאִיר, לְכָל כִּתְבֵי הַקֹּדֶשׁ מְטִילִין קִנְקָנָתוֹם לְתוֹךְ הָרִיד

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף כ עמוד א

ותוספות

רש"י

מגילתה נגזרת. ירושלמי תני נגזרת תחת צירו של היכל למה בשביל לשחקה
לול קטן היה שם ושם המים נשפכים תני אין בהן משום קדושה מהו
לגבל בהן את השטח מה בכך המים נשפכים תני יש בהם משום קדושה: נמחקה
המגילה ואמרה איני שותה מערערין אותה למה שגרמה לשם שימחק כמה ימחק
תני רבי חנין ב"ש אומרים אחת ובה"א
שנים א"ר אילעאי טעמא דב"ה כדי לכתוב
ה"ה:

(שי"ן לע"ב) **אמר** ר' ירמיה למחוק לה
מה"א איכא בינייהו. תימה לרבי והא בימי
ר"מ נפסקו כבר המים המרים כדאמר ר' ב'ר
בתרא (לפניו דף מ"ו). דר' יוחנן בן זכאי הפסיקו
ועוד האמר רבא (פליג ד' מ"ה) מגילת סוטה
שכתבה קודם שתקבל עליה שבועה לא
עשה ולא כלום א"כ מ"ט דמ"ד מוחקין לה
מן התורה וליכא למימר מ"ד מוחקין לה מן
התורה לית ליה דרבא א"כ אמאי אמר
לר"ש לעיל (ד' ע"ג) כדי נסבה לימא לית ליה
דרבא אלא הכי משמע דרבא דרבא כ"ע
מודו ואיכא למימר מ"ד מוחקין לה מה"א
כגון אם נכתבה אותה פרשה בתורה לאחר
שקבלה עליה שבועה אע"פ שהסופר לא
נתכוין לשם סוטה אלא לשם ס"ת ומה
שאין משליך קנקנתום לתוך הדיו לפרשת
סוטה אפי' בזמן הזה משום דכתיב בה
ומחה דבעינן כתב שיכול למחות וכיון
דס"ל מוחקין לה מן התורה ש"מ דקסבר
דאאותה פרשה אפילו כתובה בתורה קפיד
קרא דבעינן שיכול למחוק:

אבל תורה דסתמא כתיב הכי נמי
דמחקין. לפום האי דיוחי ה"מ
למיפרך וכי לית ליה לת"ק הא דתנן כל גט
שנכתב שלא לשם אשה פסול כ"ד היה
עובר בשוק ושמע קול סופרים מקרין וכו'
וה"מ לתרוצי דילמא עד כאן לא אמר גבי
גט דסתמא פסול משום דאשה לאו
לגירושין עומדת אבל סוטה אחר שקינא לה
ונסתרה סתמא להשקות עומדת דאמרין
בריש מסכת זבחים (דף ע"ג) א"כ עד כאן
פסלינן גבי גט אלא משום דהתם וכתב לה
אמר רחמנא וכו' מיהו היכא דאינתיק לשם
רחל לא הדרא מנתקא ע"י מחיקה לשם
לאה ולרבי אוזי בר יאשיה נמי אע"ג
דעשייה דידה מחיקה היא מיהו מהני קצת
דכתב בסתמא ועשה ולא כתב ומחה לה
דרשין ליה נמי אכתיבה דבעינן דלכתוב
לשם אלות בעולם מיהו אהני נמי האי
דלא

"ומחה" כתב שייכול למחות! מאי קאמר ליה ומאי קא
מחדר ליה? הכי קאמר ליה לא מבעיא
בחסירות ויתירות דקני אגא, אלא אפילו למיחש לזבוב, דדילמא אתי ויתבי אתניה דדל"ת ומחיק
ליה ומשוי ליה ר"ש, דבר אחד יש לי שאני מטייל לתוך הדיו ונקנתום שמו. איני? והא תנא,
אמר ר' מאיר: בשהייתי למד תורה אצל ר' ישימעאל הייתי מטייל לתוך הדיו, ולא אמר
לי דבר. בשבאתי אצל ר' עקיבא אסרה עלי! קשיא שמוש אשמוש, קשיא אסרה אאסרה, בשלמא
שמוש אשמוש לא קשיא, מעיקרא אתא לקמיה דר' עקיבא, פיון לא מצי קם אליביה, אתא לקמיה
דר' ישימעאל ונמר ונמרא, דבר אתא לקמיה דר' עקיבא סבר סברא. אלא אסרה אאסרה קשיא,
קשיא. תנא, ר' יהודה אומר, אומר היה ר' מאיר: לכל מטיילין קנקנתום לתוך הדיו
חזן

ואמר הכא דר"י קודם: לא מצי למיחש אליביה. על עקרי טעמיה, שהיה אומר על טמא טהור ומראה לו פנים, ועל טהור
טמא ומראה לו פנים: **אתא לקמיה דר' ינאי** ונמרא ונמרא, דבגמיר להו מרבו מרבו, ונמרא ונמרא **לקמיה דר"ע** למיפטר סברא. לעמוד
על עקר טעמיה המשנה, מפני מה זה טמא זה טהור, זה אסור זה אסור, ועל מה כל דבר נסמך ועל איזה מקרא. וזה תלמוד שיהיה בימי התנאים, ולזהבין דבר מתוך
דבר בשהיה דבר חדש נשאל בבית המדרש מהיכן ולמהוהו ולאיהו משנה ודמוהו:

קשיא דר"ע אדר"ע התם קאמר מחיקה מעקבא. את האנס, דכל זמן שלא
נמחקה אם אמרה איני שותה יכולה לחזור בה ולא אנסינן לה להשקותה, אבל
אם נמחקה המגילה מערערין אותה על כרחיה ואפי' לא קרב הקמין, דהא והשקה
קמא דקדם הקטרה להכי דרשין, והכא קאמר קמין מעכב את האנס דכל כמה
ולא קרב קמין אי אמרה איני שותה לא

אנסינן לה להשקותה: וחזרה ואמרה
שותה אני. לר"ע מהו להשקותה מרצונה:
שיתן מר. דבר מר: שמים כבר. קדם
מחיקה, אלמא מחמת דבר אחר הם מרים
ואין מרידה על שם קללת בדיקתם נקרא.
דקא מקמי מחיקה לאו בני מידבך ניהו:
מתני מגילתה נגזרת. בצדי ההיכל, דכל
כתבי הקדש שאין ראויין לקרות בהן נגזרין
שלא יתבזה על בית הדין. שהיא בעורה
ששורפין שם פסולי קדשים ופסולי
אימורים שמחיצתן לפנים מן הקלעים.
כדאמרין בשחיטת קדשים (דף ק"ג) שלשה
בית הדין הם, והואיל וקדשה בכלי
נשפת בעורה. והיא מתפוצלת היינו נשפעת
כדאמר לקמן (דף מ"ג) ואילו שמנחמיהם
נשפעת וקא חשיב להא האומרת איני
שותה: ואין מגילתה בשרה להשקות בה
סוטה אחרת. דבעינן כתיבה לשמה דכתיב
ועשה לה הכהן לה לשמה: המים נשפכין.
כיון דאמרה טעמא אני בדיקה ועומדת היא
ומים המרים לא נתנו אלא לקרב את הספק;
מערערין אותה. דדילמא טהורה היא
ומחמת רתיותיה קאמרה: מתמלאת
גידין. הגידין שבחליה נופצין ונראות
כמלאה גידין, וגם בקרה נעשית שיטה
שיטה של נפיקה, והכי תנא בספרי במין
שרביטין מחורקין בה: שלא תטמא העורה.
שערי נקנור או ערות נשים שתצא דרך שם,
ולקמיה פריך והא אמרין בעלמא דשערי
נקנור לא נתקשו וכו' ש ערות נשים ומת
מתר לבגס למחנה לזיה: תדע שזכות
תולה לה. תראה תולמד בפרשת סוטה
שהכותב תולה, וידלפין מנקתה ונוצעה
נוע ונקתה ע"י זכות כדי ורצת נוע ט'
חדשים, וי"א יותר בדמפרש בגמ': מלמדה
תפלות. מפרש בגמ': רבי יהושע אומר
רוצה אשה בקב ותפלות. גרסין.
ובגמרא מפרש מאי קאמר: **מכות פירושין**.
מפרש בגמ' שמכה את עצמו בכתלים
להראות שהוא עניו וצנוע: גמ' לבלר.
סופר: אם תחפר אות אחת. כגון א' וד'
אלהים אמת (דקמ"ו) או תיתר אות אחת
כגון בראשית ברא אלהים: דבר אחד יש
לי לקמן מפרש מאי תשובה היא זו: כתב
שייכול למחות. ורבי ישימעאל סבר מוחקין
לא מן התורה ולא בעי כתיבה לשמה.
ואפשר טוטה לחודה קא קפיד: **מאי**
קאמר ליה ומאי מחדר ליה. מאי קאמר
ליה ר' ישימעאל דקא מחדר ליה ר"מ דבר
אחד יש לי שנושה רשם ואינו נמחק, מה
ענין קנקנתום אצל חסור ויתור: ומשוי ליה
ר"ש, כגון דל"ת דאחרי. דבר אחד יש
ב"י. ואינו נמחק לגמרי קשיא שמוש
אשמוש. דקאמר לעיל שמוש דר"ע קודם, ואמר
טמא ומראה לו פנים: **אתא לקמיה דר' ינאי**
ועל עקר טעמיה המשנה, מפני מה זה טמא זה טהור, זה אסור זה אסור, ועל מה כל דבר נסמך ועל איזה מקרא. וזה תלמוד שיהיה בימי התנאים, ולזהבין דבר מתוך
דבר בשהיה דבר חדש נשאל בבית המדרש מהיכן ולמהוהו ולאיהו משנה ודמוהו:

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף כ עמוד ב

תוספות

רש"י

1 דלא כתב וכתב לה אע"ג דנכתבה לשום אשה אחרת דכשר לפום דיחוי דרב
2 נחמן בר יצחק א"כ האי דקאמר הכא הוה כתב לה אמר רחמנא אבל הכא לא
3 כתיב אלא וכתב ולה כתיב גבי עשייה והא בפרק כל הגט (נשים ק"ז) מפרש מ"ט
4 פסלין לכל הני גיטין אי כתיב נתן ספר כריתות ה"א למעוטי האיך קמא שנכתב
5 שלא לשום אשה כתב רחמנא וכתב ואי לא
6 כתיב אלא וכתב ה"א למעוטי האי דלא
7 איהו כתב לה אבל יש לו ב' נשים דאיהו
8 קא כתב לה כשר כתב רחמנא וכתב לה
9 דממעטין היו לו שתי נשים וכו' אלמא
10 דממעטי התם מוכתב גרידא היכא דנכתב
11 לשם אשה אחרת וי"ל דשאני התם דלא
12 הוה צריך למיכתב אלא נתן לה ספר
13 כריתות היילךך הוי וכתב קרא יתירא
14 למעוטי נכתב לשם אשה אחרת אבל הכא
15 לא יתירא הוא האי וכתב היילךך לא
16 ממעטינהו מיניה אלא היכא דלא אכתיב
17 לשם אלות בעולם כדכתיב וכתב את
18 האלות: ה"א מני ר"ע היא ובזכות טבר לה
19 כרבנן. פירש ר"י דאשכחן הכי בספרי
20 ובירושלמי בהדיא דסבר ר' עקיבא זכות
21 תולה דגס בירושלמי תני ר' טרפון אמר
22 כל זכרונות שנאמרו בתורה לטובה חוץ
23 מזו שהיא של פורענות אמר לו ר"ע אילו
24 נאמר מזכרת עון ושחק הייתי אמר
25 כדברך הא אינו אמר מנחת זכרון אלא
26 לטובה אבל אי לא הוי אמר ר"ע בהדיא
27 דזכות תולה הוה מוקי לה כרבי שמעון (לפני)
28 ד' (כ"ג) וסבר לה כרבי שמעון ונראה דלא
29 הוה מצי לאוקמא כרבי דמדסיפא רבי
30 רישא לאו רבי ועוד איכא למאן דאמר
31 בפ"ק (נשים ק"ז) דבמחנה פליגי רבי ורבנן:
32 לא טמא מת אלא אפי' מת עצמו. קשיא
33 לר' דהא משמע דמכניס מת חמור מטמא
34 מת הנכנס ובפרק בתרא דעירובין בסופו (ק)
35 ק"י: אמר רב טובי בר קיסנא אמר שמואל
36 המכניס טמא שרץ במקדש חייב שרץ
37 עצמו פטור שנאמר מוכר ועד נקבה
38 תשלחו מי שיש לו טהרה במקדש ומת נמי
39 אין לו טהרה במקדש ויש לתרץ דהתם
40 מיירי במכניס שרץ שלא כרבי ושרץ לא
41 מטמא במשא ולחכי נקט נמי שרץ ולא
42 נבילה דאם נטמא המכניס תיפוק ליה
43 משום גופו שהיה נכנס טמא שרץ במקדש
44 ודכא ה"פ ולא טמא מת בלבד אמרו לאחר
45 שפירש מן הטומאה אלא אפי' מת עצמו
46 והוא טומאה בחיבורין במכניס דחמור
47 טפי מטומאה שלא בחיבורין כדאיתא בפ'
48 שני דמסכת ע"ז (ק"ז) (ק"ז):

1 חוץ מפרשת סוטה. ואפי' בס"מ: משמנו. של ר"מ: משמנו. של כל סוטה
2 וסוטה: מאי בינייהו. כלומר במאי קמיפלגי באיזה טעמא: למחוק לה. מפרשת
3 סוטה שבספר תורה, לר' יעקב לא מחקין. לר' הני תנאי. דאפילו
4 נמי בכתובה לשמה: דאיתני. מכל נשים לשמה של זו: אמר רב נחמן וכו'.
5 איהו נמי פריך דהני תנאי לאו כי הני תנאי,
6 ופריך לאידך גיסא. ואית ליה נמי דרב פפא,
7 וה"ק איכא למיפך. להאי גיסא ואיכא
8 למיפך להאי גיסא: כתב. להאי גט לגרש
9 את אשתו ונמלך מלגשה: בן עירי. ששמו
10 בשמו והוא מאותה העיר: שמי בשמו
11 וכו'. ובני עיר אחת אנהו וגט זה ראוי לי.
12 תנהו לי ונגרש בו את אשתי: פסול לזה
13 לגרש בו. דדרשין לה לשמה, דכתיב
14 וכתב לה ספר כריתות, והא נמי כתיב
15 וגשה לה הכהן: מני. הא דקמי' דכיון
16 ששתיה נבדקת, ר"ש היא דאמר מקריב
17 מנחתה ואח"כ משקה, דאי לא אקריב
18 ברישא לא הוה מיבדקה עד שתקרב
19 מנחתה דכתיב מוקרת עון: ה"א אמר אין
20 זכות תולה. במתני' (לפני ד' כ"ג): ר"ע היא.
21 דאמר לעיל (ד' י"ט): משקרב הקמין אינה
22 יכולה לחזור, אלא אלמא מקריב לה קדם
23 שתשתה: בפתחה ליה. בהר הבית, דהא
24 עזרת נשים וגם שער נקור לא נחקדש
25 בקדשת עזרה. והרי הן כשאר הר הבית:
26 עמו במחיצתו. ובמדרש נמי הוי ג' מחנות,
27 לפנים מן הקלעים מחנה שכינה, והקלעים
28 יתנו סביב למשכן העדות (פסוקי ח' וז' מחנה
29 לזה, והדגלים ג' פרסאות זה מחנה
30 ישראל, ומשה היה לו וקאמר עמו: שפא
31 תפריס נדה. אבב ביערותא דמים המרים,
32 והנהיג והנב והנקה ובעל קרי אסורים
33 במחנה לזה פדליפין בפסחים בפרק אלו
34 דברים (ד' ט"ז): פתחא צמית. דאגא שניא
35 באה פתאום אלא דואגת שמה וכו'א
36 אויבים להרהר צומת את המקור מלחוצא
37 דם ואפי' בשעת וסותה, והיא דנהיג
38 אדאגא איתמר, דקתני הגיע שעת וסותה
39 ולא בדרק טמאה מפני שארץ בזמנו בא,
40 נגמ אמר אם היתה במקדש והגיע שעת
41 וסותה ולא בדרק טהורה, אם בדרק אחר
42 כן ומצאתה טהורה, ולא אמר ארץ בזמנו
43 בא, שחזרה מסלקת את הדמים:
44 ביערותא. בהא פתאום כגון זו שלא
45 היתה חרדה עד עכשיו ופתאום היא
46 מרגשת בצערה, וכן באסתר בשאת לה
47 שמענת מרדכי פתאום: מרפא. דמים,
48 פותח את המקור: מני מתני'. דקתני יש
49 זכות תולה ג' שנים: בדר' הכרת העבר.
50 דריש ונקמה ע"י זכות כדי ונורעה וזע,
51 כשיעור שיעור נכר במעברת: הראוי
52 לספר. לחיות ולבא ליד ספור שבחו של
53 מקום: ואע"פ שאין ראיה. גמורה לדרק
54 דזכות תולה י"ב חדש, וכו' לדרק. לדרק
55 מפרש אמאי אינה ראיה: לזה מלכא מלכי
56 ישפר עליו וכו'. דניאל אמר לנבוכדנצר
57 כשפרש לו החלום שיהא נטרד מן האנשים
58 ולהיות עם בהמה ודחיה, לזה מלכא - אמן
59 המלך, מלכי ישפר עליך - עצתי תיטב בעיניך להאמיין לעצתי: והמלך בצדקה
60 פרוק, חטאי ע"י צדקה פדה: ועזרתך במיתו. ועזרתך בחינתה הנצחית הן

ביאורים למסכת סוטה דף כ עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

בְּדָקִי לָהּ מֵיָא - אין המים בודקים אותה, דְּכָתִיב "מִנְחַת זָכָר וְזָרָן מִזִּבְחָתָהּ" (עו"ז) הרי, שרק לאחר הקרבת המנחה נבדקים עוונותיה ונוכרים, ואם קודם שוהה את המים ורק לאחר מכן מקריב את המנחה, לא היה התנא אומר שמיד לאחר השתייה פניה מוריקות. **אֵימָא סִיפָא, יֵשׁ לָהּ זְכוּת הִיתָה תוֹלָה לָהּ, אֲתָאן לְרַבְנָן** הרי שבאנו לשיטת חכמים, **דְּאִי רַבִּי שְׁמַעוֹן, הָאֵמֵר אֵין זְכוּת תוֹלָה בְּפִימֵי הַמָּרִים.** וקשה מי הוא התנא של המשנה. מתרצת הגמרא, **אֵמֵר רַב חֲסִדָּא, הָא -** משנתנו מני, **רַבִּי עֲקִיבָא הֵיא, דְּאָמַר, מְקַרְבִּי אֶת מִנְחָתָהּ וְאַחַר כֵּךְ מִשְׁקָהּ,** ולכן אומר התנא ששתיית המים בודקתה מיד, **וְזְכוּת -** אם תולה לה, **סָבַר לָהּ בְּרַבְנָן -** שאומרים שהזכות תולה לה.

שנינו במשנה, **וְהֵם אוֹמְרִים הוֹצִיאוּהָ וְכו' -** לאחר ששונה הסוטה מן המים, אם טמאה היא, מיד פניה מוריקות והיא מתמלאת גידין והעומדים שם אומרים להוציאה שלא תטמא העזרה.

שואלת הגמרא, **מֵאֵי טַעְמָא** מבקשים להוציא אותה מהעזרה, לכאורה הסיבה היא, **דְּרַלְמָא מִתָּה, לְמִימְרָא דְּמַת אֲסוּר בְּמַחְנֶה לְוִיָּה -** היינו, עזרת נשים או שער נקנור (שהיה בין עזרת נשים לעזרה), ששם מביאים את הסוטה, שלא נתקדשו בקדושת המקדש והם כשאר הר הבית שדינו כמחנה לוי, **וְהַתְנִיָּא, מֵמַא מַת מוֹתֵר לִיכְנֵם לְמַחְנֶה לְוִיָּה, וְלֹא מֵמַא מַת בְּלָכָד אֲמַר, אֱלֹא אֶפִּילוּ מַת עֲצֻמוֹ, שְׁנַאֲמַר, "וַיִּקַּח מִשָּׁה אֶת עֲצָמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ", וְעֻמּוֹ' משמע, בְּמַחְנֶה לְוִיָּה. ובמדבר היו ג' מחנות, לפניו מן הקלעים, היה מחנה שכינה, סביב מחנה שכינה חנו הלויים, וסביב הלויים מחנה ישראל. ומכך שמשה שהיה לוי, נטל עימו למחיצתו את עצמות יוסף, יש ללמוד שהמת מותר במחנה לוי. אם כן קשה, מדוע הוצרכו להוציא את הסוטה מעזרת הנשים, הרי מת מותר בה. מתרצת הגמרא, **אֲמַר אַבְי, לא** מחשש מיתה הוצרכו להוציאה, **אלא שְׁמָא תַּפְרוֹם נָדָה** מחמת הפחד התוקף אותה עם שתיית המים, שהיא מתחילה להרגיש את פעולתם בגופה, ונידה אסורה במחנה לוי.**

שואלת הגמרא, **לְמִימְרָא דְּבִיעֻתוֹתָא מְרַפֵּיא -** שהפחד מרפה את מקור דמיה וגורם לראית דם. אומרת הגמרא, **אֵין, דְּכָתִיב 'וַתַּחֲלֹחַל הַמֶּלֶכֶה מֵאֹד', וְאַמַּר רַב מְהוּ לִשְׁוֹן 'וַתַּחֲלֹחַל, שְׁפִירְסָה נָדָה -** היינו, שנתמסמס חלל גופה, ופירסה נידה.

מקשה הגמרא, **וְהָא אֵין תַּנְג, תְּרַדָּה מְסַלְקַת דָּמִים -** אישה הנתונה בחדר, אינה רואה דם. מתרצת הגמרא, **שְׁפִירָא צְמִיר -** דאגה מתמדת שלא באה לראייה בהפתעה, כגון אישה שדואגת מפני איביים שלא יבואו להורגה, אכן צומת את המקור מלהוציא דם, ובמשנה זו מדובר במקרה שלא באה עליה הפחד בהפתעה, **בִּיעֻתוֹתָא מְרַפֵּיא -** אבל פחד הבא בהפתעה, כגון זו, שעד שלא שתתה מן המים הייתה סמוכה ובטוחה שלא יזיקו לה המים, ופתאום, עם שתייתם מתחילה להרגיש מה שהם מחוללים המים בגופה, הפחד התוקף אותה מיד, גורם להרפיית המקור ולראיית דם.

שנינו במשנה, **יֵשׁ לָהּ זְכוּת הִיתָה וְכו' -** פעמים שהמים אינם בודקים אותה מיד, כגון, אם יש לה זכות. יש זכות תולה שנה, יש זכות תולה שנתיים, ויש זכות התולה ג' שנים.

מני מתניינין - שאומרת שיש זכות התולה ג' שנים, **לֹא אֲבָא יוֹסִי בִּן חֲנָן, וְלֹא רַבִּי אֲלִיעֶזֶר בִּן יִצְחָק אִישׁ כֹּפֵר דְּרוֹם, וְלֹא רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל. דְּתַנְיָא, אִם יֵשׁ לָהּ זְכוּת תוֹלָה לָהּ שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים, כְּדִי הִכְרַת הָעוֹבֵר,** שהוא זמן שהעובר ניכר במעי המעוברת, **דְּבִי אֲבָא יוֹסִי בִּן חֲנָן. רַבִּי אֲלִיעֶזֶר בִּן יִצְחָק אִישׁ כֹּפֵר דְּרוֹם אוֹמַר, אִם יֵשׁ לָהּ זְכוּת תוֹלָה לָהּ מ' חֳדָשִׁים, שְׁנַאֲמַר לגבי סוטה, "וְנִקְחָהּ וְנִוְרָעָה וְרָע" וְלִחְלֹל הוּא אוֹמַר "וְרָע וְעִבְדָּנוּ יִסְפֹּר", מכאן שהזכות תולה לה כדי זמן פקידת וְרָע הָרָאוּ לְסִפֹּר -** היינו, הראוי להיות ולבא ליד סיפור שבחו של מקום, שהוא ט' חודשים. **רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל אוֹמַר, אִם יֵשׁ לָהּ זְכוּת תוֹלָה לָהּ שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי חֳדָשִׁים, וְאֵף עַל פִּי שְׁאֵין רֵאָה לְדָבָר** שהזכות תולה לה שנים עשר חודש, **וְכָר לְדָבָר יֵשׁ, דְּכָתִיב לְאַחַר שִׁפְתֵי דַּיָּאל אֶת הַחֹלֹם וְאָמַר לוֹ שִׁיחָא נִסְרָד מִבְּנֵי אֲדָם וַיְהִי מוֹשְׁבוֹ וּמֵאכָלוֹ עִם חַיִּי הַשָּׂדֶה שְׁבַע שָׁנִים, "לִחְלֹן מִלְכָּא -** אומנם אדוני המלך דע לך, שאף על פי שאין מנוס מן הגזירה, מכל מקום מלכי יִשְׂרָאֵל עָלָה - תיטב עזתי בעינך, (וְחִטִּיף) [וְחִטִּיף] **בְּצִדְקַת פָּרֶק -** ופדה חטאך וכפר עליה כדי שלא תתממש על ידי שתיתן צדקה, [וְעוֹנֵתָה בְּמַחֲן עֲנִין - ועונותיך פרוק בחנינת עניים.

חוץ מִפְּרִשְׁת סוֹטָה בְּלָכָד - ואפילו פרשת סוטה שבספר תורה, כיון שצריך שתהא פרשת סוטה ראיה להימחק, ונקנתום מתיר רושם לאחר מחיקתו. **רַבִּי יַעֲקֹב אוֹמַר מִשְׁמֹו -** של רבי מאיר, חוץ מִפְּרִשְׁת סוֹטָה שֶׁל מִקְדָּש - שכותב הכהן בבית המקדש לשם כל סוטה וסוטה.

מבררת הגמרא, **מֵאֵי בִּינְיָיָהוּ -** במה נחלקו, כלומר, מה יסוד המחלוקת ביניהם. **אֵמֵר רַבִּי יְרֵמְיָה, לְמַחֲזֹק לָהּ מִן הַתּוֹרָה אֵיכָא בִּינְיָיָהוּ -** נחלקו אם ניתן למחוק מפרשת סוטה שבספר תורה, לתנא קמא ניתן להשתמש לבדיקת הסוטה גם מפרשת סוטה הכתובה בספר תורה, ולכן אסר הטלת נקנתום לתוך הדיו שבה נכתבת פרשה זו, ורבי יעקב סובר, שאין בודקים אותה אלא בפרשה הנכתבת לשמה, ולא מפרשת סוטה שבספר תורה, ולכן לא הצריך שתהא פרשה זו שבספר תורה, ניתנת להימחק. **וְהֵנִי תַנְיָא בִּי הֵנִי תַנְיָא -** והתנאים הללו נחלקו במחלוקת התנאים דלהלן, אם ניתן להשתמש לבדיקת סוטה זו במגילת סוטה שנכתבה לשם סוטה אחרת. **דְּתַנְיָא, אֵין מְגִילָתָה -** מגילת סוטה שנכתבה לשם סוטה זו אינה כְּשִׁירָה לְהִשְׁקוֹת בָּהּ סוֹטָה אַחֶרֶת. **רַבִּי אַחִי בְּרַי יֵאֵשִׁיָּה אוֹמַר, מְגִילָתָה -** מגילה שנכתבה לשם סוטה זו כְּשִׁירָה לְהִשְׁקוֹת בָּהּ סוֹטָה אַחֶרֶת - שאין צריך כתיבה לשמה. תנא קמא שבברייתא דלעיל, שאמר שניתן להשתמש בפרשת סוטה שבספר תורה להשקאת סוטה, דהיינו שלא צריך כתיבה לשמה, סובר כרבי אחי בר יאשיה שניתן להשתמש במגילה שנכתבה לסוטה זו לשם סוטה אחרת, ורבי יעקב שחולק וסובר שאין מוחקים מפרשת סוטה שבספר תורה, שצריך כתיבה לשמה, סובר כתנא קמא של רב אחי בא יאשיה, שאין משתמשים במגילה שנכתבה לשם סוטה זו לבדיקת סוטה אחרת.

אֵמֵר רַב פִּסְקָא לדחות, **דִּילְמָא לֹא הֵיא -** אין הכרח לומר כן, ואפשר לומר **עַד כָּאֵן לֹא קָאֵמַר תַּנָּא קָמָא הָתֵם** שלא ניתן להשתמש במגילה שנכתבה לשם סוטה זו לסוטה אחרת, **אֱלֹא בֵּין דְּאִינְתִּיק לְשׁוֹם רַחֵל -** שנכתבה המגילה לשם זו ונותקה מכל נשים שבעולם לשם רחל **לֹא הִדְרָא מִינְתַּקָּא -** לא תחזור שוב להינתק מכל נשים שבעולם להיות מיוחדת לְשׁוֹם לֹאָה שכן התייחדה כבר לשם רחל. **אֲבָל תוֹרָה -** פרשת סוטה שבתורה, **דְּסִתְמָא בְּתִיבָה** שנכתבת בסתם ולא נותקה מכל נשים שבעולם לשם זו **הָכִי נִמִּי דְּמַחְזִיקִין** ניתן למחוק ממנה לשם זו אף שלא נכתבה לשמה.

אֵמֵר רַב נַחְמִין בְּרַי יִצְחָק לדחות באופן אחר, **דִּילְמָא לֹא הֵיא -** אין הכרח לתלות את מחלוקת התנאים זה בזה ואפשר לומר, **עַד כָּאֵן לֹא קָאֵמַר רַבִּי אַחִי בְּרַי יֵאֵשִׁיָּה הָתֵם -** שניתן להשתמש במגילת סוטה שנכתבה לשם זו לסוטה אחרת **אֱלֹא בְּמִגִּילָה, לפי דְּאִיכְתוּב לְשׁוֹם אֱלֹות בְּעוֹלָם** שסוף סוף נכתבה לשם קללה, **אֲבָל תוֹרָה דְּלִהֲתִלְמַד בְּתִיבָה -** שנכתבה כדי ללמוד ולא לשם קללה **הָכִי נִמִּי דִּלֹּא מַחְזִיקִין.** מקשה הגמרא, **וְרַבִּי אַחִי בְּרַי יֵאֵשִׁיָּה** שאמר שניתן להשתמש במגילת סוטה שנכתבה לשם אישה זו לסוטה אחרת, **לִית לִיה -** האם אינו סובר את המשנה בגיטין, אדם שכתב גט על מנת לָרֵשׁ בו **אֶת אִשְׁתּוֹ וְנִמְלֹךְ חוּר בו** מהגירושין. אם **מִצְאוּ בִּן עִיר, וְאָמַר לוֹ שְׁמִי בְּשִׁמְךָ וְשֵׁם אִשְׁתִּי בְּשֵׁם אִשְׁתְּךָ -** הרי שם העיר שלי ושלך, וכן השמות שלי ושל אשתך שווים, אם כן זה מתאים גם עבורי, תן לי את הגט שכתבתי עבור הגירושין שלך ושל אשתך. ואגב בו אני את אשתי. **פְּסוּל לָרֵשׁ בו.** שצריך שתהא כתיבת הגט לשם האישה העומדת להתגרש בו. לפי שגבי כתיבת גט נאמר, "וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה", ודורשים 'לה', 'לשמה', אם כן, גם כאן שנאמר "ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת" נדרוש 'לה' 'לשמה'. מתרצת הגמרא, **אֲמַר, הָתֵם -** גבי גט 'וכתב לה' **אֵמֵר רַחֲמָנָא, כיון** שהזכירה התורה כתיבה **עֲנִין בְּתִיבָה לְשִׁמְהָ.** שואלת הגמרא, **הָכָא נִמִּי כתוב "וְעָשָׂה לָהּ" ומדוע לא נדרוש שצריך עשייה לשמה.** מתרצת הגמרא, **מֵאֵי 'עָשִׂיָּה' -** מהי העשייה שאמרה התורה **מַחְזִיקָה -** שצריך הכהן למחוק את המגילה לשמה של הסוטה ולא שכתיבת המגילה צריכה להיעשות לשמה.

שנינו במשנה, **אֵיכָא מְסַפְקָת לְשִׁפּוֹת עַד שְׁפִינָה [וכו'].**

מקשה הגמרא, **מֵנִי -** כמו איהו תנא סובר התנא של משנתנו שאמר, שהסוטה נבדקת מיד לאחר שתיית המים המרים, שמיד לאחר שתיית פניה מוריקות, **רַבִּי שְׁמַעוֹן הֵיא, דְּאָמַר מְקַרְבִּי אֶת מִנְחָתָהּ וְאַחַר כֵּךְ מִשְׁקָהּ, דְּכָמָה דִּלֹּא קָרְבָּה מִנְחָתָה -** שכל זמן שלא קרבה המנחה לא

ביאורים למסכת סוטה דף כא עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

1 הן (תהיו) [תהוה] אֶרְכָּה לְשִׁלּוּתָהּ - ועל ידי הצדקה, יהא אורך זמן
2 לשלומך, שלא תמדה לפקוד אותך הרעה. וכתב, "כֵּלָא מְטָא עַל
3 נְבוֹכַדְנֶצַּר מְלָכָא" לבסוף הגיעו כל הפורענויות על נבוכנצר, וכתב
4 "לְקֻצַּת יְרִיחוֹ תִּירֵי עֶשֶׂר" - לאחר שנים עשר חודש, הרי שהזכות תולה
5 שנים עשר חודש. אם כן, מיהו התנא של משנתו שסובר שהזכות תולה
6 ג' שנים, משיבה הגמרא, לְעוֹלָם התנא של משנתו סובר כשיטת רבי
7 יְשִׁמְעֵאל שאמר שהזכות תולה ג' שנים, וְאִשְׁבַּח קָרָא - ומצא מקרא
8 כתוב דְּאִמֵּר וְתִי - שהקב"ה מאריך אפו עד ג' פעמים, דְּכַתִּיב "כֹּה אָמַר
9 ה' עַל שְׁלֹשָׁה פְּשָׁעֵי אֲדָוֹם" - הרי שעד ג' פשעים המתין להם הקב"ה
10 ולא הביא עליהם פורענות עד לאחר ג' פעמים, דהיינו האריך את הזמן
11 ג' שנים.

12 שואלת הגמרא, וּמָא - מהו שאמר רבי ישמעאל, אָף עַל פִּי שְׁאִין רָאִיהָ
13 לְדָבָר וְכִי לְדָבָר, מדוע אין זו ראייה גמורה. ומשיבת, דְּלָמָא שְׁאִין עוֹבְדֵי
14 בּוֹכְבִּים כְּגוֹן נְבוֹכַדְנֶצַּר ואדום דְּלֹא מְפָקִיד דִּינָא עֲלֵיהוּ - שאין הקב"ה
15 ממנהר להביא עליהם פורענות בעולם הזה, אבל עם ישראל מדרק
16 הקב"ה בעולם הזה וממנהר לפרוע מהם בעולם הזה.

17 שנינו במשנה, וְיֵשׁ זְכוּת תוֹלָה ג' שָׁנִים כו'.

18 שואלת הגמרא, זְכוּת דְּמָא - איזו זכות מגינה עליה שהמים אינם
19 מזיקים לה. אִילִימָא זְכוּת דְּתוֹרָה - שהיתה עוסקת בתורה. הָא אִינְהָ
20 מְצוּהָ וְעוֹשָׁה הִיא - הרי אינה מצווה ללמוד תורה, וכיון שאינה מצווה
21 אין שכרה גדול, ולא מסתבר לומר שזכות זו תעמוד לה שהמים לא
22 יזיקוה. אִלָּא נאמר שהכוונה היא, לזְכוּת דְּמְצוּהָ שעשתה, גם על כך
23 קשה, וכי זְכוּת דְּמְצוּהָ מִי מְנַגָּה כּוֹלֵי הָא - האם יש בכוחה להגין כל
24 כך מן הפורענות והתנאים, אֵת זו דְּרֵשׁ רַבִּי מְנַחֵם בְּרִי יוֹסִי, נאמר "כִּי
25 נִרְמָה וְתוֹרָה אִוֵּר", תֵּלָה - המשיל הכתוב אֵת הַמְצוּהָ כְּנֶר, וְאֵת
26 הַתוֹרָה כְּבֹאֹר, אֵת הַמְצוּהָ המשיל כְּנֶר, לומר לך מִה נִרְמָה מִינֶה
27 אִלָּא לִפִּי שְׁעָה - להאיר לו את הדרך העומדת לפניו שלא יכשל, אָף
28 מְצוּהָ אִינְהָ מְנִיגָה אִלָּא לִפִּי שְׁעָה - ממקצת פורענויות, וְאֵת הַתוֹרָה
29 המשיל כְּבֹאֹר - לומר לך מִה אִוֵּר הַיּוֹם מְנִיגָה לְעוֹלָם - מכל הפגעים
30 הבאים לו בעולם, אָף תוֹרָה מְנִיגָה לְעוֹלָם - שמצילה אותו מן החטא
31 ומן היסורים הבאים לו בזה העולם. וְאִמֵּר - הפסוק שאחריו המדבר
32 בענין מעלותיה של התורה, "בְּהַתְּלַלְךָ תִּנְחָה אֹתְךָ ובשכבך תשמור
33 עליך והקיצות היא תשיחך וגו'". וכך מתפרש הכתוב, בְּהַתְּלַלְךָ תִּנְחָה
34 אֹתְךָ - זֶה תְּעוֹלָם הָיָה - שהתורה תנחה ותגן עליך בעולם הזה מכל
35 צרות. בְּשִׁכְבְּךָ תִּשְׁמֹר עֲלֶיךָ זו מִיָּתָה - בשעת המיתה מגינה התורה
36 מיסורי המיתה, וְהַקִּיצוֹת הִיא תְּשִׁיחֶךָ לְעֵתִיד לְבָא - לאחר המיתה
37 תליץ התורה בעדך להגן מפני ייסורי הגיהנום. מִשָּׁל לְאָדָם, שְׁהִיָּה מְהֻלָּךְ
38 בְּאִישׁוֹן לֵילָה וְאִפְּלָה וּמִתִּירָא מִג' דברים. א. מִן תְּקוּצִים וּמִן
39 תְּפַחְתִּים - גומות וּמִן תְּפַחְתִּים שהם פגעים האורבים לו בכל צעד
40 ושעל, ב. וּמִתִּירָא רָעָה וּמִן חִלְּמִים - שהם סכנות המזדמנות לו באישון
41 לילה, ג. וְאִינוּ יוֹדַע בְּאִיזָה דְּרֵךְ מוֹחֵלָךְ - מחמת שאינו בקי מספיק
42 בשבילי הדרכים. נִזְרָמְנָה לו אֲבוֹקָה שֶׁל אִוֵּר, כיון שמאירה לו את
43 הדרך העומדת לפניו, נִיצַל מִן תְּקוּצִים וּמִן תְּפַחְתִּים וּמִן תְּפַחְתִּים
44 שהם הסכנות האורבות מחמת שאינו רואה, כך, מִי שמקיים מצוות ניצל
45 ממקצת פורענויות. אולם וְעֵדִין מִתִּירָא מִתִּירָא רָעָה וּמִן חִלְּמִים
46 שדרכן ללכת בלילה פגעו בו, ועוד וְאִינוּ יוֹדַע בְּאִיזָה דְּרֵךְ מוֹחֵלָךְ.
47 כִּיּוֹן שְׁעָלָה עֲמוּד הַשַּׁחַר, נִיצַל מִתִּירָא רָעָה וּמִן חִלְּמִים - דרך מוֹחֵלָךְ
48 ללמוד תורה ניצל מן החטא ומן היסורים. אולם גם לאחר שעלה עמוד
49 השחר, וְעֵדִין אִינוּ יוֹדַע בְּאִיזָה דְּרֵךְ מוֹחֵלָךְ, עד שהגיע לְפָרֶשֶׁת דְּרָכִים
50 ושם הכיר את דרכו ונוכח שהוא בדרך הנכונה, ואז נִיצַל מִכּוֹלָם. וכמו
51 כן האדם בעולם הזה, גם כשלומד תורה ומקיים מצוות עדיין אינו יודע
52 אם ילך בדרך זו עד סוף ימיו, או שמא יכפנו היצר הרע להשיבו מהדרך
53 הנכונה. עד שמגיע ליום המיתה ולא פירש מן התורה עד ליום זה, ואז
54 ניצל מכל מוקשי העולם הזה. דְּכִי אַחֲרֵי דֶרֶךְ נוספת מדוע המשיל הכתוב
55 את המצוה לנר ואת התורה לאור, עֲבִירָה מְכַבֶּה מְצוּהָ - מעשה עבירה
56 מכבה את שכר המצוה שלא תגין עליו מן הפורענות, כפי שניתן לכבות
57 את אור הנר של איר. וְאִין עֲבִירָה מְכַבֶּה תוֹרָה - שבר מן שנסק
58 בתורה שלא תגן עליו, כפי שלא ניתן לכבות את אור היום, שְׁנִאֲמַר "מִים
59 רַבִּים לֹא יוֹכְלוּ לְכַבּוֹת אֵת הָאֵהָבָה" - מִים רַבִּים הֵם מִשֶּׁל לַעֲבִירוֹת,

והאהבה זו התורה, ומבואר בפסוק, שהעבירות אינם מכבות את שכר
60 התורה. מכל מקום מבואר בברייתא שהמצוות אינם מגינות מן היסורים
61 כל כך, ואם כן קשה, על איזו זכות אמר התנא שהיא עומדת לה להניצל
62 מפגיעת המים המרים, אם זכות תורה, הרי אינה מצווה בלימוד התורה
63 ושכרה אינו גדול, ואם זכות מצווה, הרי אין שכרם מרובה כל כך להציל
64 מן היסורים. מתרצת הגמרא, אָמַר רַבִּי יוֹסֵף, לעולם זכות מצוה מגינה
65 על הסוטה, וּמְצוּהָ בְּעִידָנָא דְּעָסִיק בָּהּ - בשעה שעוסק בה, מְנַגָּה -
66 מגינה עליו מן היסורים וּמְצוּלָה - ומצילה אותו שלא יבא לידי חטא,
67 בְּעִידָנָא דְּלֹא עָסִיק בָּהּ - משנגמרה המצוה ואינו עוסק בה עוד, אֲנוּגִי
68 מְנַגָּה - מן היסורים אֲנוּגִי לֹא מְצוּלָה - ואינה מצילה מן החטא. כלומר,
69 לעולם המצוה מגינה מן היסורים בעולם הזה, ולפיכך, זכות מצוה עומדת
70 לסוטה שלא יזיקוה המים. ומה שאמר התנא בברייתא שהמצוה אינה
71 מגינה אלא לשעה, כוונתו שאינה מגינה אלא בשעה שעוסק בה, אבל
72 תוֹרָה כִּין בְּעִידָנָא דְּעָסִיק בָּהּ - בין בשעה שעוסק בה ובין בְּעִידָנָא דְּלֹא
73 עָסִיק בָּהּ - ובין בשעה שאינו עוסק בה מְנַגָּה וּמְצוּלָה - מגינה מן
74 היסורים ומצילה מן החטא.
75 מקשה הגמרא, מְתִיקָה לָהּ רַבָּה, אִלָּא מְעַתָּה - אם זכות תורה עומדת
76 לאדם גם בשעה שאינו עוסק בה שלא יבא לידי חטא, דוֹאנָא וְאִחִיתוּפִל
77 שנעשו רשעים, מִי לֹא עָסִיק בְּתוֹרָה, אם כן אֲמַאי לֹא הִנִּיגָה עֲלֵיהוּ
78 התורה מיצר הרע, שהחטיאם ועשאו רשעים גמורים. אִלָּא אָמַר רַבָּא
79 חילוק אחר, תוֹרָה בְּעִידָנָא דְּעָסִיק בָּהּ - בשעה שעוסק בה מְנַגָּה
80 וּמְצוּלָה - מגינה עליו מיסורים ומצילה אותו מיצר הרע שלא יבא לידי
81 חטא, בְּעִידָנָא דְּלֹא עָסִיק בָּהּ - ואולם בשעה שאינו עוסק בה, אֲנוּגִי
82 מְנַגָּה אֲנוּגִי לֹא מְצוּלָה - מגינה היא עליו מן היסורים אך אינה מצילתו
83 מן החטא. מה שאין כן מְצוּהָ, כִּין בְּעִידָנָא דְּעָסִיק בָּהּ בְּעִידָנָא דְּלֹא
84 עָסִיק בָּהּ, אֲנוּגִי מְנַגָּה מצילה אותו מן היסורים והפורענות, ולכן זכות
85 מצוה מגינה על הסוטה, אך אֲנוּגִי לֹא מְצוּלָה - אינה מצילתו מן החטא.
86 ובהו מובן מדוע שלט יצר הרע על דואג ואחיתופל לעשותם רשעים.
87 רַבִּינָא אָמַר - מיישב באופן אחר, לְעוֹלָם הזכות העומדת לסוטה היא
88 זְכוּת תוֹרָה. וְדִקְאָמְרָת - ומה שהקשית שהרי היא אִינְהָ מְצוּהָ וְעוֹשָׁה.
89 נְהִי דְּפִקְדוֹי לֹא מְפָקִידָא - אמנם היא עצמה אינה מצווה ללמוד תורה,
90 אך בְּאִנְרָא דְּמִתְּנִין וּמִתְּנִין כְּנִיחוּ - בשכר שטורחות להביא את בנין
91 לבית הספר לקרא מקרא ולשנות משנה, וְנִמְרָן לְהוֹ לְגַבְרֵיהוּ -
92 וממתינות לבעליהן שיוצאים לעיר אחרת ללמוד תורה עַד דָּאֵתוּ מִכִּי
93 מְדִרְשָׁא - עד שחזורים מבית המדרש, מִי לֹא פִלְגָּנָא בְּהִידֵיהוּ - וכי
94 אינם חולקים עימם בשכר לימוד התורה שלהם, שהוא שכר של מצווה
95 ועושה.
96 הגמרא חזרת למשל המובא בברייתא ושואלת, וּמָאִי הנמשל להגיע
97 לְפָרֶשֶׁת דְּרָכִים שהזכיר התנא. ומשיבה, אָמַר רַבִּי חֲסִדָּא, זֶה תִּלְמִיד
98 חָכָם וְיוֹם מִיָּתָה - פרשת דרכים הוא יום המוות, שהוא מעבר מחי
99 האדם בעולם הזה לחי נצח, וכוונת התנא לומר, שרק אם הגיע האדם
100 ליום זה בעודו תלמיד חכם, ידע שניצל מסכנות היצר האורבות לו. אך
101 עד אז, נתון הוא בידיו של יצר הרע להחטיאו. רַב נְחֻמִּין בְּרִי יִצְחָק אָמַר,
102 פרשת דרכים זה משל לתלמיד חָכָם וְיוֹמָתָה חָטָא - שהגיע לידי יראת
103 חטא. מִר וּמִרָא אָמַר, זֶה משל לתלמיד חָכָם דְּסִלְקָא לִיה שְׁמִעְתָּתָא
104 אִילָּבָא וְהִלְכָתָא - שהגיע להוראה. שמבין דבר מתוך דבר ויודע לפסוק
105 מתוך השמיעות הלכה למעשה.
106 שנינו בברייתא, דְּכִי אַחֲרֵי דֶרֶךְ אחרת לבאר את הדמיון בין נר למצוה
107 ובין אור לתורה, עֲבִירָה מְכַבֶּה מְצוּהָ - שאור המצוה כבה על ידי
108 עבירה, כשם שאור הנר כבה, וְאִין עֲבִירָה מְכַבֶּה תוֹרָה - ואור התורה
109 אינו כבה על ידי עבירה כשם שאור היום אינו כבה.
110 אָמַר רַבִּי יוֹסֵף, דְּרִישִׁיה רַבִּי מְנַחֵם בְּרִי יוֹסִי לְהָא קָרָא לפסוק 'כי נר
111 מצוה ותורה אור', ללמוד ממנו את מעלותיה המיוחדות של התורה כִּי
112 סִינִי - כפי שדרש משה בפני עם ישראל על מעלות התורה בסני.
113 (וְאִילָּמָל) [וְאִילָּמָל] דְּרִישִׁיה דוֹאנָא וְאִחִיתוּפִל כִּי - ואם היו דורשים
114 כן גם דואג ואחיתופל לֹא רָדְפוּ בְּתֵר דִּיד - אחר דוד להורגו וְדִכְתִּיב
115 "לֹאמַר אֲלֵהֶם עֲזָבוּ רַדְפוּ תִּפְסוּר אֶת אִישׁ מִצִּיל וְגו'". שהיו אומרים,
116 ש'עזב את דוד לפי שעבר על תפסור אשת איש, ואין לו זכות שתצילנו,
117 שהעבירה כבתה זכויותיו ולכן ניתן לרדפו ולתופסו. מָאִי דְּרִישׁ - איזה
118 המשך בעמוד קמא

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף כא עמוד א

תוספות

רש"י

מצוה בין בעידנא דעסיק בה בין בעידנא דלא עסיק בה אגוני מגנא אצולי לא מצלא. ותנימה מאי האי דקתני בברייתא תלה את המצוה בנר מה נר אינה מגינה אלא לפי שעה אף מצוה אינה מגינה אלא לפי שעה אי מיצר הרע אינה מגינה כלל אי מן הפרורענות מגינה לעולם ותורה נמי למה תלואה הכתוב באור משום דמגינה לעולם אי מן הפרורענות מצוה נמי מגנא לעולם ואי דמצלא מיצר הרע דהוה לא מצלא אלא לפי שעה:

זה תלמיד חכם דסלקא ליה שמעתתא אליבא דהלכתא. תימה והיאך ניצול מכולן והלא לא ניצול מיצר הרע בעידנא דלא עסיק בתורה וי"ל סתם תלמיד חכם תורתו אומנתו ועוסק בה ומזהירו כל שעה ואינו הולך ד' אמות בלא תורה: והן אינן יודעין שעבירה מכבה מצוה. תימה והא אמר לעיל בין לרב יוסף בין לרבא מצוה אגוני מגנא מן הפרורענות אפילו בעידנא דלא עסיק בה ועבירה מכבה מצוה לאו מלהגין מן היסורין קאמר אלא מליטול שבר לעתיד לבא כמו שפרש"י:

והוא"מ "בהתהלךך תנחה אתך" וגו' "בהתהלךך תנחה אתך" זה העולם הזה, "בשכבך תשמר עריך" זו מיתה, "והקצות היא תשיחך" לעתיד לבא. משל לאדם שהיה מהלך באישון לילה ואפילה, ומתירא מן הקוצים ומן הפחיתים ומן הפרקנים ומחיה רעה ומן הליסטים ואינו יודע באיזה דרך מהלך. נודמנה לו אבוקה של אור ניצל מן הקוצים ומן הפחיתים ומן הפרקנים, ועדיין מתירא מחיה רעה ומן הליסטים, ואינו יודע באיזה דרך מהלך. בין שעלה עמוד השחר ניצל מחיה רעה ומן הליסטים, ועדיין אינו יודע באיזה דרך מהלך. הגיע לפרשת דרכים ניצל מפולס. דבר אחר: עבירה מכבה מצוה, ואין עבירה מכבה תורה, שגאמר: "מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה". אמר רב יוסף: מצוה, בעידנא דעסיק בה, מגנא ומצלא. בעידנא דלא עסיק בה, אגוני מגנא, אצולי לא מצלא. תורה, בין בעידנא דעסיק בה ובין בעידנא דלא עסיק בה, מגנא ומצלא. מתקוף לה רבא: אלא מעתה, דואג ואחיתופל מי לא עסק בתורה? אמאי לא הגינה עליה? אלא אמר רבא: תורה, בעידנא דעסיק בה, מגנא ומצלא. בעידנא דלא עסיק בה, אגוני מגנא, אצולי לא מצלא. מצוה, בין בעידנא דעסיק בה ובין בעידנא דלא עסיק בה, אגוני מגנא אצולי לא מצלא. רבינא אמר: לעולם זכות תורה, ודאמרת אינה מצוה ועושה, נהי דפקודי לא מפקדא, באגרא דמקדן ומתנגין בגיניה ונטרן להו לנביריהו עד דאתו מבי מדרשא, מי לא פלגאן בהדיה? מאי פרשת דרכים? אמר רב חסדא: זה תלמיד חכם ויום מיתה רב נחמן בר יצחק אמר: זה תלמיד חכם, ויראת חטא. מר זוטרא אמר: זה תלמיד חכם דסלקא ליה שמעתתא אליבא דהלכתא. דבר אחר: עבירה מכבה מצוה, ואין עבירה מכבה תורה. אמר רב יוסף: דרשיה ר' מנחם בר יוסי להאי קרא כי סיני, ואלימלא דרשוה דואג ואחיתופל הכי, לא דרפו בטר דוד, דכתבי: לאמר אלהים עובד וגו'. מאי דרשו? "ולא יראה בך ערות דבר" והן אינן יודעין שעבירה מכבה מצוה ואין עבירה מכבה תורה. מאי בוז יבוז לו?" אמר עולא: לא בשמעון אחי עזריה ולא בר' יוחנן דבי נשיא אלא פהלל ושבנא. דכי אתא רב דימי אמר: הלל ושבנא אחי הוה, הלל עסק בתורה, שבנא עבד עסקא. לסוף, אמר ליה: תא נערוב וליפלו; צתה בת קול ואמרה "אם יתן איש את כל הון ביתו" וגו':

אומר

הן תהוי ארכא לשלוחך. ואז תהא אורח זמן לשלוחך שלא יבאו עליך הפרורענות. וכן עשה נבוכדנצר, והיה מקבץ בכל יום עניי ישראל שהביא בגולה והיו צריכים מזונות ומפרנסים, ואף דניאל כשהשיאו עצה זו לך נחמן, שראה את ישראל בגולה מתקורן על הפחיתים וכתבי בלא מוטא. כל הפרורענות הגיע על נבוכדנצר: לקצת ירחין תרי עשר.

אלמא תלה לו הכותב ר"ב חדש: לעולם. מתני' דקתני ג' שנים ר' ישמעאל דא: ואשכח קרא דאמר ותני. שונה בהארכה זמן, כלומר מקרא כתוב שהקב"ה מאריך זמן עד ג' פעמים, הלכך הוה להו ג' שנים: ולא מפקדי דינא עליהו. אין ממחרין מן השמים לפקוד עונותם עליהם בעולם הזה, אכל מישאל ממחרין לפרע בעה"ז ומדקדקין אתריהם: זכות דמאי. מגינה כל כך: זכות דתורה. שהיתה עוסקת בתורה: הא לא מפקדא. דכתיב ולמדתם אותם את בניכם (דברים יח) ולא את בנותיכם, וכיון דאינה מצוה אין שברה גדול במצוה ועושה: היא תשיחך. תליץ בערך את וכתוב: פחיתים. גמות נודמנה לו אבוקה של אור. כך זכה לקדם מצוה נצל ממקצת פורעניות: ועדיין מתירא מחיה רעה ומן הפחיתים. שדרכן לילך בלילה מן יפגע בו. דכתיב תשת חשך ויהי לילה בו תרמוש כל חיתו יער (ספסל קד) הגיע עמוד השחר. ואף כאן זכה לתורה נצל מן החטא ומן היסורין: ועדיין אינו יודע בו. שגאמר יצור לבטל וישיב עליו יצהיר ופרורענות: הגיע לפרשת דרכים, ושם הכיר את דרכו, ואף כאן הגיע ליום המיתה ולא פרש מן התורה עד יום מותו נצל מכלן, והכי מפרש לה לקמיה: עבירה מכבה. שבר מצוה: ואין עבירה מכבה. שבר מי שעסק בתורה קדם לכן, אלמא מצוה לא מגנא כלי האוי לכוות את האהבה. זו תורה דכתיב (יר כ) הביאני אל בית ה' ודגלו עלי אהבה. יין סוד: אמר רב יוסף. לעולם מגינה על היסורין הרבה, ומאי אינה מגינה דקאמר תיק ובליון מן החטא שלא יתקפנו יצהיר קאמר. מצוה בעידנא דעסיק בה, והיינו לפי שעה דאמר מגנא מן היסורין ומצלא מיצהיר שלא יבשילנו לחטא: בעידנא דלא עסיק בה, משגגמר המצוה ואינו עוסק בה אגוני מגנא מן הפרורענות, אצולי לא מצלא. ותקתני בברייתא עברה מכבה מצוה, לאו מלהגין מן היסורין קאמר. אלא מליטול שבר לעתיד: אמאי לא תגן עליהן. מיצר הרע שהחטיאם ועשאם רשעים גמורים, כלומר אמאי לא תצילה מן העבירות: לעולם זכות דתורה. ולא שעוסקת בתורה, אלא שטורחת בבנה ובבעלה שיעסקו: דמקראין ומתניין.

שטורחות על בנין להביאן לבית הספר לקרא מקרא ולשנות משנה ונמנן לנביריהו. וממתינות לבעליהן שיצאין לעיר אחרת ללמוד תורה: מאי פרשת דרכים. מהו מידמה להגיע לפרשת דרכים, דהא אבוקה היינו מצוה, עמוד השחר היינו תורה, אלא פרשת דרכים מאי היא: יום המיתה. והוא תלמיד חכם ביום מותו, וידע שלא פירש לפרק מעליו על תורה ויראת חטא. וזה ליראת חטא אחר שזכה לתורה נצל מכלן, שהתורה מלמדו דבר מצוה ודבר אסור וממה שהוא צריך לפרוש, ויראת חטא מונעו מלרדוף אחרי יצור: דסלקא ליה שמעתתא אליבא דהלכתא. וה"ק עלה עמוד השחר נצל מן החיה בר, וזה לתורה נצל מיצהיר ומן החטא, ועדיין אינו יודע באיזה דרך מהלך, אם יזכה שישעיהו מן השמים להתקבל דבריו בין חבריו להורות בהלכה וכמשפט. הגיע לפרשת דרכים, כלומר זכה לך נצל מכלן: לאמר אלהים עובד, וזהו אומרם עלי, אלהים עובד, שגא על אשת איש ואין אנו נענשין עליה. דרפו ותפסדו כי אין מציל, אין לו זכות שיעצלו, שהעברה בבקת וזכיתו: לא יראה בך עברה, ואם יראה ושב מאחרי: ששמעון אחי עזריה. תנא הוא במשנה קמיתא דבבזים, ולמד תורה על ידי אחי שהיה עוסק בפרקמטיא כדי שיהלוק בזכות למדו של שמעון, לך הוא נקרא על שם עזריה אחי, וכן ר' יוחנן למד ע"י הנשיא שהיה מפרנסו: הלל עסק בתורה. מתוך עני בר דמקפיש

במס' יומא דף ס"א:

רוּצָה אִשָּׁה בָּקָב וּתְיַפְלוֹת. פֶּרֶ"ח רוצה
 אִשָּׁה שְׂהִיָּא בעלה חמר וּהָא
 מִצְוִי אִצְלָה בְּכַל שַׁבַּת לֹתֵת לָהּ עֹנֶהָ וּלֹא
 בִּיא אֶל אֶלָּא בָּק חָטִים בִּלְבַד וּלֹא יִהְיֶה גָּמֹל
 שְׁהוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ רִחוּקָה וְנֹתֵן לָהּ עֹנֶהָ
 אֲלֵא אַחַת לַשְּׁלֹשִׁים יוֹם וְאֶעֱ"פ שִׁמְבִּיא לָהּ
 לִשְׁכַּר ט' קִבְּץ חֲבִיבָה עֲלֶיהָ הָעֹנֶה בְּכַל
 שַׁבַּת וְכָב אַחַד מִט' קִבְּץ וּפְרִישׁוֹת ל' יוֹם
 וּרְבִי פִירֵשׁ שֶׁכֶּס רַב הָיָא הַמְשִׁרָה אִשְׁתּוּ ע"י
 שְׁלִישׁ אִתְּפַחֹת לַהּ מִקְבִּיִּים חִטִּין מִן שַׁבַּת
 לִשְׁבַּת כְּדֻמּוּכ בַּגְרָמָא בִּפְרָק אַע"פ (מִסְכּוֹת ק' דף
 ס"ה) וְעֹנֶהָ נִמְצָא מִצִּיל וְאִילוּי הַמּוֹרֵד
 אִשְׁתּוּ (ס"ה ס"ט) מוֹסִיפִין עַל כְּתוּבָתָהּ ג' דִּינָרִים
 בְּשַׁבַּת וְשַׁעֲר בִּינוּיָּה הוּא ד' סֵאן בִּסְעָל
 וְסַעֲר ד' דִּינָרִים נִמְצָאת סֵאָה בְּדִינָר וְג' סֵאן
 בְּג' דִּינָרִים שְׁחָן י"ח קִבְּץ הָרִי שְׁחִכְמִים
 עֲמֹדוּ עַל סוּף דַּעֲתָה שְׂהִיָּא רֹצָה בְּתִפְלוֹת
 וְעַמּוּ שֶׁנִּי קִבְּץ מִי"ח קִבְּצִים שִׁפְרֹשׁ מִמֶּנָּה
 דִּקְבִּיִּים אַחַד מִט' בִּי"ח קִבְּץ:

הי"ב דמי חסיד שטוה. ירושלמי ראה
 תינוק מבבעב בנהר אמר
 לכשאחלוץ תפילין אצילנו עד כשהוא
 חולץ תפילין הרציא זה את נפשו: **ז** הנותן
 דינר לעני להשלים לו מתנים זו. הא דרבי
 אבהו והא דרבי יוחנן ומבריה מוזנות **מ**
 האלמנה קרי ירושלמי מבות פרושים ותו
 גרס התם חד תלמיד מדר' בון הוו לו

מאתים וזו חסר דינר והוה רבי יליף למזכי עמיה חד לתלת שנים מעשר מסכניו
 א"ל רבי אית לי שיעורא אמר זה מכת פרושים נגוע ביה רמז לתלמידיו ואעלוניו
 פאה (מ"ט) מי יש לו חמשים וזה הוה נושא ונותן בהן ה"ז לא יטול ובגמרא וירשו
 בנכסים מועטין. ונראה דוקא בעינן זיוון הבנות אמרינן מה שמכרו מכרו אבל לענף
 למכור כדאמרין בפ' הנושא (פסוקים קכ). חמשה שמכרו מדור אלמנה לא עשו אלא
 משתעבדי לה חמשים או נמי בית זה עצמו דרה בו בחיי הבעל אבל למוזנות בכל יו
 מה שמכרו מכרו דמטלטלי לא משתעבדי למוזנות ואמר' בפ' מציתא האשה
 דמילתא נקט דלא מוזבין אינש נכסים משום הפסד מוזנות היכא דאיכא נכסים מו
 קט) אמר רבי יצחק בן אילעאי שמהיה דחזקיה כל מקום שאמר ר"ג רואה אני את
 קלט) אמר אדמוק וכי בשביל שאני זכר הפסדתי ואמר ר"ג רואה אני את דברי אמור
 זה המשיא עצה למכור בנכסים כרשב"ג רשב"ם פי' ביש נחלתא (ב"ב דף קל). משום
 הנובר עצמו דהיינו ראשון לא מיקרי רשע אלא על גב דלכתחילה אסור לעשות
 לפירושו בסוף פרק מי שזהה נשוי (פסוקים קכז). דאמר אביי נכסי לך ואחריו לפלה
 והאמר אביי איזהו רשע ערום זה המשיא כו' מי קאמר תינשא ניסת קאמר אלמא
 אסור לעשות לכתחילה אע"ג דלא נקרא רשע כדקתני התם אף לו לראשון אלא
 דאביי ס"ל כרשב"ג והכי אמר אביי נמי בדוריא בפרק מי שזהה נשוי (נ"ג ע"ב) בעל ל
 דסביר קנין פירות כקנין הגוף דמי ובסוף פרק השולח (גיטין דף קמח) אמר אביי נקטינן
 דס"ל דלא כקנין הגוף דמי רש לחרש דוקא גבי אחרים ס"ל דאמר כקנין הגוף דמי
 דאחריו משמע ענין ופירות נתן לראשון דלא בדוריא פי' אחריו ירש פלוני ואין
 החולץ (יבמות דף ע"ב) הכא אחריו שאני וכן עיקר דלא תקשי להלכתא אהלכתא דפס
 פליג ר"ל ומדאריי נמי איכא למשמע דהכי קיימא לן כדאמר אביי איזהו רשע וכי
 לבנו קטן כרשב"ג עד אפילו רשב"ג לא קאמר מהתם שמענין אהלכתא כרשב"ג הלכ
 שאני ולא תקשה להלכתא אהלכתא תימה לר' אמאי לא אשביי נמי ההיא דאלי

לְמִדָּה תִּפְלֹת ס"ה. וְכִי תוֹרָה תִּפְלֹת קָרָא לָהּ: כְּאֵלֹו. שְׁמוּכָה הִיא מִבִּינָה
עֲרֻמוּמִית וְעוֹשָׁה בְּדַרְיָה בְּהֻצָּעָה: חֲכָמָה. תּוֹרָה: שְׁמַעְמִיד עֲצֻמוֹ עָרוֹם עָלֶיהָ.
שְׁפִירָשׁ מִכָּל עֲסָקִים וְנִעְשָׂה עֲלֶיהָ עֵנִי וְחֹסֵד כָּל וְלֹא שְׂמֹשִׁים עֲצֻמוֹ עָרוֹם עָלֶיהָ
נִסְרִי' שְׁמַעְרִים שִׁתְקִים תּוֹרָתוֹ לִקְבוֹץ עַד יֵלְלִמוֹד מִכָּל אָדָם: מֵאֵין תִּמְצֵא.
מִן הַעֲשׂוֹ בְּאֵין: רוּזָה אִשָּׁה בִּקְבֹ
וְתִפְלֹת חֲפָצָה לִזְנוֹן בְּחֻלּוֹת מוֹעֲטִין וְרֵאָה
תִּפְלֹתָהּ מִצָּדִי לָהּ בְּתַשְׁמִישׁ, מִט' קִבִּין
וּפְרִישוֹת לִפְרוֹשׁ מִן הַתִּפְלֹת, לִפְקֵךְ אֵין
טוֹב שֶׁתִּלְמֹוד תּוֹרָה: שְׁמַעְמִים דְּבָרָיו
לְדִין. שְׁמַעְקוּהוּ בְּלֵב הַדִּין שְׁעָרִי וְכִזְתִּיו
לְדַבְּרִי שֶׁל זֶה קָשִׁין לִסְלָקוֹ, וְהָרִי עֲרֻמוֹתוֹ,
וְרִשְׁעוֹ הוּא שְׁעוֹר לִבִּי לֵאשׁוֹר שְׂמֵךְ שָׂא
(שְׂמֵךְ כֹּה) לְהַשְׁלִים מֵאֵתִים זֶה. וּמַעֲתָה וְזוֹ.
יִשׁוֹ לִקֵּט, וְיֵשׁ לִי קְרוֹבִים שִׁשְׁלֹום: בְּנִכְסִים
מוֹעֲטִין. דְּתָנִן (וְכִי דָף קֵלֶט) מִי שְׂמֵת וְהִנֵּחַ
בְּנִים וּבָנוֹת, בְּזִמָּן שֶׁנִּכְסִים מִרְבִּין הַבְּנִים
יִרְשׁוּ וְהַבָּנוֹת יִזְנוּ, נִכְסִים מוֹעֲטִין הַבָּנוֹת
וְזִמָּן הַבְּנִים יִשְׁאָלוּ עַל הַפְּתוּחִים: שְׁקִרְמוֹ
וְיִכְרֹו. קֹדֶם שֶׁבָּאוּ הַבָּנוֹת לִבֵּי הַתַּעֲמֹדִים
בִּיד לְנִכְסִים בְּחֻזָּקָה בְּנוֹת: הַמִּכְרִיעַ אַחֲרֵים
כְּאוֹרְחֹתֵינוּ. רָאוּ וַעֲשׂוּ כְמוֹנֵי וְלָכֵן בְּדִרְכִּי.
לֹא תִבְחֹון זֶה אֵלָל לְהִרְאוֹת עֲצֻמוֹ חֲסִיד
בְּעֵיני הַבְּרִיּוֹת, וְאֵין תּוֹכוֹ כְּבֹד, אֵלָל שֶׁלֹא
יִדְקֹדוּ אַחֲרָיו לְבָדוֹק בְּתַעֲבֹתָיו:
שְׁקָרָה

אָבֶהוּ אָמַר ר' יוֹחָנָן: הָאֵלֹהִים לֹא בָעַל דִּין חִבְרוּ, ר' אֲבָהוּ אָמַר: זֶה הַנּוֹתֵן דִּינָה לְעַנֵּי הַשְּׁלֹמִים לֹא אֵתִים זֶוּ לֹא יוֹמֵל לִקְטוֹ שִׁכְחָה וּפָאָה וּמַעֲשֵׂר עָנִי. הָיָה לֹא כְּמֵתִים פְּאָחַת הָרִי זֶה יוֹמֵל. ר' אָסִי אָמַר ר' יוֹחָנָן: זֶה הַמְּשִׁיא עֶצֶה לְמִכּוּר אָמַר ר' יוֹחָנָן: וְתוֹמִים שֶׁקְדָּמוּ וּמְכָרוּ בְּנֻכְסִים מוֹעֲמִין מִה שֶׁמְכָרוּ, עֶצֶה לְמִכּוּר בְּנֻכְסִים בְּרָבָן שֶׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. דְּחִנְיָא "בְּכִסִּי לָהּ, וּמִכּוּר וְאֵכֶל, הַשְּׂנִי מוֹצִיא מִיַּד הַלְקוּחוֹת, דְּבָרֵי רַבִּי. רַבָּן שֶׁמְעוֹן בֶּן מִה שֶׁשִּׁיר רֵאשׁוֹן. רַב יוֹסֵף בַּר חֲמָא אָמַר רַב שֶׁשֶׁת: זֶה הַמְכָרֵעַ מִרַב הוֹנָא: זֶה הַמִּיקֵּל לְעַצְמוֹ וּמִחֲמֹרִי לְאַחֲרִים. עוֹלָא אָמַר: זֶה

שְׁקֵרָא

ע' בעדקין ביהוה תלמידיו עין בישא ומלוון ליה אתא בעי מזכי עמיה הדין דהוה יליף
 קפלין וחסרונה: חד קרט וזכה עמיה הדין דהוה יליף שנינו: בפרק בתרא דמכור
 ו' דא אמר חמשק ערברין טבין מן מאתן דלא ערברין: **יתומים** שקדמו ומכרו
 וזון האשה כיון דמשועבד לה בעל למוזנות בחייו הנכסים בחזקתם שאינם יכולין
 וז"ש מדר' אסי א"ר יוחנן יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מעטים וכו' ה"ל לא
 ירידה למוזנות ולא דמי מוזנות אשה למדור והוה הדין אם מכרו בנכסים מרובין
 ז' בין מכרו בין משכנו אין מוציאין למוזנות והאי דנקט בנכסים מעוטין אורחא
 שם רב פ' בתוספותיו דר' יוחנן פליג אההיא דמסקינן (פרק ב') דיניי גזירות (ס"ד
 דא) ארומן הלכב כמותו וגבי נכסים מעוטין תניא ה"ל (ס"ד דא) דיניי שמת (ז"כ
 אמר לא ידענא מאי דחקיה לרבי כן אליבא דארמון טפי מאליבא דרבנן: **אבי** אמר
 רס לעובר על דברי הנותן וערום דאדנו מעשיה והרי הוא חוטא ולא לו ומיהו
 י' דלא חמיר איסוריה שהרי השליטו הנותן בגוף ופירות לעשות כרצונו וקשיא
 גמגמה וניסת בעל לוקח וזו ואין לאחריך במקום בעל כלום וזי אמר אביי הכי
 דמי מוכר עצמו למשא ומיהו י' שפרש כיון דמשאי נקרא רשע מכלל דלמוכר
 י' ילת פירות בלבד דמי קשיא מדקאמר אביי הוה המשיא עצה וכו' כרשב"ג מכלל
 וזי ואין לאחריך במקום לוקח וכו' כלום ורשנא חולץ (ז"כ דא) דא) מפרש שטמא משום
 בנכסי אשתו צריך הרשאה א"ע' דפירות ידידיה הוה הגוף צריך הרשאה דמשמע
 אפ' ר"ל דאמר לאו כקנין הגוף דמי מתרצינן אליביה אחריך שאני ופ' רשב"ם
 פסק שם כרשב"ג וז"ל בעלמא סבירא לן דלאו כקנין הגוף דמי כדפסקי' בפרק
 כ"ב' ל' פרק החולץ ובהא דאחריך קיימא לן כרשב"ג דפסקי' הלכתא לקמיה ולא
 לקמן נמי ה"ל אחתא דהוה לה דיקלא בארעא דרב ביבי כו' אול איהו אקניה
 עינן לפרושי דרשב"ג ס"ל כ"ר' דלאו כקנין הגוף דמי והבא היינו טעמא דאחריך
 דהנפרש (מסכתין ע"ג) אמר רב כהנא משום ר"ע איזו עני ורשע ערום זה המשנה
 ורשע לא קא חשיב:

ביאורים למסכת סוטה דף כא עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

לאשורו. ולכן נקרא רשע, שעובר על 'לא תשא שמע שוא', ערום, 39
שעושה זאת בערמה שהדין לא יודע שהוא בא לדון איתו. 40
רבי אבהו אומר, זה הנותן דינך לעני להשלים לו מאתים זוז - בכדי 41
שלא יוכל ליטול מתנות עניים. דתנן, מי שיש לו מאתים זוז אינו מוגדר 42
כעני, ועל כן, לא יטול לקט שכחה ופאה ומעשר עני. היה לו מאתים 43
חסר דינך, כיון שכעת הוא עני, אפילו אלף נותנין לו פאה, אם כולם 44
נחוצים לו. חרי זה יטול, והרי הוא רשע ערום שנראה שרוצה לתת 45
צדקה, ובאמת על ידי כך הוא מונע ממנו טובה, וזה בערמה שהעני לא 46
מרגיש בכך. 47
רבי אסי אומר בשם רבי יוחנן, רשע ערום זה המשיא עצה למבור 48
בנכסים מועטין - אדם שמת והניח בנים ובנות, הדין הוא שהבנים 49
יורשים את הנכסים והם זנין את אחיותיהם עד שיתבגרו או עד שיתארסו. 50
במה דברים אמורים בשהניח נכסים שאפשר שיונו מהם הבנים והבנות 51
כאחד עד שיתבגרו הבנות, ואלו הן הנקראין נכסים מרובין. אבל אם אין 52
נכסים אלא כדי מזון הבנות בלבד, הבנות ניונות מהן עד שיתבגרו או 53
עד שיתארסו, והבנים ישאלו על הפתחים, ואלו הן נכסים מועטים. אדם 54
המשיא עצה לבנים שירשו נכסים מועטים, למכור אותם בכדי שלא 55
יפסידו הנכסים במזונות הבנות, נקרא רשע, שהוא מעביר על דעת 56
חכמים. ומנין שמחכירה מועילה, דאמר רבי אסי אומר רבי יוחנן, 57
יתומים שנקדמו ומכרו בנכסים מועטין - קודם שבאו הבנות לבית דין, 58
והעמידו הנכסים בחזקתן, מה שמכרו מכרו. 59
אבי אמר, רשע ערום, זה המשיא עצה למבור בנכסים ברגל שמעון 60
בן נמליאל. דתנא, אדם שאמר לחברו נכסי קנויים לך ואחריו 61
לפלוגי. - ואחרי שתמות הנכסים יעברו לפלוגי, אם ירד הראשון ומכר 62
את הנכסים לאחר השני - המקבל השני, מוציא את הנכסים מיד 63
הלקוחות לאחר שימות הראשון דברי רבי. רגל שמעון בן נמליאל 64
אמר, אין לשני אלא מה ששייר ראשון. וכיון שמכר הנכסים לאחר, 65
אין לשני כלום בנכסים, ואינו יכול להוציא מהלקוחות. ואדם המשיא 66
עצה לזה הראשון שקיבל הנכסים, למכרם לאחר בכדי שיוותרו בידו 67
מעות הנכס ולא יעבור הנכס לאחר מותו לאחריק, נקרא רשע כיון 68
שעובר בזה על דעת הנותן. 69
רב יוסף בר קמא אומר בשם רב ששת, רשע ערום, זה המכריע אחרים 70
באורחותיו - מגלה מעשיו הטובים לאחרים ומציע להם ללכת 71
באורחותיו. שאינו מתכוון אלא להראות עצמו כחסיד בעיני הבריות 72
בכדי לחפות על תועבותיו. 73
רבי זריקא אומר בשם רב הונא, זה המיקל לעצמו ומחמיר לאחרים. 74
עולא אומר, זה 75

שנינו במשנה, אומר בן עזאי חייב אדם ללמד את וכו' רבי אליעזר 1
אומר כל המלמד את בתו תורה מלמדה תיפלות. שואלת הגמרא, 2
תיפלות סלקא דעתך - וכי יעלה על דעתך שהתורה נקראת תיפלות 3
(דברי הבאי). מתרצת הגמרא, אל תשנה בדברי רבי אליעזר המלמד את 4
ביתו תורה מלמדה תיפלות. אלא אומר, כאלו למדה תיפלות - היינו, 5
שהמלמד תורה לאישה כמי שמלמדה תיפלות, שעל ידי לימוד התורה 6
היא לומדת להיות ערמומית ולעשות דבריה בהצנע. 7
אמר רבי אבהו מאי טעמא דרבי אליעזר - שהמלמד תורה לאישה 8
כאלו מלמדה תיפלות. דתניב "אני חכמה שכנתי ערמה", חכמה היא 9
התורה, ומבואר בפסוק, 'אני חכמה' - כיון שנגנסה חכמה באדם, 10
'שכנתי ערמה' - נגנסה עמו ערמומית. והואיל ומתוך לימוד התורה 11
נכנסת בה פיקחות, לומדת לעשות דברי זנות בהצנע 12
שואלת הגמרא, ורבנן - בן עזאי שסובר שעל האדם ללמד את ביתו 13
תורה, האי - הפסוק 'אני חכמה' מאי עברי ליה - מה דורשים ממנו. 14
משיבה הגמרא, מיכני ליה לברדי יוסי דרבי חנינא. דאמר רבי יוסי 15
דרבי חנינא, אין דברי תורה מתקנימין אלא בפי ששמידי עצמו 16
ערום עליהן - היינו, שפושט מעל עצמו עול דרך ארץ ופורש מכל 17
העסקים ונעשה עני וחסר כל בשביל ללמוד תורה, שנאמר "אני חכמה 18
שכנתי ערמה". 19
אמר רבי יוחנן אין דברי תורה מתקנימין אלא בפי ששמיים עצמו 20
בפי שאינו - עניו בכל ענייניו, הן בחכמה, הן בעושר והן בגבורה 21
שנאמר "והחכמה מאין תמצא" - החכמה תמצא תמי שמיים עצמו 22
כ'אין' - כלום. 23
שנינו במשנה, רבי יהושע אומר רוצה אשה בקב ותיפלות מתשעה קבין 24
ופרישות וכו'. שואלת הגמרא, מאי קאמר - מה פירוש דבריו של רבי 25
יהושע. משיבה הגמרא, הכי קאמר, רוצה אשה בקב ותיפלות עמו - 26
מעדיפה אשה לזון במזונות מועטים (קב) ושיהיה בעלה מצוי לה, 27
מתשעת קבין ופרישות - מליון במזונות מרובים ובשפע גשמי, ולא 28
יהא בעלה מצוי לה. וכיון שעיקר ענייניה וליבה של האישה בדברים 29
הללו, לא טוב שתלמד תורה. 30
הוא היה אומר חסיד שומה ורשע ערום כו' שואלת הגמרא, היכי דמי 31
חסיד שומה. משיבה הגמרא, כגון דקא טבעה איתתא בנהרא שרואה 32
שטובעת אישה בנהר, ואמר לאו אורחא לאיסתבולי בה ואצולה 33
- אין זה מן הראוי להביט באישה ולהציל אותה. 34
שואלת הגמרא, היכי דמי רשע ערום. משיבה הגמרא, אומר רבי יוחנן, 35
זה המטעים דבריו לדיון - משמיע לדיון את הסיבות שיש לצדד לזכותו 36
קודם שיבא בעל דין חברו, וכיון שקבע את צדדי וזכויותו בליבו של 37
הדיין, קשה לסלקן, ואין לדיון את שיקול הדעת הרצוי לבחון את המקרה 38

המשך ביאור למס' סוטה ליום אחד ועשרים לעומר עמ' א

דבי איתא רב דימי אומר, הלל ושבנא אחי הוו - אחים היו, הלל עסק 9
בתורה מתוך עוני, שבנא עבד עסקא - התעסק לפרנסתו. לכוף לאחר 10
שהלל כבר למד, אמר ליה שבנא להלל, תא נעריב - בא נשתתף, אני 11
אפרנס אותך וליפלוג - ואחלוק עמך בשכר לימודך. יצתה בת קול 12
ואמרה "אם יתן איש את כל הון ביתו... בזה יבחו לו וגו'" - כל הון 13
שבעולם לא יספיק כדי לקנות את התורה שהרי הלל לא למד בזכותו, 14
אלא רוצה רק לחלוק בשכר. 15

פסוק דרשו ללמוד ממנו שלפי שעבר עבירה אין ה' עימו, "ולא יראה בך 1
ערות דבר ושב מאחריו וגו'" - אם יראה ה' עבירה בדבר שבערה, ישיב 2
ה' את עצמו מאותו אדם. והן אינן יודעין שעבירה מכבה מצוה, ואין 3
עבירה מכבה תורה. ולפי שעסק דוד בתורה, עמדה לו זכות התורה 4
להצילו מידיהם. 5
שואלת הגמרא מאי "בוז יבזו לו". אומר עולא, לא בשמעון אחי 6
עזריה - תנא היה ולמד תורה מתוך הרווחה. ולא דברי יוחנן דבי 7
נשיאה - שלמד תורה על ידי הנשיא שהיה מפרנסו. אלא כהלל ושבנא, 8

שמואל ב כב מד-נא כג א-ג

כב. מד ותפלטני מריבי עמי תשמרני לראש גוים עם לא ידעתי יעבדני: מה בני נכר יתכחשו לי לשמוע און ישמעו לי: מו בני נכר יכלו ויחגרו ממסגרותם: מו חריהוה וברוך צורי ויירם אלהי צור ישעי: מה האל הנתן נקמת לי ומריר עמים תחתני: מט ומוציאי מאיבי ומקמי תרומני מאיש חמסם תצילני: נעליכן אודך יהוה בגוים ולשמך אומר: נא מגדיל (מגדול קרי) ישועות מלכו ועשה חסד למשיחו לדוד ולזרעו עד-עולם: **כג** א ואלה דברי דוד האחרנים נאם דוד בן ישי ונאם הגבר הקם על משיח אלהי יעקב ונעים זמרות ישראל: ב רוח יהוה דבר-בי ומלתו על-לשוני: ג אמר אלהי ישראל לי דבר צור ישראל מושל באדם צדיק מושל יראת אלהים:

רש"י

(מד) מריבי. מדואג, מאחיתופל, ושאול, והזיפים: **תשמרני לראש גוים.** צפנתני לכך. ומדרש אגדה; אמר דוד: רבוננו של עולם, הצילני מדינו של ישראל, שאם אטחו או ארדה את ישראל בעבודתו, אני נענש, אלא לראש הפלישתים תשימני, והם יעבדוני, ועליהם לא אענש: **(מה)** יתכחשו לי. מחמת יראה, יאמרו לי כזבים: לשמוע און ישמעו לי. אפילו שלא בפני, יגורו מפני, למשמע אזניהם לסור אל משמעת: **(מו)** בני נכר יכולו. ילאו, לשון (ירמיהו ח יג): והעלה נבל פלישטירונ"ט בלע"ז: ויחגרו. לשון פסחים: ממסגרותם. מקושי יסורי מסגר שאני מייסרן בהם: **(מז)** חי ה'. העושה לי אלה: **(א)** ואלה דברי דוד. נבואת דוד אחרונים, ומי הם הראשונים, דברי השירה האמורים למעלה, אבל ככל שירות ותשבחות שאמר,

מצודת דוד

(מד) מריבי עמי. מאנשי מלחמתי אשר בבני עמי, הלוחמים עמדי: **תשמרני.** שמרתי מיד כולם, עד הביאתני להיות ראש: **עם לא ידעתי.** רצה לומר: העם אשר המה מארץ מרחק: **(מה)** יתכחשו לי. כדרך הירא, המתנצל בפני מי אשר ירא ממנו אף בדברי כזב, בעבור הפחד: לשמוע און. בעבור כי ישמעו רב כחי ואומץ ידי, לזה יהיו נשמעים אלי לכל אשר אצום: **(מו)** יכולו. רצה לומר: יהיו מיוסרים ואבודים: ויחגרו. יהיו חגרים ממה שיהיו סגורים בידי בכבלי ברזל: **(מז)** חי ה'. רצה לומר: הלא ה' חי לעולם, וכזאת יעשה כל

מצודת ציון
(מד) ותפלטני. ענין הצלה: **(מה)** יתכחשו. מלשון כחש ושקר: **(מו)** יכולו. ענין כמישה, כמו (ירמיהו ח יא): והעלה נבל: ויחגרו. מלשון חגר ופסח: **(מז)** צורי. חזקי: **(מח)** ומרירי. מלשון ירידה: **(מט)** ומקמי. האויבים הקמים עלי: **(נא)** מגדול. מלשון גדול: **(א)** נאם. מענין אמירה ודבור: **הגבר.** האיש: **על.** למעלה, וכן (איוב לו ג): מקנה אף על עולה: **ונעים.** ענין עריבות ומתיקות: **(ב)** ומלתו. ענין דבור, כמו (תהלים קלט ד): כי אין מלה בלשוני:

הימים: וברוך צורי. וכן יהיה ה' צורי, ברוך לעולם: **וירום.** כי כשעושה נקמות בגוים, הוא מרומם ומנושא: **(מח)** הנותן נקמות לי. רצה לומר: הנוקם נקמתי: **(מט)** ומקמי. יותר מן קמי תרומם אותי: **(ג)** על כן. בעבור החסדים האלה: בגוים. לפרסם חסדך: **(נא)** מגדול. רצה לומר: וכן אודך, כי אספר לומר: דעו אשר ה' מגדול וגו', רצה לומר: עושה ישועות גדולות למלכו, ולא בעבור תשלום גמול, כי אם בחסד: ולזרעו. כמו שעשה לדוד, כן יעשה לזרעו עד עולם. ואף שדוד עצמו אמר, אמר לדוד ולזרעו, ולא אמר לי ולזרעי, כי כן דרך המקרא, וכן (שמואל א יב יא): וישלח ה' וגו' ואת שמואל, ועם כי שמואל עצמו אמר, לא אמר ואותי: **(א)** ואלה דברי דוד האחרונים. רוצה לומר: מה שאמר אחר כל המעשים והשירים אשר שר לה', ומשם ואילך לא דבר עוד ברוח הקודש: **נאם דוד בן ישי.** רוצה לומר: וזה דברי נאם דוד וגו', רצה לומר: זה הדבר דברתי עוד הייתי דוד בן ישי, רוצה צאן בשפל המדרגה: **ונאם הגבר.** וזה בעצמו דברי עתה, אף כי אני הגבר אשר הוקם למעלה, להיות משיח אלהי יעקב, למלוך בישראל, ולהיות מנעים זמירות ישראל, רוצה לומר: לסדר זמירות נעימות לישראל לשורר בבית ה'. וכאומר: אחר כל הגדולה הזאת, לא נשתנית דעתי מאשר היתה מאז: **(ב)** רוח ה'. רצה לומר: הדבר אשר אדבר מאז ועד עתה, לא מחכמה באה לי, אך רוח ה' דבר בי ומלתו וגו', והוא כפל ענין במלות שונות, ובא לחזק הדבר: **(ג)** אמר אלהי ישראל. רצה לומר: וזהו דברי אשר אלהי ישראל אמר, וכאלו דבר לי ליחד אלי הדבור, רצה לומר: מיד ה' הופיע אלי להשכיל הדבר הזה: **מושל באדם צדיק.** כאשר יועמד צדיק למשול בבני אדם, אז תמשול יראת אלהים, כי כל ממשתלו להכריח העם על היראה, אם כן היא המושלת והמתגברת:

תהלים מט איב

מט. א לִמְנִצָּח | לְבִנְיָקָרְח מִזְמוֹר: ב שִׁמְעוּזֹאת פְּלִי־עַמִּים הָאֲזִינוּ פְּלִי־שְׂבִי חֶלֶד: ג גַּם־בָּנֵי אָדָם
 גַּם־פְּנִי־אִישׁ יָחַד עֲשִׂיר וְאַבְיוֹן: ד פִּי יִדְבֵּר חֲכָמוֹת וְהִנֹּת לִבִּי תְבוּנוֹת: ה אֲטָה לְמַשָּׁל אֲזִנִּי אֶפְתַּח כְּכֹזֶר
 חִידָתִי: ו לָמָּה אִירָא פִּימִי רַע עֹן עֲקָבִי יִסּוּבְנִי: ז הַבְּמָתִים עַל־חִילָם וּבְרַב עֲשָׂרָם יִתְהַלְלוּ: ח אֵח
 לֹא־פָדָה יַפְדֶּה אִישׁ לֹא־יִתֵּן לְאֱלֹהִים כְּפָרוֹ: ט וַיִּקֶּר פְּדִיוֹן נַפְשָׁם וַחֲדָל לְעוֹלָם: י וַיַּחֲעֹד לִנְצַח לֹא
 יִרְאֶה הַשְּׁחָת: יא כִּי יִרְאֶה | חֲכָמִים יָמוּתוּ יָחַד כָּסִיל וְכֶעֱר יִאֲבָדוּ וְעֹזְבוֹ לְאַחֲרִים חִילָם: יב קִרְבָּם
 בְּתִימוֹ | לְעוֹלָם מִשְׁפָּנָתָם לְדָר וְדָר קִרְאוּ בְשִׁמוֹתָם עַל־י אֲדָמוֹת:

רש"י

(ב) שמעו זאת כל העמים. לפי שמזמור זה מיוסד על בני אדם הבוטחי בעשרם אמר כל העמי שכולם צריכים ייסור: חלד. היא הארץ על שם שהיא נושנת וחלודה, רדויל"י בא"ז, ורבותינו פירשו על שם החולדה שהיא ביבשה ואינה בים, דתנו רבנן כל שיש ביבשה יש בים חוץ מן החולדה: (ג) גם בני אדם. בני אברהם שנקרא האדם הגדול בענקים (יהושע י"ד) בני ישמעאל ובני קטורה: גם בני איש. בני נח שנקרא איש צדיק (בראשית ו'): (ד) והגות לבי. מחשבות לבי, תבונות הם: (ה) אטה למשל אזני. לדברי תורה שנקראת משל הקדמוני (ש"א כד): אפתח. לכם חידתי זאת בכנור וזו היא החידה למה אני צריך לירא בימי רע ביום פקודת עול לפי שעון עקבי יסובני עונות שאני דש בעקב שאני מזלזל בהם שהם בעיני עברות קלות הם מרשיעות אותי בדין וכל שכן העשירים:

(ז) הבוטחים על חילם. ומה בצע בממונם הלא: (ח) אח. לא יוכל לפדות את אחיו בממונו לפי שאם באים לפדות איש את אחיו יתיקר פדיון נפשם מכל הון לפיכך על כרחו חדל הוא לעולם מלפדותו: (ט) ויקר. (שיחיה לנצח ולא יראה השחת) ומנחם חברו לשון מניעה כמו אוקיר אנוש מפז (ישעיה יג) והלכתי עמך בחמת קרי (ויקרא כו), כלומר וימנע פדיון נפשם: (יא) כי יראה חכמים ימותו. ואין ניצולין מן המות לפיכך ע"כ הוא חדל ליגע ולטרוח על פדיון אחיו: חילם. ממונם, בחכמים נאמר מיתה שאינם מתים בעה"ז אלא הגוף בלבד ובכסיל ובער נאמר אבידה: (יב) קרבם בתימו לעולם. מחשבותם לבנות להם בתים שיתקיימו לעולם: קראו בשמותם. את בתיים שהם בונים למען יהיה להם לזכרון ויקרא שם העיר כשם בנו חנוך (בראש"י) אנטיוכס בנה אנטוכיא סליקוס בנה סליקיא:

מצודת ציון

(ב) האזינו. הטו אוזן: חלד. אנשי הזמן: (ג) בני אדם. המון העם: בני איש. הגדולים שבהם כמו הלא איש אתה (ש"א כו): (ד) והגות. ומחשבות: (ו) עקבי. עקב הרגל: (ז) חילם. עשרם: יתהללו. ישתבחו: (ח) כפרו. פדיון נפשו: (ט) ויקר. דבר אשר תקשה מציאותו קרוי יקר וכן ודבר ה' היה יקר (ש"א א): (י) השחת. בור הקבר: (יא) ובער. שוטה: חילם. עשרם:

סגורה וסתומה ואמר אפתח סתימת החידה ואפרשה עם הכנור שאומר בה כי בהכרעת הנגון יובן הדברים: (ו) למה אירא. וזהו דברו למה אירא וגו' ר"ל על מה אירא כשיבוא הרע בעולם והלא על כי העונות אשר אני מזלזל בהם לדרושם בעקב רגליהם הם המסכבים אותי ובעבורם אני מתפחד פן ע"י אלכד ברעה: (ז) הבוטחים. ר"ל א"כ כ"ש האנשים התולין בטחונם ברוב עשרם ומתהללים בה כ"ש שיש להם להתפחד כי הלא דרכם להרבות זלזול בעונות ולדרושם בעקב הרגל: (ח) אח וגו'. כאומר הנה באמת סכלות גדול הוא לבטוח בעושר כי הלא אין איש יוכל לפדות בממון את אחיו מן המיתה ואף כופר נפש עצמו לא יוכל ליתן: (ט) ויקר. להפדות את הנפש הוא דבר יקר ולא סוף דבר שיקר הוא אלא אפי' שחדל הוא לעולם ואינו נמצא כלל: (י) ויחי. אף אם הרבה יחיה וכי יחיה עוד לנצח ולא יראה כלל את השחת ומהו א"כ בטחון העושר: (יא) כי יראה. עם כי יראה שכל בני העולם עומדים למיתה החכם יהיה או סכל ובמותם יעזבו עושרם לאחרים אשר לא עמלו בו: (יב) קרבם. עכ"ז יחשבו בקרב לבם אשר בתיים תתקיים לעולם: קראו. קוראים שמם על אדמתם לומר שהיא אדמת פלוני כאלו יחיו לנצח ותהיה בידם:

מצודת דוד

(ב) כל העמים. כי כולם צריכים לדעת המוסר הזה: (ג) יחד. ר"ל זה כזה: (ד) והגות. מחשבות לבי המה דברי תבונה ר"ל מלבד הדברים הנגלים שיש במה שאדבר הנה יש בהם עוד דברים נסתרים מה שאחשוב בלבי: (ה) אטה למשל אזני. דברי המשל הם כמו כצאן לשאול שתו ולא יראו אור ואמר גם אני אטה אזני להם כאומר לא לזולת לבד אזכיר ואזהיר כי גם את עצמי עמהם: אפתח בכנור חידתי. כי החידה היא

ד' ישראל יוצאין ידי חובתן בנדרים ובנדבות ובמעשר בהמה, והכהנים בפתאות ובאשמות ובכבוד ובחזקה ובשוק, אבל לא בעופות ולא במנחות.

ה' מי שיש לו אוכלים מרבים ונכסים מעטים – מביא שלמים מרבים ועולות מעטות; נכסים מרבים ואוכלין מעטין – מביא עולות מרבות ושלמים מעטין; זה וזה מעט – על זה נאמר: מעה כסף ושתי כסף; זה וזה מרבים – על זה נאמר (דברים טז, יז): "איש כמתנת ידו כפרת ה' אלהיו אשר נתן-לך".

ו' מי שלא חג ביום טוב הראשון של החג – חוגג את כל הרגל ויום טוב האחרון של החג. עבר הרגל ולא חג – אינו חייב באחריותו. על זה נאמר (קהלת א, טו): "מענות לא-יוכל לתקן, וחסרון לא-יוכל להמנות".

ז' רבי שמעון בן מנסיא אומר: איזהו מענות שאינו יכול לתקן? זה הפא על העררה והוליד ממנה ממזר; אם תאמר

פירוש ברטנורא

ד' יוצאין ידי חובתן. של שלמי שמחה: בנדרים ונדבות ומעשר בהמה. דכתיב (שם ט"ז) ושמחת בחגך, לרבות כל מיני שמחות, דקרא לא בעי אלא שמחה, ואמר מר אין שמחה אלא בבשר, והאי בשר הוא: אבל לא בעופות ולא במנחות. דכתיב ושמחת בחגך, אמרה תורה עשה שמחה ממי שחגיגה באה מהן, יצאו עופות ומנחות שאין חגיגה באה מהן:

ה' אוכלין מרובין. בני בית מרובין: מביא שלמים מרובין. שלמי חגיגה רבים לפי האוכלים שיש לו:

ו' מי שלא חג. שלא הביא שלמי חגיגתו ועולת ראיתו: ויום טוב האחרון. שמיני עצרת. ואע"ג דרגל בפני עצמו הוא, הוי תשלומין דראשון. וחג השבועות נמי אף על גב דלא הוי אלא יום אחד, יש לו תשלומין כל שבעה, מדאקשיניהו קרא להדרי, בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות, מה חג המצות יש לו תשלומין כל שבעה אף חג השבועות יש לו תשלומין כל שבעה:

ז' והוליד ממנה ממזר. שהביא פסולים בישראל והן לו לזכרון, לפיכך אין עונו נמחק בתשובה: יכול הוא שיחזיר. דמי גניבתו וגוילתו לבעלים ויהא מתוקן מן

משניות מבוארות – קהתי

מרובים, על זה נאמר – בתורה (דברים טז, יז): "איש כמתנת ידו כפרת ה' אלהיו אשר נתן-לך" – היינו שמביא גם שלמים מרובים וגם עולות מרובות.

באור משנה ו

כפי שהזכרנו (בפתיחה למסכתנו), מצווה להביא את עולת הראייה ושלמי החגיגה ביום טוב הראשון של הרגל. משנתנו באה ללמד, שיש לקרבנות אלו תשלומים כל שבעה, ואם לא הקריבם ביום טוב הראשון, יכול הוא להקריבם באחד משאר ימי הרגל, שנאמר (ויקרא כג, מא): "יחגגותם אותו חג לה' שבעת ימים", ושנו בברייתא (תהיגה ט, א): יכול יתא חוגג והולך כל שבעה (שביא חגיגה בכל יום מימי החג) תלמוד לומר: וחגגותם אותו – אותו אתה חוגג ואי אתה חוגג כל שבעה. אם כן למה נאמר שבעה (שבעת ימים)? לתשלומין.

מי שלא חג – שלא הביא עולת ראייה ושלמי חגיגה, ביום טוב הראשון של החג – כפי עיקר מצוותם, חוגג את כל הרגל – מביא את קרבנותיו באחד משאר ימות הרגל, ויום טוב האחרון של החג – מי שלא הביא את קרבנות החג במשך כל ימי חג הסוכות מביא אפילו ביום טוב האחרון, כשמיני עצרת, אף על פי שהוא נחשב כרגל בפני עצמו. עבר הרגל ולא חג – עברו כל ימי הרגל ולא הביא את קרבנות החג, אינו חייב באחריותו – כלומר בטלה המצווה ושוב אין עליו כל חובה וכל אחריות להביא את הקרבנות. על זה נאמר: "מענות לא-יוכל לתקן, וחסרון לא-יוכל להמנות" – מצווה זו, כיון שלא עשאה בזמנה, בטלה, ואין לה כל תקנה. ברם, חג השבועות, אף על פי שאינו אלא יום אחד, גם הוא יש לו תשלומים כל שבעה, כלומר שאם לא הביא אדם את עולת הראייה ושלמי החגיגה ביום טוב, יכול הוא להביאם במשך כל ששת הימים שלאחר חג השבועות, שנאמר (דברים טז, טז): "שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני ה'... בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות – מקיש חג השבועות לחג המצות, מה חג המצות יש לו תשלומין כל שבעה, אף חג השבועות יש לו תשלומין כל שבעה (עין גמרא ז, א).

באור משנה ז

אגב המשנה הקודמת, שדרשו בה את הפסוק "מענות לא יוכל לתקן" על מצווה שלא נעשתה בזמנה, מביאה משנתנו דרשות נוספות על אותו פסוק.

רבי שמעון בן מנסיא אומר: איזהו מענות שאינו יכול לתקן – לדעת רבי שמעון בן מנסיא, כוונת הכתוב לאדם שחטא חטא חמור ואין לו תקנה, ואיזהו? זה הפא על העררה – על אשה האסורה

באור משנה ד

כפי שהסברנו במשניות הקודמות, מצווה להביא ברגל שלמי שמחה, לקיים מה שנאמר (דברים טז, יא; יד): "ושמחת לפני ה' אלהיו", "ושמחת בחגך". משנתנו באה ללמד, שאין צריכים לזבוח שלמי שמחה מיוחדים בזמן שיש להם בשר לשובע מקרבנות אחרים שהביאו.

ישראל – שאינם כהנים, יוצאין ידי חובתן – של שלמי שמחה, בנדרים ובנדבות – בקרבנות שלמים שנדרו ונדרו כל השנה (בענין נדר ונדבה עיין מגילה א, ו). והיו מביאים אותם ברגל, ובמעשר בהמה – שהיו מביאים ברגל לירושלים (עין ויקרא כז, לב); מהקרבנות הללו, שלמי נדרים ונדבות וכן מעשר בהמה, אוכלים הבעלים את הבשר ויוצאים ידי חובת שלמי שמחה. והכהנים – יוצאים ידי חובת שלמי שמחה, בפתאות ובאשמות – שהיו עולי הרגל מביאים, ובשרם נאכל לכהנים (במדבר יח, ט), ובכבוד – של בהמה טהורה, שבשרו לכהנים (שם טז, יח). ובחזקה ובשוק – שמקבלים הכהנים מן השלמים, אבל לא בעופות – אין הכהנים יוצאים ידי חובתם בבשר העוף (עין ויקרא ה, טז-ט), ולא במנחות – ולא בנותרות מן המנחות, שאין שמחת חג אלא בבשר בהמה.

באור משנה ה

כבר בארנו (בהקדמה למשנה ב) שעולות ראייה ושלמי חגיגה שהם קרבנות חובה ביום טוב, אין להם שיעור מן התורה, אלא שחכמים נתנו בהם שיעור למטה. משנתנו באה לפרט ארבעה סוגי אנשים לגבי קרבנות אלו: א. מי שאינו עשיר ובני ביתו מרובים; ב. עשיר ובני ביתו מועטים; ג. איננו עשיר ובני ביתו מועטים; ד. עשיר ובני ביתו מרובים. מי שיש לו אוכלים מרבים – שבני ביתו מרובים, והוא זקוק להרבה בשר, ונכסים מעטים – שאינו עשיר, מביא שלמים מרבים – מרבה הוא בשלמי חגיגה לפי צרכי בני ביתו. ואם אין לו מן החולין, יכול הוא להביאם גם ממעות מעשר שני שלו (גמרא), כמו ששינוי במשנה ג לדברי בית הלל, ועולות מעטות – בעולות ראייה יכול הוא למעט. מי שיש לו נכסים מרבים ואוכלין מעטין – שהוא עשיר, ובני ביתו מועטים, מביא עולות מרבות ושלמים מעטין – מרבה הוא בעולות ראייה, לקיים מה שנאמר: "איש כמתנת ידו", וממעט בשלמי חגיגה, לפי מספר בני ביתו. זה וזה מעט – מי שבני ביתו מועטים ונכסיו מועטים, על זה נאמר – השיעור במשנה ב: מעה כסף ושתי כסף – הראייה מעה כסף והחגיגה שתי כסף, כמו שבארנו שם. זה וזה מרבים – מי שבני ביתו מרובים ונכסיו

בגוגל וגו', יכול הוא להחזירו ויתקן. רבי שמעון בן יוחאי אומר: אין קורין מעות אלא למי שהיה מתקן בתחלה ונתענה, ואיזה? זה תלמיד חכם הפורש מן התורה.

ח' החר נדרים פורחין באויר, ואין להם על מה שישמכו. הלכות שבת, חגיגות והמעילות, הרי הם פהררים התלויין בשערה, שהן מקרא מעט והלכות מרבית. הדינין והעבודות, הטהרות והטמאות ועריות, יש להן על מה שישמכו. הן הן גופי תורה.

פרק שני

א אין דורשין בעריות בשלשה, ולא במעשה בראשית בשנים, ולא במפרכה ביחיד, אלא אם בן היה חכם ומבין

פירוש ברטנורא

החמא:

ח' החר נדרים פורחים באויר. מעט רמז יש במקרא שיוכל החכם להתיר הנדר, ואין לסמוך עליו, אלא כך מסור לחכמים בתורה שבעל פה: הלכות שבת, והלכות חגיגה והלכות מעילה. יש בהן הלכות שהן תלויות ברמז, במקרא מועט, כהר התלוי בשערות הראש: והעבודות. הלכות עבודת הקרבנות: הן הן גופי תורה. בגמרא מפרש דהן הן גופי תורה קאמר. כלומר בין אותן שאין להם על מה שישמכו ובין אותן שיש להם על מה שישמכו, בין אותן שהן כהררים התלויין בשערה, אלו ואלו גופי תורה:

ב' א אין דורשין בעריות. לשלשה בני אדם כאחד אין דורשין להם סתרי עריות, כגון בתו מאנסתו דלא כתיבא בקרא בהדיא ואחיא מדרשא. שמה בומן שמדבר הרב עם אחד ישאו ויתנו השנים ביניהם, ולא יתנו לבם לשמוע מפי הרב כשדרש בו איסור, ויבואו להלך בעריות ע"י שנפשו של אדם מתאוה להן ומחמדתן יותר משאר איסורים שבתורה: ולא במעשה בראשית. במעשה ששת ימי בראשית אפילו לשני בני אדם, וכל שכן לשלשה או יותר, דאמר קרא (דברים ד') כי שאל נא לימים ראשונים, יחיד שואל ואין שנים שואלים: ולא במעשה מרכבה. שראה יחזקאל ושראה ישעיה. ורמב"ם פירש, מעשה בראשית, החכמה הטבעית. ומעשה מרכבה, מציאות האל ותארו והמלאכים והנפש והשכל. ומה שהיה אחר המות. ואין נראה לי שיקרא כל זה מעשה מרכבה, דא"כ חכמת המרכבה הוה ליה למתני, אלא מעשה מרכבה הוא שע"י הזכרת שמות של קדושה משתמשים בכתר, וצופן איך משמרות המלאכים במעמדן ואיך היכל לפניו מהיכל, כעין הסוכין ברוח הקודש:

משניות מבוארות – קהתי

ברמז במקרא מועט, כהר התלוי בשערות הראש (דש"י): הדינין – דיני ממונות, והעבודות – דיני הקרבנות, הטהרות והטמאות – דיני טהרה וטומאה, ועריות – דיני עריות; בגמרא מבואר: אפילו הלכות שאינן כתובות בפירוש בתורה, כגון "נפש תחת נפש" שדורשים ממון, או הולכת הדם בקרבנות, או שיעור מקוה בדיני טהרה, או שיעור שרץ שמשמא בכדושה בדיני טומאה, או דין בתו מאנסתו בהלכות עריות, יש להן על מה שישמכו – שהלכותיהן נלמדות ממקראות שבתורה. הן הן גופי תורה – בגמרא מבואר: כל סוגי ההלכות שנימנו במשנתנו, בין אותן ההלכות שיש להן על מה שישמכו, בין אותן שהן כהררין התלויין בשערה, בין אותן שאין להן על מה שישמכו, כולן גופי תורה הם.

באור משנה א

אגב המשנה הקודמת המסיימת בענין "עריות", מובאת כאן משנה זו הפותחת בענין עריות.

אין דורשין בעריות – בגמרא מבואר: בסתרי עריות, ומפרש רש"י: שאינן מפורשות בתורה, כגון בתו מאנסתו ואם חמי ואם חמות, שלמדים אותן בדרך המדרש (גמרא טנהדרין עה, א). בשלשה – לפני שלשה בני אדם (או יותר) כאחד; הטעם מבואר בגמרא, שמה בזמן שאחד מהם ישא ויתן עם הרב, שאר השניים יתווכחו ביניהם ולא תהא דעתם פנויה לשמוע את דברי הרב, ומתוך כך יטעו ויבואו להתיר איסור בעריות. ולא חששו חכמים לשאר איסורים שבתורה אלא לעריות דווקא, לפי שנפשו של אדם מחמדתן ומתאוה להן. ברם, לפני שניים מותר לדרוש בעריות, שאף אם אחד נושא ונותן עם הרב, השני מטה אזנו לשמוע, ונמצאו הדברים שמורים בלב שניהם; ולא במעשה בראשית – ואין דורשין במעשה הבראה של ששת ימי בראשית, בשנים – אפילו לשני בני אדם, שנאמר (דברים ז, לב): "כי שאל נא לימים ראשונים..." – יחיד שואל במעשה בראשית ואין שניים שואלים במעשה בראשית (ברייחא בגמרא יא, א): ולא במפרכה – במעשה מרכבה (יחזקאל פרק א). ביחיד – אפילו ליחיד, אלא אם בן היה החר נדרים פורחים באויר, ומתוך דברים ברמזים, ומבין מדעתו – השאר מדעתו. הרמב"ם מפרש: מעשה בראשית – החכמה הטבעית

לו משום גילוי עריות, והוליד ממהר – בן, שהוא ממזר; לחוטא הזה אין כל תקנה, כי גם כשהוא מתחרט על חטאו וחוזר בתשובה, הרי הממזר מעיד לעולם על חטאו. אם תאמר בגוגל וגו' – הרי יש לו תקנה, שכן יכול הוא להחזירו – אם הוא מתחרט על מעשהו, יכול הוא להחזיר מה שגנב או גזל, ויתקן – את המעוות; מכאן שאין הכתוב מדבר בגונב או בגזל, אלא בכא על הערוה והוליד ממנה בן. רבי שמעון בן יוחאי אומר: אין קורין מעות אלא למי שהיה מתקן בתחלה – דעת רבי שמעון בן יוחאי שהביטוי "מעוות" אינו נופל על אדם שהוא מקולקל מתחילתו, אלא על אדם שהיה מתוקן, ונתענה – בברייתא בגמרא מוסיפים בדברי רבי שמעון בן יוחאי: אין אומרים "בקר וגו' בקר חזיר" (כלומר, אין בודקים בהמה טמאה אם יש בה מום, כי בין כך ובין כך פסולה לקרבן), אלא "בקר טלה" (שמה נפל בו מום), כך גם לשון "מעוות" נופל על אדם שהיה טוב מתחילתו ונתעוות, ואיזה? זה תלמיד חכם הפורש מן התורה – ועל ידי פרישתו מן התורה נתעוות ונתקלקל.

באור משנה ח

משנה זו הובאה כאן משום הלכות חגיגות הנזכרות בה, שכן המשנה באה להשיענו, שענין שלמי חגיגה לא נזכר בפירוש בתורה, אלא נלמד בדרך רמז בלבד, ואגב עניינו זה הובאו גם שאר הדברים הנזכרים במשנתנו (המאיר).

החר נדרים – דיני התרת נדרים על ידי חכם, או על ידי שלשה הדיוטות, כמבואר במסכת נדרים (פרק ג ופרק ט), פורחין באויר – מעט רמז יש להם במקרא (דש"י). ואין להם על מה שישמכו – אלא כך מסור לחכמים בתורה שבעל פה. בגמרא אמרו, שסמכו החר נדרים על מה שנאמר (במדבר ל, א): "לא יחל דברו" – הוא אינו מחלל, אבל אחרים מחללים לו. ברם, אין זה אלא אסמכתא בלבד. הלכות שבת – בגמרא מבואר, כגון מה שאמרו שמלאכה שאינה צריכה לגופה פטורים עליה. מפני שמלאכת מחשבת אסרה תורה, והרי מלאכת מחשבת אינה כתובה בשבת אלא במשכן, ולמדים שבת ממשכן מתוך סמיכות הפרשיות. חגיגות – הלכות חגיגה השנויות במסכתנו, והמעילות – הלכות מעילה, היינו כשאדם מועל בהקדש ונהנה ממנו, כמבואר במסכת מעילה, הרי הם פהררים התלויין בשערה, שהן מקרא מעט והלכות מרבית – שיש בהן הרבה הלכות התלויות

מדעתו. כל המסתכל בארבעה דברים, ראוי לו כאלו לא בא לעולם: מה למעלה, מה למטה, מה לפניו ומה לאחור. וכל שלא חס על כבוד קונו, ראוי לו שלא בא לעולם. ב יוסי בן יעזר אומר: שלא לסמוך. יוסי בן יוחנן אומר: לסמוך. יהושע בן פרחיה אומר: שלא לסמוך. נתאי הארכלי אומר: לסמוך. יהודה בן טבאי אומר: שלא לסמוך. שמעון בן שטח אומר: לסמוך. שמעיה אומר: לסמוך. אבטליון אומר: שלא לסמוך. הלל ומנחם לא נחלקו. יצא מנחם, ונכנס שמאי. שמאי אומר: שלא לסמוך. הלל אומר: לסמוך. הראשונים היו נשיאים, ושניים להם אבות בית דין. ג בית שמאי אומרים: מביאין שלמים ואין סומכין עליהם, אבל לא עולות. ובית הלל אומרים: מביאין שלמים ועולות וסומכין עליהם.

פירוש ברטנורא

ביחיד אלא א"כ היה חכם ומבין מדעתו. אפילו לאדם אחד אין דורשין במרכבה, אלא א"כ מכיר בו הרב שהוא חכם שאם יסור לו ראשי פרקים יהיה הוא מבין השאר מדעתו: כל המסתכל בד' דברים. הני דמפרש ואיל: ראוי לו. יפה וטוב היה לו אם לא בא לעולם: מה למעלה. מראשי החיות: מה למטה. מתחת לארץ: מה לפניו. חוץ למוציא הרקיע במזרח: ומה לאחור. למעבר. פירוש אחר, מה לפניו קודם שנברא העולם, מה לאחור בסוף העולם לאחרית הימים: כל שלא חס על כבוד קונו. שעובר עבירה בסתר ואמר אין שכינה מצויה כאן ומי רואני ומי יודעני: ב יוסי בן יעזר אומר שלא לסמוך. ביו"ט. מפני שמשמש בבעלי חיים, שבכל כחו הוא סומך. וזו המחלוקת היתה בין הנשיאים ובין אבות ב"ד, דור אחר דור: יצא מנחם. לעבודת המזלך, ופירש מלחיות חברו של הלל. לפיכך לא הודע מענינו אם נחלק עם הלל בזה עם לאו, ונכנס שמאי במקומו להיות אב ב"ד תחתיו, ונחלק על הלל: הראשונים. שהזכירו ראשון בכל זוג היו נשיאים: ג מביאים שלמים. שלמי הגנינה, לפי שיש בהם צורך אכילה להריוט: ואין סומכין עליהם. אלא סומך עליהן מבעוד יום. דלא בעינן וסמך ושחט תכף לסמיכה

משניות מבוארות – קהתי

ונחלקו בזה חמשת הווגות של חכמי ישראל שעמדו בראש הסנהדרין בזמן הבית השני, דור אחר דור (עיין אבות א, ד-יב). ונקראו "זוגות", לפי ששניהם עמדו בראש הסנהדרין וישיבת החכמים, אחד מהם היה נשיא, והשני – אב בית דין, כמפורש במשנתנו.

יוסי בן יעזר אומר: שלא לסמוך – אסור לסמוך ביום טוב על ראש הקרבן, שהואיל ובעל הקרבן סומך על הבהמה בכל כוחו, נמצא שהוא משתמש בבעלי חיים, ואסור להשתמש בבעלי חיים ביום טוב; הלכך אינו סומך אלא מערב יום טוב, שאינו סובר תיכף לסמיכה שחיטה. **יוסי בן יוחנן אומר: לסמוך** – מותר לסמוך, שהואיל ומקריבים את הקרבן ביום טוב, אף סומכים עליו ביום טוב, שתיכף לסמיכה שחיטה. וכך נחלקו ביניהם אף שאר הווגות. **יהושע בן פרחיה אומר: שלא לסמוך**. נתאי הארכלי אומר: לסמוך – הרי מחלוקת הווג השני. **יהודה בן טבאי אומר: שלא לסמוך**. שמעון אומר: לסמוך. **הלל ומנחם לא נחלקו** – מנחם שהיה אב בית דין הסכים עם הנשיא הלל לסמוך (המאירי); ויש מפרשים, שלא נודע אם נחלקו (ברטנורא). **יצא מנחם** – לעבודת המזלך הורדוס; ויש אומרים, שיצא לתרבות רעה (עיין "תפארת ישראל"). **נכנס שמאי** – במקומו להיות אב בית דין, ונחלק על הלל. **שמאי אומר: שלא לסמוך**. **הלל אומר: לסמוך** – הרי מחלוקת הווג החמישי. **הראשונים היו נשיאים** – הנוצר ראשון בכל זוג, היינו: יוסי בן יעזר, יהושע בן פרחיה, יהודה בן טבאי, שמעיה והלל (שבתחילה נזכר הלל ומנחם). כל אחד מהם היה נשיא בדורו, ושניים להם אבות בית דין – והנוצר שני, היינו: יוסי בן יוחנן, נתאי הארכלי, שמעון בן שטח, אבטליון ושמאי (שבא במקום מנחם). כל אחד מהם היה אב בית דין בסנהדרין. נמצא, שבשלושת הווגות הראשונים – הנשיאים סברו שלא לסמוך ואבות בית דין לסמוך, ואילו בשני הווגות האחרונים – הנשיאים אמרו לסמוך, ואבות בית דין שלא לסמוך.

באור משנה ג

כהמשך למשנה הקודמת מוסיפה משנתנו ללמד, שאף בית שמאי ובית הלל המשיכו באותה מחלוקת אם סומכים על הקרבנות הקריבים ביום טוב. כן נחלקו בעולות ראייה אם מקריבים אותן ביום טוב וכבר נשתנה משנה זו במסכת ביצה (ב, ד).

בית שמאי אומרים: מביאין שלמים – שלמי חגיגה ושמחה ביום טוב, לפי שיש בהם צורך לאכילת אדם, שהרי השלמים נאכלים

והעמקה בהתחלת המציאות, ומעשה מרכבה – החכמה האלהית, היינו מציאות הבורא ותארו, וחייב כל הנמצאים ממנו והמלאכים והנפש והשכל הדבק באדם, ומה שיהיה אחר המוות (עיין ברטנורא שמקשה על פירוש זה). **כל המסתכל בארבעה דברים** – המפורטים לקמן, **ראוי לו כאלו לא בא לעולם** – טוב היה לו אילו לא בא לעולם; ואלה הם ארבעת הדברים: **מה למעלה** – מן הרקיע, **מה למטה** – מן הארץ, **מה לפניו** – מה היה לפני בריאת העולם, **ומה לאחור** – ומה יהא באחרית ימי העולם. משנתנו באה ללמד, שדברים אלו אינם בגדר השגתו המוגבלת של האדם, ולכן אסור לו לחקור בהם, כי עלול הוא לבוא לידי טעויות ולידי מבוכה בענייני האמונה. ובברייתא בגמרא למדים זה ממה שנאמר (דברים ד, ז): "כי שאל נא לימים ראשונים... ולמקצה השמים ועד קצה השמים" – מ"למקצה השמים ועד קצה השמים" אתה שואל, ואין אתה שואל "מה למעלה, מה למטה, מה לפניו, מה לאחור". **וכל שלא חס על כבוד קונו** – בגמרא מפרשים: זה העובר עבירה בסתר, שהרי זה כאילו דוחק רגלי השכינה, היינו כאומר בלבנו: אין השכינה כאן, ומי רואני ומי יודעני, **ראוי לו שלא בא לעולם** – כמו שבארנו לעיל. הרמב"ם מפרש: וכל שלא חס על כבוד קונו – "מי שלא יחוס ויחמול על שכלו, כי השכל הוא כבוד השם, ומי שאינו יודע שיעור זה הדבר (השכל) שניתן לו, הריהו נמשל כבהמות".

בענין הרישא, שאין דורשין בסתרי עריות בשלשה, כותב המהרש"א על פירושו של רש"י (המובא בבאורנו לעיל): "ולשון סתרי לא משמע כן. ומתוך ספר ישן למדתי לפרש סתרי ממש וסוד איסור עריות, כגון סוד איסור אחותו, שהשטן מונה את ישראל באיסורה, שהרי עולם בתחילת בניינו היה, שקין והבל נשאו אחותם, ואין האדם דן בשכלו לאסור. וכן באיסור אחות אשתו אין אדם דן בשכלו, שמטתו של יעקב שלמה היתה ונשא אחות אשתו. וזהו שאמרו בגמרא, שאותם השניים שנשאו ונתנו ביניהם ולא שמעו טעם סוד האיסור בזה יבואו להדיר איסור בעריות בדרך זו. ולפי זה יצא שענין סתרי עריות דומה ממש למעשה בראשית ולמעשה מרכבה שהם ודאי סודות ודברים נסתרים ממש".

באור משנה ב

כל קרבנות בהמה שמקריב היחיד, בין קרבנות חובה בין קרבנות נדבה (חוץ מן הבכור והעמער והפסח), טעונים סמיכה, שנאמר (ויקרא ג, ב): "וסמך ידו על ראש קרבנו", כלומר שבעל הקרבן צריך לסמוך בשתי ידיו על ראש הבהמה, בעודה בחיים, בכל כוחו (משנה מנחות ט, ז; רמב"ם הל' מעשה הקרבנות ג, ז; יג). משנתנו דנה בקרבנות שמביאים ביום טוב, אם סומכים עליהם ביום טוב או אין סומכים.

ד עֲצַרְתָּ שְׁחֵלָה לְהוֹיֹת בְּעֶרֶב שַׁבָּת, בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: יוֹם טְבוּחַ אַחֵר הַשַּׁבָּת; וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים: אֵין יוֹם טְבוּחַ אַחֵר הַשַּׁבָּת; וּמוֹדִים שָׂאם חָלָה לְהוֹיֹת בַּשַּׁבָּת, שְׂיִום טְבוּחַ אַחֵר הַשַּׁבָּת. וְאֵין פֶּהן גְּדוּל מִתְלַבֵּשׁ בְּכִלּוֹ, וּמִתְרִין בְּהֶסְפֵּד וּבִתְעִנִּית, שְׁלֹא לָקִים דְּבָרֵי הָאוֹמְרִין: עֲצַרְתָּ אַחֵר הַשַּׁבָּת. ה' נוֹטְלִין לְיָדִים לְחָלִין וְלַמַּעֲשֵׂר וְלַתְרוּמָה; וְלִקְדָּשׁ מִטְבִּילִין; וְלַחֲטָאֵת, אִם נִמְאָא וְדִיו – נִטְמָא גּוֹפּוֹ.

פירוש ברטנורא

שחיטה: אבל לא עולות. עולת יחיד, ואפילו עולת ראייה. שהרי יכול להקריבה בשאר ימות הרגל דאמר קרא (במדבר כ"ט) עצרת תהיה לכם, לכם ולא לנבות: ובית הלל אומרים מביאין. שלמו חגיגה ועולות ראייה. דכתיב (דברים ט"ו) עצרת לה', כל דלה. אבל נדרים ונדבות, בין עולות בין שלמים דברי הכל אין קריבין ביו"ט: ד יום טבוח. יום שחיטת עולות ראייה של יו"ט: לאחר השבת. שאין קרבים לא ביו"ט ולא בשבת. ועצרת יש לה תשלומין כל שבעה כפסח וסוכות: וב"ה אומרים אין לה יום טבוח. אינה צריכה יום טבוח, שמוטת להקריבין ביו"ט. וב"ה למעמיהו דאמרי מביאין שלמים ועולות ביו"ט. ואשמעינן תנא דאפילו היכא דלא אפשר למיעבד למחר, כגון דחל עצרת בערב שבת אפילו כהא אמרי ב"ש דאין עולת ראייה קריבה ביו"ט ודחו לה עד לאחר השבת: אין כהן גדול מתלבש. בכלים נאים שלו, ביום טבוח של עצרת שאחר השבת. כדי שלא יתנאה באותו היום, שיבינו הכל שאין היום יו"ט: שלא לקיים דברי האומרים עצרת אחר שבת. שהיו הצדוקים אומרים לעולם עצרת אחר שבת, דכתיב (ויקרא כ"ג) וספרתם לכם ממחרת השבת, והן אומרים ממחרת שבת בראשית וא"כ לעולם חל עצרת באחד בשבת:

ה נוטלין לידים לחולין ולמעשר ולתרומה. חולין ומעשר שני ותרומה די להם נטילה בכלי שאין בו אלא רביעית מים: ולקודש מטבילין. פירוש לאכול שלמים וחטאת ואשם יש מעלה יתירה, שצריך להטביל את הידים במ' סאה. ואע"פ שאינם אלא סתם ידים, שלא נגעו בטומאה המטמאה את כל הגוף מדאורייתא: ולחטאת. ליגע במי חטאת, מים המקודשים באפר פרה אדומה להוות מהם על טמאי מתים, יש מעלה יתירה, שאם נטמאו ידיו בא' מן הדברים המטמאים את הידים ולא את הגוף, כגון ספר ואוכלין טמאים ומשקין טמאים וכל טומאות שמדברי סופרים, נטמא גם הגוף, וכל הגוף צריך טבילה. וכל מעלות הללו שזה גבוה מזה, מדברי סופרים הם. והאי דנקט להו הכא נבי הלכות חגיגה, לפי שיש בסופן הלכות הרגל, שעמי הארץ חשוכים מזה, ולא בשאר ימות השנה. בסוף חומר בקודש:

משניות מבוארות – קהתי

— ביום טבוח זה, שלא לקיים דברי האומרים: עצרת אחר השבת — שהוראיל וכתוב (ויקרא כג, טו): "וספרתם לכם ממחרת השבת" היו הצדוקים אומרים, שספירת העומר אינה מתחילה במוצאי יום טוב הראשון של פסח, כמו שפירשוהו חכמים על פי הקבלה, אלא במוצאי שבת הראשונה שלאחר יום טוב הראשון של פסח, כמשמעו של הכתוב "ממחרת השבת", ולשיטתם זו נמצאת עצרת חלה לעולם ביום ראשון בשבוע, וכדי להוציא מלבם של צדוקים, קבעו חכמים שיום טבוח שחל להיות ביום ראשון בשבוע יום חול הוא, ומותר בהספד ובתענית, ומכאן גם הכהן הגדול אינו מתלבש באותו יום בכליו, כמו שבארנו לעיל. ברם, בשאר ימי טבוח היו נוהגים איסור בהספד ובתענית (גמרא: המאירי).

באור משנה ה

כבר הזכרנו (בפתיחה למסכתנו), שמכאן ועד סוף מסכתנו באות הלכות טומאה וטהרה, שכן ברגל היו כל ישראל, ואפילו עמי הארץ, מטהרים עצמם, כדי לבוא למקדש ולאכול מבשר הקרבנות. ואגב ענייני טומאה וטהרה השייכים לרגל (להלן ג, ו-ז) נישנו כאן דינים כלליים של טומאה וטהרה.

נוטלין לידים — רוחצים את הידיים מן הכלי שיש בו רביעית מים (עיי' הקדמתנו לבאור משנה ברכות ז, ב). לחלין — לאכילת פת של חולין, ולמעשר — ולאכילת פת של מעשר שני, ולתרומה — בין לאכילת פת בין לאכילת פירות; ואף הנגיעה בתרומה אסורה בלי נטילת ידיים. ולקדש — לאכילת קדשים, כגון בשר שלמים לישראל או בשר חטאת ואשם לכהנים, מטבילין — צריכים להטביל את הידיים במקוה של ארבעים סאה, ואפילו בסתם ידיים, שאין יודעים אם נטמאו, לפי שגזרו חכמים על סתם ידיים להיות שניות לטומאה. ויש מפרשים משנתנו דווקא בידיים שנטמאו טומאה וודאית, היינו בטומאה המטמאה מדברי סופרים את הידיים ולא את הגוף כולו, ובכגון זה צריכות הן טבילה לקודש, אבל בסתם ידיים אין צורך בטבילה אפילו לקודש (ירושלמי: המאירי). ולחטאת — הבא לנגוע במי חטאת, היינו במים המקודשים באפר פרה אדומה להוות מהם על טמאי מתים, אם נטמא ידיו — בטומאה המטמאה אותן מדברי סופרים, כגון שנגעו בראשון לטומאה או בספר, שהידיים בלבד נטמאות ולא הגוף, מכל מקום לענין מי חטאת, נטמא גופו — כל גופו נטמא וכולו צריך טבילה. ברם, כל אותן המעלות, שלתרומה די בנטילת הידיים, ולקודש צריכות טבילה, ולחטאת כל הגוף צריך טבילה, מדברי סופרים הן.

לבעלים, ואין סומכין עליהם — ביום טוב, מהטעם שבארנו כבר בתחילת המשנה הקודמת, לפי שצריך לסמוך על ראש הבהמה בכל כוחו, ואסור להשתמש בבעלי חיים ביום טוב; הלכך אין סומכים על שלמי החגיגה והשמחה שמביאים ביום טוב אלא מערב יום טוב, שבית שמאי אינם סוברים תיכף לסמיכה שחיטה. אבל לא עולות — אין מביאים עולות יחיד ביום טוב, לפי שכולן למזבח ואין בהן אכילה לאדם, ואפילו עולות ראייה, שהן צורך היום, אינן קרבות ביום טוב אלא בשאר ימות הרגל. ובית הלל אומרים: מביאין שלמים ועולות — מביאים ביום טוב בין שלמי חגיגה ושמחה ובין עולות ראייה, שכל הקרבנות שהם חובות יום טוב מקריבים אותם ביום טוב, וסומכין עליהם — שהוראיל והקרבנות מותרות ביום טוב, אף לסמוך עליהם מותר, שסוברים בית הלל: תיכף לסמיכה שחיטה. ברם, בקרבנות של נדרים ונדבות, אף בית הלל מודים שאינם קרבים ביום טוב, הוראיל ואינם צורך היום, ואפשר להביאם ביום אחר.

באור משנה ד

עצרת — חג השבועות, שחלה להיות בערב שבת — ביום ששי, בית שמאי אומרים: יום טבוח — יום שחיטת עולות ראייה של יום טוב, אחר השבת — ביום ראשון, שהרי לדעת בית שמאי אין מביאים עולות ראייה ביום טוב, כמו ששינו במשנה הקודמת, ולמחר אינן קרבות, לפי שאינן דוחות את השבת, וכבר למדנו (לעיל א, ו), שעצרת יש לה תשלומים כל שבעה, הלכך מקריבים אותן ביום ראשון; ובית הלל אומרים: אין יום טבוח אחר השבת — ויש גורסים: אין לה יום טבוח. כלומר אין צורך ביום טבוח, שכן לשיטת בית הלל (במשנה הקודמת), עולות הראייה קרבות ביום טוב עצמו; ומוֹדִים — בית הלל, שאם חלה — עצרת — להיות בשבת, שיום טבוח אחר השבת — שאף לדעת בית הלל אין עולות ראייה ושלמי חגיגה דוחים את השבת. ואין כהן גדול מתלבש בכליו — בבגדיי הנאים בביתו ובשוק, כדרך שהיה רגיל בשאר ימי טבוח (דש"י), כדי לפרסם שאין זה יום טוב, כמבואר הטעם לקמן; ויש מפרשים: בכלי — בשמונה בגדי כהונה שהוא עובד בהם עבודתו (תוספות). כלומר ביום טבוח של עצרת שחל להיות ביום ראשון אינו לובשם, שאינו עובד באותו יום כלל, כדי שלא ייראה כמו יום טוב (המאירי). ומתירין בהספד ובתענית

ו הטובל לחלין והחזק לחלין – אסור למעשר. טבל למעשר והחזק למעשר – אסור לתרומה. טבל לתרומה והחזק לתרומה – אסור לקדש. טבל לקדש והחזק לקדש – אסור לחטאת. טבל לחמור – מתיר לקל. טבל ולא החזק – כאלו לא טבל.

ז בגדי עם הארץ מדרס לפרושי. בגדי פרושין מדרס לאוכלי תרומה. בגדי אוכלי תרומה מדרס לקדש. בגדי קדש מדרס לחטאת. יוסי בן יועזר היה חסיד שבפנה, והיתה מטפחתו מדרס לקדש. יוחנן בן גידא היה אוכל על טהרת הקדש כל ימיו, והיתה מטפחתו מדרס לחטאת.

פרק שלישי

א חמור בקדש מבתרומה: שמטבילין בלים בתוך בלים לתרומה, אבל לא לקדש. אחרים ותוך ובית הצביטה –

פירוש ברטנורא

ו **טבל לחולין, והחזק לחולין**. ועוד זו מעלה. הטובל לאכול חולין ונתכין למבול להיות מוחזק טהור לשם חולין: **אסור למעשר**. אסור לאכול מעשר שני הנאכל בירושלים, עד שיטבול לשם מעשר. וכן כולם: **אסור בחטאת**. במים המקודשים באפר פרה: **ולא חוזק**. לא נתכין לשם טבילת טהרה, אלא לרחיצה בעלמא: **כאילו לא טבל**. למעשר, וכ"ש לתרומה ולקודש. אבל טבילה היא לחולין, דחולין לא בעו כוונה:

ז **מדרס**. אב הטומאה למא אדם וכלים כמדרס הזב שמטמא אדם וכלים, כדכתיב (ויקרא ט"ז) וכל אשר יגע במשכבה יכבם בגדיו: **לפרושים**. לאוכלי חוליהם בטהרת חולין: **בגדי פרושים מדרס לאוכלי תרומה**. כאן חסר מעלה אחת. והכי אבעי ליה למתני, בגדי פרושים מדרס לאוכלי מעשר שני. בגדי אוכלי מעשר שני מדרס לאוכלי תרומה, דהיינו לכהנים בתרומתן. וכל הני מעלות מדברי סופרים ניהו, שאמרו אין שמירת טהרתן של אלו חשובה שמירה אצל אלו. ומתוך שהן אצל אלו כאילו לא שמרו, גזרו בבגדיהם שמא ישבה עליהם אשתו נדה, והרי הן מדרס הנדה: **היה אוכל על טהרת הקודש**. היה אוכל חולין שלו בטהרה כאילו היה קודש. שהיה נזהר בהן מכל טומאה המטמא את הקודש: **והיתה מטפחתו מדרס לחטאת**. אבל לא לקודש. דקסבר האי תנא חולין שנעשו על טהרת הקודש כקודש דמו. ואין כן הלכה. דחולין שנעשו על טהרת הקודש לאו כקודש דמו לכל הדברים. כדאיתא בסוף מסכת נדה:

ג **א חמור בקדש. שמטבילין כלי בתוך כלי**. כשנעשה טמאים: **אבל לא לקודש**. דאמרין כוברו של כלי הפנימי המכבד על החיצון שהוא מונח בתוכו,

משניות מבוארות – קהתי

טמאים טומאת מדרס, היינו שהם אב הטומאה למא אדם וכלים כמדרס הזב, **לפרושי** – לאלה הפורשים מעמי הארץ, ומקפידים על דיני טומאה, ואוכלים את חוליהם בטהרה, שאם הם נגעו בבגדי עם הארץ כאילו נגעו במדרס הזב, היינו באב הטומאה. **בגדי פרושי** **מדרס לאוכלי תרומה** – בגמרא מבואר שחסרה כאן מעלה אחת, וכך צריך להגיה במשנתנו: בגדי פרושים מדרס לאוכלי מעשר שני. בגדי אוכלי מעשר שני מדרס לאוכלי תרומה – היינו לכהנים ובני ביתם האוכלים תרומה. והטעם הוא שאין שמירתם של אלו הקלים נקראת שמירה אצל החמורים, והרי הם לגבי החמורים כאילו לא נשמרו, ומתוך כך גזרו בבגדיהם שמא ישבה עליהם אשתו נידה, והרי הם מדרס הנידה (רש"י). **בגדי אוכלי תרומה מדרס לקדש** – לאוכלי קדשים. **בגדי קדש** – בגדי אוכלי קדשים, **מדרס לחטאת** – טמאים הם לעוסקים במי חטאת, היינו במים המקודשים באפר הפרה האדומה. **יוסי בן יועזר** – הוא הנשיא מהזוג הראשון, הנזכר לעיל במשנה ב, היה **חסיד שבפנה** – והיה נזהר אף בחולין כאילו הם תרומה, והיתה **מטפחתו** – שקינה בה ידיו בסעודה, **מדרס לקדש** – כלומר אף על פי שהיה חסיד שבכונה, מכל מקום שמרו על מעלות הקודש, ומטפחתו היתה כמדרס לאוכלי קדשים. **יוחנן בן גידא היה אוכל** – חולין שלו, **על טהרת הקדש** – בטהרה הנוהגת בקדשים, **כל ימיו** – שהיה תמיד שומר את חוליו מכל טומאה המטמאה קדשים, **והיתה מטפחתו מדרס לחטאת** – לעוסקים במי חטאת, כמו שבאנו לעיל; ודווקא לחטאת, אבל לא לקודש עצמו, שלדעת התנא של משנתנו חולין שנעשו על טהרת הקודש הרי הם כקודש. ברם, ההלכה היא שחולין שנעשו על טהרת הקודש אינם כקודש לכל דבר (עיין סוף מסכת נידה ובמסכת טהרות סוף פרק ב).

באור משנה א

פרק זה ממשיך בהלכות טומאה וטהרה, ובשלש המשניות הראשונות מנויות אחת עשרה מעלות שיש לקודש על התרומה.

חמור בקדש מבתרומה: שמטבילין בלים בתוך בלים לתרומה – מותר להטביל במקוה שני כלים טמאים כשאחד בתוך חבירו, לשם שימוש לתרומה, **אבל לא לקדש** – אין טבילה זו עולה לשני הכלים

באור משנה ו

משנתנו מוסיפה ללמד, שעשו חכמים עוד מעלה בטיבילה, שהטביל צריך לכוון לשם מה הוא טובל, ומי שטבל לשם דבר הקל, כגון לאכילת חולין או לאכילת מעשר שני, אין טבילתו זו מועילה לו לאכילת דבר חמור. וכבר שנינו במשנה הקודמת, שחמש מדרגות הן בקודש: א. חולין; ב. מעשר שני; ג. תרומה; ד. קרבנות; ה. מי חטאת.

הטובל לחלין – כדי לאכול חולין בטהרה, **והחזק לחלין** – והתכוון בטיבילתו להיות מוחזק טהור לאכילת חולין, **אסור למעשר** – אסור לו לאכול מעשר שני עד שיטבול לשם אכילת מעשר שני. **טבל למעשר** – לאכול מעשר שני, **והחזק למעשר** – והתכוון להיות מוחזק טהור למעשר שני, **אסור לתרומה** – אסור לו לאכול תרומה, אם הוא כהן. **טבל לתרומה והחזק לתרומה** – שהתכוון בטיבילתו להיות מוחזק טהור לתרומה, **אסור לקדש** – אין טבילתו מועילה לו להיות בחזקת טהור לגבי קרבנות. **טבל לקדש והחזק לקדש** – שהתכוון בטיבילתו להיות מוחזק טהור לקרבנות, **אסור לחטאת** – אסור לו לנגוע במי חטאת, היינו במים המקודשים באפר הפרה האדומה, עד שיטבול לשם חטאת. **טבל לחמור** – לשם דבר החמור, **מתיר לקל** – כגון אם טבל לקודש, הריהו בחזקת טהור גם לתרומה ולמעשר שני, ואם טבל לחטאת, החזק טהור לכל. **טבל ולא החזק** – כלומר שטבל סתם ולא התכוון להיות מוחזק טהור לאחד מהדברים שנימנו לעיל, שלא היתה כוונתו לטבילת טהרה אלא לרחיצה, **כאלו לא טבל** – שהטבילה צריכה כוונה. ומכל מקום מועילה טבילה זו לאכילת חולין, היינו לגבי האוכלים חוליהם בטהרה, שחולין אינם צריכים כוונה (גמרא: רמב"ם הל' אבות הטומאות יג, ב).

באור משנה ז

משנתנו מוסיפה ללמד במעלות אחרות שעשו חכמים בטומאה. ולהבנת המשנה נקדים לבאר את הביטוי "מדרס" החוזר במשנתנו, וכן במשנה הבאה. כתוב בתורה (ויקרא טו, ד): "כל המשכב אשר ישכב עליו הזב יטמא, וכל הכלי אשר ישב עליו יטמא"; כן נאמר (שם שם, ט): "וכל המרכב אשר ירכב עליו הזב יטמא". פרשה זו באה ללמדנו, שהזב הוא אב הטומאה והוא מטמא כלים המיוחדים לשיכבה או לישיבה או לרכיבה, ועושה גם אותם אב הטומאה, לטמא אדם וכלים (שם שם, ה-ו). ולמדו חכמים, שהזב מטמא את הכלים המיוחדים לשיכבה או לישיבה או לרכיבה בחמש דרכים: עומד, יושב, שוכב, נתלה (משנה יב, ב, ד). השם הכולל לחמש דרכים אלו הוא "מדרס". **בגדי עם הארץ** – שאינו נזהר בדיני טומאה וטהרה, **מדרס** –

בַּתְרוּמָה, אָבֵל לֹא בִקְדָשׁ. הַנוֹשֵׂא אֶת הַמִּדְרָם – נוֹשֵׂא אֶת הַתְרוּמָה, אָבֵל לֹא אֶת הַקֹּדֶשׁ. בְּגָדֵי אוֹכְלֵי תְרוּמָה מְדֻרָּם לְקֹדֶשׁ. לֹא בְמִדַּת הַקֹּדֶשׁ מִדַּת הַתְרוּמָה, שֶׁבִּקְדָשׁ מִתּוֹר וּמִנֶּגֶב וּמִמְבִּיל וְאַחֵר כֶּךָ קוֹשֶׁר, וּבַתְרוּמָה קוֹשֶׁר וְאַחֵר כֶּךָ מִמְבִּיל.

ב פִּלִּים הַנִּגְמָרִין בְּטַהֲרָה – צְרִיכִין טְבִילָה לְקֹדֶשׁ, אָבֵל לֹא לְתְרוּמָה. הַפִּלִי מְצָרֵף מֵה שֶׁבְּתוֹכוֹ לְקֹדֶשׁ, אָבֵל לֹא לְתְרוּמָה.

פירוש ברטנורא

חוצץ בפני הטומאה. (צ"ל בפני המים, וכן הוא ברש"י בגמרא) ואין טבילה עולה לא לזה ולא לזה: **אחוריים ותוך ובית הצביטה לתרומה.** כלי הראוי להשתמש בתוכו ובאחוריו ובית צביטתו. כל תשמיש ותשמיש שבו, חשוב כלי בפני עצמו לענין תרומה, שאם נטמא זה לא נטמא זה. ובטומאות דרבנן קאמר, שאם נטמא אחוריו במשקים טמאים לא נטמא תוכו ולא בית צביטתו, ואם נטמא בית צביטתו לא נטמא אחוריו ותוכו. ופי' בית הצביטה, בית אחיזה. לשון ויצבע לה קל. (רות ב.). ואית דגרסי בית הצביעה, לשון אצבע, שעושין לכלי בית אחיזה להכניס אצבעו בתוכו כשהוא שותה, כדי שלא יכניס ידו לתוך הכלי: **אבל לא לקודש.** שאם נטמא אחד מהם בטומאות דרבנן, כולו טמא לקודש: **הנושא את המדרם.** מנעל של זכר: **נושא את התרומה.** אם ירצה, בחבית של חרס, שאינו נוגע באוויר: **אבל לא את הקודש.** משום מעשה שהיה באדם אחד שהיה נושא חבית יין של נכסים ונפסקה לו רצועה של סנדל שהיה מדרס חוב ונטלה בידו ומתוך כך נפלה לאויר החבית ונטמא הקודש. באותה שעה אמרו הנושא את המדרס לא ישא את הקודש. ולפי שמעשה שהיה בקודש היה, לפיכך לא גזרו אלא בקודש ולא בתרומה: **לא כמדת הקודש.** בחציצת טבילותיו, מדת התרומה: **שבקודש.** אם יש בגד טמא ובא להטבילו, אם קשור הוא מתיר את קשורו, משום דמי לחציצה: **ומנגב.** אם לא הוא מנגבו תחלה, דשמנונית שעליו הו' כחוצץ: **ובתרומה.** אם ירצה קושרו ואח"כ ממביל כשהוא קשור ואין בכך כלום:

ב פללים הנגמרים בטהרה. שנמנן חבר, ונזהר בהם משבא קרוב לגמנן שהם ראויין לקבל טומאה. אעפ"כ **צריכין טבילה לקודש.** חיישין שמא נתו רוק מפי עם הרוח על הכלי בשעה שהיה החבר אוהו בו. ואע"פ שבאותה שעה עדיין לא נגמר הכלי ולא היה מקבל טומאה, שמא לאחר שנגמר והיה ראוי לקבל טומאה עדיין היה הרוק לח ומטמא, דתנן במסכת נדה הווב והרוק מטמאין לחים: **הכלי מצרף מה שבתוכו.** היו חתיכות הרבה של אוכלין בכלי אחד ונגע טבול יום שהיה פוסל את התרומה באחת מהן, הכלי מצרף להיות כולן חשופים בחתיכה אחת ונפסלו כולן, דכתיב (במדבר 4) כף אחת עשורה וזהב, הכתוב עשאו לכל מה שבכף אחת: **אבל לא לתרומה.** אלא אותה חתיכה שנגע בה היא פסולה, והשאר טהורות: **חרביני בקודש פסול.** ואינו פוסל: **אם נטמאת אחת מידיו.**

משניות מבוארות – קהתי

בתרומה, שֶׁבִּקְדָשׁ מִתּוֹר – הבא להטביל בגד טמא, אם יש בו קשר, מתיר את קשרו תחילה, שחוששים שמא יהיה הקשר חוצץ, ולא ייכנסו המים לתוכו, וּמִנֶּגֶב – ואם לא הוא, מנגבו תחילה (לפי שעל ידי הלחות נעשים קמטים בבגד, ויש בזה משום חציצה), וּמִמְבִּיל – את הבגד, וְאַחֵר כֶּךָ קוֹשֶׁר – ואחרי הטבילה חוזר וקושר את הבגד, וּבַתְרוּמָה קוֹשֶׁר וְאַחֵר כֶּךָ מִמְבִּיל – אם רצה לקשור את הבגד קושרו, ואחר כך מטבילו כשהוא קשור, וכל שכן שאין צורך לנגבו לפני הטבילה, שלתרומה אין חוששים בדברים אלה לחציצה. כך מפרש רש"י. אבל הרמב"ם מפרש ענין זה בכלי שהוא מופצל, ולוחותיו וקורותיו מקושרים, כגון מיטה וכיוצא בה, אם נטמא וצריך להטבילו, אם לתרומה מטבילו, יכול הוא להטבילו כולו כאחד כשהוא מקושר, אבל לקודש, מתיר ומנגב (כלומר שמנקוה מעפר הכנוס בין לוחותיו – המאירי). שמא יש שם דבר החוצץ, ומטבילו ואחר כך קושר (הלי' אבות הטומאות יב, ה).

באור משנה ב

פִּלִּים הַנִּגְמָרִין בְּטַהֲרָה – שבשעה שנגמרה מלאכתם ונעשו ראויים לקבל טומאה נזהר בהם האומן שלא ייטמא, וכגון שהאומן היה "חבר", היודע להיזהר בדיני טומאה וטהרה, מכל מקום צְרִיכִין טְבִילָה לְקֹדֶשׁ – הטעם מבואר בגמרא, שגזרו חכמים, שמא ניתן רוק מפי עם הארץ על הכלי בשעה שהאומן עסק בעשייתו, וכשנגמרה מלאכתו עדיין היה הרוק לח וטימא את הכלי, הלכך צריך הכלי טבילה לקודש, אָבֵל לֹא לְתְרוּמָה – שמותר להשתמש לתרומה בכלים אלו בלא טבילה הואיל ונגמרו בטהרה, שלגבי תרומה אין חוששים לרוק של עם הארץ. ואף לענין קודש מבואר בגמרא, שצריכים טבילה בלבד אבל לא הערב שמש. עד כאן נישנו שש מעלות, הנהגות בין בקודש בין בחולין שנעשו על טהרת הקודש. מכאן ואילך מונה המשנה עוד חמש מעלות, שאינן אלא בקודש גמור (גמרא). **הַפִּלִי מְצָרֵף מֵה שֶׁבְּתוֹכוֹ לְקֹדֶשׁ** – שאם יש בכלי חתיכות הרבה של אוכלין ונגעה טומאה באחת מהן, נטמא כולן לקודש, שהכלי מצרף להיות כולן חתיכה אחת, ובגמרא מצאו לכך רמז במה שנאמר (במדבר 12): "כף אחת עשרה זהב מלאה קטורת", ודרשו: כף אחת – הכתוב עשה לכל מה שבכף כאחת, אָבֵל לֹא לְתְרוּמָה – שבתרומה אותה חתיכה שנגעה בה הטומאה נטמאה,

לשם שימוש לקדשים, אלא צריכים להטביל כל כלי בפני עצמו. בגמרא מבואר הטעם, מפני שהכלי הפנימי מכביד על הכלי החיצון, ואין המים נכנסים יפה בין שני הכלים, הלכך החמירו לגבי הקודש, ואילו לגבי תרומה לא החמירו, שהרי מכל מקום מגיעים שם המים (עיי' גמרא כב, א). **אַחֲרֵיכֶם** – אחורי הכלי שיש להם בית קיבול; ויש מפרשים: הצדדים החיצוניים של הכלי, וְתוֹף – חללו של הכלי, וּבֵית הַצְבִּיטָה – בית האחיזה של הכלי; ויש גורסים: בית הצביעה – מלשון אצבע, היינו ענין שקע בדופן הכלי שמכניסים לתוכו את האצבעות כדי לאחוז את הכלי ולשחות מתוכו, והרי זה בית קיבול, בַּתְרוּמָה – שלושת החלקים הללו של הכלי נחשבים כנפרדים לענין תרומה, שאם נטמא אחד מהם בטומאה דרבנן לא נטמא שאר החלקים, כגון אם נטמא האחוריים במשקים טמאים, שאינם מטמאים כלים אלא מדברי סופרים, לא נטמא תוך הכלי, ואם תרומה בתוכו הרי היא טהורה, וכן לא נטמא בית הצביטה. והוא הדין אם נטמא בית הצביטה, לא נטמא האחוריים והתוך; **אָבֵל לֹא בִקְדָשׁ** – שאם נטמא אחד מהחלקים של הכלי, אפילו בטומאה דרבנן, כל הכלי טמא לקדשים. ברם, אם נטמא אחד מהם בטומאה של תורה, כל הכלי טמא אף לתרומה. ויש סוברים (לפי הברייתא שבגמרא) שאם נטמא תוכו של הכלי אפילו בטומאה דרבנן, נטמא כל הכלי אף לתרומה. **הַנוֹשֵׂא אֶת הַמִּדְרָם** – כלי שהוב דרס או ישא או שכב או נשען עליו (עיי' הקדמותנו לבאור מנשה זי פירק הקודש). **נוֹשֵׂא אֶת הַתְרוּמָה** – מותר לו לישא תרומה עם המדרס כאחת, כשאין הוא (הנושא) נוגע בתרומה, כגון שנושאה בתוך כלי חרס שבידו השנייה, שאינו מיטמא מגבו אלא מאווירו, ואין גוזרים שמא יכניס את המדרס לאווירו של הכלי; **אָבֵל לֹא אֶת הַקֹּדֶשׁ** – בגמרא מבואר הטעם, משום מעשה שהיה באחד שהעביר חבית של יין קודש ממקום למקום, ונפסקה רצועה של סנדלו (שהיתה מדרס חוב – רש"י). ונטלה והניחה על פי החבית ונפלה לאוויר החבית ונטמאה. באותה שעה אמרו: הנושא את המדרס לא ישא את הקודש; והואיל והמעשה היה בקודש, לפיכך לא גזרו אלא בקודש אבל לא בתרומה. **בְּגָדֵי אוֹכְלֵי תְרוּמָה** – אף על פי שהם טהורים ונהגים מן הטומאות, מְדֻרָּם לְקֹדֶשׁ – מכל מקום טמאים הם טומאת מדרס לאוכלי קדשים, וכבר שנינו מעלה זו במשנה הקודמת. **לֹא בְמִדַּת הַקֹּדֶשׁ מִדַּת הַתְרוּמָה** – לא כמו שנוהגים בקודש צריכים לנהוג

הַרְבִּיעִי בַּקֹּדֶשׁ פֶּסוּל, וְהַשְּׁלִישִׁי בַּתְּרוּמָה. וּבַתְּרוּמָה: אִם נִטְמָאת אַחַת מִיָּדָיו – חֲבֵרְתָּהּ טְהוֹרָה; וּבַקֹּדֶשׁ – מְטֵבִיל שְׁתֵּיהֶן; שֶׁהֵיךְ מְטַמֵּא אֶת חֲבֵרְתָּהּ בַּקֹּדֶשׁ, אָבֵל לֹא בַּתְּרוּמָה.

פירוש ברטנורא

בטומאות דרבנן, כגון באוכלין ומשקין טמאים וכיוצא בהן, שאין מטמאין אלא ידיים ולא את הגוף: ובקודש מטביל את שתיהן. והוא שתשאר לחלוות ביד הטמאה בשעה שנמטאה. אבל לא היה לחלוות ביד הטמאה אין חיד האחרת טמאה עד שתגע בה:

משניות מבוארות – קהתי

נִטְמָאת אַחַת מִיָּדָיו – בטומאה המטמאה מדברי סופרים את היד בלבד, כגון שנגעה באוכלים ומשקים טמאים, חֲבֵרְתָּהּ – היד השנייה, טְהוֹרָה – ומותר ליגע בה בתרומה, וּבַקֹּדֶשׁ, מְטֵבִיל שְׁתֵּיהֶן – אבל כשהוא בא ליגע בקודש, צריך הוא להטביל את שתי ידיו, שֶׁהֵיךְ מְטַמֵּא אֶת חֲבֵרְתָּהּ בַּקֹּדֶשׁ – להיות פוסלת את הקודש; הרמב"ם מבאר, שאם היד היתה לחה בשעה שנמטאה, אף על פי שידו האחרת לא נגעה בה, מכל מקום גם היא נטמאת מיד לקודש, וצריך להטביל שתיהן כדי ליגע בקודש, אבל אם היד שנמטאה לא היתה לחה, אין היד האחרת טמאה לקודש אלא אם כן נגעה בה (פירוש המשניות להרמב"ם: ה' אבות הטומאות יב, יב; ועיין השגת הראב"ד). אָבֵל לֹא בַּתְּרוּמָה – שלתרומה אין היד הטמאה מטמאת את חברתה, אף אם נגעה זו בזו, ובלבד שלא תהא עליה לחלוות. ואין צורך להטביל את היד שנמטאה, אלא נוטלה בלבד ונוגע בתרומה (רמב"ם ה' אבות הטומאות סט).

ושאר החתיכות שבכלי שלא נגעה בהן הטומאה טהורות. הַרְבִּיעִי בַּקֹּדֶשׁ פֶּסוּל, וְהַשְּׁלִישִׁי בַּתְּרוּמָה – כבר בארנו במקומות אחדים בענין דרגות הטומאה, שכל שנטמא מחמת המת, כגון על ידי נגיעה, בין אדם בין כלים, נקרא "אב הטומאה": וכן שרץ מת, נבלה, זב ומצורע אבות הטומאה הם; והנוגע באב הטומאה נעשה "ראשון לטומאה": ואין ראשון לטומאה מטמא אלא אוכלים ומשקים, ואם נגע אוכל בראשון לטומאה הרי זה נעשה "שני לטומאה". ואין שני לטומאה מטמא חולין אלא תרומה וקודש, שאם חולין נגעו בשני לטומאה הרי הם טהורים, ואם תרומה נגעה בשני לטומאה, הרי היא נעשית "שלישי לטומאה". כלומר שהתרומה פסולה מחמת הטומאה, אבל אין שלישי לטומאה מטמא תרומה לעשותה "רביעי לטומאה"; אבל הקודש שנגע בשלישי לטומאה הרי זה נעשה "רביעי לטומאה", והוא גופו פסול, ברם, אינו מטמא קודש אחר לעשותו "חמישי". זהו ששינוי במשנתנו: הרביעי בקודש פסול – בקודש אף הרביעי לטומאה פסול, והשלישי בתרומה – ואילו בתרומה אינו פסול אלא השלישי לטומאה. וּבַתְּרוּמָה: אִם

המשך מעמוד קנה

בַּפְּוֹרִים, וּבְלִנְיָה – וכן אם 'לנה' המנחה, כלומר, ששהתה אחרי שנתקדשה בכלי שרת, קודם שנקמצה, עד ששקעה השמש, נפסלה. ולאחר שקרב תקומץ על גבי המזבח כהלכתו, חִיבִין עָלָיו מִשּׁוּם פִּיגוּל, כלומר, אם בשעת הקמיצה חישב על מנת לאכול את השיריים או להקטיר את הקומץ לאחר זמנו, ולאחר מיכן הקטיר את הקומץ כדינו, חייב כרת האוכל כזית מן המנחה משום אוכל פיגול. וכן חייבים על המנחה אחרי הקטרת הקומץ, משום נזֶה־רָר וְטִמְאָה, שכשם שזריקת הדם בבהמה, שהיא המתירה את הקרבן, קובעת את הקרבן באיסורי פיגול נותר וטמא, כך גם הקטרת הקומץ של המנחות, שהיא המתירה את השיריים, קובעת את השיריים באיסורים אלה. וכמו כן, לאחר הקטרת הקומץ, אין מוֹעֵלִין בַּשִּׁירִים, לפי שכבר הותרו לכהנים, ושוב אינו בכלל 'קדשי ה''. אָבֵל מוֹעֵלִין בַּקּוֹמֶץ עַד שֶׁיֵּצֵא לְבֵית הַדֶּשֶׁן, כלומר, הנהגה מן הקומץ חייב משום מעילה, עד שישרף כולו על גבי המזבח, וירימו מאפרו 'תרומת הדשן', כדין אימורי בהמות קדשי קדשים. והטעם, לפי שגם הקומץ אינו נותר לכהנים, אלא נקטר כליל על גבי המזבח.

גמרא

שתי עבודות נעשות בדשן [אפר] שעל המזבח. האחת, היא 'תרומת הדשן', והוא שהכהן עולה לראש המזבח, ומפנה את הגחלים לבאן ולבאן, עד שמגיע לגחלים הנמצאים באמצע האש ונשרפו היטב, וממלא מהם מלא המחתה ויורד מן המזבח, וצובר את הגחלים שהיתה במקום המיועד לכך על הרצפה אצל המזבח, במזרחו של ה'כבש', רחוק ממנו שלשה טפחים. העבודה השנייה, היא 'הוצאת הדשן', והוא שמוציאים את כל האפר הנשאר, אל מחוץ למחנה. הגמרא דנה באפר הנשאר על המזבח אחרי שהורם ממנו 'תרומת הדשן', קודם שהוציאוהו אל מחוץ למחנה, אם חייבים עליו משום מעילה: אִתְּמַר, הִנֵּהנָה מֵאִפֶּר תַּפְחִים שְׁעָל גַּבִּי הַמִּזְבֵּחַ, כלומר, מן האפר הנשאר על גבי המזבח, אחרי תרומת הדשן, ואותו אפר מיועד להוצאה אל מחוץ למחנה. רַב אִמְרַי, אֵין מוֹעֵלִין בּוֹ, וְרַבִּי יוֹחָנָן

אִמְרַי, מוֹעֵלִין בּוֹ. הגמרא מבררת באיזה אופן נחלקו: לַפְנֵי שהרימו מן האפר 'תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן', בּוֹלִי עֲלֵמָא לֹא פְלִיגי – בין רב ובין רבי יוחנן אינם חולקים, אלא שניהם מודים דְּמוֹעֵלִין בּוֹ, שכן עדיין לא נתקיימה מצותו של האפר, ולפיכך הרי הוא בכלל 'קדשי ה''. כִּי פְלִיגי – ובאיזה אופן כן נחלקו, באפר הנשאר על המזבח לְאַחַר תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן, והוא האפר הצבור ב'תפוח', לפני שהוציאו אותו אל מחוץ למחנה. הגמרא מבארת את סברת המחלוקת: רַב אִמְרַי, אֵין מוֹעֵלִין בּוֹ, לפי שהואיל וכבר נתרמה ממנו 'תרומת הדשן', הֲרִי נַעֲשֶׂה מִצְוַתוֹ, ואף שעדיין חייבים להוציאו חוץ למחנה, מכל מקום אין ההוצאה נחשבת לעבודה שבעבודה יחא נחשב שעדיין לא נעשית מצות האפר וימעלו בו, מפני שאין להוצאת הדשן זמן קבוע (כלומר, אין חיוב להוציא את האפר בכל יום כמו 'תרומת הדשן', אלא רק כשמתרבה האפר על המזבח). וְרַבִּי יוֹחָנָן אִמְרַי, כִּיִּין דְּכֵתִיב – הואיל ובענין הוצאת הדשן נאמר (ויקרא ג-ט) 'וְלִבְשׁ הַכֹּהֵן מִדֹּד בְּד וגו' והוציא את הַדֶּשֶׁן אֶל מִחוּץ לַמִּחְנֶה, ומבואר שהמוציא את האפר אל מחוץ למחנה חייב להיות לבוש בגדי כהונה, וְכִיִּין דְּצִרִיד לְכַנְדִּי כְּהוֹנֵה, מוכח מכאן שבְּקִדְשֻׁתִּיה קָאֵי – שעדיין האפר עומד בקדושתו ולא נעשית כל מצותו, ולכך מועלים בו. הגמרא מקשה על רב ממשנתנו: תַּנֵּן במשנתנו, 'עולת העוף וכו' מיצה דמה וכו' ומוֹעֵלִין בָּהֶן [ב-עולת העוף], עַד שֶׁיֵּצֵא לְבֵית הַדֶּשֶׁן, כלומר, עד שתישרף כולה על גבי המזבח, ויציאו את אפרה לבית הדשן הנמצא חוץ למחנה. ומוכח מכאן שגם אחרי 'תרומת הדשן' מועלין בה, קִשְׁיָא לָרַב – וזה קשה על רב, שאמר שאחרי 'תרומת הדשן', שוב אין מועלים באפר. מתרצת הגמרא: אִמְרַי לָרַב – רב יתרץ לך, שכך יש לפרש את דברי המשנה, 'מועלין בה, עַד שֶׁיֵּצֵא לְבֵית הַדֶּשֶׁן' – עד שיהיה ראי להוציאו אל 'בית הדשן', כלומר, עד אשר ירימו מאפרה 'תרומת הדשן', ושאר האפר יהיה מוכן לצאת אל מחוץ למחנה.

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

דף כח עמ' ב: כיון שדיברו בענין הזריזות בבוקר, מביאה הגמרא בענין הזריזות בתפילת מנחה: **אמר רב ספרא**, זמן **צלותיה** [תפילת מנחה] **דאברהם** אבינו, היה **מכי משחרי כותלי** - כשהחל להיראות צל במזרח הכתלים, והוא כשהשמש נוטה מאמצע הרקיע למערב. מקשה הגמרא: **אמר רב יוסף**, **אנן מאברהם גיקום וניגמר** - וכי ניתן ללמוד מאברהם, הרי מי יכול להיות זריז כמוהו. **אמר** [הקשה] **רבא** על קושיית רב יוסף, הרי **התנא גמר** [ללמד] **מאברהם**, **ואנן לא גמרינן מיניה** - מדוע שלא נלמד ממנו. והיכן התנא למד מאברהם, **דתניא** לגבי מצות מילה, נאמר (ויקרא יב ג) **וביום השמיני ימול בשר ערלתו**, ופסוק זה **מלמד שכל היום השמיני פשר למילה**, **אלא שמכל מקום הזריזין מקדימין וממהרין לקיים מצות, שנאמר** (בראשית כב ג) **וישכם אברהם בבקר ויחבש וגו'**. ומכך שהתנא למד מאברהם זריזות למילה, מוכח שאפשר ללמוד ממנו זריזות למצוות.

אלא אמר רבא, **רב יוסף** לא הקשה איך נלמד זריזות מאברהם, **אלא הא קא קשיא ליה** - כוונתו להקשות על רב ספרא ממשנה בפסחים, **דתנן** (פסחים נח.) **חל ערבי פסחים להיות בערב שבת**, והזמן לקרבן פסח דחוק, תיקנו שביים זה יהא **נשחט** התמיד **בשש שעות ומחצה** מן היום, דהיינו אמצע השעה השביעית, **וקרב בשבע ומחצה**. וקשה, אם לומדים מאברהם שערב הוא מתחילת שבע, **ונשחטה** את התמיד באותו יום כבר **מכי משחרי כותלי**, שזה בתחילת שבע, שהרי הזמן דחוק ביום זה.

מקשה הגמרא: **מאי קושיא** - מה הקושיא שישחטו את התמיד בתחילת שבע, **ודילמא** - אולי **כותלי דבית המקדש** רק **בשש ומחצה משחרי** - היו משחירים, והוא **משום דלא מכווני טובא** - שלא היו ברוחב שוה למעלה ולמטה אלא היו רחבים מלמטה והולכים וצרים כלפי מעלה, והיה הצל נראה במזרח הכותל רק אחרי חצי שעה. ולכן לא שחטו בתחילת שבע, שהרואים עלולים לטעות שאפשר לשחוט גם קודם חצות, וכן יבואו להתפלל מנחה בזמן זה.

אי נמי - ועוד קשה, איך לומדים זמן מנחה מאברהם הרי **שאני** [-שונה] **אברהם דאיצטגנינות גדולה היתה בלבו** - היה בקי במהלך המזלות וידע מתי זמן מנחה, אבל אנו יכולים לטעות ולהתפלל לפני הזמן. **אי נמי, משום דזקן** [-חכם] **ויושב בישיבה הוה**, ולא בא לידי טעות שהשכינה עימו.

וראיה שישב בישיבה: **דאמר רבי חמא ברבי חנינא**, מתחילת **ימיהן של אבותינו**, ואף קודם מתן תורה, **לא פרישה** [-פסקה] **ישיבה מהם. היו במצרים ישיבה עמהם, שנאמר** כשאמר הקב"ה למשה לעשות מופתים במצרים (שמות ג טז) **לך ואספת את זקני ישראל**, והיינו חכמי ישראל. **היו במדבר ישיבה עמהם,**

שנאמר (במדבר יא טז) **אספה לי שבעים איש מזקני ישראל. אברהם אבינו זקן ויושב בישיבה הוה, שנאמר** (בראשית כד א) **ואברהם זקן** [-קנה חכמה] **בא בימים. יצחק אבינו זקן ויושב בישיבה הוה, שנאמר** (שם כז א) **ויהי כי זקן ויצחק**, והיינו שהיה חכם בתורה. וכן **יעקב אבינו זקן ויושב בישיבה הוה, שנאמר** (שם מח י) **ועיני ישראל כבדו מזקן**. ואף **אליעזר** שהיה **עבד אברהם זקן ויושב בישיבה הוה, שנאמר** (שם כד ב) **ויאמר אברהם אל עבדו זקן ביתו המשל בכל אשר לו**, ואמר על זה **רבי אליעזר שמושל בתורת רבו**. ועוד ראיה, שנאמר (שם טו ב) **הוא דמשק אליעזר**, ואמר **רבי אליעזר** ש'דמשק' היא נוסריקון **שדולה ומשקה מתורתו של רבו לאחרים.**

צלותיה דאברהם. תפלת הערב שלו: **מכי משחרי כותלי**. חומות הפונות למזרח שהלבינו מהנץ החמה הבאה מן המזרח ונוצצת עליהן ובתחילת שבע שעות שהחמה באמצע הרקיע בראש כל אדם אינה עושה עמוד אלא תחתיהן משחירין אותן הכתלים לפי שאין חמה נוצצת אלא בראש הכותל בעוביו ומיצל חודו של שפת עוביו על זקיפת הכותל ומשחרת מהדיא שעתא נוטים צללי ערב וקרוי ערב: **אנן מאברהם ניקום ונגמר**. באת ללמדנו להיות זריזין כאברהם: **חל להיות בערב שבת**. הוצרך למהר תמיד של בין הערבים בכל יכולת לפי שפסחים נשחטו אחריו וצריך לצלותן מבעוד יום ואמרינן התם מוקמינן ליה אדיניה מכי ינטו צללי ערב וקתני נשחט התמיד בשש ומחצה ואי מכי משחרי כותלי מיקרי בין הערבים נשחטה מכי משחרי דהיינו מתחלת שבע: **דלא מכווני**. לא הוו זקופים בצמצום ולפי שהחומה היתה רחבה מלמטה והולכת ומתקצרת ועולה ולפיכך אין חודו של שפת עוביו למעלה מיצל על זקיפתו להשחירו עד שתימשך חמה למערב: **איצטגנינות**. להיות בקי בהליכות המזלות ותחילות השעות דהכי תניא בבבא בתרא (דף טז:) **וה' ברכ את אברהם בכל איצטגנינות גדולה היתה בלבו וכל מלכי מזרח ומערב משכימין לפתחו לשאול במזלות: דולה ומשקה**. נוסריקון של דמשק;

מחשבין על האבוד ועל השורף, שאם נאבדו האימורין או נשרפו, וחשב הכהן בוריקה על מנת להקטירים למחר, נתפגל הזבח. מסיים רב אסי את הקושיא: והא אבוד ושרוף, לא איתנין בעולם – אינם נמצאים בעולם, ואפילו הכי קתני שמתשבין עליהן מחשבת פיגול, ומכאן שאף אם יצא כל הבשר שהרי זה כמו שאינו בעולם, הוריקה חלה עליו. וקשה על רבי יוחנן שאמר שאינה חלה. מקשה הגמרא סתירה בדברי רב אסי: ומי אמר רב אסי הכי שאם יצא כל הבשר הוריקה מועילה, והא בעא מיניה רב אסי מרבי יוחנן, הישב לנשפכין למחר מהו – אם חשב הכהן בוריקה על מנת לשפוך את שירי הדם ליסוד המזבח לאחר הזמן הראוי, האם התפגל הקרבן, או שמאחר שהשירים הולכים לאיבוד לא חלה בהם המחשבה. אמר ליה רבי זירא, כבר שנית לנו את המשנה שעוסקת באלל (חולין קח), שאלל י-גיד השדרה והצואר והוא רחב ולבן וקשה מאדן של נבילה אין בו טומאת נבילה. אלמא האי אלל מכין דלית ביה מששא ו-שארין בו ממשות, לא קיבל טומאה של נבילה. כמו כן יש לומר, בהני נשפכין נמי, כיון דלאיבוד אולי – שהולכים לאיבוד ונשפכים ליסוד, לפיכך (בהו מחשבה) לא מהניא [בהו מחשבה]. וקשה איך אמר רב אסי שאף אם יצא כל הבשר מועילה לו הוריקה, הרי הבשר שיצא עומד לשריפה והרי זה הולך לאיבוד, ואיך מועילה לו הוריקה. חזרת הגמרא לקושיא שהקשה רב אסי על רבי יוחנן בתחילת הסוגיא: אלא דקתני מחשבין על האבוד ועל השורף, קשיא לרבי יוחנן שאמר שאם יצא כל הבשר אין הוריקה מועילה להוציא מידי מעילה, והרי אף על אבוד ושרוף שאינם בעולם מועילה המחשבה בשעת הוריקה. מתרצת הגמרא: אמר רבא, אימא, מחשבין על העומד לאיבוד ועל העומד לשרוף, כלומר, שאם חשב בשעת הוריקה על דבר שיאבד או ישרף אחר כך, מחשבתו חלה, מכיון שבשעת הוריקה היה הבשר בעולם. אבל בבשר שיצא כולו לפני הוריקה אין הוריקה מועילה עליו. הגמרא חזרת לבאר את שיטת רבי עקיבא: אמר רב פפא, לא אמר רבי עקיבא במשנתנו (לעיל ה) שוריקה מועלת ליוצא, אלא בשיצא בשר, אבל אם יצא הדם מהעזרה, אף על פי שחזר והכניסו חזק ממנו, מודה רבי עקיבא שאין וריקה מועלת ליוצא, להוציא את

הבשר מידי מעילה, משום שהוריקה עצמה פסולה, וריקה פסולה אינה מוציאה מידי מעילה. הגמרא מביאה ראייה לדברי רב פפא: תניא נמי הכי, שחט את הזבח בשתיקה – שלא חשב בה מחשבה הפוסלת, ויצא הדם, אף על פי שחזר והכניסו וזרקו, לא עשה ולא כלום, ולפיכך בקדשי קדשים מועלין בו בבשר, ובקדשים קלים אין מועלין בו באימורין. הגמרא חזרת לדון בראיה שהביא רבי עקיבא. שנינו במשנה: אמר רבי עקיבא הא זה למא דומה למפריש חטאתו ואבדה, והפריש אחרת תחתיה, ואחר כך נמצאת הראשונה, והרי שתיהן עומדות, כשם שדמה של אחת פוטר את בשרה מן המעילה, כך הוא פוטר את בשר חברתה. מבאר רבי אלעזר באיזה אופן פוטר את בשר חברתה: אמר רבי אלעזר, כי אמר רבי עקיבא שהוריקה של חטאת אחת פוטר את בשר חברתה מן המעילה, דווקא באופן ששני כהנים שחטו את שתי החטאות בבת אחת, שמאחר שלא קדמה שחיטה של אחת לשל חברתה, הרי שתיהן כגוף אחד. אבל אם נשחטו בזה אחר זה, לא אמר רבי עקיבא שוריקה של אחת פוטר את בשר חברתה, שמיד כששחט את הראשונה נפסלה השניה מדין מותר חטאת, ואין זריקת החטאת הכשרה פוטר את בשר החטאת הפסולה מן המעילה. הברייתא מבארת את טעמו של רבי עקיבא: תניא, אמר רבי שמעון, בשהלכתי לכפר ששמו פאני, מצאתי זקן אחד ואמר לי, האם אומר ה' רבי עקיבא שוריקה מועלת ליוצא, כפי ששמע במשנתנו (לעיל ה). אמרתי לו, הן, ובשפאתי והרציתי דבריו אלו של רבי עקיבא, לפני חברי שבגליל, אמרו לי, איך אפשר לומר שוריקה מועלת ליוצא, הלא בשר שיצא פסול הוא, והיאך מרצה הוריקה על הפסול. ובשיצאתי מהם, ובאתי והרציתי את הדברים שאמרו לי חברי לפני רבי עקיבא, אמר לי, בני, האם אי אתה אומר כן, שהוריקה מועילה ליוצא, אביא לך ראייה לדברי, והרי המפריש חטאתו ואבדה, והפריש אחרת תחתיה, ואחר כך נמצאת הראשונה, והרי שתיהן עומדות, הרי עכשיו מועלין בשתיקה, שחטן וקיבל דמן והרי דמן מונח בפסולות, עדיין מועלין בשתיקה, כדין בשר קדשי קדשים לפני זריקה שמועלין בו,

אגרות קודש

ב"ה, ו' אייר, תשי"ט

ברוקלין.

שלום וברכה!

... נעם לי לקרות במכתבו ראשי פרקים מהפעולות בשבועות שעברו, ובדאי ימשיך בידיעות מפורטות גם להבא, וכן זוגתו תחי' אשר אף שרק זה פעם השני' שהיא כותבת, תקוטי שתהי' זה התחלה טובה וגם כתבה יהי' בפרטיות הדרושה. ובפרט שבעקבתא דמשיחא מבואר בכתבי האריז"ל - הזמן דמעלת נשי ישראל בדוגמא דגאולה הראשונה ביציאה ממצרים. וק"ל.

בברכה לבשו"ט בכל האמור, ולהצלחה מופלגה בעניינים הכלליים והפרטים גם יחד, מתוך בריאות הנכונה ושמחה וטוב לבב.

ובברכת ופרצת גוי',

מ. שניאורסאהן

מעילה. פרק ראשון – קדשי קדשים דף ז עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" קנג

תוספות

1 **חישב** לנשפכין למחר מזה – אין לפרש שחישב בשעה ששופך שיריים ליסוד על
2 מנת לאכול מן הזבח למחר – דהא פשיטא דלא פילג. כדנתיא פרק קמא
3 דזבחים (יג,א), דקתני: יצאו שפיכת שיריים והקטרת אימורים שאין מעבדין. וגם לא
4 קבעי במחשב בוריקה על מנת לשפוך שיריים למחר – דהא נמי פשיטא ליה דפילג,
5 כדקאמר רבי תנן. וטעמם, משום דבעינן
6 שחישב בארבע עבודות דבר שזוהא אבילת
7 אדם או אבילת מזבח, ושפיכת שיריים
8 אבילת מזבח היא, אך לא ארבע עבודות
9 היא. אלא נראה לרבינו יצחק דקבעי
10 במחשב בשעת זריקה על מנת לזרוק הדם
11 שנשפך מן הכלי למחר. דתנן זבחים (כה,א)
12 ולכא, נשפך (מן) החצפה ואספו – פסול,
13 מן הכלי ואספו – כשר. מן אמרין אל חזי,
14 דאם ירצה יאספנו ויזרקנו. ואם לא, דלא, הואיל
15 ואין מצוה לאספו – הוה ליה הולך
16 לאיבוד. **אמר** ליה רבי זירא לרב אסי רבי
17 כבר שנית לנו אלל – בזבחים פרק "כל
18 הפסולין" (לה,א). השוחט את הזבח על מנת
19 לאכול מן האלל – אין יחידין עליו משום
20 פגול. ואלל הוא גיד הצואר, כדמפרש
21 ב"העור והרזוט" (חולין קכא,א). אלמא, האי
22 אלל כיון דלית ביה מששא לא מהני ביה
23 מחשבה. פירוש: שאינו חשוב. דבר החולך
24 לאיבוד הוא – לא מופגל. ואף על גב דאם
25 רצה לאכול וכו'. (תנן) והני נשפכין נמי
26 וכו' ויבורו גרסינן: "האי אלל אינו
27 דלית ביה מששא לא מקבל טומאה". ואם כן
28 מיייתי מהדיא ד"העור והרזוט". ושיבוש,
29 דטפי אית ליה לאיתרי מהדיא דפגול גופיה
30 מלאיתיה מפני הטומאה. **אלא** דקתני על
31 האבוד ועל השורק קשיא – פירוש: ואם כן
32 קשיא מרב אסי לרב אסי. דלעיל קאמר
33 מחשבין, והכא פשיטא דאין מחשבין
34 בנשפכים, דכאבוד דמי. "אמר רבא: אימא
35 על העומד לאיבוד" כו' – כלומר, הא
36 דקאמר "מחשבין על האיבוד" – לאו באבוד
37 כבר קאמר, אלא בעומד לאיבוד. כגון
38 שנחשב בשעת קבלה על דבר העומד

לשירף וליאבד קודם זריקה, ובשעת מחשבה עדיין לא אבד. כגון שורק וחתיכת בשר
וחתיכת אימורים) בפי כלב ובפי כבש, ועדיין לא הגיע ובפי כלב או בפי כבש
בשעת מחשבה. ומכל מקום מדמי ליה לעיל ליצא כולו. לגרסא דגרסי: "אמר ליה
רב אסי לרבי יוחנן: כיון דאבד ונשפך קודם זריקה".

לא אמר רבי עקיבא אלא ששחט בו' – כלומר, לא אמר רבי עקיבא בהדיא חטאת
שאבד בו' דזריקה של אחת מהן פוטרת בשר חברתה מן המעילה, אלא ששחט
שתיהן בשבת אחת. ליה לזכור שכן אורכא במשנה, אלא פאילו בא
אחר זה, וקרי לה "בבית אחת" – דכשר לזרוק בבית אחת, כגון שחט זה אחר זה
וקיבל זה אחר זה קודם שזרוק כלל, דרצה מזה זורק רצה מזה זורק. אבל בזה אחר
זה כגון שקבל דמה של זו זורק עד שלא קיבל את האחרת – לא אמר רבי עקיבא,
ומודה בבי האי גונא דאינו פוטר הדם הנזקק בשר האחרת מן המעילה. **אבל** דם
– פירוש: שיצא דם, זורק אותו דם עצמו שיצא, מודה רבי עקיבא דאין זריקה
מועלת ליצא.

לכפר פאני – שם מקום. "ואמר לי אומר דיה רבי עקיבא זריקה מועלת ליצא"
– תמיה היה הזקן על דברי רבי עקיבא. "אמר לו: הן. וכשבאתי והרציתי
דברים" – כלומר, שהגדתי לו תמיהה הזקן. "אמר לי: ואתה אי אתה אומר כן?"
בתמיה – כלומר, כשאתה מרצה לפני דברי הוקן, כמדינה שאתה מנגמם על דברי.
ויש ספרים גרסינן אחר שאמר לו הן: "אמר לו והלא פסול הוא". או שהשיב לו כך
הוקן. והיינו דקאמר "דכשהרציתי דברים לפני רבי עקיבא", שהקשה לו הזקן כן. "אמר ליה רבי עקיבא: ואתה אי אתה אומר כן?" – כלומר, מדוע שתקתה לו, וכי אינך
אומר כמזוה?

תשובה גנובה – פירש: עלומה ומכוסה. כי יש להשיב עליה. ולא בא לסתור התשובה שהשיב רבי עקיבא לרבי שמעון, דודאי יפה השיבו. אלא הלשון אינו מיושב יפה,
דנקט בבית אחת דכיון דפסל הוא השני, ואפילו הכי קאמר רבי עקיבא דזריקה הכשר פוטרתו מיד מעילה – אם כן סבירא ליה לרבי עקיבא דחשבין ליה כזבח
אחר, וכיון דחשבין כזבח אחד – מה לי בזה אחר זה? "אמר ליה רבי יוחנן לרש לקיש: ואתה אי אתה אומר כן?" בתמיה – כלומר, והא דאי דבבת אחת בעינן וכדור לא
חשיב להו, דהא אילו הפריש שני אשמות לאחריות ושחט שתיהן, וקדם והעלה אימורים של אחד מהם קודם זריקה, אי אתה מודה שירדו הכי גרסינן. הכי פירוש: קדם
והעלה אימורים של אחד מהם קודם זריקה חבירו, ואחר כך זרק חבירו שלא העלה אימורים – אי אתה מודה שירדו האימורים של אותו שהעלה בלא זריקה דמיו? ואי
סלקא דעתך דר גופא הוא – אם כן הוה לאחשובי הכי אימורים כאילו היו מאותן שורק דמן, ולא הוה ליה למימר ירדו. דהאמר עולא אימורי קדשים קלים כו'. והא דנקט
קדשים קלים – לרבותא נקט, וכל קדשי קדשים קדשים טפי, וקלטי שורק דמן, וכן לעיל דנקט אשמות – כל חטאות.

אמר

מחשבין על האבוד ועל השרוף – שאם נשרפו האימורים, וחישב בוריקה על מנת
להקטירן חוץ לזמן – הוי פגול. שהאכול מן הבשר, או שאם נמצאו – האוכלן חייב
כרת. והא אבוד ושרוף דלא איתגוהו בעולם ואפילו הכי קתני מחשבין – דמהניא
בהו מחשבה בוריקה לשרוף הבשר פגול. הכא נמי, אף על גב דיצא כולו, דכמאן
דליתיה דמי – תיחזי ליה זריקה לאפוקיה

מדי מעילה. ופי אמר רב אסי הכי – דכי
יצא כולו מהניא ליה זריקה. והא בעא מיניה
רב אסי מרבי יוחנן חישב לנשפכין למחר
מזה – שנשפך = שירי הדם שהיה שופך
ליסוד המזבח. וקא מיבעיא ליה: חישב בשעת
שפיכת השיריים על מנת לאכול כזית חוץ
לזמנו, דהיינו למחר, מהו? מי חשיבא הא
מחשב דנשפכין לפגל כמזב מחשבה דזריקה
עצמה, או לא? ענן אחר אמר המורה: חישב
לנשפכין למחר – שבשעת זריקה חישב
לשפוך השיריים למחר ליסוד, חשיבא הא
מחשבה דנשפכין כאילו חישב בוריקה
עצמה, שחישב לזרוק מקצתו למחר חוץ
לזמנו דמפגל ליה, או לא? ואמר ליה רבי
זירא כבר שנית לנו אלל – דתנן ב"העור
והרזוט": הקיפה והאלל מצטרפין לטומאת
אוכלין, אבל לא לטומאת נבלות. דכיון דלית
ביה מששא – לא מטמא טומאת נבלות. הני
נשפכין נמי דלאיבוד אזלי – ליסוד, ולא על
גבי המזבח – כד מהניא בהו מחשבה
לפגול. הא נמי שיצא כולו לאיבוד קאי,
לשרפה, וכמאן דליתיה כלל דמי. ובדין הוא
דלא מהניא ליה זריקה לאפוקי ממעילה.
אלא הא דקתני מחשבין על האבוד ועל
השרוף – כלומר, הוא משמע מהא ברייתא
דמהניא מחשבה דזריקה לאבדו ושרוף
לפגול, אף על גב דליתנהו בעולם – הכי נמי
דין הוא דתנתי זריקה לכשיצא כולו, אף על
גב דדמי כמאן דליתיה בעולם. **אמר רבא**
אימא מחשבה על העומד לאבד ועל העומד
לישרף – דכיון דבשעת זריקה כשחישב
אבתי הוה קמן, אף על גב דשוב נאבדו או
נשרפו – מהניא בהו מחשבה. אבל הכא

הבשר יצא כולו לפני זריקה – כמאן דליתא דמי בשעת זריקה, אין זריקה מועלת
לבשר להוציא מדי מעילה. והא דקאמר "עומד לאבד ולישרף" – לא אמר שדין
הוא לאיבוד ולישרף, אלא שנאבדו השתא או נשרפו. אף על גב דהוה קמן בשעת
זריקה – הוכיח סופן על תחלתן שהיו עומדין לאבד ולישרף. **אבל יצא דם** – אף
על פי שחור והכניסו זורקו – אין זריקה מועלת ליצא, אין זריקה של אותו דם שיצא
מועלת להוציא הבשר מדי מעילה. שחט בשתיקה – בכשרות, שלא חישב בה שום
פסול, ושבו יצא הדם חוץ לעורה אף על פי שחור וכו' – מועלין בו. דהאי זריקה
אינה מתרת הבשר לכהנים, ואם הן קדשים קלן – אין מועלין באימורין משום זריקה
זו, דהאי זריקה לאו כלום היא. **אמר רבי אלעזר לא אמר רבי עקיבא** – כשם שדמה
פוטרת את בשרה כך פוטרת את בשר חברתה. **אלא ששחט שניהן בבית אחת** – כגון
ששחטם שני כהנים כאחת, דכחוד גופא דמי, דלא קדמה שחיטה של אחת לשל
חברתה. **אבל בזה אחר זה לא אמר רבי עקיבא** – משום דבשעה ששחט הראשונה
מיד נעשית השניה מותר חטאת. והתם אין זריקת דם של אחת פוטרת בשר של
חברתה. **אמר** – בלשון שאלה. **אומר היה רבי עקיבא וכו'** – דהכי משמע
במתניתין. **והלא פסול הוא** – שיצא. **אי אתה אומר כן** – שתהא זריקה מועלת
ליצא אף על פי שהוא פסול. והרי המפריש וכו' והרי דמן מונח בכוסות – כל זמן
שלא נזרק מועלין בשתיקה, דבשר קדשי קדשים לפני זריקה מועלין בו.

שלא נזרק מועלין בשתיקה, דבשר קדשי קדשים לפני זריקה מועלין בו.

הוקן. והיינו דקאמר "דכשהרציתי דברים לפני רבי עקיבא", שהקשה לו הזקן כן. "אמר ליה רבי עקיבא: ואתה אי אתה אומר כן?" – כלומר, מדוע שתקתה לו, וכי אינך
אומר כמזוה?

תשובה גנובה – פירש: עלומה ומכוסה. כי יש להשיב עליה. ולא בא לסתור התשובה שהשיב רבי עקיבא לרבי שמעון, דודאי יפה השיבו. אלא הלשון אינו מיושב יפה,
דנקט בבית אחת דכיון דפסל הוא השני, ואפילו הכי קאמר רבי עקיבא דזריקה הכשר פוטרתו מיד מעילה – אם כן סבירא ליה לרבי עקיבא דחשבין ליה כזבח
אחר, וכיון דחשבין כזבח אחד – מה לי בזה אחר זה? "אמר ליה רבי יוחנן לרש לקיש: ואתה אי אתה אומר כן?" בתמיה – כלומר, והא דאי דבבת אחת בעינן וכדור לא
חשיב להו, דהא אילו הפריש שני אשמות לאחריות ושחט שתיהן, וקדם והעלה אימורים של אחד מהם קודם זריקה, אי אתה מודה שירדו הכי גרסינן. הכי פירוש: קדם
והעלה אימורים של אחד מהם קודם זריקה חבירו, ואחר כך זרק חבירו שלא העלה אימורים – אי אתה מודה שירדו האימורים של אותו שהעלה בלא זריקה דמיו? ואי
סלקא דעתך דר גופא הוא – אם כן הוה לאחשובי הכי אימורים כאילו היו מאותן שורק דמן, ולא הוה ליה למימר ירדו. דהאמר עולא אימורי קדשים קלים כו'. והא דנקט
קדשים קלים – לרבותא נקט, וכל קדשי קדשים קדשים טפי, וקלטי שורק דמן, וכן לעיל דנקט אשמות – כל חטאות.

אמר רבי יוחנן קצצתינו רגליו דינוקא – כלומר, סתרתו דברי ריש לקיש. דודאי לא טעמא דרבי עקיבא משום דחד גופא הוא, דאם כן גבי מפרשי שני אשמות וכו' שהבאתי למעלה הוה לן למימר לא ירדו, כדפרישית דנעשו לחמו של מזבח. אלא ודאי טעמיה דרבי עקיבא משום בת אחת. ואם תאמר: מכל מקום, כיון דמהני

טעמא דבת אחת לענין לפטור הבשר מן המעילה – למה לא יועיל באימורין לעשותן לחמו של מזבח, כמו דרממה להו בטעמא דחד גופא הוא? יש לומר: דלא דמי, דאמרין דטעמא גבי לפטור בשר מן המעילה משום בת אחת – נניא, דודאי כיון דרצא מזה – זורק, רצא מזה – זורק, דין הוא שיפטור מן המעילה אף בשר חברתה שלא נזרק דמה. אבל לעשות לחמו של מזבח, ולומר דלא ירדו – לא חשיבא כל כך האי טעמא. אלא אי אמרת דטעמא משום חד גופא – אם כן הו' טעם חשוב אף לענין שלא ירדו.

ועל זה חזי חייבין עליו משום פיגול נותר וטמא – פירוש: על זה ועל זה – על הבשר ועל האימורין ובקדשי קדשים. נמצא מעשה דמים ולחלוקה, פירוש: להקל – שעל ידי זריקת הדמים אין מועיל, דלא מקרו תו "קדשי ה'", ולחחמיר – לחייב עליו משום פיגול נותר וטמא.

הא איסורא איכא – שאסור לאכול. והא ממונא דכזב הוא: וקשיא, דבדריא כתיב בקרא (ויקרא ז) דכוננים אבל לזה. הא ממונא דבעלים הוא – ולא משני בדלעיל דאגב מועלין באימורין קתני אין מועלין בבשר. דודאי לעיל משני שפיר, דאידיד דתנא רישא מועלין באימורין ובבשר גבי לפני זריקת דמים, תנא נמי גבי אחר זריקה ואין מועלין בבשר, אף על בג דאיסורא נמי ליכא. אלא חכא, גבי קדשים קלים דלא שייכא שום מעילה בבשר אף קודם זריקה, לית ליה למיחני אין מועלין בבשר אנב מועלין באימורין. ונראה דלא פריך אלא למאן דאמר היתא אכילה שנינו. דאי לזמן דאמר היתא זריקה – אם כן לאחר זריקה רצא לומר: לאחר שניתל זריקה, ואף על פי שלא נזרק, ואם כן מאי פריך חכא ממונא דבעלים הוא? ודאי דאיסורא, כיון שלא נזרק הדם. כי אמר רבי עקיבא מועלת ליוצא לשרפה – פירוש: אין הכי נמי דאיסורא איכא, במיירי בבשר שיצא. עד כאן לא קאמר רבי עקיבא דזריקה מועלת ליוצא אלא לענין לאקבועי בפיגול נותר וטמא, וצריך עיבור צורה לשרפן שאין זה קרוי פסולו בגופו, דאמר בפסחים (פבא) ישרף מיד דזריקה מהניא ליה ומשוי ליה כאילו לא יצא, והויא ליה פסולו מחמת דבר אחר, דאמרין בפסחים (שם) שצריך עיבור צורה אבל

אחת מזה דפוטור את בשר חברתה, והכא לא מרצה זריקה דחד האימורין דאידיד, דאמרין אם עליו ירדו? הא לא קשיא, דודאי גבי מעילה אמרין דרמה של אחת מזה פוטרת את חברתה מן המעילה. אבל לרצות האימורין במזבח – ודאי לא מרצה, אלא זריקת דם שלו בעינן, אף על גב דשחט שתיקן בבת אחת. משננה מעשה דמים – היינו זריקה. לאחר זריקת דמים אין מועלין בבשר – דכבר יש בו שעת היתר לכהנים. והיינו להקל, דשוב אין בו מעילה. על זה וזה – על האימורין ועל הבשר לאחר זריקה חייב משום פיגול נותר וטמא, והיינו לחחמיר, דקודם זריקה אין חייבין בכל והני, אבל לאחר זריקה נקבעו בכל הני. לאחר זריקת דמים מועלין באימורין – והיינו לחחמיר, דקודם זריקה לא הוה בהו מעילה כלל, והשתא איתא מעילה באימורין. ועל זה ועל זה וכו' – נמצא מעשה דמים וכו', גמרא קתני. – רישא בשר קדש קדשים לאחר זריקה אין מועלין בבשר. מעילה הוא דליכא – משמע לא איסורא איכא בכוון האוכלו. ואמאי? הא ממונא דכזב הוא. נסיב כסיפא – והאי דקתני אין מועלין לאו דוקא, דמשמע מעילה הוא וכו'. אלא משום דתנא רישא קודם זריקה "מועלין בבשר", דהא מועלין דוקא הוא, דאכתי אין בו היתר לכהנים – תנא סיפא נמי "אין מועלין". אימא סיפא כו' מעילה הוא דליכא – בבשר (הא איסורא איכא) לישראל האוכלו. והא ממונא [דבעלים] הוא וכו' – והכא ליכא למימר משום דנסיב רישא "מועלין" תנא סיפא נמי "אין מועלין", דבתרייהו (בסיפא) דרישא (בסיפא) דסיפא "אין מועלין" קתני. וכי היכי דדייקין חכא "הא איסורא איכא" – הכי נמי דדייקין בסיפא (ורישא), ואמאי אית ביה איסור אכילה? אמר רב חנינא ליוצא – כגון שיצא הבשר חוץ למחיצתו ושוב נזרק הדם, ורבי עקיבא דייא דאמר זריקה מועלת ליוצא (דם) דכי אמר רבי עקיבא זריקה מועלת ליוצא – להוציא ממעילה ולהביאו לשרפה ולא לתר כמו שאר קדשים פסולין, ולהביא מהניא ליה זריקה, שאינו נשרף לאלתר אלא עד שתעבור צורתו.

נזרק דמה וכו' – נפסלה השניה במותר חטאת. דין שיפטור את בשרה – ואף על פי שיש פסול יוצא. תשובה גנובה השיבו – כלומר, לא היתה מעלייתא הא דהשיבו "ושחט את שתיקן", דמשמע דבת אחת – אז דמה פוטור בשר חברתה, אף על גב דפסול הוא. דהכי משמע דכי היכי דמפרש רבי אלעזר לעיל דלא אמר רבי עקיבא אלא ששחט שתיקן בבת אחת, האי דאמר רבי עקיבא נמי חכא "ושחט את שתיקן" – היינו בבת אחת. אף שחטן בזה אחר זה – לא. והיינו תשובה גנובה, כיון דפסול הוא, דמשעה שזרק דמה של אחת מזה נפסל השניה במותר חטאת. מה לי בבת אחת מה לי בזה אחר זה – הואיל וסבירא ליה לרבי עקיבא דרמה פוטור בשר חברתה אף על גב דפסול משום מותר חטאת, כי היכי דשחט להו כגוף אחד – בשחטן נמי בזה אחר זה תהא דמה פוטור את של חברתה. אלא ודאי תשובה גנובה היא. דלא שנא. אמר רבי יוחנן לר"ל ואתה אי אתה אומר כן – דחשבת להו כגוף אחד אף כי שחטן בזה אחר זה, דרמה פוטור בשר חברתה? אילו הפרשי שני אשמות לאחריות – שאם יאבד אחד מזה שיתכפר באחר. והאי דנקיט שני אשמות – וכל שכן שתי חטאות, דחטאת חמירא קדושתיה נאשם. ושחט את שניהם וקדם והעלה אימורין של אחד מהן קודם זריקה – ואחר כך זרק הדם מאשם שלו קרבו אימורין. אי אתה מודה שאם עלו – אבד אימורין שירדו, דזריקת דם דאידיד לא מהניא להני אימורין דלאו ידידיה, משום דמגופא אחרינא ננייה. ואי סלקא דעתך – כדקאמרת בזה אחר זה נמי פוטור בשר חברתה, משום טעמא דאמרת דכד גופא הוא, הכא אם עלו אמאי ירדו? האמר רבי עקיבא גבי גוף אחד, אימורין קדשים קלים שהעלין לפני זריקת דמים – לא ירדו, שנעשו לחמו של מזבח, דקלטן מזבח. דכיון דחד גופא הוא, כי הדר חזיק הדם לאחר העלאת אימורין – הויא זריקה, ולא ירדו. ואם דברין דטעמיה דרבי עקיבא הוי משום דכדב דגופא דמו, כי קדם והעלה אימורין ושוב נזרק הדם דאידיד, דלא העלו אימורין, ליהני ליה דאם עלו לא ירדו. אלא מדאמרין דירדו – שמע מינה דלאו משום דחד גופא הוא. אלא היינו טעמיה דרבי עקיבא דכי שחט שתיקן בבת אחת דמה פוטור בשר חברתה, רצא מזה זורק רצא מזה זורק. ולא אוקמינן טעמא משום דחד גופא הוא, ולא תשובה גנובה השיבו. אישתיק – ריש לקיש. אמר רבי יוחנן קצצתינו רגליו דינוקא – ריש לקיש קרי "ינוקא", לפי שהיה בחור ממנו, דאבותיה הכי ולא ידע להשיבו. לישנא אחרינא: דדייקא, דדייק דקאי חכא. ואי קשיא לך: מאי שנא גבי חטאות בבת אחת. דכי זרק דמה של

אחת מזה דפוטור את בשר חברתה, והכא לא מרצה זריקה דחד האימורין דאידיד, דאמרין אם עליו ירדו? הא לא קשיא, דודאי גבי מעילה אמרין דרמה של אחת מזה פוטרת את חברתה מן המעילה. אבל לרצות האימורין במזבח – ודאי לא מרצה, אלא זריקת דם שלו בעינן, אף על גב דשחט שתיקן בבת אחת. משננה מעשה דמים – היינו זריקה. לאחר זריקת דמים אין מועלין בבשר – דכבר יש בו שעת היתר לכהנים. והיינו להקל, דשוב אין בו מעילה. על זה וזה – על האימורין ועל הבשר לאחר זריקה חייב משום פיגול נותר וטמא, והיינו לחחמיר, דקודם זריקה אין חייבין בכל והני, אבל לאחר זריקה נקבעו בכל הני. לאחר זריקת דמים מועלין באימורין – והיינו לחחמיר, דקודם זריקה לא הוה בהו מעילה כלל, והשתא איתא מעילה באימורין. ועל זה ועל זה וכו' – נמצא מעשה דמים וכו', גמרא קתני. – רישא בשר קדש קדשים לאחר זריקה אין מועלין בבשר. מעילה הוא דליכא – משמע לא איסורא איכא בכוון האוכלו. ואמאי? הא ממונא דכזב הוא. נסיב כסיפא – והאי דקתני אין מועלין לאו דוקא, דמשמע מעילה הוא וכו'. אלא משום דתנא רישא קודם זריקה "מועלין בבשר", דהא מועלין דוקא הוא, דאכתי אין בו היתר לכהנים – תנא סיפא נמי "אין מועלין". אימא סיפא כו' מעילה הוא דליכא – בבשר (הא איסורא איכא) לישראל האוכלו. והא ממונא [דבעלים] הוא וכו' – והכא ליכא למימר משום דנסיב רישא "מועלין" תנא סיפא נמי "אין מועלין", דבתרייהו (בסיפא) דרישא (בסיפא) דסיפא "אין מועלין" קתני. וכי היכי דדייקין חכא "הא איסורא איכא" – הכי נמי דדייקין בסיפא (ורישא), ואמאי אית ביה איסור אכילה? אמר רב חנינא ליוצא – כגון שיצא הבשר חוץ למחיצתו ושוב נזרק הדם, ורבי עקיבא דייא דאמר זריקה מועלת ליוצא (דם) דכי אמר רבי עקיבא זריקה מועלת ליוצא – להוציא ממעילה ולהביאו לשרפה ולא לתר כמו שאר קדשים פסולין, ולהביא מהניא ליה זריקה, שאינו נשרף לאלתר אלא עד שתעבור צורתו.

ומכל מקום כאשר נזרק דם של אחד מהם, האם אי אתה מודה
שכשם שדמה פוטר את בשרה מן המעילה, אף יפטר את בשר
חבירתה מן המעילה. ואם מצאנו שהציל בשר חבירתה מן המעילה
אף על פי שהוא פסול מדין מותר חטאת, דין הוא שציל את
בשרה של עצמה, ואף על פי שהוא פסול משום יוצא.
רב אושעיא מקשה על דבריו של רבי עקיבא: אמר ריש לקיש משום
רב אושעיא, תשובה גנובה (כלומר, תשובה לא מעולה) השיבו רבי
עקיבא לאותו תלמיד – לרבי שמעון. שהרי מדבריו משמע, שאם
שחט את שתי החטאות בבת אחת, אין, פוטרת זריקה של אחת את
בשר חברתה, אבל אם נשחטו בזה אחר זה, לא פטרה את בשר
חברתה. וחילוק זה אינו מובן, דכיון דפסול הוא החטאת השניה,
ואף על פי כן דמה של אחת מוציא את חברתה מן המעילה, משום
ששתי החטאות נחשבות כמו גוף אחד, אם כן מה לי בבת אחת מה
לי בזה אחר זה, מכיון שהם גוף אחד בכל אופן הוריקה צריכה
להוציא את חברתה מהמעילה.
רבי יוחנן מביא ראיה לשטת רבי עקיבא: אמר ליה רבי יוחנן לריש
לקיש, ואתה, האם אי אתה אומר כן, כדבריו רבי עקיבא, והרי אילו
הפריש שתי אשמות לאחריה, שהיה חייב אשם אחד והפריש
שנים, כדי שאם יאבד אחד מהן יתכפר בשני, וישחט את שניהן,
וקדם והעלה את האימורין של אחד מהן על המזבח קודם זריקה,
ולאחר מכן זרק את הדם מהאשם השני, האם אי אתה מודה שאם
עלו אימורין אלו על המזבח שיירדו, שזריקת הדם אינה מתירה אלא
את האימורין של הקרבן עצמו. ואי סלקא דעתך חד גופא הוא –
ששני האשמות נחשבים כגוף אחד, אמאי אם עלו ירדו, האמר
עולא, אימורי קדשים קלים, שהעלן על המזבח לפני זריקת הדם,
אף שמן הדין רק הזריקה מתירה את האימורין להקטרה, מכל מקום
לא ירדו, לפי שנעשה לחמו של מזבח, כלומר, המזבח קידש את
האימורין להקטרים עליו. למדנו מדברי עולא שבקרבן אחד שעלו
אימוריו לפני הזריקה לא ירדו האימורין, ואם אתה אומר ששני
האשמות הם כגוף אחד היה צריך לומר שגם האימורין של האשם
השני לא ירדו. אלא מוכח מכאן ששני האשמות אינם ממש כגוף
אחד, ומה שמצינו שזריקת חטאת אחת מוציאה את בשר חברתה מן
המעילה, הוא משום שמכיון ששתיהם היו ראיות לזריקה כאחת,
ויכול לזרוק מאיזה שירצה, לפיכך הזריקה מוציאה את בשר שתיהם
מהמעילה, וסברא זו לא שייכת אלא כשנשחטו שתי החטאות בבת
אחת, אבל אם נשחטו בזה אחר זה, שלא היה יכול לזרוק מהחטאת
השניה, אין היא יוצאת ממעילה. נמצא שצדק רבי עקיבא בתשובתו.
מסיימת הגמרא: אישתתיק ריש לקיש. אמר רבי יוחנן, קצצתינו
לרגל זה דיינקא – קצצתי את רגלי ריש לקיש הצעיר ממני, שהקשה
עליו רבי יוחנן ולא ידע להשיבו.

משנה

נאמר בתורה (ויקרא ה טו), 'כִּפֹּשׁ בִּי תַמְעַל מַעַל וְחָטְאָה בְּשִׁגְגָה מִקְדָּשִׁי
ה' וְהָבִיָּא אֶת אֲשָׁמוֹ לָהּ' וגו'. ומבואר, שהמועל בקדשי ה' חייב
בקרבן מעילה. ברוב הקרבנות יש שני חלקים, הבשר שנאכל לכהנים
או לבעלים, והאימורין, שהם איברי הקרבן שמקטירין אותם על
המזבח. המשנה שלפנינו תבאר איזה חלק בקרבן נחשב 'קדשי ה'
שמועלים בו, וגם מה דינם לפני זריקת הדם ואחריה.
(יש) מַעֲשֶׂה דְּמִים – זריקת הדם בקדשי קדשים מביא עליהם דינים
להקל ולהחמיר. ובקדשים קלים בולוהו להחמיר – הזריקה גורמת

רק להחמיר.

מבארת המשנה: ביצד, קדשי קדשים לפני זריקת דמים מועלין
באימוריהן (איברי הקרבן שמוקטרים על המזבח) ובבשר, לאחר
זריקת דמים מועלין באימוריהן שמיועדים להקטרה והם בכלל
'קדשי ה', ואין מועלין בבשר שהוא מותר באכילה לכהנים, ואינו
בכלל 'קדשי ה', ואין בו מעילה אף לזרים. ועל זה ועל זה – ועל
הבשר ועל האימורין לאחר זריקת הדם, תיב משום פיגול נותר
וסמא – אם נתפגל הקרבן או נותר לאחר זמנו, האוכל ממנו חייב
כרת, וכן אדם שננטא ואכל מהקרבן חייב כרת, ודינים אלו אינם
נוהגים אלא לאחר שנוזק הדם. נמצא, שמעשה דמים בקדשי
קדשים יש בו להקל ולהחמיר, להקל לענין שאין מועלין בבשר
לאחר זריקה, ולהחמיר שמשעת זריקה חייבין עליהם משום פיגול
נותר וסמא.

ממשיכה המשנה לבאר: ומה ששנינו שבקדשים קלים בולין
להחמיר, ביצד, קדשים קלים לפני זריקת דמים אין מועלין לא
באימורין ולא בבשר, לאחר זריקת דמים מועלין באימורין שעל
ידי הזריקה הם מבוררים לגבוה, ואין מועלין בבשר, שהוא נאכל
לבעלים. על זה ועל זה – על הבשר ועל האימורין לאחר זריקת
הדם, תיבין עליו משום פיגול נותר וסמא. נמצא, שמעשה דמים
בקדשים קלים בולין להחמיר גם לענין מעילה באימורין וגם לענין
פיגול נותר וסמא.

גמרא

הגמרא מדייקת שמלשון המשנה משמע שאף לאחר זריקה יש איסור
בבשר: קתני, קדשי קדשים לאחר זריקת דמים אין מועלין בבשר,
ומשמע שמעילה הוא דליכא, כלומר, שאין מביאים עליו קרבן
מעילה, הא איסורא איכא לכהן שאוכלו, וקשה, אמאי, הא ממונא
דכהן הוא – הלא לאחר זריקה הבשר הוא ממון של הכהנים
(כמפורש בתורה (ויקרא טו) שהם אוכלים את הבשר). מתרצת הגמרא:
לא קשיא, משום דנסיב רישא מועלין – אגב שנקט התנא ברישא
שקודם זריקה 'מועלין' בבשר, נסיב סיפא אין מועלין – נקט גם
בסיפא לאחר זריקה לשון 'אין מועלין בבשר', ואין לדייק מכאן שיש
איסור.

חזורת הגמרא ומקשה: אימא סיפא, בקדשים קלים בולין להחמיר
ביצד, בשר קדשים קלים לפני זריקת דמים אין מועלין בהן
ובאימוריהן, ואין תיבין עליהן משום פיגול נותר וסמא, לאחר
זריקת דמים מועלין באימוריהן ואין מועלין בבשר, וגם מכאן
משמע שמעילה הוא דליכא הא איסורא איכא לישראל שאוכלו.
וקשה, אמאי, הא ממונא דבעלים הוא – הלא לאחר זריקה בשר
קדשים קלים הוא ממון של הבעלים. וכאן אי אפשר לתרץ כפי
שתירצה הגמרא לעיל על בשר קדשי קדשים, שאגב שנקט לפני
זריקה 'מועלין' נקט גם לאחר זריקה 'אין מועלין', שהרי בקדשים
קלים, גם קודם זריקה וגם לאחר זריקה כתוב שאין מועלין.
מתרצת הגמרא: אמר רבי תנינא, לויצאין – מדובר במשנה שיצא
הבשר לפני הזריקה ונפסל, ולפיכך אף לאחר שנוזק הדם, הבשר
אסור באכילה. ומשנתנו רבי עקיבא היא, שאמר (לעיל ה) שזריקה
מועילה ליוצא, להוציא מיד מעילה. ובי אמר רבי עקיבא שזריקה
מועלת ליוצא, לשריפה – לענין שלא ישרפו אותו מיד כמו קדשים
שיש פסול בגופם, אלא רק לאחר שילון ויפסל מדין נותר.

1 אָבֵל לְהִתֵּיר הַבָּשָׂר בְּאַכִּילָהּ, הוּא דְלֹא מְרַצָּה – אֵין הוֹרִיקָה מֵרַצָּה,
2 וְהַבָּשָׂר אֲסוּר לֹאכִילָהּ כַּדִּין יוֹצֵא.

הדרן עלך קדשי קדשים

פרק שני – חטאת העוף

5 פרק זה יפרש דיני מעילה, ודינים נוספים השייכים לקרבנות הכשרים,
6 מתי הם חלים. המשנה שלפנינו דנה בדיני חטאת העוף:

משנה

7 חֲטָאת הָעוֹף, מוֹעֵלִין בָּהּ מִשְׁהוּקְדָּשָׁה – מִשְׁעָה שֶׁהוֹקֵדֶשׁ הָעוֹף בָּפָה
8 לָשֶׁם חֲטָאת, חַיִּיב מִי שְׁנֵהֲנָה מִמֶּנָּה בְּשׁוּגָג בְּשׁוּדָה פְּרוּטָה, לְהַבִּיא
9 'אִשֶּׁם מִעִילוֹת', אִפִּילוּ אִם נִהְנֶה מִמֶּנָּה בַּחֲיִידָה, כְּגוֹן שֶׁמָּכַר אוֹתָהּ,
10 מִשּׁוּם שֶׁהוֹצִיאָהּ לְחֻלִּין. וְאַחֲרֵי שֶׁנִּמְלָקָה הַחֲטָאת כַּדִּינָה, נִיתּוּסָף
11 בָּהּ קֹדֶשֶׁהּ, וְלִכֵּן הוֹקְשָׁהּ – נַעֲשִׂית מוֹכַנָּת וּמוֹכַשֶׁרֶת לְהַפְסֵל
12 בְּמַבּוּל יוֹם [–מִי שֶׁנִּטְמָא וְטָבַל וְעִדִּין לֹא הָעֵרִיב שְׁמִשּׁוֹ], וּבְמַחְסֹפֶס
13 בְּפֻרִים [–מִי שֶׁהִידָה טָמֵא בְּאַחַת מִן הַטּוֹמְאוֹת שֶׁחַיִּיבִים לְהַבִּיא
14 עֲלֵיהֶם קֶרֶבֶן אַחֲרֵי שֶׁנִּשְׁתַּהֲרָה, וְהֵם זֶב זָבָה מִצּוֹרַע וְיוֹלָדָת, וְטָבַל וְהָעֵרִיב
15 שְׁמִשּׁוֹ, אֲבָל עִדִּין לֹא הִבִּיא אֶת קֶרְבָּנוֹ], כְּלוּמֹר, שֶׁאִם נִגַּע בָּהּ טָבַל
16 יוֹם אוֹ מַחוֹסֶר כִּיפּוּרִים, נִפְסְלָה, אֲבָל אֵינָה מִטְמָאָה אַחֲרֵים, וּבְלִינָה
17 – וְכֵן אִם לֹן דְּמָה, כְּלוּמֹר, שֶׁשָּׁהָה דְּמָה אַחֲרֵי הַמְּלִיקָה קוֹדֶם הַהוּאָה
18 עַד שֶׁשָּׁקְעָה הַשֶּׁמֶשׁ, נִפְסְלָה.

19 וְאַחֲרֵי שֶׁהוּקְדָּשָׁה עַל הַמִּזְבֵּחַ כַּדִּינָה, חַיִּיבִין עָלֶיהָ מִשּׁוּם פִּיגוּל –
20 אִם מֶלֶךְ הִכָּהֵן אֶת הָעוֹף בְּמַחֲשַׁבַת פִּיגוּל, וְאַחֲרֵי מִיכָן הוּזָה דְּמָה
21 כַּדִּינָה, חַיִּיב הָאוֹכֵל כּוֹיֵת מִבְּשָׂרָה בְּכֶרֶת מִשּׁוּם אוֹכֵל פִּיגוּל. וְכֵן,
22 חַיִּיבִים עַל חֲטָאת הָעוֹף אַחֲרֵי הַזֶּה הָדָם, מִשּׁוּם נִזְתָּר, כְּלוּמֹר,
23 שֶׁהָאוֹכֵל כּוֹיֵת מִן הַבָּשָׂר שֶׁנִּיתְּוֹרֵת מִמֶּנָּה אַחֲרֵי סוּף זֶמַן אֲכִילָתָהּ,
24

גמרא

25 שְׁהוּא יוֹם וְלִילָה, חַיִּיב כֶּרֶת מִשּׁוּם אִיסוּר אֲכִילָת נוֹתֵר. וְטָמֵא,
26 כְּלוּמֹר, מִי שֶׁנִּטְמָא וְאֲכַל כּוֹיֵת מִבְּשָׂר הַחֲטָאת אַחֲרֵי הַזֶּה הָדָם, חַיִּיב
27 כֶּרֶת מִשּׁוּם אוֹכֵל מִבְּשָׂר קֹדְשִׁים בְּטוֹמְאָת הַגּוֹף, וְאֵין בָּהּ מְעִילָה –
28 הִנֵּהנָה מִמֶּנָּה לְאַחֲרֵי הַזֶּה דְּמָה, אֵינוֹ חַיִּיב מִשּׁוּם מְעִילָה, מִפְּנֵי שֶׁכָּבַר
29 הוֹתֵר בְּשָׂרָה לֹאכִילָהּ לְכַהֲנִים, וְנִאֲמַר בְּתוֹרָה (ויקרא ה טו) בְּעֵנִין מְעִילָה,
30 'נֶפֶשׁ כִּי תִמְעוֹל מִזֶּל, וְחֲטָאָה בְּשִׁגְגָה מִקְדָּשֵׁי ה'", וּפִירוּשׁ 'קֹדְשֵׁי ה'
31 הוּא, קֹדְשִׁים הַמִּיּוֹחָדִים רַק לָהּ, וְלֹא קֹדְשִׁים שִׁישׁ בָּהֶם גַּם הֵיתֵר לְבָנֵי
32 אָדָם.

33 טָבַל יוֹם', כְּלוּמֹר, מִי שֶׁהִידָה טָמֵא וְטָבַל וְעִדִּין לֹא הָעֵרִיב שְׁמִשּׁוֹ, דִּינוֹ
34 כְּמוֹ 'שְׁנֵי לְטוֹמְאָה', שֶׁאֵינוֹ מִטְמָא אֶת הַחֻלִּין, אֲבָל פּוֹסֵל הוּא אֶת
35 הַתְּרוּמָה, כְּלוּמֹר, שֶׁהַתְּרוּמָה שֶׁנִּטְמָא מִחֲמַתּוֹ הִיא עֲצָמָה פְּסוּלָה
36 לֹאכִילָהּ, אֲבָל אֵינָה מִטְמָאָה דְּבָרִים אַחֲרִים. בְּסוּגִיא שֶׁלִּפְנֵינוּ יוֹבָאָר
37 שְׁתַּנָּאִים נַחֲלָקוּ בְּדִרְגַּת הַטּוֹמְאָה שֶׁל טָבַל יוֹם לְעֵנִין קֹדְשִׁים.
38 הַגְּמָרָא דְּנָה בְּדַעַת אִיזָה תֵּנָא שְׁנוּיָה מִשְׁתַּנּוּ הָאוֹמֶרֶת שֶׁטָבַל יוֹם
39 פּוֹסֵל אֶת הַקֹּדְשִׁים: קָתַנִּי – שְׁנֵינוּ בְּמִשְׁתַּנּוּ, נִמְלָקָה, הוֹקְשָׁהּ לְיִפְסָל
40 בְּמַבּוּל יוֹם וּבְמַחְסֹפֶס בְּפֻרִים וּבְלִינָה, וְיֵשׁ לְדִיּוּק מִכָּאן, לְיִפְסָל אֵין
41 [–כֵּן], כְּלוּמֹר, שֶׁהַחֲטָאת שֶׁנִּגַּע בָּהּ טָבַל יוֹם, רַק הִיא עֲצָמָה פְּסוּלָה,
42 אָבֵל לְטָמְוִי לֹא – אֲבָל אֵינָה מִטְמָאָה דְּבָרִים אַחֲרִים, לְפִי שְׁטוּמָא
43 טָבַל יוֹם חֲלָשָׁה הִיא, וְאֵין בְּכּוּחָהּ לְטַמְאוֹת אֲלָא לְפִסּוּל. מִבְּרַת
44 הַגְּמָרָא: מְתַנִּיתִין מִנִּי – בְּדַעַת מִי שְׁנוּיָה מִשְׁתַּנּוּ, וּמִשִּׁיבָה: דְּרַבִּנָּן הִיא
45 – מִשְׁתַּנּוּ שְׁנוּיָה בְּדַעַת חֲכָמִים, הַסּוֹבְרִים שֶׁכֶּשֶׁם שֶׁהַטָּבַל יוֹם רַק
46 פּוֹסֵל אוֹכְלִים וּמִשְׁקִים שֶׁל תְּרוּמָה אֲבָל אֵינוֹ מִטְמָאָה לְהִיּוֹת מִטְמָאִים
47 דְּבָרִים אַחֲרִים, כִּךְ גַּם פּוֹסֵל הַטָּבַל יוֹם אֶת הַקֹּדְשִׁים בְּלִבָּד, וְהַקֹּדְשִׁים
48 שֶׁנִּפְסְלוּ מִחֲמַתּוֹ אֵינֶם מִטְמָאִים דְּבָרִים אַחֲרִים, דְּתַנִּיא אַבָּא שְׁאוּל
49 אוֹמֵר, מְבֻל יוֹם
50

המשך מעמוד ד

(תחילת קהלת בענין הבל הבלים)⁶ שכל מה שנברא בששת ימי בראשית הבל הוא לגבי לע"ל, וכמ"ש ברבות⁷ שאפילו תורה דעכשיו הבל הוא לגבי גילוי התורה דלע"ל כו"י.

וי"ל בביאור דיוק הלשון "נפלאותיו" דוקא, נפלאות שלו, שהכוונה ל"נפלאות גדולות לבדו"⁸ שרק הקב"ה "לבדו" מכיר בהם⁹, "נפלאותיו".

ובזה מודגש החידוש הגדול דלע"ל¹⁰, שהגאולה האמיתית והשלימה היא שלא בערך כלל לכל הענינים שבעוה"ז (ב"שית אלפי שנים דהוה עלמא"¹¹), לא מיבעי בזמן הגלות, אלא אפילו בזמן הגאולה, גאולת מצרים, ולא מבעי בנוגע לעניני העולם, אלא אפילו בנוגע לתומ"צ שבזמן הזה, הנה כל זה הוא רק "זכר" וסימן "לנפלאותיו", להגילוי ד"אראנו נפלאות", ול"יתורה חדשה מאתי תצא"¹² וקיום המצוות "כמצוות רצונך"¹³, שכו"ז יתגלה לע"ל¹⁴.

(6) קהלת רבה פ"ב, א.

(7) שם.

(8) לקמן קלו, ד. להעיר ממדרש חז"ל (יל"ש בשלח רמז רנ) עה"פ "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות – אראנו מה שלא הראיתי לאבות, שהרי נסים ונפלאות שאני עתיד לעשות עם הבנים יותר מהפלא ונפלאות מה שעשיתי עם אבות". וראה אוה"ת לתהלים שם.

(9) ראה נדה לא, א.

(10) ובפרט בשנת קי"א של נשיא דורנו, שאומרים מזמור זה (ראה אג"ק כ"ד אדמו"ר מהור"י"צ ח"ה א'שלט. ראה לקו"ש ח"כ ע' 578. חכ"ו ע' 347. ועוד).

(11) סנהדרין צז, סע"א. וש"נ.

(12) ויק"ר פ"ג, ג. ובכ"מ.

(13) נוסח תפלת מוסף ברי"ח.

(14) משיחת ש"פ בלק ה'תשי"ג (סה"ש ה'תשי"ג ח"ב ע' 561)

מעילה. פרק ראשון – קדשי קדשים דף ח עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)"
רש"י תוספות

1 אבל לענן להתירו לאכילה — לא אמר שתהא זריקה מועלת. והיינו דקאמר:
2 איסורא איכא, דאסורה באכילה משום יוצא.

הדרן עלך קדשי קדשים

משנה חמאת העוף מועלין בה 1
 משהוקדשה — בפה, אפילו אם 2
 נהנה ממנה מחיים, כגון שמכרה דורגיא 3
 לחולין. הוכשרה להפסל — כלומר, 4
 משנמלקה ניתוסף בה קדושה, שדיא נפסלת 5
 אם נגע בה בטל יום או מחסר כפורים 6
 ובלילה. הוזה דמה חייבין עליה משום פגול 7
 — דהואה דעוף קיימא במקום זריקה 8
 דבהמה. דהואה קובעת בפגול שחיטב בו 9
 קדם לכן, כמו זריקה דבהמה. ושבו נמי היא 10
 בו איסור תרש ותאם על נפלה, דהואה 11
 קובעת בב הני: ואין בה משמאל — דזיכן 12
 דהוזה דמה יש בה חיתר לכבשים. **נמרא** 13
אבל לאימיווי לא — שתדא טמאה ומטמאה 14
 אתרים לא. **תנתינן** — דקנתי הוכשרה 15
 ליפסל ולא ליטמא — רבנן היא. דאמרי: בשם שפיר 16
 תרומה, כך פוסל אוכלי דהיא, דאינו מטמא לטמא 17
 מבול יום תחלה לקשר — דהוי ראשון ומשיל 18
 ורביעי בקדוש, ופוסל את 19

18 ליפסל ולא ליטמא — רבנן היא, דאמרי: בשם שפוסל טבול יום אוכלי תרומה ומשקה
19 תרומה, כך פוסל אוכלי קדש, דאינו מטמא לטמא אחרים. **דתניא אבא שאול אומר**
20 **מבול יום תחלה לקדש** — דהוי ראשון ומשוי לקדש שני. דאתו שני עושה שלישי
21 ורביעי בקודש, ופוסל את התרומה.

דבי

ומשעת מליקה מונית. **הוזה** דמה חייבין עליה משום כר' — למאן דאמר לעיל (הא, ו) רצה לומר: שנראה לחוות. ולמאן דאמר היתר שחיטה, כי היכי דבעינן לעיל גבי קרש העוף — בעינן שיהא ראי' לחוות. ואין מועלין בה — ברין יהיה לו למיתני וסאתה העוף לעלות העוף לפי שזיהא קודמת. ועולתו העוף שונה קודם לכל הקרבנות לפי שעררה לבתנים, (ובחסותו) ובעולתו העוף מועלים אף בעורה, ואף משתאב לבית הדרי כמו שפירשתי גבי חסאת העוף כך הוא בעולה. **מיצה** דמה — דגבי חסאת העוף נקט שסותו בעור, הדרים יוצא בדחוק ומתנצה. ודואה היינו נתנו הדרם למחריק. **מועלין** הדרשן מחוץ למחנה. אבל כמאן ואילך הרי נעשית מצותה ואין מועלין בה. **פריים** שיעיר יום הכפורים, ושעיר עבודה זרה. **הוכשרו** ליפסל בטבול יום — תימה: למאי אכילה לבתנים, ואי ליפסל להקריב אימוריהם קאמר — מכל מקום גבי פר ושעיר שלם לשורפו בבית הדרשן ששורפין בו את הפסולין קאמר. שזיהא להם לפסולין בית הדרשן **הוזה** דמן — פירושו: על הפרוכת ועל מזבח הזהב, כדאמרין פרק "איהו מקומן" (ו) נעשית מצותו. **אין** קאמר בעורות חסות מועלין בבשר — דמשאער שורק דמה וזה כדאמרין (ובחים א): כל שלא אכל המזבח, בבשר לאו יכו לבתנים בעור. **אבל** מן הדרשן (ובחים א): כל גלאי בהם הנשרפים — אין בהן הוצאה לבין

קרמו פניה בתנור הוכשרו ליפסל בטבול יום ובמחוסר כפורים — משום דתנור מק (מנחות קב) נאפות מעברע ואין דוחות לא שבת ולא יום טוב. ואי לינה פס דגרס שפיר: "דמקתה" קרמו בתנור הוכשרו ליפסל" כו' — אלמא אית ליה תנור מק בפרק "רבי ישמעאל" (מנחות עב), בסופו. ומשנה דפרק "שתי הלחם" (שם צה), אית ליה לחמא דמתניתין תנור מקאש, למה לי קרמו פניה? בניסתי בתנור ליקדשיה, ודקדק הקדש לא שרש, קרמו (תולין לה), הוא רכלי שרת מדרש

לְשֹׁחֵט עליון הובא — כלומר, בין דקרמו פניה מיד יש להם תורת לחם (עליהם)
קרוי לחם אלא אם כן קרם הלהם. **נֶזְרֵק** וזמן של כבשים חייבין עליון כר
הא איסורא איבא. והא ממונא ודבן הוא, כדמסיק לעיל בסוף פרק קמא (נ"א.) וכי
מועלין לשתי הלהם בין דאינו גוף הכבשים! ויש לומר: דנקט "ואין מועלין" אגב הני
הבוינים הם הם מתיירי הלהם. הסילוק של בויכים — כמו הקמיצה, והחילוק לממוב
דזהא איבא בתו

הקומץ והלבונה – פירשתי באריכות בזבחים (בפרק שני ב). **קדשו** בכלי הווכשר קדשו, והווכשר ליפסל בטבול יום מקודם בכלי ראשון עם המנחה כולל קחו ליפסל בטבול יום. אלא אגב הניך דנקט קדשו בכלי נקט ליה. **ופיגול** אין בזה – דכח נסכים, אי מיירי בכאה בפני עצמה כדאמרינן ההם (זבחים מד, א) מביא אדם זבחו והיה זוהב – פלוגתא דרבי מאיר ורבנן בסוף פרק "בית שמאי" (זבחים מג, א). רבי מאיר זוהב – רצה לומר שקיעת החמה, דבתמורה חשיב לזה דבר שדרכו לקרב ביום, ואין ועמוד השחר פסלו. ואם כן נצטרך לפרש: ליה – עמוד השחר. **אבל** לאימרו רבנן רבני

רבנו היא.

אָבֵל לֹא־כִילָה הוּא דִלָּא מְרֻצָּה.

הדרן עלך קדשי קדשים

תפארת העוף מועליו בזה משהוקדשה. נמלקה -
הוקשרה להפסל במבול יום, ובמחוסר
כפורים, ובלינה. הוזה דמה - חיביו עליו משום
פגול, נותר, וממא, ואין בזה מעילה. גמרא קתני
הוקשרה להפסל במבול יום ובמחוסר כפורים ובלינה,
להפסל - אין, אכל לממזי - לא! מתניתין מצי?
רבנן היא, דתניא, אבא שאול אומר: מבול יום
תחלה

ובזה טבול יום או מחוסר כפורים) – החמזה. אי נמי: בלינת בשר ליום ומשמע דששתא לא איירי בחוזה. שהרי החוזה ביום המליקה, דאם שנת גבי מליקה פסול דלית בשר, רבי

דבי

ומשעת מליקה מונית. **הוזה** דמה חייבין עליה משום כר' — למאן דאמר לעיל (הא, ו) רצה לומר: שנראה לחוות. ולמאן דאמר היתר שחיטה, כי היכי דבעינן לעיל גבי קרש העוף — בעינן שיהא ראי' לחוות. ואין מועלין בה — ברין יהיה לו למיתני וסאתה העוף לעלות העוף לפי שזיהא קודמת. ועולתו העוף שונה קודם לכל הקרבנות לפי שעררה לבתנים, (ובחסותו) ובעולתו העוף מועלים אף בעורה, ואף משתאב לבית הדרי כמו שפירשתי גבי חסאת העוף כך הוא בעולה. **מיצה** דמה — דגבי חסאת העוף נקט שסותו בעור, הדרים יוצא בדחוק ומתנצה. ודואה היינו נתנו הדרם למחריק. **מועלין** הדרשן מחוץ למחנה. אבל כמאן ואילך הרי נעשית מצותה ואין מועלין בה. **פריים** שיעיר יום הכפורים, ושעיר עבודה זרה. **הוכשרו** ליפסל בטבול יום — תימה: למאי אכילה לבתנים, ואי ליפסל להקריב אימוריהם קאמר — מכל מקום גבי פר ושעיר שלם לשורפו בבית הדרשן ששורפין בו את הפסולין קאמר. שזיהא להם לפסולין בית הדרשן **הוזה** דמן — פירושו: על הפרוכת ועל מזבח הזהב, כדאמרין פרק "איהו מקומן" (ו) נעשית מצותו. **אין** קאמר בעורות חסות מועלין בבשר — דמשאער שורק דמה וזה כדאמרין (ובחים א): כל שלא אכל המזבח, בבשר לאו יכו לבתנים בעור. **אבל** מן הדרשן (ובחים א): כל גלאי בהם הנשרפים — אין בהן הוצאה לבין

קרמו פניה בתנור הוכשרו ליפסל בטבול יום ובמחוסר כפורים — משום דתנור מק (מנחות קב.) נאפות מעברע ואין דוחות לא שבת ולא יום טוב. ואי לינה פס דגרס שפיר: "דמקתה" קרמו בתנור הוכשרו ליפסל" כו' — אלמא אית ליה תנור מק בפרק "רבי ישמעאל" (מנחות עב,ב) בסופו. ומשנה דפרק "שתי הלחם" (שם צה,ה) אית ליה לחמא דמתניתין תנור מקאש, למה לי קרמו פניה? בנטינו בתנור ליקדשיה, דהא הקדש לא קדש מלך, קרמו (וחלין לה,ה). והא רבלי שרת מדקדש

לְשֹׁחֵט עליון הובא — כלומר, בין דקרמו פניה מיד יש להם תורת לחם (עליהם)
קרוי לחם אלא אם כן קרם הלהם. **נֶזְרֵק** וזמן של כבשים חייבין עליון כר
הא איסורא איבא. והא ממונא ודבן הוא, כדמסיק לעיל בסוף פרק קמא (נ"א.) וכי
מועלין לשתי הלהם בין דאינו גוף הכבשים! ויש לומר: דנקט "ואין מועלין" אגב הני
הבוינים הם הם מתיירי הלהם. הסילוק של בויכים — כמו הקמיצה, והחילוק לממוב
דזהא איבא בתו

הקומץ והלבונה – פירשתי באריכות בזבחים (בפרק שני ב). **קדשו** בכלי הווכשר קדשו, והווכשר ליפסל בטבול יום מקודם בכלי ראשון עם המנחה כולה קחו ליפסל בטבול יום. אלא אגב הניך דנקט קדשו בכלי נקט ליה. **ופיגול** אין בזה – דכח נסכים, אי מיירי בכאה בפני עצמה כדאמרינן ההם (זבחים מד, א) מביא ארז זבחו והיה חזוב – פלוגתא דרבי מאיר ורבנן בסוף פרק "בית שמאי" (זבחים מג, א). רבי מאיר חזוב – רצה לומר שקיעת החמה, דבתמורה חשיב לזה דבר שדרכו לקרב ביום, ואי ועמוד השחר פסלתו. ואם כן נצטרך לפרש: ליה – עמוד השחר. **אבל** לאימנא רבנן רבנן

רבונו

הדרן עלך קדשי קדשים

11 **הטאת** העוף — עד השתא איירי בדין
12 פסולי קדשים מתי ימעלו בהם,
13 ומכאן ואילך איירי בכשרים.
14 **מועלין** בהן משהקדשו — פירוש: קדושת
15 פה, דהיינו כשהקדישן.

16 **הוֹבִישָׁרָה** לִפְסֹל בַּטּוֹל יוֹם וּבִמְחוּסָר
17 כְּפוּרִים — כְּלוּמָר, שֶׁאִם נִגְעוּ

18 וְזוֹל מֵאֲכֹל. **וּבְלִינָה** — בְּלִינַת דָּם בִּשְׂקִיעַת
19 הָלֶחֶם. אָף עַל גֵּב דִּבְרֵי הַכִּי קִטְנֵי הַזֶּהוּ דְּמָה,
20 אֲפֹשֶׁר בְּלִינַת יוֹם וּלְיֵלָה אֲלֵא לְאַחֵר הַזֶּה
21 כֵּן אֵיפֶסֶל הָדָם בִּשְׂקִיעַת הַחֲמָה — מִכֵּל מְקוֹם
22 שְׂמִיד שְׁנִמְלָמָה מִתְחַלֵּת לֵינָה שֶׁל יוֹם וּלְיֵלָה.

23 שְׁנֵי־אֲבִיכֶלָה. וּלְמֵאֵן דַּמְרוּ הִיתֵר וְרִיקָה;
24 לְהוֹת, חָכָא נְמִי דְלֵא שִׁיךְ קִבְלָה גְבִי חֲטָת
25 לְגִבּוֹה כּוֹלָהוּ. אֲלֵא שְׂצִירְךָ לְחֻקִּים חֲטָת
26 בְּחִמָּה: דְּבֻלֹּת בְּחִמָּה אִין מוֹעֲלִין בְּעוֹרָה כִּי
27 פְּרִיץ שִׁיחֶיהָ. **עוֹלֵת** הָעוֹף מוֹעֲלֵן בַּר כִּי —
28 מִי־מִצִּיּוֹ. אֲבָל בְּעוֹלָה לֵיכָא אֲלֵא מִצִּיּוֹ. פִּירִשׁ:
29 לְפִי דְלֹאחַ שְׂפִירָה־לְהוֹרֵא. לְפִי שְׂעוּרִין צִירֵךְ לְהוֹרֵא;
30 מִשִּׁיחַ וּפִר יֹסֵם הַכְּפֹרִים, וְשְׂעוּרִים הַנִּשְׂרָפִים:
31 מִי־לְאֲבִיכֶלָה — וְהֵלֵא פִרִים הַנִּשְׂרָפִים אִין בָּהֶם
32 לְצִבּוֹר הֶם וְבֹאִים בְּטוֹמָא: וְיֵשׁ לּוֹמֵר: לְעֵנֶן
33 יֵס (דְּב.) גִּבִּי) שְׁלֹשָׁה בֵּית הַדִּשְׁנִים הֵיוּ שֵׁם.
34 רַ, אֲבָל מִשְׁנֵיתָךְ הַבֶּשֶׂר — אִין מוֹעֲלִין שְׁהִיר
35 **הֵינִים** עֲתוּרוֹת — וְנִפְקִי לְהוֹ מִכְּלָל "קִדְשִׁי ה'"
36 לְפִי דְנֶעֱשִׂית מִצְוָתָה, שְׂצִירְךָ לְהוֹצִיאָה לְבֵית
37 לְקִין בְּחֵן מִשְׁהוּתֵךְ הַבֶּשֶׂר.

גורסין "ובלינה", דהא תנן פרק "שתי הלחם"
 פסולים למחר בלינה. ואומר רבינו יצחק:
 אם כן אפיתו דלחם דוחה השבת, דהכי דייק
 אפיתו דוחה יום טוב. ואם תאמר: כיון דאית
 ל יום נקטיה, דקסבר חולין שנעשו על טהרת
 תיב, ודיינו כשנקרם.

44 — לא. רגבי שחיטת הובח כתיב "לחם", ואין
45 מועלין בהן. ואם תאמר: מעילה הוא דליתא,
46 כי עקיבא כו', דהא אפילו לרבי עקיבא אינן
47 הוביחין חייבין עליהם משום פיגול כו' —
48 מו שמקטירין הקומץ. **אין** מועלין בשירים —
49

50 קוֹמֶץ, דְּמַעֲקִירָא נְמִי קוֹדֵם שְׁנָתָן הַקּוֹמֶץ בְּכָל־
 51 גֻּלְגִּיל בְּהֵן מִשְׁהוּקְדָּשׁוֹ. קְדָשׁוֹ בְּכָל־ — הוֹכְשֵׁר
 52 תִּיחִיר — אֵין חֵיבִין עָלָיו מִשּׁוֹם פִּיגוּל. וּמִנָּת
 53 בְּכֹכֵל עֲלֵמָא, דְּאֵין לֵה מִתִּיחִין. וְאִי בִבְאָה עִם
 54 יִצְחָן חֲרִבְנָן. וּבִלְבָּנָה דְּקֵתָנִי, אִי מִיירִי בִבָּא מִן
 55 "יֵשׁ בְּקִרְבָּנוֹת" (ידב) דְּקִרְיָבָה אֲפִילוּ בִלְלִיָּה,
 56 שֶׁהָא אֲתֵרָה טוֹמְאָה לְטֵמָא אַחֲרִין — מִתְנִיתִין
 57

57

תחלה לקדש – ואם נגע באוכל קדש עושה אותו שני, ושני שלישי, ושלישי רביעי. מטמא את הקדש – לעשות עוד אחר, ופוסל התרומה שלא תעשה יותר. וחכמים אומרים (וכו') כך הוא פוסל בו – דקא סברי דטבול יום אינו רק פוסל בשום דבר ואף במשקה קדש, וכוותיהו מוקי מתניתין. לאבא שאל מעלה עשו

בקדשים בו' – ואם תאמר: הכא משמע טבול יום מדרבנן הוא, כדקאמר: שרינו רבנן לטבול יום וכו', ובסוטה פרק "כשם" (כטב.) יליף רביעי בקדש מקל חומר ממחוסר כפורים: ומה מחוסר כפורים שאין פסול בתרומה פוסל בקדש, שלישי פסול בתרומה אינו דין שיעשה רביעי בקדש. ופריך: אוכל הבא מחמת טבול יום יוכחו ומשני: דילמא סבר לה כאבא שאל. ומאי קאמר? הא דאבא שאל דרבנן הוא! וצריך לומר דרביעי בקדש דרבנן הוא. וכן פירש רש"י בפרק קמא דפסחים (ט"א) דלא (חשיב) ומשכחתו ליה רביעי בקדש למאן דאמר אין אוכל מטמא אוכל, אלא מדרבנן הוא. מיהו רבינו בם פירש: דמשכחת ליה על ידי עצים, ורביעי בקדש דאורייתא (ואבא שאל הכי קאמר ליה) דהכי קאמר דילמא סבר לה כאבא שאל, והא דאבא שאל מדרבנן הוא! ויש לומר: דסוגיא דסוטה (כטב.) לית ליה הא דרבא, אלא אית ליה דטבול יום מן התורה, וכדבעא התלמוד הכא לומר דמתניתין רבנן היא. אמרי רבי חנינא ליוצאין רבנן עקיבא היא – תימא: דהכי דמי? אי דיצא לצד הראש – אם כן הוה ליה למימר מודה רבי עקיבא, כדאיתא לעיל. ואי דיצא לצד רגליו – מכל מקום הא אמרינן פרק שני דובחים (כ"ב.) היא בפנים ורגליה מבחוץ ואחר כך חתך – פסולה, לפי שמטמא של אבר

שיצא חוץ מתערב עם הדם, ונמצא שמקריב פסול יוצא על גבי המזבח! יש לומר: דמיירי שכל הדם נאסף בצואר, ואחר כך יצא הרגל. והשתא ליכא למיחש לשמננות, שכל מה שנתני לעלות בצואר מן האיברים כבר עלה. אי נמי: בנן שיצא כולו חתך מה שיצא עם העצם, שאין זה פסול בעופות אלא אם כן מחוסר אבר, ואחר כך מלקה. והרב רבינו רחביה פירש דהכי פירוש בובחים (כו"א, אבא.) קבל ואחר כך חתך פסולה לפי שזורק את השמננות, שנפסל ביצא על גבי המזבח. אבל אם כבר זרק כל הדם – כשר, שהרי קיים מצות זריקה מן הדם, אף על פי שכבר עלה שמננות היצא שנתערב עם הדם וזרקו על המזבח. והכא נמי תנן "והזהר", דמשמע הוזהר כבר. הילכך, חטאת העוף כשרה, דקיים בה מצות הזהר מן הדם, אף על פי שעם הדם נתערב השמננות. ותני רב הוזהר דמה – דמידי שהוזהר דם חטאת העוף נעשית מצותו קרינן (וביה) (כו'). בשלמא לרב אדא בר אבהה היינו דכתיב והנשאר בדם ימצה – אף על גב דנשאר – חטאת היא. כלומר, אף על גב דאין ס' אלא מה שנשאר מן ההזאה – עדיין היא חטאת, ותלוייה הוזהר במציה, שהוא מעבב. כדתניא רבי רבי ישמעאל שאם נשאר – פירוש: אם נשאר – ימצה, ואם לאו – לא ימצה, וליכא עיכובא, ומאי "חטאת היא" – ארישא. כלומר, לא קאי "חטאת היא" אמציה, אלא קאי ארישא דקרא דהיינו חטאת ושאר עניני מליקה, שכתובים קודם "והנשאר". אלא מעתה גבי מנחה דכתיב והזותרת הכי נמי שאם ניתותר – כלומר, גבי מנחה דכתיב "והזותרת מן המנחה יאכלו אחרון ובניו", הכי נמי שאם ניתותר – יאכלו, ואם לא ניתותרו השיריים בין קמיצה להקטרה – אין בכך כלום. ויש תימא: דהכי נמי, והא תניא "מסלתה" וכו', משמע הכא דפשיטא ליה להתלמוד שיריים שחסרו בין קמיצה להקטרה פסול. וקשיא, דפרק קמא דמנחות (ט"א) פליגי רבי יוחנן וריש לקיש, וקסבר חד מנייהו דמקטיר קומץ עליה ויש לומר:

דבוי דמקטיר קומץ עליה – מכל מקום מודה שאותן השיריים אסורין באכילה. כדמשמע לישנא ד"והזותרת מן המנחה יאכלו" וכו' דכי לא ניתותר (כלום). וכלומר) שחסרו השיריים – לא אכלו כהנים. והא תניא מסלתה כו'. ואם תאמר: מכל מקום לישנא: דשאני הכא דגלי קרא "מסלתה ומשמנה!" ויש לומר: דאית לן לאחשובי קרא ד"חטאת היא" כמו "מסלתה ומשמנה". ועוד נראה למורי רבי: כיון דחזוין ד"והזותרת" משמע דצריך שיהא ניתותר, כמו כן אית לן למימר ד"והנשאר" רוצה לומר שצריך שיהא נשאר, דאין לחלק ביניהן, כי הלשון שזה. ואם תאמר: מאי האי דמייתי האי קרא ד"מסלתה ומשמנה"? איבעי ליה לאיתויי קרא ד"מן המנחה" דדרשין: פרט למנחה שחסרה. ובפרק קמא דמנחות (ט"ב) מצריך לתרייהו, חד למנחה שחסרה קודם קמיצה, וחד לשיריים שחסרו בין קמיצה להקטרה. ומשמע והם דמ"מן המנחה" נפקא לן שיריים שחסרו. ואם כן איבעי ליה לאיתויי "מן המנחה", דהא הכא מיירי בכי האי גוונא! ויש לומר: דלא דק התלמוד כולי האי לאיתויי "מן המנחה", וחדא מתרי נקט. וכמו ועוד הוא. ועוד נראה למורי שחידה: דאי לא האי קרא "מסלתה ומשמנה" דנפקא לן מיניה מנחה שחסרה קודם קמיצה – לא הוה דרשין מ"מן המנחה" לשיריים שחסרו בין קמיצה להקטרה, אלא בתר דכתיב "מסלתה" דמשמע דבעין בשעת קמיצה שתהא המנחה שלימה – או דרשין "מן המנחה" לשיריים. דמשמע מן המנחה שהיתה כבר, כלומר, שהיתה שלימה בשעת קמיצה. ולכך מייתי קרא ד"מסלתה" אף לשיריים שחסרו בין קמיצה להקטרה. ומשני: התם כתיב "והזותרת" קרא יתירא הוא, דהא ודאי דאיכא שיריים, שהיה כתיב: "קומץ מלא קומצו הקטיר" (אינה כל המנחה הקטירא) – רק הקומץ שהוא מקטיר. ואם כן דקא תניא "לית לן למימר שאם ניתותר. הכא כתיב "והנשאר" ולא מייתר, דצריך לומר שיש שיריים בדם ולא היוה מכולו, ולא אתא לומר דהוית תלוי במציה, כלומר, שיהא מיצוי מעבב.

רבי מאיר אומר מטמא את הקדש – דהוא שני, ומשוי לקדש שלישי. וחכמים אומרים כשם שפוסל בו' – אבל טמיו – לא מטמא, והיינו כמתניתין. אמר רבא לאבא שאל – נמי דאמר "תחלה לקדש", דקעביד לקדש שני, מיתרצא נמי מתניתין. ודאי טבול יום מדאורייתא פוסל ואינו מטמא, ורבנן עשו מעלה בקדשים דהוה

טבול יום תחלה לקדש, דהוי כי אוכל ראשון ועשה שני. ומתניתין כדאורייתא קתני, דאינו אלא פוסל. לרבי מאיר – נמי מתניתין, דהא דקאמר "מטמא את הקדש" – דעביד ליה שלישי, ופוסל את התרומה מדרבנן. אבל מדאורייתא אינו אלא פוסל מאחר שטבל. ורבנן – דאמרי "כשם שפוסל" וכו' ולא אמרי "מטמא", קסברי: כיון דטבל קלטא ליה טומאה, דפסול משוי ולא טמא. הא איסורא איכא – כלומר, איסור אכילה. ואמאי הא מטמא דכתנים הוא – מאחר שהוזהר דמה, שהותרה להם באכילה. אמר רב חנינא ליוצא – כלומר, שיצא. דהתם איכא איסור אכילה, ורבי עקיבא הוא דאמר וזיקה מועלת ליוצא, לאפוקיה מידי מעילה או לשריפה, כדאמרין לעיל. אבל לאו בת אכילה היא, כדאמרין בסוף פירקין, אבל לאכילה לא מרצה הא הזאה. נודי דמהניא לאפוקיה מידי מעילה – אבל להתיר היצא באכילה לא מהניא, והיינו דקא דייק: אבל איסורא איכא, דהא בת אכילה היא. אמר רב חנינא אמר רב יצא בת חטאת העוף – דכתיב "והנשאר בדם ימצה" – לאחר הזאה ימצה. אינו מעבב – דכיון דהוזהר, אף על פי שלא ימצה – נעשית מצותו, ויצא מידי מעילה, וחיובין עליו משום נותר וטמא. ויצא נמי ידי חובתו, דאינו מעבב הכפרה. דתני רב הוזהר דמה – דמדקתני במתניתין גבי חטאת

העוף "והזהר דמה", ולא קתני "ימצה דמה", אלמא סבירא ליה לתנא דמתניתין דהזאה עיקר, ומיצוי לא מעבב. ורב אדא בר אבהה אמר משמיה רב רבי יצא דלא יצא ידי חובתו, ולא נתכפר, ולא הוקבע החטאת בפגול ונותר וטמא אף על פי שהוזהר, עד דעביד מיצוי. ותני רב יצא דמה – במתניתין גבי חטאת העוף "ימצה דמה", ולא קתני "והזהר דמה". דסבירא ליה דמיצוי נמי עיקר מצוה הזאה, ומעבב. בשלמא לרב אדא היינו דכתיב והנשאר בדם ימצה אל יסוד המזבח וכו' – דהוזהר דנשאר אחר הזאה דהיינו מיצוי, אקרי "חטאת", אלמא נמי דהיינו מיצוי מעבב. אלא לרב הונא דאמר מיצוי לא מעבב מאי והנשאר – כיון דלא מעבב, למה לי דכתיב "והנשאר"? להכי כתיב והנשאר לכדתנא דבי רבי ישמעאל שאם נשאר – כלומר, אם נשאר מן הדם – מצוה לעשות מיצוי. אבל אם לא נשאר – לא מעבב, דמיצוי אינו מעבב. ומאי חטאת היא – לאו כדקא בעית למימר דא"הנשאר ימצה" קאי, דליהוי משמע דבשיריים דהיינו מיצוי הוי עיקר חטאת, דמיצוי מעבב. אלא ארישיה דקרא קאי – א"הוזהר מן החטאת באצבעו חטאת היא", לומר דהזאה מעבבת ולא מיצוי. הכי נמי שאם ניתותר – ששקמץ את המנחה, אם ניתותר דאיכא שיריים למצוה – שפיר. ואם לא ניתותר, שאם חסרו שיריים בין קמיצה להקטרה – לית לן בה. וכי תימא הכי נמי – דשיריים לא מעבבי. והתניא: "מסלתה ומשמנה" דמצי למיכתב קרא "מסלת ומשמנה", מאי "מסלתה ומשמנה" – שיהא כל סלתה ושמנה קיים ואפילו שיריים. דהכי משמע "מסלתה" – מן הסלת שהיה בשעת קמיצה שהיה כולו, אלמא דחסרון שיריים מעבבי. (גבי שיריים נמי אמרינן דחסרון שיריים מעבב), וזכינו אמרינן שאם לא ניתותר לא מעבב?

אמר

שחסרו שיריים מן המנחה יאכלו" וכו' דכי לא ניתותר (כלום). וכלומר) שחסרו השיריים – לא אכלו כהנים. והא תניא מסלתה כו'. ואם תאמר: מכל מקום לישנא: דשאני הכא דגלי קרא "מסלתה ומשמנה!" ויש לומר: דאית לן לאחשובי קרא ד"חטאת היא" כמו "מסלתה ומשמנה". ועוד נראה למורי רבי: כיון דחזוין ד"והזותרת" משמע דצריך שיהא ניתותר, כמו כן אית לן למימר ד"והנשאר" רוצה לומר שצריך שיהא נשאר, דאין לחלק ביניהן, כי הלשון שזה. ואם תאמר: מאי האי דמייתי האי קרא ד"מסלתה ומשמנה"? איבעי ליה לאיתויי קרא ד"מן המנחה" דדרשין: פרט למנחה שחסרה. ובפרק קמא דמנחות (ט"ב) מצריך לתרייהו, חד למנחה שחסרה קודם קמיצה, וחד לשיריים שחסרו בין קמיצה להקטרה. ומשמע והם דמ"מן המנחה" נפקא לן שיריים שחסרו. ואם כן איבעי ליה לאיתויי "מן המנחה", דהא הכא מיירי בכי האי גוונא! ויש לומר: דלא דק התלמוד כולי האי לאיתויי "מן המנחה", וחדא מתרי נקט. וכמו ועוד הוא. ועוד נראה למורי שחידה: דאי לא האי קרא "מסלתה ומשמנה" דנפקא לן מיניה מנחה שחסרה קודם קמיצה – לא הוה דרשין מ"מן המנחה" לשיריים שחסרו בין קמיצה להקטרה, אלא בתר דכתיב "מסלתה" דמשמע דבעין בשעת קמיצה שתהא המנחה שלימה – או דרשין "מן המנחה" לשיריים. דמשמע מן המנחה שהיתה כבר, כלומר, שהיתה שלימה בשעת קמיצה. ולכך מייתי קרא ד"מסלתה" אף לשיריים שחסרו בין קמיצה להקטרה. ומשני: התם כתיב "והזותרת" קרא יתירא הוא, דהא ודאי דאיכא שיריים, שהיה כתיב: "קומץ מלא קומצו הקטיר" (אינה כל המנחה הקטירא) – רק הקומץ שהוא מקטיר. ואם כן דקא תניא "לית לן למימר שאם ניתותר. הכא כתיב "והנשאר" ולא מייתר, דצריך לומר שיש שיריים בדם ולא היוה מכולו, ולא אתא לומר דהוית תלוי במציה, כלומר, שיהא מיצוי מעבב.

תחלה לקדש – הרי הוא ראשון לטומאה לענין קדשים, ולכן עושה
 הוא את הקדשים הנוגעים בו 'שני לטומאה', ואותו 'שני לטומאה'
 עושה את הקדשים הנוגעים בו 'שלישי לטומאה', וה'שלישי' עושה
 את הקדשים הנוגעים בו 'רביעי לטומאה'. אבל לענין תרומה אינו
 נחשב אלא כ'שני לטומאה', ואינו 'מטמא' אותה בנגיעתו, אלא
 'פוסלה' בלבד. רבי מאיר אומר, דין הטבול יום כ'שני לטומאה לכל
 דבר, ולפיכך מטמא הוא את הקדש, כלומר, שהקודש שנגע בו
 טמא, ונעשה 'שלישי לטומאה' הפוסל את הקודש הנוגע בו,
 ופוסל את התרומה. וחכמים אומרים, כשם שהוא [הטבול יום]
 'פוסל' משקה של תרומה ואוכלי [ומאכלים של] תרומה, ואינו
 'מטמא', כך הוא 'פוסל' משקה קדש ואוכלי קדש, ואינו
 'מטמא'. הרי ששיטת חכמים בברייתא היא כמו מה ששנינו
 במשנתנו שטבול יום 'פוסל' חטאת העוף ואינו 'מטמא'.
 דוחה הגמרא: אמר רבא, לאבא שאול – יש להעמיד את המשנה
 גם כאבא שאול, לפי שגם הוא מודה שמן התורה טבול יום רק 'פוסל'
 את הקדשים ואינו 'מטמא', אלא שסובר שמעלה [הטומאה] עשו
 בקדשים, ושוינהו כקרבן לטבול יום – כראשון – חכמים עשו את
 הטבול יום כמו ראשון לטומאה לענין קדשים, והרי הוא כמו אוכל
 שהוא ראשון לטומאה שהנוגע בו נעשה 'שני לטומאה'. אולם
 במשנתנו מדובר בדיני התורה, ומן התורה הטבול יום 'פוסל' ולא
 'מטמא'. לרבי מאיר פאוקל שני – וכמו כן, יש להעמיד את המשנה
 כרבי מאיר, לפי שגם הוא מודה שמן התורה אין הטבול יום 'מטמא'
 את הקדשים אלא 'פוסל', אלא שמדברנן נתנו עליו דין 'שני
 לטומאה', ולכן 'מטמא' הוא את הקדשים. אבל לרבנן, כיון דפסול
 קלש טומאה, פסול משוי, מטא לא משוי – אבל לדעת חכמים
 שברייתא, לא עשו חכמים מעלה לטבול יום, מפני שמאחר שטבול
 כבר הוחלשה טומאתו, ולכן רק 'פוסל' הוא את הנוגע בו, ואינו
 'מטמא'.
 שנינו במשנתנו: הוזה דמה תייבין בו, ואין בה מעילה.
 הגמרא דנה מדוע לא נקט התנא שההזאה מתיירה את הבשר
 לאכילה. מדייקת הגמרא: מעילה הוא דליקא, אכל איסורא איכא,
 כלומר, ממה ששנינו ואין בה מעילה יש לדייק, שרק איסור מעילה
 בלבד אינו נוהג בחטאת העוף לאחר שהזזה דמה, אבל עדיין יש בה
 איסור אכילה לכהנים. וקשה, אמאי, הא ממונה דכהנים הוא –
 מדוע הבשר אסור באכילה, הרי אחרי שהזזה דמה של החטאת,
 בשרה שייך לכהנים, כלומר, הותר להם לאכילה.
 מתרצת הגמרא: אמר רבי חנינא, לויצאין, כלומר, המשנה מדברת
 בבשר חטאת שיצא מן העזרה קודם הזאת הדם, ורבי עקיבא היא,
 דאמר וריקה מועלת לויצא, דלאו פת אכילה היא – ומשנתנו
 בדעת רבי עקיבא היא שנויה, הסובר (לעיל 8) לענין קרבן בהמה,
 שזריקת הדם מועילה גם לבשר שיצא חוץ לעזרה להוציאו מידי
 מעילה, אבל לא להתירו לאכילה, וכמו שנבאר בגמרא לעיל 8.
 וכך הדין גם בהזאת הדם של חטאת העוף, שכן הזאת הדם של
 חטאת העוף עומדת במקום זריקת הדם של קרבן בהמה, ולכן, הזאה
 זו, אמנם היא מועילה להוציא בשר שיצא חוץ לעזרה מידי מעילה,
 אבל מכל מקום אינה מועילה להתירו באכילה, ולכן נקט התנא
 במשנה 'הזזה דמה, אין בה מעילה', להשמיענו שרק מעילה אין
 בחטאת העוף לאחר שהזזה דמה, אבל איסור אכילה יש בה.
 סדר הקרבת חטאת העוף הוא, שאחרי המליקה, ואחרי הכהן
 בגופו של עוף וזוהו מדרו על קיר המזבח, והוא הנקרא 'הזאה'.
 לאחר מכן, דוחק את מקום המליקה למזבח, ועל ידי כן מתמצים
 שיירי הדם על יסוד המזבח, והוא הנקרא 'מיצוי'. הגמרא דנה אם

המיצוי מעכב את הכשר הקרבן: אמר רב הונא, אמר רב, מיצוי
 שיירי הדם של חטאת העוף על המזבח, אינו מעכב, כלומר,
 שאפילו אם רק היה את הדם ולא מיצה את שיירי הדם, כבר
 נתקיימה מצות החטאת ובעליה יצאו בה ידי חובתם, ויצאה מתורת
 מעילה, וגם חייבים עליה משום פיגול נותר וטמא, ונתני – וכן שנה
 רב במשנה כגירסתנו 'הוזה דמה, חייבין עליו משום פיגול נותר
 וטמא ואין בה מעילה', וממה ששנינו 'הזזה דמה' ולא 'מיצה דמה',
 מבואר שהתנא של משנתנו סובר שההזאה היא העיקר ולא המיצוי.
 רב אדא בר אבהו חולק, ואמר בשם רב, שמיצוי חטאת העוף
 מעכב, כלומר, אף אם הוזה דמה, אם לא מיצו את שיירי הדם, לא
 יצא המקריב את חטאת העוף ידי חובתו, ואין חייבים עליה משום
 פיגול נותר וטמא, ונתני רב, מיצה דמה, חייבין עליו משום פיגול
 נותר וטמא ואין בה מעילה, וממה ששנה 'מיצה דמה', ולא שנה
 'הזזה דמה חייבין עליו' וכו', מבואר שסובר שגם המיצוי הוא חלק
 מעיקר מצות הקרבת חטאת העוף, והוא מעכב את הקרבן.
 הגמרא מביאה ראיה לדברי רב אדא בר אבהו: תא שמע, נאמר
 (ויקרא ט) לענין חטאת העוף, והזה מדם החטאת על קיר המזבח,
 והנשאר בדם ימצה אל יסוד המזבח [חטאת היא]. בשלמא
 [הדרבן מובין] לרב אדא בר אבהו, שכן מה שאמר שהמיצוי מעכב,
 היינו דתניב 'והנשאר בדם ימצה אל יסוד המזבח', חטאת היא,
 שכן התיבות 'חטאת הוא' מתייחסות למה שכתוב לפני זה 'והנשאר
 בדם ימצה', ויש במשמע מזה שהמיצוי קרי 'חטאת', כלומר, שהוא
 חלק מעיקר עבודת החטאת, ומעכב, אלא לרב הונא שסובר
 שהמיצוי אינו מעכב, מאי 'והנשאר' – מדוע כתבה התורה 'והנשאר
 בדם ימצה אל יסוד המזבח'.
 דוחה הגמרא: מה שכתבה התורה 'והנשאר בדם ימצה אל יסוד
 המזבח', יש לפרשו כדתנא דבי רבי ישמעאל, שאם נשאר מן הדם
 מצוה למצות אותו על המזבח, ואם לא נשאר לא ימצה כי אינו
 מעכב. וימאי 'חטאת היא', ארישא, כלומר, ומה שנאמר בסוף
 הפסוק 'חטאת הוא', אין לפרש כמו שעלה על דעתנו שזה מתייחס
 גם על מה שנאמר 'והנשאר בדם ימצה', ויהא במשמע שהמיצוי הוא
 חלק מעיקר עבודת החטאת והוא מעכב, אלא מתייחס הוא על מה
 שנאמר מקודם לכן 'הזה מדם החטאת', והרי זה כאילו כתוב 'הזה
 מדם החטאת על קיר המזבח, חטאת הוא'.
 סדר הקרבת המנחה הוא, שאחרי שנתנו על הסולת של המנחה את
 השמן והלבונה, קומץ [מרים מן המנחה] הכהן מן הסולת והשמן
 שבה מלוא קומצו, ולאחר מכן מקטיר את הקומץ והלבונה על
 המזבח. אחרי הקטרת הקומץ, נאכלים 'שיירי המנחה' [הנשאר
 ממנה לאחר הקמיצה] לזכרי כהונה.
 הגמרא מקשה על פירוש הפסוק 'והנשאר בדם ימצה', מפסוק הדין
 בשיירי המנחה: אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי, אלא
 מעטה, שנתבאר שלדעת רב הונא מה שנאמר 'והנשאר בדם ימצה',
 אין פירושו שהמיצוי מעכב, אלא רק שאם אחרי ההזאה נשאר מדם
 החטאת מצוה למצות אותו, אם כן נבי מנחה דתניב (שם ב א)
 'והנותרת מן המנחה לאהרן ולבניו, הדי נמי, שאם ניתותר – האם
 גם פסוק זה יש לפרשו באופן דומה, ולומר, שאין כוונת הכתוב
 ששיירי המנחה מעכבים [פירוש, שאם אחרי הקמיצה, קודם הקטרת
 הקומץ, נחסר מן השיירים, נפסלה המנחה], אלא רק שאם שיירי
 המנחה קיימים מצוה לאוכלם.
 הגמרא מוכיחה שאין לבאר כך את הפסוק 'והנותרת' וגו': ובי
 תיקא, הדי נמי – שאמנם כך הוא פירוש הפסוק,

וְהַתְנִיחַ בְּבְרִייתָא, שִׁמְמָה שְׁנֵאמֵר בְּעֵינֵי מִנְחַת נִדְבָה (ויקרא ב) וְקָמִין
הִכְּהֵן מִשָּׁם מֵלֵא קָמִצוּ מִסְלָתָהּ וּמִשְׁמָנָהּ, עַל כָּל לִבְנֵתָהּ, וּפִירוּשׁ,
שֶׁהִכְהֵן יָרִים בְּקוֹמָץ שֶׁלּוֹ, מִן הַסּוּלָת וְהַשְּׁמֵן שֶׁל הַמִּנְחָה, כְּדִי לְהַקְטִיר
אֶת מֵה שֶׁהָיָה עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ, לְבַד מִן הַלְּבוֹנָה, שֶׁהִיא נִקְטֶרֶת כּוֹלֵה
עַל הַמִּזְבֵּחַ, וְלֹא נֵאמַר 'מֵלֵא קָמִצוּ מִסּוּלָת וּמִשְׁמֵן', יֵשׁ לְדֹרוּשׁ
שֶׁהַמִּנְחָה כְּשִׁירָה רַק אִם הִיא שְׁלִימָה בִּשְׁעַת הַהִקְטָרָה, פֶּרֶץ שֶׁחִפְּרָה
כְּלֵתָהּ, וְחִפְּרָה שְׁמָנָהּ, וְחִפְּרָה לְבוֹנֶתָהּ – פֶּרֶץ לַמִּנְחָה שֶׁהַסּוּלָת,
הַשְּׁמֵן אוֹ הַלְּבוֹנָה שֶׁלָּה חֲסֵרִים בִּשְׁעַת הַהִקְטָרָה שֶׁהִיא פְּסוּלָה, שֶׁכֵּן
מִשְׁמַעוּת 'מִסְלָתָהּ וּמִשְׁמָנָהּ' הִיא, מִן הַסּוּלָת וְהַשְּׁמֵן שֶׁכָּבֵר הִיוּ קִיּוּמִים
בְּשִׁלְמוּתָם בִּשְׁעַת הַקְּמִיצָה, וְלִמְדוּנוּ מִזֶּה שֶׁאִם נִחְסֵר מִן הַשִּׁירִיִּים
בִּשְׁעַת הַהִקְטָרָה פְּסוּלָה הַמִּנְחָה. וְאִם כֵּן, לֹא נִתֵּן לֹמֵר שֶׁפִּירוּשׁ
הַפֶּסוּק 'וְהִנֹּתֶרֶת מִן הַמִּנְחָה', הוּא רַק שֶׁאִם הַשִּׁירִיִּים קִיּוּמִים אַחֲרֵי
הַהִקְטָרָה יֵשׁ מִצּוֹה עַל הַכֹּהֲנִים לֹאכֹלָם, אֲבָל אִם לֹא נִשְׁאָר, אִינֵם
מַעֲכִבִּים אֶת כִּשְׁרוֹת הַמִּנְחָה.

הַגְּמָרָא מֵיִישֶׁבֶת אֶת שִׁטָּת רַב הוֹנָא: אָמְרִי, הֵתֵם כְּתִיב 'וְהִנֹּתֶרֶת'
קָרָא יִתִּירָא כְּתִיב, כְּלוּמֹר, בְּעֵינֵי הַמִּנְחָה נִכְתָּב 'וְהִנֹּתֶרֶת' מִיּוֹתֵר,
שֶׁכֵּן כְּתוּב הוּא פַּעַמִּיִּים, הָאֶחָד (ויקרא ב) וְהִנֹּתֶרֶת מִן הַמִּנְחָה לְאַהֲרֹן
וּלְכֹהֲנָיו, וְהַשֵּׁנִי (שם ט) וְהִנֹּתֶרֶת מִמֶּנָּה יֵאָכְלוּ אֶהֱרֹן וּבְנָיו. וְנֵאמַר
שִׁמְמָה שְׁנֵאמֵר 'וְהִנֹּתֶרֶת' יֵשׁ לְדִיק 'וְלֹא הִנֹּתֶרֶת מִן הַנּוֹתֶרֶת',
כְּלוּמֹר, שֶׁצִּירֵן שֶׁתִּהְיֶה כָּל הַנּוֹתֶרֶת' (פִּירוּשׁ, הַשִּׁירִיִּים) קִיּוּמָה, וְלֹא
שִׁיחָא קִיּוּמֵי רַק הַנּוֹתֶרֶת מִן הַנּוֹתֶרֶת, כְּלוּמֹר, שֶׁנִּחְסְרוּ הַשִּׁירִיִּים, וְנִמָּה
שֶׁהִכְפֵּל הַפֶּסוּק לְמַדְנוּ שֶׁאִם נִחְסְרוּ מִקְצַת הַשִּׁירִיִּים, הַמִּנְחָה פְּסוּלָה.
אֲבָל בַּחֲטָאֵת הָעוֹף שֶׁלֹּא נֵאמַר בָּהּ אֵלָּא 'וְהִנֹּתֶרֶת בְּדָם יִמְצָה' בִּלְבַד,
וְלֹא הִכְפֵּל פֶּסוּק זֶה, לְפִיכָךְ מִפְּרָשִׁים מִשְׁמַעוּתוֹ שֶׁרַק אִם נִשְׁאָר מִן
הַדָּם אַחֲרֵי הַהִזָּאָה יִמְצָה אוֹתוֹ, אֲבָל אִם לֹא נִשְׁאָר אֵין הַמִּיצִי מַעֲכָב
אֶת הַכֹּשֶׁר הַחֲטָאֵת.

הַגְּמָרָא מַקְשָׁה עַל רַב הוֹנָא, מִמִּשְׁנֵה הַדְּנָה בְּדִינֵי פִיגוּל וּפְסוּל שֶׁל
קֶרְבָּנוֹת הָעוֹף: מִתִּיב אֲבוּהִי דְשִׁמְוֵאל (וְרַבִּי אֲבִין) לְרַב הוֹנָא, שֶׁנִּינֵי
בְּמִשְׁנֵה בּוֹבָחִים (סד) אֲחֵר – [בֵּין] חֲטָאֵת הָעוֹף, וְאֲחֵר – [וּבֵין] עוֹלָת
הָעוֹף, שְׁמִלְכוֹן, וּמִיצָה דָּמָן – אוֹ שְׁמִיצָה דָּמָן בְּמַחֲשַׁבֶּת פְּסוּל, אִם
הִיתָה בְּמַחֲשַׁבֶּת חוּץ לְמִקְוָם, כְּלוּמֹר, בַּחֲטָאֵת הָעוֹף אִם חִישַׁב הַכּוֹהֵן
בִּשְׁעַת מִלִּיקָה שֶׁהוּא מוֹלָקָה עַל מִנַּת לַחֲזוֹת אוֹ לַמְצוֹת אֶת דְּמָהּ, אוֹ
לֹאכֹל אֶת בִּשְׂרָה חוּץ לְמִקְוָמָה (פִּירוּשׁ, חוּץ לַעֲזָרָה), אוֹ שֶׁבִּשְׁעַת
מִיצִי דְּמָהּ, חִישַׁב עַל מִנַּת לֹאכֹל אֶת בִּשְׂרָה חוּץ לְמִקְוָמָה. וְכֵן
בְּעוֹלַת הָעוֹף אִם בִּשְׁעַת מִלִּיקָתָהּ חִישַׁב עַל מִנַּת שִׁימְצָה אֶת דְּמָהּ, אוֹ
שִׁיקְטִירָה חוּץ לְמִקְוָמָה, אוֹ שֶׁבִּשְׁעַת מִיצִי דְּמָהּ חִישַׁב עַל מִנַּת
לְהַקְטִירָה חוּץ לְמִקְוָמָה, פְּסוּל – נִפְסַל הַקֶּרְבֵּן, וּבִשְׂרָה אֲסוּר בְּאַכִּילָהּ,
וְאֵין בּוֹ כְּרַת – אֲבָל אֵין הָאוֹכֵל חַיִּיב כְּרַת, אֵלָּא מִלְּקוֹת בִּלְבַד, לְפִי
שֶׁאֵין הַקֶּרְבֵּן נִעֲשֶׂה 'פִּיגוּל' אֵלָּא בְּמַחֲשַׁבֶּת 'חוּץ לִזְמָנוֹ' בִּלְבַד. אֲבָל
אִם בְּאַחַת מֵעֲבוּדוֹת הָאֵלֹהִים, חִישַׁב מַחֲשַׁבֶּת חוּץ לְזְמָנָהּ, כְּלוּמֹר,
לַמְצוֹת אֶת דְּמָהּ, לְהַקְטִיר אֶת בִּשְׂרָה (בְּעוֹלַת הָעוֹף), אוֹ לֹאכֹל אֶת
בִּשְׂרָה (בַּחֲטָאֵת הָעוֹף) לֵאחֹר זְמָנוֹ, נִעֲשֶׂה הַקֶּרְבֵּן 'פִּיגוּל', וְחִיִּיבִין
עָלָיו כְּרַת, כְּלוּמֹר, הָאוֹכֵל בְּמִזְדִּי כּוֹיֵת מִבִּשְׂרָהּ, חַיִּיב כְּרַת.

מִסִּימָת הַגְּמָרָא אֶת הַקּוּשִׁיא: קָתְנִי מִיָּתָהּ – הִרִי מַכֵּל מְקוֹם שֶׁנִּינֵי
בְּמִשְׁנֵה, 'אֶחָד חֲטָאֵת הָעוֹף וְכִי שְׁמִיצָה דָּמָן וְכִי חוּץ לִזְמָנוֹ, פִּיגוּל
וְחִיִּיבִין עָלָיו כְּרַת', הִרִי שִׁמְחַשְׁבֶּת פִּיגוּל מִפְּגַלָּת בִּשְׁעַת מִיצִי הַדָּם
שֶׁל חֲטָאֵת הָעוֹף כְּמוֹ שֶׁהַמַּחֲשַׁבֶּת מִפְּגַלָּת בִּשְׁעַת הַהִזָּאָה, וּמוֹכַח מִכָּאן
שֶׁגַם הַמִּיצִי מַעֲכָב אֶת הַכֹּשֶׁר שֶׁל חֲטָאֵת הָעוֹף, שֶׁכֵּן מַחֲשַׁבֶּת פִּיגוּל
שֶׁהִיתָה בִּשְׁעַת עֲשִׂיַּת עֲבוּדָה שֶׁאִינָה מַעֲכָבָת, אִינָה מִפְּגַלָּת אוֹתוֹ,
וְקִשָּׁה מִכָּאן עַל מֵה שֶׁאִמְרַר רַב הוֹנָא שֶׁהַמִּיצִי אֵינוֹ מַעֲכָב.

מִתְרַצֵּת הַגְּמָרָא: הוּא מוֹתִיב לָהּ, וְהוּא מְפָרֵק לָהּ – אֲבוּהִי דְשִׁמְוֵאל
שֶׁהִקְשָׁה קוּשִׁיא זֹה, הוּא עֲצָמוֹ גַּם תִּירָצָה, לְעִדְדִין קָתְנִי, כְּלוּמֹר, מֵה
שֶׁנִּינֵי 'שְׁמִלְכוֹן, אוֹ שְׁמִיצָה דָּמָן', נִשְׁנָה בְּאַפְרָסִים שְׁנִינִים, שֶׁכֵּן מֵה
שֶׁנִּינֵי 'שְׁמִלְכוֹן' מִתִּיחַס בֵּין עַל עוֹלַת הָעוֹף וּבֵין עַל חֲטָאֵת הָעוֹף,
שֶׁבִּשְׁנֵיהֶן אִם מִלְּקוֹן בְּמַחֲשַׁבֶּת פִּיגוּל נִתְפַּגֵּל הַקֶּרְבֵּן. אֲבָל מֵה שֶׁנִּינֵי
'אוֹ שְׁמִיצָה דָּמָן' אֵינוֹ מִתִּיחַס אֵלָּא עַל עוֹלַת הָעוֹף בִּלְבַד, שֶׁאֵין בָּהּ
הַזָּאָה אֵלָּא מִיצִי בִּלְבַד, וְלִפִּיכָךְ אִם מִיצָה אֶת דְּמָהּ בְּמַחֲשַׁבֶּת פִּיגוּל
נִתְפַּגֵּל הַקֶּרְבֵּן, אֲבָל אֵינוֹ מִתִּיחַס עַל חֲטָאֵת הָעוֹף שִׁישׁ בָּהּ מִצּוֹת

הַזָּאָה, וְאֵין הַמִּיצִי מַעֲכָב בָּהּ, וְלִפִּיכָךְ אֵין הַמַּחֲשַׁבֶּת שֶׁבִּשְׁעַת הַמִּיצִי
מִפְּגַלָּת בָּהּ.
הַגְּמָרָא מַקְשָׁה סְתִירָה בְּדִבְרֵי רַבִּי יִשְׁמַעֲלִי: וְנִפְאָ – נָשׁוּב לַעֲצֵם
דְּבִרֵי הַבְּרִייתָא וְנִדּוֹן בָּהּ, תֵּנָּה דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעֲלִי – שֶׁנִּינֵי בְּבֵית מִדְרָשׁוֹ
שֶׁל רַבִּי יִשְׁמַעֲלִי בְּרִייתָא זֹה, 'שֶׁאִינִי נִשְׁאָר בְּדָם', כְּלוּמֹר, מֵה שֶׁכָּתוּבָה
הַתּוֹרָה בַּחֲטָאֵת הָעוֹף (ויקרא ט) וְהִנֹּתֶרֶת בְּדָם יִמְצָה אֶל יִסּוֹד הַמִּקְוָם,
אֵין פִּירוּשׁוֹ שֶׁעֲבוּדָה זֹה מַעֲכָבָת, אֵלָּא שֶׁאִם נִשְׁאָר מִן הַדָּם מִצּוֹה
לַמְצוֹתוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ, וְאִם לֹא נִשְׁאָר אֵין מִצּוֹה לַמְצוֹתוֹ, כְּלוּמֹר, אֵינוֹ
מַעֲכָב. וְקִשָּׁה, וְהָא תֵּנָּה דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעֲלִי הֵתֵם – וְהִרִי שֶׁם בּוֹבָחִים
(נב) שֶׁנִּינֵי בְּבֵית מִדְרָשׁוֹ שֶׁל רַבִּי יִשְׁמַעֲלִי בְּרִייתָא זֹה, 'שִׁירִיִּים מַעֲכָבִין',
כְּלוּמֹר, שֶׁשֵּׁם הַהוּבָא בְּרִייתָא שֶׁנִּחְלָקוּ בָּהּ תִּנְאִים אִם שִׁירִי הַדָּם
מַעֲכָבִים אֶת הַכֹּשֶׁר הַקֶּרְבֵּן, שְׂרִיב עֲקִיבָא סוּבֵר שֶׁאִינֵם מַעֲכָבִים, וְרַבִּי
יִשְׁמַעֲלִי סוּבֵר שֶׁמַּעֲכָבִים, וְאָמְרִי רַב פֶּפְאָ, שֶׁנִּינֵי מוֹדִים שִׁירִי
הַדָּם שֶׁל קֶרְבֵּן בַּהֲמָה אֵינֵם מַעֲכָבִים אֶת הַכֹּשֶׁר הַקֶּרְבֵּן, אֲבָל מִיצִי
חֲטָאֵת הָעוֹף אֵינָה בִּינְיָיִהוּ, יֵשׁ הַבְּדֵל בֵּין שִׁטָּת רַבִּי יִשְׁמַעֲלִי לְבֵין
שִׁטָּת רַבִּי עֲקִיבָא, בְּעֵינֵי מִיצִי הַדָּם שֶׁל חֲטָאֵת הָעוֹף בִּלְבַד, שְׂרִיב
עֲקִיבָא סוּבֵר שֶׁאֵינוֹ מַעֲכָב אֶת הַכֹּשֶׁר הַקֶּרְבֵּן, וְרַבִּי יִשְׁמַעֲלִי סוּבֵר
שֶׁמַּעֲכָב, הִרִי שִׁישׁ סְתִירָה בְּדִבְרֵי רַבִּי יִשְׁמַעֲלִי, שֶׁבְּבְרִיתָא אַחַת
הוּבָא שְׂדַעְתּוֹ שֶׁהַמִּיצִי אֵינוֹ מַעֲכָב, וּבְבְרִיתָא אַחֶרֶת הוּבָא שְׂדַעְתּוֹ
שֶׁהוּא מַעֲכָב.

מִתְרַצֵּת הַגְּמָרָא: תִּירִי תֵּנָּה, וְאֵלִיבָא דְּרַבִּי יִשְׁמַעֲלִי – שְׁתִּי
הַבְּרִייתוֹת, הֵם דְּבִרֵי שְׁנֵי תִנְאִים שֶׁנִּחְלָקוּ בִּשְׁטֵת רַבִּי יִשְׁמַעֲלִי, הַתֵּנָּה
שֶׁל הַבְּרִייתָא שֶׁאִמְרָה 'שֶׁאִינִי נִשְׁאָר' סוּבֵר שִׁטָּת רַבִּי יִשְׁמַעֲלִי הִיא
שֶׁהַמִּיצִי אֵינוֹ מַעֲכָב, וְאֵילוֹ הַתֵּנָּה שֶׁל הַבְּרִייתָא שֶׁהוּבָא בּוֹבָחִים
סוּבֵר שִׁטָּת רַבִּי יִשְׁמַעֲלִי הִיא שֶׁהַמִּיצִי מַעֲכָב.

משנה

הַמִּשְׁנָה שֶׁלִּפְנֵינוּ תִּפְרֹט דִּינֵי מַעֲלָה, וְדִינֵים נֹסְפִים הַשִּׁיכִּים לְסוּגִים
שְׁנֵינִים שֶׁל קֶרְבָּנוֹת שֶׁהֵם 'קִדְשֵׁי קִדְשִׁים': עוֹלַת הָעוֹף, מוֹעֵלִין בָּהּ
מִשְׁחָקִידֶשָׁה – הַנִּהְנָה מִמֶּנָּה בְּשׁוּה פְּרוּטָה בְּשׁוּגָ לֵאחֹר שְׁחִידֶשָׁה,
חַיִּיב לְהִבִּיא 'אִשָּׁם מַעֲלֹת', אִפִּילוֹ אִם נִהְנָה מִמֶּנָּה בַּחִיָּה, כְּגוֹן
שִׁמְכֹרָה, מִשּׁוּם שֶׁהוּצִיאָה לְחוּלִין. וּמִשְׁנֵה שְׁנִמְלִיקָה הָעוֹלָה כְּדִינָהּ,
הוֹכֵשָׁרָה – נַעֲשִׂית מוֹכַנַּת וּמוֹכַשֶׁרֶת לְיִפְסָל בְּמִכּוּל יוֹם – מִי שֶׁנִּשְׁטַמָּה
וְטָבַל וְעִדְדִין לֹא הִעֲרִיב שְׁמִשּׁוֹ, וּבְמַחֲשַׁבֶּת כְּפִיּוּרִים – מִי שֶׁהִזָּה טִמָּא
בְּאַחַת מִן הַטּוֹמְאוֹת שֶׁחַיִּיבִים לְהִבִּיא עֲלֵיהֶם קֶרְבֵּן אַחֲרֵי שִׁנְטָהּ,
וְהֵם זֶה מִצּוֹרֵעַ וְיוֹלָדָת, וְטָבַל וְהִעֲרִיב שְׁמִשּׁוֹ, אֲבָל עִדְדִין לֹא הִבִּיא
אֶת קֶרְבָּנוֹ, כְּלוּמֹר, שֶׁאִם נִגַּע בָּהּ טָבַל יוֹם אוֹ מַחֲסֵר כִּיפּוּרִים,
נִפְסָלָה, אֲבָל אֵינָה טִמָּאָה אַחֲרִים, וְלִלְכִינָהּ – וְכֵן אִם לֵן דְּמָהּ,
כְּלוּמֹר, שֶׁשִּׁיחָה דְּמָה אַחֲרֵי הַמִּלִּיקָה קוֹדֵם הַמִּיצִי עַד שֶׁשִּׁקְעָה
הַשְּׁמֵשׁ, נִפְסָלָה. וְלֵאחֹר שְׁמִיצָה הַכּוֹהֵן אֶת דְּמָהּ כְּדִינָהּ, חִיִּיבִין עָלָיו
מִשּׁוּם פִּיגוּל, כְּלוּמֹר, אִם מֶלֶךְ הַכֹּהֵן אֶת הָעוֹף בְּמַחֲשַׁבֶּת פִּיגוּל,
וְלֵאחֹר מִיכֵן מִיצָה דְּמָהּ, חַיִּיב כְּרַת הָאוֹכֵל כּוֹיֵת מִבִּשְׂרָה מִשּׁוּם אוֹכֵל
פִּיגוּל. וְכֵן, חַיִּיבִים עַל עוֹלַת הָעוֹף אַחֲרֵי מִיצִי הַדָּם, מִשּׁוּם נִזְתָּר,
כְּלוּמֹר, שֶׁהָאוֹכֵל כּוֹיֵת מִן הַבִּשְׂרָה שֶׁנִּתְּוֹתָר מִמֶּנָּה אַחֲרֵי סוּף זְמַן
הַקְטָרָתָהּ, שֶׁהוּא בְּעוֹלַת הַשֹּׁחַד שֶׁל הַדִּיּוֹם שֶׁלֹּאֲחֵר הַקְטָרָת קֶרְבָּנוֹ,
חַיִּיב כְּרַת מִשּׁוּם אִיסוּר אֲכִילַת נֹתֵר. וְנִמָּא, כְּלוּמֹר, מִי שֶׁנִּשְׁטַמָּא וְאֲכַל
כּוֹיֵת מִבִּשְׂרָה הָעוֹלָה אַחֲרֵי מִיצִי הַדָּם, חַיִּיב כְּרַת מִשּׁוּם אוֹכֵל מִבִּשְׂרָה
קִדְשִׁים בְּטוֹמְאָת הַגּוֹף, וּמוֹעֵלִין בָּהּ, עַד שֶׁתִּצָּא לְכִית הַדִּשָּׁן, כְּלוּמֹר,
הַנִּהְנָה מִמֶּנָּה אֶף לֵאחֹר הַמִּיצִי חַיִּיב מִשּׁוּם מַעֲלָה, עַד שֶׁתִּשְׂרָף
כּוֹלָה עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ, וְיִרְיָמוֹ מֵאַפְרָה 'תְּרוֹמַת הַדִּשָּׁן'. וְנֵמָה שֶׁשּׁוֹנֵה בּוֹה
דִּין הָעוֹלָה מִדִּין הַחֲטָאֵת שֶׁאֵין מוֹעֵלִין בָּהּ אַחֲרֵי הַזָּאת דְּמָה [כְּמוֹ
שֶׁנִּינֵי בְּמִשְׁנֵה (לעיל ח)], הוּא מִפְּנֵי שֶׁהַחֲטָאֵת שֶׁהוּזָה דְּמָה הוֹתֶרָה
לֹאכִילָה לְכֹהֲנִים, וְלִכֵּן שׁוּב אֵינָה בְּכָלל 'קִדְשֵׁי ה'", אֲבָל הָעוֹלָה דִּינָהּ
לְעוֹלַת כָּלִיל עַל הַמִּזְבֵּחַ, וְלַעוֹלָם לֹא תִהְיֶה נִיתֶרֶת לְכֹהֲנִים, לִכֵּן גַּם
אַחֲרֵי מִיצִי דְּמָה וְגַם לֵאחֹר שֶׁהוּקְטָרָה וְנַעֲשִׂית אַפֵּר, עִדְדִין הִיא בְּכָלל
'קִדְשֵׁי ה' וּמוֹעֵלִין בָּהּ, עַד שִׁירָמוֹ מֵאַפְרָה 'תְּרוֹמַת הַדִּשָּׁן', לְפִי שֶׁאֵין
כָּבֵר נִתְקִימָה כָּל מִצּוֹתָהּ שֶׁל עוֹלָה זֹה, וְכֵל דְּבִר שֶׁנַּעֲשִׂית כָּל מִצּוֹתוֹ
אֵין מוֹעֵלִים בּוֹ.

מעילה. פרק שני – חטאת העוף דף ט עמוד א – מותר מהדורת "אבן ישראל" – (שטיינזלץ) קסא רש"י

לצדדין קתני — פירוש: "מלק" קאי אתרויהו, אבל "מיצה" לא קאי אלא אעולת העוף. ואם תאמר: אמאי לא מייתי מרישא דחק, דתנן התם בפרק "חטאת העוף" (ובחים סדב): קדשי קדשים שמלק ושמיצה דמה לשמה ושלא לשמה — פסול; יש לומר: דמהויא לא הויא קשיא כלל, דאטו מי אלימא ממתינין דקתני "מיצה", ורב תני "הזהר", כמו כן נמי נימא התם דנאי "מיצה" — הוזה. אבל בן דמייתי הכא לא מצי למימר הכי, דהא קתני "ואחד עולת העוף", דלא שייכא בה הזאה, ועל כרחיך מיצה דוקא.

ואמר רב פפא מיצוי חטאת העוף — בפרק "איזהו מקומן" (ובחים נבא) גבי פלוגתא דרבי ישמעאל ורבי עקיבא, וקאמר דשיריים מעבבין, דחטאת העוף קאי, וכולן

אמרי התם כתיב והנותרת קרא יתירא — דכתיב ביה "והנותרת" תרי זמינא: "והנותרת ממנה" "והנותרת מן המנחה", דשנה עליו הכתוב לעבב — פרט לשחורה. דמשמע "והנותרת" — ולא הנותרת מן הנותרת, דהשיריים הן מותר הקומץ, ולא שחורו השיריים דהו שירי שיריים. אבל הכא לא כתיב אלא "והנשאר" לחוד, דמשמע: שאם נשאר מן הדם — ימצה, ואם לא נשאר — אינו מעבב. והא דכתיבי תרי מיצוי במנחה "והנותרת" ו"ומלאתה" — חד למצוה, וחד לעבב. קתני מיהת ומיצה דמה — אלמא דמיצוי נמי מעבב בחטאת העוף. והואיל ומצי מפגל בו כמו בהזאה. לצדדין קתני — ד"שמלקן" משמע אתרויהו, אחטאת העוף ואעולת העוף. ר'מיצה דמה" לא קאי אלא אעולת העוף דלית ביה הזאה אלא מיצוי, אבל חטאת העוף דאיכא הזאה, מאחר שלא פיגל בהזאה — לא מצי מפגל במיצוי, דמיצוי אינו מעבב. שאם נשאר כדם — דמשמע דשיריים לא מעבבין. והא תנא דבי רבי ישמעאל התם — בפרק "איזהו מקומן" (ובחים נבא). שיריים מעבבין — דפלוגתא דרבי ישמעאל ורבי עקיבא היא. דרבי ישמעאל אמר: מעבבין, ורבי עקיבא אמר: אין מעבבין. ואמר רב פפא התם: דכולי עלמא שיריים דעלמא לא מעבבין, והכא בשירי חטאת העוף, דהיינו מיצוי, איכא ביניהו. רבי ישמעאל סבר: מעבב, רבי עקיבא סבר: אינו מעבב, וקשיא דרבי ישמעאל אדרבי ישמעאל. תרי תנאי אליבא דרבי ישמעאל — והאי תנא דהכא דתני "שאם נשאר" — סבר אליבא דרבי ישמעאל דמיצוי אינו מעבב. משנה מיצה דמה חייבין עליה משום פיגול — דמיצוי עולת העוף במקום וזיקה בדבמה והזאה חטאת העוף, דלא כתיב אלא "ונמצה דמו" (ויקרא ב). והזאה מיצוי קבע לה בפיגול, אם חישב עליו במליקה להקטירה חוץ לזמנה. דכי מיצה דמה קרבו מתיריו בפיגול, וחייבין עליה כרת. והוא הדין דבתר מיצוי יש בו נותר וטמא. ומעילין בה עד שתצא לבית הדשן — דכיון דכולה כילי ואין בה היתר לכהנים לעולם — מועילין בה עד שתישרף כולה ותנטל מאפרה תרומת הדשן, דכתיב "והרים את הדשן וגו'", ושבו, כיון שנעשית מצותו אין מועילין בו. פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים — הן קדשי קדשים ואין בהן היתר לכהנים, והזאת

קתני. גופא, תנא דבי רבי ישמעאל: שאם נשאר כדם. והא תנא דבי רבי ישמעאל התם: שיריים מעבבין, ואמר רב פפא: מיצוי חטאת העוף איכא ביניהו! — תרי תנאי ואליבא דרבי ישמעאל. משנה עולת העוף מועלין בה משהוקדשה. נמלקה — הוכשרה ליפסל במבול יום ובמחוסר פפורים ובלילה. מיצה דמה — חייבין עליו משום פיגול, נותר, וטמא, ומועלין בה עד שתיצא לבית הדשן. פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים — מועלין בהן משהוקדשו. נשחטו — הוכשרו ליפסל במבול יום ובמחוסר פפורים ובלילה. הוזה דמן — חייבין עליו משום פיגול נותר וטמא, ומועלין בהן בבית הדשן עד שיתיר הכשר. העולה מועלין בה משהוקדשה, נשחטה — הוכשרה ליפסל במבול יום, ובמחוסר פפורים, ובלילה. משנזרק דמה — חייבין עליה משום פיגול נותר וטמא, ואין מועלין בעזרות, אבל מועלין בפשר עד שתיצא לבית הדשן. חטאת ואשם וחבי שילמי ציבור מועלין בהן משהוקדשו. נשחטו — הוכשרו ליפסל במבול יום, ובמחוסר פפורים, ובלילה. נזק דמן — חייבין עליו משום פיגול, נותר, וטמא, ואין בהן מעילה. לחם הפנים מועלין בו משהוקדשה. קרם בתנור — הוכשר ליפסל במבול יום ובמחוסר פפורים, ולהסדר על גבי השולחן. קרבו הבזיכין — חייבין עליו משום פיגול נותר וטמא, ואין בו מעילה. המנחות מועלין בהן משהוקדשו. קדשו בכלי — הוכשרו ליפסל במבול יום, ובמחוסר פפורים, ובלילה. קרב הקומץ — חייבין עליו משום פיגול נותר וטמא, ואין מועלין בשיריים, אבל מועלין בקומץ עד שתיצא לבית הדשן. גמרא איתמר, הנהנה מאפר תפוח שעל גבי המזבח, רב אמר: אין מועלין בו, ורבי יוחנן אמר: מועלין בו. לפי תרומת הדשן — פולי עלמא לא פליגי דמועלין בו, כי פליגי — לאחר תרומת הדשן. רב אמר אין מועלין בו — הרי נעשה מצותו, ורבי יוחנן אמר: כיון דכתיב "ולבש הכהן מדי בדר" וגו' — כיון דצריך לבגדי כהונה, בקדושתיה קאי. תנן: מועלין בהן עד שתצא לבית הדשן. קשיא לרב! אמר לך רב: עד שתראה לבית הדשן מתיכבי:

דמיצוי חטאת העוף — בפרק "איזהו מקומן" (ובחים נבא) גבי פלוגתא דרבי ישמעאל ורבי עקיבא, וקאמר דשיריים מעבבין, דחטאת העוף קאי, וכולן אמרי התם כתיב והנותרת קרא יתירא — דכתיב ביה "והנותרת" תרי זמינא: "והנותרת ממנה" "והנותרת מן המנחה", דשנה עליו הכתוב לעבב — פרט לשחורה. דמשמע "והנותרת" — ולא הנותרת מן הנותרת, דהשיריים הן מותר הקומץ, ולא שחורו השיריים דהו שירי שיריים. אבל הכא לא כתיב אלא "והנשאר" לחוד, דמשמע: שאם נשאר מן הדם — ימצה, ואם לא נשאר — אינו מעבב. והא דכתיבי תרי מיצוי במנחה "והנותרת" ו"ומלאתה" — חד למצוה, וחד לעבב. קתני מיהת ומיצה דמה — אלמא דמיצוי נמי מעבב בחטאת העוף. והואיל ומצי מפגל בו כמו בהזאה. לצדדין קתני — ד"שמלקן" משמע אתרויהו, אחטאת העוף ואעולת העוף. ר'מיצה דמה" לא קאי אלא אעולת העוף דלית ביה הזאה אלא מיצוי, אבל חטאת העוף דאיכא הזאה, מאחר שלא פיגל בהזאה — לא מצי מפגל במיצוי, דמיצוי אינו מעבב. שאם נשאר כדם — דמשמע דשיריים לא מעבבין. והא תנא דבי רבי ישמעאל התם — בפרק "איזהו מקומן" (ובחים נבא). שיריים מעבבין — דפלוגתא דרבי ישמעאל ורבי עקיבא היא. דרבי ישמעאל אמר: מעבבין, ורבי עקיבא אמר: אין מעבבין. ואמר רב פפא התם: דכולי עלמא שיריים דעלמא לא מעבבין, והכא בשירי חטאת העוף, דהיינו מיצוי, איכא ביניהו. רבי ישמעאל סבר: מעבב, רבי עקיבא סבר: אינו מעבב, וקשיא דרבי ישמעאל אדרבי ישמעאל. תרי תנאי אליבא דרבי ישמעאל — והאי תנא דהכא דתני "שאם נשאר" — סבר אליבא דרבי ישמעאל דמיצוי אינו מעבב. משנה מיצה דמה חייבין עליה משום פיגול — דמיצוי עולת העוף במקום וזיקה בדבמה והזאה חטאת העוף, דלא כתיב אלא "ונמצה דמו" (ויקרא ב). והזאה מיצוי קבע לה בפיגול, אם חישב עליו במליקה להקטירה חוץ לזמנה. דכי מיצה דמה קרבו מתיריו בפיגול, וחייבין עליה כרת. והוא הדין דבתר מיצוי יש בו נותר וטמא. ומעילין בה עד שתצא לבית הדשן — דכיון דכולה כילי ואין בה היתר לכהנים לעולם — מועילין בה עד שתישרף כולה ותנטל מאפרה תרומת הדשן, דכתיב "והרים את הדשן וגו'", ושבו, כיון שנעשית מצותו אין מועלין בו. פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים — הן קדשי קדשים ואין בהן היתר לכהנים, והזאת

(זריקת) דמן קובעלן אבן פיגול אם חישב עליון בשעת שחיטה. וכיון דלית בהו היתר לכהנים — מועלין בהן בבית הדשן במקום שריפתו. עד שיתיר הכשר — עד שיתיר הכשר, שנעשה אפר, דהיינו מצותו. העולה — וכל הני דמתניין בקדשי קדשים מיירי. ואין מועלין בעורה — דשל כהנים הוא. דכתיב: "עור העולה אשר הקריב לכוהן לו יזיחה" (ויקרא ז). ומועלין בכשר עד שתצא לבית הדשן — דכליל הוא. חטאת ואשם וכו' ואין מועלין בכשר — דכיון דנזק הדם הותר הכשר לכהנים, דקדשי קדשים נינהו. אבל מועלין באימורין — עד שיתעכלו במזבח ויצא האפר לבית הדשן, דנעשית מצותו. שתי הלחם מועלין בהן משהוקדשו — בפה. קרמו בתנור — דהיינו תחילת עשייתו. והוא קרומא חשיב להכשיר, ונפסל בטבול יום וכו' כמו שחיטה דקדשי קדשים. והכא ליכא בלינה, משום דשתי הלחם אין נאכלין לא פחות משנים ולא יותר על שלשה. ולשחוט עליהן הובח — דכתיב (ויקרא כג): "והקרבם על הלחם", ואמרין (מנחות סבא): "על" — בסמוך, וכיון דקרמו מימרי "לחם". נזק הדם — של כבשים. חייבין עליהן — על שתי הלחם משום פגול, אם חישב בשעת שחיטה לאכול הלחם חוץ לזמנו. משום דכבשים מפגלין את הלחם. ואין בהן מעילה — דיש בהן שעת היתר לכהנים, וכבר נעשית מצותו. לחם הפנים מועלין בהן משהוקדשו — בפה. קרמו בתנור וכו' — דהיינו מועלין בהן משהוקדשו. דהכי קיימא לן (מנחות קב): לחם הפנים נאכל לשמונה, לתשעה, לעשרה. ולסדר סידרו על גבי השלחן — וכל זמן שלא קרם אינו קרי "לחם". קרבו הבזיכין — דהיינו המתירין, חייבין עליו משום פגול. שאם חישב עליו בשעת הקטרת הבזיכין "הריני מקטיר על מנת לאכול הלחם חוץ לזמנו" — הוקבע הלחם בפגול. דכי היכי דזריקת דם דבהמה, דהיינו מתיריה, קובעת בפגול ובגונה וטמא — הכי נמי קבעה הקטרת הבזיכין לחם הפנים בכל הני. ואין בו מעילה — שהרי יש בו שעת היתר לכהנים. המנחות מועלין בהן משהוקדשו — בפה. אבל מועלין בקומץ — עד שישירף כולו ויצא לבית הדשן כדן אימורין קדשים, לפי שהקומץ כילי הוא. גמרא איתמר, הנהנה מאפר תפוח — היינו לאחר שחרים תרומת הדשן. דהכי תנינן במסכת תמיד (כחב), שבתחלה כשהוא רוצה לתרום תרומת הדשן היה עולה לראש המזבח, ופינה את הגזלים אילך ואילך, וחתה את המאובכות הפנימיות ויזר. דהיינו תרומת הדשן. הגיע לרצפה, צבר את הגזלים על גבי רצפה רחוק מן הכבש שלשה טפחים, היינו מקום שנותנין שם תרומת הדשן, והנשאר על גבי המזבח היה צובר את האפר לצד אחד של מזבח ביחד ועושהו עגול כמין תפוח. וגבהו כמין כובע. ואמרין התם: פעמים שיש עליו שלש מאות כור. ואחר כך היה פושט את בגדיו ולבש בגדים הפחותין מהן, כדתנא דבי רבי ישמעאל (יומא כגב), בגדים שבישל בהן קדרה לרבו — אל ימוזג בהן כוס לרבו, וזידי מוציא מחוץ למנחה לבית הדשן. ואהוה קאמר "הנהנה מאפר תפוח". כולי עלמא לא פליגי דמועלין בהן — שהרי עדיין לא נעשית מצותו. רבי יוחנן סבר — כיון דהאי הרגאת אפר התפוח צריך בגדי כהונה דהוא "ולבש" בגדים אחרים היינו בגדי כהונה, אלא שפחותין מן הראשונים בקדושתיה קאי, ומועלין בו. תנן מועלין בהן עד שתצא לבית הדשן — משמע שאף על פי שנתרמה תרומת הדשן מועלין בה. עד שתראה — היינו עד הרמת תרומת הדשן, אבל אחר שתרם תרומת הדשן אותו הנשאר הוא ראוי ועומד להוצאת הדשן, ושבו אין בו מעילה, וחינוי כרב.

ובולן שפקעו מעל גבי המזבח לא יחזיר – בפרק "המזבח מקדש" (ובחים פהב), איתא. והאי א"עצמות וגידים וטלפים" דקאמר איירי בהו ברישא דהך. דהא "אם פרשו לא יעלו" – פירושו: פירשו העצמות והגידים מן הבשר שהיו מחוברין, ועלה קאי דך סיפא. וקאמר: וכולן, בין מחוברין בין פירשו "שפקעו מעל גבי המזבח" – לא יחזיר. וכן גחלת שפקעה מעל גבי

המזבח לא יחזיר. הא על גבי המזבח – יחזיר. בשלמא לרבי יוחנן דאמר לעיל גבי מעילה דלאחר תרומת הדשן נמי אכתי לא נעשית מצותו – הא ניחא. דהבא אמרין יחזיר. אלא לרב קשיא: אמאי יחזיר? כיון דנעשית מצותו, דסלקא דעתך דגחלת כמו אפר. ואם תאמר: לישני דודאי לאחר תרומת הדשן הוי שפיר נעשית מצותו, ולא אמרין הכא יחזיר משום הוצאת הדשן אלא משום דצריך לתרום הדשן, דהא הכא קודם חצות עסקין, שאז שעת תרומת הדשן. ותדע, מדרמפלוג בין קודם חצות בין לאחר חצות בספיא גבי איברים, והכא גבי גחלת לא מפרליג. וכן משמע בסוגיא דגמרא דהתם גבי גחלת מיירי אף קודם חצות. ואומר השר מקוצי: דודאי הווקץ לפרש דחזיר לאו משום תרומת הדשן, דהרבה דשן יש לתרום מלבד זה. ונהי גבי מעילה איכא קפידא במה שלא נתנם הדשן, כדמשמע לעיל – היינו משום דלא נעשה מצותו, שעומד הדשן שעל גב התפוח לתרום. אבל היכא דפקע גחלת – לית לן לזימיר יחזיר לקיים תרומת הדשן בהך גחלת, כיון דאפשר לקיומה בשאר הדשן. אבל לרבי יוחנן דאמר בהוצאת הדשן איכא קפידא – ניחא שפיר, דצריך להחזיר הגחלת משום דרחמנא אמר והוציא את (כל) הדשן.

שאני גחלת דאית בה מששא – כלומר, דלא דימיא לאפר, דהא יש בה מששא. הילכך יחזיר, דשייכא בה הקטירה. **הנהגה** מבשר קדש קדשים לפני זריקת דמים – שאז הם קדשים לה, ואכתי לא הותרו לכהנים. ומאמור קדשים קלים לאחר זריקת דמים שאז הם קדש לה, שהוברר חלק גבוה. רב אמר: מה שנהגה יפלו לנדרה, לעולת קיץ למזבח, והעורות הם לכהנים.

הלמידין לפני חכמים – לאו היינו "למידין לפני חכמים" דסנהדרין (יוב), דמפרש התם היינו לוי. שלא מצינו לוי שהחזיר מעולם בברייתא. ועוד, כי אין זו שיטה שביא ראיא לדרבי לוי מלוי עצמו.

לא קרבה חטאתו – אין לפרש כדמשמע שנודע לו שמעל קודם שקרבה חטאתו. דאם כן, בסמוך דקאמר "כבר קרבה חטאתו ילכו לים המלח" נצטרך לפרש כמו כן דקרבה חטאת קודם שנודע לו. ואי אפשר לומר כן. דהא רבה קאמר בסמוך דאם נודע לו לאחר כפרה – יפלו לנדרה! אלא הכי פירושו הכא: "לא קרבה חטאתו" – שבא לשלם קודם שקרבה חטאתו. יסוף ויביא חטאת – כלומר, יסוף הדמים שהוא חייב מקרן וחומש על חטאתו עיניו לא ליקרב, וביאנה שמנה. אבל לא איירי כלל בברייתא מן האשם של מעילה. **יוסף** ויביא אשמו – פירושו: אשם שמנה, כדפרישית גבי חטאת.

כבר קרבה חטאתו – פירושו: שנודע לו קודם קריבת חטאתו, כדפרישנו לעיל, אך לא בא לשלם המעילה עד שיקרב חטאתו – ילכו לים המלח. שהרי אם היה חטאת – היתה מתה, כיון שנתכפר באחר. הילכך עתה שהם מעות – ילכו לים המלח.

כבר קרב אשמו יפלו לנדרה – שאם היה אשם – היה רועה, וכל שבחטאת מתה – באשם רועה (תמורה יחא). **כל** קרבן המזבח למזבח – ואפילו נתכפרו בעלים באחרים. ובסמוך פריך מרישא לסיפא.

קרבנות בוק הבית – כגון אם מעל בקדשי בוק הבית והביא קרן וחומש – הם לבדק הבית, ואפילו מתו הבעלים שהביאו שאין שם בעלים עליו. **קרבנות** צבור לצבור – פירושו: אף אם מתו אותו הדור של עולת (וצבור), צבור קיימא, כי "דור הולך דור בא" (קהלת א).

מיתבי: וכולן שפקעו מעל גבי המזבח – לא יחזיר, וכן גחלת שפקעה מעל גבי המזבח – לא יחזיר. הא על גבי המזבח – יחזיר, בשלמא לרבי יוחנן – ניחא, אלא לרב קשיא! – אמר לך רב: שאני גחלת דאית ביה מששא. איכא דאמר לה לך גיסא: טעמא משום גחלת – דאית ביה מששא, הא אפר דלית ביה מששא – אפילו לגבי מנחה אין מושלך בו. בשלמא לרב – ניחא, אלא לרבי יוחנן קשיא! – אמר לך רבי יוחנן: הוא הדין דאפילו אפר, והיינו טעמא דקתני גחלת, קאתי לאשמועינן דאפילו גחלת דאית בה מששא, כי פקעה מעל גבי המזבח – לא יחזיר. איתמר, הנהגה מבשר קדש קדשים לפני זריקת דמים, ואמור קדשים קלים לאחר זריקת דמים. רב אמר: מה שנהגה – יפלו לנדרה, ולוי אמר: יביא דבר שכולו למזבח. תניא פותיה דלוי: מעילה זו להיכן הולכת? הלמידין לפני חכמים אומרים: יביא דבר שכולו למזבח. מאי ניהו? – קטרת. תניא פותיה דרב: הנהגה מדמי חטאת ומדמי אשם, עד שלא קרבה חטאתו – יוסף ויביא חטאתו, ועד שלא קרבה אשמו – יוסף ויביא אשמו. קרב חטאתו – ילכו לים המלח, כבר קרב אשמו – יפלו לנדרה. הנהגה מקדשי קדשים לפני זריקת דמים, ואמור קדשים קלים לאחר זריקת דמים – מה שנהגה יפלו לנדרה. כל קרבנות המזבח – למזבח, קרבנות קדשי בוק הבית – לבדק הבית, קרבנות צבור – לנדרת צבור. הא גופה קשיא: עד שלא קרבה חטאתו – יוסף ויביא חטאתו, משקרבנה חטאתו – ילכו לים המלח, וקתני: כל קרבנות המזבח – למזבח, ולא שניא דאיכפור בעלים, ולא שניא היכא דלא איכפור! – רישא רבי שמעון היא, דאמר: כל חטאת שכיפרו בעליה – תמות. וסיפא

הקדשים, להיכן הולכת? הלמידין לפני חכמים – דהיינו לוי לרבי, איהו קתני הא ברייתא שמשיה דרבי: יביא דבר שכולו קרב למזבח, דהיינו קטרת, ואף על פי כן מביא אשם מעילות. הנהגה מדמי חטאת ומדמי אשם – כגון שהפריש מעות לחטאתו או לאשמו ונהגה מקצתן, עד שלא לקח חטאת – יוסף ויביא חטאתו. הכי קאמר: אם נודע לו שנהגה מהן עד שלא קרב חטאתו, שערין לא קנה חטאת מן הדמים שהפריש – מוסיף האי קרן וחומש שחייב בשביל שמעל על הגזוה מעות דפיישו, שלא מעל בהן, ויביא חטאתו מאלו ומאלו. והוא הדין נמי לאשם. **אם כבר קרבה חטאתו** – עד שלא נודע לו שמעל, ושוב נודע לו – יוליק האי קרן וחומש לים המלח. דאילו לא קרבה חטאתו עיניו – היה מוסיף האי קרן וחומש עד דמי חטאתו ומביא בהן חטאת מעילה, אבל חטאת שנודע לו לאחר שקרבה חטאתו – הנך מעות דקרן וחומש שהיה צריך להוסיף על דמי חטאת, כיון דקרבה חטאתו, הוו להו כחטאת שכפרו בעליה, דלמיתה אולא, והמעות ילכו לים המלח, דהיינו במקום מיתה. **כבר קרב אשמו** – נמי יפלו המעות דקרן וחומש לנדרת צבור, דקיימא לן (תמורה יח): כל שבחטאת מתה – באשם רועה עד שיתאבד, וימכר, ויפלו דמי לנדרה. הנהגה מקדשי קדשים כו' יפלו לנדרה – והיינו כותיה דרב. כל קרבנות המזבח – כלומר, אם נתנה מקרבנות המזבח – יפלו הקרן וחומש לנדרה למזבח. **ואם נתנה מקדשי בוק הבית** – ישלם קרן וחומש לבדק הבית. **לנדרת צבור** – לשופרות.

רישא

רישא

רישא

מצותם.
הנהגה מן ההקדש, באופן שנתחייב במעילה, חייב לשלם קרן וחומש
להקדש, ומלבד זה להביא 'אשם מעילות'. הגמרא דנה מה יעשו
בתשלומי קרן וחומש שמשלם המועל בקדשי מזבח: **אִתְּמַר, הִנֵּהנָה**
בשוגג מִבְּשָׁר קִדְשֵׁי קֳדָשִׁים לִפְנֵי וְרִיקַת דָּמִים, וְכֵן הִנֵּהנָה מֵאִמּוּרֵי
קֳדָשִׁים קָלִים לְאַחֵר וְרִיקַת דָּמִים, רַב אֱמִר, הִקְרָן וְהַחֲמוּשׁ שְׁחִיב
לשלם עבור מִזֶּה שִׁנְהֵנָה מִדָּם, יִפְּלוּ לְנִדְבָה, כלומר, קונים מהם
עולות ל'קִיץ המזבח, ומלבד זה, יביא גם 'אשם מעילות'. וְלֹא אֱמִר,
מִן הִקְרָן וְהַחֲמוּשׁ שִׁמְשַׁלֵּם, יָבִיא דָּבָר שְׂכֻלּוֹ עוֹלָה לְמוֹזֶבֶת, כלומר,
קטורת, אבל לא עולות, לפי שאין עולות כליל על המזבח, שהרי
עור העולה מתחלק לכהנים. ומלבד זה, יביא גם אשם מעילות.
הגמרא מביאה ראייה מברייטא לדברי לוי: **תֵּנִיָּא בְּנוֹתִיהָ דְּלֵוִי –**
שנינו בברייטא כדברי לוי, מְעִילָה זֶה, כלומר, הִקְרָן וְהַחֲמוּשׁ הָאֵלֶּה,
שחייב לשלם בשביל שנהגה מן הקדשים, לְהִיָּךְ הוֹלֵכֶת, כלומר, מה
עושים בהם. תְּלִמְדִין לִפְנֵי חֲכָמִים – אלו שהיו לומדים תורה לפני
החכמים. כלומר, לוי, שהיה לומד תורה לפני רבי, אֲמִירִים בשם רבי,
יָבִיא דָּבָר שְׂכֻלּוֹ עוֹלָה כְּלִיל לְמוֹזֶבֶת. מפרשת הגמרא: מֵאִי נִיהוּ –
מהו דבר שכולו עולה כליל למזבח, קִמְרָת, והרי שנינו בברייטא
כדברי לוי.
הגמרא מביאה ראייה לדברי רב מברייטא: **תֵּנִיָּא בְּנוֹתִיהָ דְּרַב,**
הִנֵּהנָה בשוגג מִדָּמֵי חֲטָאֵת, וּמִדָּמֵי אֲשָׁם, כלומר, שנהגה ממקצת
המעוֹת שהפריש כדי לקנות מהן קרבן חטאת או קרבן אשם שהיה
חייב להביא, אם נודע לו שנהגה מהן עַד שֶׁלֹּא קִרְבָּה חֲטָאֵתוֹ,
כלומר, לפני שקנה בהמה לחטאת מן המעוֹת שנשתיירו, יוֹסִיף את
הקרבן והחומש שהוא משלם עבור המעילה, על המעוֹת שנשתיירו,
וְיָבִיא חֲטָאֵתוֹ – ויקנה בהמה שמינה לחטאת, מכל המעוֹת יחד. וְכֵן
אם נודע לו שנהגה מן המעוֹת שהפריש עבור אשמו, עַד שֶׁלֹּא קִרְבָּה
אֲשָׁמוֹ, כלומר, לפני שקנה את האשם מן המעוֹת שנשתיירו, יוֹסִיף
את הקרבן והחומש שהוא משלם עבור המעילה, על המעוֹת
שנשתיירו, וְיָבִיא אֲשָׁמוֹ – ויקנה בהמה שמינה לאשם, מכל המעוֹת
יחד.
אבל אם כבר קִרְבָּה [קנה] חֲטָאֵתוֹ, מן המעוֹת שנשתיירו, לפני
שנודע לו שנהגה מן ההקדש, וְלִבֵּן, כלומר, יוליך את המעוֹת
שמפריש עבור תשלומי הקרבן והחומש לִים הַמִּלָּה, כדי שיאבדו מן
העולם, שכן כשנהגה מדמי חטאתו נתחייב להוסיף את הקרבן
והחומש על הנשאר מדמי חטאתו ולקנות מכל המעוֹת בהמה שמינה
לחטאת, אבל מאחר שלא נודע לו שנהגה מהן עַד לאור שכבר
הפריש קרבן חטאת, חל על הקרבן והחומש דין 'חטאת שנתכפרו
בעליה' [פירוש, קרבן חטאת שהופרש עבור איש מסוים לשם כפרת
חטא מסוים, ולפני שהקריבו אותו, נתכפרו הבעלים של חטאת זו,
בחטאת אחרת], שדינה שמניחים אותה למות, ולפיכך מעוֹת אלה,
שהופרשו עבור תשלומי המעילה של קרבן חטאת, הולכות לאיבוד,
שכן איבוד המעוֹת עומד במקום מיתת בהמת החטאת.
ואם כִּבְּרָה קִרְבָּה [קנה] אֲשָׁמוֹ, מן הנשאר מן הדמים שהפריש עבורו,
לפני שנודע לו שנהגה מן ההקדש, יִפְּלוּ המעוֹת של הקרבן והחומש,
לְנִדְבָה, כלומר, יקנו בהן קרבנות ל'קִיץ המזבח', שהיא נדבת ציבור.
לפי שגם באופן זה, דנים את מעוֹת הקרבן והחומש, כדין בהמת אשם
שנתכפרו בעליה באשם אחר, שהיא רועה עד שיפול בה מום
ותימכר ויקנו בדמיה בהמות בשביל 'קִיץ המזבח'.
הִנֵּהנָה מִקְדָּשֵׁי קֳדָשִׁים עֲצָמָם לִפְנֵי וְרִיקַת דָּמִים, וְכֵן הִנֵּהנָה
מֵאִמּוּרֵי קֳדָשִׁים קָלִים לְאַחֵר וְרִיקַת דָּמִים, הקרן והחומש שחייב
לשלם עבור מִזֶּה שִׁנְהֵנָה מִדָּם, יִפְּלוּ לְנִדְבָה, כלומר, קונים מהם
עולות ל'קִיץ המזבח, והרי שנינו בברייטא כדברי רב.
מסיימת הברייטא: הנהגה מאחד מִכָּל הַקִּרְבָּנוֹת שהוקדשו ליקרב על
גבי הַמִּזְבֵּחַ, יקנו מן הקרבן והחומש שמשלם, קרבנות ל'קִיץ הַמִּזְבֵּחַ,
והנהגה מִקִּרְבָּנוֹת קֳדָשֵׁי בְּדֵק הַבֵּית, כלומר, מקדשים שהוקדשו על
מנת שימכרו וישתמשו בדמיהם לצרכי תיקון בית המקדש, ישלם
הקרבן והחומש לְבֶדֶק הַבֵּית. והנהגה מִקִּרְבָּנוֹת צִבּוֹר, כגון תמידים

המשך בעמוד קעה

הגמרא מקשה על רב: **מִיָּתִיבִי –** הקשו בני הישיבה, שנינו במשנה
בזבחים (פ"ה), **וְכֹלֵל, כלומר, בין הקרבנות הפסולים שדינם שאם עלו**
על גבי המזבח לא ירדו, ובין חלקי הקרבנות הכשרים שאין עליהם
חיוב הקטרה כגון גידים ועצמות, ששנינו עליהם (שם פ"ה) שאם הם
מחוברים לבשר הקרבן יעלו על המזבח להקטרה, ואם פירשו מן
הבשר לא יעלו, שִׁפְקָעוּ וְשִׁפְרִישׁוּ, מַעַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ, לֹא יִחְזֹר –
אינו חייב להחזירם על גבי המזבח. וְכֵן נִחְלָתָה הַבָּאָה מַעֲצֵי הַמַּעֲרֵכָה,
שִׁפְקָעָה וְשִׁפְרִישָׁהּ] מַעַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ, לֹא יִחְזֹר – אינו חייב
להחזיר.
מודייקת הגמרא מלשון המשנה 'מעל גבי המזבח', שרק אם פירשה
לגמרי מעל המזבח ונפלה על הרצפה, לא יחזור, **הָאֵל עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ,**
יִחְזֹר – אבל אם נפלה לצדו השני של המזבח, חייב להחזירה על גבי
המערכה. ומסתמית דברי המשנה משמע, שמדובר גם מגחלת
שהיתה בתפוח, וכבר הורמה ממנה תרומת הדשן וכמו שנתבאר
לעיל בגמרא (ע"א), ונפלה משם על המערכה, וגם באופן זה רק אם
נפלה על הרצפה אינו חייב להחזירה, אבל אם נפלה לצדו של
המזבח חייב להחזירה, ויש בה מעילה.
מסיימת הגמרא את הקושיא: **בְּשִׁלְמָא לְרַבִּי יוֹחָנָן, נִיחָא – הדבר**
מוֹבֵן לִפְי רַבִּי יוֹחָנָן, שאמר שאף לאחר שהורמה 'תרומת הדשן'
מועלים באפר, מפני שעדיין צריך לקיים בו מצוֹת 'הוצאת הדשן',
שמשמע זה מועלים גם באותם גחלים, אֵלָּא לְרַבִּי, קִשְׁיָא – אבל לרב
שאמר שאחרי 'תרומת הדשן', שוב אין מועלים באפר, אף שעדיין
צריך לקיים בו 'הוצאת הדשן', קשה, שאם כן מדוע מועלים בגחלים.
מתרצת הגמרא: אֱמִר לֵךְ רַב – רב יתריך לך, שְׂאֵנִי נִחְלָתָה, דְּאִיתָ
בֵּיהּ מִשְׁשָׂא – שונה הדבר בגחלת שיש בה ממשות, כלומר, שעדיין
לא נעשית אפר, והיא ראויה למירוק מצותה, ולכן היא חשובה,
ואם פקעה מן המערכה לצדו של המזבח חייבים להחזירה. ואמנם,
מטעם זה, מועלים בה אחרי תרומת הדשן, שהרי עדיין לא נעשית
בה כל מצותה. מה שאין כן באפר שאין בו ממש, שאין הקטרה
שייכת בו, אין מועלים בו אחרי תרומת הדשן, שהרי כבר נעשית בו
כל מצותו.
הגמרא מביאה גירסא אחרת בקושיית בני הישיבה ובתירוץ: **אִיכָּא**
דְּאֱמִר לֵה לֵהָ יִיכָא – יש מי שאמר שמועה זו באופן הפוך, שבני
הישיבה הקשו על רבי יוחנן. וכך הקשו, מַעֲמָא, מִשּׁוֹם נִחְלָתָה דְּאִיתָ
בֵּיהּ מִשְׁשָׂא, כלומר, ממה שנקטה המשנה בזבחים 'גחלת שפקעה',
ולא 'דשן שפקע', משמע, שרק בגחלת שיש בה ממשות, אם נפלה
על הרצפה אינו מחזירה ואין בה מעילה, ואם נפלה לצדו האחר של
המזבח מחזירה ויש בה מעילה. הָאֵא אֱמִר, דְּלִית בֵּיהּ מִשְׁשָׂא, אִפִּילוּ
לְגִבִּי מִזְבֵּחַ אֵין מוֹעֲלִין בּוֹ – אבל אפר שאין בו ממשות ואינו ראוי
להקטרה, אפילו אם נפל לצד המזבח, גם כן אינו חייב להחזירו על
המערכה ואין בו מעילה אחרי שהרימו 'תרומת הדשן', אף על פי
שעדיין ראוי לקיים בו מצוֹת 'הוצאת הדשן'.
מסיימת הגמרא את הקושיא: **בְּשִׁלְמָא לְרַבִּי נִיחָא – הדבר מובן לפי**
שיטת רב, הסובר שאין מועלים באפר שב'תפוח', אף על פי שעומד
למצוֹת הוצאת הדשן, אֵלָּא לְרַבִּי יוֹחָנָן קִשְׁיָא – אבל לרבי יוחנן
הסובר שמועלים באפר שב'תפוח', כל זמן שלא הוציאו אל מחוץ
למחנה, קשה, שכן מן המשנה בזבחים משמע שאין מועלים בו.
מתרצת הגמרא: אֱמִר לֵךְ רַבִּי יוֹחָנָן, הוּא תְרִין דְּאִפִּילוּ אֱמִר – מה
שמשמע שגחלת שנפלה לצד המזבח, חייבים להחזיר על גבי
המערכה ומועלים בה, אפילו אחרי שהרימו 'תרומת הדשן', דבר זה
נוהג גם באפר. וְהִיָּינוּ מַעֲמָא דְקִתְנֵי 'נִחְלָתָה' – והטעם שהתנא שנה
'גחלת' ולא 'דשן', הוא מפני דְּאִיתָ לְאִשְׁמוּעִינָן – שבא להשמיענו
בה חידוש, דְּאִפִּילוּ נִחְלָתָה דְּאִיתָ בָּהּ מִשְׁשָׂא, כִּי פָקְעָה מַעַל גְּבִי
הַמִּזְבֵּחַ לֹא יִחְזֹר – שאפילו גחלת שיש בה ממשות, וראוי למרק בה
מצותה, מכל מקום אם פירשה לגמרי מעל גבי המזבח, ונפלה על
הרצפה, אינו מחזירה, ומכל שכן שאינו מחזיר את האפר שנפל על
הרצפה. אבל אם נפל בצד המזבח, בין גחלת ובין אפר, חייבים
להחזירם על המערכה ומועלים בהם, לפי שעדיין לא נעשית כל

(ר'ישא רבי שמעון) וְסִפָּא רַבִּין – ואילו הסיפא, ששנינו בה 'כל קרבנות המזבח למזבח, שנויה בשיטת רבנן הסבורים (תמורה כב) שההלכה למשה מסיני שחטאת שנתכפרו בעליה מתה, נאמרה רק כשהבהמה שהפריש מתחילה לחטאתו ואבדה, נמצאה לאחר שהקריב בהמה אחרת במקומה. וכמו כן במעות שהופרשו עבור קניית בהמה לחטאת ואבדו, ונמצאו לאחר שנתכפרו הבעלים. ולדעתם, לא נאמרה הלכה זו אלא בשנאבדה החטאת, אבל אם מחמת סיבה אחרת (כגון שנגנבה) לא הקריבוה ונתכפרו באחרת, אין החטאת הראשונה מתה, אלא ממתנינים עד שיפול בה מום, ופודים אותה וקונים בדמיה קרבנות לנדבת ציבור. וכן הדין במעות חטאת. ולפיכך, כאן שלא נאבדו הקרן והחומש, אף שנתכפרו הבעלים בחטאת אחרת, אין הקרן והחומש הולכים לאיבוד, אלא קונים מזון קרבנות לנדבת ציבור.

הגמרא מביאה שגם אביי תירץ כך: אָמַר רַב וְנִיחָא דְּבִי כְּתִיל לְרַב אִשִּׁי, הָכִי – כך גם אָמַר אֲבִי לְתַרְץ, שְׁהִירִישָׁא שֶׁל הַבְּרִייתָא רַבִּי שְׁמַעוֹן הִיא, וְסִפָּא כְּרַבָּנִין.

הגמרא מביאה אופנים שהנהגה מקדשים לא מעל: אָמַר רַבָּא, הָכֵל מוֹדִים – רב ורבי יוחנן שנחלקו לעיל (ט) בנהגה מאפר הצבור 'בתפוח' אם מעל, שניהם מודים שֶׁאֵם נִהְיָה אֶפִּילוּ קוֹדֶם זְרִיקַת הַדָּם, מִבֶּשֶׁר קִדְּשִׁי קִדְּשִׁים שְׁנִמְמָא (קוֹדֶם וְזִיקָה), וְכֵן אִם נִהְיָה מֵאִמּוּרֵי קִדְּשִׁים קָלִין לְאַחַר שְׁהָעֵלָן עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ וְהָאֵשׁ מְשַׁלָּה בָהֶם, גַּם קוֹדֶם שֶׁנַּעֲשׂוּ אֹפֶר, דְּפִטּוֹר מַחֲיוּבֵי מַעֲיֵלָה, מִפְּנֵי שֶׁהִנַּחְנוּ לֹא הַפְסִידָה כָּלֵל אֶת הַקִּדְּשִׁים, שֶׁכֵּן בָּשָׂר קִדְּשִׁים שֶׁנִּשְׁמָא אֵינוֹ רָאוּי לֹאכִילַת כְּהֻנִּים אוֹ לְהַקְטִירָה. ואימורי קדשים קלים, אחרי שהעלם על גבי המזבח ומשלה בהם האור, כבר נעשית מצותם.

מקשה הגמרא: פְּשִׁטָּא, ולמה הוצרך רבא להשמיעו, מֵאִי קָא מִפְּסִיד – וכי איזה הפסד עשה לקדשים וכמו שביארנו. מתרצת הגמרא: מֵחֹ דְּתִמָּא וְ–שמא תאמר, בָּשָׂר קִדְּשִׁי קִדְּשִׁים שְׁנִמְמָא, אֵית לִיה מִצְוַת שְׂרִיפָה לְכַהֲנִים, כלומר, יש בו עדיין קצת קדושה, שכן חייבים לשרפו בעזרה כדין כל הקרבנות שנטמאו, וכמו כן, אִמּוּרֵי קִדְּשִׁים קָלִין, אִיכָא מִצְוַת הַשְׂפִּיכָה בְּצִינּוֹרָא – יש עדיין מצוה להפוך אותם במזלג, כדי שישרפו לגמרי, ומחמת כך ימעלו בהם, כדין כל דבר שלא נעשית מצותו, קָא מְשַׁמֵּעַ לָן רַבָּא דְּלֹא – שבכל זאת אין מועלים בהם.

לעיל (ט) בברייתא שנינו, שהנהגה ממעות חטאתו, וכבר קנה בהמה לחטאת, ילכו הקרן והחומש לים המלח. הגמרא מפרשת באיזה אופן

נאמר דין זה: אָמַר רַבָּא, הָא דְּאִמְרַת, כלומר, מה ששנינו בברייתא, שאם בָּבַר קִרְבָּה תִּטָּא, כלומר, שכבר קנה בהמה לחטאת מהמעות שנשתיירו, יִלְכוּ הַקֶּרֶן וְהַחֹמֶשׁ שֶׁמִּפְרִישׁ עֲבוּר מַעֲיֵלָתוֹ לַיָּם הַמֶּלֶח, כדי שילכו לאיבוד, הִנֵּי מִיָּלִי דְּאִתִּירָע לִיה קָמִי בְּפָרָה – דברים אלה אינם אלא אם נודע לו שמעל קודם שקנה בהמה לחטאתו, לפי שבאופן זה כשהפריש את הקרן והחומש לא הפרישם בכונה שילכו לאיבוד, אלא להוסיפם על הדמים שנשתיירו מדמי חטאתו ולקנות מכל המעות בהמה שמינה לחטאת, אלא שהואיל ולבסוף הפריש חטאת מהמעות שנשתיירו בלבד, חל על הקרן והחומש דין 'חטאת שנתכפרו בעליה' וילכו לאיבוד. אָכֵל אם נודע לו שמעל רק לְאַחַר בְּפָרָה, כלומר, אחרי שכבר הפריש בהמה לחטאת, יִפְּלוּ הַקֶּרֶן וְהַחֹמֶשׁ לְגִדְּבָה, כלומר, יקנו מהן קרבנות לנדבת ציבור.

מפרש רבא: מֵאִי מְעַמָּא, לפי שאין מִפְּרִישִׁין מִתְחִלָּה לְאִיבּוֹד – אין מפרישים מלכתחילה שום דבר להקדש כדי לאבדו בידים, ולכך מעות שהופרשו לאחר שכבר הפריש את חטאתו, יפלו לנדבה ולא ילכו לים המלח.

משנה

משנתנו דנה בדברים המוקטרים לגמרי על המזבח ואין להם דבר המתירים בהקטרה, ממתי חלה עליהם קדושה לענין דינים שונים: הַקּוֹמֵץ וְהַלְבֻנָּה של מנחת יחיד, וְהַקְטוֹרֶת, וּמִנְחַת כֹּהֲנִים, וּמִנְחַת כֹּהֵן מִשִּׁיחַ – מנחת חביתין שהכהן גדול שנמשח בשמן המשחה מביא בכל יום, וּמִנְחַת נֶסֶכים – מנחה שבאה עם הקרבן, ונקראת 'מנחת נסכים' משום שעם המנחה מביא יין לניסוך, שכל אלו עולות למזבח ואינן נקמצות, מוֹעֵלִין בָּהֶם מִשְׁהוּקְדָּשׁוֹ בִּפְהָ. ואם קִדְּשָׁן בְּכָלִי, הוֹכֵשֶׁר כָּל אֶחָד מֵהֶם לִיִּפְסֵל בְּמִבּוֹל יוֹם וּבְמִחוּסָר בְּפוֹרִים שֶׁנִּגְעוּ בָהֶם, וּבְלִינָה, וְחִיבִין עָלָיו מִשּׁוּם נֹתֵר אִם אֵכֶל אִם אֶחָד מֵהֶם, וּמִשּׁוּם טִמָּא אִם אֵכֶל כִּשְׁהוּא טִמָּא, וּפִיגוּל אִין בָּה כִּיּוֹן שֶׁאֵין לָהּ מִתִּירִים. וְהַהֲלָל, כָּל קֶרֶן שֶׁיֵּשׁ לוֹ מִתִּירִין – דבר המתירו באכילה או בהקטרה, אִין חִיבִין עָלָיו מִשּׁוּם פִּיגוּל וְנֹתֵר וְטִמָּא אִם אֵכֶל אוֹ עַד שִׁיקְרִיבוּ הַמִּתִּירִין. וְכָל קֶרֶן שֶׁאֵין לוֹ מִתִּירִין – דבר המתירו באכילה או בהקטרה, בִּיּוֹן – מהשעה שִׁקְרִישׁ בְּכָלִי, חִיבִין עָלָיו מִשּׁוּם נֹתֵר וְטִמָּא, וּפִיגוּל אִין (בה) [בז].

אגרות קודש

ב"ה, ט"ז אייר, תשי"ט

ברוקלין.

הו"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מו"ה חיים זושא שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתביו מט' אייר והקודמיו, ויהי רצון שמתאים למכתבו תצליחנה הפעולות בעניני הכפר כולו ובמילא הצלחה בעניניהם הפרטים של [כל] אחד מתושבי הכפר אשר שם צוה ה' את הברכה, ובפרט שנמצאים אנו בשנה שעלי נאמר שבת היא לה', שכמו שבשבת הרי שביתה היא מכל דברים המבלבלים וכמ"ש וקראת לשבת ענג, ומעין זה ועד"ז הוא במשך כל השנה באתעדל"ע, ובסדר הכתוב, כי תבואו ושבתה הארץ שבת לה' (עוד קודם לשש שנים תזרע שדך וגוי) וכמבואר הענינים בלקו"ת פ' בהר ד"ה ושבתה, במאמרי אדמו"ר מוהר"ש בשנת תרכ"ז, ובהמשך רס"ו ועוד, שממש גם פשוט שפעולות שש שנים תזרע וגו' כאו"א מתאים למעמדו ומצבו מוסיפה עוד בשבת לה' שיבוא לדרגא שבת שבתון יעוין שם העלי בזה.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

רישא — דאמר "ילכו לים המלח" — רבי שמעון היא, דאמר (תמורה טו): חטאת שכיפרו בעליה — תמות. **וסיפא** — דאמר "כל קרבנות המזבח למזבח", ואף על גב דאיכפור בעלים — רבנן דהיא, דאמרי: אין חטאת מותר, אלא אותה שאברהם ונמצאת לאחר כפרה, (וכן המעוה). **הכל מודים** — רב ורבי יוחנן דפליגי באפר תפוח. **שאם**

נחנה מקדשי קדשים שנטמאו — אפילו קודם

זריקה, ומאימורי קדשים קלי לאחר שהעלין

על גבי המזבח אפילו קודם שנעשו אפר אבל

משלה בהן האור, דפטור ממעילה. **פשיטא**

— דפטור, דמאי קא מפסיד דכין דנטמא

בשר קדשי קדשים — לא חזו לא לכתהנים ולא

לגובה, ובאימורי קדשים קלים נמי, הרי כבר

העלין ונעשית מצותן. ואם תאמר: הא אמרינן

בפרקי דרעיל (הב) הפגול — לעולם מועלין

בו, ולא פרכינן: מאי קא מפסיד? היינו טעמא

דמועלין בו, הואיל ומרצין לפגול, דחשיב

כולי האי דצריך זריקת דמים לקובעו בפגול

— חשיב נמי דמועלין בו, אף על גב דלא

מפסיד. מהו דתימא קדשי קדשים שנטמאו

— אבתי אית להו מקצת קדושה, דבעי

שריפה בקדש כשאר פסולי קדש. ואימורי

קדשים קלים נמי שהעלים, אבתי אית בהו

מצוה להפוכי בצנורא כדי שיהו נשרפין

לגמרי, ולחייב בהן משום מעילה. **קא משמע**

לן דלא — ואי קשיא לך: אמאי אמר רבא

אימורי קדשים קלים לאחר שעלו פטור

ממעילה — הא אמרינן לעיל: לפני תרומת

חדשן — דכולי עלמא לא פליגי דמועלין בו,

ואמאי פטור? הא לא קשיא התם, לעיל מייר

באפר עולה ובאימורי קדשי קדשים דחמרי

— משום הכי מועלין בהן עד שיצאו לבית

הדשן. אבל אימורי קדשים קלים, דלא חמרי כולי האי — משום הכי הנהנה מהן

לאחר שעלו פטור. **הני מילי דאיתידע ליה דמעל קמי** [בפגול] — קודם שקרבה

חטאתו. רכין דהוה ליה להוסיף אלו המעוה קרן וחומש על דמי חטאתו, דכי הפרשי

השתא לקרן וחומש — לא הפרישו לאיבוד, אלא היה יכול להקריבן. ודינייהו הוו

כחטאת שכיפרו בעליה וילכו לים המלח. **אבל** — נודע לו שמעל לאחר כפרה לאחר

שקרבה חטאתו, הני קרן וחומש שהפריש עכשו אינו מביא מהן שוב חטאתו, שכבר

כיפרו הבעלים, ואם ילכו לים המלח — הויין לאיבוד, אלא יפלו לנדבה. דאין

מפרישין תחלה לאיבוד, כלומר, על מנת שילכו לים המלח, הילכך יפלו לנדבה.

משנה מנחת כהנים — דכתיב: "וכל מנחת כהן כבול תהיה". מנחת כהן משיח —

היינו חביתו כהן גדול. ומנחת נסכים — היינו מנחת הבאה עם הובח שיש בו נסכים,

דאין בהן שריינים. דכל הני דמתניתין כלילי ניהו. **מועלין בהן משהוקדשו** — קדושת

פה בעלמא. **ופיגול אין בהן** — דאין להם מתירין. [יש לו מתירין] — כגון שלמים

וחטאת ואשם — דמן מתיר האימורין להקטרה וחבשו לכהנים. או דבר שיש לו

מתירין למזבח בלבד, כגון עולת העוף ועולת בהמה — דמן מתירין למזבח, וכגון שתי

הלהם — דדמן של כבשים חן מתירין אותן, וכגון לרם הפנים — דבויכין מתירין אותן,

ומנחת — שנותרות בקומץ. **אין חייבין עליהם משום נותר וטמא ופיגול עד שיקרבו**

מתירין — דהכי כתיב בפיגול דשלמים "לא ירצה", ואמרינן (ובחים כחב): כהרצאת

כשר כך הרצאת פיגול וכו' (וילף נותר וטמא מפגול). ונמשום נותר וטמא נמי אין

חייבין עד שיקרבו מתירין כמו פגול, דנותר וילף "קדש" "קדש" מפגול, וטמא וילף (שם)

מחא, "חילול" ["חילול"] מנותר. **וכל דבר שאין לו מתירין** — כגון הקומץ והלבונה

וכו' דהן עצמן מתירין. **חייבין עליהם משום נותר וטמא** — משום טמא. דהנימא לקמן

בגמרא: "ועליו נותרתה" — בכל הקדשים הכתוב מדבר. ומשום נותר —

דילפינן "חילול" "חילול" מטמא, אבל חיוב פגול אין בו, משום דלא מצינו חיוב פגול

אלא בדבר שיש לו מתירין, דהא בשלמים כתיב פיגול.

גמרא

אמאי אין מועלין, והא יוצא דקודם זריקה אמר רבי אלעזר לעיל בסוף פרק קמא (ו,ב) דמועלין, ואף על גב דטעון שריפה ואפילו רבי עקיבא לא פליג אלא בנהנה לאחר זריקה,

משום דאתאי זריקה ומפקה מידי מעילה, אבל קודם זריקה — מודה דמועל, דלא חזו, והוי "קדשי ה'" [נראה לפרש: דהא מיירי בנטמאת לאחר זריקה, וקא משמע לן אף על

גב דאיכא מצות שריפה עליה, מכל מקום מכי זריק חשיב נעשית מצותו ביה ודלא צריך בגדי כהונה במצות שריפה כדפרישתי לעיל. ואם תאמר: אף משום הכי קא משמע

לן, מתניתין היא גבי "יוצא" (לעיל ו,ב) אמר רבי עקיבא דאין מועלת, אף על גב דמצותו בשריפה, ואתאי זריקה ומפקה מידי מעילה? יש לומר: דשאני יוצא דלא יצא כולו, ואין

מצות שריפה בכל הבשר — הלכך הוי "נעשית מצותו" בוריקה. אבל הכא, נטמא כל בשר הקדשים, וסלקא דעתך אמינא: כיון דטעון שריפה בכל הבשר, שמועלין בו אף לאחר

זריקה, דאבתי לא נעשה מצותו, שיעריין טעון שריפה. קא משמע לן. ואם תאמר: ואמאי לא נקט "יצא"? יש לומר: דנקט טומאה, משום דעיקר שריפה גבי טומאה כתיב. מידו

קשיא דבמתניתין תנן גבי עולה דמועלין בה עד שתצא לבית הדשן, והכא נמי בבשר קדשי קדשים מאי שנא? יש לומר: דשאני עולה שכולה כליל ואין בה שום אכילה לאדם,

הילכך לא כלתה מצותה עד שתצא לבית הדשן. אבל קדשי קדשים הנאכלים לאדם כשנעשו בטרהה, מקרי שפיר "נעשה מצותו" מכי זרק. ואם תאמר: מכל מקום קשיא,

דהכא אמרינן באימורי [קדשים] קלים דאין מעילה בהו לאחר העלאה, ובמתניתין תנן גבי חטאת ואשם מועלין באימורים עד שיצאו לבית הדשן? יש לומר:

רישא רבי שמעון וסיפא רבנן — פלוגתא דרבי שמעון ורבנן בהפריש חטאתו ואבד והפריש אחרת ונמצאת הראשונה וכפר בקאבך. דרבנן סברי: שאינה אבודה תרעה, ורבי שמעון וסברו: מתה. ופלוגתיהו בפרק שני בתמורה (טו,א). ודך דהכא שנודע לו קודם כפרה דמיא להא מילתא דפליגי. ואם תאמר: אמאי לא קאמר רישא

רבי היא, דהא רבי אית ליה בתמורה בפרק

"ולד חטאת" (כג,א) אליבא דרבי אבא דאם

נחפר באבודה — דשאנה אבודה תמות?

יש לומר: דטפי ניתא ליה לאיתויי רבי

שמעון, משום דאית ליה דרבי ועדיפא

מדריב. דענ כאן לא קאמר רבי תמות אלא

באבודה בשעת הפרשה — פירושו: שלא

נמצאת עד לאחר הפרשה. אבל באבודה,

שלא בשעת הפרשה, שנוצא עד שלא

הפריש — מודה רבי דלא אמרינן תמות אלא

תרעה. אבל רבי שמעון פליג ארבנן אף

בנמצא קודם הפרשה, כדמוכח פרק "יש

בקרבתו" (תמורה טו,א) בפלוגתא דרבי

יהודה ורבי שמעון, דמוקי לה באבודה שלא

בשעת הפרשה. ולהכי מיייתי רבי שמעון. ואף

על גב דהכא לא הוי כמאן דאבד שלא

בשעת הפרשה, מכל מקום נקט רבי שמעון,

ולא משום דלא מצי אתאי כרבי, אך משום

דעדיפא דרבי שמעון מדריב, נקט רבי שמעון.

ולא נראה, כיון דרמיא לך להא דרבי, הוה

ליה למימר בהדיא: רישא רבוי לכן נראה

לה"ר: דרישא דווקא כרבי שמעון. ואף

כרבי, דהא דאמר רבי (לקמן) תמות — היינו

בשאין ראיות שתידין למזבח, כגון שנמצא

קודם הקרבה, ולא נראה שתידין בשעה אחת

למזבח. אבל הכא, דאם לא קרב חטאת היה

מוסיף ומביא חטאת שמנה, כי נמי קרבה חטאת ונדרת הדמים — אף ילכו לים

המלח. אלא יפלו לנדבה. אבל מיייתי שפיר דאמר רבי שמעון דפליג ארבנן אף במפריש

חטאת לאחריות, ואית ליה דאם נתכפר באחת — תמות האחרת, ואף על גב דבשעת

כפרה היו ראיות שתידין ליקרב או זו או זו. הכי נמי גבי דם חטאת, אף על גב דאם

לא קרב חטאת היו ראיות ליתוסף על החטאת וליקרב, מכל מקום כי קרבה חטאת

— (לא) אמרינן ילכו לים המלח ואם תאמר: והא מודה רבי שמעון במפריש שני

ציבורי מעות לאחריות, כדמוכח בתמורה (כג,א) ויש לומר: דשאני התם שאין דעתו

להביא חטאת אלא מצבור האחד, אבל הוא דמוסיף הוא על דמי חטאת — ילכו

לים המלח.

הכל מודים שאם נהנה מבשר קדשי קדשים שנטמא ומאימורי קדשים קלים לאחר

שהעלין דפטור — פירושו: שהרי נעשה מצותו. ופריך: פשיטא מאי קא מפסיד —

כלומר, מה מצוה יש כאן עד לעשות, ואפילו היו כשרים? ומשני: מהו דתימא, בשר

קדשי קדשים שנטמאו איכא מצות שריפה לכתהנים, וכן אימורי קדשים קלים מצוה

להפוכי בצנורא — להפך האימורים בצנור שקורין קרוקיעי עד גבי הגזלים כדי

לאכלם, קא משמע לן. נראה לפרש דהיא "חבל מודים" לא קאי ארבי, ולא דאך

פליגי אלא היכא יפול, אבל לכולי עלמא מחייב, ולא שייך לומר דמודים פטור. אלא

קאי ארבי ורבי יוחנן, דפליגי בנהנה מאפר תפוח, וקאמר דלרבי יוחנן דאמר גבי נהנה

מאפר תפוח דמועלין בו — היינו משום דבעי בגדי כהונה בהוצאת הדשן, ולכך חשיב

שפיר "לא נעשית מצותו". אבל בבשר קדשי קדשים, אף על גב דאיכא עוד מצות

שריפה לכהנים — הוי חשיב שפיר "נעשה מצותו", דשריפה קדשי קדשים קלים מאי שנא, דודאי

צריך בשריפה בגדי כהונה. ואם תאמר: וגבי אימורי קדשים קלים מאי שנא, דודאי

הפוכי בצנורא עבדיה דהא, כדאמר (שבועות ז,א): זר שהפך בצנורא חיבי מיתא?

יש לומר: דלא דמי, דהתם גבי הוצאת דשן לא סגי בלאו הכי, אבל גבי הפוכי בצנורא

סגי בלאו הכי, שאם היה רוצה היה מניח ומתאכלין מאיליהן בלא היפוך בצנורא

כלל. ואם תאמר: האי בשר קדשי קדשים שנטמא חיבי דמי, אי קודם זריקת דמים —

אף על גב דטעון שריפה ואפילו רבי עקיבא לא פליג אלא בנהנה לאחר זריקה,

משום דאתאי זריקה ומפקה מידי מעילה, מודה דמועל, דלא חזו, והוי "קדשי ה'" [נראה לפרש: דהא מיירי בנטמאת לאחר זריקה, וקא משמע לן אף על

גב דאיכא מצות שריפה עליה, מכל מקום מכי זריק חשיב נעשית מצותו ביה ודלא צריך בגדי כהונה במצות שריפה כדפרישתי לעיל. ואם תאמר: אף משום הכי קא משמע

לן, מתניתין היא גבי "יוצא" (לעיל ו,ב) אמר רבי עקיבא דאין מועלת, אף על גב דמצותו בשריפה, ואתאי זריקה ומפקה מידי מעילה? יש לומר: דשאני יוצא דלא יצא כולו, ואין

מצות שריפה בכל הבשר — הלכך הוי "נעשית מצותו" בוריקה. אבל הכא, נטמא כל בשר הקדשים, וסלקא דעתך אמינא: כיון דטעון שריפה בכל הבשר, שמועלין בו אף לאחר

זריקה, דאבתי לא נעשה מצותו, שיעריין טעון שריפה. קא משמע לן. ואם תאמר: ואמאי לא נקט "יצא"? יש לומר: דנקט טומאה, משום דעיקר שריפה גבי טומאה כתיב. מידו

קשיא דבמתניתין תנן גבי עולה דמועלין בה עד שתצא לבית הדשן, והכא נמי בבשר קדשי קדשים מאי שנא? יש לומר: דשאני עולה שכולה כליל ואין בה שום אכילה לאדם,

הילכך לא כלתה מצותה עד שתצא לבית הדשן. אבל קדשי קדשים הנאכלים לאדם כשנעשו בטרהה, מקרי שפיר "נעשה מצותו" מכי זרק. ואם תאמר: מכל מקום קשיא,

דהכא אמרינן באימורי [קדשים] קלים דאין מעילה בהו לאחר העלאה, ובמתניתין תנן גבי חטאת ואשם מועלין באימורים עד שיצאו לבית הדשן? יש לומר:

דהתם

דהתם בחטאות ואשמות היינו אימורי וקדשין קדשים, ולא מיקרו 'נעשית מצותך' בהעלאת. אבל באימורי קדשים קלים מיקרי 'נעשית מצותך' משום ההעלאת. ואם תאמר: ומאי שנא? ואומר מורי הרב רבינו פרץ שחזק: דשנא ושנא, איבעית אימא קרא ואיבעית אימא סברא. איבעית אימא קרא: דכתיב 'והוציא הדרן' גבי עולה, ואי לא האי קרא, מן הדין היה לנו לומר

דמשעת העלאתה, הן בקדש קדשים הן בקדשים קלים, הוי 'נעשית מצותך'. אך גלי קרא גבי עולה דלא הוי 'נעשית מצותך' בהעלאתה, כיון דאכתי צריך להוציאה לבית הדרן. הילכך קדשי קדשים גילף מינה, שכם שהיא קדשי קדשים ומועלין בה עד שתצא לבית הדרן, כל קדש קדשים מועלין באימורין עד שיצא לבית הדרן. אבל קדשים קלים – לא גילף מינה. ואיבעית אימא סברא: דגבי קדש קדשים, שיש בהם מעילה מתחלה, לא נפק מעילה מהם או מאימורים שלהם לכל הפחות עד שיגמור הכל שיצאו לבית הדרן. אבל בקדשים קלים, שאין בהן מעילה עד לאחר זריקה, מיד שיעלו האימורים דין הוא דלא נמערל בהו. כי סברא הוא לומר בכל מקום דמיד לאחר העלאתה הוי 'נעשית מצותך', אלא דגבי קדשי קדשים לפי שיש מעילה בהם מתחלה לא נפקי אלא לזמן מאוחר שנוכל למצוא דהיינו הוצאת לבית הדרן. אך קצת קשיא על זו הסברא: דהא קטורה, שהיא קדשי קדשים, ויש בה מעילה מתחלה, אמרינן פסחים (כו,א) דמשעת תמרתו אין בהן מעילה, ולא אמרינן עד שיצא לבית הדרן אמנם לטעמא דפרישית מקרא נחא, דכיון דלאו מין זבח הוא, לא שייך למלף מעולה.

ומה פיגול שהוא בידיעה אחת – פירוש:

דלא בעיא ידיעה בתחלה וידיעה בסוף, כמו בטומאת מקדש וקדשיו שבועות (ב,א).

וקרבנו קבוע – שאינו בעולה ויורד, ועני ועשיר אחד, מה שאין כן בקרבן של טומאת מקדש וקדשיו.

הא כיצד – כלומר, אם וכן קשו קרא אהרדי: ד"אשר יקדשו" משמע: משעת הקדש, ו"אשר יקרב" משמע: הקרבה ממש, כל דבר שיש לו מתירין משקיב ומתירין, מבוחים (מזה, ב) פירשתי עוד.

הדרן עלך חטאת העוף

ולך חטאת ותמורת חטאת וכן חטאת שמתו בעליה ימותו ושעירבה שנתה ושאבדה ונמצאת בעלת מום אם משכפרו בעליה תמות – לכאורה משמע דהכי קאמר: ואם משכפרו בעליה נמצאת, שהיתה אבודה בשעת כפרה – מתה. ונמצאת בעלת מום – אפילו נמצא וקודם כפרה. וקשה: כיון דלא נמצא עד לאחר כפרה, לכולי עלמא תמות! ויש לומר: דמתניתין כרבנן דרבי שמעון דאמרי (תמורה טו,א): אין חטאת מתה אלא באבדה בשעת כפרה, והכא מיירי בשעת כפרה אינה אבודה,

והאי "אם משכפרו" לא קאי א"נמצאת" אלא קאי אהאי דקאמר "תמות". והכי קאמר: ושנמצאת בעלת מום קודם כפרה, אם משכפרו בעליה באו לימלך מה יעשו – תמות. ואף על גב דאם נמצאת תמימה לא תמות לרבנן דרבי שמעון, מכל מקום אית לן למימר הכא תמות, כיון דנמצאת בעלת מום. וקשיא: דאדירבה, כל שכן, כיון דאית בה דחיים אחריים עם הדיחוי דאבדה – לית לן למימר דתמות. כדאמרינן בתמורה (כב,א) באבדות לילה לא שמה אבוד כיון דלא חזי להקרבא בלילה, והכי נמי הוה לן למימר יותר דלא תמות כי נמצאת בעלת מום מבי נמצאת תמימה דאמר לא תמות לרבנן לכן ראה לפרש: דרזאי "אם כיפר בעליה" קאי א"נמצאת", ובאבדה בשעת כפרה מיירי. והוא הדין כי נמצאת תמימה דתמות, ונקט "נמצאת בעלת מום" לרבותא. דאף על גב דאיכא דיחוי המום עם הדיחוי דאבדה, וסלקא דעתך אמינא דלא תמות, קא משמע לן דתמות. וכמו כן נפרש גבי "עירבה שנתה", דמוקי לה בתמורה בפרק "ולד חטאת" (כב,א) באבדה, כ"י שלא יקשה ממנה לריש לקיש דאמר: עירבה שנתה – רואים כאילו היא עומדת בבית הקברות ורועה ושעירבה שנתה שאבדה עם עירבה שנתה. והשתא קשיא: כיון דאם כן למה לי עירבה שנתה, והא כולי עלמא דאבדה בשעת כפרה תמות. ואם "משכפרו בעליה" קאי אתרויהו, וא"עירבה שנתה" ו"אבדה" וא"נמצאת בעלת מום"? ויש לומר: דהכא נמי נקט לרבותא עירבה שנתה, דאף על גב דאיכא דיחוי אחרינא עם דיחוי דאבדה, מכל מקום תמות. ואם תאמר: למאי דפרישית לא משכחנא חמש חטאות המתות, דהא לא אמר בעירבה שנתה ונמצאת בעלת מום דתמות אלא באבדה. וכן כיפרן בעליה באחר לא באבדה בשעת כפרה לרבנן דרבי שמעון. אבל לרבי שמעון נחא שפיר, דהא אית ליה דכיפרו בעליה אפילו בלא אבדה כלל תמות. יש לומר: דלרבנן נמי לא קשיא כל כך, דמכל מקום משכח חמש חטאות מתות בחמשה עניינים דאבדה תמות כשעירבה שנתה וכו' בשלא נמצאת עד לאחר כפרה.

ואינה עושה תמורה – שאם התפס בהמה – אינה מקדשת, דהא למיתה זולא. **לא** נהנין ולא מועלין – דכיון דאזיל לאיבוד לא שייכא בהו מעילה, ולא קרינא בהו קדשי ה'. **ואם** עד שלא כיפרו בעליה תרעה עד שתסתאב – לא קאי א"נמצאת בעלת מום", דמאי "עד שתסתאב"? הרי היא כבר בעלת מום! אלא קאי א"עירבה שנתה". אי נמי: קאי א"בעלת מום", ומאי "תרעה"? – כגון שנמצא בעל מום עובר, דמדי נדרות מהקרבן מזה, וקאמר: תרעה אותה שנמצאת עד שתסתאב ויפול לה מום קבוע, דאז יזיה מותר למוכרה ולהוציאה לחולין, ויביא בדמיה אחרת שיקרב למזבח.

גמרא מנא הני מילי? דתנו רבנן: יכול אין חייבין משום טומאה אלא בדרך שיש לו מתירין. ודין הוא: ומה פיגול, שהוא בידיעה אחת, וקרבתו קבוע, ולא הותר מפלו – אין חייבין אלא על דבר שיש לו מתירין. **טומאה**, שהיא בשתי ידיעות, וקרבתו עולה ויורד, והותרה מפלו – אינו דין שלא יהא חייב אלא על דבר שיש לו מתירין? תלמוד לומר: "אמר אלהם לדתיכם כל איש אשר יקרב מפל ורעכם" וגו' – בכל הקדשים הפתוב מדרך. יכול יהו חייבין עליהן מיד – תלמוד לומר: "אשר יקרב". אמר רבי אלעזר: וכי יש נוגע שהוא חייב? הא פיצד? כל דבר שיש לו מתירין – אינו חייב עד שיקרבו מתירין, וכל דבר שאין לו מתירין – אינו חייב עד שיקדש בכלי.

הדרן עלך חטאת העוף

ולך חטאת, ותמורת חטאת, וחטאת שמתו בעליה ימותו – ימותו. ושעירבה שנתה, ושאבדה ונמצאת בעלת מום, אם משכפרו בעליהם – תמות, ואינה עושה תמורה, ולא נהנין ולא מועלין ואם

הדרן עלך חטאת העוף

גמרא מנא הני מילי – דנותר וטמא חייבין עליהן בין בדבר שיש לו מתירין בין בדבר שאין לו מתירין. דתנו רבנן כו' – ומה פיגול שהוא חמור כל כך שהוא חייב קרבן בידיעה אחת כשנועד לו שאכל פיגול, שאינו צריך שתי ידיעות בטומאת מקדש וקדשיו. דבטומאת מקדש וקדשיו בעינן שתי ידיעות, ידיעה בתחלה וידיעה בסוף והעלם בנתיים, דכתיב (ויקרא ז): "ונעלם" – מכלל שידע, והדר כתיב: "והוא ידע" – הרי כאן שתי ידיעות. וקרבתו קבוע – דהאכל פיגול בשוגג מביא חטאת בהמה. ולא הותר מפלו – בצבור אין חייבין כו'. והותרה מפלו – כגון פסח הבא בטומאה, אינו דין כו'. לרבות כל הקדשים לטומאה – בין שיש להן מתירין בין שאין להן מתירין. יכול – אם הוא דבר שיש לו מתירין יהו חייבין עליו משום טומאה מיד, קודם שיקרבו מתירין, ואותן שאין להן מתירין יהו חייבין עליו משום טומאה לאלתר קודם שיתנו בכלי? תלמוד לומר אשר יקרב – והאי "יקרב" משמע נגיעה, דבנגיעה לחודה מזהב. ד"כי יגע" (ויקרא יא) מתרגמין: "ארי יקרב", ואמר רבי אלעזר: וכי יש נוגע שהוא חייב כרת? אם כן למה נאמר "אשר יקרב" דמשמע נגיעה בעלמא? לא משמע נגיעה, אלא הכי משמע: דאינו חייב עליו משום טומאה עד שיכשר ליקרב, דהיינו עד שיקרבו מתירין. **הא כיצד כל דבר שיש לו מתירין וכו'** – ונותר אתי "חילול" "חילול" מטמא, כדאמרינן במסכת זבחים (מזה).

משנה ולד חטאת ותמורת חטאת וחטאת שמתו בעליה ימותו – דהני הוו מהנין חמש חטאות המתות, והנך שלש מתות לעולם, בין לפני כפרה בין לאחר כפרה. ולד חטאת להכי מתה – שהרי אינה ראויה לכפרה, שלא הפרישה מתחלה לכן. ותמורת חטאת נמי להכי מתה – שהרי באה בעבירה, ד"לא ימיר" כתיב. וחטאת שמתו בעליה נמי להכי מתה – דאין כפרה לתמים, דמיתתן כיפרה עליהם. **שעירבה שנתה ושאבדה** – עד שהיא תמימה, ושוב נמצאת והרי היא בעלת מום. אם כיפרו בעליה באחרת, שלא רצו להתכפר בדמי זו שעברה שנתה או שאבדה ונמצאת בעלת מום – תמות. ואפילו נמצאת קודם כפרה ותנכפרו בעליה באחרת – תמות, הואיל ונמצאת בעלת מום. אבל אם נמצאת תמימה קודם כפרה, אף על פי שנתכפרו באחרת – אינה מתה אלא תרעה. והכי אמרינן במסכת תמורה בפרק "ולד חטאת" (כב,א). **ואינה עושה תמורה** – דכיון דנתכפרו באחרת, דלא אחשבה להאי לא לקדשת דמים ולא לקדשת מזהב, הילכך לא אלימא למיתפס אחריים בתמורה. ואף על גב דבעלמא בעל מום עושה תמורה, דכתיב: "או רע טטוב", לא תפס. **ולא נהנין** – מהם לכתחלה, הואיל וקודשין הוו. ואם נהנין – אין מועלין בהן מדאורייתא אלא מדרבנן, ואינו משלם אלא קרן בלבד.

ואם

– ואם משכפרו בעליה באו לימלך מה יעשו – תמות. ואף על גב דאם נמצאת תמימה לא תמות לרבנן דרבי שמעון, מכל מקום אית לן למימר הכא תמות, כיון דנמצאת בעלת מום. וקשיא: דאדירבה, כל שכן, כיון דאית בה דחיים אחריים עם הדיחוי דאבדה – לית לן למימר דתמות. כדאמרינן בתמורה (כב,א) באבדות לילה לא שמה אבוד כיון דלא חזי להקרבא בלילה, והכי נמי הוה לן למימר יותר דלא תמות כי נמצאת בעלת מום מבי נמצאת תמימה דאמר לא תמות לרבנן לכן ראה לפרש: דרזאי "אם כיפר בעליה" קאי א"נמצאת", ובאבדה בשעת כפרה מיירי. והוא הדין כי נמצאת תמימה דתמות, ונקט "נמצאת בעלת מום" לרבותא. דאף על גב דאיכא דיחוי המום עם הדיחוי דאבדה, וסלקא דעתך אמינא דלא תמות, קא משמע לן דתמות. וכמו כן נפרש גבי "עירבה שנתה", דמוקי לה בתמורה בפרק "ולד חטאת" (כב,א) באבדה, כ"י שלא יקשה ממנה לריש לקיש דאמר: עירבה שנתה – רואים כאילו היא עומדת בבית הקברות ורועה ושעירבה שנתה שאבדה עם עירבה שנתה. והשתא קשיא: כיון דאם כן למה לי עירבה שנתה, והא כולי עלמא דאבדה בשעת כפרה תמות. ואם "משכפרו בעליה" קאי אתרויהו, וא"עירבה שנתה" ו"אבדה" וא"נמצאת בעלת מום"? ויש לומר: דהכא נמי נקט לרבותא עירבה שנתה, דאף על גב דאיכא דיחוי אחרינא עם דיחוי דאבדה, מכל מקום תמות. ואם תאמר: למאי דפרישית לא משכחנא חמש חטאות המתות, דהא לא אמר בעירבה שנתה ונמצאת בעלת מום דתמות אלא באבדה. וכן כיפרן בעליה באחר לא באבדה בשעת כפרה לרבנן דרבי שמעון. אבל לרבי שמעון נחא שפיר, דהא אית ליה דכיפרו בעליה אפילו בלא אבדה כלל תמות. יש לומר: דלרבנן נמי לא קשיא כל כך, דמכל מקום משכח חמש חטאות מתות בחמשה עניינים דאבדה תמות כשעירבה שנתה וכו' בשלא נמצאת עד לאחר כפרה.

ואינה עושה תמורה – שאם התפס בהמה – אינה מקדשת, דהא למיתה זולא. **לא** נהנין ולא מועלין – דכיון דאזיל לאיבוד לא שייכא בהו מעילה, ולא קרינא בהו קדשי ה'. **ואם** עד שלא כיפרו בעליה תרעה עד שתסתאב – לא קאי א"נמצאת בעלת מום", דמאי "עד שתסתאב"? הרי היא כבר בעלת מום! אלא קאי א"עירבה שנתה". אי נמי: קאי א"בעלת מום", ומאי "תרעה"? – כגון שנמצא בעל מום עובר, דמדי נדרות מהקרבן מזה, וקאמר: תרעה אותה שנמצאת עד שתסתאב ויפול לה מום קבוע, דאז יזיה מותר למוכרה ולהוציאה לחולין, ויביא בדמיה אחרת שיקרב למזבח.

גמרא

הגמרא מבררת את מקור הדין שבמשנתנו. שואלת הגמרא: מָנָא הָנִי מִילִי – מהיכן למדנו שחייבים משום אכילת נותר וטמא בין על אכילת דבר שיש לו מתירין ובין על אכילת דבר שאין לו מתירין. משיבה הגמרא: דְּתַנּוּ רַבֵּנּוּ, יָכוֹל הֵייתִי לוֹמַר שֶׁאֵין חֵיִיבִין מִשּׁוּם אכילת קדשים בטומאה, אֲלָא בְּדָבָר שֶׁיֵּשׁ לוֹ מְתִירִין, וְדִין הוּא – וכך הייתי לומד לומר כן, וְכֵּה אִיסוּר פִּיגוּל שֶׁהוּא חֲמוּר כָּל כֵּךְ שֶׁחֵיִיב חֲטָאת בִּידִיעָה אַחַת, כְּלוּמַר, שֶׁהֶאֱכֹל פִּיגוּל בְּשׁוּגָג וְנוֹדַע לוֹ לֵאחֹר שֶׁאֵבֵל, חֵיִיב חֲטָאת, וְקָרְבָּנוּ קָבוֹעַ – שֶׁבִּין עֶשֶׂר וּבֵין עֲנֵי מִבְּיָאִים חֲטָאת בַּהֲמָה, וְלֹא הוּתָר מִכֻּלָּו – לֹא נִמְצָא אֹפֶן שְׁהוּא מוֹתֵר, וּמִכָּל מָקוֹם אֵין חֵיִיבִין מִשּׁוּם אכילת פִּיגוּל אֲלָא רַק עַל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ לוֹ מְתִירִין. אִיסוּר אכילת קדשים בטומאה, שֶׁהֵיא בְּשֵׁתֵי יָדִיעוֹת, כְּלוּמַר, שֶׁמִּלְבַּד הִידִיעָה לֵאחֹר הֵאֱכִילָה בְּטוֹמָא, צָרִיךְ גַּם שֶׁתֵּהֵא הַטוֹמָא יָדוּעָה לוֹ קודם לֵאכִילָה, וְרַק בּוֹמֵן הֵאֱכִילָה עֲצֻמָּה שִׁכָּח, וְקָרְבָּנוּ עוֹלָה וְיֹדֶר – שֶׁהֶעֱשִׂיר מִבְּיָא בַּהֲמָה, הֶעֱנִי שְׁתֵּי תוֹרִים אוֹ שְׁנֵי בְנֵי יוֹנָה, וְהֶעֱנִי בִּירוֹת מִנַּחַת חוּטָא, וְהוּתָרָה מִכֻּלָּה, שְׁטוֹמָא הוּתָרָה בְּקִרְבוֹת צִיבּוּר, כְּגוֹן בִּקְרָב פֶּסַח, אֵינִי דִין – וְכֵי אֵין לִלְמוּד מִזֶּה, שֶׁהֶאֱכֹל קוֹדֶשׁ בְּטוֹמָא לֹא יֵהֵא חֵיִיב אֲלָא עַל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ לוֹ מְתִירִין. תְּלָמוּד לֹמַר (ויקרא כב א) 'אֲמַר אֱלֹהִים לְדוֹרוֹתֵיכֶם כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִקְרַב מִכָּל זֶרְעֶכֶם וְגו' אֶל הַקֹּדֶשִׁים אֲשֶׁר יִקְדִּישׁוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לַה' וְטָמְאָתוֹ עָלָיו וְנִכְרְתָהּ וְגו', שֶׁכָּל הַקֹּדֶשִׁים הַכְּתוּב מְדַבֵּר, אֵף אִלּוּ שֶׁאֵין לָהֶם מְתִירִים.

הברייתא מבררת שמכל מקום אין האיסור חל אלא לאחר שהותרו לאכילה או להקרבה: יָכוֹל הֵייתִי לוֹמַר שֶׁהָיָה חֵיִיבִין עָלֵיהֶן מִשּׁוּם אִיסוּר אכילת נותר וטמא מִדֵּ. תְּלָמוּד לֹמַר (שם) 'אֲשֶׁר יִקְרַב', שֶׁאֵין חֵיִיבִין עָלֵיהֶן אֲלָא לֵאחֹר שֶׁקִּרְבוּ הַמְתִּירִים. מִבְּאֵר רַבִּי אֲלֵעֶזֶר כִּיצַד דוֹרְשִׁים פֶּסוּק זֶה: אֲמַר רַבִּי אֲלֵעֶזֶר, אֵין לִפְרֹשׁ אֶת לִשׁוֹן 'יִקְרַב' שֶׁבֹא לוֹמַר שְׁטָמָא שֶׁנִּגַּע בְּקִדְשִׁים חֵיִיב, שֶׁאֵם כֵּן יִקְשֶׁה עַל כֵּךְ, וְכֵי יֵשׁ טָמָא הַנּוֹגֵעַ בְּקִדְשִׁים שֶׁהוּא חֵיִיב כֵּרֶת. הָא כִּיצַד – וְאֵם כֵּן כִּיצַד תִּפְרֹשׁ אֶת הַפֶּסוּק. אֲלָא יֵשׁ לִפְרֹשׁוֹ כֵּךְ, שֶׁכָּל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ לוֹ מְתִירִין אַחֲרִים, כְּגוֹן

הדרן עלך חטאת העוף

פרק שלישי – ולד חטאת

בפרקים לעיל התבאר דיני הקדשים שהנהגה מהם חייב קרבן, בפרק זה יבואר דין הקדשים שאסורים בהנאה אך אין בהם חיוב קרבן.

משנה

המשנה מבארת דין חטאות שאין להקריבן: וְלֹד הַנוֹלַד מִבְּהֵמַת חֲטָאת, שֶׁאֵף שֶׁקֹּדֶשׁ אֵינוֹ קָרַב, מִשּׁוּם שֶׁאֵינוֹ רָאוי לִכְפֹּר עַל בְּעָלָיו, וְהַמּוֹתֵר חֲטָאת – שֶׁהֵמִיר קֹדֶשֶׁת חֲטָאת בַּהֲמָה זֶה, שֶׁאֵף שֶׁמִּתְקַדֶּשֶׁת בְּכָךְ אֵינָה קְרִיבָה כִּיוֵּן שֶׁנַּעֲשֵׂתָה בְּעִבְרָה, וְחֲטָאת שְׁמִתּוֹ בְּעָלֶיהָ, וְשׁוֹב אֵין לִהְיוֹתָהּ, שֶׁאֵין כִּפְרָה לְמִתִּים שֶׁכֵּן מִיתָתָם כִּיפְרָה עֲלֵיהֶם, כָּל אִלּוּ דִּינָן שְׁמִתּוֹ – מִכְּנִסֵּן לַחֲדָר וְאֵין נוֹתֵן לָהֶן מְזוֹנוֹת עַד שִׁמּוֹתָן.

מוסיפה המשנה לבאר דין חטאות אחרות שאינן קריבות: וְחֲטָאת שְׁעִיבָה שְׁנִתָּה – שֶׁעֲבָרָה שִׁנְתָּה וְהִיא יוֹתֵר מִבֵּית שְׁנָה, וְחֲטָאת שְׁאֵבְרָה כִּשְׁהִיא תְּמִימָה, וְאַחֲרַי כֵּךְ נִמְצָאתָ בְּעֵלֶת מוֹם, אִם מִשְׁכִּיפּוֹ הַבְּעָלִים – אִם לֹא רָצוּ בְּעֵלֵיהֶם לִהְיוֹתָהּ בַּהֲמָה שִׁקְנוּ בְּדָמֵי פְדִיוֹנָהּ, וְהִקְרִיבוּ אַחֲרַי לְחוֹבֶתָהּ, תְּמִימָה זֶה שֶׁעֲבָרָה שִׁנְתָּה וְזוֹ שֶׁאֲבָרָה וְנִמְצָאתָ בְּעֵלֶת מוֹם, וְאֵינָה עוֹשֶׂת תְּמִימָה – אֵין קֹדֶשֶׁתָהּ נִתְפַּסֶּת בַּהֲמָת תְּמוּרָה, וְכָל חֲטָאוֹת הַמְתוּת, לֹא נִהְיִין לְכַתְּחִילָה, מִשּׁוּם שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן קֹדֶשׁ, וְלֹא מוֹעֲלִין – אֵךְ אֵין הִנְהַגָּה מִזֶּהן מוֹעֵל.

אגרות קודש

ב"ה, ט' אייר, תשי"ט

ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"ע עוסק בצ"צ מו"ה טובי' שי'

שלום וברכה!

לאחרי הפסק ארוך, מאשר הנני קבלת מכתבו מג' אייר. ובעת רצון יזכירו את כל אלה שכותב אודותם, על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"ג זי"ע, כאו"א להמצטרך לו.

ולפלא שמקצר כל כך ועד לאפס - בהנוגע לפעולות במסגרת צעירי אגודת חב"ד ובפרט בהפצת המעניות. ויהי רצון שלא יהי זה אלא חסרון בכתיבה אבל לא בהפעולות.

אף שכבר כתבתי, שרואים שהידיעה שבמשך הזמן יכתבו ע"ד הפעולות לפלוני - מביאה זה הוספה בפעולות אם בכמות או באיכות או בשניהם גם יחד. ויהי רצון שיבשר טוב בזה.

ובפרט שהרי נמצאים אנו בחדש זיו, בו נולדו זיוותני עולם, וידוע דברי האריז"ל, כשהימים נזכרים (ה"ה גם) ונעשים, הנה יתוסף בכל ענינים הכללים והפרטים, בתכ"י - חירות וגאולה להרבות זיו והארות מעשיות אבותנו, וכמבואר בתניא שכל אבריהם ועשיותיהם רק לרצון העליון לבדו כל ימיהם.

בברכה לבשו"ט,

מ. שניאורסאהן

1 ואם עד שלא כיפרו הכעלים – בבהמה אחרת נמצאות חטאות אלו,
2 ורוצים הבעלים להתכפר בדמי פדיון, זו שאבדה ונמצאת בעלת
3 מום תימכר מיד, וזו שעברה שנתה תרעה עד שתסתאב – שיפול בה
4 מום ותמכר, ויקחו פדמיה בהמה אחרת לחטאת ובה יתכפרו
5 הבעלים, וזו שעברה שנתה וזו שאבדה, קודם שתמכר עושה תמורה
6 – נתפסת קדושה בתמורתה, ומועלין בה – עובר הנהגה ממנה על
7 איסור מעילה, כיון שיש בה קדושת דמים.

גמרא

9 הגמרא דנה בדברי המשנה. שואלת הגמרא: מאי שנא – מדוע שונה
10 הדין ברישא של המשנה, ולא קא מיפלגי – שאין התנא מחלק בין
11 התכפרו הבעלים באחרת ובין לא התכפרו, ומאי שנא – ומה שונה
12 בסיפא של המשנה דקא מיפלגי – שהתנא מחלק בכך. משיבה
13 הגמרא: רישא פסיקא ליה – בחטאות השנויות ברישא, הדין פסוק
14 [קבוע] לתנא שתמיד מתות אף אם לא כיפרו הבעלים, שכן אין לחלק
15 בהן בין קודם שהתכפרו ובין אחרי כן, שהרי ולד חטאת ותמורת
16 חטאת אינם חטאת, וחטאת שמתו בעליה הרי שוב אינם יכולים
17 להתכפר בה או בדמיה, אך סיפא לא פסיקא ליה – בחטאות
18 השנויות בסיפא אין הדין פסוק, אלא יש בהם חילוק אם כבר התכפרו
19 באחרת או לא, ועל כן חילק בכך התנא.

20 הגמרא דנה בכפילות המשניות כאן ובמסכת תמורה. שואלת
21 הגמרא: הא תנא ליה – הרי כבר נשנית משנה זו לגבי דיני תמורה
22 במסכת תמורה (א), ולמה נשנית שוב כאן במסכת מעילה. משיבה
23 הגמרא: תנא היתם – שנה התנא משנה זו שם במסכת תמורה, משום
24 דין תמורה המבואר במשנה, ואגב דין התמורה שנה את דין
25 המעילה, ותנא הכא – ושנה התנא משנה זו כאן במסכת מעילה
26 משום דיני מעילה שבמשנה זו, ואגב דיני המעילה שנה את דין
27 התמורה.

משנה

28 ביום השלמת ימי נזרו, מביא הנזיר כבש לעולה כבשה לחטאת ואיל
29 לשלמים (במדבר ו יד). המשנה מבארת דיני מעילה במעות שהופשרו
30 לקרבנות נזיר: נזיר המפריש מעות לנזירותו – לקחת בהן קרבנותיו,
31 ולא פירש איזה מהן לכל קרבן, לא נהנין מכל המעות, ולא מועלין
32 – אין הנהגה מהן חייב קרבן מעילה, מפני שהן ראויין לבא בולן
33 שלמים – משום שעל כל מעה אפשר לומר שזו הפריש לשלמים,
34 ואין מעילה בשלמים קודם וריקת דמים.

35 ואם מת הנזיר, והיו לו מעות סתומין – שהופשרו לקרבנות נזירותו
36 בלא שפירש איזה מהן לכל קרבן, יפלו כל המעות לנדרה, ויקריבו
37 בהן עולות לקיץ המזבח.

38 ואם מת הנזיר והותיר מעות מפורשים – שפירש איזה מהן לכל
39 קרבן, דימי חטאת – המעות שפירש עליהן לחטאת, ילכו לים המלח
40 כחטאת שמתו בעליה שמתה, ולא נהנין מהן, ולא מועלין. דימי
41 עולה, וביאור מהן עולה, ומועלין בהן כדיון קרבן עולה. דימי שלמים,
42 וביאור מהן שלמים, ונאכלין ליום אחד ולילה אחד כשלמי נזיר, ואין
43 שלמים אלו מעוניין שיובא עמם להם שמביא נזיר עם שלמיו, משום
44 שנאמר בבלחם זה (במדבר ו ט) 'ונתן על פני הנזיר', וכיון שמת הנזיר אי
45 אפשר לתתו על כפיו.

גמרא

46 הגמרא מקשה על הרישא של המשנה: מתקיה לה ריש לקיש –
47 הקשה ריש לקיש על המשנה, כיון שנשנה במשנה אופן אחד שאין
48 נהנים ממעות שהופשרו לקרבן אך אין בהם מעילה, משום שראויין
49 לבא לדבר שאין בו מעילה, וליתני נמי – שישנה התנא אף את הדין
50 שהמפריש מעות לקנים – לקרבן העוף, לא נהנין מהן, ולא מועלין
51 בהם, מפני שהן – אותן המעות ראויין להביא מהן תזרין שלא הניע

52 זמן להיות כשרים לקרבן, ובני יונה שצבר זמן מלהיות כשרים
53 לקרבן, וכיון שאינם ראויים לקרבן אינם נכללים בפסוק (ויקרא ה טו)
54 'מקדשי ה' האמור בענין מעילה, ואין בהם מעילה, ועל כן אף הנהגה
55 מן המעות הללו שראוי להביאם בהן לא יתחייב קרבן מעילה.
56 מתרצת הגמרא: אמר רבא, אין דין זה דומה למשנתנו, שכן למפריש
57 מעות לקרבנות נזירותו אמרה תורה, במעות סתומין אלו הבא מהן
58 שלמים, שהרי ממקצתן חייב להביא שלמים, וכיון שכל מטבע ראוי
59 לשלמים לכך נחשבות כל המעות ראויות לשלמים ואין מעילה
60 בכולן, אבל המפריש מעות לקנים, וכי אמרה לו תורה שבמעות אלו
61 הבא תזרין שלא הניע זמן, והרי אין ראויין למזבח כלל ולמה
62 יביאם, ולפיכך אין לו לקחת במעות אלו תורים קודם זמנם, כי אם
63 עופות כשרים למזבח, ולכך יש בהן מעילה, ולכן לא נשנה דינן
64 במשנתנו.

משנה

65 המשנה מבארת דיני מעילה בדם קרבנות ובנסכים: רבי שמעון
66 אומר, הדים של הקרבנות, דינו קל בתחלה, וחסור בסופו, ואילו
67 הנסכים – היין והמים שמנסכים על גבי המזבח, יש בהם חומר
68 בתחלתן וקל בסופן, מבאר רבי שמעון את דבריו: הדים בתחלתו –
69 קודם שיצא לנחל קדרון, אין מועלין בו, ואילו אחר שנוקד ויצא
70 לנחל קדרון, מועלין בו מדרבנן, אבל הנסכים, בתחלתן – משעה
71 שהוקדשו עד שניסכו אותם על גבי המזבח, מועלין בהן, ואילו אחר
72 שניסכו אותם ויזרו דרך הנקב שהיה במזבח לשיטתן – לחלל שתחת
73 המזבח כנגד מקום הנסכים, אין מועלין בהן.

גמרא

74 תנו רבנן, מועלין בדימים של הקרבנות מן התורה, דברי רבי מאיר
75 ורבי שמעון. ונחכמים אומרים, אין מועלין בהם כלל מן התורה,
76 אבל מדרבנן מועלין אחר שיצאו לנחל קדרון.

77 הגמרא מבררת את מקור דברי התנאים בברייתא. מבררת הגמרא:
78 מאי טעמא דמא דאמר – מהו הטעם של חכמים הסוברים שאין
79 מועלין בדם מן התורה. מבארת הגמרא: אמר עולא, אמר קרא –
80 נאמר בפסוק לענין דם הקרבן (ויקרא יא א) 'ואני נתתיו לכם', משמע
81 מלשון הפסוק 'לכם', ששלכם הוא – הדים הוא כחולין שלכם שאין
82 בו איסור מעילה.

83 מקור נוסף מביאה הגמרא: דבי רבי ישמעאל תנא – בבית מדרשו
84 של רבי ישמעאל שנו, נאמר בפסוק (שם) 'ואני נתתיו לכם על המזבח
85 לבשר', משמע מן הפסוק שלבשרה נתתיו – רק לענין כפרה יש בדם
86 דין קדשים, ולא למעילה – אבל לענין מעילה אין בו דין קדשים.

87 מקור נוסף מבארת הגמרא: רבי יוחנן אמר, אמר קרא – נאמר
88 בפסוק (שם) 'כי הדים הוא בנפש יבשר', מתיבת 'הוא' למדנו שעומד
89 הדים בהזייתו, ולפני כפרה – קודם שנוקד הדים על המזבח לכפרה,
90 בלאחר כפרה הוא, כלומר, מה לאחר כפרה – כשם שהדים לאחר
91 שנוקד אין בו דין מעילה, אף לפני כפרה אין בו דין מעילה.

92 מקשה הגמרא על דברי רבי יוחנן, מה ראיית לדרוש כאמור: ואימא
93 – ותאמר להפך, מה לפני כפרה יש בו דין מעילה, שהרי עדיין לא
94 נעשתה מצותו, ואין פסוק למעט זאת. אף לאחר כפרה יש בו דין
95 מעילה. מתרצת הגמרא: וכי יש לך דבר שנעשית מצותו ויש בו
96 מעילה, הרי לא מצינו דבר שאחר שנעשתה מצותו יש בו איסור
97 מעילה, אלא כיון שנעשתה מצותו ואין בו צורך גבוה, אינו נחשב
98 'מקדשי ה' האמורים בפרשת מעילה (ויקרא ה טו), וכיון שנעשית מצות
99 הדים שהיא וריקה על המזבח, שוב אין בו מעילה, ולכך יש ללמוד
100 מלפני כפרה ללאחר כפרה ולא להפך.

101 מקשה הגמרא על התירוק: אמאי לא – וכי לא מצינו מעילה בדבר
102 שנעשתה מצותו,

מעילה. פרק שלישי – וּלְד חֲטָאת דָּף יֵא עֲמוּד א – מִתּוֹךְ מַהְדּוּרַת "אַבְן יִשְׂרָאֵל – (שְׁטִינְזוּלֶץ)" קֶסֶט רש"י תוספות

וְעוֹשָׂה תְּמוּרָה וּמוֹעֵלֶץ בָּהּ – כִּיּוֹן דְּלֹא כִּיפְרוּ בַּעֲלִיָּה מִשּׁוּם דְּלֹא אוֹלָא לֹאִיבּוּד,
כְּדָאמֵר תְּרֵיעָה כ"ו. **מַאי** שְׁנָא סִיפָא דְּמִיפְלָגִי – כְּלוּמַר, דְּמִפְלָגִי עֵיבְרָה
שְׁנֵתָּה וּשְׁנִמְצָאָת בַּעֲלֵת מוֹם מִהֵנִי תֵּלֶת דִּירֵשָׁא, וְלֹא תֵּנִי כּוֹלֵהוּ בְּחַד בָּבֶא. וּמִשְׁנֵי:
רִישָׁא פְּסִיקָא לִיה דְּבַכֵּל עֵנֶן תְּמוּת, בִּין כִּיפְרוּ בִּין לֹא כִיפְרוּ. אֲבָל סִיפָא לֹא פְּסִיקָא
לִיה, דְּלֹא אֲמַרְיִן בְּהֵנִי דְּסִיפָא תְּמוּת אֵלָא
אַם כֵּן כִּיפְרוּ בַּעֲלִים, אֲבָל בְּלֹא כִיפְרוּ אֲמַרְיִן
תְּרֵיעָה, כְּדִמְפְּרֵשׁ בְּמִתְנִיתִין. וְהִלְכֵךְ צִרְיָן
לֹאִפְלוּגִינְהוּ בְּתֵרִי בְּבִי.
הָא תֵּנִי גְבִי תְּמוּרָה – בִּפְרָק "וּלְד חֲטָאת"
(תְּמוּרָה כ"ב), אִיכָא כִי הִכָּא וּתְרִיזִיּוּ
לְמַה לֵּיז וּמִשְׁנֵי: הָתֵּם מִשּׁוּם תְּמוּרָה, כְּלוּמַר
אֲגַב דְּתֵנִי לְהוּ מִשּׁוּם דָּאִין עוֹשִׂין תְּמוּרָה
דְּשִׁיךְ הָתֵּם, וְהוּא תְּמוּרָה עֵיקֶר, תֵּנָא נְמִי דִּין
דָּאִין עוֹשִׂין תְּמוּרָה. **הַמְפָּרִישׁ** מַעוֹת
לְנוֹדֵרוֹתוֹ לֹא נִהְנִין וְלֹא מוֹעֵלִין, מִפְּנֵי
רִאיוֹן לֹא בּוֹלֵם שְׁלָמִים, דְּכִיּוֹן דְּלֹא פִירֵשׁ
– אִם יִרְצָה יִבְיָא כָּל מַעוֹת לְשִׁלְמִים,
וְקִדְשִׁים קָלִים לִית בְּהוּ מַעִילָה.
מַת הַנִּזְכָּר וְהוּא לֹא מַעוֹת סְתוּמִין יִפְלוּ לְגִדְבָּה
– לְעוֹלֵת קִיץ לְמִזְבֵּחַ, בְּגִיד (כְּהֵא) מִפְּרֵשׁ
טַעמָא.
דְּמִי חֲטָאת יִלְכוּ לִים הַמְלָח – כְּמוֹ חֲטָאת
שְׁמוֹת בַּעֲלִיָּה. **וְאִין** טַעְנוּן לֶחֶם –
ד'עַל כִּפֵּי הַנִּזְכָּר" כְּתִיב (בְּמִדְבָּר ו'), וְגִיד אֵין
כָּאן. **יֵצָא** לְנַחַל קִדְרוֹן מוֹעֵלֶץ – מִדְּרַבְּנָן
קָאמֵר, כְּדִמְפְּרֵשׁ בְּגִמְרָא.
יִרְדּוּ לְשִׁיתֵין אֵין מוֹעֵלֶץ – דָּאֲמַרְיִן נַעֲשִׂית
מַצוֹתָה. וּבְגִמְרָא מִפְּרֵשׁ הִכִּי דְּמִי
דְּנִהְגָּה מִתָּם. **מִפְּנֵי** שְׁחָם רִאיוֹן לְחִיבָא
תּוֹרִים שְׁלֹא הִגִּיעוּ זְמַן – כְּלוּמַר, שְׁחָם
קִטְנִים וְאֵין רִאיוֹן לְמִזְבֵּחַ עֲתָה, וְלִכְשִׁיגְדֻלוּ
יִכְשֹׁר, וְתֵנָא בְּמִתְנִיתִין דְּלֹא נִהְנִין וְלֹא
מוֹעֵלֶץ. וּבְנִי יוֹנָה שְׁעִבֵר זְמַן, כִּד נִסְבָּה דְּכָא,
דְּהָא לְעוֹלָם לֹא יִהְיִי רִאיוֹן לְמִזְבֵּחַ מֵאֲחֵר
שְׁעִבֵר זְמַן, וְאֲגַב תּוֹרִים שְׁלֹא הִגִּיעוּ זְמַן
נִקְטִיחָה.
אֲמַרְהָ תּוֹרָה הָבָא (תּוֹרִים) וּשְׁלָמִים מַעוֹת
סְתוּמִים וְלֹא תוֹרִין כ' – בְּתַמִּידָה.
שְׁאִין רִאיוֹ לְמִזְבֵּחַ, וְהִלְכָּתוּ מִיִּתִּי לְהוּ, וְהָא
כֵּן לִית לֹן לְמִימֵר דְּלֹא נִהְנִין טַעמָא דְּמִפְּנֵי
שְׁחָם רִאיוֹן כ'ו.
מַאי טַעמָא – דְּמֵאֵן דָּאֲמַר אֵין מוֹעֵלֶץ לֹא
גְרִיסִין, דָּאֵם כֵּן מִשְׁמַע דְּמֵאֵן דָּאֲמַר
מוֹעֵלֶץ חֵינִין מִדְּאוּרִיתָא, וְלִית לִיה הֵנִי
דְּרִשׁוֹת דְּבִסְמוּךְ. וְהָא אֵינִי, דְּהָא בְּרִישׁ
ה'רִצְיָא ל"ו" (יִזְמָא נ"ב) קָאמֵר: עַד כָּאן לֹא פְּלִיגִי אֵלָא מִדְּרַבְּנָן, אֲבָל דְּאוּרִיתָא –
אֵין מוֹעֵלֶץ. וְעַד: דְּרִבִּי שְׁמַעוֹן קָאמֵר הָבָא דְּמוֹעֵלֶץ, וּבְמִתְנִיתִין קָאמֵר דָּאִין מוֹעֵלֶץ
אֵלָא בְּסוּף, דְּרִצָּה לִזְמֵר מִדְּרַבְּנָן. אֵלָא וְהִכִּי גְרִיסִין: עַד כָּאן לֹא פְּלִיגִי רִבִּי שְׁמַעוֹן
אֵלָא מִדְּרַבְּנָן, אֲבָל מִדְּאוּרִיתָא אֵין מוֹעֵלֶץ מִנְהִי מִלִּי. **אִין** לֹךְ דְּבִר נַעֲשִׂית מַצוֹתוֹ
וּמוֹעֵלֶץ – וְהָא תֵּאמְרָ: אִימָא אִיפְכָא, דָּאִין לֹךְ דְּבִר שְׁלֹא נַעֲשִׂית מַצוֹתוֹ וְאֵין בּוֹ
מַעִילָה: יֵשׁ לִמֹּר: דְּעִגְלָה עֵרופָה תּוֹכִית, דִּירִידָתָה לְנַחַל אִיתוֹן אוֹסְרָתָה, וְקוֹרֵם לִכֵּן
– לֹא.
וְשִׁיךְ ל"ב" **תְּרִי** מִיעוּטִי כְּתִיב – תִּמְנָה: דְּבַחַד מִיעוּטָא הוּא סִגִּי דְּלִיכָא לְמִימֵר:
דָּאִי לֹא כְּתִיב מִיעוּטָא אֵלָא בְּחַד, הוּא יִלְפִינִן מֵאִידִךְ, דָּאֵם כֵּן לִישְׁתּוּק מִן
הַמִּיעוּט, דְּהָא שְׁנֵי כְּתוּבִים הָבָאִין כְּאִחַד אֵין מִלְמִיד לְמִימֵר וְנִרְאֵי הֵרֵב וְרִבִּינִין פְּרִיךְ:
דְּלֹא מִצִּי לְמִשְׁתַּק מִהַעֲרופָה, דָּאִיצִטְרִיךְ לִמֹּר: זֶה עֵרופָה וְאֵין אֲחֵר בְּעִרְפָּה,
לֹאִפּוֹקִי פְּרָה אֲרוּמָה, כְּדָאמֵר בִּפְרָק קָמָא דְּחוֹלִין (כְּדָא), וְהָא כֵּן צִרְיָן לְכַתּוּב "וְשָׁמוּ"
כִּד שְׁלֹא נִלְמֹד מִשּׁוּם, דְּהַעֲרופָה אִיצִטְרִיךְ כְּפִירִישׁתִּי. **לֹלֶךְ** קִטְן הֵיִן בִּין הַכֶּבֶשׂ
לְמִזְבֵּחַ – פִּירִשׁ: כְּמִין אֲרוּבָה. וְאֵין זֶה אוֹתוֹ לֹל דָּאֲמַרְיִן בּוֹבִיחִים (ס"ב) וּבִסּוּכָה
(מַטָּא), שְׁאוּתוֹ הוּא בִּין כֶּבֶשׂ לְמִזְבֵּחַ מִמֶּשׁ כִּדִּי לְקִיִּים מַצוֹת זִרְיקָה בְּבִשֵּׁר, וְהָא זִידָה
מִשּׁוֹךְ לְצַד הַקֶּהֱן שֶׁל מִזְבֵּחַ וְכִבֵּר כָּלָה רַחֵם הַכֶּבֶשׂ שְׁהוּא שֶׁשׁ עֲשָׂרָה אֲמָה, וְהַמִּזְבֵּחַ
שְׁנִים וּשְׁלֹשִׁים, וְהַכֶּבֶשׂ מִמוֹרָע לְמִזְבֵּחַ.

וְהָא עַד שְׁלֹא כִיפְרוּ הַבְּעִלִּים – בְּאֲחֵרֵת נִמְצָא, וּרְצִין לְהַתְּכַפֵּר בְּדִמִּי אוֹתָהּ שְׁהִיא
בַּעֲלֵת מוֹם הוּאִיל וּמִסְאָבָא וְקִימָא – תִּמְכֵּר לֹאִלְתֵּר וְיִבְיָא בְּרִמְיָה חֲטָאת. וְאוֹתָהּ
שְׁעִבְרָה שְׁנֵתָּה – תְּרֵיעָה עַד שְׁתַּסְתַּאב, וְתִמְכֵּר, וְיִבְיָא בְּרִמְיָה אֲחֵרֵת, וְעוֹשָׂה תְּמוּרָה,
וּמוֹעֵלֶץ בָּהּ, הוּאִיל וְקִדְשָׁה קִדְשֵׁת דְּמִים. **גְּמִרָא** וְמַאי שְׁנָא הֵנִי רִישָׁא דְּלֹא קָא
מְפִלִּיגִי בָּהּ – וְאֲמַר דְּלַעוֹלָם יִמּוּתוֹ, בִּין
מִשְׁכִּיפּוֹר בִּין עַד שְׁלֹא כִיפְרוּ. רִישָׁא פְּסִיקָא
לִיה – דְּלַעוֹלָם יִמּוּתוֹ, דְּמַאי הַפְּלִגָּה אִיכָא
לְפִלּוּגִי בְּרִישָׁא, הָתֵם לִיכָא לְמִימֵר כִּיפְרוּ וְלֹא
כִיפְרוּ. דּוֹלֵד חֲטָאת וְתְּמוּרָת חֲטָאת – אֵינְהוּ
גּוֹפִיִּיהוּ לֹא הוּא חֲטָאת, חֲטָאת שְׁמוֹת בַּעֲלִיָּה
נְמִי – הָא מִתּוֹ לְהוּ בַּעֲלִים. אֲבָל בְּסִיפָא
אִיכָא לְפִלּוּגִי. **הָא תֵּנָא** לִיה גְּבִי תְּמוּרָה –
כִּי הָא יוֹנָא. תֵּנָא הָתֵם מִשּׁוּם תְּמוּרָתוֹ –
אִידי דָּאִירִי בְּתַמִּידָה, אִירִי נְמִי בְּמַעִילָה.
וְהָכָא תֵּנָא מִשּׁוּם מַעִילָה – וְאִידי דָּאִירִי
בְּמַעִילָה, אִירִי נְמִי בְּתַמִּידָה. **מִשְׁנָה**
הַמְפָּרִישׁ מַעוֹת לְנוֹדֵרוֹתוֹ – וְלֹא נִהְנִין וְלֹא מוֹעֵלִין, מִפְּנֵי
רִאיוֹן לֹא בּוֹלֵם שְׁלָמִים. מַתְּ וְהוּא לֹא מַעוֹת סְתוּמִין
– יִפְלוּ לְגִדְבָּה. מַעוֹת מִפְּרִישִׁים, דְּמִי חֲטָאת – וְלִכּוֹ לִים
הַמְלָח, לֹא נִהְנִין וְלֹא מוֹעֵלִין. דְּמִי עוֹלָה – יִבְיָאוּ עוֹלָה,
וּמוֹעֵלִין בָּהּ. דְּמִי שְׁלָמִים – יִבְיָאוּ שְׁלָמִים, וְנִגְלִינִין לִיּוֹם
אַחֵד, וְאֵין מַעוֹתֵין לָחֶם. **גְּמִרָא** מִתְּקִיף לֵה רִישׁ לְקִישׁ:
וְלִיתֵנִי נְמִי הַמְפָּרִישׁ מַעוֹת לְקִישִׁים – לֹא נִהְנִין וְלֹא
מוֹעֵלִין, מִפְּנֵי שְׁחָם רִאיוֹן לְחִיבָא תּוֹרִין שְׁלֹא הִגִּיעוּ זְמַן
וּבְנִי יוֹנָה שְׁעִבֵר זְמַן! אֲמַר רָבָא, אֲמַרְהָ תּוֹרָה: בְּמַעוֹת
סְתוּמִין – הָבָא שְׁלָמִים, אֲמַרְהָ תּוֹרָה הָבָא תּוֹרִין שְׁלֹא
הִגִּיעוּ זְמַן? אֵינִי רִאיוֹן לְמִזְבֵּחַ! **מִשְׁנָה** רִבִּי שְׁמַעוֹן
אוֹמֵר: הָדָם – קָל בְּתַחֲלָה וְחִמּוֹר בְּסוּפּוֹ. נִסְכִּין – חוֹמֵר
בְּתַחֲלָתוֹ וְקָל בְּסוּפּוֹ. דָּם, בְּתַחֲלָתוֹ – אֵין מוֹעֵלִין, יֵצָא
לְנַחַל קִדְרוֹן – מוֹעֵלִין בּוֹ. נִסְכִּין, בְּתַחֲלָתוֹ – מוֹעֵלִין בָּהּ,
יִרְדּוּ לְשִׁיתִין – אֵין מוֹעֵלִין בָּהּ. **גְּמִרָא** תֵּנָא רִבִּינִי: מוֹעֵלִין
בְּדָמִים, דְּבִרִּי רִבִּי מֵאִיר וְרִבִּי שְׁמַעוֹן, וְהַכֶּבֶשׂ אוֹמֵרִים:
אֵין מוֹעֵלִין. מַאי טַעמָא דְּמֵאֵן דָּאֲמַר אֵין מוֹעֵלִין? אֲמַר
עוֹלָא: אֲמַר קָרָא "וְאִין נִתְּתוּ לָכֶם" – שְׁלָכֶם הוּא.
דְּבִי רִבִּי יִשְׁמַעֵאל תֵּנָא: "לִכְפֹּר" – לְכַפֵּרָה נִתְּתוּ וְלֹא
לְמַעִילָה. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֲמַר קָרָא "כִּי הָדָם הוּא
בְּכַפֵּשׁ יִכְפֹּר" – לִפְנֵי כְּפָרָה בְּלֹאֲחֵר כְּפָרָה הוּא, מַה
לֹאֲחֵר כְּפָרָה – אֵין בּוֹ מַעִילָה, אֵף לִפְנֵי כְּפָרָה –
אֵין בּוֹ מַעִילָה. וְאִמָּא: מַה לִּפְנֵי כְּפָרָה – יֵשׁ בּוֹ
מַעִילָה, אֵף לֹאֲחֵר כְּפָרָה – יֵשׁ בּוֹ מַעִילָה! – וְכִי יֵשׁ לֹךְ
דְּבִר שְׁנַעֲשִׂית מַצּוֹתוֹ וְיֵשׁ בּוֹ מַעִילָה? – אִמָּאִי לָא,
הִי
ה'רִצְיָא ל"ו" (יִזְמָא נ"ב) קָאמֵר: עַד כָּאן לֹא פְּלִיגִי אֵלָא מִדְּרַבְּנָן, אֲבָל דְּאוּרִיתָא –
אֵין מוֹעֵלֶץ. וְעַד: דְּרִבִּי שְׁמַעוֹן קָאמֵר הָבָא דְּמוֹעֵלֶץ, וּבְמִתְנִיתִין קָאמֵר דָּאִין מוֹעֵלֶץ
אֵלָא בְּסוּף, דְּרִצָּה לִזְמֵר מִדְּרַבְּנָן. אֵלָא וְהִכִּי גְרִיסִין: עַד כָּאן לֹא פְּלִיגִי רִבִּי שְׁמַעוֹן
אֵלָא מִדְּרַבְּנָן, אֲבָל מִדְּאוּרִיתָא אֵין מוֹעֵלֶץ מִנְהִי מִלִּי. **אִין** לֹךְ דְּבִר נַעֲשִׂית מַצוֹתוֹ
וּמוֹעֵלֶץ – וְהָא תֵּאמְרָ: אִימָא אִיפְכָא, דָּאִין לֹךְ דְּבִר שְׁלֹא נַעֲשִׂית מַצוֹתוֹ וְאֵין בּוֹ
מַעִילָה: יֵשׁ לִמֹּר: דְּעִגְלָה עֵרופָה תּוֹכִית, דִּירִידָתָה לְנַחַל אִיתוֹן אוֹסְרָתָה, וְקוֹרֵם לִכֵּן
– לֹא.
וְשִׁיךְ ל"ב" **תְּרִי** מִיעוּטִי כְּתִיב – תִּמְנָה: דְּבַחַד מִיעוּטָא הוּא סִגִּי דְּלִיכָא לְמִימֵר:
דָּאִי לֹא כְּתִיב מִיעוּטָא אֵלָא בְּחַד, הוּא יִלְפִינִן מֵאִידִךְ, דָּאֵם כֵּן לִישְׁתּוּק מִן
הַמִּיעוּט, דְּהָא שְׁנֵי כְּתוּבִים הָבָאִין כְּאִחַד אֵין מִלְמִיד לְמִימֵר וְנִרְאֵי הֵרֵב וְרִבִּינִין פְּרִיךְ:
דְּלֹא מִצִּי לְמִשְׁתַּק מִהַעֲרופָה, דָּאִיצִטְרִיךְ לִמֹּר: זֶה עֵרופָה וְאֵין אֲחֵר בְּעִרְפָּה,
לֹאִפּוֹקִי פְּרָה אֲרוּמָה, כְּדָאמֵר בִּפְרָק קָמָא דְּחוֹלִין (כְּדָא), וְהָא כֵּן צִרְיָן לְכַתּוּב "וְשָׁמוּ"
כִּד שְׁלֹא נִלְמֹד מִשּׁוּם, דְּהַעֲרופָה אִיצִטְרִיךְ כְּפִירִישׁתִּי. **לֹלֶךְ** קִטְן הֵיִן בִּין הַכֶּבֶשׂ
לְמִזְבֵּחַ – פִּירִשׁ: כְּמִין אֲרוּבָה. וְאֵין זֶה אוֹתוֹ לֹל דָּאֲמַרְיִן בּוֹבִיחִים (ס"ב) וּבִסּוּכָה
(מַטָּא), שְׁאוּתוֹ הוּא בִּין כֶּבֶשׂ לְמִזְבֵּחַ מִמֶּשׁ כִּדִּי לְקִיִּים מַצוֹת זִרְיקָה בְּבִשֵּׁר, וְהָא זִידָה
מִשּׁוֹךְ לְצַד הַקֶּהֱן שֶׁל מִזְבֵּחַ וְכִבֵּר כָּלָה רַחֵם הַכֶּבֶשׂ שְׁהוּא שֶׁשׁ עֲשָׂרָה אֲמָה, וְהַמִּזְבֵּחַ
שְׁנִים וּשְׁלֹשִׁים, וְהַכֶּבֶשׂ מִמוֹרָע לְמִזְבֵּחַ.

מה נותר שריפתו בקדוש אף זו שריפתו בקדש — והיינו דלא כרבי אלעזר ברבי צדוק, דכיון דלאחר שירד טעון שריפה, אם כן לא נעשית מצותו, ואמאי אמרין במתניתין "וירדו" לשיתן אין מועילין? ומשנ: אפילו תימא רבי אלעזר ברבי צדוק היא, דאי קלט — כלומר, שקלט מאיר ולא ירדו ממש על הרצפה, ובכי האי גונא אין מצותה בשריפה. ולהכי קאמר במתניתין

דאין מועילין, איכא דאמרי: לימא מתניתין רבי אלעזר בר רבי צדוק ולא רבנן, דאי רבנן — אמאי קאמר במתניתין "וירדו" לשיתן אין מועילין בהם, מאי מעילה שייכא בהו, והלא הם וירדו לתהום, והדאך יכול למעול בהם? ומשנ: דאי קלט. ועתה גירסא זו לא חשיב האי דיוקא (לישנא קמא) לרבי אלעזר ברבי צדוק, איכא דאמר: לימא דמתניתין אתא כרבי אלעזר בר צדוק, וכגון דאי קלט — שקלט את היין קודם שירד לרצפה, דאם ירד לרצפה — הרצפה מקדשת וצריך לשרופה, ואם כן לא נעשית מצותה! ומשנ: לא, לעולם כרבי אלעזר, ואפילו לא איקלט, ומדרבנן, ופרקי: והא קרא קנסיב ליה — פירושו: והא רבי אלעזר בר צדוק דריש לה מקרא? ומשנ: אסמכתא בעלמא היא. דישון מוזב הפנימי — שהיו מקטירין את הקטרת על מוזב הפנימי, והיה דשן עליה, והיו נושאין אותו במקום שזורקין בו המזרחא והנוצה רחוק עשר אמות מרגלי הכבש, כדמפרש בתמדי (כתב), במשום דכתיב "והשליך", ואין השלכה פחות ומעשרים אמה.

המקדיש דישון בתחלה — יש מפרשים: במקדיש אפר כירתו. ואין נראה, דאטו גרע ממקדיש וזל אשפתו דקאמר בסמוך דמועילין, ואם כן מאי קא משמע לן הכא, דהא דאי דכל אדם יכול להקדיש לבדק הביתו לכך נראה לפרש: דמיירי באדם שנטל מתרומת הדשן לאחר שהורמה והקדישה — מועילין בה מן התורה. **תורים** שלא הגיע זמנן — דבעינן בתורים שהיו גדולים, ובני יונה שעבר זמנן דביונים גדולים פסולים, כדאמרין בסוף פרק קמא דחולין (כב,א), לא נהנין ולא מועילין — פירושו: לא מועילין כלל, ואפילו מדרבנן אמרין דלא מועילין כלל, דאין לפרש דאין מועילין מן התורה קאמר, אבל מדרבנן איכא מעילה. דהא לעיל גבי דם, דקאמר "אין מועילין" על כרחו רוצה לומר אין מועילין כלל. דאי מן התורה דווקא קאמר, מאי קאמר "יצא לנחל קדרון מועילין", וכי נמי יצא לנחל קדרון אין מועילין אלא מדרבנן כדפרישתי לעיל. וכן

גבי חטאות המתות, דקאמר "אין מועילין", רצה לומר: אף מדרבנן, כדמשמע לעיל בריש פרק קמא (ב,א), ואם כן שמע מינה: כל היכא דקתני "אין מועילין" — רצה לומר: אפילו מדרבנן.

רבי שמעון אומר תורים שלא הגיע זמנן מועילין בהן — כדמפרש בגמרא. ובני יונה שעבר זמנן — לא נהנין ולא מועילין. ולא דמי לחטאת שעברה שנתה דאמר לעיל דמועילין בה קודם כפרה, דהתם משום דאוייל לרעה ואית לה פדיון, אבל הכא אין לעופות פדיון ולא איקרו "קדשי ה'".

בשלמא מוזב החיצון דכתיב ושמו אצל המזבח — לכאורה משמע דכתיב קאמר: בשלמא דישון מוזב החיצון אין מועילין, משום דכתיב "ושמו". מיהו אין לפרש כך, דהא בדישון מוזב החיצון יש בו מעלה, כדמשמע לעיל, דפריך: והרי תרומת הדשן וכו'. ואדרבה, "ושמו" משמע שיש בו מעילה, כדקאמר לעיל, וכתיב התם "ושמו אצל!" לכך נראה לפרש דייקא ממתניתין דקתני "דישון מוזב הפנימי לא נהנין ולא מועילין" משום דנעשה מצותו, והיינו דישון — מועילין בו, דאכתי לא נעשית מצותו, דמצוה לדשנו. ודוקא במוזב הפנימי, אבל במוזב החיצון — מועילין בו אף לאחר הדישון. ועלה קאמר בגמרא: בשלמא מוזב החיצון מועילין בו אף לאחר הדישון, משום דכתיב "ושמו" — לומר: דאף כי נעשית מצותו מועילין בו, בדנפקא לן לעיל מדרבנן "ושמו". אלא מוזב פנימי מנל דמצוה לדשנו, דנימא דאין מועילין משעת דישון ואילך משום דנעשית מצותו. ולא נראה, דאם כן משמע דקדוש דישון יש מעילה ברשן מוזב הפנימי, וזה אינו. כדאמרין בפרק "כל שעה" (פסחים כו,א) דקטרת משתעלה תמרתו אין בו מעילה. אלא נראה לפרש כך: בשלמא מוזב החיצון דכתיב "ושמו" נפקא לן מיניה דהוי מצוה לדשנו, אלא מוזב הפנימי מנל דמצוה לדשנו, ולא דמעילה קא צריך כלל. וזה דוחק, דהוה ליה לאיתויי גבי מוזב החיצון "והריחם הדשן". ועד, בסמוך דקדעי מנורה

הרי תרומת הדשן שנעשה מצותו, ויש בו מעילה! — משום דהוה ליה תרומת הדשן ואיכרי שעיר המשתלח שני כתובין הבאין באחד, וכל שני כתובין הבאין באחד אין מלמדין. - הניחא למאן דאמר איכרי שעיר המשתלח - אין נהנין מהו, אלא למאן דאמר נהנין מהו, מאי איכא למימר? - משום דהוה ליה תרומת הדשן ובגדיו כהונה שני כתובין הבאין באחד, וכל שני כתובין הבאין באחד אין מלמדין. - הניחא לרבנן דאמרי "והניחם שם" מלמד שהן טעונין גניזה, שפיר, אלא לרבי דוסא דאמר מותר להשתמש בהן כהן הדיוט, מאי איכא למימר? - משום דהוה תרומת הדשן ועגלה ערופה שני כתובין הבאין באחד. - הניחא למאן דאמר אין מלמדין, אלא למאן דאמר מלמדין, מאי איכא למימר? - תרי מיעוטי פתיכי, פתיכי התם "הערופה", ופתיכי התם "ושמו אצל המזבח", הני - אין, מידי אחרניא - לא. "נסכים בתחילה מועילין בהן" [וכו.]. לימא מתניתין דלא כרבי אלעזר בר רבי צדוק, דתניא, רבי אלעזר בר רבי צדוק אומר: לול קטן היה בין כבש למזבח במערכו של כבש. אחת לשבעים שנה פרחי כהונה יורדין בו, ומביאין יין קרוש שהוא דומה לעגולי דבילה, ושורפין אותה בקדושה, שנאמר: "פקדש הסד נסד שכר לה", כשם שניסוכה בקדושה - כך שריפתה בקדושה. מאי משמע? ואמר רבינא: אתאי "קדש" "קדש". פתיכי הכא "פקדש", וכתיב התם "ושרפת את הנותר באש ולא יאכל כי קדש הם", מה נותר - שריפתו בקדושה, אף האי נמי - בקדושה! - אפילו תימא רבי אלעזר בר רבי צדוק - דאי קלט. איכא דאמרי: לימא מתניתין כרבי אלעזר בר רבי צדוק דאי קלט? אמרי: לא, ומדרבנן. - והא קרא קנסיב לה? - אסמכתא. **משנה** דישון מוזב הפנימי, והמנורה - לא נהנין ולא מועילין. המקדיש דישון בתחלה - מועילין בה. תורין שלא הגיע זמנן, ובני יונה שעבר זמנן - לא נהנין ולא מועילין. גמרא בשלמא

מוזב

והרי תרומת הדשן — דהוי אצל המזבח, דנעשית מצותו ומועילין בו, דכתיב "ושמו" וגו', ונגמר מיניה הכא? משום הכי — לא גמרין מיניה, דהוי תרומת הדשן כו'. הניחא למאן דאמר — התם (יומא סז,א): איכרי שעיר של יום הכפורים מועילין בהן, אף על פי שנעשית מצותו, משום דכתיב "אל ארץ גזירה" — שפיר להכי לא גמיר מתרומת הדשן, דהוי תרומת הדשן ושעיר המשתלח שני כתובין הבאין באחד. **אמאי למאן דאמר נהנין** — דמפיק ליה "ומדרב". **מאי איכא למימר** — נגמר מתרומת הדשן, דלא הוה שני כתובין וכו'. **אלא לרבי דוסא דאמר וכו'** — דלית בהו מעילה, ומאי "והניחם שם" — שלא ישתמש בהן ביום הכפורים אחר. **מאי איכא למימר** — אפילו למאן דאמר מלמדין מהו, הכא אין מלמדין, משום דתרי מיעוטי כתיבי בהו. **הערופה** — דה"א קמיתא יתירא היא. וכתיב התם ושמו — דה"א בתראה מיתרא, לומר לך: הני הוא דמועילין בהן לאחר שנעשית מצותם, אבל אחריני — לא. לימא מתניתין — דקתני "וירדו לשיתן אין מועילין בהן" דלא כרבי אלעזר בר רבי צדוק, דהוא אית ליה דאף על גב דירדו לשיתן — שריפתם בקדושה. וכיון דמצריך להו שריפה בקדושה, אית ליה נמי דמועילין בהן. מה נותר שריפתו בקדושה — דכל שפסולו בקדש — שריפתו בקדש, דגמר לה (פסחים פב,ב), מחטאת, דכתיב "וכל חטאת אשר יזב חרמה וגו' באש שרתף" — שריפתו תהא בקדושה. **אפילו תימא רבי אלעזר בר רבי צדוק היא** — והא דקתני "וירדו לשיתן אין מועילין בהן", דאי קלט קתני — שלא ירדו לקרקע השית, אלא קודם שיגיעו לשית פשט ידו למטה וקלטו מן הארץ, דהתם מועילין בהן. הא ירדו לשית — מועילין בהן, דקרקע השית מקדש להו. **איכא דאמרי לימא מתניתין רבי אלעזר ברבי צדוק** — כלומר, מדאיצטריך ליה לתנא למיתנא "וירדו לשיתן אין מועילין בהן", אלמא סבירא ליה כרבי אלעזר דאמר לול קטן היה שם — שיכול להביאו דרך לול. לול, רבנן, סברי שיתן חולין ויורדין עך התהום — היאך יכול ללקטן ולמעול בהן? הא נחיתו להו לתהום! **אפילו תימא רבנן ואי קלט** — שאם הבניס ידו לאויר השיתין וקלטן קודם שירדו לתהום, אפילו הוי קא משמע לן דאין מועילין בהן. איכא אחרינא: דאי רבי אלעזר בר רבי צדוק, כיון דאמר ושורפין אותו בקדושה — אכתי בקדושתיהו קיימי, וסבירא ליה דמועילין אפילו תימא רבי אלעזר בר רבי צדוק דאין לך כו', והא דקאמר "ושורפין אותו בקדושה" — הכי קאמר: אם בא לשרופה, שורפו בקדושה, אבל מעילה אין בו, מאחר שירד לשית. **משנה** דישון מוזב הפנימי והמנורה — הדשן שמועילין היה מוציא ומניח אצל מוזב החיצון, במקום שהוא מניח תרומת הדשן של מוזב החיצון. וקודם שהניחו שם, לא נהנין ולא מועילין, דהכא לא כתיב "ושמו" כמו שכתוב ברישן מוזב החיצון. המקדיש דישון בתחלה מועילין בו — כלומר, לאחר שהניח דישון מוזב הפנימי והמנורה במקום שמניח תרומת הדשן של מוזב החיצון, דאי אפשר דלא לידחו ביה פורתא, ולהכי מועילין בכלו. **גמרא** בשלמא תרומת מוזב החיצון כתיב בהרא דמועילין בו — דכתיב (ויקרא ו) "ושמו", לפיכך טעון גניזה שהיה נבלע במקומו, כדי שלא ימעול בו.

אלא

נהנין דישון מוזב הפנימי לא נהנין ולא מועילין — מועילין בו, דאכתי לא נעשית מצותו, דמצוה לדשנו. ודוקא במוזב הפנימי, אבל במוזב החיצון — מועילין בו אף לאחר הדישון. בשלמא מוזב החיצון מועילין בו אף לאחר הדישון, משום דכתיב "ושמו" — לומר: דאף כי נעשית מצותו מועילין בו, בדנפקא לן לעיל מדרבנן "ושמו". אלא מוזב פנימי מנל דמצוה לדשנו, דנימא דאין מועילין משעת דישון ואילך משום דנעשית מצותו. ולא נראה, דאם כן משמע דקדוש דישון יש מעילה ברשן מוזב הפנימי, וזה אינו. כדאמרין בפרק "כל שעה" (פסחים כו,א) דקטרת משתעלה תמרתו אין בו מעילה. אלא נראה לפרש כך: בשלמא מוזב החיצון דכתיב "ושמו" נפקא לן מיניה דהוי מצוה לדשנו, אלא מוזב הפנימי מנל דמצוה לדשנו, ולא דמעילה קא צריך כלל. וזה דוחק, דהוה ליה לאיתויי גבי מוזב החיצון "והריחם הדשן". ועד, בסמוך דקדעי מנורה

מעילה דף יא עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום חמישי) קעא

55 **שְׁנֵי אֲמָר** (במדבר כח ז) **'פְּקֻדֵּשׁ הַפֶּדֶשׁ נֶכֶד שְׂכָר לָהּ** למדנו ש**שְׂכָשֶׁם**
56 **שְׁנֵי סֹכְכָה בְּקִדּוּשָׁה** כמפורש בפסוק, **כֶּךָ שְׂרִיפְתָּהּ בְּקִדּוּשָׁה**. וכיון
57 שסובר רבי אלעזר בר רבי צדוק ששריפת הנסכים בקדושה אף
58 שירדו כבר לשיתין, סובר גם שיש בהם איסור מעילה, ואם כן אין זה
59 כמשנתנו שאין מעילה בנסכים אחר שירדו לשיתין.
60 הגמרא מבארת את הברייתא קודם שמשיבה האם משנתנו כשיטת
61 רבי אלעזר בר רבי צדוק. שואלת הגמרא: **מָאִי מְשַׁמְעֵ – כִּיצַד הַפֶּסֶק**
62 מלמד ששריפתה בקדושה, הרי לא מוזכרת בו שריפה. משיבה
63 הגמרא: **וְאָמַר רַבִּינָא, אֲתֵיָא – נִלְמַדַּת שְׂרִיפַת יֵיִן הַנִּסְכִּים בְּגִזְרָה**
64 שוה 'קִדְּשׁ' 'קִדְּשׁ' מנותר, **בְּתֵיב הָכָא – נִאֲמַר כֹּאן בַּעֲנִין הַנִּסְכִּים**
65 (שם) **'פְּקֻדֵּשׁ' וּבְתֵיב הָתָם – וְנִאֲמַר שֶׁם בַּעֲנִין הַנּוֹתֵר (שמות כט לד)**
66 **'וְשִׂרְפַתְּ אֶת הַנּוֹתֵר בְּאֵשׁ וְלֹא יֵאָכַל בִּי קִדְּשׁ הֵם'**, למדנו מכך,
67 שמה נותר שריפתו בקדושה, **אִף הָאֵי נִמְי – אִף שְׂרִיפַת הַנִּסְכִּים**
68 גם כן בקדושה.
69 הגמרא שבה לשאלה האם משנתנו אינה כשיטת רבי אלעזר בר רבי
70 צדוק, ומשיבה: **אֲפִילוּ תֵימָא – אֲפִילוּ תֵאֲמַר שִׁמְשִׁנְתּוּ כְּשִׁיטַת רַבִּי**
71 **אֱלֵעָזָר בַּר רַבִּי צְדֻק אֵין זֹו קוּשִׁיא**, משום שיש לומר שבמשנה
72 מדובר דא קלמ – באופן שפשט אדם ידו וקלט את הנסכים מן
73 האויר, קודם שהגיעו לריצפת השיתין, שבזה מודה רבי אלעזר בר
74 רבי צדוק שאין מעילה בנסכים, ורק אם ירדו לריצפת השיתין סובר
75 שהריצפה מקדשתם ונשרפים בקדושה ואסורים בהנאה.
76 הגמרא מביאה לשון אחרת לסוגיא זו: **אֵיכָא דְאָמְרִי – יֵשׁ שֶׁאֲמַרו**
77 שמועה זו בלשון אחרת. שואלת הגמרא: **לִימָא מְתִנִּיתִין – הָאֵם**
78 אפשר לומר שדברי המשנה שאין מעילה בנסכים אחר שירדו
79 לשיתין הם גם כשיטת רבי אֱלֵעָזָר בַּר רַבִּי צְדֻק הסובר שאחר
80 שירדו הנסכים לשיתין נשרפים בקדושה, ולשיטתו מדובר במשנה
81 דיוקא באופן דא קלמ. משיבה הגמרא: **אָמְרִי – אֲמַרו בְּנֵי הִישִׁיבָה,**
82 **לֹא – אֲפֶשֶׁר לְהַעֲמִיד אֶת הַמִּשְׁנָה כְּרַבִּי אֱלֵעָזָר בַּר רַבִּי צְדֻק גַּם**
83 באופן שלא קלט את הנסכים קודם שהגיעו לשיתין, משום שהוא
84 מודה שאף באופן זה אין בהם מעילה, ומה שמצריך לשורפם הוא
85 מְדַרְבְּנֵן בלבד, שכן מן התורה אין בהם איסור מעילה כמשנתנו.
86 שואלת הגמרא: **וְהָא קָנְסִיב לָהּ – וְהִיא הוּא דוֹרֵשׁ אֶת שְׂרִיפַת**
87 הנסכים בקדושה מפסוק, ואם כן הוא מן התורה ולא מדרבנן. משיבה
88 הגמרא: אכן חיוב השריפה הוא מדרבנן, והפסוק הוא **אִסְמַךְתָּא**
89 בלבד.

משנה

90 המשנה מבארת את דיני המעילה בדשן מזבח הפנימי והמנורה:
91 **דִּישּׁוֹן – הַדֶּשֶׁן שְׁנוֹתָ עַל הַמִּזְבֵּחַ הַפְּנִימִי מִהֻקְטַרְתָּ הַקְטוֹרֶת, וְדֶשֶׁן**
92 **הַמִּנְחָה שְׁנוֹתָ מִהֻדְלַקְתָּ הַנְרוֹת, קוֹדֵם שֶׁהֵנִיחַם בְּצַד מִזְבַּח הַחִיצוֹן,**
93 **דֵּינָם שֶׁלֹּא נִהְיִין מֵזֶה, וְלֹא מוֹעֲלִין – אֵין בָּהֶם חֵיּוּב קֶרֶב מַעֲיֵלָה.**
94 **הַמְּקַדֵּשׁ דִּישּׁוֹן בְּתַחֲלָה, מוֹעֲלִין בָּהּ, כְּלוּמַר, לֵאחֹר שֶׁהֵנִיחַ אֶת דֶּשֶׁן**
95 **מִזְבַּח הַפְּנִימִי וְהַמִּנְחָה בְּצַד הַכֹּהֵן שֶׁל מִזְבַּח הַחִיצוֹן, בִּמְקוֹם שְׁמוֹנַחַת**
96 **תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן, יֵשׁ בּוֹ אִיסוּר מַעֲיֵלָה, שֶׁכֵּן בּוּדָאֵי נִתְעַרַּב בּוֹ מִתְּרוּמַת**
97 **הַדֶּשֶׁן שֶׁהִיחָה שֶׁם תַּחֲלִילָה, שִׁישׁ בָּהּ אִיסוּר מַעֲיֵלָה.**
98 המשנה מבארת דין מעילה בעופות שאינם בזמנם הראוי להקריבם:
99 **תּוֹרִין שְׁעֵדִין לֹא הֵינֵּעַ וְזִמְנָן, שֶׁלֹּא הִצְהִיבוּ כְּנִפְיָהֶם, וְכֵּן יִזְנֶה שְׂכָכֵר**
100 **עֶבֶר וְזִמְנָן, שֶׁהַתַּחֲלִיל הַנּוֹצֵת שֶׁסָּבִיב צוֹאֵרֵם לְהִצְהִיב, שֶׁהַקִּדְּשִׁים**
101 **לִקְרֹב הָעוֹף, דֵּינָם שֶׁלֹּא נִהְיִין – אִסּוּרִים בְּהִנָּה, וְלֹא מוֹעֲלִין – וְאֵין**
102 **בָּהֶם אִיסוּר מַעֲיֵלָה.**
103

גמרא

104 הגמרא מבררת את מקור הדין השני במשנה. שואלת הגמרא:
105 **בְּשִׁלְמָא – מוֹבֵן הַדְּבַר**
106

1 **וְהִירִי מִצִּינוּ בְּתִרּוּמַת הַדֶּשֶׁן, שְׁנַעֲשַׂת מִצְוָתוֹ – שְׁנִתְרַם, וְאִף עַל פִּי**
2 **כֵּן יֵשׁ בּוֹ – בְּדֶשֶׁן שְׁנִתְרַם, אִיסוּר מַעֲיֵלָה, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (ויקרא א ו) וְשָׂמֹ**
3 **אֶצֶל הַמִּזְבֵּחַ, וְלִמְדֵנוּ מִזֶּה שֶׁטַעוֹן גִּזְיָה וְאִסּוּר בְּהִנָּה, וְאִם כֵּן לִלְמֹד**
4 **מִתְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן שֶׁאִף בְּדֵם הַקֶּרְבָּנוֹת יִזְיָה אִיסוּר מַעֲיֵלָה אַחֵר**
5 **שֶׁנַּעֲשִׂתָה מִצְוָתוֹ. מִתְּרַצַּת הַגְּמָרָא: אֵין לִלְמֹד כֵּן מִתְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן,**
6 **מִשּׁוּם דִּהְיָה לִיָּה הַפֶּסֶק הַמִּלְמַד אִיסוּר מַעֲיֵלָה בְּתִרּוּמַת הַדֶּשֶׁן אִף**
7 **שֶׁנַּעֲשִׂתָה מִצְוָתוֹ, וְהַפֶּסֶק הַמִּלְמַד אִיסוּר מַעֲיֵלָה בְּאִיכָרִי שְׁעִיר**
8 **הַמִּשְׁתַּלַּח שֶׁל יוֹם הַכִּיפּוּרִים אַחֵר שֶׁנִּשְׁתַּלַּח מֵרֹאשׁ הַצֹּק וְנַעֲשִׂתָה**
9 **מִצְוָתוֹ, שְׁנֵי בְּתוּבֵין הָבָאִין בְּאֶחָד – שְׁנֵי פִסְקִים הַמִּלְמְדִים דְּבַר**
10 **אַחֵר, שִׁישׁ אִיסוּר מַעֲיֵלָה בְּדָבָר שֶׁנַּעֲשִׂתָה מִצְוָתוֹ, וְכָל שְׁנֵי בְּתוּבֵין**
11 **הָבָאִין בְּאֶחָד אֵין מְלַמְדִין בְּבִנְיָן אֵב לְשֹׂאֵר מִקּוּמוֹת, וְאֵין לִלְמֹד**
12 **מֵהֶם אִיסוּר מַעֲיֵלָה בְּדָם אַחֵר שֶׁנַּעֲשִׂתָה מִצְוָתוֹ.**

13 מַקְשָׁה הַגְּמָרָא עַל הַתִּירוֹץ: הֵנִיחָא לְמָאן דְאָמַר – תִּירוֹץ זֶה מוֹבֵן
14 לְדַעַת הַסּוֹבֵר שֶׁאִיכָרִי שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח אֵין נִהְיִין מִתָּהּ, אֲלֵא לְמָאן
15 דְאָמַר שְׁנֵהֲיִין מִתָּהּ – שְׁמוֹתֵרִים בְּהִנָּה, מָאִי אֵיכָא לְמִימַר – אֵיךְ
16 נִבְאָר זֹאת, וְהִירִי אֲפֶשֶׁר לִלְמֹד אִיסוּר מַעֲיֵלָה בְּדֵם הַקֶּרְבָּנוֹת אַחֵר
17 שֶׁנַּעֲשִׂתָה מִצְוָתוֹ מִתְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן, שֶׁהִירִי אֵין כֹּאן שְׁנֵי כְּתוּבִים. מִתְּרַצַּת
18 הַגְּמָרָא: מִשּׁוּם דִּהְיָה לִיָּה הַפֶּסֶק בְּתִרּוּמַת הַדֶּשֶׁן וְהַפֶּסֶק הַמִּלְמַד
19 אִיסוּר מַעֲיֵלָה בְּבִגְדֵי בְּהֵמָה שֶׁל כֹּהֵן גָּדוֹל בְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים אַחֵר
20 שֶׁשֹּׁשֶׁטֶם, אִף שֶׁכֵּבֶר עֲבַד בָּהֶם וְנַעֲשִׂתָה מִצְוָתוֹ, שְׁנֵי בְּתוּבֵין הָבָאִין
21 בְּאֶחָד, שֶׁשְׁנֵיהֶם מִלְמְדִים אִיסוּר מַעֲיֵלָה בְּדָבָר שֶׁנַּעֲשִׂתָה מִצְוָתוֹ, וְכָל
22 שְׁנֵי בְּתוּבֵין הָבָאִין בְּאֶחָד אֵין מְלַמְדִין.

23 מַקְשָׁה הַגְּמָרָא אִף עַל תִּירוֹץ זֶה: הֵנִיחָא לְרַבֵּנָן דְאָמְרִי – מוֹבֵן הַדְּבַר
24 לְדַעַת חֲכָמִים הַדּוֹרְשִׁים שֶׁהַפֶּסֶק שֶׁנֶּאֱמַר לִגְבִי בְּגִדִים אֵלוֹ (שם טו אב)
25 'וְהֵנִיחָם שָׂם', מְלַמֵּד שֶׁהֵן מְעוֹנִין גִּזְיָה אַחֵר שֶׁשֹּׁשֶׁטֶם וְאִסּוּרִים
26 בְּהִנָּה, שְׁפִיר – מוֹבֵן הַדְּבַר הַיָּטֵב, אֲלֵא לְרַבִּי דּוֹסָא דְאָמַר שְׁמוֹתֵר
27 לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן כִּתּוּבֵי הַדֶּשֶׁן לְעִבּוּדֵי הַמִּקְדָּשׁ כֹּל יְמֹת הַשָּׁנָה, וּבְבִגְדֵי
28 כְּהוֹנָה אֵין מַעֲיֵלָה, מָאִי אֵיכָא לְמִימַר, הִירִי אֵין כֹּאן שְׁנֵי כְּתוּבִים.
29 מִתְּרַצַּת הַגְּמָרָא: מִשּׁוּם דִּהְיָה הַפֶּסֶק בְּתִרּוּמַת הַדֶּשֶׁן וְהַפֶּסֶק
30 הַמִּלְמַד אִיסוּר הִנָּה בְּעִגְלָה עֲרוּפָה אַחֵר שֶׁנַּעֲרַפָה וְנַעֲשִׂתָה מִצְוָתוֹ,
31 שְׁנֵי בְּתוּבֵין הָבָאִין בְּאֶחָד וְאֵין מִלְמְדִים.

32 מַקְשָׁה הַגְּמָרָא עַל הַתִּירוֹץ שֶׁשְׁנֵי כְּתוּבִים הַבָּאִים כֹּאחֵד אֵין מִלְמְדִים:
33 הֵנִיחָא לְמָאן דְאָמַר שְׁנֵי כְּתוּבִים הַבָּאִים כֹּאחֵד אֵין מְלַמְדִין, אֲלֵא
34 לְמָאן דְאָמַר שְׁלִמְדִין, מָאִי אֵיכָא לְמִימַר – אֵיךְ נִבְאָר זֹאת, וְהִירִי
35 יֵשׁ לִלְמֹד מִתְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן וְעִגְלָה עֲרוּפָה שִׁישׁ מַעֲיֵלָה בְּדָם אַחֵר
36 שֶׁנַּעֲשִׂתָה מִצְוָתוֹ. מִתְּרַצַּת הַגְּמָרָא: תִּירִי מִעוּשֵׁי בְּתֵיבִי – שְׁנֵי
37 מִיעוּשִׁים נִאֲמָרוּ בּוֹ, בְּתֵיב הָתָם – נִאֲמַר שֶׁם בַּעֲנִין עִגְלָה עֲרוּפָה
38 (דברים כא ו) 'וְהָעֲרוּפָה, וּבְתֵיב הָתָם – בַּעֲנִין תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן (ויקרא א ו)
39 וְשָׂמֹ אֶצֶל הַמִּזְבֵּחַ', מִיִּתְּרוֹ הָאוֹת ה"א הַרְאֻשָׁה בְּתֵיבַת 'וְהָעֲרוּפָה'
40 וְהָאוֹת ו"א הַשְּׁנִיָּה בְּתֵיבַת 'וְשָׂמֹ' לִמְדֵנוּ הֵנִי אֵין מִיִּדֵי אַחֲרִינָא לֹא
41 – שְׁדוּקָא בְּעִגְלָה עֲרוּפָה וְתְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן יֵשׁ מַעֲיֵלָה אַחֵר שֶׁנַּעֲשִׂתָה
42 מִצְוָתוֹ, אֲבָל דְּבַר אַחֵר לֹא, וְלִכָּן אֵין לִלְמֹד מִזֶּה לְדֵם הַקֶּרְבָּנוֹת
43 אִף לְפִי הַסּוֹבֵר שֶׁשְׁנֵי כְּתוּבִים הַבָּאִים כֹּאחֵד מִלְמְדִים.
44 שׁוֹנִינוּ בַּמִּשְׁנָה: נִסְכִּים בְּתַחֲלִיל מוֹעֲלִין בָּהֶן [וְכו'] יִרְדּוּ לְשִׁיתִין אֵין
45 מוֹעֲלִין בָּהֶם.

46 הַגְּמָרָא מְבַרֶּרֶת כְּשִׁיטַת אִיזָה תַנָּא הוֹלֵכַת הַמִּשְׁנָה. שִׁשְׁאֵלַת הַגְּמָרָא:
47 **לִימָא מְתִנִּיתִין – הָאֵם נִאֲמַר שְׁדַבְרֵי הַמִּשְׁנָה שֶׁאֵין מַעֲיֵלָה בְּנִסְכִּים**
48 **אַחֵר שִׁירְדוּ לְשִׁיתִין הֵם דְּלֹא כְּשִׁיטַת רַבִּי אֱלֵעָזָר בַּר רַבִּי צְדֻק,**
49 **דִּתְנִינָא, רַבִּי אֱלֵעָזָר בַּר רַבִּי צְדֻק אָמַר, לֹול (ו-אֲרוּבָה) קָמֵן הִיָּה**
50 **בִּין הַכֶּבֶשׂ שֶׁבּוֹ עוֹלִים לְמוֹזָבָה, לְמוֹזָבָה, בְּמַעֲרָבָה שֶׁל כֶּבֶשׂ, אַחַת**
51 **לְשִׁבְעִים שָׁנָה הִיָּה פְּרָחִי בְּהֵמָה – יִלְדִים כְּהֵנִים וְיִרְדִּין בּוֹ לְשִׁיתִין,**
52 **שֶׁלֶשׁ הִיָּה הַנִּסְכִּים יוֹרְדִים, וּמִכִּיָּאִין מִשֶּׁם יֵיִן קְרוּשׁ – יֵיִן הַנִּסְכִּים**
53 **שֶׁהִתְעַפֵּשׂ וְנִקְרַשׁ, שֶׁהוּא דוֹמֵה לְעִגְלָה דְּבִילָה, כִּדִּי שֶׁלֹּא יִתְמַלֵּא**
54 **הַשִּׁיתִין, וְשׁוֹרְפִין אוֹתָהּ בְּקִדּוּשָׁה, בִּמְקוֹם קֹדֶשׁ בְּעִזְרָה, מִשּׁוּם**

לגבי מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן שיש מעילה בתרומת הדשן שלו, משום דְּבִתְיָב
 בִּיה – שנאמר בענינו (ויקרא א) וְשִׁמּוֹ אֶצֶל הַמִּזְבֵּחַ ולמדנו מתיבת
 וְשִׁמּוֹ שטעון גניזה, והיה נבלע במקומו, כדי שלא ימעלו בו, אלא
 מִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי, מְנָלָן – מהיכן למדנו שמניח את דשנו במקום תרומת
 הדשן, ושיש בו איסור מעילה אחר שהניחו עם תרומת הדשן. משיבה
 הגמרא: אִמָּר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, דְּאָמַר קָרָא – שנאמר בפסוק בענין עולת
 העוף (ויקרא א טו) וְהִסִּיר אֶת מִרְאֵתוֹ בְּנוֹצָתָהּ וְהִשְׁלִיךְ אֹתָהּ אֶצֶל
 הַמִּזְבֵּחַ קִדְמָה אֶל מְקוֹם הַדֶּשֶׁן, אִם אֵינוֹ עֵינֵן לְמִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן – כיון
 שהפסוק אֶל מְקוֹם הַדֶּשֶׁן אינו נצרך ללמדנו את מקום דשן מזבח
 החיצון, שזה נלמד מן הפסוק שנאמר בענינו, תִּנְהוּ עֵינֵי לְמִזְבֵּחַ
 הַפְּנִימִי – נלמד מפסוק זה ששם הוא מקום דשן מזבח הפנימי, ושיש
 בו איסור מעילה כדשן מזבח החיצון המונח שם, מאחר שנתערבו.
 דוחה הגמרא את הלימוד מן הפסוק. שואלת הגמרא: אִמָּר – נאמר,
 אִרִּי וְאִרִּי – זה וזה, כלומר, בין הפסוק בתרומת הדשן ובין הפסוק
 בעולת העוף מדברים בְּדֶשֶׁן מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן, וְהַפְּסוֹק הַשֵּׁנִי נִצְרָךְ כִּי
 לְקַבֹּעַ לוֹ מְקוֹם להשלכת מוראת עולת העוף ונרצתה שיהא במקום
 תרומת הדשן, ואם כן מניין נלמד שמניח שם אף דשן מזבח הפנימי
 ושיש בו מעילה. משיבה הגמרא: אִם כֵּן שֶׁהַפְּסוֹק מִלְּמַדְנוּ אֶת מְקוֹם
 הַשְּׁלֵכָה מִמּוֹרָא הָעוֹף, לִימָא קָרָא – היה לפסוק לומר 'אֶצֶל הַמִּזְבֵּחַ'
 בלבד, ולא היה לו לסיים 'אֶל מְקוֹם הַדֶּשֶׁן', ונלמד בגזירה שוה 'אֶצֶל'
 'אֶצֶל הַמִּזְבֵּחַ', ואם כן מֵאֵי – מפני מה נאמר 'אֶל מְקוֹם הַדֶּשֶׁן', ודאי
 בא ללמדנו דְּאִפְּלוּ דֶשֶׁן מִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי שם מקומו, ויש בו איסור
 מעילה.
 שואלת הגמרא: דשן הַמְּנוּרָה מְנָלָן שמניחו במקום הנחת תרומת
 הדשן. משיבה הגמרא: דֶּשֶׁן 'הַדֶּשֶׁן' – ייתור האות ה"א בתיבת
 'הַדֶּשֶׁן' מלמד לרבות אף את דשן המנורה.

משנה

המשנה מביאה תנא החולק על דין המעילה בתורים, המבואר
 במשנה לעיל (א): רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, תוֹרֵין קֹטְנִים שְׁלֹא הִיָּע וְזִמְנָן,
 שהקדישם לקרבן העוף, מוֹעֲלִין בָּהֶן, אף שעדיין אינם ראויים
 להקרבה, שכיון שכשיגדלו יהיו ראויים להקרבה, נחשבים מעתה
 ראויים למזבח, אבל בְּנֵי יוֹנָה גדולים שְׁכַבֵּר עֹבֵר וְזִמְנָן, שהקדישם
 לקרבן, לֹא נִהְיִין מֵהֶם, וְלֹא מוֹעֲלִין בָּהֶן.

גמרא

מבררת הגמרא את טעם מחלוקת רבי שמעון וחכמים. שואלת
 הגמרא: בְּשִׁלְמָא מוֹבֵן טַעַם רַבִּי שְׁמַעוֹן שיש מעילה בתורים קודם
 זמן הקרבנם, בְּרִיקְתָּנִי מַעֲמָא – כפי ששנוי טעמו לענין השוחט קרבן
 מחוץ לעזרה, שאם היו בהמות קרבן אם ובנה, ונשחטה האם בעזרה
 כדינה ואחר כך בו ביום שחט את בנה בחוץ, אף שאינו חייב כרת
 משום שוחט בחוץ, שהרי אינו ראוי היום להקרבה, סובר רבי שמעון
 שעובר באיסור לא תעשה, מפני שְׁהִיָּה רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, כֹּל הָרְאוּי
 להקריבו לְאַחַר זִמְנָן, כגון בן הבהמה שנשחטה היום שיהיה ראוי
 מחר להקרבה, וְהִקְדִּישׁוּ בְּתוֹךְ זִמְנָן – קודם שהגיע הזמן שראוי
 להקרבה, ושחטו מחוץ לעזרה, חֲרִי הוּא עוֹבֵר בְּאִיסוֹר לֹא תַעֲשֶׂה,
 וְאֵין בּוֹ חֵיּוֹב בְּרִית, אם כן סובר רבי שמעון שיש קדושת קרבן
 בבהמה שתהיה ראויה להקרבה לאחר זמן, ועל כן סובר שתורים
 שהקדישם לקרבן קודם זמנם, כיון שיהיו ראויים להקרבה כאשר יגיע
 זמנם, יש בהם כבר עתה איסור מעילה. אֵלָּא לדעת רַבֵּנָן הסוברים
 במשנה לעיל (א) שאין איסור מעילה בתורים קודם זמנם, לא מובן
 מֵאֵי שְׁנָא – מדוע שונה הדין בתורים קודם זמנם מִמְּחוּסְרֵי זִמְנָן –
 מבהמה קודם שעברו שבעה ימים מלידתה, שנכנסת לדיר להתעשר,

ואם תצא עשירית תקדש בקדושת קרבן מעשר אף שאינה ראויה
 עדיין להקרבה, וכשיגיע זמנה תקרב, ומדוע אין הדין שזה לדעת
 חכמים בתורים שהקדישם לקרבן העוף קודם זמנם, וסוברים שאינם
 קדושים בקדושת קרבן ואין בהם מעילה.
 משיבה הגמרא: אִמָּרִי – אמר בני הישיבה, אין דין מחוסר זמן
 בבהמה ובעוף דומה, מְחוּסֵר זִמְנָן בבהמה חל עליה קדושת קרבן,
 מִיָּדִי דְהִנֵּה אֲבָעֵל מוֹם דְּכֶר פְּדִיּוֹן הוּא – בדומה לקרבן בהמה שיש
 בו מום, שאף שאינו קרב יש בו קדושה שהרי יש לפדותו, ומתוך
 שהוא חשוב שיש בו קדושה גם כשאינו ראוי להקרבה מחמת שהוא מחוסר זמן,
 כך יש בו קדושה גם כשאינו ראוי להקרבה מחמת שהוא מחוסר מום,
 אֲבָל הֵנִי –אלו] עוֹפּוֹת, בִּיּוֹן דְּאֵין מוֹם פּוֹסֵל בְּעוֹפּוֹת, לפיכך אין
 לְעוֹפּוֹת פְּדִיּוֹן, ואי אפשר לומר בהם שמתוך שיש בהם קדושה
 במומם כך יש בהם קדושה כאשר הם מחוסרי זמן, ולכך לדעת
 חכמים אין קדושה בתורים קודם זמנם ואין בהם מעילה.
 הגמרא דנה בדין מעילה בקדשים שמתו: אִמָּר עוֹלָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן,
 קִדְּשִׁים שְׁמָתָה, יֵצְאוּ מִיָּדִי איסור מעילה דְּכֶר תוֹרָה, שכיון שאי
 אפשר להקריבם אינם בכלל הפסוק האמור בענין מעילה (ויקרא ה טו)
 מְקַדְּשֵׁי ה', ואף אין בהם קדושת דמים משום שאינם ראויים אלא
 להאכל לכלבים, ואין פודים את הקדשים להאכלים לכלבים.
 מקשה הגמרא על דברי רבי יוחנן: יְתִיב עוֹלָא וְקָאֵמַר לְהָא שְׁמָעְתָּא
 – ישב עולא ואמר שמועה זו. אָמַר לִיה רַב חֲסָדָא, מָאן שְׁמַע לָךְ
 וְלִרְבִּי יוֹחָנָן רַבָּךְ – מי יקבל ממך ומרבי יוחנן רבך דין זה, [וכי]
 קִדְּוָשָׁה שְׁהִיתָה בָּהֶן בקדשים אלו בחייהם שהיה בהם איסור מעילה
 מן התורה, לְהִיָּבֵן הִלְכָה, שלכך אתה אומר שאין בהם מעילה.
 אָמַר לִיה עולא לרב חסדא, לשיטתך תִּקְשִׁי מִתְּנִיתִין – תהיה
 קושיא על משנתנו, ששינוי (לעיל א), תוֹרֵין קֹטְנִים שְׁלֹא הִיָּע וְזִמְנָן,
 שהקדישם לקרבן, וְכֵנִי יוֹנָה גדולים שְׁכַבֵּר עֹבֵר וְזִמְנָן ושוב אינם ראויים
 להקרבה, שהקדישם לקרבן, בין הקדישם בתוך זמנם ובין אחר שעבר
 זמנם, לֹא נִהְיִין וְלֹא מוֹעֲלִין, ולשיטתך הֵכָא נִמִּי נִימָא – אף כאן,
 בבני יונה שהקדישם בתוך זמנם ואחר כך עבר זמנם, נאמר קִדְּוָשָׁה
 שְׁהִיתָה בָּהֶן כאשר היו בתוך זמנם לְהִיָּבֵן הִלְכָה, ומדוע אין בהם
 מעילה. אלא מוכח שאין אנומיים קדושה שבהם להיכן הלכה, ואף
 לגבי קדשים שמתו לא נאמר כן.
 מוסיף עולא על דבריו: (אמר ליה) מוֹדִינָא לָךְ – אבל אני
 מודה לך רב חסדא, דְּאִיכָא – שיש איסור מעילה מִדְּרַבְּנָן בקדשים
 שמתו ובתורים קודם זמנם ובבני יונה שעבר זמנם, ומשלם הקרן
 להקדש, אף שאין בהם מעילה מן התורה ופטור מחומש ואשם.
 מקשה רב חסדא לעולא: וְקָשִׁיא לִי – וקשה לי על דין זה שאמרת,
 שבתורים קודם זמנם יש מעילה מדרבנן, מִי אִיכָא מִיָּדִי – וכי יש
 דבר, דְּמַעֲיָקְרָא לֹא אֵית בִּיה מַעֲיָלָה – שמתחילתו לא היה בו כלל
 איסור מעילה מן התורה, וְלִכְפֹּסֶף אֵית בִּיה מַעֲיָלָה – גזרו רבנן
 שיהיה בו איסור מעילה, ואין אתה אומר שיש מעילה מדרבנן
 בתורים קודם זמנם הרי בתחילה בשעה שהוקדשו לא היה בהם
 מעילה מן התורה.
 מקשה הגמרא על קושיית רב חסדא: וְלֹא – וכי לא מצינו דבר
 שמעולם לא היה בו איסור מעילה ובסופו גזרו בו איסור מעילה
 מדרבנן, וְהָא אִיכָא – והרי ישנו דם הקרבנות, דְּמַעֲיָקְרָא – מיד
 כשנשחט קודם שנוקר על המזבח לִית בָּה – אין בה איסור מעילה,
 וְלִכְפֹּסֶף אחר שיצא לנחל קידרן אֵית בָּה – יש בה איסור מעילה
 מדרבנן, דְּתֵנָן (לעיל א), דָּם הקרבנות, בְּתַחֲלָה קודם שיצא לנחל
 קידרן אֵין מוֹעֲלִין בּוֹ, יֵצֵא לְנַחַל קִדְרֹון מוֹעֲלִין בּוֹ, משיבה הגמרא:
 אִמָּרִי – תירצו בני הישיבה, הֵתָם – שם בדם הקדשים, נִמִּי אִיכָא
 מַעֲיָלָה מַעֲיָקְרָא – גם כן ישנו איסור מעילה מתחילתו,

כלומר, מכל מקום קשיא לי גבי מתניתין דתורין שלא הגיע זמנו, דמשמע ליה: לבי שיגיע זמנו — מועלין בהם, ומי איכא מידי דמעיקרא לית בהו מעילה קודם שיגיע זמנו, ולכשיגיע זמנו אית בהו מעילה? וקשיא פירוש זה: חדא, דמאי מיייתי ראיא בסמוך מרם דכי יצא לנחל קדרון מועלין בו, וחדא לא הוי מעילה בדם אלא מדרבנן, וגבי תורין לכשיגיע זמנו מועל בהם מן התורה? ועוד קשיא: דמשמע שבא לישב קשיתו דרעלי, ולא משמע דקאי אהדיא דתורין דאיתיה ליה עלהו לכך נראה דהכי פירושו: מודינא לך דאיכא מעילה מדרבנן, כלומר, לא כמו שאתה סובר מתוך קושיתו דאיכא מעילה מן התורה, מודינא לך דאיכא מעילה מדרבנן דוקא ולא מן התורה. וקשיא לי: מי איכא מידי כו'. כלומר, מהו הייתי מקשינן כן, והיה קשיא לי על דבריהן מי איכא מידי כו', משום דקאמר פסיקתא ואמרת דכל קדשים שמתו יצאו מידי מעילה דבר תורה, אבל מדרבנן אית בהו מעילה אפילו בקדשים קלים. ואמאי, הא לית בהו מעילה בקדשים קלים קודם שמתו, ולכסוף לאחר שמתו — איכא מעילה מדרבנן. והנינו הא דקאמר לעיל "וכי קדושה שבחן להדין הלכה". כלומר, קדושה שבחם שלא היה בה מעילה כלל להדין הלכה שתחול עליה קדושה חמורה. והשתא ניהא דמייית שפיר מרם, דאיכא מעילה לכסוף מדרבנן. דהוא הדין גבי קדשים שמתו שיהיו בהם מעילה מדרבנן, ואף על גב דמעיקרא ליכא בהו מעילה כלל, וחדר דחי: התם איכא מעילה במקומו דאפילו מן התורה, ואם כן הויא דכי נמי נשחטה יש בהו מעילה מדרבנן.

המקום דם לבהמת קדשים — אסור בהנאה, ומועלין בו. גופא, אָמַר רב הונא, אָמַר רב: המקום דם לבהמת קדשים — אסור בהנאה, ומועלין בו. מתיב רב המנונא: חלב המוקדשין וביצי תורין לא נהנין ולא מועלין! אָמַר ליה: כי קאמרין — לגבי דם, דלא מתקיימת בלא דם, אבל חלב, דקא מקיימא בלא חלב — לא. מתיב רב משרשיא: הובל והפרש שפחצר — אין נהנין ואין מועלין, ויפלו דמיה ללשכה. אמאי? הכא נמי לא מקיים בלא פֶּרֶשׁ! אָמַר: מאי איריא! הדין פֶּרֶשׁ דמן עלמא קאתי לה, אָזיל האי — אתי אחריןא. לאפוקי דם — מגופה. הא קתני "לא נהנין ולא מועלין ודמיו ללשכה", מסייעא ליה לרבי אלעזר. דאָמַר רבי אלעזר: כל מקום שאמרו חכמים קדוש ואינו קדוש — דמיו יפלו ללשכה. משנה חלב המוקדשין וביצי תורין — לא נהנין ולא מועלין. במה דברים אמורים — בקדשי מזבח, אבל בקדשי בֶּדֶק הבית, הקדוש תרנגולות — מועלין בה ובביצתה, המורה מועלין בה ובחלבָה. גמרא אלא גבי מזבח, כי אקדשה קדושת דמים, לא אית בה מעילה? אָמַר רב פפא: חסורי מיחפרא והכי קתני: "במה דברים אמורים — כשהקדוש קדושת הגוף לגבי מזבח. אבל הקדוש קדושת דמים לגבי מזבח — נעשה כמי שהקדוש לבדק הבית. הקדוש תרנגולות — מועלין בה ובביצתה, המורה — מועלין בה ובחלבָה. משנה כל הראוי למזבח

ולא קדוש בהמה ועוף למזבח, שיקנה מהם דבר הראוי למזבח — אין מועלין בחלב וביצים. ואמאי לית בהו מעילה? אלא אמר רב פפא כו'.

הפרש וחובל שבחצר, פירושו: שיצאו מן הקדשים. ודמיו יגיעו ללשכה מסייע

ליה לרבי אלעזר דאמר רבי אלעזר כל מקום שאמרו חכמים קדוש ואינו קדוש — כלומר, "לא נהנין ולא מועלין" — דמיו יפלו לנדרבה. משמע שרצה לומר: שישלם אותו שנהנה ממנו את הקרן, ולא נראה, דאם כן מאי איכא בין לא מועלין מדרבנן למעלין מדרבנן? דאפילו כי איכא מעילה מדרבנן לא משלם אלא קרן, כדפירש במתניתין. וכל "לא מועלין" במתניתין רצה לומר: דלא מועלין אף מדרבנן אלא הכי פירושו "ודמיו יפלו לנדרבה" — הגוברים חיובים ליטפל בפרש ובובל למוכרן ולהגיע דמיו ללשכה. והכי קאמר רבי אלעזר: כל מקום שאמרו חכמים קדוש ואינו קדוש, כמו חלב המוקדשין וכיוצא בו שאין יכולין ליהנות מהם מה יעשו מהם? — יפלו דמיו לנדרבה. חלב המוקדשין וביצי תורין לא נהנין ולא מועלין — פירושו: חלב של בהמה נקבה של קדשים, וכן ביצים של תורין של הקדש שקדושתם קדושת מזבח, כדפירש ואילו. ולא תאמר: אלא תינח בביצי תורין, דלא מצטני שיהא שום איסור בהם. אלא חלב המוקדשין, דא אשכחן דאסור אף בפסולי המוקדשין, דאמר (בבבבב ט"א): "תופר" — ואלא גיזה, "בשר" — ולא חלב, ואם כן אמאי אין מועלין? ויש מפרשים: דכי אסר רחמנא חלב, הני מילי לענן שאסור לחלוב. כי היכי דרשין (שם) "מתובח" ולא גיזה, דאסור לגוזה, אבל החלב עצמו שרי, מידי דהוה אגיזה דשריא. ולא נראה, דוודאי אי אפשר לומר כן, דהא אמרין בפרק "השוחט" (חולין ל"א), הוואיל ואסירי בגיזה ועבודה, דמן ליבעי קבורה. ומאי קאמר, והא גיזה עצמה שריא. אלמא מיייתי ראיא מחלב דאסור, אף כי נחלב כבר. והא דמיייתי גיזה — כמו וכו' הוא, ושטפת התלמוד הוא, לאיתויי בהו לגיזה ועבודה. ואין לתמוה: מאי שנא חלב מגיזה, דגבי גיזה דרשין (בבבב ט"א) דאסור לגוזה שרי, וגבי חלב אף כי נחלב אסור? ויש לומר: דהכא והכא במשמעותה דקרא, דלמעטויי גיזה כתיב "תובח" — כלומר, אבל לא תגוזה. למעטויי חלב כתיב "ואכלת בשר" — דמשמע: אבל חלב לא תאכל. ושם בחולין (ל"א), פירש כן, אלמא משמע דחלב עצמו אסור, וכן משמע בהדיא בבבבב ט"א. דאמר: מאיסור רחמנא חלב של פסולי המוקדשין, הא חלב דחולין — קדוש. שרי. אם כן חולין עצמו אסור, וקשה לן: אמאי אין מועלין. ונראה לפרש למורי שיהיה: דהוי דאסור, מכל מקום כיון דאני ראיא ללא למזבח — אין מועלין, דלא הוי "קדוש ה'". וגם אין חיותו בהמה תלי בו, דלהוי חשוב כגוף הבהמה. וראיה מדאמר בראש השנה (כ"א): שופר של עולה — לא יתקע, ואם תקע — יצא. שופר של שלמים — לא יתקע, ואם תקע — לא יצא. וקאמר התם: מאי שנא? ומשני: גבי שופר של עולה — כיון דמעל, נפקי לחולין. אבל של שלמים, דליכא מעילה — איסור הוא דרכיב עליה. אלמא דבשופר של שלמים איכא איסורא. ומכל מקום ליכא מעילה בשלמים, משום דלא הוי "קדוש ה'".

הקדוש תרנגולות מועלין בה ובביצתה — דהכא ראיא לימכר ולהביא הדמים לבדק הבית. אלא גבי מזבח כי אקדש קדושת דמים לית בהו מעילה — קא סלקא דעתך דהכי קאמר במתניתין: במה דברים אמורים? בקדשי מזבח — שהקדשו לצורך מזבח למוכרו וליקח מזה צורכי מזבח, וקדשי בֶּדֶק הבית — דהיינו קדושת דמים. **במה** דברים אמורים שהקדשו קדושת הגוף לגבי מזבח — פירושו: ליקרב לגבי המזבח, ואם כן לא היה דעתו להקדיש דבר שאין ראוי למזבח חלב המוקדשין וביצי תורין, ולכך אין מועלין. כל הראוי למזבח כו' — כדמפרש ואזיל: הקדש בור מלא מים, דהמים ראיים לבדק הבית לגבל בהו את הטיט. אבל אין ראיים למזבח, שהרי הקרב והכרעים לא היו רוחצים אלא באמת המים. וגם לא חזו לניסוך המים, דבעינן בניסוך המים שיהיו "מים חיים", כמו ששנינו בפרק "לולב וערבה" (סוכה מח"א) שיהיה ממלא ממינין בית השלוח, כדנפקא לן ההם מדכתיב "שאתם מים בשושן" וגו'. אשפה מלאה זבל — אין ראיא לא למזבח ולא לבדק הבית. שובך מלא יונים — היינום ראיים למזבח להקריב, אבל השובך אין ראיא לבדק הבית, דשובך שוה הרבה ואין עוקרים אבניו לשום בבדק הבית. דאם כן פחתין דמיו, וכן באילן ובפירות — אין האילן ראי לבדק הבית לקורית, דאם כן היה פוחת דמיו. והפירות — אין ארזין למזבח, כדכתיב (ויקרא ב') "כל שאור וכל דבש לא תקטיר", ו"דבש" היינו כל מיני מתקה. אך אם הוה זית או גפן — ראיים למזבח, זית — לשמן למנחות, וגפן — ליין לנסכים, ואין ראיים לבדק הבית, כדפרישית.

המקום דם לבהמת קדשים — אותו דם שהקזו אסור בהנאה ומועלין בו, דכיון דלא חזי לזריקה — חשיב כגופה דבהמה, ומועלין בו. וכיון דאית ביה האי מעילה מעיקרא, משום הכי אית ביה מעילה נמי לאחר שיצא לנחל קדרון. אבל תורין, דלא הויא בהו מעילה מעיקרא כלל, קשה לי. איתיהיב רב המנונא חלב המוקדשין וכו' — ולא אמרין דכגופה דמי, הכי נמי לימא

גבי מקו דם, אמאי מועלין. דלא מתקיימת הבחמה בלא דם — דדם הוא הנפש, והכי אמרין כגופה דמי, ומועלין בו. הא מתקיימא בלא חלב — הלכך אין מועלין בו. הובל והפרש — של קדשים שהוא בחצר. הוא הדין בכל מקום, אלא דדרבו להיות בחצר של הקדש, לא נהנין ולא מועלין. ויפלו דמיו ללשכה — גרסין. הכא נמי לא מקיימא הבחמה בלא פֶּרֶשׁ — שלא יהא קצת פרש במעיה וכגופה הוא, ולימעול ביה. אמרי — לא דמי דמה לפרשה. דפרש מעלמא אתי לה לבחמה מחמת מאכל של חולין, אפילו אזיל מגופה לגמרי — אתי אחריןא, כשתחזור ותאכל, ולא כגופה דמי. הלכך אין מועלין בו. לאפוקי דם דגופה של בהמה היא — שהרי נברא עמה, הלכך מועלין בו. קתני לא נהנין ולא מועלין ודמיו ללשכה מסייע ליה לרבי אלעזר דאמר כל מקום שאמרו חכמים קדוש ואינו קדוש — דהיינו לא נהנין ולא מועלין, דמיו יפלו ללשכה. משנה במה דברים אמורים בקדשי מזבח — דהואיל וחלב וביצים אינן ראויין למזבח, הלכך אין מועלין בהן. אבל בקדשי בֶּדֶק הבית — הואיל וקדושת דמים הן, וכולן ראויין לבדק הבית, אפילו אם הקדוש תרנגולות וכו' — דמועלין בהן בביצים כן בחלב. גמרא השתא — קא דייק למתניתין דקתני "במה דברים אמורים", וקאמר גבי מזבח אפילו כי אקדשה קדושת דמים לית בהו מעילה. דהכי משמע: במה דברים אמורים? — בקדשי מזבח, אבל בקדשי בֶּדֶק הבית וכו'. אבל אם קדוש בהמה ועוף למזבח, שיקנה מהם דבר הראוי למזבח — אין מועלין בחלב וביצים. ואמאי לית בהו מעילה? אלא אמר רב פפא כו'.

משנה

ליה לרבי אלעזר דאמר רבי אלעזר כל מקום שאמרו חכמים קדוש ואינו קדוש — כלומר, "לא נהנין ולא מועלין" — דמיו יפלו לנדרבה. משמע שרצה לומר: שישלם אותו שנהנה ממנו את הקרן, ולא נראה, דאם כן מאי איכא בין לא מועלין מדרבנן למעלין מדרבנן? דאפילו כי איכא מעילה מדרבנן לא משלם אלא קרן, כדפירש במתניתין. וכל "לא מועלין" במתניתין רצה לומר: דלא מועלין אף מדרבנן אלא הכי פירושו "ודמיו יפלו לנדרבה" — הגוברים חיובים ליטפל בפרש ובובל למוכרן ולהגיע דמיו ללשכה. והכי קאמר רבי אלעזר: כל מקום שאמרו חכמים קדוש ואינו קדוש, כמו חלב המוקדשין וכיוצא בו שאין יכולין ליהנות מהם מה יעשו מהם? — יפלו דמיו לנדרבה. חלב המוקדשין וביצי תורין לא נהנין ולא מועלין — פירושו: חלב של בהמה נקבה של קדשים, וכן ביצים של תורין של הקדש שקדושתם קדושת מזבח, כדפירש ואילו. ולא תאמר: אלא תינח בביצי תורין, דלא מצטני שיהא שום איסור בהם. אלא חלב המוקדשין, דא אשכחן דאסור אף בפסולי המוקדשין, דאמר (בבבב ט"א): "תופר" — ואלא גיזה, "בשר" — ולא חלב, ואם כן אמאי אין מועלין? ויש מפרשים: דכי אסר רחמנא חלב, הני מילי לענן שאסור לחלוב. כי היכי דרשין (שם) "מתובח" ולא גיזה, דאסור לגוזה, אבל החלב עצמו שרי, מידי דהוה אגיזה דשריא. ולא נראה, דוודאי אי אפשר לומר כן, דהא אמרין בפרק "השוחט" (חולין ל"א), הוואיל ואסירי בגיזה ועבודה, דמן ליבעי קבורה. ומאי קאמר, והא גיזה עצמה שריא. אלמא מיייתי ראיא מחלב דאסור, אף כי נחלב כבר. והא דמיייתי גיזה — כמו וכו' הוא, ושטפת התלמוד הוא, לאיתויי בהו לגיזה ועבודה. ואין לתמוה: מאי שנא חלב מגיזה, דגבי גיזה דרשין (בבבב ט"א) דאסור לגוזה שרי, וגבי חלב אף כי נחלב אסור? ויש לומר: דהכא והכא במשמעותה דקרא, דלמעטויי גיזה כתיב "תובח" — כלומר, אבל לא תגוזה. למעטויי חלב כתיב "ואכלת בשר" — דמשמע: אבל חלב לא תאכל. ושם בחולין (ל"א), פירש כן, אלמא משמע דחלב עצמו אסור, וכן משמע בהדיא בבבבב ט"א. דאמר: מאיסור רחמנא חלב של פסולי המוקדשין, הא חלב דחולין — קדוש. שרי. אם כן חולין עצמו אסור, וקשה לן: אמאי אין מועלין. ונראה לפרש למורי שיהיה: דהוי דאסור, מכל מקום כיון דאני ראיא ללא למזבח — אין מועלין, דלא הוי "קדוש ה'". וגם אין חיותו בהמה תלי בו, דלהוי חשוב כגוף הבהמה. וראיה מדאמר בראש השנה (כ"א): שופר של עולה — לא יתקע, ואם תקע — יצא. שופר של שלמים — לא יתקע, ואם תקע — לא יצא. וקאמר התם: מאי שנא? ומשני: גבי שופר של עולה — כיון דמעל, נפקי לחולין. אבל של שלמים, דליכא מעילה — איסור הוא דרכיב עליה. אלמא דבשופר של שלמים איכא איסורא. ומכל מקום ליכא מעילה בשלמים, משום דלא הוי "קדוש ה'".

הקדוש תרנגולות מועלין בה ובביצתה — דהכא ראיא לימכר ולהביא הדמים לבדק הבית. אלא גבי מזבח כי אקדש קדושת דמים לית בהו מעילה — קא סלקא דעתך דהכי קאמר במתניתין: במה דברים אמורים? בקדשי מזבח — שהקדשו לצורך מזבח למוכרו וליקח מזה צורכי מזבח, וקדשי בֶּדֶק הבית — דהיינו קדושת דמים. **במה** דברים אמורים שהקדשו קדושת הגוף לגבי מזבח — פירושו: ליקרב לגבי המזבח, ואם כן לא היה דעתו להקדיש דבר שאין ראוי למזבח חלב המוקדשין וביצי תורין, ולכך אין מועלין. כל הראוי למזבח כו' — כדמפרש ואזיל: הקדש בור מלא מים, דהמים ראיים לבדק הבית לגבל בהו את הטיט. אבל אין ראיים למזבח, שהרי הקרב והכרעים לא היו רוחצים אלא באמת המים. וגם לא חזו לניסוך המים, דבעינן בניסוך המים שיהיו "מים חיים", כמו ששנינו בפרק "לולב וערבה" (סוכה מח"א) שיהיה ממלא ממינין בית השלוח, כדנפקא לן ההם מדכתיב "שאתם מים בשושן" וגו'. אשפה מלאה זבל — אין ראיא לא למזבח ולא לבדק הבית. שובך מלא יונים — היינום ראיים למזבח להקריב, אבל השובך אין ראיא לבדק הבית, דשובך שוה הרבה ואין עוקרים אבניו לשום בבדק הבית. דאם כן פחתין דמיו, וכן באילן ובפירות — אין האילן ראי לבדק הבית לקורית, דאם כן היה פוחת דמיו. והפירות — אין ארזין למזבח, כדכתיב (ויקרא ב') "כל שאור וכל דבש לא תקטיר", ו"דבש" היינו כל מיני מתקה. אך אם הוה זית או גפן — ראיים למזבח, זית — לשמן למנחות, וגפן — ליין לנסכים, ואין ראיים לבדק הבית, כדפרישית.

מועלין

מעילה דף יב עמוד ב תלמוד בבלי המבאר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שישי) קצה

אלעזר, דאמר רבי אלעזר, כל מקום שאמרו חכמים לענין מעילה, קדוש ואינו קדוש, כלומר, שלא נהנים מדבר פלוני ולא מועילים בו, דמיו יפלו ללשכה – לשיירי הלשכה.

משנה

המשנה מבארת את דין המעילה בחלב וביצים הבאים מבהמות ועופות של הקדש: חלב בהמת המוקדשין, וביצי תורין של קרבן העוף, לא נהנין מהן ולא מועלין בהן. במה דברים אמורים שאין מועלין בחלב וביצים, בחלב וביצים של קדשי מזבח – של הקרבנות, שכיון שהחלב והביצים אינם ראויים להקרבה על המזבח אין בהם מעילה, אכל בקדשי בדרק הבית, אם הקדיש לבדק הבית תרנגולת, מועלין בה ובביצתה, ואם הקדיש לבדק הבית חמורה, מועלין בה ובחלקה, שכיון שקדושתם קדושת דמים, ואף דמי החלב והביצים ראויים לבדק הבית, לכך אף בהם יש איסור מעילה.

גמרא

הגמרא דנה בחילוק הדינים במשנה, בין קדשי מזבח לקדשי בדק הבית. מקשה הגמרא: מדברי המשנה האומרת שבקדשי מזבח אין מעילה בחלב וביצים, ואילו בקדשי בדרק הבית יש מעילה בחלב וביצים, יש לדייק, אלא – שבאופן שהקדיש בהמה או עוף לנבי מזבח, כי אקדשה – כאשר הקדיש את הבהמה או את העוף בקדושת דמים למזכרה ולקחת בדמיה קרבנות, לא אית בה – אין בחלבה או בביצתה מעילה, וקשה, הרי גם החלב והביצים ראויים להמכר ולקחת בדמיהם קרבנות, ולמה אם כן לא יהיה בהם מעילה כפי שיש בכל דבר העומד להמכר על מנת לקנות בדמיו דבר לצורך המזבח. מתרצת הגמרא: אמר רב פפא, חסורי מיחסרא והכי קתני – יש ללמוד את המשנה כאילו היא חסירה, וכך יש לשנות בה, במה דברים אמורים שאין מועלין בחלב וביצים, בששהקדיש את הבהמה או העוף קדושת הגוף להקריבו לנבי מזבח, אכל אם הקדישו – את הבהמה או את העוף קדושת דמים לקנות בדמיו דבר הראוי להקרב לנבי מזבח, נעשה דינו כמי ששהקדישו לדרק הבית, שדינו שאם הקדיש תרנגולת לבדק הבית מועלין בה ובביצתה, ואם הקדיש חמורה לבדק הבית מועלין בה ובחלקה.

משנה

משנתנו ממשיכה לבאר דין חפצים שנתקדשו למזבח או לבדק הבית, או רק לדמיהם, האם מועלים בהם ובמה שנמצא וגדל בתוכם: כל דבר, תראוי להקריבו על גבי המזבח שהקדישו, כגון שור וכבש תמימים, שראויים להקרב על גבי המזבח,

דאמר רב, המקוץ הם לכהמת קדשים בעודה בחייה, אותו הדם אסור בהנאה ומועלין בו, שכיון שאינו ראוי לזריקה על המזבח, נחשב כגוף הבהמה ויש בו מעילה, וכיון שהיה בדם מעילה מתחילתו קודם שנשחט הקרבן, גזר שיהיה בסופו אחר שיצא לנחל קדרון מעילה מדרבנן, אבל לענין תורים שלא הגיע זמנם, שמעולם לא היה בהם מעילה, קשה, מפני מה יש בהם מעילה מדרבנן אחר שהוקדשו, שהרי לא מצינו דבר שמעולם לא היה בו מעילה מן התורה ובסופו גזרו רבנן שיהיה בו מעילה. הגמרא דנה בדברי רב, שיש מעילה בדם בהמת קדשים בעודה בחייה. אומרת הגמרא: גופא – נבאר את עצם דברי רב, אמר רב הווא אמר רב, המקוץ הם לכהמת קדשים בעודה בחייה, אותו הדם אסור בהנאה ומועלין בו.

הגמרא מקשה על רב: מתיב – הקשה רב המנונא לרב הווא, כיצד אתה אומר בשם רב, שדם בהמת קדשים בעודה בחייה הוא כגופה ומועלים בו, והרי שנינו במשנה להלן, חלב בהמת המוקדשין, וביצי התורין של קרבנות העוף, לא נהנין מהם ולא מועלין בהם, ואין אנו אומרים שהחלב הוא כגוף הקרבן ומועלים בו, ומדוע שונה הדין בדם שהופרש מן הבהמה בעודה בחייה, שנחשב כגופה ומועלים בו. מתרצת הגמרא: אמר ליה רב הווא לרב המנונא, כי קאמרין – מה שאנו אומרים שנחשב כגוף הבהמה הוא דווקא לנבי דם, משום דלא מתקיימת הבהמה בלא דם, שהרי הדם הוא הנפש, אכל חלב, דקא מקיימא – שהבהמה מתקיימת בלא חלב, לא – אין אנו אומרים שיחשב כגוף הבהמה, ולכן אין בו מעילה.

הגמרא מקשה על תירוצו רב הווא: מתיב – הקשה רב משרשיא לרב הווא, שנינו בברייתא, הובל והפרש של בהמות הקדשים ששפצור של הקדש, אין נהנין ואין מועלין בהם, ויפלו דמיה ללשכה – ואם נהנה ממנו אדם ישלם דמיו לשיירי הלשכה. אמאי – מדוע אין מעילה בפרש, הקא נמי – והרי אף כאן לא מקיים בלא פרש – אי אפשר שתהיה הבהמה קיימת בלא שיש לה מעט פרש במעיה, ומדוע אם כן אין נחשב הפרש כגופה של הבהמה ואין בו מעילה.

מתרצת הגמרא: אמרי – אמרו בני הישיבה, מאי איריא – מה קושיא היא זו, הרי אין לדמות דם לפרש, הדין פרש – הפרש הזה דמן עלמא קאתי לה – שמחוץ לגופה ממאכל של חולין נכנס לתוכה, אויל האי – ואפילו אם יצא ממנה הפרש הזה לגמרי אתי אחרניא – יבא במקומו פרש אחר כשתשוב ותאכל, ואינו נחשב כגופה, ולכן אין מועלים בו, לאפוקי דם – להוציא דם, כלומר שונה ממנו הדם, שחלק מגופה של הבהמה הוא. שהרי לא נכנס לתוכה מחוצה לה אלא נברא עמה, ולכן מועלים בו.

הגמרא מביאה ראיה מן הברייתא, לענין אחר: קתני – זה ששנינו בברייתא שלא נהנין ולא מועלין מן הובל והפרש, ודמיו יפלו ללשכה, מסייעא ליה לרבי אלעזר – ראיה הוא לדינו של רבי

המשך ביאור למס' מעילה ליום שלישי עמ' ב

ומוספים, יפלו הקרן והחומש שמשלם, ללכת צבור, כלומר, לקופות שבבית המקדש הנראות כעין שופרות, שקונים מהן קרבנות ציבור ליקין המזבח.

הגמרא מקשה סתירה בדברי הברייתא. מקשה הגמרא: הא גופה קשיא – ברייתא זו מצד עצמה קשה היא, שכן ברישא שנינו 'עד שלא קרבה חטאתו יוסף ויביא חטאתו, משקרבנה חטאתו ילכו לים המלח', הרי שאם לא נודע לו שמעל עד שכבר הפריש בהמה לחטאתו, אין קונים מן הקרן והחומש בהמה לקרבן, אלא ילכו לאיבוד, וקתני – ואילו בסיפא שנינו 'כל קרבנות המזבח, למזבח', ומלשון 'כל' משמע, שכל האופנים קונים מן הקרן והחומש שמשלם, בהמה לקרבן, לא שניא דאיכפור בעלים, ולא שניא היבא דלא איכפור, כלומר, בין אם נודע לו שנהנה מן הקדוש, לפני שהפרישו

הבעלים בהמה לחטאת, ובין אם נודע לו דבר זה אחרי שכבר הפרישו בהמה לחטאת. הגמרא מעמידה את הרישא והסיפא, בשיטות תנאים שונים. מתרצת הגמרא: רישא, רבי שמעון היא – הרישא ששנינו בה שהקרן והחומש ילכו לים המלח, נשנה בשיטת רבי שמעון, דאמר (תמורה טו), כל חטאת שכיפרו בעליה – שנתכפרו בעליה בחטאת אחרת, תמות – מניחים אותה למות, ולדעתו אין חילוק בסיבה שמחמתה נתכפרו באחרת, אלא בכל אופן מניחים את החטאת שלא נתכפרו בה למות, ולפיכך גם המעות של הקרן והחומש, חל עליהם דין חטאת שנתכפרו בעליה, שכן היה חייב להוסיף אותם על הנשאר מדמי חטאתו, אלא שלא נודע לו שנהנה מן ההקדש עד לאחר שכבר הפריש קרבן חטאת, ולפיכך ילכו לאיבוד.

וְלֹא רָאוּ לְבָדֵק הַבֵּית, אוֹ הָרָאוּ לְבָדֵק הַבֵּית, כִּגוֹן זֹהָב וְכֹסֶף
וְאֲבָנִים יִקְרֹת, וְלֹא רָאוּ לְהִקְרֹב עַל הַמִּזְבֵּחַ, אוֹ דִּבֵּר שְׁלֹא רָאוּ לֹא
לְמִזְבֵּחַ וְלֹא לְבָדֵק הַבֵּית, אֲלֵא כִּדִּי לְמוֹכְרוֹ וּדְמִיו יִהְיוּ קְדוּשִׁים, כִּגוֹן
חֶלֶב וּגְבִינָה וְכֻדוּמָה, אִם נִהְנֶה בְּאֶחָד מִכָּל אֵלּוּ מוֹעֲלִין בָּהּ.

הַמִּשְׁנָה מְבִיאָה דוּגְמָאוֹת לְאֻפְנִים הַנוֹכְרִים: כִּי־צִד הוּא דִּבֵּר שְׁאִינוֹ
רָאוּ לְמִזְבֵּחַ וְרָאוּ לְבָדֵק הַבֵּית, הַקִּדְּשִׁי בּוֹר מֵלֹא מִים, שֶׁהַמִּים אֵינֶם
רָאוּיִם לְמִזְבֵּחַ, אֲבָל רָאוּיִם לְבָדֵק הַבֵּית לַעֲשׂוֹת עִמָּהֶם טֵיט לְבִנּוֹת
בְּנִין לְבָדֵק הַבֵּית. וְכִיצַד הוּא דִּבֵּר שְׁאִינוֹ רָאוּ לֹא לְמִזְבֵּחַ וְלֹא לְבָדֵק
הַבֵּית: הַקִּדְּשִׁי אֲשֶׁפֹת מֵלֹאֹת וְכָל, שְׁאִינֶם רָאוּיִם לֹא לְמִזְבֵּחַ, וְאִף
לֹא לְבָדֵק הַבֵּית, אֲלֵא לְמוֹכְרִם וּדְמִיהֶם יִהְיוּ קְדוּשִׁים.

וְכִיצַד הוּא דִּבֵּר הָרָאוּ לְמִזְבֵּחַ וְלֹא לְבָדֵק הַבֵּית: הַקִּדְּשִׁי שׁוֹבֵךְ מֵלֹא
יוֹנִים, שֶׁהַיּוֹנִים רָאוּיִם לְהִקְרֹב עַל הַמִּזְבֵּחַ אֲךָ אֵינֶם רָאוּיִם לְבָדֵק
הַבֵּית. אוֹ הַקִּדְּשִׁי אֵילָן שֶׁל גֶּפֶן מֵלֹא פִירוֹת, שֶׁהָעֵנָבִים רָאוּיִם
לְמִזְבֵּחַ בְּנִיטוֹךְ הֵיין, אֲךָ אֵין רָאוּיִם לְבָדֵק הַבֵּית, כִּי עֲצֵי הַגֶּפֶן דְּקִים
וְאֵינֶם רָאוּיִם לְבִנְיָן, אוֹ מִשּׁוֹם שֶׁאִם יַעֲשֶׂה מֵהֶם קוֹרוֹת לְבִנְיָן הַבֵּית
נִמְצָא מִפְסִידִם.

אֹפֶן נֹסֵף שֶׁל דִּבֵּר שְׁאִינוֹ רָאוּ לֹא לְמִזְבֵּחַ וְלֹא לְבָדֵק הַבֵּית: הַקִּדְּשִׁי
שֶׁדָּה מֵלֹאָה בַּעֲשָׂכִים, שְׁאִינָה רָאוּיָה לֹא לְמִזְבֵּחַ, וְאִף לֹא לְבָדֵק
הַבֵּית, אֲלֵא לְמוֹכְרָהּ וּדְמִיָּהּ יִהְיוּ קְדוּשִׁים, בְּכָל הַדְּבָרִים הָאֵלּוּ מוֹעֲלִין
בָּהֶם, וְכֵמָּה שֶׁבִּתְרוּכָה.

הַמִּשְׁנָה מְבִיאָה אֻפְנִים שְׁמוּעֵלִים רַק בָּהֶם וְלֹא בִּמְה שִׁבְתוּכֶם: אֲכָל
אִם הַקִּדְּשִׁי בּוֹר רִיק, וְאַחֵר בָּךְ נִתְמַלֵּא מִים, אוֹ שֶׁהַקִּדְּשִׁי אֲשֶׁפֹה
וְאַחֵר בָּךְ נִתְמַלֵּא וְכָל, אוֹ שֶׁהַקִּדְּשִׁי שׁוֹבֵךְ וְאַחֵר בָּךְ נִתְמַלֵּא יוֹנִים,
אוֹ שֶׁהַקִּדְּשִׁי אֵילָן וְאַחֵר בָּךְ נִתְמַלֵּא בִּפִּירוֹת, אוֹ שֶׁהַקִּדְּשִׁי שֶׁדָּה
וְאַחֵר בָּךְ נִתְמַלֵּא עֲשָׂכִים. בְּכָל אֵלּוּ מוֹעֲלִין בָּהֶם מִחַמַּת
שֶׁהַקִּדְּשִׁים, וְאֵין מוֹעֲלִין בָּמָּה שֶׁבִּתְרוּכָה. רַבִּי יוֹסִי חוֹלֵק בְּשִׁדָּה
שֶׁגִּדְּלוּ בּוֹ עֲשָׂכִים וּבְאֵילָן שֶׁהִתְמַלֵּא בִּפִּירוֹת, וְאַחֵר, הַמִּקְדָּשִׁי אֵת
הַשֶּׁדָּה וְהָאֵילָן מוֹעֲלִין בָּהֶן וּבְגִידוּלֵיהֶן לְאַחֵר שֶׁנִּתְלָשׁוּ, מִפְּנֵי שֶׁהֵן
גִּידוּלֵי הַקִּדְּשִׁי, וּגִידוּלֵי הַקִּדְּשִׁי הֵם כִּמּוֹ הַקִּדְּשִׁי.

הַמִּשְׁנָה דְּנָה בְּדִינוֹ שֶׁל וָלֵד חוֹלִין הַנוֹלֵד לְבַהֲמָה מִקְדוּשֶׁת כִּיצַד יִנֹּק
מֵאִמּוֹ: וָלֵד שֶׁל בַּהֲמָה הַמְּעֻשְׂרֶת – שִׁיעָא עֲשִׂירִית מוֹהֲדִיר
וְהַתְקַדְּשָׁה בְּקְדוּשַׁת מַעֲשֵׂר בַּהֲמָה, וְיֵשׁ לָהּ וָלֵד שְׁנוֹלֵד קוֹדֶם
שֶׁהַתְקַדְּשָׁה, לֹא יִנֹּק מִן הַמְּעֻשְׂרֶת, כִּיּוֹן שֶׁהוּא חוֹלִין וְנִהְנֶה מִחֶלֶב
אִמּוֹ הַקְדוּשָׁה. וְאַחֲרֵים מִתְּנֵדְבִים בֵּן – וְאִנְשִׁים הֵיוּ נוֹהָגִים לְהַתְנוֹת
קוֹדֶם שֶׁהֵיוּ מְכַנְּסִים אֶת הַבַּהֲמָה לְדִיר לְהַתְעַשֵּׂר, שֶׁאִם תִּצָּא עֲשִׂירִית
וְתִתְקַדֵּשׁ, רַק גּוֹפָה יִתְקַדֵּשׁ אֲבָל חֶלְבָּהּ יִשָּׂאֵר חוֹלִין וְתוֹכֵל לְהַמְשִׁיךְ
וְלַהֲנִיק אֶת וָלֵדָהּ, וּבִכּוּחַ אֹפֶן מוֹתֵר לָהּ לְהַנִּיק אֶת הַוָּלֵד.

וְכֵן וָלֵד שֶׁל בַּהֲמַת הַמְּקוֹדְשִׁין שְׁנוֹלֵד קוֹדֶם שֶׁנִּתְקַדְּשָׁה אִמּוֹ, לֹא יִנֹּק
מֵאִמּוֹ שֶׁהִיא מִן הַמְּקוֹדְשִׁין, וְאַחֲרֵים הֵיוּ מִתְּנֵדְבִים בֵּן – שֶׁמִּקְדָּשִׁים
אֶת הָאֵם עַל מִנַּת שֶׁחֶלְבָּהּ לֹא יִתְקַדֵּשׁ וּבִנָּהּ יוֹכֵל לְהַמְשִׁיךְ וְלִינוֹק
מִמֶּנָּה.

הַמִּשְׁנָה מְבִאֵרָה הָאֵם פּוֹעֵלִים וּפְרָה הַעוֹבְדִים בְּשִׁדָּה הַקִּדְּשִׁי יִכּוֹלִים
לֵאכּוֹל בְּזִמְנָה הַעֲבוּדָה: הַפּוֹעֲלִים שְׁעוֹשִׂים מֵלֹאכָה בְּשִׁדָּה הַקִּדְּשִׁי, לֹא
יֵאָכְלוּ מִן הַזֵּרִימוֹת הַקִּדְּשִׁי, וְאֵינֶם כִּמּוֹ פּוֹעֵלִים הַעוֹשִׂים מֵלֹאכָתָם
בְּשִׁדּוֹת חוֹלִין שְׁמוֹתֵיהֶם לֵאכּוֹל בְּשַׁעַת הַעֲבוּדָה. וְכֵן פְּרָה הִדְּשָׁה
שִׁדָּה הַקִּדְּשִׁי, לֹא תֵאָכֵל מִכֶּרְשֵׁי הַקִּדְּשִׁי, אֲלֵא יִחְסוּם אֶת פִּיהָ.

נמרא

הַגְּמָרָא מְבִאֵרָה מִנֵּין שׁוֹלֵד חוֹלִין לֹא יִנֹּק מֵאִמּוֹ הַקְדוּשָׁה בְּקְדוּשַׁת
מַעֲשֵׂר בַּהֲמָה. אוֹמֵרֶת הַגְּמָרָא: קָתְנִי – שְׁנִינוּ בַּמִּשְׁנָה, וָלֵד הַמְּעֻשְׂרֶת
לֹא יִנֹּק מִן אִמּוֹ הַמְּעֻשְׂרֶת. שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא: מִנְּהִי מִלִּי שֶׁאִף חֶלְבָּהּ
שֶׁל בַּהֲמָה הַמְּעוֹשְׂרֶת קְדוּשָׁה, וְאִסּוּר לָהּ לְהַנִּיק אֶת וָלֵדָהּ. מְשִׁיבָה
הַגְּמָרָא: אֲמַר רַב אֲחֵרְבִּי בַּר אֲמִי, אֲתֵיָא הַעֲבָרָה הַעֲבָרָה מִכְּבוֹר
– דּוֹרְשִׁים גְּזִירָה שׁוּה מִכְּבוֹר, שֶׁאֲצֵל כְּבוֹר כְּתוּב (שְׁמוֹת יג יב) 'וְהָעֲבָרָתָּ
כָּל פֶּטֶר רָחֶם לָהּ', וְאֲצֵל מַעֲשֵׂר בַּהֲמָה כְּתוּב (ויקרא כו לב) 'כָּל אֲשֶׁר
יַעֲבֹר תַּחַת הַשִּׁבְטָה הַעֲשִׂירִי יִהְיֶה קֹדֶשׁ לָהּ', מִהּ כְּבוֹר מוֹעֲלִין בּוֹ בְּכָל
מֵה שִׁבְתוּכּוֹ, שֶׁהִרִי הוּא זָכָר, אִף מַעֲשֵׂר בַּהֲמָה מוֹעֵלִים בְּכָל מֵה
שִׁבְתוּכּוֹ, וְלִכְךָ חֶלֶב הַמְּעֻשְׂרֶת מוֹעֲלִין בּוֹ.

הַגְּמָרָא מוֹסִיפָה לְבִאֵר מִנֵּין שְׁגֵם חֶלֶב הַמּוֹקְדֶּשִׁין אִסּוּר. אוֹמֵרֶת
הַגְּמָרָא: חֶלֶב הַמּוֹקְדָּשִׁין שְׁקוּדֵשׁ בְּקְדוּשַׁת הָאֵם וּמוֹעֵלִים בּוֹ נִמִּי
אֲתֵיָא – גַּם כֵּן נִלְמַד בְּגִזְרָה שׁוּה אִמּוֹ אִמּוֹ מִכְּבוֹר, שֶׁבְּכָבוֹר כְּתוּב
(שְׁמוֹת כב כט) 'שְׁבַעַת יָמִים יִהְיֶה עִם אִמּוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי תִתְּנוּ לִי',
וּבַבְּהֵמָה קְדָשִׁים כְּתוּב (ויקרא כו כז) 'וְהָיָה שְׁבַעַת יָמִים תַּחַת אִמּוֹ וּבַיּוֹם
הַשְּׁמִינִי יִהְיֶה יָרֵצָה לְקָרְבָּן', מֵהּ כְּבוֹר מוֹעֲלִין בְּכָל מֵה שִׁבְתוּכּוֹ, אִף
שֶׁאֵר הַקְרִבְנוֹת מוֹעֲלִין בְּכָל מֵה שִׁבְתוּכֶם, אִף בַּחֲלָבִם.
שְׁנִינוּ בַּמִּשְׁנָה: הַפּוֹעֲלִין לֹא יֵאָכְלוּ מִן גְּרוֹגְרוֹת הַקִּדְּשִׁי כּוֹ, וְכֵן פְּרָה
מִכְרִשִׁי הַקִּדְּשִׁי.

הַגְּמָרָא מְבִאֵרָה מִנֵּין שְׁפָרָה לֹא תֵאָכֵל בְּשַׁעַת שֶׁהִיא דְּשָׁה שִׁדָּה
הַקִּדְּשִׁי. שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא: מֵאִי מַעֲמָא פְּרָה לֹא תֵאָכֵל כְּרִשִׁי הַקִּדְּשִׁי.
מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: אֲמַר רַב אֲחֵרְבִּי בַּר אֲמִי, דְּאֲמַר קְרָא (דְּבָרִים כה ד)
'לֹא תַחֲסוּם שׁוֹר כְּדִישׁוֹ', וְדוֹרְשִׁים שְׁדוּקָא דִּישׁוֹ שְׁלֵף – כְּשִׁדֵּשׁ
בְּשֵׁלֶךְ אוֹ לֹא תַחֲסוּם, וְלֹא דִישׁוֹ שְׁלֵף הַקִּדְּשִׁי – וְלֹא כְּשִׁדֵּשׁ שִׁדָּה
הַקִּדְּשִׁי, שֶׁאֵז אֶתָּה יִכּוֹל לְחוֹסְמוֹ.

הַגְּמָרָא מְבִאֵרָה מִדּוּעַ הַדֵּשׁ קִלְעִילִין מוֹעֵל: הַדֵּשׁ קִלְעִילִין וּ–מִין
קִטְנִיּוֹת שֶׁל חוֹלִין בְּשִׁדָּה הַקִּדְּשִׁי, מְעַל, כִּיּוֹן שֶׁנִּהְנֶה מִהַקִּדְּשִׁי. מִקְשָׁה
הַגְּמָרָא: וְהָא כִּדִּי לְמַעוֹל בְּתִלּוּשׁ בְּעֵינָן, שֶׁהִרִי אֵין מַעֲלָה בִּמְחוּבֵּר
לְקִרְקַע, וְכָל שֶׁכֵּן בְּקִרְקַע עֲצָמָה. מִתְרַצֵּת הַגְּמָרָא: אֲמַר רַבִּינָא שְׁמַע
מִינָּה אֲבָקָה – הָאֲבָק שֶׁל הַשִּׁדָּה שְׁעוּלָה מִמֶּנָּה כְּשִׁדֵּשׁ בָּהּ, מְעַלִּי לָהּ
– מוֹעֵל לְקִלְעִילִין, וְלִכְךָ מוֹעֵל בְּאֲבָק שֶׁל הַקִּרְקַע כְּשֶׁנִּהְנֶה מִמֶּנָּה,
שֶׁכְּשֶׁמְגִיעַ עֲלֵיהֶם הוּא כְּבֵר תִּלּוּשׁ מִהַקִּרְקַע.

אגרות קודש

ב"ה, י"ז אייר, תשי"ט

ברוקלין.

ברכה ושלום!

במענה למכתבה מששי באייר.

לפלא מה שכוּפֶּלֶת בְּקִשְׁתָּה בְּכָל פֶּעַם וּפֶעַם, בַּהּ בְּשַׁעַת שִׁכְתַּבְתִּי לָהּ מֵאֵז, שֶׁנִּכּוֹן יִהְיֶה לָּהּ בְּטוֹחַ
בְּהִרְפָּא כָּל בָּשָׂר וּמִפְּלִיא לַעֲשׂוֹת, אֲשֶׁר, כְּלִשׁוֹן הַכְּתוּב, אֶת הַכֹּל עֹשֶׂה יָפָה בְּעֵתוֹ, שְׁמִדּוּקָה בִּזְוָה - שְׁנֵי הַעֲנִינִים,
בְּעֵתוֹ דּוּקָא, וְאֲשֶׁר יִהְיֶה יָפָה.

וְיִהְיֶה רִצּוֹן שִׁיחִי הַטְּפוֹל הַרְפּוּאִי בְּעֵתוֹ וּבַהֲצַלְחָה כְּנִיל, וְתִבְשֹׂר טוֹב מִתּוֹךְ מִצַּב רוּחַ טוֹב בְּעִנִּינִים
הַפְּרִטִּים וְהַכִּלְלִים גַּם יַחַד.

בברכה,

מ. שניאורסאהן

מעילה. פרק שלישי – ולד חטאת דף יג עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" קצו

תוספות

ומעלין בהן ובמה שבתוכו – פירש רבינו שמואל בן מאיר ב"המזכיר את הבית" (בבא בתרא ע"א) דגבי בור שייך מעילה, כגון שהצניע חפצים לתוכו. וקשיא: דאמרין לקמן (יחב) דאין מעילה במחבורו לכן פירש רבינו תם: כגון שעקר חוליא ונהנה הימנה, דהוי תלוש. אבל אם הקדיש בור ואחר כך נתמלא בו מועלין בהם אבל לא מה שבתוכו – ולא ביונים מטעם הפקר, דחצר משום די איתרבאי (גטין כא,א), ואין די להקדש. וגבי אילן ותמלאל – משום דאין מעילה בגידולי הקדש. רבי יוסי אומר בו – קסבר: יש מעילה בגידולין. ולד המעשרות – כלומר, שגולד קודם שנכנסה אמו לדייר להתעשר, והיה חולין. ולכן קאמר "לא יגזק מן המעשרות", כדמפרש בגמרא טעמא מקרא. ואחרים מתנדבין כן – כלומר, ויש ובנין אדם מתנדבין ומתנין קודם הכנסתה לדייר: "על מנת שתניק בנה שהוא חולין". ולד מוקדשין שהוא חולין – שגולד קודם שהקדיש והאם.

הפועלין לא יאכלו מגרורות של הקדש – אף על גב דבהדיא פועל אוכל בין בתלוש בין במחבור, כדאמר בבבא מציעא (פ"א), מכל מקום בשל הקדש אינו אוכל, כדמפיק ליה בגמרא מקרא. וכן פרה לא תאכל מן כרשינים של הקדש, ומותר לחסום פיה. וקשיא על מה שפירש "ואחרים מתנדבין" – שהיו מתניין על מנת להניק, דלישנא לא משמע כן, והיה ליה למימר "ואחרים מתנין בכך". ועוד קשיא: דבתוספתא קתני לה גבי פועלים ופרה, והתם מה מועיל התנאי בדבר שהוא כבר של הקדש? לכן נראה לפרש "ואחרים מתנדבין" כו' – כלומר, ואחרים בעלי בתים נדיבי לב היו מתנדבין להניק אותן ולדות מבהמות שלון שהיא חולין. וכן בפועלים ופרה של הקדש, לפי שנושק בשביל הקדש היו עשירים מתנדבין לפרנסם. מאי טעמא – א"פועלים דלא יאכלו" קאי. "דישו" ושלון ולא של הקדש, ואיתקש פועל לשור, כדאמר בבבא מציעא (פ"א), איתקש חוסם לנחסם ונחסם לחוסם.

קלעילין – מין קטנית הוא. והא בתלוש בעיני – דהא אין מעילה בקרקע במחבור. אבל מעלי – פירושו: האבק של קרקע שהוא תלוש, שמשבח הקטנית, כשהוא דש בקרקע של הקדש האבק עולה מן הקרקע. אתיא העברה – דכתיב גבי בכור (דכתיב) (שמות יג) "והעברת כל פטר רחם", גבי מעשר בהמה כתיב (ויקרא כז) "כל אשר יעבור תחת השבט". "מה בכור מועלין בו" – לאו בחלב קאמר, שהרי לא שייכא הנקה בכבור, דהא זכר הוא. אלא הכי קאמר: מה בכור מועלין בכולו, אף מעשר מועלין בכולו, ואף בהנקה הבן. ולאו דוקא מועלין, דהא אמרינן לעיל (יבב) חלב המוקדשין אין מועלין בו. אלא רוצה לומר: שנאסר החלב להניק ממנו, חלב המוקדשין נמי להכי אסרינן במתניתין להניק ממנו, דאתיא "אמו" "אמו" מבכור. דכתיב גבי בכור בפרשת משפטים "שבעת ימים יהיה עם אמו", וגבי מוקדשין כתיב בפרשת אמור "שבעת ימים (יהיה) תחת אמו". ואם תאמר: למה לי קרא לאסור חלב המוקדשין, תיפוק ליה מדררשין בכורות (ט"א), גבי פסולי המוקדשין "בשר" – ולא חלבו ואין לומר: דהתם היינו דוקא שפירש, אבל בדנקה לא אסור אי לאו האי קרא. דהבא זה אינו דאין, דכלאורה משמע שחלב פסולי המוקדשין בכל ענין הוא אסור. ויש מפרשים דכי אסר רחמנא חלב פסולי

המוקדשין היינו באבילה, דכתיב (דברים יב) "ואכלת בשר" – ולא חלב, אבל בהנאה שריא. ולהכי צריכינן הכא לגזרה שוה ד"אמו" "אמו" לאסור אף הנאת ניקת הולד. ואין נראה, דהא אמרינן פרק "השושט" (חולין ל"א): הואיל ואסירי בגיזה ועבודה, סלקא דעתך אמינא: דמן ליבעי קבורה. משמע, דאף החלב אסור בהנאה וטעון קבורה, דהא דאי מדמי דם לחלב ולא לגיזה ועבודה, כדפירשתי במתניתין לעיל! לכן נראה למורי שחיה: דאי לאו האי קרא דהבא דקאסר חלב במוקדשים, לא הוה דרשין גבי פסולי המוקדשין ד"בשר" אתי למעוטי חלב. ולא הוה ידעינן לה למאי קאתי "בשר" למעוטי. אבל השתא דאסר חלב במוקדשין, קאתי "בשר" לומר: אבל חלב – כדקאי קאי. תרע מאצטריך לכתוב "ולא תגז בבור שור" ואסור גיזה בקדשים, ואמאי צריך, תיפוק ליה מדאמר גבי פסולי המוקדשים "תובח" – ולא גיזה אלא דאי לא הוה ידענא למאי קאתי "תובח" למעוטי, אבל השתא דאסור גיזה בקדשים אם כן אתי "תובח" לומר: אבל גיזה – כדקיימא קיימא. ואם תאמר: ב"מרובה" (בבא קמא ע"ב) דקאמר: כל מקום שנאמר

משנה בור מלא מים – ראוי לבדק הבית לבנין לעשות בו טט, ולא למזבח. ולניסוך המים נמי לא חוי – שלא היו מנסכין אלא ממי השילוח שהן "מים חיים". **אשפה מליאה זבל** – היא עצמה אינה ראויה לא למזבח ולא לבדק הבית. **אילן מלא פירות** – אמר לי רבי: דהאי "אילן" הוא גפן. וראוי למזבח ולניסוך היין, ואינו ראוי לבדק הבית – לפי שעצי גפן דקין הן, ואין ראויין לשום בנין, ובבכורים לא לא מיתוקמא – שהרי אינם קריבין לגבי המזבח. **שדה מלאה עשבים** – אינה ראויה לא למזבח ולא לבדק הבית. ואין מועלין במה שבתוכו – (דבור ותמלאל מים) דכל הני הוו גידולין. רבי יוסי אומר בו' – לא פליג אלא אהנך תרתי. דתנא קמא אמר: אין מועלין בשדה הקדש במה שהשביחו לאחר שהוקדשו, ורבי יוסי סבר: המקדש שדה או אילן מועלין בגידוליהם, הואיל וגדלו ממש בהקדש. אבל בור ואשפה ושובר, דלאו גידולי שובר ניתוהו – לא פליג רבי יוסי. ולד המעשרות לא יגזק מן המעשרות – לפי שהיא קדושה, דכתיב (ויקרא כז) "והעשירי יהיה קדש", ובנה חולין הוא, ונמצא נהנה מחלב המוקדשין. ואחרים מתנדבין כן – כלומר, בסתם ודאי אסור לינק מן המעשרות, אבל אחרים מתנדבין כן – שמתנין קודם לכן: "על מנת כן אני מכניס נקבה זו לדייר להתעשר, שאם תקדש – יזא חלבה חולין. שתוא מניקה ולדה בדיחת". ושמעתי דלחבי מהני להו תנאה, הואיל ויכולין לעכב שלא תכנס נקבה זו לדייר עד לאחר זמן, הלכך מהני תנאה דהוי כנדרה. ולחבי קרי להו "אחרים" – שאין מחמירין עליהן כראוי. וכן נמי בולד מוקדשין לא היו מקדישין חלב האם. הפועלים – שעושין מלאכה בשל הקדש, לא יאכלו מגרורות של הקדש, ואף על גב דכתיב "כי תבוא בכרם רעך ואכלת וגו' (דברים כג), ואמרין בפרק "השוכר את

הפועלים" (בבא מציעא פ"א), בפועל הכתוב מדבר, בשל הקדש – לא יאכלו. ד"כרם רעך" אמר רחמנא, ולא כרם של הקדש. וכן פרה של חולין – חרשה בשל הקדש – לא תאכל מבכרשי הקדש. **נמרא אתיא העברה העברה** – כתיב בבכור (שמות יג) "והעברת כל פטר רחם", ויקרא (כז) "כל אשר יעבור תחת השבט" וגו' – מה בכור מועלין בו בכל דבר שיש בו, דוכר הוא ולא נקבה. אף מעשר נמי, דנוהג בנקבה, מועלין בכולו, אפילו בחלב. **אתיא אמו אמו מכבור** – כתיב בבכור (שמות כב) "כן תעשה לשורך לצאנך שבעת ימים יהיה עם אמו", וגבי מוקדשין כתיב בפרשת אמור "ויהיה שבעת ימים (יהיה עם) תחת אמו" – מה בכור שהוא זכר מועלין בכולו, אף מוקדשין נמי מועלין בכולו. **הפועלין בו' מאי טעמא** – לא תאכל מברשני הקדש? גבי פועלין דלא יאכלו מגרורות של הקדש לא צריך למיבעי, דהא מיעט קרא בפירוש "רעך" – ולא הקדש, אבל פרה דלא כתיב בה הכי, קבעי. **דישו** – כלומר, כי דש בשלך – לא תחוסם, אבל כי דש בשל הקדש – אתה חוסם, דענינא כולה בחולין קמיירי. **קלעילין** – מין קטנית, קדש מועלין של חולין בשדה הקדש – מעל, דנהנה מהקדש. והא בתלוש בעיני – כדאמרין לקמן בפרק "הנהנה" (יחב) דאין מעילה במחבור לקרקע, וכל שכן בקרקע עצמו. **מדאמור מעל שמע מינה אבקה** – אבק שד הדש מעלי להו לאותן קלעילין, וכי מעל אבק מן הקרקע דמתערב בקלעילין – הוה ליה תלוש, ולהכי מעל.

המוקדשין היינו באבילה, דכתיב (דברים יב) "ואכלת בשר" – ולא חלב, אבל בהנאה שריא. ולהכי צריכינן הכא לגזרה שוה ד"אמו" "אמו" לאסור אף הנאת ניקת הולד. ואין נראה, דהא אמרינן פרק "השושט" (חולין ל"א): הואיל ואסירי בגיזה ועבודה, סלקא דעתך אמינא: דמן ליבעי קבורה. משמע, דאף החלב אסור בהנאה וטעון קבורה, דהא דאי מדמי דם לחלב ולא לגיזה ועבודה, כדפירשתי במתניתין לעיל! לכן נראה למורי שחיה: דאי לאו האי קרא דהבא דקאסר חלב במוקדשים, לא הוה דרשין גבי פסולי המוקדשין ד"בשר" אתי למעוטי חלב. ולא הוה ידעינן לה למאי קאתי "בשר" למעוטי. אבל השתא דאסר חלב במוקדשין, קאתי "בשר" לומר: אבל חלב – כדקאי קאי. תרע מאצטריך לכתוב "ולא תגז בבור שור" ואסור גיזה בקדשים, ואמאי צריך, תיפוק ליה מדאמר גבי פסולי המוקדשים "תובח" – ולא גיזה אלא דאי לא הוה ידענא למאי קאתי "תובח" למעוטי, אבל השתא דאסור גיזה בקדשים אם כן אתי "תובח" לומר: אבל גיזה – כדקיימא קיימא. ואם תאמר: ב"מרובה" (בבא קמא ע"ב) דקאמר: כל מקום שנאמר

המוקדשין היינו באבילה, דכתיב (דברים יב) "ואכלת בשר" – ולא חלב, אבל בהנאה שריא. ולהכי צריכינן הכא לגזרה שוה ד"אמו" "אמו" לאסור אף הנאת ניקת הולד. ואין נראה, דהא אמרינן פרק "השושט" (חולין ל"א): הואיל ואסירי בגיזה ועבודה, סלקא דעתך אמינא: דמן ליבעי קבורה. משמע, דאף החלב אסור בהנאה וטעון קבורה, דהא דאי מדמי דם לחלב ולא לגיזה ועבודה, כדפירשתי במתניתין לעיל! לכן נראה למורי שחיה: דאי לאו האי קרא דהבא דקאסר חלב במוקדשים, לא הוה דרשין גבי פסולי המוקדשין ד"בשר" אתי למעוטי חלב. ולא הוה ידעינן לה למאי קאתי "בשר" למעוטי. אבל השתא דאסר חלב במוקדשין, קאתי "בשר" לומר: אבל חלב – כדקאי קאי. תרע מאצטריך לכתוב "ולא תגז בבור שור" ואסור גיזה בקדשים, ואמאי צריך, תיפוק ליה מדאמר גבי פסולי המוקדשים "תובח" – ולא גיזה אלא דאי לא הוה ידענא למאי קאתי "תובח" למעוטי, אבל השתא דאסור גיזה בקדשים אם כן אתי "תובח" לומר: אבל גיזה – כדקיימא קיימא. ואם תאמר: ב"מרובה" (בבא קמא ע"ב) דקאמר: כל מקום שנאמר

שנאמר "שה" – אינו אלא להוציא כלאים. למאי? אי לבכורה – יליף "העברה"
"העברה" ממעשר, ומעשר "תחת" "תחת" מקדשים. למה לי למילף בכור ממעשר
ומעשר מקדשים, לילף בכור מקדשים בגורה שזה ד"אמו" "אמו" יש לומר: דלא
דריש לה אלא לענין דבר התלוי באם, כגון הנקה דכא וכן לענין לידה בריש פרק
"וצא דופן" (נדר מ"א), אבל לענין דבר אחר

– לא ניתנה לידה. ובהאי תירוצא מיתרצא – קושיא אחרייתא שיש להקשות: היא יליף
מבכור שהוא אסור להניק, והא אין דנין
אפשר משאי אפשר, מבכור דליתיה בהנקה,
דכור הוא ולפי מאי דפרישית נחא: דעל
כרחי צריך ללמוד מבכור (לענין מכל מקום
ואף) לענין דילפינן מגוריה שזה ד"העברה"
"העברה", מכל מקום כיון דלא ניתן ללמוד
מקדשים מבכור לענין הנקה, אף על גב
ד"אפשר" "מאי אפשר" הוי, כמו כן לענין
מעשר (אלא) לילפינן שפיר מבכור. כך דקור
וטרי לישב שיטת התוספות על בריה. וכל זה
דוחק מאד. ועוד קשיא: דמילתא דפשיטא
הוא דולד המעושרת לא ינק מן המעושרת,
כיון שהוא חולין. דהא כבר נתא לעיל "חלב
המוקדשין" – לא נהני? ועוד: דקאמר
"אחרים מתנדבין כן", ובמתניתין פירשה:
שהיו עשירים מתנדבים להניק את הולדות
מבהמות שלהם, ומה נדבה היא זאת, כיון
דלית שום ריוח להקדש? לכך נראה למורי
רבי הרב רבי פרץ שחידו: דמתניתין מיידי
בוולד מעושרת וולד מוקדשים שילדו משהיו
מוקדשין. והיינו רבותא: דאפילו הכי, אסור
להניק מהם. והיינו הא דקאמר "אחרים
מתנדבין כן" – שבשביל שהיו הולדות
להקדש, היו מתנדבין להניק אותם. וקביע
בגמרא מנא הני מילי דלא ינק מאמו,
והכתיב "תחת אמו" דמשמע: אפילו היתה
אמו קדושה, מכל מקום יונק ממנה, וקאתיא

"העברה" "העברה" מבכור. מה בכור מועלין בו – פירוש: שאסור להניק את הבכור
מבהמת מעשר וקדשים, דהא לא מצינו בכור של בהמת מעשר וקדשים, שהרי הם
פטורים מן הבכורות. אף מעשר – כלומר, אף ולד שהוא קדוש קדושת המעשר
שנולד מבהמת מעשר – אסור להניק מאמו שהוא מעשר. וחלב המוקדשין נמי
אתיא "אמו" "אמו" מבכור. דמה "אמו" האמור בבכור אינה של הקדש, רבהמה של
הקדש פטורה מן הבכורה, אף "אמו" האמור בקדשים דכתיב "שבעת ימים (ידיה)
תחת אמו", דמשמע לפי הפשט שמותר להניק לולדות של בהמת קדשים מאמו
שהיא קדושה – אינו כן, ודאי אותה אם חדלין, ולכן מותר להניק מאמו. אבל
אם היא קדושה – אסור להניק לו. והשתא נחא, דשפיר איצטריך גורה שזה להכי,
דאף כשהולד של הקדש – אסור להביא מן האם. וגם נחא דלא ילפינן התם מדרך
גורה שזה "אמו" "אמו", דהא לא דרשנן דך גורה שזה אלא ללמוד ד"אמו" דגבי
קדשים רצה לומר: שהוא חולין, כמו "אמו" דגבי בכור, כדפירשנו. **שרשי** אילן של
הדיוט – בבבא בתרא פרק "לא יחפור" (כ"ג), מפרש לה שפיר. **מים** שבכר של זהב
– בשמחת בית השואבה מיידי, שהיו ממלאים מאתמול ממי השלוח, ונותנין אותה
לחבית שאינה מקודשת, שלא יהיו נפסלין (ובלינה) כדאמר פרק "לולב וערבה" (סוכה
מ"ח). ואין תימא, ד"כ"ד" היינו חבית (בבא קמא כ"א).

נתנו לצלוחית – אותה צלוחית יתנה כלי שרת, ולכן מועלין בהם.

ערבה היו מקפיץ המזבח – לא נהנין, ולא מועלין – לפי שלא קדשו. נהנין היו מהם זקנים בלולביות – קסבר: מצות לאו ליהנות ניתנו.
אבל מועלין בשלשה לוגין – וקא סלקא דעתך דקאי ארישא דמתניתין, דקאמר "מים שבכר לא נהנין ולא מועלין", וקאמר דבשלשה לוגין מועלין. ולהכי פריך: והא קתני
סיפא "נתנו בצלוחית מועלין בהן", דמשמע – אבל ארישא ליכא מעילה, שבכר לא נקדשו אלא ואין איחמר כו' אמר רבי שמעון בן לקיש לא שנו הא דקאמר גבי
צלוחית דמועל בהן אלא בשלשה לוגין. דקסבר: יש שיעור למים בשלשה לוגין, ואם יש יותר משלשה לוגין – אין מועלין אלא בשלשה לוגין, דאין המים מקדש כי אם
כשיעור הצריך לנסכי המים. אבל אם ישתה משלשה לוגין האחרונים – יהיה מועל. ויש מפרשים: שהיה בו בכלל הרבה מים, וקאמר דאין מועלין עד שישתה שלשה לוגין,
דזהו שיעור **רבי** אלעזר בשטת רבי עקיבא רבו אמר – "ונסכיה". אינו אומר "נסכה" אלא "ונסכיה" – דמשמע שני נסוכין, ומקש נסוך המים לנסכי יין, והואל ומוחד
קרא נפקי. מה נסכי יין המנסוכין בהון יהא חייב, ואמר ריש לקיש: אי מה יין שלשה לוגין, ואי מהם פרק "השוחט והמעלה" (ל"ג), מסיק בתר הכי: והא
מי החג? קאמר, דאין שיעור למים, וסימא דקדושה הוא. כלומר, וכי תימא: דאין הכי נמי, והא "מי החג" קאמר, דמשמע דאין שיעור למים. אלמא קסבר רבי שמעון בן
לקיש: אין שיעור למים. ואי קסבר: יש שיעור, אם כן מאי פריך "אי מה יין שלשה לוגין, אף מים שלשה לוגין", והא איזהו גופיה אית ליה הכי? ומשני: לטעמא דמנחם יודפאה
קאמר, כלומר, ריש לקיש גופיה סבר דיש שיעור למים, והא דקפריך התם "אי מה נסכי יין" – כלומר, לטעמא דמכא דך קפריך, דפירש טעמא דרבי אלעזר, ואית ליה לרבי
אלעזר דאין שיעור למים. ולהכי פריך, הואיל ורבי אלעזר מקיש מים לין, אם כן אמאי קאמר אין שיעור למים. ויש מפרשים: דההיא דלעיל דמועלין בשלשה לוגין אליבא
דמנחם, דמפיק ליה מקרא דאיתקש נסכי מים לין, ואם כן יש שיעור למים. ולא נראה, דהכא מנחם יודפאה מאן דכר שמהי? ועוד: דבפרק "השוחט והמעלה" (שם)

משמע דמנחם לא בעי שיעור, וקושיא דריש לקיש דמקשה ליה, לאו מילתא היא.

הקן שבראש האילן – בגמרא מפרש לה שפיר. **יתין** בקנה – ולא יקחם בידו, אלא ממעשה על ידי מקל. ויפול. **המקדיש** החורש – "יער" בלשון תרגום.

מותרת

משנה שרשי אילן של הדיוט הבאין לשל הקדש לא נהנין ולא מועלין – דאולין
בתר אילן, ואילן בשל הדיוט קאי. ושל הקדש הבאין בשל הדיוט – נמי לא מועלין
ולא נהנין, הואיל ועיקרו קאי בשל הקדש. **מעין היוצא בתוך שדה הקדש** –
שהמעין מתוך שדה של חולין הוא נובע, אלא שירצא ומושר בתוך שדה של הקדש.

לא נהנין ממנו – כל זמן שהוא בתוך שדה של הקדש.
של הקדש, (הוא מועלין) ולא מועלין בו – כד
מי שהוא שותה ממנו בתוך שדה של הקדש.
המים שבתוך הכר של זהב – באותו כר
שהיו ממלאים לצורך נסוך, כדתנן בפרק
"לולב וערבה" (סוכה מ"ח), כמעשהו בחול
כך מעשהו בשבת, אלא שהיה ממלא מערב
שבת מן השלוח בחבית של זהב, שאינה
מקודשת, כדי שלא יפסל בלינה. ואותם מים
שבחבית של זהב שאינה מקודשת לא נהנין,
משום דנתמלאו לצורך הקדש. ולא מועלין
– משום דלא נתקדשו לניסוך המים למעילה
עד שיתנו בצלוחית של זהב, דהיינו כלי
מקדש לכך. **ערבה** – שהיה סידורן בהר
הבית. לא נהנין ממנה קודם שזוקפה אל
המזבח, הואיל ולכן עומדת. אבל משזוקפה,
דנעשית מצוותה – נהנין ממנה. נהנין היו
ממנה זקנים בלולביות – אפילו קודם
שזוקפה אצל המזבח. **גמרא** אין מועלין
בכולן – שאם יש באותו כר של זהב יותר
משלשה לוגין – אין מועלין בהן, אבל אם
יש בכר שלשה לוגין לא פחות ולא יותר,
דאין ביה שיעור נסוך – מועלין בו. והקתני
סיפא נתנן בצלוחית מועלין בהן מכלל
דרישא – בכר של זהב, אפילו בשלשה לוגין
גרדי – אין מועלין. **דיש שיעור למים** –
של נסוך, דהיינו שלשה לוגין, להכי אין
מועלין בהו אלא בשלשה לוגין, כשיעור
הראוי לניסוך. ורבי יוחנן סבר: אין שיעור
למים, להכי קאמר "מועלין בכולן". והתנן

רבי אלעזר אומר המנסך מי החג כגון הניח חייב – משום מעלה בחוץ, וכל דבר
שהוא מתקבל בפנים – חייבין עליו משום שחוט חוץ, כדאמרין במסכת זבחים.
ואמר רבי יוחנן משום רבי מנחם יודפאה – התם בפרק "השוחט והמעלה בחוץ".
ואחר נסוך המים – וכיון דניסוך המים נפקא ליה מדאורייתא, משום הכי קאמר
דחייב עליו משום מעלה בחוץ. **ואמר ריש לקיש** לרבי יוחנן – כיון דאמרת דרבי
אלעזר בשיטת רבי עקיבא אמרה, דדריש "נסכיהם", ואמרת דניסוך המים הוי
דאורייתא כמו נסוך היין, אם כן נימא הכי: אי מה יין שלשה לוגין, ומדקאמר ליה
ריש לקיש הכי, מכלל דסבירא ליה דאין שיעור לניסוך המים. **לפעמייהו דרבי מנחם**
יודפאה קאמר – וקאמר ליה ריש לקיש לטעמיה דרבי מנחם דאמר אין שיעור
למים, וקדריש "נסכיהם": אי מה יין שלשה לוגין, אף מים שלשה לוגין. דאין שמענין
ליה לרבי יוחנן דאמר משום מנחם יודפאה: מועלין בכולן, דמשמע דאין שיעור
למים. אבל ריש לקיש לעולם סבירא ליה דיש שיעור למים, כדאמרין לעיל.
משנה הקן שבראש האילן – בגמרא מפרש מאיה עצים הוא עשוי. **יתין** בקנה
– שאם אינו יכול להגיע בידו לקן, יפיל בקנה הקן לארץ, אבל לא יעלה לאילן
ויקחנו, שלא יתנה מן האילן בעליותו כשעולה עליו. ובגמרא מפרש מאי "יתין".

המקדיש את החורש מועלין בכולו – בעצים בענפים ובנבגיה. **גמרא**

דלא

מעילה דף יג עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש) קעט

משנה

משנתנו מביאה דינים של דברים נוספים הנמצאים בשדה הקדש, שהם אסורים בהנאה, אך הנהנה מהם לא מעל: **שְׂרָשֵׁי אֵילָן** [שָׁל] הָרִיזֹת הַבָּאִין – הנכנסים ומתפשטים בתוך קרקע שֶׁל הַקֹּדֶשׁ, וכן [או] שְׂרָשֵׁי אֵילָן שֶׁל הַקֹּדֶשׁ שֶׁבָּאִין – שנכנסים ומתפשטים בתוך קרקע שֶׁל הָרִיזֹת, לֹא נִהְיִין מִן הַשְּׂרָשִׁים. וְלֹא מוֹעֵלִין – ומי שנהנה מהם לא מעל.

מֵעֵזָן מִים שֶׁהוּא יוֹצֵא ו-נובע בתוך שדה של חולין, ונמשך ועובר מתוך שדה שֶׁל הַקֹּדֶשׁ, המים הנמצאים בשדה ההקדש לֹא נִהְיִין מהם, וְלֹא מוֹעֵלִין בהם. אבל אם יֵצֵאוּ מִי המעין חוץ לַשָּׂדֶה של הקדש, נִהְיִין מִמֶּנּוּ – ממי המעין, כיון שהמים לא התקדשו כשעברו בשדה הקדש.

בערב שבת שחל בחג הסוכות היו ממלאים מים בכד של זהב שאינו מקודש, לצורך ניסוכם על גבי המזבח ביום השבת. המשנה מבררת את דין אותם מים: הַמִּים שֶׁנִּמְצָאִים בְּכַד שֶׁל זָהָב, אף שאינם קדושים מכל מקום לֹא נִהְיִין בהם כיון שמילאום לצורך הקדש. וְלֹא מוֹעֵלִין בהם, כיון שלא התקדשו. אבל לאחר שֶׁנִּתְּנָן ו-את המים בשבת בבוקר בַּצְלוּחִית – כלי שרת של הקדש, כיון שנתקדשו בכך, מוֹעֵלִין בָּהֶן כשנהנה מהם.

עֶרְכָּה שהיו זוקפים אותה בחג הסוכות אצל המזבח, קודם שזקפה לֹא נִהְיִין בה, שכיון שהביאו אותה כדי לזקפה על יד המזבח נראית כקדשי מזבח. וְלֹא מוֹעֵלִין בה, כיון שאינה קדושה. **רַבִּי אֱלֶעָזָר בְּרַבִּי צְדֻק אָמַר**, נִוָּהֵינָּן הָיוּ הַזִּקְנִים שֶׁנִּהְיִים מִמֶּנּוּ – מהערבות שהביאו למקדש לזוקפם על יד המזבח, בְּלִלְכִיָּהֶן – לקיים בהם מצות נטילת לולב, ואף קודם שהניחום אצל המזבח.

גמרא

הגמרא מבררת באיזה אופן מועלים במים שמילאום כדי לנסכם ובאיזה אופן אין מועלים: **אָמַר רִישׁ לְקִישׁ** מה ששינו במשנה שמי ניסוך החג שמילאום בתוך כד של זהב אין מועלים בהם, כוונתה שֶׁאֵין מוֹעֵלִין בְּבוֹלָן – באופן שיש בכד יותר משלשה לוגין או פחות משלשה לוגין, שהוא השיעור שמנסכים על גבי המזבח, אֲכָל מוֹעֵלִין בְּשִׁלְשָׁה לֹוּגִין – אבל אם יש בכד שלשה לוגין, שהוא השיעור שמנסכים על גבי המזבח, מועלים בו.

מקשה הגמרא: וְהִקְתַּנִּי בִּסְפָא, שרק אם נִתְּנָן את המים לְתוֹךְ הַצְלוּחִית שמקודשת מוֹעֵלִין בָּהֶן, מְכַלְל – משמע מזה דְרִישָׁא כשהם עדיין בכד של זהב אֲפִילוּ כשהם בְּשִׁיעוֹר שִׁלְשֶׁת לֹוּגִין נִמְי לֹא מועלים, כיון שהמים עדיין לא התקדשו.

מתרצת הגמרא: **אֵלָּא אִי אִיתָמַר אִסְפָּא אִיתָמַר** – אלא מה שנאמר בשם ריש לקיש שמועלין בשלשה לוגין, על הסיפא של המשנה נאמר, ששינו בה, שאם נתן את המים בצלוחית של זהב שהיא כלי שרת מוֹעֵלִין בָּהֶן, ועל זה **אָמַר רִישׁ לְקִישׁ** שאף כשנתנם בצלוחית אֵין מוֹעֵלִין אֵלָּא כשנתן בָּהּ שִׁלְשָׁה לֹוּגִין שהוא השיעור שמנסכים על גבי המזבח, אבל אם נתן בה יותר משלשה לוגין או פחות, המים לא מתקדשים ואין מועלין בהם. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר מוֹעֵלִין בְּבוֹלָן – אף ביותר משלשה לוגין, כי רבי יוחנן סובר, שאין שיעור למים שמנסכים על גבי המזבח, ולכך הצלוחית מקדשת את כל המים שניתנו בה.

הגמרא תמדה על ריש לקיש, ממה שהקשה על שיטת רבי יוחנן. מקשה הגמרא: **לְמִיָּמָא דְקֶסֶבֶר רִישׁ לְקִישׁ יֵשׁ שִׁיעוֹר לְמִים** שמנסכים על גבי המזבח בחג הסוכות, ולכך לא מועלים רק אם יש בכד שלשה לוגין, וְהִתְנָן (ובחים קי), **אָמַר רַבִּי אֱלֶעָזָר הַמְּנַסֵּךְ מִי חַג** – מים שהתמלאו כדי לנסכם בחג הסוכות, בְּחַג הסוכות, שאז הם ראויים להתנסך, בַּחוּץ – מחוץ לעזרה, חֵיִיב כרת במזיד וחטאת בשוגג, על שהעלה בחוץ דבר הראוי להקרב בפנים. וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן על משנה זו מְשוּם – משמו של מְנַחֵם יוֹדְפָאָה – ממקום הנקרא יודפת, שֶׁרַבִּי אֱלֶעָזָר שחייב את המנסך מים בחוץ, בְּשִׁימַת רַבִּי עֲקִיבָא אָמַר, הסובר שניסוך המים הוא מהתורה, דְרִישׁ ממה שנאמר (במדבר כט לא) בקרבנות של חג הסוכות, מְלַכְד עלת הַתְּמִיד מִנְחָתָהּ [וְנִסְכֶּיהָ] (נִסְכֶּיהֶם) בלשון רבים ולא כתבה 'ונסכה', שבחג הסוכות יש להביא שני ניסוכים עם התמיד, אֶחָד נִיסוֹךְ הַמִּים, וְאֶחָד נִיסוֹךְ הַיַּיִן שמקריבים עם כל קרבן. ולכך כיון שדורש מפסוק שיש לנסך מים בחג הסוכות, המנסך בחוץ חייב משום שהעלה קרבן בחוץ. וְאָמַר לוֹ רִישׁ לְקִישׁ לרבי יוחנן, לשיטתך שרבי אלעזר סובר כרבי עקיבא שדורש מ'ונסכיה' חובת ניסוך המים, אִי – אם כן הוקש ניסוך המים לניסוך היין, ונאמר, מָה יֵיִן שיעור ניסוכו הוא שִׁלְשָׁה לֹוּגִין, אִף שיעור הניסוך של מִים שִׁלְשָׁה לֹוּגִין. מדייקת הגמרא ממה שתמה ריש לקיש על רבי יוחנן שלשיטתו נמצא שיש שיעור למים, מְכַלְל דְקֶסֶבֶר רִישׁ לְקִישׁ עצמו שאין שִׁיעוֹר לְמִים, ואם כן מדוע אמר שאין מועלים במים כשיש בצלוחית יותר או פחות משלשה לוגים.

מתרצת הגמרא: ריש לקיש עצמו סובר שיש שיעור למים ולכך לא מועלים כשיש יותר או פחות משלשה לוגים, וְלִמְעֻמָּיה דְמְנַחֵם יוֹדְפָאָה קָאָמַר – ריש לקיש הקשה כן לשיטתו של מנחם יודאפה, שמצד אחד אמר מנחם יודאפה, שהמקור לניסוך המים מן התורה הוא דרשת רבי עקיבא מהפסוק 'ונסכיה', שמוה יש ללמוד ששיעור הניסוך הוא שלשה לוגים כשיעור היין. ומצד שני אמר רבי יוחנן כאן בשם מנחם יודאפה, שמועלין בכולן, שמוה מוכח שאין שיעור למים, ולכך גם אם נתן יותר משלשה לוגים או פחות נתקדשו המים ומועלים בהם, אבל ריש לקיש עצמו סובר שיש שיעור למים כמו לין, ולכך אמר שאין מועלים בכולם.

משנה

המשנה מביאה דינים של דברים נוספים הנמצאים במקומות המקדשים או האסורים בהנאה, האם הם מותרים בהנאה: תָּקַן – עצי הקן שבו מקוננים היונים שֶׁבְּרָאשׁ הָאֵילָן שֶׁל הַקֹּדֶשׁ, לֹא נִהְיִין מעצי הקן, וְלֹא מוֹעֵלִין – ומי שנהנה מעצי הקן לא מעל. עצי הקן שֶׁנִּמְצְאוּ בְּרָאשׁ אֵילָן שֶׁל אֲשִׁירָה – אילן של עבודה זרה שאסור בהנאה, יִתִּיזוּ – יכה בְּקֶנֶה על הקן כדי שיפול ויהנה ממנו, לכן לא יעלה על העץ להורידו. וכן אם יכול להורידו בידי ללא העלאתו על העץ, מותר. הַמְּקַדֵּישׁ אֶת הַחוּרֶשׁ – יער שיש בו עצים מוֹעֵלִין בְּבוֹלָן – בין בעצים עצמם, ובין בנסורת שמוריד הנגר בשעת הניסוך, ובין בעלים שעל גבי העצים, כי כשהקדיש את החורש היתה דעתו להקדיש את כל מה שנמצא בו.

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

שולחן ערוך - הלכות שבת

- 1 **בו** קידש על הכוס וקודם ששעם הפסיק בדבור חזר ומברך בורא פרי הגפן¹⁶³ ואינו צריך לחזור ולקדש¹⁶⁴ ע
- 2 אבל אם הסיח דעתו משתית כוס זה (או) שניא מחדר זה לחדר אחר אף על פי שחזר למקומו צריך לחזור
- 3 ולקדש¹⁶⁵ ואינו יוצא ידי חובתו בקידוש הראשון כיון שהפסיק בינו למערכת הכוס בהיסח הדעת (או) בעקירת
- 4 מקום מחדר לחדר¹⁶⁷:

חלק ב סימן רנא דיני קידוש שעל היין סעיף כו

הלכתא רבנא

- ע] **בורא פרי הגפן** - שמע חברו מברך ברכת הקידוש או 'בורא פרי הגפן' לא יענה 'אמן', ואם עבר וענה - אין צריך לחזור ולברך, אבל ענה אמן על ברכה אחרת - חזר ומברך¹⁶⁴.
- עא] **לחזור ולקדש** - דהפסק אינו מגרע אלא ברכת 'בורא פרי הגפן', מפני ששח בין ברכה לטעימה, אבל הקדוש

צינונים והוספות

- שינוי מקום אפילו הוא טרקלין גדול. ואם מתחלה כשבירך בחדר זה היה בדעתו לשנות מקומו מחדר לחדר באמצע אכילתו אפילו אוכל בחדר השני מאכל אחר שברכתו כבר הראשון א"צ לחזור ולברך.
- והוא שיהיו שני החדרים בבית אחד אבל מבית לבית או אפילו מבית לחצר אין דעתו מועלת כלום. . ומכל מקום אם במקום שאוכל יכול לראות את מקומו הראשון שאכל שם אפילו דרך חלון ואפילו מקצת מקומו אין צריך לחזור ולברך אפילו מבית לחצר ואפילו לא היה כן בדעתו כשבירך.
- ובקצות השולחן סימן עט ס"ק כב כתב שבכל מקום שאין צריך לחזור ולברך 'הגפן' גם כשהלך לחדר אחר (כגון שרואה מקומו) ה"ה שאין צריך לחזור ולקדש.
- וראה סימן קצ ס"ב: כל דבר שהכוס מעכב בו אפילו בדיעבד שאם אמר בלא כוס צריך לחזור ולומר על הכוס כגון קידוש והבדלה ה"ה אם אמר על הכוס ולא שתה ממנו כמלא לוגמיו מיד קודם שעקר ממקומו ובלא היסח הדעת בינתיים צריך לחזור ולקדש כמ"ש בס"ר רע"א.
- 163) סימן קסז ס"ט: ואחר הברכה יאכל מיד ולא ישיח בין ברכה לאכילה ואם שח צריך לחזור ולברך אלא אם כן היתה השיחה בדברים שהם מענייני הדבר שמברך עליו כגון שאמר הביאו מלח או ליפתן.
- 164) שש"כ פמ"ח הערות לט"מ בשם הגרשו"א.
- 165) משנ"ב ס"ק עו.
- 166) משום שגם שתיית הכוס חלק מהקידוש היא והוא מוציאם ידי חובתן בכך ששותה כמלא לוגמיו (שו"ת אגרות-משה או"ח ח"ד סימן ע' אות א), אמנם אם הפסיקו בדיבור בלבד ולא הסיחו דעתם - יצאו ידי חובת הקידוש, אלא שאם רוצים לטעום מהיין צריכים לברך 'הגפן' (שש"כ פמ"ח הערה מא).
- 167) סימן קעח ס"א: היה אוכל בחדר זה ונטל המאכל בידו והלך לחדר אחר לאכול צריך לחזור ולברך שכיון שעמד והלך למקום אחר עמידתו זו היא גמר אכילתו וזו אכילה אחרת היא וטעונה ברכה בתחלה אע"פ שלא הסיח דעתו בינתיים ואפילו חזר למקומו לאכול צריך לחזור ולברך שכיון ששינה מקומו בינתיים הפסיק אכילתו אבל בחדר אחד מזוית לזוית אינו נקרא

שולחן ערוך - הלכות שבת

- 1 **ב** ותקנו חכמים שתהא זכירה זו על כוס של יין בין בכניסתו
 - 2 בין ביציאתו.
 - 3 ומצוה מן המובחר לקדש סמוך לתחלת כניסתו בכל מה שאפשר
 - 4 ואף אם יצא מבית הכנסת מבעוד יום יש לו לקדש מיד דכיון
 - 5 שהוסיף מחול על הקדש הרי זה אצלו כניסת השבת ויש לו
 - 6 לקדש מיד סמוך לכניסתו ואחר הקידוש צריך לאכול ג"כ מיד
 - 7 כדי שיהיה הקידוש במקום סעודה ואם אינו תאב לאכול מיד
 - 8 יכול להמתין מלקדש תוך הלילה כמה שירצה כדי שיאכל
- 9 לתיאבון ויוכל לסמוך על מה שכבר זכרו בתחלת כניסתו
- 10 בתפלת ערבית שכבר יצא בזה מן התורה שהרי מן התורה אין
- 11 צריך אלא זכירה בדברים בלבד בלא יין והרי זכרו בתפלה:
- 12 ג יש נזהרים שלא לקדש בשעה ראשונה של הלילה (דהיינו
- 13 שעה שביעית אחר חצות היום עיין ס"ר תכ"ח) אלא או קודם
- 14 הלילה או לאחר שעה תוך הלילה לפי שבשעה הראשונה הוא
- 15 מזל מאדים וסמא"ל מושל עליו וכבר נתבאר שלכתחלה יש לו
- 16 לקדש מיד בבואו מבית הכנסת מבעוד יום:

21 ואם אינה יודעת תאמר עם הקטן מלה במלה ואפילו אם שומעת
22 הקידוש מגדול מכל מקום אם אינה מבינה לשון הקודש תאמר
23 עמו מלה במלה כמו שנתבאר בס' קצ"ג:

24 ח מי שאין ידו משגת לקנות יין לקידוש שבלילה ולהכין צרכי
25 סעודה לכבוד הלילה ולכבוד היום ויין לקידוש שביום הרי
26 קידוש הלילה קודם לכל לפי שהוא מן התורה אע"פ שיכול
27 לקדש על הפת וגם על היין אינו אלא מדברי סופרים מכל מקום
28 כיון שעיקר קידוש זה הוא מן התורה גם היין שלו קודם לכל
29 חוץ מן הפת שאם אין לו פת לחם משנה היא קודמת ליין של
30 קידוש הלילה ויקדש על הפת לפי שהפת הוא עיקר מצות
31 סעודת השבת שאי אפשר לקיימן כלל בלא פת כמ"ש בס'
32 רע"ד.

33 ואם יש לו פת ויין לקידוש הלילה וצריך (לקנות יין לקידוש
34 שביום) ולהכין צרכי סעודה לכבוד לילה ולכבוד יום הרי צרכי
35 סעודה שלכבוד היום קודמין (לקידוש היום) ולצרכי סעודה
36 שלכבוד הלילה שכבוד יום קודם לכבוד לילה וכן מי שיש לו
37 מעט מיני מגדים יניחם עד היום ולא יאכלם בלילה שכבוד היום
38 קודם (וכן קידוש שביום קודם לצרכי סעודה שלכבוד הלילה):

חלק ב סימן רעא דיני קידוש שעל היין סעיף ב"ח

1 ד הקידוש ביו"ט הוא מדברי סופרים ואעפ"כ יש לו כל דיני
2 קידוש של שבת לכל דבר אלא שאם אין לו אלא כוס אחד
3 וחל יו"ט בערב שבת הרי קידוש של שבת קודם לשל יו"ט כיון
4 שעיקר הקידוש בשבת הוא מן התורה אע"פ שעל הכוס הוא
5 מדברי סופרים:

6 ה נשים חייבות בקידוש היום בשבת מן התורה וביו"ט מדברי
7 סופרים ואע"פ שכל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות
8 ממנה בקידוש היום חייבות שנאמר זכור את יום וגו' ונאמר
9 שמור את יום וגו' כל שישנו בשמירה ישנו בזכירה והואיל
10 והנשים מוזהרות בשמירתו להשמר בו מעשיית מלאכה שהיא
11 מצות לא תעשה כל מלאכה וגו' וכל מצות לא תעשה אף
12 שהזמן גרמא נשים מוזהרות בה הרי הן מוזהרות ג"כ בזכירתו
13 דהיינו קידוש היום:

14 ו כיון שהנשים חייבות בקידוש היום מן התורה כמו האנשים
15 יכולות להוציא את האנשים ידי חובתם אלא שלכתחלה אין
16 להורות כן לשואל הלכה למעשה (שלא יבאו לזלזל במצות):

17 ז וקטן אפילו הוא בן י"ג שנה אם אינו ידוע שהביא ב' שערות
18 אינו מוציא את האשה כיון שהיא מחוייבת מן התורה בודאי
19 והוא אינו מחוייב אלא מספק כי שמא לא הביא ב' שערות עדיין
20 והוא פטור מכל המצות מן התורה לכן תקדש האשה בעצמה

תורה אור

20 והנה בחינת מסירת נפש נמשך מחמת אהבה
21 המסותרת שהיא למעלה מן הדעת.

22 ביטול ומסירת נפש הנ"ל שישנו בכח בכל אחד
23 ואחד מישראל כנ"ל, נמשך מן ה"אהבה המסותרת"
24 שבכל נפש מישראל, כמבואר בספר התניא שכל נפש
25 מישראל יש לה בירושה מאברהם אבינו אהבה טבעית
26 להקב"ה שהיא מסותרת בלב.

27 ואהבה זו היא "למעלה מן הדעת". פירוש: סתם
28 אהבה להשם נולדת בליבו של אדם ע"י התבוננות,
29 שזוהי אהבה שעל פי טעם, כפי שיבואר להלן, אך
30 אהבה זו שבאה בירושה היא אהבה שלמעלה מן
31 הדעת, כלומר, אין אהבה זו תולדת השכל אלא היא
32 נטועה בעצם בנפש כל ישראל (ולכן נקראת "אהבה
33 מסותרת").

34 ומאהבה זו בא הכח של מסירת נפש על קידוש
35 השם, דמסירת נפש ואיבוד חייו למען קדושת שמו ית'
36 אינו ענין שכלי אלא למעלה מן הדעת, כפי שיבואר
37 לקמן.

ד"ה חייב איניש פרק ו

1 תוכן הפרק: ההבדל בין אהבת ה' "כי הוא חייך" וכח
2 ה'מסירת נפש' על קידוש השם
3 [בפרק זה ימשיך לבאר בעומק יותר ענין הביטול שהי'
4 אצל בנ"י בזמן גזירת המן, שבא לידי ביטוי בכך שהיו
5 מוכנים למסור נפשם על קדושת השם.

6 ונקודת הענין, דמסירת נפש מורה על ביטול מוחלט
7 להקב"ה בכבודו ובעצמו. ונמצא שהביטול דבני ישראל
8 בימי הפורים הי' מדרגה גבוהה ביותר בביטול, היינו לא
9 סתם ביטול המתבטא בקיום רצונו ית' בלימוד התורה
10 וקיום המצוות, אלא ביטול כזה שאינו משאיר שום מקום
11 למציאות האדם. והוא על דרך הביטול בעת מתן תורה
12 שבא לידי ביטוי באמירת "נעשה ונשמע" וכן בכך ש"פרחה
13 נשמתן".

14 וזהו עומק הקשר בין פורים למתן תורה, כי קבלת
15 התורה ענינה שבנ"י נעשו "כלים" לגילוי "קדמונו של
16 עולם" (ע"י ביטולם המוחלט להקב"ה) - וכן הי' בפורים,
17 שע"י מסירת נפשם וביטולם המוחלט למהותו ועצמותו
18 ית', זכו לגילוי אור אין סוף ב"ה "קדמונו של עולם".

19 וזהו שהולך ומבאר:]

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער – אדמו"ר האמצעי

שערי אורה

1 (ה) והנה כאשר האדם יתבונן בעומק דעתו ולבו בבחי' 1
 2 יח"ת דמל' בעולמות בחי' ממלא כ"ע שהוא 2
 3 בכח האור האלקי המהווה כל העולמות מאין ליש כנ"ל 3
 4 (בבשכמל"ו) יתפעל בלבו באהבה אלקית לאהוב את ה' 4
 5 בכל לבבו והיינו בשני יצריך כמ"ש ואהבת בכל לבבך 5
 6 והוא שע"י השגה אלקית הזאת הנקלטת היטב במוח ולב 6
 7 יתפעל גם בלב בשר הטבעי להיות בו כליון ותשוקה 7
 8 נפלאה ברשפי אש שלהבת י"ה עד שימאס ויהפוך כל רצון 8
 9 זר ורע דחוס הטבעי להיות לו רק לב אחד לאביו שבשמים 9
 10 כו' כמו שהנשמה בעצמה תכסוף בתשוקה האלקי' היפך 10
 11 טבע הגוף החומרי שנקרא רוח הבהמה שיורדת למטה כו' 11
 12 בהתפעלות אמתית מקרב ולב עמוק בכל כוחות הנה"ט כו' 12
 13 לפי שהתבוננות זאת דכח האלקי בעולמות קרובה לנפש 13
 14 האדם לראות גם בעיני בשר כמ"ש שאו מרום עיניכם וראו 14
 15 מי ברא אלה פי' וראו כמו בראי' חושיות ממש כו' עד 15
 16 שיכול להיות התהפכות הרצונות זרות לגמרי דהיינו להיות 16
 17 מתהפכים בהתפעלות רשפי אש התשוקה לה' לבדו ונמצא 17
 18 גם החוס הטבעי שמלא רע נהפך לקדושה האלקית ממש 18
 19 (ונקרא בר לבב ממש אשר לא נשא לשוא נפשו ורצונו 19
 20 כלל רק לה' לבדו כמו מי לי בשמים ועמך לא חפצתי 20
 21 בארץ כלה שארי ולבבי כו') עד שנעשה לבו לב טהור 21
 22 לגמרי באותה שעה עכ"פ בבחי' ביטול היש לאין האלקי 22
 23 באמת לאמתו (מפני ששורה עליו בחי' אור האלקי דמל' 23
 24 בעולמות כמו שמאיר למעלה במלאכים עליונים כשבטלים 24
 25 במציאות כו') וזהו ממש כדמיון הפתילה שדולקת 25
 26 בשלהבת אש הנדלק בה שנהפכת למהות אש ואור כו' כך 26
 27 נהפך הגוף שהוא אש וחוס הטבעי של תאוה רעה עצמה 27
 28 למהות התשוקה האלקי' שנקרא רשפי אש שלהבת י"ה 28
 29 דנשמה האלקית כנ"ל להיות רק לה' לבדו כמ"ש בכל 29
 30 לבבך בשני יצריך שגם היצה"ר שבחלל השמאלי יאהוב 30
 31 את ה' בהתפעלות רשפי אש שלהבת י"ה האלקי ממש 31
 32 וכמו שאנו רואים שיש התפעלות אלקות ממש בלב בשר 32
 33 דוקא וכמו לבי ובשרי ירננו כו' רק שאינו נמשך זמן רב 33
 34 מטעם שאין בחי' השמן דכח מ"ה הנ"ל נמשך אחר 34
 35 הפתיל' כנ"ל ומבואר למעלה שזהו הנק' נהורא אוכמא אש 35
 36 השחור השורף ומכלה לפתילה מעט מעט כו' כך אור 36
 37 האלקי שבהתפעלות הנשמה מהשגה דממלא כ"ע הנ"ל 37
 38 שורף ומכלה ללב הטבעי להפכו לאור הקדושה (וכמו כן 38
 39 למעלה במל' דאצילות בהתלבשות בעולמות שזהו ג"כ 39
 40 כמו התלבשות הנשמה בגוף ונק' נשמת כל חי כו' שנק' 40
 41 ממלא כ"ע נק' ג"כ נהורא אוכמא כנ"ל לפי שמהפך להיות 41
 42 ביטול היש לאין בכל העולמות עד גם הע' שרים דנוגה 42

דעשיה שגם הם בטלים ונכללים באלקים חיים בשירה 43
 כמ"ש מלך אלקים על גוים וכתוב הללו את ה' כל גוים 44
 כו' וכן הבו לה' משפחות עמים כו' וכה"ג רבות בכתובים 45
 כמו יראו מה' כל הארץ כו' הריעו לה' כל הארץ כו' וזהו 46
 כמו התהפכות ז' מדות רעות דנה"ט ממש באדם התחתון 47
 (כידוע) (ומ"ש ונר רשעים ידעך היינו גם כשמבטשים אותם 48
 ידעך ויקפץ נרם יותר כשהן בבחי' פירוד גמור מבחי' הרע 49
 גמור דגקה"ט לגמרי כו' ובצדיקים כתיב ואור צדיקים כו' 50
 וגופא דלא סליק ביה נהורא דנשמתא מבטשין ליה וסליק 51
 ביה כו' כאצא דלא סליק ביה נהורא כו' וכנראה בחוש 52
 שע"י ביטוש בבני חיי ומזוני בגוף יאיר בו אור הנשמה 53
 לעשות בו הרהור תשובה בלב נשבר מאד ולהכניע באמת 54
 לה' ולהתפעל באוי"ר בתשוקת רשפי אש שלהבת י"ה 55
 דנשמה ובזה הוא ההפרש בין נוגה דמערב טו"ר לגקה"ט 56
 דרע גמור וכמ"ש ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע בין 57
 עובד אלקי' כו' אך גם ברשעים כתיב ויתלבנו ויתבררו כו' 58
 וכמ"ש ובאו האובדים כו' כי לא ידה ממנו נדח וגם 59
 באוה"ע כתיב אז אהפוך אל עמים כו' והנה כל זה הוא 60
 בחי' נהורא אוכמא שנדלק בפתילה כנ"ל אבל בחי' נהורא 61
 חיורא הנ"ל שנק' אור המאיר הוא בא מבחי' התבוננות 62
 השניה דבחי' סובב כ"ע דוקא והוא בשם הוי"ה דאצילות 63
 ביח"ע דשמע ישראל כנ"ל וכידוע שזהו בע"ס דאצילות 64
 שמיוחדים בעצמות א"ס ב"ה דאיהו וחייהו חד ממש 65
 כמ"ש ה' אלקינו ה' אחד ממש באח"פ דא"ס עצמו שהוא 66
 למעלה מעלה מבחי' המל' שנעשה מקור לעולמות וכמ"ש 67
 כי עמך מקור חיים כו' כידוע וכך הוא למעלה מעלה גם 68
 מעולם האצילות שהרי א' אנת הוא חד ולא בחושבן פי' 69
 לא בחושבן י"ס דלפני אחד מה אתה סופר ונק' ע"ס בלי 70
 מ"ה בלי מהות כלל משום דלאו מכל אינון מדות כלל כו' 71
 והיינו עצמות א"ס ב"ה ממש שגם מה שמצמצם א"ע 72
 להיות מקור לע"ס דאצילות זהו רק הארה בעלמא הנק' 73
 קו"ח שנמשך ממל' דא"ס עצמו ע"י צמצום הראשון כידוע 74
 כמו מאצילות לבי"ע ממש כנ"ל וע"ז אמר כי עמך מקור 75
 כל חיי העולמות דאבי"ע כו' והוא הנקרא סובב כ"ע 76
 הכללי שמקיף לד' עולמות דאבי"ע בשוה ממש וזהו מלך 77
 יחיד חי העולמים בכללות הכל כו' או יחיד חי העולמים 78
 מלך וכן מל' מלכות כ"ע בכללות ע"ד הנ"ל בב' מדריגות 79
 במל' דאצי' כו' וד"ל ולמעלה גם מזה הוא למעל' גם 80
 מהיות בבחי' מקיף וסובב כללי לאבי"ע כו' רק כמו שהוא 81
 במהו"ע ממש (שנק' טה"ע שמי השמים כו' ועיקר מס"נ 82
 באחד היינו למהו"ע ממש דוקא כמ"ש אליך ה' נפשי אשא 83
 אליך ממש כידוע וד"ל): 84

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל – אדמו"ר הצמח צדק

מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרס"ו – [הנחת כ"ק אדמו"ר מהר"ש]

בהעלותך את הנרות, הנה נש"י נק' בשם נרות כמ"ש נר מצוה ותורה אור והוא על שם כי הנר מאירה כו' וכמ"כ בנש"י הנה הנפש מאיר בהגוף, וגם כי הנר מתנענ' למעלה תמיד וכמ"כ בנמשל הוא ענין הרצוא ושוב שחיות הנפש היא תמיד ברצוא ושוב. והנה יש ז' נרות והם כנגד הפסוק לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד כו' שהם ז' מידות כו', ולהבין תחלה מדת הגדולה וע"י מה ממשיכים בחי' גדולה יש בזה ג' אופנים הא' הוא ע"י מדת הענוה כי במקום גדולתו שם אתה מוצא ענותנותו (והיינו מה שנק' בשם גדולה זהו שאצלינו הוא בשם גדולה משא"כ לפניו ית' זהו בחי' ענוה שמשפיל כו') וא"כ צריכין לעורר מדת הענוה והוא ע"י מדת הענוה למטה עי"ז מעוררי' למעלה מדת הענוה וזהו מדת הגדולה שקורין למטה כו' כנ"ל (והיא היא) והאופן הב' ע"י מה ממשיכים מדת הגדולה הוא ע"י דברי' שנקראין ג"כ בשם גדול כמו מעשה גדול וגדול תלמוד שמביא לידי מעשה כמ"ש במ"א

כי גדול הוי' ומהולל מאד וע"י גדול זה ממשיכים בחי' גדולה (וכ"ז צריך להיות בבחי' ביטול דוקא שילמוד לשמה כו' ולא בבחי' גדלות ח"ו שהוא היפוך כו') ועי"ל אופן ג' שע"י ממשיכים ג"כ בחי' גדולה כי הנה כתי' גדול הוי' ומהולל מאד בעיר אלקינו, והנה עיר אלקינו הוא צירופי אותיות התפילה וכידוע ממשל העיר שמצורף מכמה בתים ובית מהרבה אבני' שנק' אותיות וכמ"ש בס"י שתי אבני' בונות שתי בתים שלש אבני' בונות ששה בתי' כו' ע"ש וזהו בחי' אותיות התפלה שנק' אבני' ובצירוף הרבה אבני' יחד עד שנעשה בחי' עיר וכת' גדול כו' בעיר אלקינו היינו שבבחי' עיר אלקינו שורה בחי' גדול הוי' כו' ולכן כשעושי' בחי' עיר היינו ע"י אותיות התפלה עי"ז ממשיכי' בחי' גדולה (ויתכן לומר יותר אותיות התפלה (מאותיות התורה) כי עיר אלקינו היינו בחי' ירושלי' שהי' בה עיקר העבודה ע"י הקרבנות דוקא ותפלות כנגד תמידין תקנו כו' לזה יתכן לומר אותיות התפלה כו' וד"ל.

בהעלותך את הנרות

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

ויקח לו יעקב מקל לבנה לח ולוז וערמון ויפצל בהן פצלות לבנות מחשוף הלבן כו' ברהטים בשקתות המים כו' ויחמו הצאן אל המקלות ותלדנה הצאן עקודים נקודים וטלואים כו' ויתן פני הצאן אל עקוד. וצ"ל האין בירר יעקב מלבן בחי' גבוהות דאיתא בכתבי האריז"ל דעקודים נקודים הם בחי' עולמות שלמעלה מאצי', ומשמעות הכתוב שבירר זה ע"י המקלות וצ"ל מהו"ע המקלות. אך בזהר נתבאר באריכות, ותוכן הדברים כי

לבנה ולח הם חסדים, ולוז וערמון הם גבורות והוא אע"ל בינייהו. והפי' הוא כי יעקב בחר לו קו האמצעי תפארת שעולה עד הכתר כי תפארת הוא בריח התיכון המברית מקצה העליון כתר עד קצה התחתון מל' ומשם ממשיך לבי"ע כדי שיהי' בבי"ע ג"כ גילוי אלקות, ויעקב המשיך המשכת מ"ד מכתר עליון לבי"ע שזהו המקלות ששם ברהטים ביי"ע ופעל בבי"ע העלאת מ"ן ועי"ז ותלדנה הצאן עקודים כו'.

ויקח לו יעקב מקל לבנה

בס"ד פ' ויצא תרל"ב

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער – אדמו"ר מוהרש"ב

שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב

מאמר שני
עומה אור בשלמה נומה שמים ביריעה⁴⁶, וצריך להבין

שייכות העיניים דעומה אור ונומה שמים זה לזה דמזה שכתובים בסמיכות אחד לשני בוודאי יש שייכות ביניהם.

1 ולהבין זה, יש להקדים מה שנתבאר לעיל במאמר הקודם
2 בהמשל דכחות הנפש שבאים בבחינת פנימיות באברי הגוף
3 שכל בח יש לו כלי מיוחדת שהכח מתלבש ומתגלה
4 ומתאחד בו, ועל כן לפי אופן האברים הוא פעולת והתגלות
5 הכחות בו.
6 ה.

7 האורות מתלבשים בכלים המתאימים להם, והתלבשות
8 הספירות העליונות בספירות התחתונות הוא רק הארה.

9 'גוף' ו'דמות הגוף'

10 והדוגמא מכל זה יובן למעלה - במאמר הקודם התבאר
11 בארוכה המשל של כוחות הנפש הבאים בהגבלה
12 ובהתחלקות, וכאן הרבי נ"ע מתחיל לבאר את הנמשל
13 למעלה, אלא שלפני שדן בפרטי הנמשל הוא מתעכב לבאר,
14 כיצד בכלל שייך להשוות בין נפש האדם התחתון לבורא
15 שאין לו דמות הגוף,

16 דהנה מצינו בנביא שמתאר את הבורא בבחינת ציור אדם
17 העליון, ש"על דמות הכסא דמות כמראה אדם"⁴⁷, דהגם
18 שאין לו לבורא דמות הגוף ולא גוף בו' שזה אחד מעיקרי
19 האמונה כפי שמרחיב הרמב"ם בהלכות יסודי התורה⁴⁸,
20 מכל מקום הרי כתיב⁴⁹ ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם
21 עליו בו' - כלומר שהנביא כן משתמש בדימוי לגוף אדם
22 ולכן צריך לפרש שהבחינה הזו שעליה נאמר "דמות כמראה
23 אדם" שאין זה בבחינת עצמות אור אין סוף ברוך הוא שהרי
24 בעצמותו ית' לא שייך כל זה.

25 ובפרטיות יותר מבאר בסוגריים: (דמה שאמרו את הלשון
26 אין לו דמות בו' העיקר קאי (= מתיחס) על בחינת עצמות
27 אור אין סוף שלמעלה מאצילות, דוהו ענין דמות הגוף וגוף
28 שהקשה בשל"ה (שני לוחות הברית)⁵⁰ על לשון זו מאחר
29 שאין לו דמות הגוף שלכאורה הוא מופשט יותר מגוף
30 ממילא קל וחומר אין לו גוף ממש, ומה צריך לומר אין לו
31 גוף בו'. - מה הכפילות בזה?
32 ומבואר במקום אחר התירוץ על זה - באופן אחר מביאור
33 השל"ה - דדמות הגוף הוא מדבר על בחינת עולמות בריאה
34 יצירה עשיה שנקראים בדמותינו על פי הפסוק⁵¹ "נעשה
35 אדם בצלמנו כדמותינו" בו', וגוף הוא בחינה נעלית יותר
36 - עולם אצילות וכמאמר הזוהר בפתח אליהו⁵² וכמה גופין
37 תקינת לון בו' (= וכמה גופים התקנת להם) לספירות של
38 האצילות, שכל זה אינו שייך בעצמות אור אין סוף ברוך
39 (הוא) - וזה החידוש של הנביא, שלא רק שבעצמות אין סוף
40 לא שייך בחינה של 'דמות הגוף' אלא גם לא שייך בחינה
41 של 'גוף'. כלומר עצמות אין סוף מושלל לא רק מהדרגה
42 הנמוכה יותר - עולמות בריאה יצירה עשיה ('דמות הגוף'),
43 אלא גם מהדרגה הגבוהה של עולם האצילות ('גוף' העליון
44 כביכול), וממילא מיושבת קושיית השל"ה,
45 מכל מקום, בחינת אדם לא שייכת בעצמות אין סוף כי אם
46 בהאורות וגילויים דאור אין סוף שנמשך בעשר ספירות
47 דאצילות שעל הספירות דאצילות נאמר שזה כדמות אדם
48 בו'.

ליל ב' דחג השבועות, תער"ב

47. יחזקאל א, כו.

48. פרק א.

49. יחזקאל א, כו.

50. וזה לשון השל"ה בספרו תולדות אדם, שער בית נאמן
(בתחילתו): מן הדברים המתמיהים בדברי תורתנו הוא מה שכתוב
בתורה, ותחת וגליו בו', כתובים באצבע אלקים בו', יד ה', עיני ה',
אזני ה', וכיוצא בדברים האלה אשר הם כינויים אל גוף. ודבר זה לא
ייתחסס בו יתברך כי אינו גוף ולא כח בגוף, ולכן לא יתייחסו העניינים
האלה גם בספירותיו והם רחוקות מכל גדרי הגוף, שאם לא כן נמצא

שהוא נשמה אל ספירותיו, והוא כח בהם, וחס ושלום יהיה כח בגוף
חלילה וחלילה, לכן ראוי להרחיק גדרי הגוף בספירות, וחייבנו בזה
כמו שחייבנו בהרחקתו מעצם האין סוף (מפרסם שכ"א פ"א). ולא זו
שמרוקם מגדרי הגוף, אפילו מרוקם מענין מהות המלאך, כמו שתקן
בעל שיר יגדל בו' אין לו דמות הגוף ואינו גוף, דלפום ריהטא זו ואין
צריך לומר זו אמר, אלא פירושו שאין לו דמות הגוף ואין לו אפילו
דמות ממה שאינו גוף דהיינו המלאך, וק"ל.

51. בראשית א, כו.

52. הקדמת התקוני זוהר.

1.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק - אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים ה'תרפ"ה

1 (ב) והנה מִזְמַן לְזִמֵּן נַעֲשֶׂה עֲבֹדַת הַתּוֹרָה וּמַצּוֹת עוֹד קֶשֶׁה
2 יוֹתֵר לָקֵים, כִּי בְּזִמְנֵי הַבֵּית וְכָל שָׁפֵן בְּזִמְנֵי מִשָּׁה
3 רַבְּנוּ עָלֵינוּ הַשְׁלוֹם לֹא הָיָה קֶשֶׁה כָּל כֶּף לָקֵים הַתּוֹרָה וּמַצּוֹת,
4 אֲךָ אַחֲרֵי כֵן בְּזִמְנֵי הַגְּלוּת נַעֲשֶׂה הַהֶעֱלָם וְהַהֶסְתֵּר יוֹתֵר, עַד
5 שֶׁבְּדוֹרוֹתֵינוּ אֵלֶּה בְּעֶקְבֵי מְשִׁיחָא הַחֲשֵׁךְ יִכְסֶּה אֶרֶץ, אֲלֵפִישׁ

6 שְׁמִים קְדָרוֹת חֲשֵׁךְ פָּפוּל וּמְכַפֵּל, וּמִי שֶׁהוּא יָרָא שְׁמִים
7 וּמְקָים תּוֹרָה וּמַצּוֹת, הִרְבֵּה חוֹחִים וְעֶקְצִים יֵשׁ אֲשֶׁר עוֹקְצִים
8 וְדוֹקְרִים אוֹתוֹ בְּכַמְדִּקְרוֹת שֶׁל בְּרָזָל, וּמְלַעֲגִים וְשׁוֹחֲקִים
9 מִמֶּנּוּ, וְכִדְרֶשֶׁת רַז"ל⁸ עַל הַפֶּסוּק (איכה ג, יד) "נִגְיַנְתָּם כָּל
10 הַיּוֹם - מֵאַחֲרֵי שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבֵינִי וְאוֹכְלֵינִי וְשׁוֹתֵינִי וּמְשַׁתְּכֵרֵינִי, הָיוּ

והכבוד. וכאשר אנו רואין אשר אלו הקוראים עצמם בשם
 "משכילים" הנה לא הועילה להם חכמתם שלא להמשיך
 אחר התאנה ותענוגי הגוף, וההשכלה אצלם ענין בפני
 עצמו, והתאנה ענין בפני עצמו, ער קצן זיך ניט אפהאלטין
 פון דעם וואס די הארץ גילוסט, אשר באמת [ב]התגברות
 המדות הוא מאבד את השכל, והתגברות השכל צריך
 לדחות התגברות המדות וכידוע לכל משכיל, ואם אינו
 עומד נגד מדותיו איה חכמתו, כי הלא זה כל האדם רק
 לבר המדות שלא יהיה בבהמה, אשר זה יתרון האדם על
 הבהמה שהוא בעל שכל, כי מדות הלא יש גם בבהמה
 וניה גם כן, ויתרון האדם הוא בשכלו המתגבר על מדותיו
 ותאוותיו, וכאשר אינו יכול להעמיד על עצמו מבלי
 להמשיך אחרי המדות הטבעיים, איה הוא חכמתו? ומכל
 שכן מי שהוא ריק גם מפל דבר חכמה איה שתהיה שהוא
 בבהמה ממש, והאדם כאשר הוא עושה מעשה בהמה הרי
 הוא גרוע מן הבהמה, דבהמה אין לה דעת והאדם הרי
 יש לו דעת בטבע תולדתו, והגלם הלזה גם הוא מלעיג
 מירא אלקים ולומד תורה, זה קשה מאד לסבל. ובאמת
 הסבה האמתית היא החצפה והגסות אשר נתרבה בעת
 מאד מאד בעוונותינו הרבים, ואין איש מכיר את מקומו
 כלל כו', וכמאמר רז"ל במשנה (סוטה פ"ק ט' משנה טו)
 "בעקבות משיחא (בסוף הגלות, לפני ביאת המשיח, רש"י)
 חצפה יסגיי, נערים (הנוצרים מן הדעת) פני זקנים (שקנו
 חכמה) ילבינו".

קצור. מומן לזמן נעשה קשה יותר לקיים התורה ומצוות
 מפני רב המלעיגים, אשר גם פחותי ערך שוחקים
 מיראי אלקים ולומדי תורה, והוא מפני החצפה שבעקבות
 משיחא.

[יוס] ג' ופרשתו אמר, י"א איר, תרפ"ה

יושבין ומשיחין בי ומלעיגים ביי". ועוד קשה יותר, כי גם
 פחותי ערך פראי אדם מלעיגים ממנו, גלמים אשר אין בהם
 לא שכל ולא טעם, אשר מעולם לא נסתה נפשם להחזיק
 באיזה דקות (אין קיין איידעלע זאך), וכל מהותם הוא רק
 שהם בעלי תאנה, אוכלים זוללים ושותים כסוכאים,
 ועושים מה שלבם חפץ בשארי תאוות ותענוגים בשרים,
 משחתי המדות אשר בהפקרא נחא להודי, מזהמים בבהמות
 וחתו יער, גם המה ילעיגו על יראי אלקים ולומדי תורה.
 ואף גם המבחרים שבהם הקוראין עצמן בשם "משכילים"
 לא הועילה להם חכמתם לזכך המדות, וכל שכן בענין
 הגאונה שמדמה בנפשו אשר הוא אחד בעולם, וכל ההשכלה
 והחכמה שלו הוא, וכל האנשים הנמצאים בעולם כלם כאן
 נגדו, ואינו עולה על דעתו לחשב אולי חברו יותר חכם
 ממנו, וכל זה הוא מפני הגאונה והגסות הנעשה בנפשו על
 ידי חכמתו והשכלתו שידע איה דבר. והמשל בזה, כמו
 איש עני ביותר אשר מעולם לא היה לו אף מנה שלו,
 ולבסוף השתכר מאה מנה, אשר אז יתנשא בהתנשאות
 גדולה ויבטל את כל העשרים שבעולם ומלואו, ולכבו ירום
 והולך בקומה זקופה, כן הוא האיש הזה, אשר מפני חכמתו
 הקלה, מתגאה בגאונה והתנשאות, אשר באמת? מי שהוא
 חכם באמת צריך להיות ההפוך מזה, להשפיל את עצמו
 לפני כל אחד וללמד ממנו, וכמאמר הפתוב (תהלים קיט, צט)
 "מפל מלמדי השכלתי", דמי שרוצה לידע איה דבר חכמה
 לאמתה צריך ללמד מפל אחד ואחד מהחכמים, ולחשב
 ולהתבונן ולחקר בדבריהם היטב בלי שום פניה כו', ואז
 דוקא יתברר לו האמת, ומפל שכן שלא להתגאות על בני
 אדם, דמדת הגאונה היא גרועה [ה] ביותר משאר המדות, והיא
 מקור למקור לכל המדות הגרועות הם הקנאה והתאנה

(9) ראה גם כן קונטרס ומעין מאמר טו-טז.

ג. בשום דבר עדין. ד. נוח להם (בהנהגת) הפקר. ה. איננו יכול להתאפק ממה שהלב חומד. ו. החוצפה תגדל.

לקוטי דיבורים

דוקא, דמגילוי אור הרי אי אפשר להיות שיתווה היש,
 ולכן כל ההתהוות הוא על ידי ספירת המלכות, לפי שהיא
 מעלמת על האור, והלא הפרצופים העליונים הם הגבה
 למעלה במעלה ומדריגה על ספירת המלכות, ומכל מקום
 ההתהוות הוא על ידי ספירת המלכות דוקא, דהיא
 הנותנת דלהיות הפרצופים העליונים הם גילויים נעלים

ובזה יובן מה שמצינו ברשב"י²¹ כל מקום שנותנים
 עיניהן מיד נשרף, היינו ביטול היש, הנה אין זה לפי
 שביטל את היש ואבדו בכוונה, אלא שזהו מפני מעלת
 מדריגת רשב"י בהדבקות העצומה שלו בהגילויים
 דפרצופים העליונים דאתמר בהו כי הוי' אלקיך אש
 אוכלה הוא, דהנה ידוע דהתהוות היש הוא מהעלם האור

- 1 ביותר לזאת הנה בהם ועל ידם אי אפשר להיות התהוות
2 היש. ודוקא על ידי ספירת המלכות שהיא מעלמת על
3 האורות העליונים, ובספירת המלכות גופא הנה חיצוניות
4 המלכות, הנה דוקא בה ועל ידה הוא ההתהוות, ורשב"י
5 להיותו בהתעצמות במדריגות גילויים העליונים, הנה כשם
- 6 שמההתגלות אי אפשר להיות התהוות היש, הנה כמו כן
7 גם לאחר שנהתווה היש התבטל מפני הגילוי הרב, וזהו
8 דבכל מקום וענין גשמי וחומרי שנותנין עיניהם, הנה מיד
9 נשרף, להורות על גודל עוצם מעלת דביקותו של הרשב"י
10 בהגילויים העליונים שהיה בהתעצמות גמורה.

ב' דחג השבועות, תרצ"ג

[דברי ימי חיי אדמו"ר הזקן²]

בס"ד.

1 מצביא וסדרן הי' כ"ק אדמו"ר הרה"ק זצוקללה"ה נבג"מ זיע"א, ובכל עבודתו הקדושה בין בעניני
2 הרבנות ובין בעניני עסקנות הכלל הנה הסדר ומתינות לקחו חלק בראש והענינים בעסקנות הכלל היו
3 יוצאים מתחת יד קדשו מתוקנים דבר דבר על אופן בטעמו ונימוקו עמו בטוב טעם ודעת ומתקבל
4 בכי טוב ככל שדרות אחינו בני ישראל מחבבי תורה ושומרי מצוה בלי הבדל מפלגה ושאיפה בחיזוק
5 היהדות והרבצת התורה.

6 המאמר ומעין מבית ה' יוצא והשקה את נחל השטים כתבו הוד כ"ק אדמו"ר בשנת תרס"ג ונתנו
7 לחברת מפיצי אור לפרסמו בכתב בין חסידי חב"ד וגזע חסידי חב"ד ופרקים מלוקטים מהמאמר לפרסם
8 גם בין מחבבי תורה ושומרי מצוה שאינם מחסידי חב"ד³.

9 המאמר ומעין יש לו אופי מחודש על קונטרס התפלה⁴ אשר הי' ביחוד בשביל תלמידי ישיבת
10 תומכי תמימים ובשביל החסידים העוסקים בלימוד תורת החסידות ובעבודה שבלב זו תפלה להורותם
11 דרכי ואופני עבודה שבלב בשני אופנים, בקום ועשה וסור ואל תעשה, אבל המאמר ומעין אינו ביחוד
12 בשביל חסידי חב"ד אלא הוא הוראה כללית באורחות חיים עפ"י התורה והמצוה בחיים היום יומיים.

ובהערת כ"ק אדמו"ר בספר השיחות קיץ הישית (קה"ת, תשי"ז)
ע' 52: "ראה אודותיו (כ"ק הר' משה) ברשימות כ"ק מו"ח אדמו"ר
ע"ד רבנו הזקן (נמצא בדפוס)".
קטעים מרשימה זו נדפסו בספר הניגונים ח"א (תשי"ט) ע' מב
(ושם: מרשימות כ"ק אדמו"ר שליט"א, אדות שמעון המדקדק*).
בחוברת "חב"ד – ליובאוויטש (עסקנות ציבורית)" (קה"ת, תשי"א).
בספר התולדות אדמו"ר הזקן בעריכת הרא"ח שי' גליצנשטיין נדפסו
חלקים רבים ממנה בעריכה לשונית. ונזכרת בשיחת ש"פ שמיני
תשי"ג (תורת מנחם תשי"ג ח"ב ע' 135). וראה שיחת י"ט כסלו
תשי"כ (תורת מנחם תשי"כ ח"א ע' 208). ועוד.
(3) ראה רשימת היומן כג מנחם-אב; ח"י אלול תרס"ג (קונטרס
ומעין ע' 56 ואילך).

(4) "קונטרס התפלה.. הניתן.. בשביל התלמידים.. בתחלת סבת,
שנת חמשת אלפים שש מאות וששים לבריאה" (הקדמת רבינו
להקונטרס). וכ"ה באגרות-קודש ח"ג ע' שג. בקונטרס התפלה דפוס
ווילנא, תרפ"ד נדפס בראשה: קונטרס ראשון של כ"ק אדמו"ר
הרה"ק זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע מ"ח תר"ס. וראה גם רשימת "ספריו
מאמריו ומכתביו שנדפסו" – חנוך לנער ע' 21.

(1) השם – ע"פ קונטרס הצ"צ ותנועת ההשכלה ע' 6 בהערה.
(2) רשימה זו היתה אמורה להיות "מבוא" לקונטרס ומעין מאת
כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע שנדפס בשנת תשי"ג, כמפורש בתחילתה,
ש"להיות כי הקונטרס ומעין מוצאו במדה ידועה מטעם עסקנות
הכלל, הנה בהכרח לתאר – בעקאנט מאן – את המצב הכללי של
עסקנות הכלל בימי נשיאותו של הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק בכלל
ובזמן הופעת הקונטרס ומעין בפרט. . ואין מאמרי זה אלא יאיר
נתיב ומבוא לקונטרס ומעין".
ואכן ברשימת כ"ק אדמו"ר בכ"ק על גליון ה"יום יום" שלו
ציין את מקורו של הפתגם לכו אלול "מבוא למעין (מה"ק)".
לפועל לא נדפסה רשימה זו כ"מבוא" לקונטרס ומעין, ובמקומה
נדפסה רשימה אחרת (סקירה כללית מחודש טבת תר"ס עד אלול
תרס"ג). ולכן מכנה אותה "מהדורא קמא" של ה"מבוא".
אבל נראה שרשימה זו הייתה אמורה לצאת לאור באותה
תקופה, כמפורש בשיחת חג הפסח תשי"ג סעיף סד (לקו"ד ח"ג תלח,
א. ספר השיחות תשי"ג ע' 91): דער אריכות הספור וועגען דעם
משכיל וכופר שמעון זאמוטער – א פאלשער נאמען זאמוטער וואס
ער אליין האט אויסגעטראכט – ווערט דערציילט אין דעם קובץ
"ששלת האור" היכל שלישי.

(*) ראה מכתב רבינו אל הנהלת "ניח"ח" (אגרות-קודש ח"ח ע' תקלט): "בהנוגע לרשימת חשיבת הנגינה באהלי חב"ד. . בהיומן שלי. . ספור
המשכיל המסתתר שמעון ליליענטהאל אדות ניגוני חב"ד. . יוכל לראות – על איזה שעות – אצל חתני הרה"ג הרממ"ש שליט"א".

- 1 במלות קצרות, קונטרס התפלה יסודו בקודש ומוצאו מנקודת השקפת הדרכת הרבנות בהוראה
- 2 בדרכי העבודה בעבודת ה' בתורה תפלה ומצות ומדות טובות בהנהגה דיראת שמים, והמאמר ומעין
- 3 יסודו בקודש ומוצאו מנקודת השקפת העסקנות הכללית בארחות הנהגת נשיאי חב"ד בהוראה כללית
- 4 בהנהגה במדות טובות ובבחירת הטוב עפ"י התורה.

אגרות קודש

1 ב"ה י"ג מנחם אב תרצ"ה

2 אטוואצק

3 אל התלמיד הנע' מו"ה דוד שי' גולדבערג

4 שלום וברכה.

5 במענה על מכתבו, נהניתי מאת אשר כתב לי בפרטית

6 מסדר עניניו בתפלה ובהנהגת עסקו, הכל באר היטב.

7 ומה שמתאונן על העדר הרגשת אור החסידות הנה

8 הרה"ק הר"מ אלשיך זצוק"ל כותב כי הצלחת הלימוד לא

9 ליום ולא ליומים כ"א דורש זמן מרובה, הרי דגם הבנת

10 הלימוד של השכלה והשגתה דורש זמן מרובה, ומכש"כ

11 הרגשת ההשכלה, (כמבואר באחד השיחות בהפלאות הענין

12 ההרגש הניקי' פילין, על ענין ההבנה), שדורש זמן מרובה, דכ"ז

13 - הרגשת ההשכלה - הוא בכלל השכלה, לא כן הרגשת אור

14 החסידות דזה יוצא מגדר ההבנה בכלל והוא ענין נפלא ונשגב

15 [ב]מאד, אשר לזה דרוש עבודה פנימית.

16 העובד את השי"ת באמת ובאמונה צריך להיות שם

17 ארחותיו לילך מדרגא לדרגא בסדר מסודר ולא בדרך דילוג,

18 ועם היותה דרך ארוכה, אבל היא הקצרה והנכונה להגיע

19 בעזרתו ית' אל האמת הגמור.

20 אחד מדרכי העבודה היא ההתעכבות בענין אחד משך זמן

21 נכון, דבענין עבודת הלב בתיקון המדות הנה ודאי שיעקר הוא

22 ההתעכבות לעכב עצמו בענין אחד משך זמן עד אשר יפעול

23 ישועות בנפשו ע"י עבודתו בתפלה בתיקון המדה ההיא

24 ששוקד בה תחלה ברגילות להרגיל עצמו בזה, עד אשר נחקק

25 אצלו במוחלט.

26 וכן הוא גם בעבודת המוחין הנה ענין ההתעכבות מביא

27 תועלת בלתי משוער בתוצאות טובות מופלאות בערכן, וענין

28 ההתעכבות הוא לחזור במחשבת עיון הדבר שלמד הרבה

29 פעמים וידוע אותו על נכון הנה חוזר זה ריבוי פעמים

30 במחשבת עיונו עד שהמושכל ההוא מאיר במוחו ממש.

31 וקובץ על יד מידי יום ביומו ללמוד בעיון אדעתא דנפשי,

32 לתקן נפשו הנה יום ליום יביע גילוי חדש בהבנת הענינים,

33 אבל אין זה הבנה שכלית בלבד אלא גילוי אור, דהנה בשכל

34 יש ג"כ גוף ונפש דגופו של השכל הוא שכל מצויר במה שהוא,

35 המושכל ההוא, ונפשו של השכל הוא אור השכל וחיותו.

36 אמנם אור וחיות זה נפש מוגבל המח' ומאיר בגופו של

37 השכל ההוא בדוגמת דבר כמו הנפש המתלבש בגוף להחיותו,

38 שהוא מוגבל בהצטיירות הגוף ההוא ולכן במי שהוא פסח או

39 עור ר"ל הנה הגם שהנפש הוא שלם מ"מ הכחות דהלוך וראי

40 מאחר שחסרים הכלים גם האור מתעלם, הרי שהנפש מוגבל

41 כפי ציור הגוף.

42 וכן הוא באור וחיות השכל שהוא מוגבל בציורו כפי שגופו

43 של השכל, אבל יש אור וחיות שכלי שהוא בלתי מוגבל

44 בהצטיירות מושכל פרטי, אלא הוא אור המאיר בכל דבר

45 השכלה והבנה, וענין התגלותו בא ע"י ההתעכבות בעבודת

46 המוח כמ"ש במ"א בארוכה.

47 ישקוד בלימוד ובעבודה שבלב בתיקון המדות ולהרבות

48 בלמוד ודבור בעניני חסידות עם זולתו, והשי"ת יהי בעזרו

49 להיות פנימי, י"ש חסיד ולמדן.

50 בדבר עסקו יעשה בזה ככל הנדרש להעסק, ונהיגי כל

51 ישראל לסמוך עצמם על זה ואין שום חששא מצד הדין כלל,

52 השם יתברך יזמין לו פרנסתו בריוח ובמנוחה שיוכל לקבוע

53 עתים לתורה ועבודה במנוחת הדעת.

54 השם יתברך יעזר לאביו וב"ב שי' בהמצטרך להם

55 בגשמיות וברוחניות, ויזמין לו פרנסתו בריוח ובמנוחה.

56 הדו"ש ומברכו בגו"ר

57 יוסף יצחק

פרק ב משנה יב

רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר, יְהִי מָמוֹן חֶבְרָד חָבִיב עָלֶיךָ בְּשִׁלְךָ וְהִתְקַן עֲצֻמָּךְ לְלִמּוּד תּוֹרָה, שְׂאִינָה יִרְשָׁה לְךָ וְכָל מַעֲשֶׂיךָ יִהְיוּ לְשֵׁם שְׁמַיִם:

נקודות משיחות קודש

על משנה זו כתב הרמב"ם⁷: "ואפילו בשעה שהוא ישן, אם ישן לדעת כדי שתנוח דעתו עליו וינוח גופו כדי שלא יחלה ולא יוכל לעבוד את ה' והוא חולה, נמצאת שינה שלו עבודה למקום ברוך הוא. ועל ענין זה ציוו חכמים ואמרו, וכל מעשיך יהיו לשם שמים". והוא מוסיף על כך וכותב: "והוא שאמר שלמה בחכמתו, בכל דרכיך דעהו". ויש לומר ששני סוגי עבודה הם: א) "כל מעשיך יהיו לשם שמים", ב) "בכל דרכיך דעהו".

כאשר האדם עוסק בדברי הרשות כגון אכילה, שתייה, מסחר וכדומה "לשם שמים", דהיינו כדי שיוכל לעבוד את ה' - מעשיו הם עניני חול אך הם משמשים אותו לצורך קדושה. זהו "כל מעשיך" - מעשים שלך, של חולין - "יהיו לשם שמים".

אך יש מדריגה גבוהה מכך והיא כאשר עסקי החולין עצמם מתקדשים ולא רק משמשים לתועלת הקדושה ("לשם שמים"). [כמו כשהאכילה עצמה היא מצוה⁸]. זוהי העבודה של "בכל דרכיך דעהו", לא שהדרכים מובילות ל"דעהו", אלא שהן עצמן בבחינת "דעהו".

לפי זה יומתק מה שהרמב"ם הביא תחילה את מאמר המשנה "וכל מעשיך יהיו לשם שמים" ורק לאחר מכן את מאמר הכתוב "בכל דרכיך דעהו" (אף שלכאורה צריך היה להקדים את דברי הכתוב לדברי המשנה) - מכיון שסדר העבודה הוא מן הקל את הכבד: כדי להגיע לעבודה בדרגת "בכל דרכיך דעהו" יש להתחיל בעבודה של "וכל מעשיך יהיו לשם שמים".

בתפארת-ישראל הקשה, הרי נאמר¹ "תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב", כלומר, שהתורה היא ירושה² ואיך אומר כאן "שאינה ירושה"?

ויש לתרץ הקושיא, כי באמת יש בתורה שתי בחינות: א) "ירוש" - התורה היא ירושה לכל אחד מ ישראל, ב) "מכר" - וכמאמר חז"ל³ "אמר הקב"ה לישראל מכרתי לכם תורת". בחינת "ירוש" שבתורה - משמעה שהתורה "שייכת" לכל אחד ואחד מ ישראל, שהרי ירושה אינה תלויה במצבו או בגילו של היורש, ולכן, עצם החיוב ללמוד תורה הוא שווה בכולם, כלשון הרמב"ם⁴ - "כל איש מ ישראל חייב בתלמוד תורה בין עני בין עשיר וכו'", ולא משנה מהי מידת הבנתו בתורה.

בחינת "מכר" שבתורה - מכוונת להבנת התורה. דהיינו, כמו במכר, הקונה אינו מקבל חינם, אלא עליו לשלם תמורת החפץ שקנה⁵, כמו כן הוא בנוגע להבנת התורה; כדי להבין היטב את חכמת התורה יש להשקיע עבודה ויגיעה.

על בחינה זו השניה - "מכר" - נאמר במשנתנו "התקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך". כדי להבין ולהשכיל בתורה (כל אחד ואחד לפי כשרונותיו) לא מספיק "לרשת" את התורה אלא צריך גם "לקנות" אותה. "קנין" התורה נעשה על-ידי "ארבעים ושמונה דברים" שהתורה נקנית בהם ומפורטים לקמן במסכת⁶.

(לקוטי שיחות, כרך יג, עמ' 115).

שיחות קודש תש"מ - פרשת מטות-מסעי

(לקוטי שיחות, כרך ג, עמ' 907, 931)

(1) ברכה לג, ד. 2) ועד שדרשו "לנו מורשה ולא להם (לעכו"ם)", ולכן עכו"ם שעוסק בתורה חייב מיתה. 3) שמות רבה לג, א. 4) הלכות תלמוד תורה פרק א ה"ו. 5) ראה לקוטי שיחות שם שיש אף בחינה שלישית בתורה מתנה. בחינה זו מתייחסת לעניינים בתורה שהם למעלה מכוח הבנת הנבראים, וניתנים לאדם בדרך של מתנה מלמעלה. 6) פרק ו משנה ו. 7) הלכות דעות פרק ג הלכה ג. 8) כדוגמת אכילת שבת או אכילת קודשים, שהן עצמה מצוה.

פרשת תזריע

יב * וידבר יהוה אל משה לאמר: **ד** דבר אל בני ישראל לאמר אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים כימי נדת דותה תטמא: **ג** וביום השמיני ימול בשר ערלתו: **ה** ושלושים יום ושלושת ימים תשב בדמי טהרה בכל קדש לא תגע ואל המקדש לא תבא עד מלאת ימי טהרה: **(ל)** **ה** ואם נקבה תלד וטמאה שבעים שבועות כנדתה וששים יום וששת ימים תשב על דמי טהרה: **ו** ובמלאת ימי טהרה לבן או לבת תבוא כבש בן שנתו לעלה ובקרינה אותו לחטאת אל פתח אהל מועד אל הכהן: **ז** והקריבו לפני יהוה וכפר עליה וטהרה ממקדש דמיה ואת תורת הילדת לזכר או לנקבה: **ח** ואם לא תמצא ידה די שם ולקחה שתיתרים או שני בני יונה אחד לעלה ואחד לחטאת וכפר עליה הכהן וטהרה: **פ** **(ישראל)** **יג** * וידבר יהוה אל משה ואל אהרן לאמר: **ד** אדם כי יהיה בעור בשרו בשרו שאת או ספחת או בהרת והיה בעור בשרו לגגע צרעת והובא אל אהרן הכהן או אל אחד מבניו הכהנים: **ה** וראה הכהן את הגגע בעור הבשר ושער בגגע הפך **ו** לבן ומראה הגגע עמק מעור בשרו גגע צרעת הוא וראהו הכהן וטמא אותו: **ז** ואם בהרת לבנה הוא בעור בשרו אין מראה מן העור ושערה לא הפך לבן והסגיר הכהן את הגגע שבעת ימים: **ח** וראה הכהן ביום השביעי והנה הגגע עמד בעינו לא פשה הגגע בעור והסגירו הכהן שבעת ימים שנית: **(ע"ב בחול)** **ו** וראה הכהן אותו ביום השביעי שנית והנה כהה הגגע ולא פשה הגגע בעור וטהרו הכהן מספחת הוא וכבס בגדיו וטהרו: **י** ואם פשה תפשה המספחת בעור אחרי הראתו אל הכהן לטהרתו ונראה שנית אל הכהן: **ה** וראה הכהן והנה פשתה המספחת בעור וטמא הכהן צרעת הוא: **פ** **ט** גגע צרעת כי תהיה באדם והובא אל הכהן: **ו** וראה הכהן והנה שאת לבנה בעור והיא הפכה שער

לבן ומחית בשר חי בשאת: **א** צרעת נושנת הוא בעור בשרו וטמא הכהן לא יסגרונו כי טמא הוא: **ב** ואם פרוח תפרח הצרעת בעור וכסתה הצרעת את כל עור הגגע מראשו ועד רגליו לכל מראה עיני הכהן: **ג** וראה הכהן והנה כסתה הצרעת את כל בשרו וטהר את הגגע כלו הפך לבן טהור הוא: **ד** וביום הראות בו בשר חי וטמא: **ה** וראה הכהן את הבשר החי וטמא הבשר החי טמא הוא צרעת הוא: **ו** או כי ישוב הבשר החי ונהפך ללבן ובא אל הכהן: **ז** וראהו הכהן והנה נהפך הגגע ללבן וטהר הכהן את הגגע טהור הוא: **פ** **י** ובשר פריהיה בזבחו שחין ונרפא: **י** ותהיה במקום השחין שאת לבנה או בהרת לבנה אדמדמת ונראה אל הכהן: **ד** וראה הכהן והנה מראה שפל מן העור ושערה הפך לבן וטמא הכהן גגע צרעת הוא בשחין פרוח: **ה** ואם יראנה הכהן והנה אין פה שער לבן ושפלה אינה מן העור והיא כהה והסגירו הכהן שבעת ימים: **ז** ואם פשה תפשה בעור וטמא הכהן אותו גגע הוא: **ח** ואם תחלתה תעמד בהרת לא פשתה צרעת השחין הוא וטהרו הכהן: **ס**

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות חכ"ב ע' 70, ע"פ ביאורי החומש)

שמה של הפרשה - תזריע

ידוע ששמה של הפרשה מורה על תכנה. ולכאורה שמה של פרשתנו 'תזריע' - שמשמעותו 'יצירת חיים חדשים' - הפוך מתכנה של הפרשה, המדברת - ברבה - בדיני מצורע, שעליו דרשו חז"ל "מצורע חשוב כמת".

והחסבר לכך: הצרעת היא לא רק עגש שמגיע לאדם בעוון דבור לשון הרע, אלא יש בה תפקיד חיובי שנועד להרגיל את האדם להתרחק מדבור וספור לשון הרע. כך לאחר שישחר מהצרעת יוכל לפתח חיים חדשים, נקיים מלשון הרע. לכן שמה של הפרשה מורה על 'יצירת חיים חדשים', כי זוהי מטרתה האמתית של הצרעת - לזרע וליצור חיים חדשים.

שני **כ** או בשר פריהיה בעור מכותאש והיתה מחית המכה בהרת לבנה אדמדמת או לבנה: **ח** וראה אתה הכהן והנה נהפך שער לבן בהרת ומראה עמק מן העור צרעת הוא במכה פרוח

אָצלו. בַּמִּצֵּב כִּנֹּחַ יָכוֹל הָאָדָם לְהִגִּיעַ לְמִצֵּב שֶׁל 'כִּלּוֹת הַנֶּפֶשׁ', שְׂאִיפָה לְהִתְנַתֵּק מִהַגּוֹף וְהַעוֹלָם הַזֶּה הַגִּשְׁמִי, וּלְהִדְבֵּק בַּקֶּבֶ"ה. עַל־כֵּן אָמַר הַפֶּסוּק "אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ": גַּם כֹּאֲשֶׁר אָדָם נִמְצָא בַּמִּצֵּב שֶׁל "אִשָּׁה", שֶׁפָּלוּ עֶסוֹק בְּלִהְתַּקְרֵב לַקֶּבֶ"ה, עָלָיו לְהִיטֵב בַּבְּחִינַת "תִּזְרִיעַ" - לַעֲסֹק בְּקִיּוֹם הַמַּצּוֹת הַגִּשְׁמִיּוֹת וְהַאֲרֻצִּיּוֹת, כִּמּוֹ שִׁזְרִיעָה כִּפְשׁוּטָה הִיא בְּאֶרֶץ, וְכֵן כֵּן הִיא מְבִיאָה לְצִמְחָה.

שְׁלִישִׁי מ וְאִישׁ כִּי יִמְרֹט רֹאשׁוֹ קִרַּח הוּא טָהוֹר הוּא: מֵא וְאִם מִפֹּתָת פָּנָיו יִמְרֹט רֹאשׁוֹ גִּבָּח הוּא טָהוֹר הוּא: מֵב וְכִי־יִהְיֶה בְּקִרְחָתוֹ אוֹ בְּגִבָּחָתוֹ נִגַּע לָכֵן אֲדַמְדָּם צִרְעַת פִּרְחָתוֹ הוּא בְּקִרְחָתוֹ אוֹ בְּגִבָּחָתוֹ: מֵג וְרָאָה אֹתוֹ הַכֹּהֵן וְהֵנָּה שְׂאֵת־הַנֶּגַע לְבָנָה אֲדַמְדָּמָת בְּקִרְחָתוֹ אוֹ בְּגִבָּחָתוֹ כִּמְרָאָה צִרְעַת עוֹר בְּשָׂר: מֵד אִישׁ־צָרוּעַ הוּא טָמֵא הוּא טָמֵא יִטְמְאוּנוּ הַכֹּהֵן בְּרֹאשׁוֹ נִגָּעוּ: מֵה וְהִצָּרוּעַ אֲשֶׁר־בּוֹ הַנֶּגַע בְּגִדָּיו יִהְיוּ פְּרָמִים וְרֹאשׁוֹ יִהְיֶה פָּרוּעַ וְעַל־שִׁפְפִּים יַעֲטֶה וְטָמֵא א טָמֵא יִקְרָא: מֵו כָּל־יָמָיו אֲשֶׁר הַנֶּגַע בּוֹ יִטְמָא טָמֵא הוּא בְּדָד יֵשֵׁב מִחוּץ לַמַּחֲנֶה מוֹשְׁבּוֹ: מֵז וְהִפָּגַר כִּי־יִהְיֶה בּוֹ נִגַּע צִרְעַת בִּבְגָדוֹ צֹמֵר אוֹ בִּבְגָד פְּשָׁתִים: מֵח אוֹ בְּשָׂתִי אוֹ בְּעֶרֶב לַפְּשָׁתִים וְלִצְמֹר אוֹ בְּעוֹר אוֹ בְּכָל־מְלֹאכֶת עוֹר: מֵט וְהָיָה הַנֶּגַע יִרְקַק א אוֹ אֲדַמְדָּם בִּבְגָדוֹ אוֹ בְּעוֹר אוֹ־בְּשָׂתִי אוֹ־בְּעֶרֶב אוֹ בְּכָל־כְּלִיעוֹר נִגַּע צִרְעַת הוּא וְהִרָאָה אֶת־הַכֹּהֵן: נ וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּגַע וְהִסְגִּיר אֶת־הַנֶּגַע שְׁבַעַת יָמִים: נֵא וְרָאָה אֶת־הַנֶּגַע בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי כִּי־פִשָּׁה הַנֶּגַע בִּבְגָד אוֹ־בְּשָׂתִי אוֹ־בְּעֶרֶב אוֹ בְּעוֹר לְכָל אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה הָעוֹר לְמְלָאכָה צִרְעַת מִמָּאֶרֶת הַנֶּגַע טָמֵא הוּא: נֵב וְשָׂרַף אֶת־הַבֶּגֶד אוֹ אֶת־הַשָּׂתִי א אוֹ אֶת־הָעֶרֶב בְּצִמְלֹ אוֹ בַּפְּשָׁתִים אוֹ אֶת־כָּל־כְּלִי הָעוֹר אֲשֶׁר־יִהְיֶה בּוֹ הַנֶּגַע כִּי־צִרְעַת מִמָּאֶרֶת הוּא בָּאֵשׁ תִּשְׂרָף: נֵג וְאִם יִרָאָה הַכֹּהֵן וְהֵנָּה לֹא־פִשָּׁה הַנֶּגַע בִּבְגָד אוֹ בְּשָׂתִי אוֹ בְּעֶרֶב אוֹ בְּכָל־כְּלִיעוֹר: נֵד וְצוּרָה הַכֹּהֵן וְכִפְסוֹ אֶת אֲשֶׁר־בּוֹ הַנֶּגַע וְהִסְגִּירוֹ שְׁבַעַת־יָמִים שְׁנִית:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות י עמ' 25)

כָּל הַנֶּגְעִים אָדָם רֹאָה, חוּץ מִנֶּגְעֵי עֲצָמוֹ (נִגְעִים ב, ה)

כְּלוּמָר: כָּל הַנֶּגְעִים (ש) אָדָם רֹאָה (ב) חוּץ – (הרי זה) מִנֶּגְעֵי עֲצָמוֹ. וְכִתְּרַת הַכֵּל שֶׁם טוֹב, שֶׁכֹּאֲשֶׁר אָדָם רֹאָה רַע בְּזוּלָתוֹ,

וְטָמֵא אֹתוֹ הַכֹּהֵן נִגַּע צִרְעַת הוּא: נ וְאִם א יִרָאָה הַכֹּהֵן וְהֵנָּה אִין־בִּבְהֶרֶת שַׁעַר לָכֵן וּשְׂפִלָּה אֵינָה מוֹהָעוֹר וְהוּא כִּהָּה וְהִסְגִּירוֹ הַכֹּהֵן שְׁבַעַת יָמִים: נ וְרָאָה הַכֹּהֵן בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי אִם־פִּשָּׁה תִּפְשָׁה בְּעוֹר וְטָמֵא הַכֹּהֵן אֹתוֹ נִגַּע צִרְעַת הוּא: נֵח וְאִם־תַּחֲתִיָּה תַעֲמֹד הַבִּהֶרֶת לֹא־פִשָּׁה בְּעוֹר וְהוּא כִּהָּה שְׂאֵת הַמַּכּוּה הוּא וְטָהֲרוּ הַכֹּהֵן כִּי־צִרְכָּת הַמַּכּוּה הוּא: פ כֵּס וְאִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי־יִהְיֶה בּוֹ נִגַּע בְּרֹאשׁ אוֹ בְּזָקוֹ: פ וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּגַע וְהֵנָּה מְרָאָהוּ עִמָּק מוֹהָעוֹר וְכֵן שַׁעַר צָהָב דָּק וְטָמֵא אֹתוֹ הַכֹּהֵן נִתַּק הוּא צִרְעַת הָרֹאשׁ אוֹ הַזָּקָן הוּא: פֵּא וְכִי־יִרָאָה הַכֹּהֵן אֶת־נִגַּע הַנֶּתֶק וְהֵנָּה אֵין מְרָאָהוּ עִמָּק מוֹהָעוֹר וְשַׁעַר שָׁחַר אֵין בּוֹ וְהִסְגִּיר הַכֹּהֵן אֶת־נִגַּע הַנֶּתֶק שְׁבַעַת יָמִים: פֵּב וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּגַע בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי וְהֵנָּה לֹא־פִשָּׁה הַנֶּתֶק וְלֹא־יִהְיֶה בּוֹ שַׁעַר צָהָב וּמְרָאָה הַנֶּתֶק אֵין עִמָּק מוֹהָעוֹר: פֵּג וְהַתְּגַלָּח וְאֶת־הַנֶּתֶק לֹא יִגַּלַּח וְהִסְגִּיר הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּתֶק שְׁבַעַת יָמִים שְׁנִית: פֵּד וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּתֶק בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי וְהֵנָּה לֹא־פִשָּׁה הַנֶּתֶק בְּעוֹר וּמְרָאָהוּ אֵינָנו עִמָּק מוֹהָעוֹר וְטָהֲרוּ אֹתוֹ הַכֹּהֵן וְכִפְסוּ בְּגָדָיו וְטָהֲרוּ: פֵּה וְאִם־פִּשָּׁה יִפְשָׁה הַנֶּתֶק בְּעוֹר אַחֲרֵי טָהֲרָתוֹ: פֵּו וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהֵנָּה פִּשָּׁה הַנֶּתֶק בְּעוֹר לֹא־יִבְקַר הַכֹּהֵן לְשַׁעַר הַצָּהָב טָמֵא הוּא: פֵּז וְאִם־בְּעִינָיו עָמַד הַנֶּתֶק וְשַׁעַר שָׁחַר צִמְחָבוֹ נִרְפָּא הַנֶּתֶק טָהוֹר הוּא וְטָהֲרוּ הַכֹּהֵן: ס וְאִישׁ אוֹ־אִשָּׁה כִּי־יִהְיֶה בְּעוֹר־בָּשָׂר בִּהֶרֶת לְבָנָת: סֵא וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהֵנָּה בְּעוֹר־בָּשָׂר בִּהֶרֶת כִּהֶרֶת כִּהֶרֶת לְבָנָת כִּהֶרֶת הוּא פָּרַח בְּעוֹר טָהוֹר הוּא: ס

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ח"א ע' 236, ע"פ ביאורי החומש)
אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ (יב, ב)

יִרְמֹז הַכְּתוּב עַל כִּנְסַת יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר מִצִּינוּ שְׁנִקְרָאת אִשָּׁה .

'אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ', פֶּרוּשׁ: הַזְרִיעַת מַצּוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים (אור החיים)

כִּנְסַת יִשְׂרָאֵל נִקְרָאת בְּשֵׁם אִשָּׁה שֶׁל הַקֶּבֶ"ה, שֶׁם זֶה מִבְּטָא אֶת הַקָּשֶׁר הַעֲצוּם בֵּין יִשְׂרָאֵל לַקֶּבֶ"ה, וְהוּא מוֹרָה עַל הַתְּשׁוּבָה שֶׁל הָאָדָם לְהִתְקַרֵּב לַקֶּבֶ"ה, כְּשֶׁכָּל הַדְּבָרִים הָאֲחֵרִים טְפִלִּים

שֶׁעָרָו וַיִּגְלָהּ וּכְבָּם אֶת־בְּגָדָיו וּרְחֵץ אֶת־בָּשָׂרוֹ
בַּמַּיִם וְטָהַר: וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִקַּח שְׁנֵי־כִבְשִׁים
תְּמִימִים וְכִבְשָׂה אַחַת בַּת־שָׁנָתָה תְּמִימָה וּשְׁלֹשָׁה
עֶשְׂרִים סֵלֶת מִנְחָה בָּלוּלָה בְּשֶׁמֶן וְלֹג אֶחָד שֶׁמֶן:
וְהַעֲמִיד הַכֹּהֵן הַמַּטְהֵר אֶת הָאִישׁ הַמַּטְהֵר
וְאַתֶּם לִפְנֵי יְהוָה פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: וְלָקַח הַכֹּהֵן
אֶת־הַכִּבֹּשׁ הָאֶחָד וְהִקְרִיב אוֹתוֹ לְאַשֶׁם וְאֶת־לֹג
הַשֶּׁמֶן וְהִגִּיף אֹתָם תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה: וְיִשְׁחַט
אֶת־הַכִּבֹּשׁ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַט אֶת־הַחֲטָאת וְאֶת־
הָעֹלָה בַּמָּקוֹם הַקָּדֵשׁ כִּי כַּחֲטָאת הָאִשִּׁם הוּא
לִכְתָּן קֹדֶשׁ קֳדָשִׁים הוּא: וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדָּמֵם
הָאִשִּׁם וַנִּתֵּן הַכֹּהֵן עַל־תְּנוּךְ אֹזֶן הַמַּטְהֵר הַיְּמָנִית
וְעַל־כֹּהֵן יָדוֹ הַיְּמָנִית וְעַל־כֹּהֵן רִגְלוֹ הַיְּמָנִית:
וְלָקַח הַכֹּהֵן מִלֹּג הַשֶּׁמֶן וַיִּצַק עַל־כַּף הַכֹּהֵן
הַשְּׂמָאלִית: וְיִטְבֹּל הַכֹּהֵן אֶת־אֶצְבָּעוֹ הַיְּמָנִית מִן־
הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל־כַּף הַשְּׂמָאלִית וְהָזָה מִן־הַשֶּׁמֶן
בְּאֶצְבָּעוֹ שֶׁבַע פְּעָמִים לִפְנֵי יְהוָה: וְיִמָּיתֵר הַשֶּׁמֶן
אֲשֶׁר עַל־כַּף יָתֵן הַכֹּהֵן עַל־תְּנוּךְ אֹזֶן הַמַּטְהֵר
הַיְּמָנִית וְעַל־כֹּהֵן יָדוֹ הַיְּמָנִית וְעַל־כֹּהֵן רִגְלוֹ הַיְּמָנִית
עַל דָּם הָאִשִּׁם: וְהִנּוֹתֵר בְּשֶׁמֶן אֲשֶׁר עַל־כַּף הַכֹּהֵן
יָתֵן עַל־רֹאשׁ הַמַּטְהֵר וְכִפֹּר עָלָיו הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה:
וְעָשָׂה הַכֹּהֵן אֶת־חַחֲטָאת וְכִפֹּר עַל־הַמַּטְהֵר
מִטְּמֵאתוֹ וְאַחֵר יִשְׁחַט אֶת־הָעֹלָה: וְהָעֹלָה הַכֹּהֵן
אֶת־הָעֹלָה וְאֶת־הַמִּנְחָה הַמִּזְבֵּחַ וְכִפֹּר עָלָיו הַכֹּהֵן

וְטָהַר: ם

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי תורה, תזריע כב, ב. ע"פ ביאורי החומש)

והיה בעור בשרו לנגע צרעת (יג, ב)

מסביר ב"לקוטי תורה", שהצרעת רומזת למצב שבו פנימיותו של האדם היא טובה במכלית, והרוע נמצא רק בחיצוניותו ("בעור בשרו"); וזוהי הסבה לכך שנגע הצרעת אינו מצוי בזמן הזה, שכן בימינו אין בנמצא אנשים שפנימיותם היא טובה במכלית ואין בה רע כלל.

חמישי כא ואסידל הוא ואין ידו מושגת ולקח כבש אחד אשם לתנופה לכפר עליו ועשרון סלת אחד בלול בשמן למנחה ולג שמן: וישתי תרים או שני בני יונה אשר תשיג ידו והיה אחד חטאת והאחד

הרי זו הוכחה שאותו רע נמצא בו בעצמו, כי הזולת הוא כמו ראי (וזהו "כל הפוסל במומו פוסל"). וטעם הדבר הוא, כי מבין שכל מארע הוא בהשגחה פרטית, מובן שהזמין לו מלמעלה לראות את הרע בזולתו כדי שידע שרע זה נמצא בו ועליו לתקנו.

רביי נה וראה הכהן אחרי | הכבש את־הנגע והנה לא־הפך הנגע את־עיניו והנגע לא־פשה טמא הוא באש תשרפנו פחתת הוא בקרחתו או בגפחתו: ו אם ראה הכהן והנה כהה הנגע אחרי הכבש אתו וקרע אתו מן־הבגד או מן־העור או מן־השתי או מן־הערב: ו אם־תראה עוד בפגד או־בשתי או־בערב או בכל־כלי־עור פרכת הוא באש תשרפנו את אשר־בו הנגע: והפגד או־השתי או־הערב או־כל־כלי העור אשר תכבש וסר מהם הנגע וכבש שנית וטהר: ו זאת תורת נגע־צרעת בגד הצמר | או הפשתים או השתי או הערב או כל־כלי־עור לטהרו או לטמאו: פפפ

ס"ו פסוקים, ב"נה סימן.

פרשת מצורע

יד * וידבר יהוה אל־משה לאמר: זאת תהיה תורת המצרע ביום טהרתו והובא אל־הכהן: ויצא הכהן אל־מחוץ למחנה וראה הכהן והנה נרפא נגע־הצרעת מן־הצרוע: ו יצוה הכהן ולקח למטהר שתי־צפרים חיות טהורות ועץ אֶרֶז ושיני תולעת ואזב: ו יצוה הכהן וישחט את־הצפור האחת אל־כלי־חרש על־מים חיים: ו את־הצפור התייה יקח אותה ואת־עץ האֶרֶז ואת־שיני התולעת ואת־האזב ויטבל אותם ואת | הצפור התייה בדם הצפור השחטה על המים החיים: והזה על המטהר מן־הצרעת שבע פעמים וטהרו ושלח את־הצפור התייה על־פני השדה: ו וכבש המטהר את־בגדיו וגלח את־כל־שעריו ורחץ במים וטהר ואחר יבוא אל־המחנה וישב מחוץ לאהליו שבעת ימים: * והיה ביום השביעי יגלח את־כל־שעריו את־ראשו ואת־זקנו ואת גבת עיניו ואת־כל־

עלה: ^כ והביא אתם ביום השמיני לטהרתו אל-
הכהן אלפתח אהל-מועד לפני יהוה: ^{כד} ולקח
הכהן את-כבש האשם ואת-לֶגֶם השמן והניף אתם
הכהן תנופה לפני יהוה: ^{כה} ושחט את-כבש האשם
ולקח הכהן מדם האשם ונתן על-תנוף אֶזְנוֹ
המטהר הימנית ועל-כַּהֵן יְדוֹ הימנית ועל-כַּהֵן
רִגְלוֹ הימנית: ^{כו} ומן-השמן יצק הכהן על-כַּף הַכֹּהֵן
השמאלית: ^{כז} והניף הכהן באצבעו הימנית מן
השמן אשר על-כַּפוֹ השמאלית שבע פעמים לפני
יהוה: ^{כח} ונתן הכהן מן-השמן אשר על-כַּפוֹ
על-תִּנּוּף אֶזְנוֹ המטהר הימנית ועל-כַּהֵן יְדוֹ הימנית
ועל-כַּהֵן רִגְלוֹ הימנית על-מקום דם האשם:
^{כט} והנותר מן-השמן אשר על-כַּף הַכֹּהֵן יתן על-
ראש המטהר לכפר עליו לפני יהוה: ^ל ועשה
את-האחד מן-התרים או מן-כַּנֵּי הַיּוֹנֶה מאשר
תשיג ידו: ^{לא} את אשר-תשיג ידו את-האחד חטאת
ואת-האחד עלה על-המנחה וכפר הכהן על
המטהר לפני יהוה: ^{לב} זאת תורת אשר-בו נגע
צרעת אשר לא-תשיג ידו בטהרתו: **פ**

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כו עמ' 105)

עני שאמר קרבנו של מצרע זה עלי, והיה מצרע עשיר . .
מביא . . קרבנות עשיר (רמב"ם)

כ"ק מו"ח אדמו"ר הוציע פעם ליהודי אחד לנדב את הוצאות
ההדפסה של שו"ת ה'צמח צדק'. היהודי הבטיח, אף שלפי
מצבו לא היה זה ביכולתו, ואז נתעשר וקיים הבטחתו. אמר הרבי,
שהחלטה זו פתחה לו למעלה 'צנורות חדשים' של פרנסה. ואף
כאן: כאשר עני יוצא מגדרו ומשתדל עבור חברו העשיר –
עוזרים לו מלמעלה לקיים את הבטחתו בעשירות.

שישי ^א וידבר יהוה אל-משה ואל-אהרן לאמר: ^ב כי
תבאו אל-ארץ כנען אשר אני נתן לכם לאחזה
ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם: ^ג ובא
אשר-לו הבית והגיד לכהן לאמר כנענ נראה לי
בבית: ^ד וצוה הכהן ופגו את-הבית במָרָם יבא
הכהן לראות את-הנגע ולא יטמא כל-אשר בבית
ואחר כן יבא הכהן לראות את-הבית: ^ה וראה
את-הנגע והנה הנגע בקירת הבית שקערורות

ורקרקת או אדמדמת ומראיתו שפל מן-הקיר:
^ו ויצא הכהן מן-הבית אלפתח הבית והסגיר
את-הבית שבעת ימים: ^ז ושכב הכהן ביום השביעי
וראה והנה פשה הנגע בקירת הבית: ^ח וצוה הכהן
וחלצו את-האבנים אשר בהן הנגע והשליכו אתהן
אל-מחוץ לעיר אל-מקום טמא: ^ט ואת-הבית
יקצע מבית סביב ושפכו את-העפר אשר הקצו
אל-מחוץ לעיר אל-מקום טמא: ^{יב} ולקחו אבנים
אחרות והביאו אלפתח האבנים ועפר אחר יקח
וטח את-הבית: ^{יג} ואם-ישוב הנגע ופרח בבית
אחר חלץ את-האבנים ואחרי הקצות את-הבית
ואחרי הטוח: ^{יד} ובא הכהן וראה והנה פשה הנגע
בבית צרעת ממארת הוא בבית טמא הוא: ^{טו} ונתן
את-הבית את-אבניו ואת-עציו ואת כל-עפר הבית
והוציא אל-מחוץ לעיר אל-מקום טמא: ^{טז} והבא
אל-הבית כל-ימי הסגיר אתו יטמא עד-הערב:
^{יז} והשכב בבית יכבס את-כַּנְדְּיוֹ והאכל בבית
יכבס את-כַּנְדְּיוֹ: ^{יח} ואם-בא יבא הכהן וראה והנה
לא-פשה הנגע בבית אחרי הטח את-הבית וטהר
הכהן את-הבית כי נרפא הנגע: ^{יט} ולקח לחטא
את-הבית שתי צפרים ועץ אֲרוֹז ושני תולעת ואזב:
^כ ושחט את-הצפר האחת אל-כַּלִּי-חֶרֶשׁ על-מים
חיים: ^{כא} ולקח את-עֵץ הָאֲרוֹז ואת-האזב ואת ^{כב} שני
התולעת ואת הצפר החיה וטבל אתם בדם הצפר
השחוטם ובמים החיים והנה אל-הבית שבע
פעמים: ^{כג} וחטא את-הבית בדם הצפור ובמים
החיים ובצפר החיה ובעץ האֲרוֹז ובאזב ובשני
התולעת: ^{כד} ושלח את-הצפר החיה אל-מחוץ לעיר
אל-פְּנֵי השדה וכפר על-הבית וטהר: ^{כה} זאת
התורה לכל-נגע הצרעת ולנִתְקֹ: ^{כו} ולצרעת הכַּהֵן
ולבית: ^{כז} ולשאת ולספחת ולבְּהֶרֶת: ^{כח} להורית ביום
הטמא וביום הטהר זאת תורת הצרעת: **פ**
^{כט} וידבר יהוה אל-משה ואל-אהרן לאמר:
כדברו אל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ואמרתם אליהם איש איש

כִּי יִהְיֶה זָב מִבְּשָׂרוֹ זֹכֹו טָמֵא הוּא: וְזֹאת תִּהְיֶה טָמְאָתוֹ בְּזֹכֹו רַר בְּשָׂרוֹ אֶת־זֹכֹו אוֹתֵהֶתִים בְּשָׂרוֹ מִזֹּכֹו טָמְאָתוֹ הוּא: כִּלְהִמְשָׁכָב אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עָלָיו הִזָּב יִטְמָא וְכִלְהִפְלִי אֲשֶׁר־יֵשֵׁב עָלָיו יִטְמָא: ה וְאִישׁ אֲשֶׁר יֵגַע בְּמִשְׁכָּבוֹ יִכָּסּ בְּגָדָיו וְרִחֵץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב: וְהַיֵּשֵׁב עַל־הַפְּלִי אֲשֶׁר־יֵשֵׁב עָלָיו הִזָּב יִכָּסּ בְּגָדָיו וְרִחֵץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב: וְהַנֹּגֵעַ בְּכֶשֶׁר הִזָּב יִכָּסּ בְּגָדָיו וְרִחֵץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב: ח וְכִי־יִרְקֶה הִזָּב בְּפֹהוֹר וְכָסּ בְּגָדָיו וְרִחֵץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב: ט וְכִלְהִמְרַפָּב אֲשֶׁר יִרְפָּב עָלָיו הִזָּב יִטְמָא: י וְכִלְהִנֹּגֵעַ בְּכָל אֲשֶׁר יִהְיֶה תַחְתּוֹ יִטְמָא עַד־הָעֶרֶב וְהַנּוֹשֵׂא אוֹתָם יִכָּסּ בְּגָדָיו וְרִחֵץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב: יא וְכָל אֲשֶׁר יֵגַע־בּוֹ הִזָּב וִידָיו לֹא־שָׁטַף בַּמַּיִם וְכָסּ בְּגָדָיו וְרִחֵץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב: יב וְכִלְי־חֲרָשׁ אֲשֶׁר־יֵגַע־בּוֹ הִזָּב יִשְׁכַּר וְכִלְ־פִלִי־עֵץ יִשְׁטַף בַּמַּיִם: יג וְכִי־יִטְהַר הִזָּב מִזֹּכֹו וְסָפַר לוֹ שִׁבְעַת יָמִים לְטַהֲרָתוֹ וְכָסּ בְּגָדָיו וְרִחֵץ בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם חַיִּים וְטָהַר: יד וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִקַּח־לוֹ שְׁתֵּי תְרִים אוֹ שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה וְכֹא | לִפְנֵי יְהוָה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וּנְתַנָּם אֶל־הַכֹּהֵן: טו וַעֲשֵׂה אֹתָם הַכֹּהֵן אֶחָד חֲטָאת וְהָאֹחֵד עֹלָה וְכָפַר עָלָיו הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה מִזֹּכֹו יְהוָה מִזֹּכֹו: ס

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כב עמ' 81)

בעל ראיה אחת (רש"י טו, לב)

לא פרש שהפגנה לבעל שמים או שלש ראיות, שגופר לעיל, כי דינו חמור יותר מדינו של בעל קרי, המופיע בכתוב לאחר מכן. אלא מפרש שהפגנה לבעל ראיה אחת, שדינו כבעל קרי, ולפי זה הפתויים הם מן הקל אל הכבד: זב בעל ראיה אחת ובעל קרי – טמאת ערב. נדה – טמאת שבעה. זב בעל שמים או שלש ראיות – חייב ספירת שבעה נקיים. שוכב עם טמאה – אסור כרת.

שביעי טו וְאִישׁ כִּי־תִצָּא מִמֶּנּוּ שִׁכְבַּת־זֶרַע וְרִחֵץ בַּמַּיִם אֶת־כָּל־בְּשָׂרוֹ וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב: יז וְכִלְ־בְגָדוֹ וְכִלְ־עוֹר אֲשֶׁר־יִהְיֶה עָלָיו שִׁכְבַּת־זֶרַע וְכָסּ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב: יח וְאִשָּׁה אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אִישׁ אִתָּהּ שִׁכְבַּת־זֶרַע וְרִחֲצוּ בַּמַּיִם וְטָמְאוּ עַד־הָעֶרֶב: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כ"ב ע' 97. ע"פ ביאורי החומש)

כי תבאו אל ארץ כנען . . ונתתי יגע צרעת בבית ארץ אחזתכם (יד, לד)

בשורה היא להם שהנגעים באים עליהם, לפי שהטמינו אמורים מטמוניות של זהב בקירות בתיים כל ארבעים שנה שקיו ישראל במדבר, ועל־ידי הנגע נותן הבית ומוצאן (רש"י) מבאר בחסידות שהמלה "אמורי" היא מלשון אמירה ודבור. לכן מצינו שדוקא בבתי האמורים הופיעו נגעי צרעת, הבאים על עוון דבור לשון הרע. אך עם זאת, דוקא בבתיים היו טמונים

זאת תורת הַזֵּב וְאִשֶּׁר תֵּצֵא מִמֶּנּוּ שְׂכַבְתָּ זֶרַע
לְטִמְאָה־כֹּהֶ: וְהִדְוָה בְּנִדְתָּהּ וְהַזֵּב אֶת־זוֹכּוֹ לְזָכָר
וְלִנְקֵבָה וְלֵאִישׁ אִשֶּׁר יִשְׁכַּב עִם־טִמְאָה: פפפ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ח"ב ע' 91, ע"פ ביאורי החומש)
כִּי תֵבֵאוּ אֶל אֶרֶץ כְּנָעַן . . וְנִתְּמִי נֶגַע צֹרַעַת בְּבֵית אֶרֶץ
אֲחֵיכֶם (יד, לד)

בשורה היא להם שהנגעים באים עליהם, לפי שהטמינו
אמוריים מטמוניות של זהב בקירות בתיהם כל ארבעים שנה
שהיו ישראל במדבר, ועל־ידי הנגע נותן הבית ומוצאן (רש"י)
פרושו של רש"י מובא מן המדרש, אף שם נכתב בצורה
שונה. במדרש נאמר שהנגעים הטמינו "ממונס" ואלו רש"י
כתב "מטמוניות של זהב". עוד נכתב במדרש שנגעים הטמינו
"בבתים ובשדות" ואלו רש"י ציין "קירות בתיהם" בלבד.
וההסבר לחלוק: רש"י עוסק אף ורק בפרוש הכתובים, ולא
בספורי חז"ל שאינם מפרשים את הכתוב. והיות שהפסוק כאן
עוסק רק בענגי נגעי הבתים, רש"י לא מזכיר כלל את הטמנת
המזון בשדות. לכן גם רש"י מדגיש שהטמינו "מטמוניות של
זהב" ולא שאר ממונס, שכן קירות הבית הם מקום מצומצם
מפני להטמין מזון מסוג נחות, בכמות שתצדיק את הטרחה.

צ' פפוקים, עיר"ו סימן.

"מטמוניות של זהב": ללמדנו שפח הדבור יכול להיות מנצל
לדברים רעים, אף באותה מדה נתן לנצלו לדברים טובים. זוהי
מטרת הנגעים, לא רק לבטל את הדבור הרע, אלא גם לגלות
שאפשר להשתמש עם הדבור לדברים טובים (מטמוניות של
זהב).

♦ ♦ ♦

חצי קריש

יתגדל ויתקדש שמה רבא. אמן בעלמא די ברא כרעותה
וימליך מלכותה, ויצמח פורקנה ויקרב משיחה. אמן
בחיכון וביומיוכו וכתני רכל בית ישראל, בעגלא ובזמן
קריב ואמרו אמן: אמן יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמאי. יתברך:
יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמאי. יתברך,
ויתעלה, ויתפאר, ויתרומם, ויתנשא, ויתהדר, ויתעלה,
ויתהלל, שמה קדשא בריך הוא. אמן לעלא מן כל
ברכתא ושירתא, תשבחתא ונחמאתא, דאמירן בעלמא,
ואמרו אמן: אמן

♦ ♦ ♦

מפטיר לא והזרתם את בני ישראל מטמאתם ולא
ימתו בטמאתם בטמאם את מ'שפני אשר בתוכם:

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי
שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט
ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא
מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וזאת התורה, אשר שם משה לפני בני ישראל:

עֲנִיִּים הֵיּא לַמַּחְזִיקִים בָּהּ, וְתַמְכִּיהָ מֵאֲשֶׁר. דְּרַכִּיהָ דְּרַכִּינַעַם, וְכִלְנִתִּיכֶיהָ שְׁלוֹם. אַרְךְ יָמִים בִּימִינָהּ, בְּשִׂמְלָהּ
עֶשֶׂר וּכְבוֹד. יְיָ חֲפִץ לְמַעַן צִדְקוֹ, יַגְדִּיל תּוֹרָה וַיֹּאדִיר:

מדדיקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת
שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה
היא על הכל לשמוע ההפסרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפסרה לפנייה

**בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנִבְיָאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדַבְרֵיהֶם
הַנֶּאֱמָרִים בְּאֵמַת בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמִשְׁשָׁה עֶבְדּוֹ וּבִישְׂרָאֵל עַמּוֹ
וּבְנִבְיָאֵי הָאֵמַת וְצִדְקָ:**

חובה הוא על הכל לשמוע ההפסרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפסרה כאחד בקול רם ששני קולות
אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפסרה ושומעין הברכות
מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים ליוהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הזקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

ז וַיֹּאדָמָה אֲנָשִׁים הָיוּ מִצִּרְעִים פָּתַח הַשָּׁעַר וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ מָה אֲנַחְנוּ יִשְׂכִּים
פֹּה עַד־מָתְנוּ: ה אִם־אֲמָרְנוּ נָבֹא הָעִיר וְהָרַעַב בָּעִיר וּמָתְנוּ שָׁם וְאִם־יִשְׁכְּנוּ פֹה וּמָתְנוּ
וְעָתָה לָכֹו וְנִפְלָה אֶל־מַחֲנֶה אֲרָם אִם־יַחֲיֶינוּ נַחֲיָה וְאִם־יָמִיתְנוּ וּמָתְנוּ: ה וַיִּקְמוּ בַּשָּׁפָה לָבֹא
אֶל־מַחֲנֶה אֲרָם וַיָּבֹאוּ עַד־קֶצֶה מַחֲנֶה אֲרָם וְהָנָה אֵין־שָׁם אִישׁ: ו וַאֲדָנִי הַשְּׂמִיעַ |
אֶת־מַחֲנֶה אֲרָם קוֹל רֶכֶב קוֹל סוּס קוֹל חֵיל גָּדוֹל וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־אָחִיו הִנֵּה שֹׂכְרֵי־עַלְיֵנוּ
מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֶת־מַלְכֵי הַחֹתִים וְאֶת־מַלְכֵי מִצְרַיִם לָבֹא עָלֵינוּ: ז וַיִּקְוֹמוּ וַיָּנוּסוּ בַּשָּׁפָה
וַיַּעֲזְבוּ אֶת־אֱהֲלֵיהֶם וְאֶת־סוּסֵיהֶם וְאֶת־חֲמֹרֵיהֶם הַמַּחֲנֶה כַּאֲשֶׁר הָיָה וַיָּנָסוּ אֶל־נִפְשָׁם:
ח וַיָּבֹאוּ הַמִּצְרָעִים הָאֵלֶּה עַד־קֶצֶה הַמַּחֲנֶה וַיָּבֹאוּ אֶל־אֱהֵל אַחָד וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ וַיִּשְׂאוּ
מִשֶּׁם בָּסֶף וְזָהָב וּבָגָדִים וַיִּלְכוּ וַיִּטְמְנוּ וַיֵּשְׁבוּ וַיָּבֹאוּ אֶל־אֱהֵל אַחֵר וַיִּשְׂאוּ מִשֶּׁם וַיִּלְכוּ
וַיִּטְמְנוּ: ט וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ לֹא־כֵן | אֲנַחְנוּ עֹשִׂים הַיּוֹם הַזֶּה יוֹם־בִּשְׁרָה הוּא וְאֲנַחְנוּ
מַחֲשִׁים וְחֻכֵּינוּ עַד־אֹר הַבֶּקֶר וּמִצָּאֵנוּ עוֹן וְעָתָה לָכֹו וְנִבְאָה וְנִגִּידָה בֵּית הַמֶּלֶךְ: י וַיָּבֹאוּ
וַיִּקְרְאוּ אֶל־שָׁעַר הָעִיר וַיִּגִּידוּ לָהֶם לֵאמֹר בָּאנוּ אֶל־מַחֲנֶה אֲרָם וְהָנָה אֵין־שָׁם אִישׁ וְקוֹל
אָדָם כִּי אִם־הַפּוֹס אָסוּר וְהַחֲמֹר אָסוּר וְאֱהֲלִים כַּאֲשֶׁר הָמָה: יא וַיִּקְרָא הַשָּׁעָרִים וַיִּגִּידוּ
בֵּית הַמֶּלֶךְ פְּנִימָה: יב וַיָּקָם הַמֶּלֶךְ לַיְלָה וַיֹּאמֶר אֶל־עַבְדָּיו אֲנִידָה־נָא לָכֶם אֶת אֲשֶׁר־עָשׂוּ
לָנוּ אֲרָם יָדְעוּ כִּי־רַעֲבִים אֲנַחְנוּ וַיֵּצְאוּ מִן־הַמַּחֲנֶה לְהַחֲבֶה בַּשָּׂדֶה לֵאמֹר כִּי־יֵצְאוּ מִן־הָעִיר
וְנִתְּפָשׂוּ חַיִּים וְאֶל־הָעִיר נָבֹא: יג וַיַּעַן אַחָד מֵעַבְדָּיו וַיֹּאמֶר וַיִּקְחוּ־נָא חֲמִשָּׁה מִן־הַפּוֹסִים
הַנִּשְׂאָרִים אֲשֶׁר נִשְׂאָרוּ־בָהּ הֵנָּה בְּכָל־הַמּוֹן יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר נִשְׂאָרוּ בָּהּ הֵנָּה בְּכָל־הַמּוֹן
יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־תָּמוּ וְנִשְׁלַחַה וְנִרְאָה: יד וַיִּקְחוּ שְׁנֵי רֶכֶב סוּסִים וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ אַחֲרֵי
מַחֲנֶה־אֲרָם לֵאמֹר לָכֹו וּרְאוּ: טו וַיִּלְכוּ אַחֲרֵיהֶם עַד־הִירְדֵּן וְהָנָה כָּל־הַיָּרְדֵּן מְלֵאָה בְּגָדִים
וּבָלִים אֲשֶׁר־הִשְׁלִיכוּ אֲרָם בַּחֲפֹז וַיֵּשְׁבוּ הַמְּלָאכִים וַיִּגְדּוּ לַמֶּלֶךְ: טז וַיֵּצֵא הָעָם וַיָּבֹאוּ אֶת
מַחֲנֶה אֲרָם וַיְהִי סָאֵה־סֵלֶת בְּשָׁקֶל וְסָאֵתִים שְׁעָרִים בְּשָׁקֶל בְּדָבָר יְהוָה: יז וְהַמֶּלֶךְ הַפְקִיד
אֶת־הַשְּׁלִישׁ אֲשֶׁר נִשְׁעַן עַל־יָדוֹ עַל־הַשָּׁעַר וַיִּרְמְסוּהוּ הָעָם בַּשָּׁעַר וַיָּמָת כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אִישׁ
הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּרַדְת הַמֶּלֶךְ אֵלָיו: יח וַיְהִי כְדִבְרֵי אִישׁ הָאֱלֹהִים אֶל־הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר
סָאֵתִים שְׁעָרִים בְּשָׁקֶל וְסָאֵה־סֵלֶת בְּשָׁקֶל יְהִיָּה כַּעַת מָחָר בַּשָּׁעַר שְׁמֹרוֹן: יט וַיַּעַן הַשְּׁלִישׁ
אֶת־אִישׁ הָאֱלֹהִים וַיֹּאמֶר וְהָנָה יְהוָה עֹשֶׂה אַרְבּוֹת בְּשָׂמַיִם הִיְהִיָּה כְדִבְרֵי הוָה וַיֹּאמֶר הִנֵּה
רָאָה בְּעֵינַיִךְ וּמִשֶּׁם לֹא תֹאכֵל: כ וַיְהִי־לֹו כֵּן וַיִּרְמְסוּ אֹתוֹ הָעָם בַּשָּׁעַר וַיָּמָת:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

ברוך אתה יי, אלהינו מלך העולם, צור כל העולמים, צדיק בכל הדורות, האל הנאמן האומר ועושה, המדבר ומקיים, שכל דבריו אמת וצדק: נאמן, אתה הוא יי אלהינו ונאמנים דבריך, ודבר אחד מדבריך אחר לא ישוב ריקם, כי אל מלך נאמן ורחמן אתה. ברוך אתה יי, האל הנאמן בכל דבריו:

רחם, על ציון כי היא בית חיינו, ולעלובת נפש תושיע ותשמח במהרה בימינו. ברוך אתה יי. משמח ציון בבגיה:

שמחנו, יי אלהינו, באלהינו הנביא עבדך, ובמלכות בית דוד משיחך, במהרה יבוא ויגל לפנינו, על פסאז לא יישב זר, ולא ינחלו עוד אחרים את פבורו. כי בשם קדשך נשבעת לו, שלא יכפה גרו לעולם ועד: ברוך אתה יי, מגן דוד:

על התורה, ועל העבודה ועל הנביאים ועל יום השבת הזה, שנתת לנו יי אלהינו לקדשה ולמנוחה, לכבוד ולתפארת. על הכל, יי אלהינו אנחנו מודים לך, ומברכים אותך. יתברך שמך בפני כל חי תמיד לעולם ועד: ברוך אתה יי, מקדש השבת:

תחילת זמן קידוש לבנה:
מוצאי שבת קודש, ו' אייר

אגרות קודש

ב"ה, כ' אייר, תשי"ט
ברוקלין.

הור"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מו"ה מנחם שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מטי"ז אייר עם המצורף אליו ות"ח על טרחתו לשלוח לי העתק המכתב חוזר וכו' אף שכמדומה ישנו אצלי אבל אין הזמן גרמא עתה לחפש.

מענין מ"ש שנמצא בת"א בנו של חסיד שלמד אצל אדמו"ר הצ"צ ונמצאים אצלו כמה ביכלעך כתבים או הנחות ששמע אביו, בודאי יתענין בזה וישיגם, שהרי לפעמים קרובות במה שצינו השומעים עצמם, ישנן הוספות חשובות, וק"ל. ות"ח מראש על טרחתו בכל האמור.

מכתבי מענה על מכתבו הקודם בטח נתקבל בעתו, ויהי רצון שיבשר טוב בכל אותן הנקודות שכתבו וענו.

בברכה לבשו"ט.

לוח זמנים לשבוע פרשת תזריע מצורע בכל העולם – אחרי קדושים בארץ ישראל

זמני יום ראשון ויום שבת
(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה הנראית		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
באר שבע (ק)	6:02	5:55	8:46	8:43	9:19	9:15	10:25	10:23	19:17	19:21	19:42	19:46	19:01	19:56
חיפה (ק)	5:59	5:52	8:45	8:41	9:17	9:13	10:24	10:21	19:19	19:23	19:44	19:49	18:52	19:59
ירושלים (ק)	5:57	5:51	8:44	8:41	9:16	9:12	10:23	10:20	19:18	19:22	19:43	19:47	18:41	19:56
תל אביב (ק)	6:02	5:55	8:46	8:42	9:19	9:15	10:26	10:23	19:18	19:22	19:42	19:47	19:01	19:58
אוסטריה וינה (ק)	5:47	5:36	8:46	8:41	9:18	9:12	10:30	10:26	20:00	20:08	20:31	20:41	19:49	20:57
אוסטריה מלבורן (ח)	6:50	6:55	9:00	9:02	9:32	9:34	10:27	10:29	17:47	17:40	18:13	18:06	17:23	18:16
אוקראינה אודסה (ק)	5:55	5:45	8:51	8:45	9:23	9:18	10:34	10:30	19:57	20:05	20:28	20:36	19:46	20:40
אוקראינה דונייצק (ק)	5:22	5:12	8:21	8:15	8:53	8:47	10:05	10:00	19:33	19:41	20:04	20:14	19:22	20:18
אוק. דנייפרופטרובסק (ק)	5:33	5:22	8:32	8:26	9:04	8:58	10:15	10:11	19:44	19:53	20:16	20:26	19:34	20:30
אוק. ז'יטומיר (ק)	5:55	5:44	8:55	8:49	9:28	9:21	10:40	10:35	20:13	20:23	20:46	20:57	20:03	21:01
אוקראינה קייב (ק)	5:46	5:35	8:47	8:41	9:19	9:13	10:32	10:27	20:07	20:17	20:41	20:51	19:57	20:55
איטליה מילאנו (ק)	6:22	6:12	9:18	9:13	9:50	9:45	11:01	10:57	20:22	20:30	20:52	21:00	20:10	21:15
אקוואדור קיטו (ח)	6:01	6:00	8:35	8:34	9:05	9:04	10:07	10:06	18:23	18:22	18:44	18:44	18:04	18:48
ארגנטינה ב. איירס (ח)	7:20	7:25	9:31	9:33	10:04	10:06	11:00	11:01	18:23	18:16	18:48	18:41	17:59	18:52
ארגנטינה ברילוצ'ה (ח)	8:17	8:23	10:27	10:30	10:58	11:01	11:53	11:55	19:09	19:01	19:36	19:28	18:44	19:32
ארה"ב בולטימור (ק)	6:16	6:09	9:06	9:02	9:39	9:34	10:48	10:44	19:54	20:00	20:21	20:27	19:41	20:31
ארה"ב ברוקלין נ.י. (ק)	6:02	5:54	8:55	8:50	9:27	9:22	10:36	10:32	19:47	19:53	20:15	20:22	19:34	20:34
ארה"ב ג'רסי (ק)	6:03	5:55	8:55	8:50	9:27	9:22	10:36	10:33	19:46	19:53	20:14	20:21	19:34	20:34
ארה"ב דטרויט (ק)	6:36	6:27	9:30	9:25	10:01	9:56	11:11	11:08	20:26	20:33	20:55	21:02	20:14	21:15
ארה"ב היוסטן (ק)	6:44	6:38	9:28	9:24	10:00	9:57	11:07	11:04	19:56	20:00	20:20	20:24	19:41	20:34
ארה"ב לוס אנג'לס (ק)	6:09	6:02	8:56	8:53	9:28	9:24	10:36	10:33	19:34	19:39	20:00	20:05	19:20	20:15
ארה"ב מיאמי (ק)	6:49	6:43	9:29	9:26	10:02	9:59	11:08	11:05	19:50	19:53	20:14	20:17	19:35	20:27
ארה"ב ניו הייבן (ק)	5:59	5:50	8:50	8:45	9:23	9:18	10:32	10:28	19:42	19:48	20:10	20:17	19:29	20:31
ארה"ב שיקאגו (ק)	5:54	5:45	8:48	8:43	9:20	9:15	10:29	10:26	19:45	19:51	20:13	20:20	19:32	20:32
בוליביה לה פאס (ח)	6:33	6:34	9:01	9:01	9:30	9:30	10:30	10:30	18:29	18:25	18:51	18:48	18:08	18:52
בלגיה אנטוורפן (ק)	6:30	6:18	9:31	9:24	10:03	9:57	11:16	11:11	20:53	21:03	21:27	21:37	20:43	21:57
בלגיה בריסל (ק)	6:30	6:18	9:32	9:25	10:03	9:57	11:16	11:12	20:53	21:03	21:27	21:37	20:43	21:56
בלרוס ליובאוויטש (ק)	5:32	5:19	8:40	8:33	9:12	9:04	10:26	10:21	20:18	20:29	20:55	21:08	20:09	21:12
ברזיל ס.פאולו (ח)	6:18	6:21	8:38	8:39	9:10	9:10	10:08	10:08	17:51	17:47	18:14	18:10	17:29	18:16
ברזיל ריו דה ז'נרו (ח)	6:04	6:06	8:24	8:25	8:55	8:56	9:54	9:54	17:38	17:34	18:01	17:57	17:16	18:03
בריטניה לונדון (ק)	5:45	5:33	8:49	8:42	9:20	9:14	10:33	10:29	20:13	20:23	20:47	20:58	20:04	21:17
בריטניה מנצ'סטר (ק)	5:49	5:36	8:55	8:48	9:26	9:20	10:40	10:35	20:27	20:38	21:03	21:15	20:18	21:35
גרמניה ברלין (ק)	5:50	5:37	8:53	8:47	9:26	9:19	10:39	10:34	20:21	20:31	20:56	21:07	20:12	21:11
גרמניה פרנקפורט (ק)	6:13	6:02	9:15	9:09	9:47	9:40	10:59	10:55	20:35	20:45	21:08	21:19	20:25	21:23
דרום אפריקה יוהנסבורג (ח)	6:20	6:23	8:41	8:42	9:11	9:12	9:56	9:55	17:52	17:47	18:15	18:10	17:30	18:14
הודו בומביי (ח)	6:14	6:10	8:51	8:49	9:24	9:21	10:28	10:26	19:00	19:02	19:23	19:25	18:44	19:29
הודו פונה (ח)	6:09	6:05	8:47	8:45	9:19	9:17	10:24	10:22	18:57	18:59	19:20	19:22	18:41	19:26
הונגריה בודפשט (ק)	5:39	5:28	8:36	8:31	9:09	9:03	10:20	10:16	19:46	19:55	20:18	20:27	19:35	20:31
טורקיה איסטנבול (ק)	6:12	6:03	9:03	8:58	9:35	9:30	10:44	10:41	19:54	20:01	20:22	20:29	19:42	20:33
יוון אתונה (ק)	6:37	6:29	9:26	9:22	9:58	9:54	11:07	11:04	20:11	20:16	20:37	20:43	19:57	20:47

לוח זמנים לשבוע פרשת תזריע מצורע בכל העולם – אחרי קדושים בארץ ישראל

זמני יום ראשון ויום שבת
(ח) = שעות חורף (ק) = שעות קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה הנראית		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
מולדובה קישינב (ק)	6:02	5:51	8:58	8:52	9:31	9:25	10:41	10:37	20:05	20:13	20:36	20:45	19:54	20:49
מקסיקו מ. סיטי (ק)	7:06	7:02	9:48	9:46	10:18	10:16	11:24	11:22	20:04	20:06	20:27	20:29	19:48	20:33
ניו זילנד קרייסטצ'רץ' (ח)	7:09	7:16	9:13	9:16	9:46	9:49	10:40	10:42	17:46	17:37	18:14	18:06	17:19	18:10
נפאל קטמנדו (ח)	5:26	5:21	8:11	8:08	8:42	8:39	9:49	9:46	18:39	18:42	19:02	19:06	18:23	19:10
סינגפור סינגפור (ח)	6:56	6:55	9:25	9:24	9:58	9:56	10:59	10:58	19:10	19:09	19:31	19:31	18:51	19:35
פולין ורשא (ק)	5:19	5:06	8:23	8:17	8:55	8:48	10:08	10:03	19:51	20:01	20:26	20:37	19:42	20:41
פרו לימה (ח)	6:12	6:13	8:34	8:34	9:07	9:07	10:07	10:06	18:01	17:58	18:23	18:20	17:41	18:24
צרפת ליאון (ק)	6:38	6:29	9:35	9:30	10:07	10:01	11:18	11:14	20:40	20:48	21:11	21:19	20:29	21:34
צרפת פריז (ק)	6:42	6:31	9:42	9:36	10:14	10:08	11:26	11:21	20:57	21:06	21:29	21:39	20:46	21:55
קולומביה בוגוטה (ח)	5:40	5:38	8:15	8:14	8:45	8:44	9:48	9:47	18:09	18:09	18:31	18:31	17:51	18:35
קנדה טורונטו (ק)	6:19	6:10	9:14	9:09	9:45	9:40	10:56	10:52	20:14	20:21	20:43	20:51	20:02	21:04
קנדה מונטריאול (ק)	5:52	5:43	8:49	8:43	9:21	9:15	10:31	10:28	19:53	20:01	20:24	20:32	19:42	20:47
קפריסין לרנקה (ק)	6:04	5:57	8:49	8:45	9:22	9:18	10:29	10:26	19:25	19:29	19:50	19:55	19:11	19:59
רוסיה מוסקבה (ח)	6:01	5:47	9:12	9:04	9:43	9:35	10:58	10:53	20:56	21:08	21:34	21:48	20:48	22:09
רוסיה רוסטוב נא דונו (ח)	6:17	6:07	9:14	9:09	9:47	9:41	10:58	10:54	20:23	20:31	20:54	21:03	20:11	21:07
שווייץ ציריך (ק)	6:19	6:09	9:19	9:13	9:50	9:44	11:01	10:57	20:30	20:38	21:01	21:10	20:19	21:25
תאילנד בנגקוק (ח)	5:58	5:55	8:33	8:31	9:05	9:03	10:09	10:07	18:35	18:36	18:57	18:58	18:18	19:02

בלוח זה, הזמנים חושבו על פי "סדר הכנסת שבת" ופסקי אדמוה"ז בסיודורו. (פרט לסוף זמן קריאת שמע לשיטת המג"א).

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

משיחת י"ג תשרי תשד"מ סכ"ח - התוועדות תשד"מ ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהג הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבָּת קֹדֶשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצמידנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מכף פלאיב ואורב ולסטים וחיות רעות בדרך ומפלג פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **אולגה שרח** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו מוריאל

אילת, יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il 08-8502772 פקס: www.chazak.co.il